¶ Collectoꝛiū tertij ſentē
tiarum eximij viri magiſtri Gabꝛielis byel ſacre theolo-
gie licentiati.

Diuina miſera-
tione expeditus vtcūq; de que-
ſtionibꝰ abbꝛeuiatis circa mate
rias ſecūdi libꝛi ſententiarū: in
quo magiſter egit de deo inquā
tum relucet eius potētia in ope
creatiōis: ſimilibꝰ modis ⁊ oꝛdi
ne: eadē aſpirante grā: ꝓcedere
ꝓpono circa tertiū magiſtri libꝛū. In quo agit de deo in
quātum relucet eius ſapiētia/ in opere reparatiōis lapſi
hois. Et qm̄ reparatꝰ eſt hō ſuo lapſus pctō/ ꝑ dn̄m no-
ſtrū ieſum xp̄m/ dei hominūq; mediatoꝛem. j. Timoth. ij.
eterni patris ineffabile verbū: qui caput eſt eccl̄ie/ noſq;
mēbꝛa eius. Eph. j. Ideo magiſter in hoc tertio. Pꝛimo
agit de his q̄ ꝯcernūt xp̄m ſolū vt eſt caput eccl̄ie. Scd̄o
de his q̄ ꝯcernūt ſimul caput ⁊ mēbꝛa: ſcꝫ de donis ⁊ vir
tutibus. diſt. xxiij. Et circa p̄mū p̄mo agit de myſterio in-
carnationis. ſcd̄o de myſterio paſſionis diſt. xv. Siquidē
paſſione eius redempti ſumꝰ: ſm̄ illud. j. Pet. j. Non coꝛ
ruptibilibus auro ⁊ argento redempti eſtis de vana ve-
ſtra cōuerſatione paterne traditionis: ſed p̄cioſo ſangui
ne agni imaculati. Paſſio aūt incarnationeꝫ p̄ſupponit.
Agit igiẗ p̄mo de humane nature aſſumptōe: ſcd̄o de col
late nature ꝑfectione. diſt. xiij. Et p̄mo quidē de ipſa in-
carnatione: ſcd̄o de ꝯſequēte idiomatū cōicatiōe diſt. vj.
In his ḡ q̄nq; p̄mis diſt. agit de incarnatione quātuꝫ ad
q̇nq;. Pꝛimo de ꝑſona aſſumēte. diſtin. j. Scd̄o de aſſum-
ptionis mō ⁊ oꝛdine. diſt. ij. Tertio de cōditione nature
aſſumpte. diſt. iij. Quarto de aſſumptionis cauſa efficiē-
te. diſ. iiij. Quinto de incidentiū dubioꝝ ſolutione. diſ. v.
¶ Sn̄ia magiſtri in p̄ma diſt. in ſubiectis tribus ꝯcluſio
nibꝰ ſummarie ꝯtineẗ. Pꝛima. In tp̄e plenitudinis: grē
ſcꝫ ⁊ veritatis/ filius eſt miſſus: dū hūane aſſumptiōe na
ture eſt incarnatus. ¶ Secūda. Licet vterq; pater et fi-
lius incarnari potuit: multiplici tm̄ cōgruentia ſolus fi-
lius carnem aſſumpſit. ¶ Tertia. Tota trinitas incarna
tionē eſt operata: ſꝫ dūtaxat in verbi ꝑſona. Harū decla-
rationē ꝓſequiẗ textus. ¶ Queſtio pꝛima.

a Circa hanc diſtin-
ctionē queriẗ. Utrū ſolus filius dei na-
turā humanā ſibi vniuit in vnitatē ſup-
poſiti. ¶ Et q: beatiſſime incarnatiōis
verbi materia/ inter cetera theologica-
lia ſicut eſt grē ſumme: ita ⁊ difficultatis p̄cipue noſtri ca
pacitatē intellectus lōge excedens: tanq̄ nihil ſimile ha
bens in natura: vnde ad eius intelligentiā aſſurgere poſ
ſimus: ꝓpter qd̄ beatiſſimus Johan. ſpūſancto in vtero
repletus/ ſe huius myſterij coꝛrigiā ſoluere indignū pꝛo
feſſus eſt: vt allegat magiſter diſt. ij. huiꝰ tertij. Ideo pꝛe
ſuppoſita fidei ſynceriſſima ac certiſſima veritate/ cuꝫ oī
humilitate ſacratiſſimum noſtre reparatiōis ſacramen-
tū: ideſt ſacrū myſteriū aggrediamur: pulſantes ad oſtiū
diuine ſapientie pie affectionis p̄cibus: ſi foꝛte nobis ac-
cōmodare digneẗ panes vite ⁊ intellectus: q̇bus tam ad
mirabile myſteriū firma fide creditū intelligamus: intel
ligendo adoꝛemus: adoꝛādo amemꝰ: amādo eius fructu
beatificari mereamur. Pꝛeſuppoſita igiẗ in dicēdis ſem
ꝑ theologica ꝓteſtatione: ad q̄ſtionis deciſionē ꝓceden
tes: terminoꝝ declaratiōes ꝑ p̄mo articulo p̄mittentur.
Quibꝰ ꝑ ſcd̄o articulo ꝯcluſiones ſubiūgenẗ. Ac ꝑ ter-
Arti. I. tio dubia mouēda diſſoluenẗ. ¶ Quātū ad p̄mū. Quia
Nota. I. ꝑ verbi incarnationē vt infra patebit. L. ⁊ diſt. v. ar. ij. et
B iij. nihil aliud intelligimꝰ: niſi aſſumptionē humane na-
ture a verbo in vnitatē ſuppoſiti: ꝑ quā vere deus d̄ꝛ hō/
⁊ homo deus: rememoꝛandū eſt ex pꝛimo Ockam et ex
abbꝛeuiatis eiuſdē diſt. xxiij. ⁊ li. ij. diſt. iij. q̇d natura: q̇d
ſuppoſitū: ⁊ q̇d ſit ꝑſona. ¶ Natura eſt res aliqua poſi-
tiua habēs eſſe reale: nō tm̄ eſſe obiectiuū in aīa. ¶ Qd̄
v̇o ly ſuppoſitū dicit gn̄aliter in ſubſtantia: hoc perſona
ſignificat ſpecialiter in intellectuali natura. ¶ Diciẗ aūt
natura intellectualis q̄ eſt intellectꝰ vt aīa/ angelus/ deꝰ
aut q̄ habet intellectū partē ſui eſſentialē: vt hō cōpoſitꝰ
ex materia ⁊ foꝛma ſubſtātiali: q̄ eſt intellectus rōnalis.
Un̄ ſuppoſitū ſuperius eſt ad ꝑſonā/ tanq̄ genꝰ ad ſpe-
ciem. ¶ Eſt aūt ꝑſona terminꝰ p̄uatiuus ſupponēs ꝓ na
tura intellectuali: cōnotans negationē q̄druplicis cōica
bilitatis ſeu innitentie: ſcꝫ q̄ pars cōicatur ſeu innitiẗ to-
ti: ꝯſtituens ꝯſtituto: foꝛma ſubiecto: ſuſtentificatū ſuſtē
tificanti. Hoc patet ex diffinitiōe ꝑſone Boe. li. de duabꝰ
naturis ꝯ̄ neſtoꝛiū dicenꝰ. Perſona eſt rōnalis nature in
diuidua ſubſtātia. Per rōnalē naturā ītelligit naturā in
tellectualē. i. naturā q̄ vel eſt intellectꝰ purꝰ: vel hꝫ ītelle
ctū: vt dictū eſt. Et ꝑ indiuiduā ſubſtantiā intelligit natu
ram incōmunicabileꝫ: ſiue vt qd̄: ſiue vt quo. Ut qd̄: qm̄
eſſentia diuina cōicatur ꝑſonis diuinis. Sic em̄ ſm̄ Sco.
diſt. p̄n̄ti. Natura creata nō eſt cōicabilis. Singulare em̄
nō eſt cōmunicabile vt qd̄: niſi ſit illimitatum vt eſſentia
diuina. Dicitur em̄ aliq̇d cōicari alicui vt qd̄: qd̄ cōſtituit
aliq̇d cum alio: cum quo eſt idem realiter nō foꝛmaliter.
Ut quo: qd̄ nō eſt idem realiter alicui: ſed eo denoīatur
aliud. Sic a parte totū: vel a foꝛma inherente ſubiectum
ſoꝛtiẗ aliquā denoīationē: vt ab aīa denoīatur totū com
poſitū hō. Ab albedine d̄ꝛ ſubiectū albū. Uel aliquid ab
aliquo alio mō adherēte. Et h̄ expꝛeſſius innuit Rich. de
ſctō victoꝛe ſic diffiniēs ꝑſonā. iiij. de trinitate. Perſona
eſt intellectualis nature incōmunicabilis ſubſiſtētia. Ex C
q̇bus colligiẗ hec diffinitio ꝑſone ſm̄ Ockam diſt. xxij.
p̄mi li. ⁊ q. j. ſui tertij. ⁊ tactū fuit. ſ̄. diſt. iij. q. j. ſcd̄i. Per-
ſona eſt ſuppoſitū intellectuale. Uel explicando nomen
ſuppoſiti/ eſt ens cōpletum: nō ꝯſtituens aliqd̄ vnū nec
natū inherere: nec ab alio ſuſtentatū. Per ly ens cōple-
tum excludiẗ oē ens partiale: ſiue ſit ꝑs integralis/ ſiue
eſſentialis: differēter tm̄ q: ꝑs integralis dū actu cōponit
nō eſt ens cōpletū: ſecus dū actu non cōponit: nā ſi actu
nō eſt ꝑs integralis: licet poſſit eſſe pars/ eſt ens cōpletū
vt qd̄ hodie eſt totus ſoꝛtes: pōt eē eius pars quod cras
erit ſoꝛtes: ſi aliq̇d ſibi cras adgenereẗ ꝑ nutritionem: ⁊
tm̄ hodie eſt ens cōpletū ⁊ ꝑſona: nō cras. Pars v̇o eſſen
tialis nunq̄ eſt ens cōpletū: ſiue actu cōponat/ vt foꝛma
actu inherēs: vel materia actu ſubſtās. Siue actu nō cō-
ponat: vt aīa ſeparata vel materia nuda. Unde materia
aut foꝛma nunq̄ eſt ens cōpletum ſiue actu cōponat ſi-
ue aptitudine tm̄. Ratio: q: ſemꝑ manet in foꝛma etiam
ſeparata inclinatio ad infoꝛmandū ſubiectuꝫ. Non ſic in
parte integrali manet inclinatio ad cōponendū. Eſt er-
go ens completū: ens qd̄ nō eſt actu pars ītegralis: nec
eſt actu nec aptitudine pars eſſentialis. Aptitudine. i. in
clinatione. Diciẗ nō ꝯſtituēs aliqd̄ vnū. ꝑ hoc excluditur
eſſentia diuina. Similr̄ ⁊ ꝓpꝛietates relatiue vt paterni-
tas/ filiatio/ ſpiratio: etiā ꝯſtitutū ex eſſentia ⁊ ſpiratiōe
actiua quoꝝ neutruꝫ eſt foꝛmaliter ꝑſona: q̄uis quodli-
bet hoꝝ ſit ens cōpletū. Diciẗ nec natū inherere: ꝑ h̄ ex-
cludiẗ oīs foꝛma tam ſubſtantialis q̄ accidentalis: tā cō
iuncta q̄ ſeparata. Diciẗ nec ab alio ſuſtentatū: ꝓpter na
turam humanā in xp̄o. ¶ Ex illo ſequiẗ p̄mo: q̄ ꝑſona: ⁊ Coꝛol. 1
ſimilr̄ ſuppoſitū quātum ad cōicari vt partē integraleꝫ: D
⁊ vt ſuſtentificatū ſuſtentificanti ſeu natura ſuppoſitan
ti: negat tm̄ actū cōicandi. i. actualē cōicationē: quātū ve-
ro ad ceteros cōicandi modos: negat actū cū aptitudine
Pꝛimū patet de parte integrali aptitudinali q̄ eſt ꝑſona
dū actu nō fuerit ꝑs. Similr̄ de natura petri: aſſumptibi
li quidē: nō tm̄ aſſumpta: q̄ ſimilr̄ eſt ꝑſona. Scd̄m patet:
q: nihil natū cōicari alteri vt foꝛma: ſiue vt ꝯſtituens nō
cōponens: licet actu nō cōicet: eſt perſona. Ideo anima

ſeparata:vel accidens ſeparatū nō eſt ꝑſona vel ſuppo-
ſitū. Idē etiā patet de ꝯſtituēte ⁊ nō cōponēte. Quia nō
reperit̄ niſi in diuinis. Ibi aptitudo nō ſeparat̄ ab actu.
Quicq̄d em̄ eſt in diuinis: eſt neceſſe eſſe:et ita ſemꝑ eſt.
Corol.2 Quicq̄d ḡ pōt eſſe in deo:ſemꝑ eſt in eo. ¶ Scđo ſequit̄
ꝙ ꝑſona vel ſuppoſituꝫ nihil addit nature q̄ eſt ꝑſona in
creaturis. Sed ipſa natura intellectualis hoīs/vel ange
li oībus alijs circūſcriptis eſt ꝑſona: nā perſona ſuppo-
nit ꝓ natura intellectuali: ⁊ p̄ter illā nihil aliud impor-
tat niſi negationē quadruplicis cōicabilitatis. Hec autē
negatio nihil eſt nature q̄ eſt ꝑſona: ſed eſt ens rōnis pu
ta actus ſyncategorematicus interior mentis:quo intel-
lectus intelligēdo naturā ipſam diuidit a cōicabilitate ⁊
innitētia p̄dictis. Sicut cecus/pauꝑ/tenebroſus/nō ad-
dunt aliq̄d ei q̄ cecus đ: pauper vel obſcurus:ſed ſignifi
Corol.3. cat hūc nō hr̄e lumen/diuitias vel viſum. ¶ Tertio ſeq̄-
tur:ꝙ impropria eſt locutio q̄ đ:natura ꝑſonat̄ negatio
ne formaliter. Probat̄: q: natura intellectualis cōpleta
nō cōicata alteri:ſeipſo oī alio circūſcripto eſt ꝑſona: ⁊ ſi
nō eſſet actu negatio aliqua in mēte: adhuc natura petri
eſſet ꝑſona. Sicut nō dicim⁹ ꝙ aliq̄s eſt cecus/pauꝑ/vel
tenebroſus negatiōe:ſed ꝯcedi pōt ad hunc ſenſum. Na-
tura ꝑſonat̄ negatione.i.natura đ: vel noīatur hoc noīe
ꝑſona: ſiue de natura p̄dicat̄ hoc nomē ꝑſona:qđ impor
tat formaliter negationem quadruplicis cōicabilitatis.
Nota.2. ¶ Scđo notandū de verbis ꝑſonare ⁊ ꝑſonari:ꝙ aliq̄d
E ꝑſonari ſiue vniri ꝑſonaliter dupl̄r intelligi poteſt. Uno
mō vt tantū valet.i.fieri ꝑſonā. Et ꝑſonare eſt dare alicui
eſſe ꝑſonale.i.dare vt ſit ꝑſona. Et hoc pōt intelligi cauſa
liter vel formaliter:ſicut calefieri ⁊ calefacere. Simil̄r ⁊
ꝑſonaliter alicui ꝑſone vniri: eſt ipm̄ fieri vnū ſiue idem
cum ꝑſona.hoc eſt ipſum fieri ꝑſonā illā cui đ: vniri. Et
ſic accipiendo nihil ꝑſonat̄ formaliter ꝑ aliqđ extrinſecū
ſed quicq̄d perſonat̄:vel ſeipſo ꝑſonatur vt ꝑſona creata
vel per aliqđ poſitiuū cui idemtificat̄:ſicut perſona diui
na:q̄ ꝑſonatur formaliter ꝑ ꝓprietatē relatiuā: q̄ eſt ea-
dem ꝑſona diuine realiter:nō formaliter. Nec eſt inſtan-
tia de natura humana aſſumpta:q: illa nō ꝑſonat̄: h̄ mō
accipiendo ꝑſonari a verbo:q: ſit ꝑſona verbi.nō em̄ ſit
ꝑſona xp̄i. Siquidē plus repugnat nature hūane ꝙ fiat
ꝑſona verbi: q̄ ꝙ fiat aſinus. ¶ Alio mō ⁊ magis vſita-
te ⁊ cōiter accipit̄ a doc. vt ꝑſonari eſt dependentiam ſup
poſitalem ab aliqua ꝑſona terminari. Et ꝑſonare eſt ꝑſo
nam aliquā hmōi dependentiā alicui⁹ nature terminare
Unde imaginandū ꝙ oīs natura ſiue entitas creata:aut
in ſeipſa ſubſiſtit:ita ꝙ ad nullā aliam ſuppoſitaliter de-
pendet.hoc eſt nulli alij cōicat̄ aliqua quattuor cōicabili
tatū ſupradictarū. Aut dependet ad aliqđ ſuppoſitum ꝑ
ſe ſubſiſtens mediate vel imediate. Exemplū p̄mi:vt ſub
ſtantie cōplete q̄ ſunt ſuppoſita ſm̄ p̄dictā ſuppoſiti de-
ſcriptionē. Exemplū ſecūdi:vt ſubſtantie partiales/inte
grales vel eſſentiales:vt materia ⁊ forma. Exemplū ter-
tij:vt accidētia alteri partiū inherentia. Uñ patet ꝙ nul
la res pōt naturaliter eſſe:niſi ſit in ſe ſubſiſtens:aut niſi
depēdeat ad ꝑ ſe ſubſiſtēs. Et hec depēdentia nō eſt cau-
ſati ad cauſam:nec cōſeruati ad cōſeruans: nec inheren-
tis ad ſubiectū:ſed noīatur a doc. dependentia ſuppoſi-
talis:ſiue ſuſtentificati aut ſuſtentati ad ſuſtentificans.
Et hoc idem eſt vniri ſiue aſſumi ad vnitatē ſuppoſiti vl̄
perſone:nō fieri ꝑſonam:ſed ſuſtentari vel ſuſtentificari
(vt quidā dicūt)a ꝑſona vel eius dependentiā ſuppoſi-
talem tibi a ꝑſona:qđ tantūdem valet. Eſt em̄ vnio ꝑſo-
nalis:nō q̄ facit aſſumptū eſſe ꝑſonā: alioq̄n natura hu-
mana nō vniret̄ hypoſtatice verbo:q: nō eſt ꝑſona.quia
nō eſt ꝑſona verbi:q: natura aſſumpta nō eſt verbū. Sꝫ
vnio ꝑſonalis ⁊ hypoſtatica eſt vnio:qua natura que ſi-
bi dimiſſa eſſet ꝑſona: ſuſtētificat̄ ab alia ꝑſona cōicans
ſibi denominationē concretiuā: quā ſibi dimiſſa proprio
ſuppoſito cōicaret. Sic natura humana in xp̄o: que ſibi
dimiſſa eſſet ꝑſona:ſubſiſtit iam nō in ſe; ſed in ſuppoſi-
to verbi. Unde verbū dicitur homo. ¶ Corollariū. Acci Corol.1
dens ꝓprie loquēdo nō vnitur ſubiecto hypoſtatice ſm̄
hunc modum loquēdi:q̄uis ſubſiſtat in ſubiecto:q: ſibi
dimiſſum nō eſſet ſuppoſitū vel ꝑſona. Sic de forma ſub
ſtantiali:licet cū materia conſtituat ꝑſonam: nā ſepara-
ta poſt mortē a corpore aīa non eſt ꝑſona. ¶ Corollariū Corol.2
ſcđm. Licet verbū quālibet natruā creatā aſſumere poſ
ſet:nō tm̄ quālibet poteſt ſibi hypoſtatice ſeu ꝑſonaliter
vnire. Patet: quia ꝑſonare ſiue hypoſtatice vnire plus
dicit q̄ aſſumere. Cōnotat em̄ vltra aſſumere ꝑſonā ſiue
hypoſtaſim in aſſumente: et ꝑſonalitatem in aſſumpto.
Ita ꝙ aſſumptū poſſit eſſe in ſe ſuppoſitū vel ꝑſona. Si
tamē ꝑſonari ſeu ꝑſonaliter aſſumi nihil aliud dicit q̄ ſu
ſtentari vel ſuſtentificari a ꝑſona: tūc quicq̄d aſſumitur
a ꝑſona ꝑſonatur: ⁊ ſuppoſitaliter vnitur. Sic dicit Oc-
cham.q.j.tertij ad rōnem nonaꝫ/ꝙ lapis ſit ꝑſonabilis a
ꝑſona diuina ſicut homo: quia ꝑſonari a ꝑſona diuina/
nihil aliud eſt q̄ ſuſtentificari a ꝑſona diuina: qđ pōt in-
differenter cōpetere nature rōnali ⁊ irrōnali ⁊c. Hec di-
uerſitas ſtat in quid nominis terminoꝝ. Et concordant
dicenda inferius in dubio quarto:ſcilꝫ vtrum eſſentia di
uina poſſit eſſe primus terminus vnionis hypoſtatice.
¶ Quāuis autē que dicta ſunt de ꝑſona ſint probabilia F
⁊ opinioni Scoti ⁊ Ocham cōſentanea. Eſt tamē ⁊ alia
opinio de ꝑſonalitate creature: quā recitat Scotus diſt.
j.q.j.huius tertij:q̄ tenet:ꝙ quelibet intellectualis crea-
tura ſit ꝑſona formaliter ꝑ aliquod poſitiuū ſuperaddi-
tum nature ſingulari:ab ea realiter diſtinctū:ſiue ſit ab-
ſolutum:ſiue reſpectiuū:ꝑ cuius poſitionē in natura:na
tura ipſa đ: ꝑſona: ⁊ ꝑ eius corruptionem:natura deſinit
eſſe ꝑſona. Et ſm̄ hanc viam/ly ꝑſona nō eſt nomen pri-
uatiuū nec cōnotat negationē:ſed eſt pure poſitiuū:ſup
ponens ꝓ natura intellectuali:cōnotans talem entitatē
(quā ꝑſonalitatem dicunt)ſibi ineſſe.ſicut albus ſuppo
nit pro ſubiecto:cōnotans ſibi ineſſe albedinē: ⁊ calidꝰ
caliditatem. ¶ Hanc aūt improbare nititur Scot⁹ quat
tuor rōnibus: q̄bus infert quattuor incōuenientia q̄ ad
eam ſequūtur. Primū ꝙ eſſet aliqua entitas poſitiua in
natura humana q̄ non eſſet aſſumptibilis a verbo. Pro-
batio ꝯſequētie:q: iſta vltima entitas quā addit ꝑſona:
que pōt dici ꝑſonalitas:illa non poſſet aſſumi. Si em̄ eſt
ꝑſonalitas vel ꝑſona/ ei repugnat cōmunicabilitas qua
druplex:ſm̄ dicta de ꝑſona. Illa ergo ꝑſonalitas in na-
tura hūana eſſet incōicabilis ſimpl̄r:ita ꝙ ſibi repugna-
ret cōicari ꝯtradictorie. Cōſequēs falſum:quia qđ eſt in
aſſumptibile:eſt incurabile: ſm̄ Damaſ. Tum q: omnis
entitas poſitiua in creaturis eſt eque in potentia obedi-
entiali dei. Secundum: quia tunc natura aſſumpta ca-
reret actualiſſima entitate/ ſua ſcꝫ ꝑſonalitate. Tertiū ꝙ
nō poſſet natura aſſumpta dimitti ſine noue realitatis ꝓ
ductione:q: ſi dimitteretur eſſet ꝑſona: ⁊ nō pōt eſſe ꝑſo
na niſi ꝑ hmōi realitatem. Quartū ꝙ natura intellectua
lis cōpleta eſſe poſſet ⁊ nō eſſe ꝑſona: nec ab alia aſſum-
pta. ¶ Sed illa illata preter tertiū ꝯcederet opinio: nec
reputaret incōuenientia. Non primum: quia illa entitas
non eſſet eſſentialis nature humane. Ideo licet ipſa nō
ſit aſſumptibilis: non propter hoc natura humana non
eſt curabilis. Et licet omnis creata entitas ſit in equa-
li potētia obedientiali dei/quātum ad oīa que nō impli-
cant ꝯtradictionē:non tm̄ quātum ad illud qđ implicat.
Modo illā entitatē eſſe aſſumptibilē implicat:infert em̄
eā eſſe cōicabilem ⁊ incōicabilem. Si em̄ eſt aſſumptibi-
lis:eſt cōmunicabilis. ⁊ ſi eſt perſona:eſt incōmunicabi-
lis. Sicut naturā aſini fieri ſeu eſſe naturam humanā im
plicat:q: infert eā eſſe rōnalem ⁊ irrationaleꝫ. Et ideo lꝫ
natura humana ſit in potentia dei vt ſit homo abſolute:
nō tm̄ natura aſini eſt in potentia dei vt ſit hō abſolute.
Necꝫ ſecūdum eſt incōueniens: quando illud quo caret
non eſt eſſentiale nature:q: ſm̄ Scotū poſſet natura aſ-
ſumpta carere beatitudine que eſt vltima ꝑfectio nature

Tertium illatum negaret: quia concederet ꝙ ſicut natura humana in verbo ꝯſeruatur vt nõ ſit ꝑſona: ita poſſet dimiſſa ꝯſeruari vt nõ eſſet ꝑſona: nec ſequit̃ ad hoc aliquod incõueniens. Poſſet ergo deus naturã aſſumptaꝫ dimittere abſq; noue entitatis productiõe: licet ſic dimiſſa nõ eſſet tunc ꝑſona. Quartũ ſimiliter ꝯcederet. Cũ eñ eſſe ꝑſonã nihil aliud eſt: niſi hr̃e talẽ entitatẽ: nihil plus eſt dicere naturã intellectualẽ nõ eſſe ꝑſonam: q̃ eam nõ hr̃e talem entitatem: qd̃ nõ eſt magis impoſſibile cũ fuerit dimiſſa: q̃ cum fuerit aſſumpta. Et illi tanſitũ de ꝯtradictorio in cõtradictoriũ faciliꝰ ſoluũt apparenter: abſq; hoc ꝙ ponũt vniõẽ diſtinctã ab vnitis: q̃ ꝑmi de prima opinione. ¶ Sed illa ſecũda opinio ſaluari nõ põt propter duo. Primo: q: ꝑ illam ꝑſonalitatem ſaluari nõ põt: ꝙ natura humana plus vniretur verbo/ q̃ patri aut ſpirituiſancto: imo q̃ angelo: aut cuicũq; creature indiſtanti ab ea: niſi poneretur noua entitas q̄ ſignificatur noĩe vnionis: q̄ ſi poneret̃: fruſtra poneret̃ illa ꝑſonalitas eẽ ens poſitiuũ: q: ad h̃ ponit̃: vt nõ ſit opus ponere vnionẽ eſſe quid diſtinctũ ab extremis vnitis. Sola eñ ablatio ꝑſonalitatis nõ eſt ratio vnionis illi vel alteri: imo vt F dictũ eſt: poſſet auferri perſonalitas abſq; vnione cuiuſcunq;: ſicut ꝯſeruatur aĩa itellectiua ſeparata abſq; vnione cuicũq; ſubiecto. ¶ Scd̃m: q: ſaluat tranſitũ ſine mutatione. Nam poſito ꝙ ꝑſona diuina prius tp̄e producat naturam humanã ſine ꝑſonalitate: et poſtea aſſumeret: tranſiret de nõ aſſumẽte in aſſumentẽ: ⁊ nulla fieret mutatio. Simil'r ⁊ ſi dimitteret naturã aſſumptã abſq; ꝓductione ꝑſonalitatis in natura dimiſſa: iterũ fieret trãſitꝰ ⁊ nulla mutatio. Non in ꝑſona diuina certum eſt. Nec in aĩa humana: q: nihil in ea ꝓduceretur de nouo: nec cor- G rũperetur. Ideo dimiſſa illa opinione ſecũda: ſtandũ eſt ꝑme. ¶ Conſequẽter notandũ circa vniõẽ illam ſupermirabilẽ: ꝙ difficultas intelligendi ⁊ exprimẽdi modum eius ex duobus ſurgit. Vnũ: q: nulla ſimilis vnio inuenitur in natura creata. Ad cognitionẽ aũt diuinoꝝ nõ niſi ex creaturis aſcendimus. Quecũq; autẽ vnio in creaturis inuenitur: ibi maior eſt diſſimilitudo q̃ ſimilitudo ad illam vniõẽ benedictã. De quo late ſcripſi in abbreuiatis primi ſententiarũ diſt. xxx. q. iiij. que habeo ꝓ repetit̃. Scd̃m: q: nõ eſt certũ quid dicat vnio illa hypoſtatica ſiue ꝑſonalis qua natura humana aſſumit̃ ſeu vnitur verbo. An ſcꝫ dicat aliquid diſtinctũ ab extremis vnitis quo formaliter fiat illa vnio: an nihil diſtinctuꝫ. ¶ Vnde eſt vna opinio Gregorij de ari. quã ponit diſt. xxviij. q. ij. in ſolutione. xvij obiectionis ⁊ ſequẽtibus: ꝙ vnio nature humane ad verbũ/ nõ dicit aliquã entitatẽ diſtinctã a natura humana ⁊ a verbo: ſed tantũ naturã humanã ⁊ verbum: nõ qualitercũq;: ſed vnita. Que vnio nõ fit aliquo medio qd̃ liget ea. Quomõ aũt hec vnio fiat/ dicit oĩ viatori naturaliter eſſe incõprehenſibile. Adducit etiam cõtra ſe rõnes Scoti ⁊ Ockam/ ⁊ alias multas quas ſoluere nititur: ⁊ oẽs relationes reales negare: inter quas illa videt̃ fortiſſima. Impoſſibile eſt ꝯtradictoria ſucceſſiue verificari de eodem: niſi ꝓpter motũ localem alicuiꝰ: vel tranſitionẽ tp̄is: vel ꝓpter ꝓductionẽ aut deſtructionẽ alicuius entitatis. Sed verbũ põt dimittere naturaꝫ hũanã ea tñ manente ⁊ nõ mutata localiter. Nec trãſitio tp̄is erit in cauſa: licet ſucceſſio nõ ſit abſq; tp̄is trãſitõe. Quia quandocũq; tranſit tempus: poſſet nõ dimittere. Ideo tranſitio tẽporis licet ſit in actu: non tñ ꝓpter eam fit dimiſſio aut ſoluitur vnio. Ergo opꝫ aliquid vel corrumpi vel de nouo ꝓduci. Conſequẽtia nota. Minor ꝓbata eſt. Maior oſtẽditur. Tum: quia non eſt dabilis ratio quare nõ ſimul verificarentur ꝯtradictoria de eodem ſicut poſſunt verificari de eodem ſucceſſiue. Si eñ poſſunt ſucceſſiue verificari ſine quacũq; mutatione rei/ loci/ vel temporis: quare nõ ſimul. Tum: q: ꝓpter hoc dicunt ſancti ꝙ impoſſibile eſt ꝙ deus fiat de nouo annihilans poſtq̃ fuit nõ annihilans: niſi creatura haberet nõ eſſe poſt eſſe. Similiter nõ poſſet eſſe creans poſtq̃ fuit nõ creans: niſi creatura aliqua de nouo haberet eẽ poſt non eſſe. Item qñ denominans non dicit aliq̇d vltra denominabilia: ipſis denominatis nõ mutatis nec ſm̃ formam nec ſm̃ locũ: ſi ſemel denominat ſemꝑ denominat. Exemplũ de ſimilitudine reſpectu duoꝝ alboꝝ. Sed natura aſſumpta a verbo ſi põt dimitti ſine aliqua mutatione ſm̃ formã vel locum: natura dimiſſa adhuc eſſet vnita quod eſt falſum. Addito ꝙ lapſus tẽporis nõ eſſet in cã. Ad illa reſpondit Greg. negando maiorẽ ⁊ minorem rationis ꝑme. Vnde quoad maiorẽ dat inſtantiã in diſ. xiiij. ꝑmi ſui ſcripti. Primo: quia ſpũſſanctus põt alicui dari abſq; quocũq; dono creato: modo certo ſpeciali: vt probat magiſter diſt. xiiij. primi. Poſtq̃ eum talis nõ habuit tali modo/ ſine mutatione locali: vel ad formã/ vbi etiaꝫ lapſus tẽporis nõ eſt in cauſa: ergo ibi fit tranſitus ſine mutatione. Certũ eñ eſt: ꝙ ſpũſſanctus nõ mutatur: nec homo accipiẽs mutatur. Nihil eñ in eo nouũ ꝓducitur: nec localiter mutatur: ⁊ lapſus tẽporis non eſt in cauſa. ¶ Item põt aliquis fieri non albus de albo abſq; mutatione. Poſito ꝙ poſtq̃ albedo inheſit ſubiecto: cõſeruet̃ in eodẽ ſubiecto ſine inheſione. Si dicis: fit mutatio inheſionis deſtructiua. Cõtra: etiã ſi ponatur inheſio accidens ſuperadditũ: põt inheſio ꝯſeruari abſq; hoc ꝙ ip̄a inhereat: ⁊ ſic fit tranſitus abſq; mutatione. ¶ Si dicis ꝙ mutatur inheſio qua ꝑma inheſio inheret: tunc ſimul arguo de ſecũda inheſione ⁊ de tertia ⁊ erit proceſſus in infinitũ. Aut opꝫ deuenire ad inheſionẽ que ſeipſa inheret: ⁊ ibi habet argumentũ locũ. Illa eñ poteſt ꝯſeruari abſq; hoc ꝙ inhereat/ ⁊ ibi fit tranſitus ſine mutatione. ¶ Item põt deus lumen partialiter ꝯſeruatũ a candela in medio nõ mutata cãdela nec localiter/ nec quõcunq; ſolus cõſeruare. Quo caſu: lumen ꝑmo conſeruat̃ a candela partialiter: ⁊ poſtea nõ cõſeruatur partialiter a candela. Et tamẽ nulla mutatio fit in lumine ſeu in candela. ¶ Si dicis/ ꝙ conſeruatio qua cõſeruatur a candela corrũpitur. Contra: etiã ſm̃ opinantes oppoſitum cõſeruatio nõ eſt aliquid ſuꝑadditum rei cõſeruate. ¶ Et ſi ponitur cõſeruatio aliquid eſſe diſtinctũ a cõſeruato: arguitur de ipſa ꝯſeruatione que põt conſeruari a ꝑma candela: ⁊ a deo ſimul: poſtea a ſolo deo. Et ſtat argumentum vt prius de inheſione. ¶ Ex illis ꝯcludit ꝙ poſſibile eſt tranſire de contradictorio in contradictoriũ: ſeu ꝯtradictionẽ ſucceſſiue verificari abſq; motu locali: ⁊ poſitiõe noue rei vel deſtructione p̄exiſtentis: cuius verificatiõe lapſus tẽporis nõ ſit in cauſa: q̃uis ſine lapſu temporis actuali vel poſſibili id cõtingi non poſſit. Hec de maiore. Minorẽ etiam negat. Vnde dicit. In tali dimiſſione aliquid deſinit eſſe/ ſcꝫ xp̃s. Nam dimiſſa natura humana/ verbũ nõ eſt chriſtus. De hoc ſatis dictũ eſt in abbreuiatis loco ſupra allegato. H ¶ Sed ꝑmo Grego. licet facile euaderet multas difficultates: ⁊ cõformis eſſet dict̃ multoꝝ modernoꝝ: tamen maior illa quã negat videtur veriſſima: ⁊ ſtant ꝓbationes eius: neq; ſolute ſunt: neq; videtur intelligibile: ꝙ cõtradictoria ſucceſſiue verificant̃ de eodem/ nulla mutatione ad formã/ locũ vel tẽpus facta in rebus ꝑ ꝯtradictoria ſignificatis. Si eñ nũc verũ eſt/ iohãnes eſt albus: quõ nulla mutatione facta: ſed rebus cõſequentibus ſe eodẽ modo põt eſſe falſa: ⁊ cõtradictoria vera. Nam vbicũq; manet correſpondentia rei ad intellectũ: manet eadem veritas ꝓpoſitionis. manet aũt correſpondentia ſignificatione ꝓpoſitionis nõ mutata: nec mutatis rebus ipſis: manet igit̃ eadem veritas. ¶ Simil'r nõ maneret modus ꝓbandi diſtinctionẽ quorũcunq;: ꝑ ſucceſſiuã verificationẽ ꝯtradictoriarũ de eodem. Quõ eñ ꝓbaret̃ albedinẽ diſtingui a ſubiecto: aut ſcientiam: aut virtutem: aut charitatem. Si eñ arguitur A nũc eſt album: ⁊ manẽs immotũ localiter eſt nõ albũ: ſeu nõ erit album: ergo aliquo diſtincto qd̃ ꝓducitur vel corrũpitur eſt album. Negatur cõſequentia: ⁊ dicitur ꝙ

poteſt fieri tranſitus ſine mutatione. Inſtantie em̄ ſue
nō ſunt ꝯtra maiorem. Non prima de datione ſpūſſancti:
q: in caſu poſito lapſus tēporis eſt in cauſa. Nam ſi ſpiri-
tusſanctus pro certo tp̄e datur: ⁊ pro certo tēpore non: ſi
ne oī mutatione eius cui datur vt arguit argumentū: iō
fit verificatio illoꝝ ꝑdictorioꝝ: q: volūtas diuina vult ꝓ
certo tp̄e ſpm̄ſanctū eſſe datū illi: ſeu eſſe ſub quaſi dn̄io
illius: ⁊ pro alio tēpore vult eūdem ſpm̄ſanctū non eſſe
illius. non mutabili: ſed immutabili ⁊ eterna volūtate.
Sic deus ꝑ ſuā potentiā abſolutā poſſet petrū pro a tp̄e
eſſe gratū ⁊ acceptū ad vitā: ⁊ eūdē ſine aliqua mutatio
ne pro b tp̄e nō eſſe gratū ſeu acceptū. Quo caſu petrus
pro a tempore eſt acceptus: pro b nō eſt acceptus: nulla
mutatione facta in diuina voluntate neq̄ in petro: ſed tē
poris ſucceſſio eſt in cauſa: de quo infra diſtin. xiiij. quar-
ti libri queſtio. j. B. Nam ſtante volūtate diuina: nō pōt
tēpus b ſuccedere a q̄n fiat tranſitus. Sicut ſi dominꝰ ve
lit libram auri valere. lxxx. florenos vſq̄ ad ianuariū: de-
inceps valere. xc. fit tranſitus ꝓpter ſolū lapſum tempo
ris. Sic ſi velit deus hoīem pro certo tp̄e exiſtentē in a lo
co eſſe dignū vita eterna. ⁊ exiſtentē in eodem ꝓ alio tē-
pore eſſe dignū morte: maneat petrus in eodem loco ꝓ
vtroq̄ tēpore: Primo eſt dignus vita. Scd̄o non: ſed di-
gnus morte: ꝓpter ſolū tranſitū tēporis: qd̄ terminat di-
uina voluntas. ¶ Secūda inſtantia de inheſione albedi
nis ſoluta eſt in abbreuiatis p̄mi/ loco allegato. Nam ac
cidens inherere ſubiecto nihil aliud eſt/ q̄ accidens eſſe
in ſubiecto ꝑ intimā p̄ſentiā. Et accidens inherere ſubie
cto/ addit dependentiā ad ſubiectū: ⁊ illa depēdentia ſe-
parari nō pōt ab accidente: q: nō diſtinguit̄ ab accidēte.
Nihil em̄ aliud eſt niſi talis natura: q̄ nō poteſt naturali
ter ſeparari ab accidente. Implicat ergo accidēs eſſe ac-
cidens: ſuppoſito q̄ ſit intime p̄ſens ſubiecto: ⁊ ſic acci-
dēs: ⁊ q̄ nō inhereat: ex quid nominis inherere. ¶ Ter-
tia de ꝯſeruatione d̄r: q̄ cum ꝯſeruari nihil aliud eſt q̄ de
pendere in eſſe ab alio. Si deus vult lumen ꝓ certo tem
pore dependere a ſe ⁊ ſimul a candela: vt ſcꝫ illo tp̄e nō
eſſet niſi eſſet candela. Et alio tēpore vult lumen a ſe ſo-
lo dependere: ideſt manere etiam ſi candela deſtrueret̄
Tunc reſpondetur ita ad primā inſtantiā: q̄ lumen pri-
mo dependet a candela: poſt nō dependet a candela: cu
ius cauſa eſt lapſus tēporis poſt tēpus pro quibus eadē
diuina voluntas voluit lumen nō eodē modo depende-
re: que tamē ſucceſſio nihil mutat in lumine: ſed ſolū tē-
pus ſuper quod tranſit volūtas dei. Uide de h̄ Ockam
in centilogio ꝯcluſione. xij. in reſponſione ad. v. rationē
vbi loquitur de contradictorijs futuroꝝ contingentiū: ⁊
I ſatis bene. ¶ Ideo dimiſſa illa opinione tanq̄ inſufficiē
ti: eſt alia opinio Scoti Ockam ⁊ alioꝝ doctoꝝ cōmuni
ter: q̄ vnio nature humane ad verbū/ importat aliquam
entitatem poſitiuā diſtinctā a natura humana ⁊ a verbo
nature humane ſuꝑadditam. Sed vtrum ipſa entitas ſit
res abſoluta an pure relatiua: adhuc eſt duplex opinio.
Scotus tenet ſimiliter Ockam in tertio. q. j. ⁊ in p̄mo di
ſtin. xxx. q. iiij. q̄ vnio nō ſit quid abſolutum. Sed eſt re-
ſpectus realiter differens ab extremis qui fundatur in
natura humana: ideſt inheret nature humane nō diuine
Non quaſi vinculū ligans naturā humanā cum diuina
vel ecōuerſo: ſed eſt illud quo extrema: ideſt natura hu-
mana ⁊ verbum formaliter: ⁊ denoīatiue dicunt̄ vnita.
Sicut em̄ aliquid formaliter denominatur album ab al-
bedine: ita aliquid dicitur vnitū alteri ab vnione. ¶ Qd̄
vnio ſit entitas poſitiua: patet arguendo contra opinio
nē Gregorij: vt ſupra patuit: ⁊ in abbreuiatis p̄mi/ vbi ſu
pra latius continetur. Et ex alio probat Ockam: q: oīs
denominatio non importans aliquid vltra denominata
ſiue exiſtentiam eorūdem: ſi cōuenit alicui reſpectu vniꝰ
indiuidui: cōueniet ei reſpectu cuiuſlibet indiuidui eiuſ-
dem rationis: niſi aliquid cōueniat vni indiuiduo ⁊ non
alteri: ꝓpter quod competit ſibi illa denominatio reſpe
ctu vnius ⁊ nō alterius. Exemplū/ ſicut ſimilitudo duoꝝ
alborum nihil dicit vltra duo alba: ideo qua ratione duo
alba ſunt ſimilia: eadem rōne omnia alba. ¶ Dicitur niſi
aliquid cōueniat ⁊c. q: paternitas in creaturis nihil dicit
additum extremis denominatis patre ſcꝫ ⁊ filio: ⁊ tamē
aliquis eſt pater reſpectu vnius hoīs: ⁊ nō cuiuſlibet al-
terius: q: aliqua actio cōuenit ſibi reſpectu vnius indiui-
dui/ ratione cuius dicitur pater: que nō cōuenit reſpectu
alterius. In ꝓpoſito autem vnio ſi nihil dicit diſtinctum
ab vnitis: nec aliqua actio aut proprietas cōuenit ſibi re
ſpectu vnius nature: que nō cōuenit reſpectu nature al-
terius hominis: ergo equaliter vna natura eſt ſibi vnita
ſicut alia: hoc autem falſum eſt ⁊ cōtra fidem. Qd̄ vero
nulla actio vel ꝓprietas cōuenit verbo reſpectu vnius/
q̄n equaliter etiā reſpectu alterius nature nō aſſumpte:
patet: quia ſicut naturam aſſumptā produxit de virgine
⁊ inſtantanee organizauit et gratia repleuit: hoc potuit
facere ⁊ alteri nature quā nō aſſumpſit. ¶ Qd̄ nō ſit en
titas abſoluta: Ockam in tertio. q. j. Tum: quia tūc xp̄s 1
non eſſet nobis ſimilis quātum ad naturā humanā: quia
aliquod abſolutum haberet humanitas chriſti: qd̄ nul-
lus ceteroꝝ hominū haberet. ¶ Tum: quia tūc aut illud 2
abſolutum eſſet in gen ere ſubſtantie aut accidētis. Non
ſubſtantie: quia tunc in xp̄o eſſet aliqd̄ ſubſtantiale crea-
tum qd̄ non eſſet in alio homine. Et ita ſubſtantialiter di
ſtingueretur a ceteris: ⁊ nō haberet naturam humanam
eiuſdē ſpeciei. Nec eſſet accidēs: q: in nullo gn̄e accident̄
Nō quātitatis manifeſtū eſt. Nec q̄litatis/ q: maxime cēt
q̄litas p̄me ſpeciei: puta habitus gratie charitatis vel lu
minis aut huiuſmodi. Sed quicq̄d horum cōuenire poſ-
ſet aſſumpte aīe chriſti: poſſet eidem cōuenire per dei po
tentiam nō aſſumpte. ¶ Item qd̄ naturaliter eſt ꝑ ſe ſub
ſiſtens: nō poteſt fieri dependens ad aliud per accidens 3
abſolutum: ſed talis eſt natura aſſumpta. igitur. ¶ Itē
deus poteſt deponere naturam aſſumptā nō corrūpen- 4
do quodcūq̄ abſolutum in natura: quia hoc nullam in-
cludit contradictionē: ſed nō poteſt dimittere naturam
niſi deſtruendo vnionem. Ergo vnio nō eſt quid abſolu
tum. ¶ Item arguit Scotus. q. j. Quocūq̄ abſoluto in- 5
tellecto in altero extremo nō intelligitur perfecta ratio
vnionis: q: vnio non intelligitur ad ſe. Siue ergo conco 6
mitetur abſolutum in vno extremo: ſiue in duobus: cum
nō ſit nihil: ſaltem dicit relationē. Et poſſet cōfirmari: q:
vnio non eſt res ad ſe: ſed res ad aliud: igitur non eſt res
abſoluta. Tenet conſequentia: quia oīs res abſoluta eſt
res ad ſe. Antecedens ꝓbatur: quia vnio non poteſt eē
niſi in ordine ad vnita. Sicut em̄ vnita non poſſunt eſſe
vnita ſine vnione: ſic vnio nō poteſt eſſe ſine vnitis. Alio
quin vnio eſſet: ⁊ nullius eſſet vnio. quod nō eſt intelli-
gibile: ſicut nō eſt intelligibile q̄ aliquis eſſet pater: aut
nulli eſſet ſimilis. ¶ Item vnio nō pōt intelligi ad ſe: er
go nec eſſe ad ſe. Tenet conſequentia: q: quocūq̄ modo 7
poteſt res eſſe: eo modo pōt intelligi. Et modo quo non
poteſt intelligi: etiam nō poteſt eſſe. Et antecedens ptꝫ:
quia ꝯceptus vnionis eſt relatiuus: ḡ ipſius eſſe. i. ſigni-
ficare eſt ad aliud ſe habere ꝑ ph̄m in p̄dica. ¶ Qd̄ autē
illa relatio fundatur in natura humana: patet: quia non
fundatur in diuina: que nō eſt capax alicuius accidētis:
⁊ per ꝯſequēs fundatur in natura humana: quia funda-
tur ⁊ inheret alteri extremo. ¶ Item ſola natura huma-
na eſt imperfecta ⁊ potentialis: ergo ſola capax talis ad
uenientie relationis. ¶ Ex p̄dictis poſſunt aliqua corol
laria elici: q̄bus aliquātum intelligi poteſt que ⁊ qualis R:
ſit hec relatio ſm̄ hanc opinionē. ¶ Primū. Unio eſt re- Corol. 1
latio realis in altero extremo: ſcꝫ in natura humana. Pa
tet: quia res aliqua poſitiua realiter inherens nature hu
mane diſtincta ab eadem: per quā natura humana reali-
ter dicitur aſſumpta: ⁊ verbū realiter incarnatum circū-
ſcripta quacunq̄ collatione intellectus: quia non ꝑ in-
tellectus conſiderationē: ſed per realem aſſumptionem

Corol. 2 verbum eſt caro factum. ¶ Scðm corollariū. Relatio illa nō eſt mutua ſeu cōmunis realiter: licet ſit cōmunis ſm denominationē: ſed eſt diſquiparantie. Patet: quia vnioni nature humane inherenti nulla correſpondet relatio realis in verbo. Nam verbo īmutabili ꝑ ſui incarnationē nihil noui aduenit: cum nō ſit potentiale. ſic enim eſſet imperfectū. tamen per relationē vnionis q̄ eſt in natura humana: etiam verbū vere ⁊ realiter dicitur nature humane vnitum: ⁊ ſic poteſt dici equiparantie: quia cōmunicat idem nomē ſm eandem denominationē/ſcꝫ eſſe vnitū vtriqꝫ extremo. Et ſm hoc nō eſt idem relatio mutua ⁊ relatio equiparantie. Unde relatio cōis videt̄ eſſe ſm Scotū diſt. p̄ſenti. q. j. que eſt eiuſdē rōnis in vtroqꝫ: ⁊ vbi eſt habitudo eiuſdem rōnis in vtroqꝫ/vt eſt ſimilitudo. Si vero vocatur relatio equiparantie cui correſpōdet relatio eiuſdem rōnis in altero extremo ſiue in termino: vt videtur loqui Scotus: ſic vnio illa nō eſt relatio equiparantie: qꝛ nulla relatio realis correſponderet ſibi

Corol. 3. in termino/ſcꝫ in verbo: eſt ergo diſquiparantie. ¶ Tertiū corollarium. Unio illa eſt relatio extrinſeca. Patet: quia nō neceſſario conſequitur extrema. Poſſunt em̄ extrema exiſtere: verbum ſcꝫ ⁊ natura humana abſqꝫ vnione: Poteſt etiam aduenire extremis prius in eſſe poſitis.

Corol. 4 ¶ Quartū corollariū. Unio illa eſt relatio ordinis ⁊ cuiuſdam dependentie nature humane ad verbū. Patet: qꝛ omnis relatio nō mutua eſt cuiuſdā ordinis vnius ad alterum ad qd̾ refertur dependens. Qd̾ probatur: qꝛ oīs vnio qua vniūtur aliqua realiter diſtincta: vel eſt informationis/vel aggregationis/vel ordinis: ita ꝙ vnū relatoꝝ aut informat aliud: aut aggregatur alteri: aut ordinatur ⁊ dependet ad alterū. Hec vnio nō eſt informationis: qꝛ verbum nec informat naturā humanam: nec informatur ab ea. Utrūqꝫ em̄ dicit imperfectionē: que repugnat verbo. Nec tm̄ per aggregationē: qꝛ talem vnionē habet verbum/ſicut ⁊ quelibet entitas reſpectu cuiuſlibet rei ab ea realiter ⁊ eſſentialiter diſtincte. Talem etiā aggregationē habet pater: ⁊ etiā ſpūſſanctus ad naturā a filio aſſumptam: quoꝝ tamē neuter eſt humanitati hypoſtatice vnitus: reſtat ergo tertia vnio ordinis. Ordo autē eſt prioris ad poſterius: ⁊ poſterioris ad p̄us. Ubi autem eſt poſterius ⁊ prius: poſterius aliquo modo dependet ad prius. Uerbum vero non habet ordinem poſterioris ad naturam aſſumptam: ſed econuerſo: ergo natura aſſumpta aliquo modo dependet ad verbum aſ-

Corol. 5 ſumens. ¶ Quintū corollariū. Dependentia illa nature humane ad verbū/nō eſt cauſati ad cauſam: nec cauſe ſecūde ad cauſam primā: nec cauſati poſterius ad cauſatum prius. Prima duo patent: quia ſic dependet natura aſſumpta: etiam ad patrē ⁊ ſpiritūſanctum: īmo ad totā trinitatem. Nam ſm Dionyſiū in de diuinis noībus. Totius deitatis ſunt oīa cauſalia. Et Auguſt. v. de trini. Ad creaturā pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus/ſunt vnū p̄ncipiū. Et Johan. v. ait ſaluator. Quecūqꝫ ille: ſcꝫ pater fecerit hec ⁊ filius ſimiliter facit. ⁊ eadem ratione tota trinitas Hac aūt vnione natura humana ad ſolū filiū ordinat̄: qꝛ non pater: nō ſpūſſanctus: ſed ſolus filius eſt incarnatꝰ vt patebit. Tertiū eſt manifeſtū: qꝛ verbū nō eſt cauſatū.

Corol. 6 ¶ Sextum corollarium. Unio illa dicit dependentiam nature humane ad verbū: vt nature nō ſubſiſtentis in ꝓprio ſuppoſito: ſed dependentis ad ſuppoſitū alienū ſcꝫ ſuppoſitum verbi: ⁊ ita vt nature cōmunicabilis vt quo ſuppoſito verbi incōmunicabili: q̄ verbū ipſum vere dr̄ ⁊ eſt homo. Sicut albedo cōmunicatur ſuppoſito albo: ⁊ generaliter forma materie ſiue cōpoſito: lꝫ nō per oīa eodē mō. Illud corollariū pꝫ ꝑ abnegationē alioꝝ modoꝝ dependentie. Et qꝛ talis eſt vnio q̄ facit v̾bū hoīem ſed nihil eſt hō niſi ſuppoſitū ſubſiſtēs in natura humana. Subſiſtere aūt in natura humana ſibi cōicata eſt ſuſtentare eam: ⁊ terminare eius dependentiā ſuppoſitalē

Coro. 7 igitur ⁊c. ¶ Septimū corollariū. Unio illa īter ceteras vniones creaturarū/magis aſſimilatur vnioni forme ſue accidentis ad ſubiectū ſuū. Ita habet Ockam. q. ix. tertij ante dubia: licet maior ſit diſſimilitudo ꝙ ſimilitudo.

¶ Pro cuius declaratione aduertendū/ſm Scotū. q. j. ꝙ forme ad ſubiectum duplicē cōſiderare poſſumus habitudinē. Una eſt informantis ad informatū: ⁊ illa neceſſario includit imꝑfectionē in ſubiecto: quia īportat quandam potentialitatē qua ſubiectū eſt in potentia ad vlteriorem ꝑfectionē quā recipit a forma inherente. Alia eſt vt poſterioris naturaliter ad prius a quo dependet: non tanq̄ ad cauſam: ſed vt ad terminans eius actualem exiſtentiam: nō in ſeipſa: ſed in alio ſubſiſtente. Quod terminare dr̄ ſuſtentificare ſm imaginationē ſupra in ſecundo notabili poſitā: ⁊ illa nullam imꝑfectionem ponit neceſſario in termināte ſeu ſuſtētificante: ſed dūtaxat prioritatem naturalē reſpectu ſuſtētificati: ⁊ ſi ille due ſeparari poſſent: huic ſecūde ſimillima eſſet dependentia nature humane ad ſuppoſitū verbi. ¶ Itē lꝫ multiplex ſit vnio vt in abbreuiatis diſt. xxxiiij. q. iiij. p̄mi patuit. vt exēpli cauſa: partis ad totū continuū. Contigui ad cōtiguū vt in inſertione ramuſculi ad truncū: locati ad locum: miſcibilis ad mixtum: illabentis ad illapſum ⁊c. tm̄ ex nulla harum opinionū contingit ꝓprietates vnitoꝝ concretiue ſibi cōicari. Sicut nō dr̄ partiale integrū: nec cōtiguatum contiguū: nec oliua pomus: ſi ramus oliue inſerit̄ trunco pomi: nec locatū locans. Et ſi ꝓpter mixtionem: terreū dici poſſet aereū aut aqueū: tm̄ in illa vnione miſcibilia nō manent: nō em̄ manent elemēta in mixto formaliter ⁊ ſubſtantialiter: ſed tm̄ virtualiter ſm ſuas qualitates: nec illapſum illabens. Sꝫ in vnione forme ⁊ accidētis cum ſubiecto: cōicant ſibi ſuas concretiuas denominationes. Unde ꝓpter vnionē albedinis cum ſubiecto: ſubiectū dr̄ album: ⁊ q̇cquid dicit̄ de ſubiecto: dr̄ de albo ⁊ ecōuerſo manente ſubiecto ⁊ forma inconfuſe in ſuis naturis. Simile eſt in hac vnione ſuppoſitali ⁊ perſonali: in qua manent incōfuſe natura verbi ⁊ natura humana: ⁊ tm̄ cōicāt ſibi ſua idiomata: vt ille homo dr̄ deꝰ/creator/omnipotens ⁊c. ⁊ deus dr̄ homo/paſſus/mortuꝰ ⁊c.

¶ Ex his pōt elici diffinitio incarnationis. Incarnatio eſt dependentia nature humane ad perſonā alterius nature: vt ad terminātem eius dependentiā ipſam ſuſtētificando. Uel ſic ⁊ breuius. Eſt humane nature ſuſtētificatio a perſona extrinſeca alterius nature. Et incarnari eſt terminare dependentiā ſuppoſitalem nature aſſumpte. Ex quo ſequit̄ ꝙ incarnatio eſt vnio nature humane ad ꝑſonam xp̄i: ita vt fiat perſona chriſti: vt ſupra dictū eſt. L

¶ Secūdo ſequitur ꝙ incarnari non eſt pati: ſed terminare dependētiam nature aſſumpte: de hoc infra diſtin. v. arti. ij. Neqꝫ incarnari correſpōdet huic actiuo incarnare tanq̄ paſſio actioni: ſꝫ huic actiuo incarnare correſpōdet tanq̄ paſſiuū aſſumi. Actio em̄ incarnandi quatenꝰ tranſit in obiectum: trāſit in naturā humanā tanq̄ in paſſum: nō in verbum. Non em̄ verbū: ſed natura aſſumpta patitur: ⁊ eſt in potentia obedientiali. Incarnari igitur ⁊ incarnare: lꝫ ſm vocē habeant ſe vt actiuū ⁊ paſſiuum: nō tm̄ ſm ſignificationē: vt patuit. ¶ Alia eſt opinio que ſimpliciter negat relationem in creaturis: ita ꝙ nulla eſt entitas relatiua que nō ſit abſoluta: ſed quicq̇d habet eē reale ⁊ poſitiuū: eſt res abſoluta in ſe ⁊ ad ſe conſiderabilis ⁊ abſolute: ⁊ diſtincta ab omni alio. De quo latius vide in p̄mo Ockam: ⁊ in abbreuiatis diſtinc. xxx. q. iiij. Scðm hanc opinionē poſſet dici ꝙ in natura humana aſſumpta a verbo: ponenda eſt entitas abſoluta a deo in ipſa creata qua formaliter ſit vnio. Quod ſic pōt intelligi: ꝙ illud quo formaliter ſit vnio eſt quedam qualitas ſeu perfectio: aut habitus infuſus: vel infuſa nature aſſumpte. Que licet a tota trinitate cauſatur in natura humana: tam en per illam habet ſe natura aſſumpta ſpeciali quadam habitudine ad verbum: per quā dicitur vniri verbo ⁊ non patri/aut ſpirituiſancto eodē modo quo re M

latione(ſi poniẗ)ſolum vnitur verbo. Et ſicut albedo in ſorte a quocū๛ cauſetur: eſt a qua ſortes formaliter diciẗ ſimilis platoni albo: ſine noua productione cuiuſcun๛ reſpectus. Ita per illud donū ſiue habitū/humana natura vnitur verbo ſoli ⁊ nō patri aut ſpirituiſctō ſine quacū๛ alia realitate. Unde ſicut tota trinitas per infuſum charitatis habitum ſpeciali mō inhabitat ⁊ vnitur aīe: ꝓpter quē habitum qui eſt qualitas abſoluta: aīa refertur ſpeciali modo ſcꝫ vt gratificata vel inhabitata ad deum gratificātem ⁊ inhabitantem. Nec tamen ꝓpter hoc oportꝫ ponere hanc vnionē eſſe reſpectum realem/diſtinctuꝫ a charitate ⁊ extremis relatis: ſed eoipſo quo habitus ille eſt in anima: diciẗ aīa deo chara ⁊ grata omni alio circūſcripto. Ita dici poſſet in ꝓpoſito/ꝙ eoipſo ꝙ hoc donū eſt in natura humana aſſumpta: ipſa natura ſpecialiter dependet ad ꝑſonam filij tali dependentia: ꝓpter quam ꝯcreta aſſumpte nature ⁊ verbi aſſumentis de ſeinuicem p̄dicanẗ. Que dependentia habitudo ſiue ſpecialis vnio licet relatiue exprimatur: tñ oīa illa relatiua nō dicūt realitatem aliquā ab extremis relatis: ⁊ dono illo creato et infuſo diſtinctā: ſicut dꝫ de alijs relatiuis ſimile/equale/duplum ⁊c. ¶ Unde vnio illa ꝑſonalis quattuor importat: ſcꝫ naturam humanā: ⁊ ꝑſonā verbi: intimā eoꝝ preſentiam: ⁊ donū ſpeciale infuſum nature humane/ipſam eleuans ⁊ ꝑficiens: ꝑ qđ innititur verbo ⁊ ſuſtentificanti: que oīa ſunt abſoluta. Sicut dilectio qua diligēs refertur ad dilectum dicit quattuor: ſcꝫ diligentem ⁊ dilectuꝫ: obiectiuā dilecti p̄ſentiam: ⁊ actū dilectionis qui eſt qualitas qua diligens formaliter affectuoſe adheret dilecto: ⁊ preter hec nullam rem relatiuam. Et per oīa hec opinio loquitur de hoc dono abſoluto: ſicut alia de relatione. Non em̄ illa opinio differt a priori: niſi ꝙ realitateꝫ illam q̄ formaliter natura humana vnitur verbo: dicit eſſe rem abſolutam: quā alia dicit relatiuā. Hoc ita๛ donum hec opinio nominat gratiā vnionis. Gratiam: quia gratioſa dei voluntate gratis nature ſuperadditam. Unionis: quia ea formaliter fit vnio. Et ille modus loquendi ſatis cōcordat autorita. ſanctoꝝ de gratia vnionis loquētium: ⁊ Alexan. de ales. Henrici ganden̄. ⁊ alioꝝ multoꝝ doctoꝝ: vt allegatum eſt latius diſt. xxx. p̄mi. q. iiij. ⁊ que ibi dicta ſunt magis declarant ꝓpoſitum. Et poſſet hec opinio pluribus muniri rationibus improbantibꝰ priorem opinioneꝫ: quas ibi videre poteris in abbreuiatis.

Nota. 5. N ¶ Quinto notandū/ꝙ ad terminanduꝫ dependentiam ſuppoſitalem requiritur independētia talis/hoc eſt ſuppoſitalis. Nam qđ in ſe nō eſt terminatum: ſed dependet ad aliud quomō poteſt terminare dependentiā alterius ideo nihil poteſt terminare dependentiā ſuppoſitalē primo. i. per ſe ⁊ non per aliud ſibi extrinſecū ſiue nō eſſentiale: niſi qđ eſt indepēdēs ſuppoſitaliter: hoc eſt niſi incōmunicabile quale eſt ſuppoſitū. Ratio vero terminādi eſt ratio ſuppoſitalis. i. incōmunicabilitas que dat eſſe ſuppoſitale. Et quoniā illa in perſonis diuinis eſt ꝓprietas ꝑſonalis que communiter ponitur relatiua: ideo illa erit ratio terminandi dependentiā ſuppoſitalem nature humane: ⁊ nō eſſentia. Tum quia ipſa eſſentia nō eſt formaliter perſona: q: non eſt incōmunicabilis. Tum quia tunc eque terminaretur illa dependentia ad patrē ⁊ ſpiritūſanctum ſicut ad filium: quia eſſentia eque eſt in patre ⁊ ſpirituſancto ſicut in filio. Sed in quocū๛ eſt ratio terminandi: ipſum terminat: ſicut in quocun๛ eſt ratio agendi: ipſum agit. Propter quod quia ratio agendi/ꝓducendi/creandi ⁊c. eſt eſſentia: ideo agere/creare eque conuenit omnibus tribus perſonis. Ita videtur ſentire Sco. q. v. ar. ij. huius diſtin. Ex quo ſequitur ꝙ humana natura nō vnitur p̄mo eſſentie. Patet: quia illi vnitur primo quod p̄mo terminat: ſed eſſentia nō primo terminat: ergo. ¶ Secundo ſequitur ꝙ natura humana p̄mo vnitur ſuppoſito verbi: hoc em̄ p̄mo terminat: quia tota ꝑſona verbi eſt formaliter ſuppoſitum. Ratio autem terminandi eſt proprietas perſonalis per quam incōmunicabilitas conuenit perſone. ¶ Sed di. Illud eſt ratio formalis terminandi dependētiam ſuppoſitalem: quod eſt ratio ſubſiſtēdi: quia nihil primo terminat dependentiā niſi quod eſt independens: cuiuſmodi eſt ratio formalis ſubſiſtendi: ſed perſona diuina ſubſiſtit ratione eſſentie. Eſſentia enim eſt ratio formalis ſubſiſtendi ipſi perſone ergo erit ratio formalis terminandi iſtam dependentiā: ⁊ ita iſtam vnionem. Propter hanc rationem quidā opinati ſunt/ꝙ ad hoc ꝙ natura humana vniatur perſone verbi: preexigitur vnio nature ad eſſentiam diuinaꝫ. Unde ponunt duas vniones. Primam nature humane ad eſſentiam. Secundam ad perſonam. Sed illa opinio ſtare non poteſt: quia ſequitur ꝙ natura humana eſſet etiā vnita patri et ſpirituiſancto: ſic ꝙ pater eſſet incarnatus et ſpirituſſanctus ſicut ⁊ filius. Conſequens hereticum. Probatur conſequentia: quia quicquid conuenit primo eſſentie diuine ⁊ non repugnat alicui perſone diuine: cōpetit omnibus perſonis: ſed terminare vnionem predictam ſiue dependentiam(quod idem eſt) nō repugnat alicui perſone diuine. Et ſi primo conuenit eſſentie: conueniet cuilibet perſone: ⁊ per conſequens quelibet perſona erit vnita: quod eſt falſum. Nec impedit ꝙ natura humana ſpeciali vnione vnitur verbo: quia quando ſunt diſtincte vniones realiter: vna poteſt eſſe ſine alia: et ſecunda ſufficeret: ergo prima ſuperfluit que eſt ad eſſentiam. ¶ Preterea non minus conueniūt tales denominationes patri et ſpirituiſancto: que conueniunt eis per vnionem nature humane ad eſſentiam propter vnioneꝫ eiuſdem nature ad proprietatem filij: ꝙ̄ ſi non eſſet vnio ad filium. ſed ſi ſola eſſet vnio nature humane ad eſſentiam ⁊ non ad proprietatem filij: tunc tales denominationes conuenirent omnibus perſonis: ergo nunc conueniūt oībus ꝑſonis: q: ſecunda vnio non tollit primaꝫ. ¶ Et confirmatur: quia ita eſſentialis et intrinſeca eſt patri eſſentia ſicut proprietas perſonalis: ergo qua ratione patri diceretur vnita propter vnionem nature ad proprietatem: eadem ratione natura diceretur vnita patri propter vnionem eius ad eſſentiam. ¶ Dicendum ergo ꝙ natura humana non primo vnitur eſſentie: ſed primo vnitur perſone ratione proprietatis perſonalis. ¶ Ad rationem dicitur ꝙ vis eſt in verbo ſubſiſtendi. Nam ſi valet ſubſiſtendi. ideſt exiſtendi/ſic falſum aſſumitur: ꝙ ratio terminandi dependentiam ſuppoſitalem eſt ratio ſubſiſtendi. Et ad probationem dicitur ꝙ illud primo terminat quod eſt independens: ideſt incommunicabile. Talis autem independentie: ideſt incōmunicabilitatis ratio formalis non eſt eſſentia: cum ipſa ſit formaliter cōmunicabilis. Si v° ly ſubſiſtendi valet: ideſt exiſtendi ſuppoſitaliter: tunc aſſumptum verū eſt. Sed quod ſubſumitur: ſcilicet ꝙ diuina ꝑſona ſubſiſtit ratione eſſentie: falſum eſt. Non em̄ perſone diuine conuenit eſſe ſuppoſitale ratione eſſentie: ſed ratiōe proprietatis relatiue. Uerum quia ad eſſe perſonale vtrū๛ requiriẗ: exiſtentia ⁊ incōmunicabilitas: quorum vnum conuenit perſone diuine ratione eſſentie: aliud ratione proprietatis: valde rationabiliter dici poteſt: vt videẗ ſm̄ Ockam q. j. tertij. ꝙ ratio terminandi vnionem nature humane ſit tota perſona verbi: nec eſſentia per ſe: nec proprietas per ſe: ſed totum conſtitutum. Et probatur idem ex alio: nam ad terminandum dependentiam ſuppoſitalem/requiritur incōmunicabilitas: vt quod ⁊ quo. Proprietas autem relatiua: licet ſit incōmunicabilis vt qđ: eſt tamen communicabilis vt quo. Sic enim cōmunicatur perſone: ideo non poteſt eſſe ratio terminandi dependentiam ſuppoſitalem: licet ſit ratio realis diſtinctionis perſonarum: ſicut forma: licet ſit ratio diſtinctionis ipſi compoſito ab alio compoſito/ſaltem ſpeciuoce: non tamen eſt ratio toti vt ſit ſuppoſitum: cum ipſa non ſit incōmunicabilis: ſed totum eſt ſibi ratio ſuppoſitalis: quia incom

Arti.2. municabilitatis. ¶ Quantū ad ſcđm articulū eſt cõclu⸗
Cõcl. 1. ſio prima de poſſibili. Naturā humanā ſuppoſitaliter di
Q uine vniri pſone ſimplr̄ eſt poſſibile. Probat̄:q: qđ nul
lam includit repugnantiā eſt ſimpliciter poſſibile: ſꝫ na
turā humanam diuine vniri pſone eſt hm̄ōi:ergo. Cõſe⸗
quētia nota cū maiore. Minor probatur:q: nulla eſt ibi
repugnātia : neq̃ ex parte nature humane depēdentis:
neq̃ nature diuine dependentiā ſuppoſitalē terminan⸗
tis:ergo. Cõſequentia nota:q: aliūde nulla pōt aſſigna
ri repugnātia. Antecedēs patet pro prima parte:q: cum
natura humana ſit finite perfectionis:nō repugnat ſibi
ſuppoſitaliter depēdere ad ſuppoſitū extrinſecū perfe⸗
ctius:ſic em̄ videmus accidēs depēdere ad ſuppoſitum
ſui ſubiecti:⁊ partes tam integrales ꝙ̄ eſſentiales ad to⸗
tū. Nec impedit ꝙ natura humana ſibi derelicta nō de⸗
penderet ad aliud:ſed in ſeipſa ſubſiſteret : q: ipſa eſt in
perfecta obediētia dei:ideo ſicut facit accidens depēde⸗
re ad ſubiectū:⁊ ſubſtantiā ſimplicē ad totū cōpoſituꝫ:
ita etiā poteſt facere ꝙ totū compoſitū depēdeat ad ſup
poſitū perfecti⁹ extrinſecū ſimpliciter incōmnnicabile.
Tenet cōſequētia: q: ſecundū nō includit cōtradictionē
magis ꝙ̄ pmū. Neq̃ eſt repugnātia ex parte diuine per⸗
ſone terminātis hm̄ōi depēdētiā : quia terminare huiuſ⸗
modi depēdentiā nullā dicit imperfectionē:q: nec limita
tionē;nec potentialitatē:nec cōpoſitionē in termino:ſed
ſolā incōmunicabilitatē. Nō limitationē:ſicut nec termi
nare dependentiā cauſalē effect⁹. Nō em̄ requirit̄ in ter⸗
mino niſi ꝙ ſit independens tali dependētia. Neq̃ dicit
potentialitatē aut compoſitionē in termino:q: potētiali
tas et compoſitio eſt reſpectu act⁹ informātis:ſed hec de
pendentia nō eſt habitudo forme ad ſubiectū:vt dictum
eſt. Nec addit aliquod reale inherens termino:ergo nec
compoſitionē dicit:nec potentialitatē: ſicut nec creatio:
Cõcl.2. nec cōſeruatio. ¶ Scđa cōcluſio. Naturā humanā poſſi⸗
bile eſt ſuppoſitaliter vniri vni diuine pſone ⁊ nō alteri.
Probatur cōcluſio:q: ex quo incōmunicabilitas in ter⸗
mino eſt ratio huius vnionis ⁊ dependentie: vbi eſt pro
pria incōmunicabilitas/ibi eſt ꝓpria vnio:ſed vbi eſt ꝓ⸗
pria vnio/ibi pōt ipſa ſeparari a quolibet realiter diſtin⸗
cto:ita ꝙ vnio ſit ad illud pciſe/⁊ ad nullū aliud realiter
ab eo diſtinctū. Illa oīa ſatis patēt ex declaratis: ſed pſo
na quelibet in diuinis habet ſpecialē ſeu ꝓpriā incōicabi
litatē vt quod:ſcꝫ relatiuā ꝓprietatē per quā realiter di⸗
ſtinguit̄ a qualibet alia pſona diuina:ergo ad illā poteſt
Cõcl.3. eſſe ꝓpria vnio ita ꝙ nō ad aliā. ¶ Tertia ꝯcluſio. Sicut
natura humana vnitur v̄bo:ita vniri poteſt cuilibet diui
no ſuppoſito: hoc eſt patri vel ſpirituiſancto. Probatur:
quia nō eſt maior impoſſibilitas reſpectu vnius ſuppoſi
ti diuini ꝙ̄ alteri⁹:⁊ quecunq̃ ratio ꝓbat poſſibilitatem
hm̄ōi vnionis reſpectu vnius pſone : pariformiter ꝓbat
Cõcl. 4. reſpectu alteri⁹:vt patet eas diligēter intuēti. ¶ Quar⸗
ta cōcluſio. De facto naturā humanā perſonaliter vniri
verbo actualiter/articulus eſt fidei/indemōſtrabilis na
turaliter. Prima pars patet:quia articulus fidei eſt:ver
bum factum eſſe carnem.i.hominē:vt patet Ioh.j. et ad
Gal.iiij.necnō in ſymbolis fidei. Hoc autē intelligi non
poteſt ſine vnione humane nature cū verbo. Et non eſt
ibi vnio eſſentialis per quā natura humana fiat verbum
vel natura diuina:q: nulla eſt ibi naturarū cōfuſio: neq̃
alia aliqua vnio informatione vel cōpoſitione. Secūda
pars ꝓbatur:quia verbū eſſe hominē nō poteſt euidēter
probari ex principijs per ſe notis:neq̃ notis per experiē
tiam:igitur. Conſequentia nota:⁊ antecedens ſatis ma⸗
nifeſtū eſt. Si em̄ poſſet euidēter ex pncipijs deduci:tūc
ſequeret̄ ꝙ ad aſſentiēdū illi articulo poſſet euidenti ra⸗
tione cogi quicunq̃ intellectus humanus cuiuſcūq̃ ſe⸗
cte tam iudeus ꝙ̄ gentilis. Conſequēs falſum : ergo ⁊c.
Cõcl.5. ¶ Quinta ꝯcluſio. Natura humana neq̃ patri neq̃ ſpi
rituiſancto hypoſtatice vnitur:ſed tm̄ verbo. Probatur:
quia nō pater:nec ſpūſſanctus;ſed tm̄ filius eſt hō fact⁹

vt ſufficiēter probat magiſter in textu per plures diſtin⸗
ctiones. ¶ Quantū ad tertium articulum dubitatur pri Arti.3.
mo cōtra cōcluſionē primā. Nam videtur ſimpliciter im Dub. 1.
poſſibile creaturā vniri perſone diuine. Tum q: oportet P
vnibilia adinuicē eſſe ꝓportionata:ſed finiti ad infinitū
nulla eſt proportio. Omnis creatura eſt finita:pſone di⸗
uine ſunt infinite:ergo. Tum quia que minus diſtāt(pu
ta cōtraria)vniri nō poſſunt:ergo nec que magis diſtāt.
Tum q: que vniunt̄ fiunt vnuꝫ : ſed impoſſibile eſt crea
turā fieri vnū cuꝫ creatore:q: ſic creatura fieret creator.
Tum quia vniri eſt pati:ſed perſona diuina nō poteſt pa
ti:⁊ per cōſequēs nulli poteſt vniri. ¶ Dubiū mouet ra⸗
tiones cōmunes cōtra cōcluſionē:ad quas reſpōdet̄ ꝙ
finitū poteſt vniri infinito. ¶ Ad primā improbationeꝫ Ad. 1.
dicit̄/ꝙ vnibilia eſſe ꝓportionata pōt dupliciter intelli⸗
gi. Uno modo quantū ad gradū perfectionis:ita ꝙ vnū
perfectionaliter diſtet ab alio ſm̄ certū gradum ꝓportio
nis:vt ſit duplo vel triplo pfectius alio : aut aliqua alia
certa ſpecie ꝓportionis:⁊ illo modo finiti ad infinitum
nulla eſſe pōt proportio. Alio modo pōt intelligi aliqua
eſſe ꝓportionata quantū ad aliquā habitudinē qua vnū
poteſt depēdere ad aliud:vel aliqđ recipere ab alio:aut
agere in aliud ⁊ hm̄ōi:⁊ hoc modo infinite diſtātia per⸗
fectionaliter bene ſunt adinuicē ꝓportionata. ¶ Ad ſe⸗ Ad.2.
cundū đ: ꝙ diſtantia vel indiſtātia pfectionalis nihil fa
cit ad vnionē:immo frequēter quāto aliqua plus diſtāt:
tanto magis ſunt vnibilia:ſicut inter ſubſtātias maxime
diſtant materia ⁊ forma:⁊ ſunt magis vnibilia. Itē plus
diſtat accidēs a ſubſtātia ꝙ̄ ab accidente:⁊ tm̄ vnitur ſub
ſtantie ⁊ nō accidenti:vt virtus anime ⁊ nō alteri accidē⸗
ti. De cōtrarijs v̄o dicitur ꝙ ipſa vniri nō poſſunt nō eſt
ratione diſtantie. Minus em̄ diſtant cōtraria inter ſe ꝙ̄
qualitates non cōtrarie:cum contraria ſint eiuſdē gene⸗
ris. Sed nō cōtraria quādoq̃ differunt genere ſubalter
no:⁊ ideo vniri nō poſſunt:quia formaliter adinuicē re⸗
pugnant. Item licꝫ natura diuina ⁊ humana ſint magis
diuerſa ꝙ̄ cōtraria:nō tamen magis repugnātia. Exēpli
ficat Sco.de ſuperficie et albedine q̄ ſunt magis diuer⸗
ſa ꝙ̄ album et nigrum:⁊ tamen ſuperficies poteſt eſſe al
ba ⁊c. ¶ Ad tertium dictum eſt ꝙ naturam vniri alteri Ad.3.
ſuppoſitaliter nō eſt hanc fieri illam: ſed hanc depēdere
ad illam:immo impoſſibile eſt quecunq̃ diſtincta reali⸗
ter ſic vniri/vt vnum fiat aliud. Sic enim nec forma vni
tur materie:nec accidēs ſubiecto:nec pars toti ⁊c. vt no⸗
tum eſt. Sed ſic intelligūtur diſtincta vniri:ꝙ ex eis ali⸗
quod vnum cōſtituitur per ſe vel per accidēs:⁊ illo mo⸗
do etiam ex verbo ⁊ natura humana cōſtituitur vnū nō
per ſe ſed quaſi per accidēs:ſicut ex accidente ⁊ ſubiecto
cōſtituitur vnum:licꝫ enim natura humana non ſit acci⸗
dens verbi:tamen accidentaliter:ideſt cōtingenter vni⸗ Ad.4.
tur verbo. ¶ Ad quartum reſpōſum eſt.s̄.L.ꝙ vniri nō
dicit paſſionem:ſed aſſumi dicit paſſionem. ¶ Secundo Dub.2.
dubitatur contra ſecundam cōcluſionem. Natura huma Q
na nō poteſt dependere ſuppoſitaliter ad vnā perſonā:
quin ſuppoſitaliter dependeat ad quālibet aliā : igitur.
Antecedens probatur:quia non poteſt cauſaliter depē⸗
dere ad vnam perſonā et nō ad aliā:ergo nec ſuppoſita
liter. Tenet cōſequētia:q: nulla eſt ratio diuerſitatis:nā
ſicut realis diſtinctio pſonarū ſufficit ad hoc ꝙ vna pſo⸗
na terminet depēdentiā ſuppoſitalē ſine alia:ita etiā ſuf⸗
ficit ad terminandū dependentiā cauſalem. ¶ Si dicis
ꝙ depēdentia cauſalis primo eſt ad eſſentiā / que eſt ea⸗
dē in tribus:ſed depēdentia perſonalis eſt primo ad pſo
nā. Huius querit̄ ratio cur cauſalis depēdentia nō poſſit
eſſe primo ad perſonā:cuꝫ quelibet perſona ſit perfecta
ſimpliciter et ab alia realiter diſtincta. ¶ Reſpondetur
ad hec euadendo/negando cōſequentiā. Et ratio quam
querit argumentū eſt illa:quia dependentia cauſalis re⸗
quirit perfectionē in termino:quia cauſa virtualiter cōti
net effectuꝫ ⁊ eius perfectionē eminēter preſertim cauſa

pꝛima: oīs aūt perfectio in diuinis eſt eſſentialis ⁊ eque in trib⁹: alioqn nō oēs ꝑſone diuine eſſent ſimplr perfe⸗cte: cū vni deficeret ꝑfectio aliqua q̄ eſſet in alia: ⁊ ꝑ ꝯñs eque cōuenit trib⁹ terminare depēdentiā cauſalē: cuʒ ratio terminādi illā depēdentiā eſt ꝑfectio: q̄ vna eſt in tribus. Depēdentia aūt ſuppoſitalis nō reqrit ꝑfectioneʒ in termino: nihil em̄ reqrit in termino: niſi ꝙ ſit indepē⸗dēs ſuppoſitaliter .i. incōicabilis: ħ aūt nō dicit ꝑfectio⸗nē: q: nō cōuenit eſſentie q̄ eſt cōicabilis: ⁊ ꝑ ꝯñs eſſen⸗tia non eſſet ſimplr ꝑfecta. Itē ratio terminādi vltima⸗te depēdentiā aliquā eſt indepēdentia talis: vt dictuʒ eſt arti. j. Et ita ratio terminādi cauſalē depēdētiā eſt incau⸗ſabilitas: ſed vna eſt incauſabilitas in trib⁹: ſicut vna in⸗finitas: ⁊ vna ſumma ꝑfectio: ⁊ ꝑ ꝯñs vna rō terminādi cauſalē depēdentiā: ſed nō eſt vna ꝑſonalitas in tribus: cū ꝑſonalitas patris realiter diſtiguit a ꝑſonalitate filij: ſicut ꝑſona patris a ꝑſona filij: ⁊ ideo vna ꝑſona pōt ter⸗minare depēdentiā perſonalē nature humane ſine alia. Sed illa reſponſio videt eſſe euaſio tm̄ verbis: nā ꝙ oīs perfectio ſimplr in diuinis ſit eſſentialis foꝛmalr dubiū habet: nā ſi perfectio ſimpliciter d: qd in quolibet meli⁹ eſt ipſum ꝙ̄ nō ipſum: hoc eſt qd cōuenit cuilibet ſimpliciter perfecto: tūc verū eſt ꝙ oīs ꝑfectio ſimpliciter in diuinis eſt eſſentialis .i. cōuenit tribus: ⁊ ſic relatio in diui⸗nis nō eſt ſimpliciter perfecta: imo nec eſſe patrē: q: non cōuenit filio: ⁊ ſic diceret ꝙ ratio terminādi cauſalē de⸗pendentiā nō requirit perfectionē ſimpliciter in termi⸗no: ſed talē que eminēter cōtinet ꝑfectionē actus cauſa⸗lis: ⁊ illa eſt alia in ꝑſonis ſicut eſt alia relatio. Oīs em̄ relatio in diuinis eſt perfectioꝛ omni creatura: ⁊ cōtinet eminēter perfectionē cuiuſlibet creature. Et ita quelibet ſine alia poſſet terminare hmōi depēdentiā cauſalē. Sic etiā diceret: ꝙ̄uis eſſet vna incauſabilitas oīm perſona⸗rū/ ſcʒ eſſentia incauſabilis: tm̄ etiā quelibet ꝑſona habet pꝛopꝛiā incauſabilitatē/ ſicut pꝛopꝛiā relationē: q: ita re⸗latio in diuinis eſt incauſabilis ſicut eſſentia: rōne cuius vna poſſet terminare cauſalitatem creature ſine alia. Si vo perfectio ſimpliciter d: illud cui repugnat oīs impꝑfectio: ſic quicquid eſt in diuinis/ eſt ſimpliciter perfectuʒ tam eſſentia ꝙ̄ relatio: q: etiā relationi diuine repugnat oīs imperfectio: vt. s̄. in. j. diſt. vij. q. iij. Et ſic licʒ oīm ꝑſonarū ſit vna perfectio eſſentialis: ſunt tm̄ etiam diſtincte perfectiones notionales/ ſicut diſtincte relatiōes: qua⸗rum quelibet ſufficit ad terminandū depēdentiā cauſa⸗lem. Et ideo d: finaliter ꝙ ratio quare vna perſona pōt terminare depēdentiā ſuppoſitalem creature ſine alia ⁊ nō cauſalē: eſt natura rei ſcʒ ſummi dei: que nobis inno⸗teſcit per ſcripturas ⁊ fidē catholicā: que teſtat vnum et negat aliud. Teſtat ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt vnū pꝛincipiū: vnus creatoꝛ: vnus factoꝛ: in quo/ a quo ⁊ per quē ſunt oīa: ⁊ eadē negat patrē incarnatū/ ſimili⸗ter ⁊ ſpiritūſanctū: ⁊ aſtruit ſolū filium aſſumpſiſſe naturā humanā: vnde ꝑpter perfectā idētitatē perſonarū cū eſſentia: quicq̇d vni attribuit: ſilr oībus attribuit: ni⸗

Dub. 3. R ſi fides oppoſitū habeat ⁊ ſcriptura. ¶ Tertio dubitat circa ꝯcluſionē tertiā. An tres ꝑſone poſſunt eandē na⸗turā aſſumere ſimul: an tm̄ ſucceſſiue. De hoc dubio ali⸗ter ſentit Sco. q. ij. aliter Oclꝛam. Scotus tenet ꝙ eadē natura nō pōt aſſumi ſimul a pluribus ſuppoſitis tanꝙ̄ pꝛimis terminis eius depēdentiā terminātib⁹. Secus ſi eſſentia diuina tanꝙ̄ pꝛimus terminus aſſumeret natu⸗ram humanā: ex cōſequēti illa vniretur omnibus perſo⸗nis: an tamē eſſentia poſſit eſſe pꝛimus terminus huius vnionis: poſtea videbit in dubio ſequēti. Motiuū ſuuʒ eſt: quia in omni depēdentia eſſentiali nō poteſt idē de⸗pendere ad plures terminos: ſed tm̄ depēdere poteſt ad vnū terminū foꝛmaliter eius depēdentiā terminantem. Md declarat in depēdentia cauſali: quia impoſſibile eſt idem cauſatū habere plures cauſas totales in eodeʒ ge⸗nere cauſandi. Si enim effectus c/ habeat pꝛo cauſa totalia ⁊ b/ cauſas quālibet pꝛo tali efficiēti a: ſufficiēter effi⸗cit c/ omnib⁹ alijs circūſcriptis: als nō eſſet cauſa totalis ergo c/ eſſet b/ nō exiſtente: ⁊ ita c/ nō dependeret a b. ſic ſimiliter de b/ arguitur reſpectu a: ⁊ ita c/ ab vtroqʒ de⸗penderet: cū quodlibet eſſet eius cauſa ⁊ a neutro depē⸗deret: q: poſſet eſſe ſine quolibet eoꝝ ſingillatim: qd im⸗plicat. Sed in depēdentia ſuppoſitali/ natura eſſentiali⸗ter depēdet ad ſuppoſitū: ergo nō pōt depēdere ad plu⸗res terminos totales. Maioꝛ pꝛobata eſt. Minoꝛ patet ſicut maioꝛ: q: ſi ſufficiēter depēdet ad vnū terminū tota⸗lē: depēdet ad illū quocūqʒ alio circūſcripto. Arguat vt pꝛius. Adducit Anſelmū de incarnatione vbi cap. vij. Et idē. ij. lib. Cur deus hō. Plures ꝑſone oino eundem ho⸗minē aſſumere nequeunt. Sed Oclꝛā. q. j. tertij ſui. ⁊. iiij. quotli. q. xij. tenet partē affirmatiuā: ſm quā rn̄detur ꝙ eadē natura numero pōt ſuppoſitari a plurib⁹ ꝑſonis: ⁊ a qualibet tanꝙ̄ termino ſufficiēti. Declarat illud ex eiſ⸗dē ex quib⁹ Iob. nititur ꝓbare oppoſitū: nā idē effectus pōt depēdere a duob⁹ efficiētib⁹: ⁊ a duob⁹ finib⁹: ⁊ a qli⸗bet ſufficiēter. Patet: q: idē caloꝛ pōt ꝓduci ab igne ⁊ ſo⸗le. Poſito ꝙ ignis applicet calefactibili in tali diſtantia: in qua tantū calorē ꝓducere poſſit: quātū ſol ⁊ nō vltra: Si em̄ calefactibile ſic applicat ſimul ⁊ ſemel ſoli ⁊ igni tunc in hoc caſu caloꝛ ꝓductus/ ꝓducitur a ſole ⁊ etiam ab igne: ⁊ a quolibet ſufficiēter: q: quolibet poſito ꝓdu⸗cet/ alio circūſcripto. Sic eadē foꝛma pōt inherere pluri⸗bus ſubiectis ꝑ diuinā potentiā: ⁊ ſufficiēter a quolibet depēdere: imo de facto aīa intellectiua inheret pluribus mēbꝛis eiuſdē coꝛꝑis: ⁊ cuilibet mēbꝛo alio circūſcripto. Itē quilibet effectus ſufficiēter depēdet a cauſa pꝛima: ⁊ cū hoc eſſentialiter a cauſa ſcđa: ⁊ ibi habet locum argumentū Sco. qd facit cōtra pꝛedicta. Si effectus ſufficienter dependet a cauſa pꝛima: ergo nullo modo eſſentiali⸗ter depēdet a cauſa ſcđa: nec totaliter nec partialiter. Cō⸗ſequētia tenet: quia ſequitur ꝙ eſſentialiter depēderet a cauſa: qua nō exiſtēte nihilominus eſſet: qd ipſe reputat implicare. Et vere implicaret/ ſi dependere eſſentialiter eſſet ſic depēdere ab aliquo/ ꝙ ſine illo eſſe non poſſet.

¶ Un̄ pꝛo ſolutione rōnis Iob. notanduʒ ꝑ Oclꝛā. q. j. pꝛimi quotl. ꝙ cauſa totalis duplr accipit. Uno mō cauſa totalis eſt quo poſito omni alio circūſcripto pōt effe⸗ctus ſufficiēter ꝓduci: ⁊ illo mō cauſa totalis d: cā ſuffi⸗ciēs. Sic etiam notificat in. iij. q. j. Scđo/ cā totalis eſt illud qd pōt aliquē effectū ſufficienter ꝓducere ⁊ ſine eo nō pōt pꝛoduci talis effect⁹: ⁊ ſic idē eſt cā totalis ⁊ pꝛe⸗ciſa. Accipiēdo terminū totalis ſcđo mō/ vt idē eſt cū cauſa p̄ciſa: ſic eſt manifeſta cōtradictio ꝙ vnus effectus habeat duas cauſas totales. Sed pꝛimo mō idē effect⁹ nu⸗mero pōt habere duas cauſas totales ſimul. Poteſt em̄ idem effectus bene dependere ad plures terminos ſufficiētes: vt in exēplis adductis. Uerū cū idem effectus ſic habet diſtinctas cauſas totales: pꝛimo modo nō depen⸗det eſſentialiter ab altera: q: poſſet ſufficiēter ꝓduci illo nō exiſtēte ſm Oclꝛam vbi. s̄. Scđm ħ poſſet dici ꝙ diffe⸗rētia eſt inter cām totalē ⁊ cām ſufficientē: nā cauſa totalis eſt cauſa p̄ciſa q̄ excludit ſimpliciter oēm aliā cauſam cōcauſantē: ſic cauſa totalis eſt cauſa cum qua nulla alia cauſat. Cauſa ſufficiēs eſt qua poſita ponit effectus alia circūſcripta: hoc eſt q̄ cauſare ſufficit ſi alia non cōcurreret. Et illa bene admittit aliā cauſam cōcauſantē: licʒ nō requirat. Accipitur tamē aliquādo cauſa totalis pꝛo ſufficienti: tūc dicitur ꝙ idem non poteſt dependere ad plures terminos totales in eodē genere dependentie. Poteſt tamen bene depēdere ad plures terminos ſufficientes: vt in exemplis adductis. ¶ Per hoc ad rationē Iohānis: in omni depēdentia eſſentiali/ pōt diſtingui de ly eſſentiali: q: ſi dependere eſſentialiter eſt dependere ad aliquid quo deſtructo nō depēderet: hoc modo effectus dependet eſſentialiter a cauſa ſecunda efficienter: quia quilibet poteſt dependere ad cauſam pꝛimaʒ/ deſtructa S

cauſa ſcḋa. Sic ergo capiēdo depēdentiā eſſentialē/ ma-
ioꝛ eſt falſa: q2 pōt idē effect9 depēdere ad plures termi-
nos ſiue cauſas eſſentialr̄ partiales: licȝ nō totales. Si-
cut act9 volūtatis naturalr̄ loquēdo depēdet eſſentialr̄
a volūtate ⁊ actu intellect9. Et ad ꝓbationē dr̄: ꝙ ꝓcedit
de cā totali: de q̄ maioꝛ eſt vera: ⁊ tūc ad minoꝛē dr̄/ ꝙ in
caſu noſtro ſi tres ꝑſone aſſumerēt eādē naturā/ natura
aſſumpta nō depēderet ad vnā ꝑſonā: neqꝫ eſſentialiter
neqꝫ totalr̄: ſed ſic dependeret ad oēs tres ꝑſonas ſil'. ſi-
cut in caſu caloꝛ dependeret ſil' ab igne ⁊ ſole tanꝙ a cā
totali ⁊ a neutra ſeoꝛſuȝ: licȝ a quolibet duoꝝ depende-
ret tāꝙ a cā ſufficiēti: etſi partiali. Si vō depēderet eſſen
tialiter/ dr̄: illud qḋ ab aliq̄ depēderet etiā alijs circūſcri-
ptis: iterū maioꝛ ſua eſt falſa: vt oſtēſum eſt. Jdeo miruȝ
nō eſt ſi falſuȝ concludit̄. ¶ Sed di. aliq̄s. Jllud nō ſup
poſitat totalr̄: q̄ circūſcripto nihilomin9 ſuppoſitat̄ illa
natura. Uel poſito ꝙ due ꝑſone nō ſuppoſitarēt naturā
aſſumptā vel aſſumendā: vna ſuppoſitaret/ ſȝ nō totalr̄:
g̊. ⁊c. Rn̄det̄ ſm̄ Ockā vbi. ſ. iiij. q̄tli. q. xij. ſuppoſitare
totalr̄ duplr̄ accipit̄. Uno mō q2 preciſe ſuppoſitat: et ſic
aſſumptū eſt verū: q2 illud nō ſuppoſitat ꝑciſe: quo cir-
cūſcripto nihilomin9 natura ſuppoſitat̄. Alio mō vt ideȝ
eſt ſuppoſitare totalr̄ ⁊ ſufficiēter: ⁊ ſic aſſumptū nō eſt
verū: q2 fili9 ſufficiēter ſuppoſitat: ⁊ tn̄ circūſcripto filio
pater pōt ſuppoſitare naturā. Uerū ꝙ i caſu natura hu-
mana ſic a trib9 aſſumpta nō vniret̄ vna vnione trib9: ſed
cuilibet ꝑſone ſpeciali vnione: vt. j. q. ij. dub. j. lati9 tāget̄.
Et ita eſſentialiter ibi tres incarnatiōes: licȝ vna caro tm̄
ideſt vna humanitas tm̄ aſſumpta: vt vult Petr9 de can
dia. ¶ Ad autoꝛitatē Anſel. dr̄: ꝙ vult. Nequeūt. i. nō cō-
gruit: q2 ſufficit vni9 ꝑſone incarnatio ꝓ oīm crīminū ex-
piatione. Uel nequeūt ſic ꝙ eſſet vn9 hō/ ſeu vna vniōe/
ſiue ſm̄ eādē ꝑſonalitatē: vt ait Tho. de argeñ. q. ij. arti.
iij. vbi rn̄det ad rōnes Scoti. Cōcoꝛdat Oyta. Un̄ in ca-
ſu pr̄/ fili9 ⁊ ſpūſſanct9: licȝ quilibet eſſet hō: nō tn̄ eſſent
vnus hō: ſed tres hoīes: ⁊ q̇libet eſſet fili9 virginis: non
tn̄ vnus filius v̓ginis: ſed tres filij virginis: quos tm̄ vna
virgo cōceptione ⁊ vno partu genuiſſet. Nec ꝓpter hoc
pater eſſet v̓bū aut ſpūſſanct9: ſicut ſi eadē albedo infoꝛ-
maret tres hoīes: petrū/ iohannē ⁊ paulū: eſſent q̇dē al
bi eadem albedine: nō tn̄ eſſent vnū albū/ ſed tria alba:
nec ꝓpter h̄ petrus alb9 eſſet iohānes alb9/ aut paulus:
nec ecōuerſo. Et ſi querit̄. Jn caſu humanitas aſſumpta
eſt ad vnitatē ꝑſone. cuius ꝑſone: patris an filij an ſpūſ-
ſancti. Rn̄dent q̇dā ꝙ ad vnitatē ꝑſone ꝯfuſe tm̄: vel ad
vnitatē triū perſonarū ⁊ nō vni9: ſed non opoꝛtet ad hec
cōfugere. Sed dr̄: ꝙ ad vnitatē cuiuſlibet ꝑſone/ puta ad
vnitatē ꝑſone patris: ſilr̄ filij: ſilr̄ ſpūſſancti. Nec ſe
quit̄ ad vnitatē ꝑſone patris: g̊ nō filij. Un̄ ſi ad vnioneȝ
patris aſſumpta eſſet: q2 illa aſſumptiōe pater eſſet hō:
ſic ad ꝑſonā filij: q2 illa eadē natura alia q̇dē aſſumptiōe
vnita eſſet filio/ qua fili9 eſſet hō. nō idē hō qui pater: ſed
alius hō: q2 alia ꝑſona: ⁊ hō eſt nomē ſuppoſiti. Licȝ nō
Dub. 4. eſſet hō alia natura ꝙ pater. alia in ablatiuo caſu. ¶ Ul-
T timo dubitat̄ vtrū eſſentia diuina poſſit eſſe pꝛimus ter-
minus hui9 vnionis. h̄ eſt queſitu. Utruȝ eſſentia diuina
Nota. 1. poſſit ſibi vnire ſuppoſitaliter naturā humanā. ¶ Pꝛo
ſolutione bꝛeuiter notādū/ ꝙ ꝑ pꝛimū terminū vnionis/
intelligit̄ terminus cui aliq̇d vniret̄ etiaȝ oībus alijs ab
eo foꝛmaliter diſtinctis per imaginationē circūſcriptis ⁊
nulli eoꝝ circūſcripto: ⁊ illud ſemꝑ eſt rō foꝛmalis vnio-
Nota. 2. nis aut eā foꝛmaliter includit. ¶ Scḋo notādū poſt pꝛe
dicta/ ꝙ non eſt idē vniri alicui ⁊ ſuppoſitari ab aliquo.
Differūt em̄ ſicut ſuꝑius ⁊ inferius: nā vniri ſuppoſitali
ter ſiue ſuppoſitari nihil aliud eſt ꝙ depēdentiā ſuppoſi
talem terminari ad ſuppoſitū extrinſecū. Un̄ patet ꝙ ni
hil pōt terminare depēdentiā ſuppoſitalē niſi ſuppoſitū
De hoc. j. diſt. v. arti. j. ⁊. ij. Per hoc reſpōdet̄ ad dubiuȝ:
ꝙ licȝ eſſentia diuina poſſit eſſe terminus pꝛimus alicui9
vnionis nature humane ad ipſum: non tn̄ pōt eſſe termi
nus pꝛimus vnionis ſuppoſitalis. Pꝛimū patet: q2 eſſen
tia diuina pōt pꝛimo terminare vnionē nature gratuite:
⁊ foꝛte aliā cui nomē nō eſt impoſitū. Patet: q2 illam ter
minare poſſet eſſentia: etiā ſi ad imaginationē non eſſet
ꝑſona. Scḋm patet: q2 eſſentia nō eſt foꝛmaliter ꝑſona:
cū nō ſit incōicabilis: ⁊ ideo nō pōt aliq̇d terminare ſup
poſitaliter. Et hec rn̄ſio eſt de mēte Sco. ⁊ Ockā. Dicit
em̄ Sco. q. j. diſt. v. lib. iij. Si de rōne aſſumētis eſt ꝙ ha-
beat ſubſiſtētiā incōicabilē: cū eſſentia nō hȝ de ſe incōi-
cabilitatē: nō pōt eſſe aſſumēs vt terminus. Si aūt ſuffi-
cit in aſſumēte ſingularis exiſtētia ⁊ ꝑ ſe eſſe: cū hoc cōue
niat diuine nature: pōt eſſe terminus aſſumptiōis. ¶ Et
Ockam. q. j. tertij in ſolutione replice dicit: ꝙ ſi poſſibi-
le eſſet ꝙ ſola diuina eſſentia ⁊ nulla ꝑſona diuina termi
na: et vnionē nature humane: tunc illa natura aſſumpta
nō eſſet ꝑſonata: nec ꝑſonalitate pꝛopꝛia nec aliena. Pꝛi
mū patet de ſe: q2 ſcȝ nō eſſet ꝑ ſe: ſed inniteret̄ alteri/ pu
ta eſſentie diuine. Scḋm patet: q2 eſſentia nō eſt foꝛmali
ter ꝑſona: ⁊ ideo nō pōt dare ꝑſonalitatē: nec eā ſuſtēta-
re vt ꝑſona. Sed quia impoſſibile eſt ꝙ eſſentia termina
ret naturā niſi oēs ꝑſone aſſumāt eandē: ideo licȝ eſſen-
tia pꝛimo terminet vnionē: tn̄ perſone termināt ſcḋo mo
do. Per hoc vult dicere ꝙ licȝ eſſentia poſſit eſſe termi-
nus pꝛimus vnionis: qua natura quantū ad exiſtentiam
depēderet ad eſſentiā: tn̄ ſola ꝑſona terminat ſuppoſita-
lē exiſtētiā. Et q2 eſſentia nō eſt ſine ꝑſona: pꝛima termi-
natio nō eſt ſine ſcḋa. Quicq̇d etiā cōuenit eſſentie vt ter
mino ꝓmo reſpectu creature: cōuenit oībus perſonis: q2
quelibet ꝑſona foꝛmalr̄ cōtinet eſſentiā ſicut ſuū conſti-
tuēs. ¶ Sed nūc rn̄dendū eſt ad rōnes Scoti ⁊ Ockā Ad rōes
ꝓbantiū/ ꝙ vnio eſt res relatiua ⁊ non entitas abſoluta U
poſitas in tertio notabili articuli pꝛimi. ¶ Ad pꝛimū dr̄/ Ad. 1.
ꝙ natura humana in chꝛiſto eſt ſilis nature noſtre quā-
tū ad eſſentialia: q2 eiuſdē ſpeciei eſſentialis: ſed non eſt
ſimilis in oībus accidētib9. Nā ⁊ vnio: ſi ſit relatio: vt il-
loꝝ tenet opinio: eſt accidens ⁊ eſt in natura aſſumpta:
⁊ nō in natura noſtra. Silr̄ in natura aſſumpta fuit et
eſt beatitudo/ ⁊ ſumma charitas/ ſciētia ⁊ dona in ſum-
mo: que non ſunt in noſtra: ſicut ⁊ in vno hoīe ſunt acci-
dētia que nō ſunt in alio: ſicut alia in iuſto: alia in pctōꝛe
Pꝛocederet aūt argumētū ſi aliqua ꝑfectio eſſet in natu
ra humana in chꝛiſto: q̄ eſſe non poſſet in hoīe alio. Hoc
aūt falſum eſt: cū verbū quālibet naturam humanā pōt
aſſumere: ⁊ eā ſimilib9 perfectionib9 adoꝛnare. ¶ Ad ſe- Ad. 2.
cundū dr̄/ ꝙ vnio qua foꝛmaliter natura humana vnitur
verbo: eſt q̄litas abſoluta de ꝓma ſpecie q̄litatis: quia
diſponit naturā humanā ad melius nō ad melioꝛē ope
rationē: ſed ad maioꝛē dignitatē. Et ꝓbabiliter diceret̄
ꝙ nec eſt charitas: nec lumē glīe: licȝ nō ſit ſine vtroqꝫ:
ſi ſcȝ ponūtur a charitate ſeu gr̄a gratū faciēte diſtincte
vt quidā volunt: quia ille diſponūt ad operationē bea
tificā: illa v̓o ad eſſe perſonale. Et licȝ charitas ⁊ lumē
gloꝛie ac beatitudo poſſunt conuenire illi nature non
aſſumpte: tn̄ iſta qualitas: qua ſit vnio: nō pōt eſſe in na
tura niſi ſit aſſumpta: q2 in ablatiuo ipſa foꝛmaliter ſit
aſſumptio. Sicut implicat albedinē inherere ſubiecto:
⁊ ſubiectū nō eſſe albū. ¶ Ad tertiū neget̄ aſſumptuȝ. Ad. 3.
Nā res naturaliter ꝑ ſe ſubſiſtes. i. ſubſiſtēs per ſe/ ſi ſue
nature dimitteret̄ poſſet depēdere ad aliud ꝑ accidens
abſolutum. Sicut ſimile vt tale dependet ad aliud ſimi
le per accidens abſolutum: ſcȝ qualitatē: puta albedinē
vel ſcientiā: nec oppoſitū ꝓbatur. ¶ Ad quartū neget̄ Ad. 4.
aſſumptū. Nam deponere naturā aſſumptā manente il-
la qualitate qua foꝛmaliter eſt vnio implicat: quia īfert
naturā eſſe vnitā ⁊ non vnitā. Sicut implicat contradi-
ctionē aliqua nō eſſe ſimilia: ⁊ tamē eſſe alba. Non ergo
poteſt remoueri ſimilitudo a ſimilib9 qualitatibus abſo
lutis manētibus: ſic in ꝓpoſito. ¶ Ad quintū que eſt ra Ad. 5.
tio Scoti: dr̄/ ꝙ quocūqꝫ abſoluto intellecto/ non intelli
gitur ratio vnionis. Uerū eſt vt quodlibet abſolutū in-

telligi poteſt nō habita ratione relatiua: ⁊ ita abſq; rōne vnionis. Ex hoc inferri poſſet ꝙ ratio .i. cōceptus coꝛreſpondens nomini vnio/ nō eſt cōceptus abſolutus: ſed reſpectiuus: ſed nō ſequit̃ ꝙ res ſignificata per vnionē ſit relatio ¶ Et cū arguitur: vnio importat aliquid vel nihil: reſpōdetur ꝙ neutrū: ſed impoꝛtat aliqua ſcʒ vnitatē ⁊ qualitatē qua fit foꝛmaliter vnio: quoꝝ quodlibet eſt abſolutū. Et ratio fundat̃ in falſo fundamento. Imaginatur enĩ ꝙ ratio relatiua repꝛeſentat entitatē vnā ſicut ratio qualitatis: qḋ falſum eſt: ſed repꝛeſentat plura habētia ad ſe aliquā habitudinē vel habitudines: que tñ omnia ſunt abſoluta: ſicut de ſĩlitudine/ cuiꝰ ratio eſt relatiua: ⁊ tñ nihil ſignificat niſi ſubiecta habētia q̃litates eiuſdē ſpeciei: ⁊ tam ſubiecta q̃ qualitates ſunt res abſolute. Et per hoc ad cōfirmationē/ vnio nō eſt res ⁊c. Reſpondet̃ dupliciter ſm̃ duos modos de ſuppoſitione abſtractoꝝ. q. iiij. pꝛologi. ⁊. q. j lib. ij poſitos. Nā ſi tenetur ꝙ vnio ꝑſonalis pꝛeciſe ſupponit ꝓ illa qualitate: oĩa q̃ aſſumunt̃ in cōfirmatione falſa ſunt. Naʒ ſic vnio eſt res ad ſe que per potētiā dei eſſe pōt ſine vnitis. Nec hoc eſt minus intelligibile/ q̃ albedinem eſſe ſine albo. Uerum ſi vnio cōnotat vnionē: vt inherentē nature vnite: tūc ſi qualitas illa que dꝛ vnio/ eſſet ꝑ ſe: iam nō diceret̃ vnio. Sicut albū: q̃uis conſeruari poſſet abſq; albedine: tñ ſeparata albedine nō eſt albū. ¶ Si vō vnio ſupponit ꝓ omnibꝰ que ſignificat .i. pꝛo vnitis ⁊ qualitate vniēte: ſic vnio non eſt res vna: nec ad ſe: nec ad aliud: ſed res plures: ⁊ ſic non poteſt eſſe ſine vnitis: q: eſt ipſa vnita. Nec tñ ideo ſignificat rem aliquā non abſolutam. ¶ Ad vltimū dicitur breuiter/ ꝙ quicquid ſignificat vnio/ ſiue rem vnā ſubſtractiue: ſiue plures res: poteſt intelligi ad ſe: ideſt cōceptu vel cōceptibꝰ abſolutis: licʒ ille cōceptꝰ nō coꝛreſpondet huic voci vnio. Sic pater poteſt intelligi conceptu abſoluto/ puta animalis vel entis: ſed nō conceptu huiꝰ dictiōis pater. Ille enĩ nō eſt abſolutꝰ: ſed relatiuus: non quia ſignificet rem aliquā relatiuam: ſed q: ſignificat res plures: vnā in oꝛdine ad aliā. Et oĩa illa argumenta poſſunt ſimiliter deduci de paternitate ⁊ ſimilitudine. Sicut igit̃ illi ſoluūt q̇ dicūt paternitatē ⁊ ſimilitudinem nihil dicere diſtinctum ab omnibus abſolutis: ita ſoluatur hic.

¶ Queſtio .ij.

a **Querit̃ ſecūdo vtrū** verbū ⁊ quelibet perſona diuina indifferēter debeat aſſumere naturā quālibet ſuppoſitaliter. ¶ Circa materiaʒ huiꝰ queſtionis ſunt due opi. cōtrarie: quarū neutra eſt demōſtratiue impꝛobabilis. Una eſt Scoti ⁊ Ockā ⁊ cōmuniter modernoꝛum tenentiū partē affirmatiuā. Alia opinio eſt Henrici de gandauo .xiiij. quotli. q. ij. ad quā (vt refert Iohā. picus in apologia ſua. q. iiij) dimiſſa pꝛioꝛe opinione in ſenio declinauit/ tanq̃ ad opi. magis pꝛobabilē. Videt̃ etiam aliquibꝰ eſſe opinio Alexādri de ales par. iij. arti. j. mēb. j. q. xj ⁊. q xij. tametſi ibidē ſolū de gratia vnionis in chꝛiſto diſputet. Hec opinio tenet partē negatiuā. Uolo ambas pꝛoſequi ſolū recitatiue/ ſine omni aſſertione/ lectoꝛis iudicio relinquēs/ que pꝛobabilioꝛ ſit iudicāda. Et ſm̃ hoc duo erunt articuli in q. quibꝰ addet̃ tertiꝰ. de quoꝛundā dubioꝛū ſolutione. ¶ Quantū ad pꝛimū ſupponendū ex dictis in pꝛecedēti queſtione/ ꝙ aliquid perſonari ſiue aſſumi ad vnitatē perſone/ nō eſt ipſum fieri perſonā: alioquin natura humana nō perſonaret̃ a verbo: nec aſſumeret̃ ad vnitatē perſone verbi: quia natura humana aſſumpta nō eſt ꝑſona: nec ſimpliciter nec perſona verbi: ſed perſonari eſt (vt ſupꝛa patuit. q. pꝛecedēte.) dependentiā ſuppoſitalē ab aliqua perſona terminari: quo ſuppoſito eſt hec concluſio reſponſalis huius cō-

Concluſio rñſalis. clūſionis. ¶ Oĩs entitas poſitiua ſiue accidēs ſiue ſubſtantia/ aſſumi pōt ſuppoſitaliter a perſona diuina. Iſta

b concluſio ſic pꝛobat̃. Cuiuſcūq; nature dependētia ſuppoſitalis poteſt terminari ad perſonā diuinā: ipā poteſt ab eo aſſumi: ſed talis eſt oĩs entitas poſitiua tā ſubſtantia q̃ accidens: ergo. Conſequētia nota cū maioꝛe. Minoꝛ pꝛobat̃: q: cuiuſlibet entitatis poſitiue dependentiā ſuppoſitalem terminari ad perſonā diuinā: nō dicit imꝑfectionem in deo: nec repugnantiā in deo: aut creatura: ergo poſſe terminari eiꝰ dependentiā talē a diuina perſona non eſt negandū. Conſequētia nota. Antecedens patet: q: nō dicit imperfectionē in termino: licet aſſumptū ſiue depēdens ſit res infime perfectionis: nō enĩ impoꝛtat maioꝛē imperfectionē q̃ terminare dependētiā cauſalem/ que eſt ꝓducti ad pꝛoducēs: aut cōſeruati ad cōſeruans: ſed hec terminat̃ ad totā trinitatē: ergo ⁊ illa. Nec impedit vilitas aut indignitas cauſati: cū nec diabolus: nec infernꝰ: nec peccati actꝰ poſitiuꝰ eſſe poſſit/ deo non cōſeruāte: aut potētialiter aut eſſentialiter nō pꝛeſente. ¶ Preterea licʒ natura rōnalis dignioꝛ ſit irrationali: tñ ita infinite diſtat dignitate a perfectione diuine ꝑſone ſicut vltima creatura: igit̃ ſi indignitas creature impediret: nulla creatura eſſet aſſumptibilis: cum omnes eque diſtāt puta infinite a dignitate diuina. ¶ Nō etiam nō dicat repugnātiā aliquā in deo: patet: q: apud deū non eſt impoſſibile omne verbū .i. oē cōceptibile. Nūc aūt ita conceptibile eſt deū aſſumpſiſſe creaturā irrōnalē/ ſicut intelligibile eſt deū aſſumpſiſſe creaturā rōnalē. ¶ Itē verbū eſt independēs dependētia ſuppoſitali: ergo pōt omnem talem dependentiā terminare: hoc enĩ ſufficit vt dictū eſt in queſtione pꝛecedēti. ¶ Nō etiam non dicat aliquid repugnans creature: q: nulla creatura habet in ſe entitatē poſitiuā repugnantē illi dependentia ſpeciali ad perſonā diuinā ſiue repugnātē eiꝰ cōmunicabilitati/ vt nō cōmunicet̃ ſuppoſito diuino. Nec etiam natura rationalis: cū illa ſit aſſumpta: nec irrationalis. Nā natura nō rationalis nō habet perfectioꝛē rationē ſuppoſiti/ q̃ natura intellectualis: ergo nō habet aliquod repugnās pꝛopter quod nō poſſet depēdere ad verbū hmōi depēdentia ſuppoſitali/ plus q̃ natura intellectualis: ſed natura intellectualis non habet repugnans: ergo nec illa. ¶ Itē omnis creatura eſt in equali potētia obedientiali dei: nec vna plus q̃ alia: quia oĩa quecūq; voluit fecit in celo ⁊ in terra in mari ⁊ in omnibꝰ abyſſis: ergo ſi vnam creaturā aſſumere pōt verbū: poteſt quālibet aſſumere. ¶ Itē ſi aliquaʒ nō poſſet aſſumere/ maxime accidens: quia nō poteſt terminare eius inheſionē. Sed hoc nō: q: licet inheſiuā dependentiā terminare nō poſſit: cum illa dicat potētialitateʒ in termino/ ⁊ ita imperfectionem: nō tñ ideo repugnat verbo terminare dependentiā ſuppoſitalem: que nullā dicit imperfectionē: q: ille dependētie ſunt abinuicē ſeparabiles. Non enĩ eſt eadem habitudo infoꝛmare ⁊ dependere ad ſuppoſitū: vt dictū eſt. q. p̄cedēti. Et depēdere nō dicit perfectionē in termino. ¶ Itē in triduo moꝛtis chꝛiſti/ caro chꝛiſti moꝛtua/ depēdebat hac depēdētia ad verbū: q: fuit hypoſtatice vnita verbo in ſepulcro: ⁊ tñ caro chꝛiſti eſt natura nō intellectualis ſimpliciter et maxime ſeparata anima: ḡo cuilibet nature non intellectuali poſſet vniri. Cōſequētia tenet: quia nō eſt maioꝛ ratio de vna q̃ de alia. Nec refert ꝙ pꝛius fuit vnita anime rōnali: q: alia vnione caro vnita eſt anime ⁊ verbo: etiam alia vnione verbū ſibi vniuit animā: ⁊ alia carnē: que abinuicē ſunt ſeparabiles. ¶ Itē ſicut in triduo vniuit ſibi carnē ſine anima: ita facere potuit ab initio: ⁊ vnionē illā conſeruare in perpetuū: q: q̇cquid verbum poteſt ad tempus: pōt perpetuo. ¶ Coꝛollariū qḋ ſequit̃ ad hāc concluſionē. Ille ſunt poſſibiles: deus eſt lapis: deꝰ eſt aſinꝰ: deꝰ eſt hō damnatꝰ: deꝰ eſt diabolus. Patet: q: eadē rōne qua illa conceditur: deꝰ eſt hō crucifixus/ moꝛtuꝰ/ ſanctꝰ/ beatꝰ: etiā iſte ſunt cōcedēde per cōmunicationem idiomatum: vt. j. dicetur. Unde eſt regula: quamcūq; denominationem natura aliqua tribueret ꝓpꝛio ſuppoſito pꝛeciſe rōne huiꝰ dependentie ſupposi

talis: hāc etiā tribuit ſuppoſito aſſumēti. Ex quo ſequit̄ primo ꝙ ſi v̓bū aſſumeret accidens: ꝓpter h̄ verbū non eſſet accidēs: nec informās aut inherens. Patet: q: has denoīationes accidēs non dat ſuo ſuppoſito: q: ſubiectū accidētis non eſt accidēs: nec inherēs: ſaltē nō oportet. ¶ Scđo ſequit̄ ꝙ ſi deꝰ aſſumeret albedinē nō ideo diceret̄ albꝰ: q: albedo nō denoīat ſuppoſitū albū niſi inhereat. Sic licꝫ aſſumeret actū pcti: nō tn̄ diceret̄ pctōr: q: pctōr nō importat tm̄ ſubſiſtēre in actu pcti: ſed importat quādā deformitatē v̓bo nō ꝯuenientē. Sed ꝯ̄ h̄ videt̄: q: oīs actio nature aſſumpte attribuit̄ aſſumēti: ideo verbū dr̄ ambulaſſe/ comediſſe/ predicaſſe/ nobis meruiſſe: ſilr̄ de paſſionibꝰ: ideo videt̄ cōcedere oportere in caſu/ verbū vel deꝰ peccat: ꝛ v̓bū eſt pctōr. Sicut cōcedere oportet ſm̄ hāc opinionē/ deus eſt dānatus: poſito em̄ ꝙ deus aſſumeret naturā humanā ſine gr̄a: qđ cōcedere oportet. ſi pōt aſſumere lapidē gr̄e nō capacē: poſſet etiā aſſumere naturā humanā peccatricē originali vel actuali pctō. Silr̄ natura aſſumpta poſſet de nouo peccare ꝛ eſſe peruerſiſſimus hoīm. In oībus his caſibꝰ cōcedere oportet: deus eſt pctōr: deus pōt peccare: deus poteſt odire deū: deus pōt eſſe peior antichriſto vel diabolo: et

Arti.2. E multa alia q̄ ſunt piarū auriū offenſiua. ¶ Quantū ad ſcđm articulū recitāda eſt alia opi. ꝓdicte cōtraria: quam quidā magni doctores tenēt: vt refert Tho. de argē. diſ. ij. tertij. q. j. arti. j. hāc opinionē ſolū recitatiue ponam: vt premiſi. Itaqꝫ ſupponēdū eſt primo ex p̄cedēti. q. ꝙ vnio ſuppoſitalis eſt quedā entitas poſitiua recepta in natura aſſumpta ſiue ſit relatio ab oībus abſolutis diſtincta: ſiue q̄litas q̄dā abſoluta qua formaliter ſit hmōi aſſumptio: qua poſita in natura aſſumpta ipſa eſt vnita: ꝛ ea remota deſinit eſſe vnita. Quā entitatē poſitiuā doctores ꝛ ſancti nominant gratiā vnionis. Eſt em̄ donū ex ſumma charitate datū/ nullis meritis p̄cedētibꝰ/ ſm̄ illud Ioh. iij. Sic em̄ deus dilexit mundū: vt filiū ſuū vnigenitū daret. Dedit aūt per eius incarnationē: ſiue nature humane aſſumptionē. ¶ Pro cuius intellectu aduertēdum ꝙ ſm̄ Alex. de ales pte. iij. q. ij. triplex ponit̄ gr̄a in chriſto: ſcꝫ gr̄a ſingularis pſone: gr̄a capitis: gr̄a vnionis. Gratia ſingularis pſone/ eſt gr̄a gratū faciens: animā chriſti perficiēs: qua hō chriſtus ſm̄ naturā aſſumptā excellenter ꝛ ſingulariter placuit deo: ſm̄ illud Mat. iij. ꝛ. xvij. Hic eſt filius meus dilectus: in quo mihi bene cōplacui. Per hāc quoqꝫ gratiā opera chriſti ſm̄ humanitatē meritoria fuerūt ꝛ patri accepta ad noſtrā redēptionē: vt. j. dicet̄. ¶ Gr̄a capitis de qua latiꝰ. j. diſt. xiij. eſt qua tanq̄ caput eccleſie gratiā influit mēbris: de qua ad Ephe. j. Ipſum dedit caput ſuper oēm eccleſiam que eſt corpus ipſius. Et Aug. ad dardanū. In chriſto habitat oīs plenitudo gratie: ſicut in capite oēs ſenſus. Et Hugo de ſacramētis. Sicut ſpūs hoīs mediāte capite deſcēdit ad membra viuificāda: ſic ſpūſſanctꝰ per chriſtū venit ad chriſtianos. Cuiꝰ plenitudo eſt in capite: participatio v̓o in mēbris. Verū hoc dictū Hug. Alexā. vbi. ſ̄. q. xij. mēbro. j. arti. ij. intelligit de gr̄a capitis ꝛ vnionis increata q̄ eſt ſpirituſſanctꝰ ꝛ nō de creata gr̄a. Ponit em̄ duplicē gratiā: creatā ꝛ increatā: vt patet ibidē. ¶ Gr̄a v̓o vnionis creata ſm̄ Alex. vbi. ſ̄. q. xij. mēbro. j. arti. j. eſt diſpoſitio q̄ ab increata gr̄a relinquit̄: q̄ diſponit ad hanc vnionē ex parte humanitatis. Et ſm̄ eundē nō eſt aliud q̄ deiformitas vel diuina aſſimilatio: ꝛ forte poſſet illud faciliꝰ ſic dici. ¶ Gr̄a vnionis eſt illud quo natura humana formaliter vnit̄ deo. hoc eſt vnio ipſa ſiue ſit relatio ſiue q̄litas abſoluta. de illa poſſet intelligi dictū bt̄i Aug. Quicq̄d cōuenit filio dei p naturā: cōuenit filio hoīs per gratiā. Hinc ait idē Alex. mēb. iij. q. ij. In chriſto em̄ fuit gr̄a ſingularis ſanctitatis/ ſm̄ quā fuit ſanctꝰ hō: ita ꝙ nihil deeſſet ſibi de gr̄a q̄ poſſet haberi ab hoīe. ¶ Item fuit hō deꝰ/ hꝫ per vnionē. ¶ Itē ipſe mediator fuit dei ꝛ hoīm: ꝛ iō fuit gr̄a in ipſa ſm̄ quā eſſet caput eccl̄ie: vt eſſet mediū influētie gr̄e in nobis: ſicut caput ad alia mēbra. Et ſubiūgit ibidē/ ꝙ hec gr̄a multiplicata in chriſto eſt vna ſm̄ eſſentiā: nō tn̄ eſt vna quantū ad actū vel operationē: q: alius actꝰ eſt vnire humanitatē diuinitati: aliꝰ influere gratiā: ꝛ eſſe exēplar ad oēs aīas ſanctas. Scđm primū attendit̄ in chriſto gr̄a vnionis: ſm̄ ſcđm gr̄a capitis: ſm̄ tertiū gr̄a ſingularis pſone: quo non obſtāte pōt dici/ ꝙ harū gratiarū ſemp poſterior maior eſt priore: ꝛ p̄ſupponit eā: vnde gr̄a vnionis oīm creaturarū gratiarū eſt maxima: preſupponēs in ſubiecto vtrāqꝫ gratiā: ſcꝫ gratiam capitis ꝛ gratiam ſingularis ſanctitatis. Et de hoc dicit Alexā. parte. iij. q. xij. mēbro. j. arti. j. Debemus preterea intelligere gratiā creatā vnionis in chriſto/ in tāta perfectione ꝛ cōſummatione ꝛ excellētia: vt non ſolum diſponat ad amorē ꝛ cogitationē dei creatā: ꝛ talem qualis cōpetit homini deo: ſed vlterius ad vnitatē perſonalē cum deo: ita diſponendo ꝙ quicquid cōuenit filio dei p naturam: cōueniat filio hoīs per gratiā: ſicut dicit Aug. ꝛ ſic gr̄a vnionis creata eſt perfectiſſima aſſimilatio creature rōnalis ad deū: que poſſit eſſe aut intelligi. hec Alex. De hoc etiā innuit Auguſ. xiij. de trini. c. xix. et allegat magiſter. Cū lego/ verbū caro factū eſt: ꝛ habitauit in nobis: in verbo intelligo verū dei filiū: in carne agnoſco verū hoīs filiū: ꝛ vtrūqꝫ ſimul in vna pſona dei ꝛ hoīs/ ineffabili gratie largitate ꝯiunctū. Et. j. In rebꝰ em̄ per tēpus ortis: illa ſumma gr̄a eſt/ ꝙ hō in vnitate pſone cōiunctꝰ eſt deo: in rebꝰ v̓o eternis ſumma veritas recte attribuit̄ dei verbo. Et ſm̄ hoc qđ Ioh. addit. Vidimus gloriam eius/ gloriā quaſi vnigeniti a patre/ plenū gratie ꝛ veritatis. Plenū gratie/ refert̄ ad naturā aſſumptā: ꝛ veritatis/ ad perſonā aſſumentē. Hac em̄ gr̄a creatura eleuat̄ ſuper ſtatū creature: nedū ad perfectiſſimā dei viſionē ꝛ fruitionē/ qđ oīm beatorꝫ eſt: ſed ad perſonalē cū diuina natura vnionē: qua ſit vt ille hō tēporaliter natꝰ ex virgine/ ſit vere ꝛ realiter vnigenitus patris/ natus ex eiꝰ ſubſtantia in eternitate: qua eleuatione creature maior ex- Cōcl. 1. D cellētia in creatura cogitari nō pōt. ¶ Quibus p̄miſſis eſt cōcluſio prima ſm̄ hāc. Nulla natura nō gratificabilis eſt a filio dei īmediate aſſumptibilis. Probat̄: q: nulla creatura q̄ nō eſt capax gratie vnionis: eſt immediate aſſumptibilis a v̓bo ad vnitatē ſuppoſiti. Et oīs creatura nō gratificabilis eſt creatura: q̄ nō eſt capax gr̄e vnionis: ergo nulla talis eſt immediate aſſumptibilis. Cōſequētia nota in ſcđa prime cū maiore. Minor ꝓbat̄: quia natura q̄ ꝓpter ſui imperfectionē nō eſt capax gr̄e impfectioris: nō eſt etiā capax gr̄e pfectioris. Sed gr̄a gratificans minor eſt gr̄a vnionis: vt dictū eſt in notabili: ergo natura q̄ nō eſt capax gr̄e gratū faciētis ꝓpter ſui impfectionē: nō erit capax gr̄e vnionis q̄ eſt in termino perfe- Cōcl.2. ctionis gratie create. ¶ Scđa cōcluſio. Gr̄a vnionis inheret ſoli parti portionis aīe ſupioris. Probat̄: quia nobiliori forme debet̄ ſubiectum nobilius: ſed gr̄a vnionis eſt forma accidentalis nobiliſſima nata cōuenire anime rōnali: ergo erit in nobiliſſima eius parte. ¶ Itē gratia gratū faciēs eſt in portione ſupiore: ergo ꝛ gr̄a vnionis. Tenet cōſequētia: quia gr̄a vnionis preſupponit gratiā gratificātē in ſubiecto. Antecedēs patet: quia gr̄a gratificās eſt in eo ſubiecto/ in quo pōt habere ſuā operationem naturalē: que eſt inclinare in bonū eternū/ tanq̄ in finē vltimū. Solius autē portionis ſupioris eſt tendere Cōcl.3. in bonū ſummū ꝛ eternū tanq̄ in finē. ¶ Tertia concluſio. Per gratiā vnionis inherētē ſoli aīe tota natura humana ꝛ partes eiꝰ ꝛ ꝓprietates verbo ſunt vnite. Probatur cōcluſio: q: totā naturā humanā ꝛ ptes eiꝰ/ aīam ſcꝫ ꝛ corpꝰ cū ꝓprietatibꝰ ſuis aſſumpſit v̓bū: vt dicit Dam. ꝛ allegat magiſter diſt. ij. huius tertij. Totam hoīs naturā ꝛ aīam ꝛ carnē ꝛ harū ꝓprietates ſiue accidētia aſſumpſit. Omnia inquam que in noſtra natura plantauit dei verbū aſſumpſit: ſcꝫ corpus et animā intellectualem: et

hoꝝ idiomata. Totus eñ totũ aſſumpſit me: vt totá mi/
hi ſalutẽ gratificet: qꝺ eñ eſt inaſſumptibile/ eſt incura/
bile. Hec ille. Et nõ vniuit ſibi ſine vnionis gr̃a: que non
inhereret niſi ſoli aĩe: vt dicit ꝯcluſio ſcꝺa: ḡ. ¶ Itẽ qꝺ vnit
vnũ cõiunctoꝝ: vnit ⁊ reliquũ: ⁊ quicq̃d terminat depẽ/
dẽtiá ſuppoſitalẽ vnius nature: terminat etiá depẽdẽtiá
omniũ illi inexiſtentiũ ⁊ cõiunctoꝝ: ſicut pſona petri ter
minat dependentiá ſuppoſitalẽ aĩe eius ⁊ corpis / ⁊ oĩm
accidentiũ eis inherentiũ: oĩa eñ illa ſuppoſitaliter de/
pendent ad aliud: vt habitũ eſt. q. j. ⁊ nõ niſi ad perſoná
petri. Ita ⁊ natura humana: cũ dependet ad verbũ p gra
tiá vnionis: que ſoli aĩe inheret: per eá ad idẽ dependet
quicquid eſt ei cõiunctũ. Et eſt ſimile: ná gr̃a gratificás
inheret ſoli aĩe: ⁊ tñ hoĩem totũ deo gratificat: ná nõ ſo/
lum animá: ſed ⁊ corpus cũ ſuis ꝓprietatibꝰ ipſum perfi
ciẽtibus acceptũ reddit ad vitá eterná: ſic ⁊ gr̃a vnionis
que ſoli aĩe inheret: quia ſola aĩa eius capax eſt: ⁊ tñ ani
má ⁊ corpus formaliter ṽbo vnit. ¶ Hec opinio reſpon
E Ad pᷓmá — det rationibꝰ prioris opinionis. Ad primá que eſt prime
ſue ꝯcluſionis ꝓbatio: ꝺr/ ꝙ terminari dependentiá ſup
poſitalẽ creature irrõnalis repugnat tá deo aſſumẽti/ q̃
nature aſſumẽde irrationali. Deo: q: infinite potẽtie dei
repugnat quicq̃d eſt indecẽs/ incõgruũ: ſm illud Anſel.
Cur deus hõ. Minimũ incõueniẽs eſt deo impoſſibile:
ná poſſe incõueniẽs admittere/ poſſe peccare/ poſſe defi
cere/ poſſe mori: nõ eſt poſſe: ſed fragilitatis ⁊ impoten/
tie. Oĩs aũt fragilitas ⁊ impotẽtia repugnat diuine po/
tentie infinite: ſed ſummũ vniri perſonaliter nature nõ
beatificabili eſt incõueniẽs: q: incõueniens eſt ſummuz
vniri pfectiſſima vnione illi nature imperfecte: cui ꝓpter
ſuá imperfectionẽ nõ põt vniri vnione minus perfecta:
non aũt põt vniri nature nõ intellectuali vnione gratifi
ca/ nec beatifica: ḡ nec excellẽtiori/ puta pſonali: illa eñ
poſt vnionẽ diuinarũ pſonarũ in eſſentia eſt pfectiſſima:
ſed ſm beatũ Ber. lib. v. de cõſideratione ad Eugeniuz
papá/ ⁊ in alijs pluribꝰ locis: tribuit eñ nobiliſſimá de/
noĩationẽ cõcreto creature: qua vere ⁊ realiter deꝰ ꝺr: vt
aplˢ Phil. ij. ꝓpter qꝺ ſcꝫ fuiſſe obedientẽ pat i vſq₃ ad
mortẽ crucis: dedit illi nomẽ ſup omne nomẽ ⁊c. Nomẽ
illud eſt qꝺ ille obediẽs hõ vſq₃ ad mortẽ crucis/ vere ꝺr
⁊ eſt deus: hoc aũt nõ cõuenit niſi p illá vnionẽ perſona
lẽ nature humane cum verbo. Et niſi illa vnio eſſet maxi
ma ⁊ opus maxime gratuite volũtatis maioris q̃ beati/
ficationis: quõ dicit Aug. ꝙ inter oĩa opera ex tẽpore or
ta/ opus incarnatiõis eſt maxime gratie: ⁊ ita maioris q̃
Nota — opus beatificatiõis. ¶ Et q̇d magnũ eſſet deũ humana/
ri: ſi etiá ſic poſſet creature viliſſime vniri. Vel potius q̇d
per hác vnionẽ tñ exaltaret rõnalis creatura etiá ſuper
angelos (quá exaltationẽ nõ ſatis magnificare ſufficiũt
oẽs ſancti: imo et aplˢ ad Heb. j. p totũ caplin) ſi etiam
cõueniret nature tá impfecte: q̃ nec gratificari: nec beati
ficari poſſet. Et quõ humana natura in chriſto eſſet exal
tata ſup angelos p eius aſſumptionẽ: cũ illa etiá cõueni/
ret creature irrõnali: q̃ etiá aſſumpta p impoſſibile non
equaret pfectioni angelice/ etiá accidẽtali. Semp eñ ex
celleret angelꝰ ipſa btitudine: cuiꝰ talis natura irrõnalis
nõ eſſet capax. ¶ Repugnat etiá nature nõ intellectua/
li: q: ei repugnat gr̃a vnionis: ſine qua ĩpoſſibile eſt eaz
pſonalr̃ aſſumi: ná ei repugnat gr̃a gratificás ⁊ gloria ꝓ
pter ſuá impfectionẽ: q̃ tñ gr̃a ⁊ gl̃ia ſunt minoris perfe/
ctionis q̃ gr̃a vnionis: ⁊ p h̃ etiá implicat ꝯtradictionez
naturá nõ gratificabilẽ aſſumi. Ná ſequit̃/ eſt aſſumpti/
bilis: ḡ gratificabilis: ⁊ eſt natura nõ intellectualis: ḡ nõ
gratificabilis: ⁊ ſic erit gratificabilis ⁊ nõ gratificabilis.
Et vocat̃ hic gratificabile ordinatũ ad dei viſionẽ ⁊ frui
tionẽ: qꝺ nature nõ intellectuali ſimplr̃ repugnat/ eo ꝙ
eſt talis natura. ¶ Ad ſcꝺm ꝺr/ ꝙ ꝓpter diſtátiá preciſe
Ad. 2. — nature irrationalis a diuina in dignitate nõ repugnat ei
aſſumi: ſed q: ei repugnat gr̃a gratificás: quá preſuppo/
nit gr̃a vnionis in ſuo ſubiecto: licꝫ nõ ſit equa diſtantia
infinite diſtátiũ a deo: ſicut ĩ magnitudine ſi eſſet ĩfinita
tota maior eẽt pte ſua infinita. Nec valet h̃ replica ſi ꝺr/
qꝺ excedit̃/ ĩ ea pte vbi excedit̃: ibi finit̃: quõ ḡ verũ ẽ ꝙ
nõ ſit eq̃ diſtátia ⁊c. Rñdet̃ vt. ſ. tactũ fuit ĩ ſcꝺo diſ. j. q.
iij. ꝙ maiꝰ ⁊ minꝰ ſumunt̃ duplr̃. Vno mõ vt maiꝰ ꝺr qꝺ ex
cedit aliud in certa ⁊ determinata quátitate: ⁊ ſic nõ at/
tribuit̃ infinit̃: nec vnũ eſt maiꝰ alio. Alio mõ largius vt
maius ꝺr qꝺ cõtinet oĩa q̃ cõtinet aliud vel ſibi correſpõ
dẽs: ⁊ cũ h̃ alia: ⁊ ſic ꝯcedit̃ vnũ infinitũ eſſe maiꝰ alio. et
minorẽ eſſe medietatẽ totiꝰ q̃ totũ. Et ſi ꝺr: vbi excedit̃/
ibi finit̃: h̃ negari hꝫ vbi infinitas excedit̃: ſic eñ exceſſuz
nõ finit̃: ꝯcedit̃ ṽo de exceſſu finitoꝝ/ vbi exceſſus ĩcipit
a certa quátitate exceſſi: vide latiꝰ in ſcꝺo loco pallegato
¶ Ad tertiũ ꝺr qꝺ addit̃. Non eſt omne ṽbũ impoſſibile Ad. 3. F
apud deũ. ꝺr verũ eſt. Omne ṽbũ nõ implicás/ poſſibile
eſt apud deũ. Nõ eñ omne cõceptibile eſt deo poſſibile.
Poſſum eñ cõcipere aliq̃d qꝺ eſt ſimplr̃ ĩpoſſibile/ ſiue
qꝺ implicat: ſicut mult̃ imponit̃ opinio q̃ iplicat: ſed om
ne ṽbũ ſimplex qꝺ ſcꝫ ſimplici cognitiõe cõcipit̃: poſſibi
le eſt deo: ꝓpter qꝺ nõ dixit: oĩa ṽba: ſꝫ nõ eſt impoſſibi/
le omne ṽbũ. ¶ Ad quartũ ꝺr/ ꝙ indepẽdentia ſuppoſi Ad. 4.
talis requirit̃ ad terminádũ ſuppoſitalẽ depẽdẽtiá: ſꝫ nõ
ſufficit: q: cũ h̃ req̃rit̃ in aſſumptibili a ṽbo ꝙ ſit gratifi/
cabile ⁊ beatificabile aut pars eius vel ꝓprietas. ¶ Ad Ad. 5.
quintũ ꝺr/ ꝙ nõ repugnat pſonari a ṽbo nature nõ bea/
tificabili/ ꝓpter aliqꝺ ſibi repugnás ſupadditũ: ſꝫ repu/
gnat ſibi: q: eſt talis natura que nõ eſt capax gratie: quá
aſſumptio pſonalis ad ṽbũ preſupponit. Has duas rõ/
nes exp̃ſſe in effectu tágit Hẽricus ganden̄. rñdẽdo opi/
nioni oppoſite: quá tñ olim tenuit: vt refert Ioh. picus
in ſua apolog. q. iiij. vñ de corpore chriſti in triduo dicit.
Naturá hác aſſumpſit in quátũ ad aĩam ordinabat̃ intel
ligibilẽ: rõne cuius ordinatiõis etiá ipſum corpus põt di
ci intellectuale/ miniſterialiter ſcꝫ ⁊ diſpoſitiue. Hec Hẽ
ricus. Extẽdit Picus dicẽs. Cuꝫ ꝺr nõ poſſe aſſumi a deo
niſi natura intellectualis: intelligit̃ ꝙ preter illá nihil ſic
põt aſſumi/ ꝙ ſit primo aſſumptũ: ⁊ totũ ac adequatum
aſſumptibile. Sic corpus in triduo nõ fuit aſſumptũ pri/
mo: ſed vt pars nature rõnalis primo ⁊ ĩmediate aſſum/
pte. Ecce clará cõſonantiá cũ illo qꝺ habet̃ in ſolutione
quarte rõnis in fine: ſcilicet ꝙ ſit gratificabile aut pars
eius vel ꝓprietas. ⁊ ante hoc dicit Henricꝰ: q̃uis oĩs rõ
ſuppoſitandi pleniſſime reperiat̃ in deo: hec tñ nõ eſt cá
ſufficiẽs: ſed cõcauſa: ſed vltra hoc in aſſumẽdo requirit̃
rõ imaginis: et finaliter aptitudo ſupernaturalis eleua/
tionis ad beatificá operationẽ que nõ cõuenit nature ir/
rationali. Rationabile eñ videt̃ ꝙ creatura: que nõ põt
eleuari ad actũ ſecundũ: nõ poſſit etiá eleuari ad actum
primũ. Ecce effectuꝫ rationis quinte: vbi ꝓ cauſa ponit̃
nõ defectꝰ omnipotentie dei: ſed diuine nature excellen/
tia: ⁊ irrationalis nature difformis deficiẽtia. Hec ibi in
Ioh. pici mirandule apologia. q. iiij. ¶ Ad ſextũ: neget̃ Ad. 6.
cõſequentia: quia licet oĩs creatura ſit in equali potẽtia
obedientiali ⁊c. tñ ex carne et anima rationali/ deꝰ facit
hominẽ ⁊ non aſinũ. Sunt ergo omnia in equali potẽtia
dei: vbi nulla eſt repugnantia et implicatio ſicut in pro/
poſito. ¶ Ad ſeptimũ dicit̃: ꝙ nõ põt aſſumere accidẽs Ad. 7.
ſeparatum a ſubſtantia aſſumptibili. Nõ q: accidẽs pre/
ciſe: ſed quia tale non eſt capax gratie: nec pars aut acci/
dens eiꝰ quod eſt capax gratie. ¶ Ad octauum dicitur: Ad. 8.
concedendo ꝙ caro chriſti in ſepulcro eſt vnita perſona
liter verbo: vt infra dicetur diſtin. xxij. et patet ex dictis. q
j. E. Non tamen per vnionẽ ſibi inherentem: ſed per gra
tiam vnionis inherentem anime chriſti. Eo eñ ꝙ anima
chriſti ſeparata eſt vnita ſuppoſitaliter ṽbo: etiá caro in
ſepulcro perſonaliter fuit vnita verbo. Nam caro chriſti
mortua in ſepulcro: quia non fuit alia forma ſubſtátiali
ſpecifica informata: adhuc depẽdebat immediate ad ani
mam inclinatione naturalis appetitus: quo materia in/
clinatur ad formam: ⁊ mediante anima ad ſuppoſitũ di/

vniũ: cui aīa fuit vnita nō minus q̄ ſi fuiſſet aīe cōiuncta
Verũ ſi grā vnionis tolleret ab aīa: nō tm̄ aīa: ſed etiaꝫ
corpus in ſepulcro fuiſſet derelictũ. Et ne illud videatur
quaſi cōfictũ: placet adducere vba Alex. p̄te. iij. q. xj. mē/
bro. j. vñ ait. In triduo mortis vniebat diuinitas corpori
mediāte aīa: q̄uis etiā eſſet ſeparata a corpe. Naꝫ aīa ex
quo vnit corpori relinq̄t in corpe diſpoſitionē q̄ remanet
in corpe/ ſeparata aīa ab ipſa. Et illa diſpoſitio eſt ipſius
aīe/ ſicut effect⁹ quidā. Et ꝓpter h̄ quicq̄d fit p illā diſpo
ſitionē vel mediāte illa/ fit mediāte aīa: q: mediāte effe/
ctu aīe tanq̄ ſue cauſe ꝓximũ. ⁊ p longũ declarat in fine
ſubdēs. In corpe ieſu chriſti manet diſpoſitio ad diuinā
vnionē ſeparata aīa: p quā diſpoſitionē manet vnio cor/
poris ad deitatē: q: quelibet materia ſortitur ꝓprietatē a
diſpoſitione ſue forme. Et ita aīa chriſti ſeparata a corpo
re: illud q̄d ex aīa erat in corpore/ ſcꝫ impreſſio fuit medi
um vel diſpoſitio vnionis corpis ad diuinitatem. Q̄d ſic
intelligēdũ puto: q̄ ꝓpter illā impreſſionē/ vel diſpoſi/
tionē in corpe derelictā: ipm depēdebat ad animā tanq̄
ad formā: ad quā naturaliter inclinabat: ⁊ per eā ad ſup
poſitũ aīe q̄d eſt verbũ. Nō q̄ illa impreſſio fuerit gratia
vnionis: nec p illā immediate vnituꝫ fuerit vbo: ſed q̄ p
illā immediate dēpēdebat ad animā: licꝫ ſeparatā: ⁊ me/
diante aīa per gratiā vnionis aīe mediate ad verbũ. Et
cum cōſequēter arguit: non refert q̄ prius vnita fuit aīe
rōnali. negetur: ⁊ ſimiliter negetur/ q̄ verbum alia vnione
vniuerit ſibi animā ⁊ alia carnē: ſed eadē gratia vnionis
vniuit ſibi animā ⁊ carneꝫ ⁊ totā naturā humanā. Nā ſi/
cut vna gratia exiſtēte in anima beati petri in celo: acce/
ptat pulueres ſuos ſiue corporis remunerādi ad gloriā:
que eſt quedam vnio gratuita: ⁊ niſi gratia animā petri
informet nō acceptarent eius reliquie ad gloriā. Totus
deniq; d: ſanctus ⁊ beat⁹ ſm corpus ⁊ animā: licꝫ diuer/
ſimode. Ita in ꝓpoſito ꝓpter gratiā vnionis in aīa chri
9 ſti: corpus ſeparatũ fuit hypoſtatice verbo vnitũ. ¶ Ad
nonũ negetur: q̄ in triduo vniuit corpus ſine aīa: licꝫ ſi/
ne aīa informāte corpus. Cōſequēter d:: q̄ corpus nũq̄
informatũ anima nō poſſet verbũ aſſumere ſicut nec la/
pidē: ſed iam vnitũ per animā: poteſt ſic vnitũ cōſeruari
ſeparata aīa a corpore: ſed nō a verbo. Nā eoipſo q̄ ani/
ma ſepararet ſuppoſitaliter a verbo per vnionis ablatio
nem: etiā corpus ſepararet. Poſſet ergo perpetuo cōſer
uare vnionē corporis manēte vnione anime etiā ſepara/
te. Nō autē illa ſublata: ſicut perpetuo poteſt cōſeruare
ignē calefacientē manente calore in igne: ſed nō ablato
G calore. ¶ Qui vult tenere opinionē primā poteſt reſpō
dere ad rationeꝫ ſcd̄e opinionis q̄ in hoc fundat: vna q̄
grā vnionis eſt ſumma ⁊ p̄ſupponit gratiā gratũ facien/
tem ⁊c. Ad hanc d:: q̄ grā vnionis dupliciter cōſiderat.
Vno modo vt de facto cōiuncta gratie gratum faciēti et
beatifice: ⁊ ſic loquunt de ea ſancti/ cũ dicũt eā eſſe ſum/
mā gratiā: q̄d verũ eſt prout includit alias gratias. Alio
modo cōſiderat/ vt ſeparata ab alijs de poſſibili. Sic er/
go cōſiderata cũ preciſione ſeu ſeparatione a grā beati/
fica/ nō eſt perfectiſſima: quia vnio hypoſtatica/ vt dicit
Scotus eſt ſm rationē notionalē. Beatifica vo vnio ſeu
gratia eſt ſm rationē eſſentialē. Unde perfectius eſt eſſe
beatũ ſimpliciter ⁊ nō vnitũ: q̄ eſſe vnitũ hypoſtatice et
nō beatũ: cui videtur cōſonare illud beati Auguſtini de
ſancta viduitate. Beatior fuit virgo maria cōcipiendo ſi
lium dei mente q̄ corpore. Prima conceptio eſt p gratiā
gratificantē: ſcd̄a per gratiā vnionis. Licꝫ illa autoritas
beati Auguſtini nō videtur ſatis ad ꝓpoſitũ: quia nō lo/
quitur de natura vnita: ſcꝫ humanitate chriſti. Huius em̄
gratiā beatificā: nō prefert gratia vnionis: ſed loquit de
matre dñi: que nō eſt hypoſtatice vnita verbo: ſed dun/
taxat materiā corpulentam miniſtrauit. Et in illa magis
fuit gratia vniri deo: q̄ ſolam materiā vniendam verbo
miniſtrare: quia illam miniſtrare q̄cunq; materialis cre/
atura potuit. Potuit enim eam aſſumere vndecunq; vo
luit ſicut primũ hominē de terra plaſmauit. Eſt em̄ mate
ria in omnibus eiuſdē rationis. ¶ Vel d:: q̄ vnio illa eſt
ſumma gratia: ideſt ex cōdeſcentia ſumme gratuite volũ
tatis dei. Vel d: q̄ neutra gratiarũ eſt maior altera: quia
ſunt alterius generis: ⁊ neutra neceſſario includit aliā.
¶ Ad aliud q̄ cōcedenda ſm illam opinionē ſint piarũ
aurium offenſiua. Diceret q̄ illa cōceſſa nō offendũt au
res pias intelligētes ⁊ diſcretas: ſed poſſunt offendere
aures indoctas ⁊ rudes: que ꝓprie nō ſunt aures pie: cũ
pietas que theoſebia d:: cognitionē preſupponat ⁊ fidē.
Sic etiam aures multoꝝ infidelium iudeoꝝ ⁊ gentilium
offendit dicere: q̄ deus factus ſit mortalis: femine fili⁹/
crucifixus/ mortuus/ ſepultus ⁊c. que nihilominus vera
ſunt: ⁊ ab omnib⁹ fidelibus cōcedenda. ¶ Ad aliud cuꝫ
queritur. Quid magni eſſet aſſumere hominem ſi quali
bet naturā etiam irrationalē poteſt eque aſſumere. Dice
rēt q̄ ſimpliciter aſſumere creaturā ſine ei⁹ gratificatio/
ne: nō eſſet valde magnũ ſaltē ſup cetera opera ei⁹/ ſicut
⁊ cōſeruare creaturā vel ꝓducere creaturā. Sed aſſume
re creaturā rationalē tali modo: cum plenitudine gratia
rũ ⁊ chariſmatuꝫ: ſed q̄ ab ea in ceteras fluit: ⁊ eſt cauſa
omnis gratie gratificātis creature humane conceſſe: ſic
magnũ eſt ⁊ maximũ: q: ſic ab hac aſſumptione depēdet
ſalus ceteroꝝ. Hec de articulo ſcd̄o. ¶ Quantum ad ter Arti. 3.
tiũ dubitat primo. Utrũ verbũ ſit vnitũ nature humane Dub. I.
aſſumpte vna vnione aut plurib⁹. Rñdet aliter ſm opi. H
duas p̄miſſas: nā ſm opi. ſcd̄am tenentē: ſolā naturā gra
tificabilē eſſe ſuppoſitabilē a vbo: ⁊ q̄ vnio eſt res abſo
luta/ nō entitas relatiua: q: formaliter ſit vnio. Dicendũ
q̄ ibi eſt dũtaxat vna vnio formalis: q̄ ineſt aīe tm̄ ſubie/
ctiue: rōne cuius aīa primo ⁊ per ſe vnitur verbo: et cor/
pus mediāte aīa: vt. s. declaratũ fuit. F. ¶ Sed ſm opi/
nionē primā pōt dici: q̄ tot ſunt vniones realiter diſtin/
cte: quot ſunt vnita realiter diſtincta: ita q̄ alia vnione
vnita eſt caro: alia aīa. Ideo poſſet manere vnio vnius/
ſoluta vnione alterius: ſicut em̄ vnio numerat ſm vnio
nē terminoꝝ: vt dictũ eſt. q. precedēti: ita etiā numeratur
ſm numerum vnitoꝝ. ergo vbi ſunt plura vnita: plures
ſunt vniones: et tot vniones/ quot vnita. ¶ Scd̄o dubi Dub. 2.
tatur: vtrũ perſona diuina poſſit aſſumere perſonā crea/ I
tā: ⁊ videt q̄ ſic: q: q̄cunq; ſunt idē: quicq̄d cōuenit vni/
cōuenit ⁊ alteri: ſed natura ⁊ ſuppoſitũ ſunt idē preciſe:
⁊ natura creata pōt aſſumi: ergo et perſona. ¶ Simili/
ter qñ aliqua omnino ſupponũt pro eodem: impoſſibile
eſt q̄ eſſe aſſumptũ verificet de vno ⁊ nō de alio: ſed na/
tura ⁊ ſuppoſitũ ſupponunt pro eodē: ergo ſi natura eſt
aſſumpta: etiā perſona eſt aſſumpta. ḡ impoſſibile eſt q̄
hec ſit vera. Hec natura eſt aſſumpta: niſi etiā illa ſit ve/
ra: hic hō eſt aſſumpt⁹. ¶ Preterea etiā oīno eodem mo
do cōuenit nature humane: q̄ ſit ſingularis: ⁊ q̄ ſit ſup/
poſitũ: q: poſita ſola natura: verũ eſt dicere q̄ ſit ſingu/
laris: ſimiliter q̄ ſit ſuppoſitum. ḡ ſicut cōtradictio eſt q̄ ſit
natura: ⁊ q̄ nō ſit ſingularis. Ita ⁊ cōtradictio eſt q̄ ſit/
⁊ nō ſit ſuppoſitũ: ergo ſi natura aſſumit etiā ſuppoſitũ
aſſumit. Itē aut natura humana eſt in potētia neutra ad
dependendũ ⁊ nō dependendũ ad perſonā extrinſecaꝫ:
aut nō: ſed plus determinat ad nō depēdendũ q̄ ad de/
pendendũ. Nullũ hoꝝ dici pōt: ergo natura non poteſt
aſſumi nō plus q̄ ſuppoſitũ: Cōſequētia nota: ⁊ aſſum/
ptũ ꝓbatur: q: nō in potētia neutra: quia tunc nō plus p
naturā cōueniret ſibi nō dependere q̄ dependere: q̄d fal
ſum eſt: quia natura humana ſi ſibi derelinqueretur nō
depēderet. Nec ſcd̄m: q: ſi pl⁹ determinat naturaliter ad
nō depēdendũ q̄ dependendũ: tunc depēdet a vbo vio/
lenter. q̄d falſum eſt: quia ſic per hanc dependentiā im/
perficeret. Ad illa reſpondet Guilhel. Ockā. iiij. quot.
q. xj. q̄ ſuppoſitũ humanũ poteſt aſſumi a verbo: ſicut al
bum poteſt eſſe nigrum. Et tamē hec eſt impoſſibilis: al
bum eſt nigrum: hec tamen eſt poſſibilis: hoc eſt nigruꝫ
demonſtrando album. Sic et illa eſt poſſibilis: hoc eſt

aſſumptū: demonſtrando naturā ſoꝛtis q̄ eſt ſuppoſitū:
ꝛ ideo illa: ſuppoſitū pōt aſſumi: ſic debet poni in eſſe: h̄
aſſumit̄ demōſtrando ſuppoſitū. Nihil em̄ aliud impoꝛ-
tat illa: ſuppoſitū pōt aſſumi: niſi ꝙ ens qđ nunc eſt ſup-
poſitū/pōt aliq̄n aſſumi: ſed q̄n aſſumit̄ deſinit eſſe ſup-
poſitū. ¶ Ad rōnes q̄ ſunt tm̄ verbales. Ad primā đ: cū
arguit̄. Quecūq̧ ſunt idem ꝛc. ꝙ implicat falſum ſaltem
in creaturis: q: vbi eſt idētitas: ibi nō eſt pluralitas: nec
eſt ibi vnū ꝛ alterū. Sed ſi ita argueret̄. Natura eſt ſup-
poſitū: ergo ſi natura aſſumitur: ſuppoſitū aſſumitur: ne
getur ↄ̄ña: q: antecedēs eſt particularis: ꝛ aſſumi nō cō-
uenit ſubiecto/ſcȝ natura ꝑ illo ſuppoſito pꝛo quo ſibi
cōuenit p̄dicatum. Et eſt ſimile argumentū ſi argueret̄.
Animal eſt hō: ergo ſi aīal eſt aſinus: hō eſt aſinꝰ. Quā-
uis em̄ natura ꝛ ſuppoſitum ſunt idem: nō tm̄ vniuerſali
ter oīs natura eſt idem ſuppoſito: ꝛ q̊cquid cōuenit na-
ture que eſt ſuppoſitū: cōuenit etiam ſuppoſito. Aſſumi
aūt nō cōuenit nature q̄ eſt ſuppoſitū. Sed poſſe aſſumi
hoc cōuenit tā nature q̄ꝫ ſuppoſito: ſaltē ꝑ p̄dicationem:
ſed nō aſſumi. ¶ Ad illud qđ addit̄. Siſiter q̄n aliq̄ ſup-
ponūt ꝓ eodē ꝛc. Dicit̄ ꝙ verū eſt ſi ſupponūt ꝓ eodem
cōuertibiliter. Nūc autē natura ꝛ ſuppoſitum nō ſuppo
nūt cōuertibiliter ꝓ eodē. Nā natura ſuperiꝰ eſt ad ſup-
poſitū. Et cū infert̄. Impoſſibile eſt ꝙ hec ſit vera: h̄ na-
tura eſt aſſumpta: niſi illa ſit vera: hic hō eſt aſſumptus:
cōcedit̄ ſi idē in vtraq̧ demōſtratur: q: ſi demōſtrat̄ na-
tura q̄ eſt hō: tūc illa nō eſt vera: hec natura eſt aſſumpta
q: ſi eſſet aſſumpta: iam nō eſſet hō: q: hō eſt nomen ſup-
poſiti ¶ Ad ſcđm oīno eodē modo conuenit nature ꝛc.
Diſtinguēdū eſt de hac determinatiōe eodē mō: q: vel di
cit modū realē vel modum rōnis: vt pꝛimo modo ſit ſen-
ſus. Eodē mō/ideſt ꝑ idē reale ſuꝑadditū: ꝛ ſic nec ſingu
laritas: nec ſuppoſitalitas cōuenit rei per aliqđ ſuꝑaddi
tū: q: natura ſeipſa eſt ſingularis ꝛ ſuppoſitū: ꝛ ſic poſ-
ſet cōcedi eodē modo: q: per nihil ſuperadditū. Nec ex h̄
ſequitur: ꝙ ſicut cōtradictio eſt rem eſſe ꝛ nō eſſe ſingu-
larē: ita etiā cōtradictio eſt rem eſſe ꝛ nō eſſe ſuppoſitū:
q: cōtradictio non eſt rerū: ſed ſuppoſitionū. Si v̊o dicit
modū rōnis: eodē modo. i. eadem rōne: ſic neget̄ aſſum-
ptum. Alia eſt em̄ ratio ſingularis: alia ſuppoſiti: ꝓpter
quas rōnes differentias noībus coꝛreſpōdentes vnū in
Dub. 3. A cludit ↄtradictionē ꝛ nō aliud. ¶ Ad tertiū dicitur poſt
Ockam iiij. quodlibe. q. xi ꝙ eſſe in potentia neutra du
pliciter intelligit̄. Uno modo quādo nō plus inclinatur
ex natura ſua actiue ad vnū/q̄ꝫ ad aliud: ꝛ ſic natura aſ-
ſumpta: ꝛ quecunq̧ alia/eſt in potentia neutra ad depē
dendū ad ſuppoſitū extrinſecū vel ad nō dependendum
q: neutrū ſibi conuenit ex natura ſua actiue. Alio modo
đ: eſſe in potentia neutra: q: ſi derelinqueret̄ potētie ſue
nō plus p̄dicaret̄ de eo vnū q̄ꝫ aliud: ꝛ ſic natura aſſum-
pta nō eſt in potentia neutra: q: ſi derelinqueret̄ ſue na-
ture: tunc nō dependeret ad ſuppoſitū extrinſecū: ꝛ in h̄
ſenſu ꝓcedit argumentū. Sic ergo admiſſo ꝙ natura aſ-
ſumpta nō eſt in potentia neutra. Neget̄ qđ infertur/ꝙ
tūc dependeret a verbo violenter: q: nō inclinatur ꝑ na-
turā ſuā effectiue ad oppoſitū: ſcȝ ad ꝓpꝛiam ꝑſonalita-
tem. Ita ꝙ dimiſſum ſue nature effectiue faceret ſe nō de
pendere: ſicut graue violenter detinet̄ ſurſum: q: dimiſ-
ſum ſue nature cauſat motuȝ deoꝛſum: ꝛ talis inclinatio
effectiua nō eſt aliqđ poſitiuū. Perſonalitas autē ꝓpꝛia
nihil addit ſuꝑ naturā rei: ſed cōnotat tm̄ negationē de-
pendentie. Ad negationē aūt nihil effectiue inclinatur:
ꝛ ideo natura nō plus inclinat̄ ad ꝓpꝛiā ꝑſonalitatē: q̄ꝫ
affirmatio inclinatur ad negationē: vt dicit Ockam. q. ſ.
Dub. 4. L huiꝰ tertij. ¶ Quarto dubitat̄. Utrū ſuppoſitū diuinū
poſſit ſimul plures naturas numero et ſpecie differētes
ſuppoſitare: ꝛ videt̄ ꝙ nō: q: tunc ↄtraria p̄dicarent̄ de
eodē. Similr̄ ꝛ diſparata. Cōſequēs falſum. Pꝛobat̄ cō-
ſequētia: q: ſi aſſumat verbū naturā iohānis albi: ꝛ natu
ram petri ethiopis nigri: tūc albū eſſet nigrū: ꝛ iohānes
eſſet petrus. Album aūt ꝛ nigrū ſunt ↄtraria: iohānes ꝛ
petrus diſparata. Pꝛobatur ↄſequētia: q: in caſu/verbū
eſt albū/ꝛ verbū eſt nigrū. Similr̄ eſt iohānes ꝛ eſt pe-
trus; ergo albū eſt nigrū/ꝛ iohānes eſt petrus: expoſito
rie in tertia figura. Item in caſu nec eſſent plures hoīes:
nec vnus homo. Non plures hoīes: quia nō plures per-
ſone. Sola em̄ eſt vna ꝑſona ſcȝ verbi. Nec vnus homo:
quia plures nature hūane realiter diſtincte nō ↄſtituūt
vnū hominē. Iteȝ vnus homo habet vnā figurā: eſt etiā
in vno loco: ſȝ in caſu: hō ille haberet diſtinctas figuras
quia qua rōne haberet figurā iohānis: eadē rōne habe-
ret figuraȝ petri. Similiter eſſet in diſtinctis locis/petri
ſcȝ ꝛ iohannis: ꝛ ita nō vnus homo. Item querit̄ quam
figurā haberet homo ille. Et an ſemꝑ eſſent ſimul petrꝰ
ꝛ iohānes: an in diſtinctis locis: an eſſent ſimul penetra
tiue: an eſſent ſibi iuxtapoſiti. ¶ In oppoſitū arguitur:
quia nō eſt maioꝛ ratio quare aſſumere poſſit vnaȝ plus
q̄ꝫ aliam: g̊ vel ambas vel nullam. Reſpōdet̄ poſt Sco.
q. iij. ꝙ ſuppoſitum diuinum poteſt aſſumere plures na
turas ſuppoſitaliter ſimul: īmo oēs aſſumptibiles. Pꝛo
batur: q: non eſt repugnātia ex parte naturarū: cū vnio-
nes ille ſiue dependentie adinuicē non repugnēt: vt ptȝ
in ſimili in dependentijs effectiuis ꝛ finalibus. Omnes
enim tales ſimul terminat trinitas. Nec eſt repugnātia
ex parte ſuppoſiti diuini: quia per hoc ꝙ terminat ſuppo
ſitalem dependentiā vnius nature: non euacuatur eius
terminatiuitas: ſicut nec in creatura. Nam eadem aīa ter
minat dependentiā pluriū ſcientiarū/virtutū/habituū/
ꝛ actuū: ꝛ generaliter ſubiectū pluriū foꝛmarū. Item to
ta trinitas terminat oēs relationes reales creaturarum
ad ipſam: quia eſt cauſa ꝛ finis oīm: ꝛ ꝰm ponentes rela
tiones vna albedo terminare pōt infinitas ſimilitudi-
nes ſi eſſent infinita alba. Non em̄ opoꝛtet ad multiplica
tionem fundamenti ꝛ relationē multiplicare terminos.
Nec ad multiplicationē foꝛmarū/multiplicare ſuppoſi-
ta: ſiue inheſionis/ſiue denominationis. ¶ Ad ratiōes 1
ante oppoſitum. Ad pꝛimā concedit̄ ꝙ cōcreta ↄtraria ꝛ
diſparata de eodem ꝛ de ſeinuicē p̄dicant̄: vt deducit ar-
gumentū. Et ſimilr̄ ſi verbum etiā aſſumeret angeli na-
turā: vera eſſet illa: homo eſt angelus. Uerū in abſtract̄
nō contingit: q: in caſibus poſitis humanitas iohannis
nō eſt humanitas petri: ꝛ humanitas non eſt natura an-
geli ſiue angeleitas: q̄ꝫuis enim ↄ̄ria repugnēt reſpectu
agentis naturalis: nō tm̄ reſpectu agentis ſuꝑnaturalis.
Nec contraria inferūt contrarietatem in terminis mate-
rialiter cōtrarijs: ſed bene ꝓpoſitiōes ↄtrarie/vel termi
ni foꝛmaliter cōtrarij: vt oīs/nullus. Uerū repugnantia
realiter contrarioꝝ eſt reſpectu eiuſdē ſubiecti: ita ꝙ na-
turaliter nō p̄nt eſſe in eodem ſubiecto: in caſu autē nr̄o
nō ſunt in eodē ſubiecto. Nō em̄ albedo eſt in natura pe
tri: nec nigredo in natura iohānis: licet iohānes ꝛ petrꝰ
in caſu ſunt idem ſuppoſitum. ¶ Ad ſcđm đ: ꝙ in caſu
iohānes ꝛ petrus ſunt vnus hō: ꝛ nō plures homīes: q: 2
ſunt vna ꝑſona/ſcȝ ꝑſona verbi. Nomīa em̄ concreta nō
plurificātur niſi ꝓpter pluralitatē ſuppoſitoꝝ. Quāuis
em̄ in iohāne ſunt multe ſcientie: nō tm̄ đ: plures ſciētes.
Sunt ergo vnus hō. i. vna ꝑſona ſubſiſtēs in natura hu-
mana. ¶ Ad tertiū qđ arguit de figura illius vniꝰ hoīs.
Dicit̄ ꝙ hō ille haberet plures figuras: oīm ſcȝ natura- 3
rum aſſumptarū. Eſt etiam in pluribꝰ locis ꝰm naturas
aſſumptas: licet ꝰm naturā ꝓpꝛiā ꝛ diuinā ſit vbiq̧. Un
ſi plures nature humane aſſumant̄ a verbo: nō opȝ ꝙ il
le nature aſſumpte ſint in eodem loco: licet ſint indiſtan
tia a verbo. Non em̄ opȝ aſſumptū eſſe in quolibet loco
in q̊ eſt verbū: ſicut nūc hūana natura nō eſt vbiq̧: q̄ꝫuis
v̊bū ſit vbiq̧. Pōt g̊ aſſumere naturā iohā. iohāne exiſtē
te rome: ꝛ naturā petri exiſtētis pariſiꝰ: ꝛ q̄libet natura
ſeruat ſuam foꝛmā: nec cōfundūtur figure ſicut nec ipſe
nature aſſumpte. Uerū in caſu ↄcedendū eſt ꝙ iohānes
eſt pariſius/ꝛ petrus rome: ſimilr̄ iohānes habet figu-

ram petri:et petrus habet figurá iohánis:quia idē ſunt in
caſu petrus et iohānes:licet nature ſint diuerſe. Similiter
vbicūqꝫ eſſet petrus:ibi eſſet iohānes:⁊ alicubi eſſet iohā-
nes vbi nō eſſet natura iohānis. Ubiqꝫ em̄ eſſet iohannes
⁊ petrus/ſicut vbiqꝫ eſt verbū. Nam vnū eſt iohannes/et
petrus/⁊ verbū:ſed nō eſt vbiqꝫ natura iohānis aut petri
ſicut vbiqꝫ eſt chriſtus homo: ſed nō vbiqꝫ eſt humanitas
chriſti. Poſſent tamen nature ille aſſumpte eſſe ſimul pene-
tratiue:⁊ habere vná figurá quá vellet eas habere verbū:
ſed hoc nō oportet ratione aſſumptiōis: ⁊ ſic ſatis patēt il-
la ⁊ ſimilia:ſi ꝓpoſitiones reſoluant̄. Nam valēt:ſuppoſi-
tum ſuſtētans naturá petri/ſuſtētat etiá naturá iohānis et
aſini ⁊ lapidis ſm̄ opinionē ꝑmiſſam. Licet natura huma-
na iohannis nō eſſet natura hūana petri nec aſineitas ⁊c̄.
Quod ſi admittit̄ opinio:ꝙ verbū poteſt omnē naturam
ſuppoſitare:forte cōcedere oportet: ꝙ idē indiuiduum po-
teſt cōtineri ſub diuerſis ſpeciebus ſpecialiſſimis ſubſtan-
tie ⁊ accidētis. Sic em̄ concedit̄/verbū eſt homo/verbuꝫ
eſt lapis/v̄bū eſt albū/eſt dulce/longū.i.eſt ſuppoſitū ſu-
ſtentans hūanitatē/naturá lapidis/albedinē/dulcedinem
longitudinem citra inheſionē. Sic ait Oyta in ſuo tertio.
Poſſibile foret aliquē eſſe hoiem/angelū/leonē/caprá ⁊c̄.
abſqꝫ deſitione vel variatiōe facta in natura alicuius indi-
uidui vel ſpeciei. Patet ſi deus ſimul aſſumeret illas natu-
ras ⁊c̄. Sic ſm̄ eundē/impoſſibile foret tantū vnū eſſe ho-
minē abſqꝫ hoc ꝙ aliq̄s homo qui nūc eſt/ eſſe deſinat vel
deſtruat̄. Et iterū tot eſſe hoies:quot nunc ſunt abſqꝫ hoc
ꝙ aliq̄s homo de nouo eſſe incipiat vel ꝓducatur. Patet
ſi vna perſona diuina om̄s naturas humanas omniū ho-
minū aſſumeret hypoſtatice: ⁊ poſtea iterū dimitteret ⁊c.

Dub. 5. M ¶ Quinto dubitat̄. Utrū ſuppoſitū creatū poſſit aſſume-
re aliam naturá creatá:⁊ terminare eius dependentiá ſup-
poſitalē. ¶ De hoc dubio ſunt opi. cōtrarie. Sco.q.iiij.et
Ockā.q.j.tertij:tenēt partem affirmatiuá. Premittētes ꝙ
cum querit̄. Utrū ſuppoſitū creatū poſſet ſuſtētare aliá na-
turam creatam hypoſtatice. Suſtētare naturá poteſt acci-
pi/effectiue vel terminatiue ſiue formaliter. Primo modo
tota trinitas ſuſtētat naturá humaná in chriſto.i. facit eam
ſuſtentificatá. Scd̄o modo ſolū verbū ſuſtētat vnionē na-
ture create ad ip̄m. Primo modo nō eſt poſſibile ſuppoſi-
tum creatū ſuſtentare aliam naturá a ſua effectiue. Patet:
quia ad talē vnionē natura nō eſt in potētia naturali: ſed ē
ſolū in potētia obediētiali. Sicuti tactū fuit in dubio ſcd̄o
ꝙ natura aſſumpta eſt in potētia neutra ad dependenduꝫ
vel non dependendū ſuppoſitaliter ad ſuppoſitū extrinſe-
cum:eo ꝙ hoc nō ꝯuenit ſibi ꝑ naturá ſuá actiue: ſicut gra-
ue ſua grauitate effectiue ⁊ naturaliter inclinat̄ deorſum.
Et ergo ad talē vnionē natura nō eſt in potētia niſi obedi-
entiali:alioq̄n in ꝓprio ſuppoſito ſubſiſteret violēter ſi eēt
in potentia aptitudinali ad ſuppoſitari ab extrinſeco.ſicut
lapis violēter eſt ſurſum:quia eſt in potentia aptitudinali
ad eſſe deorſum. Potētia autē obediētialis eſt ſolum reſpe-
ctu primi efficiētis:⁊ nō reſpicit aliam potentiam actiuam
¶ Secūdo modo creatura poteſt terminare depēdētiam
ſuppoſitalē alterius creature: quia nulla reperit̄ ratio im-
poſſibilitatis:deo tamē efficiēte illá depēdentiá in natura
ſic vnita ⁊ ſuſtētata. Notāter dicit̄. Deo efficiēte illá depen-
dentiá:et non agēte creatura. Per hoc etiá tollit̄ replica q̄
fieri poſſet: q̄ ſunt vnibilia vnū eſt in potētia ad aliud: ſed
creatura nō eſt in potētia obedientiali ad aliá creaturá/ vt
patuit:nec naturali:quia hec vnio eſt impoſſibilis. Solu-
tio:creaturá eſſe in potētia obediētiali ad vnionē hypoſta-
ticá cum alia dupliciter intelligit̄. Uno modo in potentia
obediētiali reducibili ad actū virtute creature cui vnit̄: et
ſic falſus eſt intellectꝰ. Alio modo virtute agentis infiniti:
ſcilicet dei:⁊ ſic verꝰ eſt intellectꝰ/ꝙ que ſunt vnibilia/vnū
eſt in potentia ad aliud:⁊ ſic potētia obediētialis eſt ſoluꝫ
reſpectu primi efficientis. Sed ꝙ non ſit ratio impoſſibili-
tatis: deo tamen autore clare habet Ockā.q.j.tertij cū in-
quit. Credo ꝙ illud qd̄ eſt ſimpliciter dependēs poteſt ter-
minare dependētiam alterius nature. Poteſt etiam deꝰ fa-
cere ꝙ vna natura creata dependeat ad aliam tanq̄ ad na-
turam ſuſtētificantē. Et ꝓbat̄:nō em̄ eſt impoſſibilitas ex
parte dei agentis cui omnia ſubijciūtur. Unde poteſt crea-
re huiuſmodi vnionē in natura creata ad aliam creaturam
nec ex parte creature aſſumentis: quia talis aſſumptio nō
ponit creaturá extra ſtatum creature. Nō em̄ requirit in aſ-
ſumente ꝑfectionē infinitá:cum ꝑſona diuina terminat hu-
iuſmodi depēdentiá ratiōe ꝓprietatis relatiue:q̄ non dicit
perfectionē ſimpliciter ſm̄ illū doctorē. Itē videtur: ꝙ ter-
minare dependentiá cauſalē: ſit maioris ꝑfectionis:qd̄ ta-
men cōuenit vni creature reſpectu alterius. Nec eſt impoſ-
ſibilitas ex parte nature aſſumende:quia tali nō repugnat
deſuppoſitari alias nō poſſet vniri verbo. Igit̄ deſuppoſi-
tata poteſt depēdere ad aliam creaturá: dum in ea deꝰ hu-
iuſmodi dependentiá ſeu vnionē producat. ¶ Alia opinio
aliquoꝝ quam etiam recitat Scotus.q.iiij.huius diſ. dicē-
tiū ꝙ natura creata nō poteſt ſuſtētare ſuppoſitaliter aliá N
naturá creatá in ſe ſuppoſitabilē. Ratio illoꝝ eſt:quia ſup-
poſitū potens aliá naturá ſuſtentare neceſſario includit to-
tam ꝑfectionē nature aſſumēde:hoc autē non facit niſi ſup-
poſitū illimitatū et infinitū:quia licet vnū finitū ſit eminē-
tius alio:nō tamē vnū continet totá ꝑfectionem alterius:
quia entia ordinata eſſentialiter tātū vident̄ diſtingui per
negationē:qua inferius deficit a ſuperiori. Hāc ſoluit Sco-
tus per hoc ꝙ verbū nō eſt infinitū ſm̄ rationē ꝑſonalita-
tis:et tamē ſm̄ illū terminat ſuppoſitalitatē nature huma-
ne. Sed hec Sco. ſolutio facile excluditur/dicendo vt.q.j.
iuxta finē:ꝙ ratio formalis terminādi dependentiá ꝑſona-
lem:nō eſt preciſe eſſentia:nec proprietas relatiua:ſed tota
perſona que eſt formaliter infinita : vt habitū eſt.q.j. N.et
habet Ockā.q.j.tertij. Item qui ſunt de illa opinione per
Scotū recitata vbi ſupra:ſic arguūt ꝓ confirmatiōe. So-
lus deꝰ poteſt illabi creature illapſu generali:ergo etiá ſo-
lus pōt illabi illo illapſu ſpeciali. Tenet ꝯña:quia illa vnio
ſpecialis poſt illá vnionē perſonarū in eſſentia eſt maxima
ſm̄ Bern.li.v.ad Eugeniū:ergo ſi creature nō cōuenit mi-
nor vnio:nec cōueniet maior. Illa ratio ſolueret̄ ſicut pre-
cedens:ſi verū eſſet ꝙ terminare ſm̄ ſuppoſitalē dependē-
tiam nō diceret ꝑfectionē in termino: alioq̄n nō cōueniret
vni ꝑſone ſine alia. Illapſus deniqꝫ generalis includit pri-
mitatē efficiētis cauſe in illabēte: vel primitatē cauſe exem-
plaris aut finalis:vel etiam ſummá ſimplicitateꝫ que ſunt
perfectiōes ſimpliciter:ideo ſoli deo cōueniūt: et ſic ratio
illa nō ꝯcludit. Nec valet illa ratio cui nō poteſt cōicari mi-
nus nec poteſt cōicari maius. Diceret̄ em̄:ꝙ illa nō eſt vera
niſi quan do maius ⁊ minus ſunt eiuſdē ratiōis: nō diuer-
ſarū rationū:vel quādo minus includit̄ ſub maiore. Vola-
re em̄ minus eſt q̄ꝫ intelligere:⁊ tamē non cōuenit homini
qui poteſt intelligere. Preterea beatꝰ bern̄. in illa vnione
perſonali includit vnioneꝫ beatificá et hypoſtaticá ⁊c̄. cū
illapſu generali:⁊ ſic eſt ꝑfectior ſolo illapſu : ſed ſic nō eſt
ad ꝓpoſitum. ¶ Sed arguunt illi fortius. Suppoſitū ter-
minans illá dependentiá oportet eſſe indepēdēs ⁊ incōica-
bile cōtradictorie:ita ꝙ ipſum depēdere includat cōtradi-
ctionē:quod ſolū cōuenit ſuppoſito diuino. Nam ſi creatu-
ra ſuppoſitās poteſt depēdere ad aliud ſuppoſitū: quomo-
do poteſt vltimate terminare talē depēdentiá alteriꝰ. Nam
ꝓpter hoc:etſi creatura pōt terminare dependētiá cauſalē
cauſe efficiētis vel finalis alteriꝰ: nō tamē vltimate: ſic em̄
ſolū terminat cauſa prima ⁊ finis vltimꝰ. Unde nulla crea-
tura ſufficiēter dependet cauſaliter ad aliá: donec per illá
terminet̄ ad cauſam primá ſimpliciter independentē. Cū
ergo natura in ſe ſuppoſitabilis non dependet ad ſuppo-
ſitum mediante alio ſuppoſito:oportet ꝙ immediate de-
pendeat ad ſuppoſitum ſimpliciter indepēdens: quod eſt
tantum ſuppoſitum diuinum. Et ſi diceretur : ꝙ ſubiectū
terminat dependentiam forme:⁊ tamen ipſum nō eſt ſim-
pliciter independens : quia ſubijci/poteſt eſſe ſubiectum.
Opponerēt illi ꝙ nihil vltimate terminat dependentiam

forme ſubiectalem:niſi ſubiectum nõ potens inherere aliꝗ
ſubiecto:qđ eſt vel totũ cõpoſitũ vel materia prima. Un⸗
de omnis dependẽtia ſubiectalis in generabilibꝰ ⁊ corru⸗
ptibilibus terminatur finaliter per materiã primã/media⸗
te vel immediate:quia eſt independens ſimpliciter tali de
pẽdentia ſubiectali. In propoſito autẽ: ſi natura aſſumit̃
a ſuppoſito extrinſeco creato:dependẽtia eius ibi vltimate
terminatur:nec per illud ſuppoſitum vltra tendit ad ſup⸗
poſitũ ſimpliciter independẽs diuinũ. Et ideo oportet il⸗
lud terminans eſſe ſimpliciter independẽs tali dependen⸗
tia ſuppoſitali quod ſoli ſuppoſito diuino cõuenit/ quod
ſimpliciter independẽs eſt:eo ꝙ nõ poteſt ad aliud ſuppo
ſitaliter dependere. Illa ſecunda opinio bene cõcordat ſe⸗
cunde opinioni de principali queſito huius queſtiõis. Et
prima concordat prime: ⁊ poſſunt hic omnia dubia ſuperi
us mota de v̓bo reſpectu nature aſſumpte/ inouari de ſup
poſito creato ſuſtẽtãte ⁊ natura ſuſtentata ſm opinionẽ ſic
dicentiũ:ſcilicet an vnũ ſuppoſitũ poteſt ſuſtẽtare plures
naturas:an plura ſuppoſita vnã naturã poſſint ſuppoſita⸗
re:⁊ an eadẽ ſimul a ſuppoſito creato ⁊ increato poſſit ſup
poſitari. Item:an illa ſit cõcedẽda: angelus eſt leo/lapis/
arbor ⁊c. Item: vtrũ imperfectior natura poteſt ſuppoſi⸗
tare ꝑfectiorẽ vt aſinus hominẽ: homo angelũ: in qua de⸗
niq; ſpecie talis aſinus appareret an rudiret ⁊c. Quorum
ſolutio poteſt formari hoc caſu poſito ſm premiſſa de na⸗
ture humane a verbo ſuppoſitatiõe. Et tantũ de illa que⸗
ſtione.

Diſtinctio.ij.

N hac diſtinctiõe ſe

cunda:poſtꝙ magiſter egit de incarnatione
quãtum ad perſonã aſſumentẽ: agit de eadẽ
quãtum ad aſſumptiõis modũ et ordinem:
⁊ circa hoc ponit ſententialiter ꝯcluſiones tres. Prima
omnia que plantauit verbũ in noſtra humana natura vere
aſſumpſit.corpus.ſ.et animã et eoꝝ idiomata. Secũda
Verbũ que ſunt hominis:nõ eque immediate aſſumpſit:
ſed carnẽ per animã:animã per ſpiritũ ſibi vniuit. Ter⸗
tia. Nullo ſucceſſionis ordine:ſed ſimul tẽpore caro conce⸗
pta/anima infuſa/ac diuinitati ſuppoſitaliter eſt vnita. Ha
rum proſecutio patet ex littera.

Queſtio vnica.

A

Irca hanc diſtinctio

nẽ querit̃. Utrũ verbũ ſimul tẽpore aſſumpſit
humanã naturã:et quãlibet eiꝰ partẽ immedia⸗
te. Queſtio duo querit. Primũ: Utrũ verbũ aſſumpſit
humanã naturã ⁊ eius partes:corpꝰ ſcilicet ⁊ animã ſimul
tẽpore:ita ꝙ nõ prius animã:⁊ poſterius corpꝰ: ſeu carnẽ:
an ordine quodã. Secundũ. Utrũ imediate quãlibet par⸗
tem aſſumpſerit:an vnã mediãte alia. Et ſm hoc erũt duo
articuli. Unꝰ de ordine tẽporis. Alius de ordine mediatio⸗
nis: ꝗbus addet̃ tertius de occurrentibꝰ dubijs. Quã⸗
tum ad primũ aduertendũ:ꝙ in incarnatiõe verbi tria cõ⸗
Artic. 1. ſiderant̃.ſ.corpis formatio:formati corpis animatio:⁊ aĩa
Nota. 1. ti corporis aſſumptio ſiue vnio eiꝰ cũ verbo. In formatiõe
corpis duplex cõcurrit motus:ſeu mutatio.ſ.localis ⁊ alte
rationis. Localis qua materia corporis trãſfert̃ ad locum
generatiõi deputatũ:puta femine matricẽ:etiã materie cõ⸗
denſatio in matrice nõ fit ſine locali mutatiõe. Partes nã⸗
q; rei cõdenſate poſtea occupãt minorẽ locũ ꝙ prius:⁊ per
ſui approximationẽ locũ priorẽ mutant. Secũdo cõcurrit
motus alteratiõis:qua materia in loco debito alteratur et
diſponit̃ ad ſuſceptionẽ forme ſpeciuoce. Fit aũt illa diſpo
ſitio ꝑ multas alteratiões ad diuerſas formas accidẽtales
⁊ forte generationes ad diuerſas formas ſubſtãtiales:do⸗
nec vltimate diſponat̃ materia ad receptionẽ forme ſpeci⸗
uoce:que eiꝰ vocat̃ organizatio. Similiter ſi in eodẽ cõpo
ſito ponunt̃ plures forme ſubſtãtiales: tũc generationem
ſeu introductionẽ vltime forme ſubſtãtialis ſpeciuoce pre⸗
cedunt multe generatiões ſubſtãtiales/ſm ꝙ dicit̃: ꝙ aĩa
prius viuit vita vegetatiua:poſtea ſenſitiua. Veruntamẽ
poſita vltimata diſpoſitione ad formã ſpeciuocã:ſimul tẽ⸗
pore inducit̃ forma ſpeciuoca:quia poſitis cauſis ſufficiẽ⸗
tibus ponit̃ effectus. Poſita autẽ vltimata diſpoſitiõe ad
formã aliquã naturalẽ/poſite ſunt cauſe ſufficiẽtes:quia ſi
aliq̇d vltra requireret̃:iam illa non eſſet vltimata diſpoſi⸗
tio:⁊ per cõſequens illa poſita/ſtatim ponit̃ effectꝰ. In
animatiõe ꝓducit̃ ipſa anima in materia diſpoſita: et ipſa
ꝓductiue vnit̃ materie:que vnio eſt ipſa animatio. Nam
ſi per diuinã potentiã/forma ſpeciuoca prius tẽpore ꝓdu⸗
ceretur in materia:⁊ poſt vniret̃:in hoc caſu ante vnionem
nõ eſſet animatio. Unio autẽ animati corporis cũ verbo/
eſt realiter ⁊ formaliter ipſa incarnatio. Unio dico ſuppo⸗
ſitalis:de qua diſtinctiõe precedẽte dictũ eſt. Secundo
notandũ:ꝙ inter dictas mutatiões duplex ordo poteſt cõ Nota. 2.
ſiderari:ſcilicet ordo nature/⁊ ordo tẽporis. Ordo na⸗ B
ture eſt quo poſterius nõ poteſt eẽ ſine priore:ſed ecõuerſo
prius eſſe ſine poſteriori:ſiue vbi vnũ depẽdet ab altero/⁊
nõ ecõuerſo. Dependens in hoc ordine eſt poſterius:⁊ illđ
a quo depẽdet eſt prius:licet ſint ſimul duratione. Sic ſol
eſt prior radio ſuo:licet tẽpore ſint coeui:quia radius depẽ
det a ſole:⁊ nõ ſol a radio: ⁊ iſta prioritas ſeu ordo nature
vniuerſaliter eſt inter cauſam et effectũ. Ordo tẽporis eſt
quo vnũ duratiõe p̄cedit aliud:ita ꝙ vnũ prius incipit eſſe
in tẽpore quo aliud nondũ incipit: ſicut inter patrẽ ⁊ filiũ
in creaturis. Iſtis premiſſis eſt cõcluſio prima ad hunc Cõcl. 1.
articulũ. Inter corporis formã/animationẽ/⁊ aĩati aſſum C
ptionẽ/fuit ordo nature in verbi dei incarnatiõe. Patet:
quia aĩatio preſupponit corporis formationẽ: et ꝑſonalis
aſſumptio aĩationẽ:ergo. Cõſequẽtia nota. Antecedẽs ꝓ⸗
batur:quia nõ poteſt corpus aĩari niſi ipſum ſit in rerũ na
tura. Poteſt autẽ eſſe abſq; anima: ſic poteſt aĩata caro eẽ
abſq; aſſumptione:nõ autẽ põt aſſumi niſi ſit in eſſe nature
Precedit ergo ordine nature formatio corpis aĩationẽ: et
animatio aſſumptionẽ. Secunda cõcluſio. Corpis chri Cõcl. 2.
ſti cõceptio aĩatio ⁊ aſſumptio in virgine ꝑfecta eſt:non tẽ
poraliter:ſed inſtãtanee.i.tota ſimul. Probat̃: quia priuſ⸗
ꝙ virgo cõſenſum expreſſit dicẽs. Ecce ancilla dñi ⁊c. non
videtur fuiſſe opatio aliqua ſpecialis ad incarnationẽ:ſed
in vltimo inſtanti v̓boꝝ corpis formatio aĩatio ⁊ aſſumptio
ſimul cõpleta eſt. Quod ꝓbat̃:quia nõ preceſſit aĩatio in⸗
carnationẽ:⁊ eadẽ ratione nõ preceſſit corporis organiza⸗
tio aĩationẽ:ergo facta ſunt hec ſimul. Cõſequentia nota.
Antecedẽs ꝓbat̃:quia ſi corpus aĩatũ aliquo tꝑe p̄ceſſiſſet
eius aſſumptionẽ:in illo priori fuiſſet in ſe ſubſiſtẽs: ⁊ per
cõſequẽs fuiſſet ꝑſona ante eiꝰ aſſumptionẽ. Cõſequẽs fal
ſum:quia tũc beata virgo nõ fuiſſet vera mater dei:nõ eñ
genuiſſet deũ:ſed iſtũ hominẽ purũ: cuiꝰ natura priꝰ fuiſſet
ꝑſona i ſeipa:ꝙ deo vniteꝰ. Cõſequẽs ẽ error Neſtorij negãꝗ
v̓ginẽ eẽ matrẽ dei. Cõtra quẽ Damaſcenꝰ determinat v̓gi
nẽ nunꝙ fuiſſe matrem alicuiꝰ hoĩs:ſed fuiſſe matrẽ ſemper
verã dei. Et patet ꝯſequẽtia:quia terminata fuiſſet tota ra
tio maternitatis marie in productione illius nature:que ſi
fuiſſet ante aſſumptionẽ fuiſſet purus hõ:⁊ ita mater fuiſ⸗
ſet puri hoĩs. Idem ꝓbat̃ autoritate beati Aug.in de fide
ad Pe.ca.xv. Firmiſſime tene ⁊ nullatenꝰ dubites nõ car⸗
nẽ chriſti ſine diuinitate cõceptã in vtero virginis priuſꝙ
ſuſciperet̃ a verbo. Sed ipſum verbũ deũ ſue carnis acce⸗
ptiõe cõceptũ:ipſamq; carnẽ verbi incarnatiõe cõceptã.et
eſt in textu ca.vi. Ad idẽ Dam̃.lib.iij.ca.ij. Simul fuit caro
ſimul v̓bi dei caro:ſimul aĩati caro. Quãtũ ad ſcđm ar Artic. 2.
ticulũ p̄mo notãdũ:ꝙ ꝑ mediũ aſſumptiõis hic nõ itelligit̃ D
vnio ipa ſiue ſit relatio:ſiue q̄litas abſoluta q̄ formal̃r extre
ma dicunt̃ vniri: ꝙ eñ iſta requirat̃ ꝓbatũ eſt.diſ.j.q. Sed
agitur hic de medio ipſius vnionis.i.de aliquo diſtincto
ab vnione et extremis/ requiſito ad hoc ꝙ ſit vnio. Unde
illud dicitur vniri immediate: qđ vnitur omni alio ab ipſa
vnione ⁊ termino circũſcripto. Mediate vero vniri dicit̃:
quod ad ſui vnionẽ exigit aliq̇d aliud ab vnione ⁊ termi⸗

no diſtinctū ad hoc vt vniat. ¶ Secūdo aduertēdum: ꝙ
duplex poteſt intelligi mediū: ſcilicet intrinſecū ⁊ extrinſe/
cum. Mediū intrinſecū eſt aliqd qđ eſt pars nature aſſum
pte: ⁊ ſic ponere mediū in incarnatiōe/nihil aliud ē ꝙ̄ po/
nere ꝙ vna pars nature aſſumpte aſſumeret mediāte alia
puta caro mediāte aīa. Mediū extrinſecū ē diſpoſitio ali/
qua reqſita ad vnionē diſtincta a natura aſſumēda ⁊ ab aſ/
ſumēte: vt in ꝓpoſito eſſet donū aliqđ: vel habit⁹ preparās
naturā vt aſſumi poſſit. Et vtrūqꝫ mediū diſtinguit: quia
eſt mediū neceſſitatis: ſine quo oīno vnio fieri non poſſet.
Et eſt medium cōgruitatis: ſine quo ſimpliciter fieri poſ/
ſet vnio: attamē decet vt ſine eo nō fiat. Sicut in ſimili di/
cit apoſtolus. j. Cor. vj. Omnia mihi licēt: ſed nō oīa expe
diunt. Sic in primo libro dictū eſt: ꝙ gratia eſt mediū con
gruitatis acceptatiōis ad vitam/nō neceſſitatis. Hic autē
loqmur de medio neceſſitatis: quia de medio cōgruitatis
nō habet dubiū. Itē diſtinguit inter mediū quod/⁊ medi
um quo. Mediū quod/eſt illud cui prius vnit: et ꝑ illud
alteri: ſicut aīa eſt mediū acceptatiōis corporis ad vitam.
Non eñ acceptaret corp⁹ ad vitā eternā niſi aīa eſſet acce/
pta. Mediū quo/eſt diſpoſitio aliqua ꝑparās ad aliquid
etiā ſi ſibi illud nō cōueniat: ſic lumē glorie eſt mediū vidē
di deū ⁊ eo fruēdi: licet lumē deū non videat aut eo fruat.
E ¶ Cōſequēter notādū: ꝙ ſm duas oppoſitas opi. ꝑcedēti
diſt. j. q. ij. recitatas: aliter ⁊ aliter reſpōdēdū erit ad illū ar/
ticulū. Unde ſm primā opi. tenentē ꝙ diuinū ſuppoſitum
poteſt aſſumere omnē naturā poſitiuā: reſpondet per has
Cōcl. 1. cōcluſiōes. ¶ Prima. In aſſumptiōe nature hūane facta
per verbū/nō eſt ponēdū mediū intrinſecū. Probat: quia
verbū immediate aſſumpſit quālibet partē nature hūane:
corpus ſcilicet ⁊ animā: ⁊ neutrū per aliā: ergo. Cōſequētia
nota ex qđ nois medij intrinſeci. Antecedēs ꝓbatur: quia
quālibet partē aſſumere poteſt ſine alia. ergo nulla eſt me/
diū aſſumēdi aliā: quia ſublato medio tollit vnio. Antece/
dēs manifeſtū eſt de anima ſeparata ⁊ corpore in ſepulcro.
¶ Itē ita immediate poteſt aſſumere naturā nō vitalē ſi/
cut rationalē ſm illā opinionē: ergo quālibet poteſt imme
Cōcl. 2. diate aſſumere. ¶ Secūda cōcluſio. Nullū mediū extrin/
ſecū reſpectu cuiuſcūqꝫ nature/reqrit verbū in eius ſuppo
ſitali aſſumptiōe. Patet: qa v̄bū quālibet naturā pōt ime/
diate aſſumere. ergo ⁊c. Antecedēs patet: qꝛ ſi reqreret me
diū maxime gratiā naturā aſſumendā diſponentē: ſed hoc
non: quia aſſumere poteſt naturā gratie nō capacē: vtputa
naturā inſenſibilē: et ꝑ cōſequēs nō reqrit gratiā. Et ſi pōt
aſſumere naturā min⁹ ꝑfectā ſine gratia: multomagis pōt
aſſumere naturā ꝑfectiorē ſine gratia. Cōſequentia tenet ꝑ
locū a minore. Si pōt illud qđ min⁹ videt: magis pōt illđ
qđ magis videt: et ꝑ idē patet: ꝙ nec requirit mediū quo:
F nec mediū qđ. ¶ Sed ſm opinionē oppoſitā tenētē ꝙ ver
Cōcl. 1. bū nō pōt aſſumere niſi naturā gratificabilē cū ſibi ꝯiūctis
Ponunt cōcluſiōes oppoſite priorib⁹. Prima. Verbū nō
aſſumpſit carnē immediate: ſed mediante natura rōnalis
anime. Probat: quia nullā naturam immediate aſſumpſit
verbū niſi eā que in ſe recipit vnionē. Illā aūt recipit ſola
aīa intellectiua: quia in ipſa tantū eſſe poteſt vnio tāꝙ̄ in
ſubiecto: ergo ſola aīa immediate eſt aſſumpta. Cōſequen/
tia nota. Maior patet: quia quādo aliqua denoīatio con/
uenit pluribus ꝑ vnā eandēqꝫ rationē formalē: illis imme/
diate ꝯuenit quib⁹ ineſt ratio illa formalis: ceteris vero me
diate ꝓpter aliquā cōiūctionē vel habitudinē ad illud cui
ineſt talis ratio: ſicut beatificari ꝯuenit immediate tm̄ ani
me hois: cui ſoli ineſt actus beatificus: corpori aūt mediā
te anima. Minor patet ex deductis in illa opi. Illa cōclu/
ſio etiā eſt de mēte magiſtri: vt dictū eſt in textualibus cō/
cluſionib⁹. Et per hoc patet ꝙ aīa eſt mediū intrinſecū aſ/
ſumptiōis humane nature: quia immediate aſſumit aīa: ⁊
mediāte anima tota natura cuius aīa eſt pars. Patet etiā
ꝙ anima eſt mediū quod/aſſumptiōis corpis: quia eo aſ/
ſumit corpus ſeu caro: quia aīa aſſumit cuius ſubiectū eſt
Cōcl. 2. caro. ¶ Secūda ꝯcluſio. Nō poteſt fieri hypoſtatica vnio
ſine gratia gratificante velut extrinſeco medio. Patet ſm
opinionē illā. Unio hypoſtatica neceſſario ꝑſupponit gra
tiā gratificātē: et nō tāꝙ̄ illud quo formaliter ſit vnio. alio/
quin omnis habēs gratiā gratū facientē eſſet vnit⁹ verbo
hypoſtatice: qđ manifeſte falſum ē: ergo reqrit tāꝙ̄ diſpo/
nens vnibile: cuius nō eſt pars: ergo tanꝙ̄ mediū extrinſe
cū. ¶ Cōcluſio cōis vtriqꝫ opinioni. In vnione hypoſtati
ca anime ⁊ corporis cōuenienter ponitur mediū congruita/
tis. In vnione anime/mediū extrinſecū ſcilicet gratia. In
vnione totius nature ⁊ corporis mediū intrinſecū ſcꝫ aīa.
Patet illa cōcluſio: quia cōgruū eſt vt corpus nō aſſumat
ſine aīa: nec aīa ſine gratificante gratia. Ratio congruita
tis maxime ſumi poteſt a fine. Nā aſſumptio illa facta eſt
ꝓpter reparationē humani generis: nō poteſt aūt corpus
reparari ad btitudinē anima nō reparata. Sicut nō pōt cor
pus beatificari aīa nō beatificata: cū ex beatitudine anime
fluit beatitudo corporis: ſed nec aīa beatificari poteſt ſine
gratia per quā acceptat ad gloriā. Poteſt etiā ſumi ratio
congruitatis ex dignitate aſſumētis: quia indignū eſt vt
vult magiſter: ꝙ excellētiſſim⁹ et ſumm⁹ ſpiritus vniat illa
ſingulariſſima vnione cū re imꝑfecta: niſi mediāte dignio
re participāte ſecū in imaginabili ſimilitudine: ſed nec di/
gnū eſt deformatā imaginē aſſumere niſi ſit prius reforma
ta. Idcirco cōgruū eſt vt corpus aſſumat mediāte anima
que tenet imaginē dei: ⁊ anima mediāte gratia deformita/
tis expulſiua. Hec dicta depēdēt ex. ij. q. diſ. j. ⁊ tm̄ de articu
lo ſecūdo. ¶ Quantū ad articulū tertiū/eſt primū dubiū: Artic.3. Dub. 1. G
vtrū verbū aſſumpſit naturā ſingularē ꝓpria ſingularita/
te: ⁊ videt ꝙ nō. Natura aſſumpta nō eſt ſuppoſitū ꝓpria
ſuppoſitalitate: ergo nec ſingularis propria ſingularitate.
Tenet cōſequentia: quia natura ſibi derelicta: eodē eſt ſin
gularis ⁊ ſuppoſitū: ergo etiā aſſumpta. Antecedēs patet
quia ſeipſa eſt ſingularis/⁊ ſeipſa eſt ſuppoſitū. ¶ In op/
poſitū: quia natura aſſumpta prius eſt natura ſingularis
ꝙ̄ aſſumpta: ſed nō prius eſt ſuppoſitū: quia alias ſicut aſ/
ſumit exiſtēs ſingularis: ita aſſumeret exiſtēs ſuppoſitū.
cōſequēs falſum. Reſpōdet: ꝙ verbū aſſumpſit naturam
humanā ſingularē nō extrinſeca: ſed intrinſeca et ꝓpria ſin
gularitate indiuiduā. Primum ſcilicet ꝙ ſingularē aſſum/
pſit: patet per Dam. Verbū aſſumpſit naturā in athamo. i.
ſingularē. Et allegat magiſter in littera: vbi oſtēdit ꝙ no/
mine nature quā chriſt⁹ aſſumpſit: nō intelligit natura cō/
munis ſpeciuoca: ſed natura ſingularis que eſt hec caro et
hec anima. Secundum patet ſcilicet ꝙ natura aſſumpta
eſt ſingularis propria ſingularitate: quia omne exiſtēs eo
ipſo ꝙ eſt/eſt ſingulare: nec eſſe ſingulare ſibi cōuenit per
quātitatē aut materiā ſiue circūſtantiā indiuiduātē quācū
qꝫ extrinſecā: qa oīb⁹ ab eſſentia rei diſtinctis ſublatis/ma/
nente ſola eſſentia/ipſa eſt ſingularis ⁊ a quolibet alio di/
ſtincta: ⁊ ideo ſicut quelibet res eſt ens ꝓpria ſua eſſentia
ita qlibet eſt ſingularis ſua propria eſſentia. Et de hoc late
tractat Ockā in. j. diſ. ij. q. vj. ideo nūc reſcindit: ⁊ ꝑ hoc ad
rationē dicit negādo cōſequētiā: nō eſt ſuppoſitum ꝓpria
ſuppoſitalitate: ergo nec ſingularis propria ſingularitate
⁊c. quia natura aſſumpta nō eſt ſuppoſitū: nec propria nec
extrinſeca ſuppoſitalitate. Nihil eñ eſt ſuppoſitū niſi v̄bū
Natura aūt aſſumpta nō eſt verbū: ipſa aūt natura aſſum
pta eſt ſingularis. Et cū ꝓbat: natura ſibi derelicta eodē
eſt ſingularis ⁊ ſuppoſitum. Si eodē refert ad rem ipſam
verū eſt: quia ſeipſa eſt ſingularis ⁊ ſuppoſitum: quia per
nihil ſuperadditū. Si autē eodē refert ad rationē: non eo
dem eſt ſingulare ⁊ ſuppoſitū: quia alia ratio correſpōdet
ad ly ſingulare. ⁊ alia ad ly ſuppoſitū: ꝓpter qđ natura aſ/
ſumpta manet ſingularis ⁊ non manet ſuppoſitū: quia dū
aſſumit non verificat de eo ratio ſuppoſiti: vt patuit. q. j.
diſt. j. B. C. ⁊ ideo non ſequit: eodē eſt ſingularis ⁊ ſuppo
ſitum derelicta: ergo ⁊ aſſumpta: quia aſſumpta nō eſt ſup
poſitū: nec ſibi derelicta eadē ratiōe eſt ſingularis ⁊ ſuppo
ſitum. ¶ Secūdo dubitat de cōgruitate dn̄ice incarnatio Dub.2. H
nis: quāqꝫ de ei⁹ neceſſitate aget infra: cū dicet de paſſione

domini. Huius cõgruitatis doc. ſancti plures ponũt ratio
nes: ꝗ tamẽ poſſunt ad tres generales reduci vel ad quat
tuor. Sãctus nãq; Bonauẽ. in ſuo breuiloquio li. iiij. c. ij. re/
ducit ad tres: quaꝝ quedã ſe tenẽt ex parte reꝑatoris: que/
dã ex parte reꝑabilis: q̃dã ex parte reꝑatiõis. In tertio ſcri
pto diſt. j. q. v. reducit ad quattuor: q̃ ſumunt̃ ex diuinaruꝫ
ꝑfectionũ potẽtie/ſapiẽtie/bonitatis manifeſtatiõe/ ex ex/
cellẽti oꝑatiõe/ꝯſummatiõe/ex abũdanti precij ſolutione/
ex effluẽti hoĩs glorificatiõe. Nõ multũ difformiter ꝓcedit
beatꝰ Thomas. iij. parte. q. j. arti. ij. ⁊ in tertio ſcripto: que
ibi poſſunt latius videri. ¶ Cõgruũ ergo fuit chriſtum in
carnari: primo ex parte reparatiõis: quẽ decẽtiſſimũ eſt eſſe
deũ ſummũ: vt ſicut oĩa creauerat ꝑ verbũ increatũ: ita oĩa
recrearet per verbũ humanatũ: in quo eminẽter oſtẽditur
diuina potẽtia/in cõiunctiõe extremoꝝ maxime diſtãtium
in vnã perſonã. Sapiẽtia in ꝑfectiõe totius vniuerſi ꝑ cõ/
iunctionẽ primi ⁊ vltimi/verbi ſcilicet dei quod eſt omniũ
principiũ ⁊ hũane nature q̃ fuit vltima creaturarũ erectio
nis tẽpore: vtputa poſt alias naturas die ſexta ꝓducte: et
dignitate ꝓpter peccatũ qđ inciderat: quo ſe indigniſſimã
fecerat. Itẽ et in hoc oſtẽdit̃ ſapiẽtia: qua in opere reꝑatio
nis ꝑ verbi incarnationeꝫ ita eminebat miſericordia: vt in
nullo cederet immobilis iuſticia. Beniuolentia in eo quo
ad ſalutẽ hoĩm ſerui formã acciperet: quo nihil clemẽtius
nihil amicabilius: nihil benigniꝰ cogitari poſſit. ¶ Secũ/
do ex parte reꝑabilis hoĩs aſſignant̃ cõgruẽtie: quia cum
homo per peccatũ ſe auertit a deo potẽtiſſimo/ ſapientiſſi
mo ⁊ benigniſſimo: incidit in infirmitatẽ/ignorantiã ⁊ ma
lignitatẽ/factus ex ſpirituali carnalis/animalis et ſenſua/
lis: ⁊ per hoc ineptꝰ ad deũ (qui ſpũs eſt) cognoſcendum/
diligẽdũ ⁊ imitandũ. Cõgruẽtiſſime igit̃ deus factꝰ eſt ca/
ro viſibilis ⁊ ſenſu cognoſcibilis: vt ſic noſci poſſit/amari
et imitari: quo certificata eſt fides: ſpes erecta: et charitas
inflãmata. De primo Aug. ij. de ciui. dei. Ut hõ fidẽtius am
bularet ad veritateꝫ: ipſa veritas dei filius hoĩe aſſumpto
cõſtituit atq; fundauit fidẽ. De ſecũdo Aug. xiij. de trinita/
te. Nihil tam neceſſariũ fuit ad erigendũ ſpem noſtram ꝙ
vt dei filius noſtrũ dignatꝰ eſt inire cõſortiũ. Quõ em̃ no/
bis negaret ſua diuina: qui ꝓ nobis dignatus eſt noſtra aſ
ſumere infirma: quomodo nõ daret nobis vitã ſuã: q̃ ſubi/
re dignatus eſt mortẽ noſtrã. Hinc iterũ ait Aug. in ſer. Fa
ctus eſt homo: vt hõ fieret deꝰ. De tertio Aug. de cathezizã
dis rudibus. Que maior eſt cauſa aduẽtus dñi: niſi vt oſtẽ
deret deꝰ ſuã dilectionẽ in nobis. Et ſequit̃. Si amare pi/
geat: ſaltẽ redamare non pigeat. Et quantũ ad imitationẽ
Aug. in ſer. de natiuitate ait. Homo ſequẽdus nõ erat qui
videri poterat: deus ſequẽdus erat qui videri nõ poterat.
Ut ergo exhiberet̃ homini ⁊ qui videret̃ ab hoĩe: et quo/
modo homo ſequeret̃: deus factꝰ eſt homo. ¶ Tertio ex
parte reparationis ſimiliter aſſignãtur cõgruẽtie: quia ta/
lem cõgruebat eſſe reparationẽ: qua reparãdus hõ recuꝑa
ret mẽtis inocẽtiã: dei amicitiã ⁊ ſuã excellẽtiã. Innocẽtiaꝫ
mẽtis recuꝑare nõ poterat niſi dimiſſa culpa: quã dimitte
re diuinã iuſticiã nõ decuit: niſi ꝑ ꝯdignã ſatiſfactionẽ: quã
quia exhiberi nõ poterat niſi deꝰ ꝓ toto hũano genere: nec de
buit niſi homo qui peccauerat in adã: ideo cõgruẽtiſſime
ſatiſfit ꝑ deũ hominẽ de genere ade natũ. Amicitiã quo/
q; homo recuperare nõ poterat/niſi per mediatorẽ qui ma
num poſſet ponere in vtroq;: et vtriq; parti conformis et
amicus eſſe. Et ideo cõgruebat vt eſſet deus ⁊ homo qua/
tenus ſicut ſimilis eſſet deo per diuinitatẽ: ſic ſimilis eſſet
homini ꝑ humanitatẽ. Sed nec excellentiã recuperare po
terat/niſi reparator eſſet deus: quia ſi fuerit mera creatura
tunc homo eſſet debitor ſalutis ſue ipſi creature ſicut debi
tor eſt ſuo creatori. Conſtitueretur ergo ſeruus creature q̃
ante lapſum tantũ fuit ſeruus dei. Per hunc autem repa/
rationis modum/nedũ dignitatem amiſſam recuperauit:
ſed ad maiorem dignitatẽ fuit ſubuectus ꝙ perdidit hic in
via: ⁊ ad excellẽtiorẽ atq; effuſiorẽ beatitudinem in patria
In via quidem: quoniã excellentiſſimũ locum in creatura
aſſecutus eſt: eo ꝙ ſummus oĩm deus nõ angelũ/vel crea/
turam aliquã aliam apprehendit: ſed homo factus eſt. De
quo beatꝰ Leo in ſer. de natiuitate dñi. Agnoſce (inquit)
o chriſtiane dignitatẽ tuã: ⁊ diuine conſors factus nature/
noli in veterẽ vilitatem degeneri cõuerſatione redire. In
patria: vt effluens eſſet hominis gloria: dum intrans ⁊ exi
ens paſcua inueniret. Intus ſm̃ partẽ rationalẽ in deitate
foris ſm̃ ſenſualitateꝫ in chriſti humanitate: et ſicut diuina
eſſentia eſſet obiectũ iocundiſſimũ intellectui faciliter vi/
denti et volũtati perfecte fruenti: ſic chriſti hũanitas eſſet
obiectum delitioſiſſimũ ſenſui ipſam corporalibus ſenſibꝰ
apprehendenti. Un̄ Iohã. x. ait dñs. Per me ſi q̇s introie
rit: ſaluabit̃. ⁊ igrediet̃ et egrediet̃: ⁊ paſcua inueniet. Or
igitur excellẽtia hominis recuperari nõ potuit: niſi ꝑ repa
ratorẽ excellẽtiſſimũ: nec amicitia reformari poterat niſi ꝑ
mediatorẽ amicabiliſſimũ: nec innocentia/niſi per ſatiſfa/
ctorem ſufficiẽtiſſimũ. Et excellẽtiſſimꝰ reparator nõ eſt niſi
ſit deus: amicabiliſſimꝰ mediator nõ eſt niſi ſit homo: ſuf/
ficientiſſimꝰ ſatiſfactor nõ eſt niſi ſit deus pariter et homo:
cõgruiſſima fuit noſtre reparationi incarnatio verbi: vt ſi/
cut genus humanũ in eſſe exierat ꝑ verbũ increatum: ⁊ in
culpã ceciderat deſerẽdo verbũ iſpiratũ: ſic a culpa reſurge
ret ꝑ verbũ incarnatũ: vt dicit ſanctꝰ Boñ. vbi ſupra par/
te. iiij. c. j. ¶ Sunt et alie ratiões ⁊ vtilitates quas huma/
nus ſenſus nõ comprehendit: ⁊ in ſuis opuſculis ſparſim
ſancti cõſcripſerũt. Sed hec ſufficiãt. ¶ Tertio dubitatur Dubi. 5.
vtrũ ſi homo nõ peccaſſet: nihilominꝰ deus incarnatꝰ fuiſ/
ſet. Reſpõdet ſctũs Tho. diſt. j. tertij. q. j. ꝙ huiꝰ q̃ſtiõis vita
tẽ ſolus iſte ſcire poteſt q̇ natus ⁊ oblatus eſt quia voluit.
Unde ſatis eſt dubia hec queſtio: et cõtraria circa eã ſenſe
runt patres: nam quia multe cõgruẽtie ex ſuperius allega
tis: ita reſpiciũt fructũ incarnatiõis: ⁊ locũ habẽt ſi homo
non peccaſſet: ſicut nũc poſt hoĩs peccatũ ſunt qui tenẽt ꝙ
ſi homo non peccaſſet: adhuc verbũ incarnatũ fuiſſet: quã
opinionẽ tenet Alex. de ales parte. iij. q. ij. ar. j. mẽbro. xiij.
Silr̃ tenet Sco. diſt. vij. q. iij. in primo dub. ⁊ diſt. xix. q. vni/
ca. videt̃ quoq; idẽ innuere diſt. xxxij. ſui tertij. ¶ Moti/
uum Alex. eſt illud beati Berñ. ſuꝑ illud Ione. j. Propter
me orta eſt tempeſtas. qui exponens illud de filio dei dicit.
Lucifer preuidit rationalẽ creaturã aſſumẽdã in vnitatem
perſone filij dei. vidit et inuidit. Unde inuidia fuit cauſa
caſus diaboli: et mouẽs ipſum ad tentãdũ hominẽ: cuius
felicitati inuidebat: vt per peccatũ demereret̃ humana na
tura aſſumptionẽ ⁊ vnibilitatẽ ad deũ. Ex quo patet ꝙ lu/
cifer intellexit vnionẽ humane nature ad deum nõ exiſtẽte
lapſu humane nature: ⁊ ipſum lapſum intellexit vt impe/
dimẽtum vnionis: propter qđ procurauit lapſum. Ex hoc
ergo relinquit̃ ait Alex. ꝙ circũſcripto lapſu/adhuc ẽ po/
nere conueniẽtiã incarnationis. ¶ Preterea ad hoc idem
eſt qđ dicit beatꝰ Aug. in lib. de aĩa ⁊ ſpiritu. Propterea de
us factus eſt hõ: vt totũ hoĩem in ſe beatificaret: vt ſiue hõ
ingrederet̃ intꝰ ꝑ intellectũ: ſiue egrederet̃ extra ꝑ ſenſum
in creatore ſuo paſcua inueniret: paſcua intꝰ in cognitione
diuinitatis: paſcua foris in carne ſaluatoris. Hec aũt ratio
ſtat etiã circũſcripto lapſu hoĩs. Hec Alex. ¶ Item multi
plex ꝑfectio humano generi ad verbi humanationẽ colla/
ta eſt/etiã circũſcripto lapſu. Facit em̃ ad cõpletionẽ mun
di producẽdi hoĩem: quia eſt homo productus ſine viro ⁊
muliere / vt adam. et eſt homo ꝓductus ſimul de viro et
muliere: vt abel ⁊ ceteri hoĩes cõmuniter: eſt homo produ
ctus de viro ⁊ ſine muliere: ſicut eua. Debuit ergo produ/
ci hõ de femina ſine viro: ⁊ factũ eſt in incarnatione. Uerũ
parũ hoc arguit: quia hic quartus modus fieri potuit etiam
homine nõ aſſumpto. Facit etiã ad ꝑfectionẽ quãtũ ad il/
lud qđ reſpicit gratiã: quia per incarnationẽ chriſtꝰ factus
eſt caput totius eccleſie: cuius mẽbra vniri habẽt per gra/
tiã ex capitis plenitudine fluentẽ. Facit ad ꝑfectionẽ hoĩs
quantum ad gloriã: vt ſupra allegatũ eſt de duplici paſcua
¶ Cõpleta eſt nobiliſſima hominis perfectio: quã cõſequit̃
ex perſonali vnione humane nature cum verbo. ¶ Item

humana natura non ē facta capacioꝛ ꝑ pctm̄: ergo ante pec
catū fuit capax gratie vnionis que eſt maxima gratia: er
go capacitas illa fuiſſet reducta ad actū/etiā ſi homo non
peccaſſet: quia deus ſuū opus pꝛincipale nō reliquiſſet im
perfectū: cuius opa ſunt ꝑfecta. Deutero.xxxij. ¶ Scotus
addit aliam ratione magis pꝛegnantē ſm euȝ. Ait em̄ diſt.
vij.q.iij.dubio pꝛimo li.ij. Voluntas oꝛdinate volēs ꝑ pꝛi⁹
videt velle hoc qđ eſt fini pꝛopinquius. Et ita ſicut pꝛius
vult alicui gloꝛiā ꝙ̄ gratiā: ita etiā inter pꝛedeſtinatos qui
bus vult gloꝛiā oꝛdinate/pꝛius videt gloꝛiā velle illi queȝ
vult eſſe ꝓximū fini: ⁊ ita vult pꝛius gloꝛiā anime chꝛiſti ꝙ̄
alteri aīe velit gloꝛiā: ⁊ pꝛius cuilibet alteri vult gloꝛiam ⁊
gratiam ꝙ̄ pꝛeuideat aliquē oppoſita hoꝝ habiturū: ergo
pꝛius vult aīe chꝛiſti gloꝛiā/ꝙ̄ ꝓuideat adā caſurū: ergo ſi
adā nō cecidiſſet/adhuc aīa chꝛiſti gloꝛiā ſuā cōſecuta fuiſ
ſet: ⁊ ita verbū incarnatū fuiſſet: quia chꝛiſt⁹ ſm hominez
pꝛius ꝓdeſtinat⁹ fuit ad gloꝛiā ꝙ̄ ꝓuideret homīs lapſus
Unde idē doctoꝛ diſt.xix.⁊.xxxij.tertij/ponit hūc oꝛdinem
in pꝛeuiſione diuina. Pꝛimo de⁹ intellexit ſe ſub ratiōe ſum
mi boni. In ſecūdo intellexit oēs creaturas. In tertio pꝛe
deſtinauit aliquas ad gloꝛiā et gratiā: ⁊ circa aliquas ha
buit actū negatiuū non ꝓdeſtinando. In quarto ꝓuidit il
los ⁊ iſtos caſuros in adā. In quinto ꝓoꝛdinauit et ꝓuidit
remediū quo redimerētur per paſſionē filij ſui. Ita ꝙ chꝛi
ſtus in carne ſicut electi oēs/pꝛius ꝓuiſus ⁊ pꝛedeſtinatus
eſt ad gratiā ⁊ gloꝛiā: ꝙ̄ pꝛeuideret caſus hoīm: et etiā paſ
ſio chꝛiſti vt medicina cōtra lapſum: ſicut ⁊ medicus pꝛius
vult hoīs ſanitatē ꝙ̄ oꝛdinet medicinā ad ſanādū eū. Hec
ille. Vide infra latius hanc imaginationē diſt.xix.hui⁹ col
lectoꝛij in ꝓpoſitiōe.iiij.⁊ diſt.xxxij.in notabili tertio/vna
cū eius impugnatiōe et intellectu vero: quē ipſemet Sco.
videtur velle diſt.xxxij.vbi eandem recitat ſpeculationem
¶ Beatus Tho.in.iij.parte.q.j.ar.iij. et in tertio ſcripto
diſt.j.licet ambas opiniones tangat: magis tamē declinat
ad oppoſitū pꝛioꝛis/ſcilicet ſi homo nō peccaſſet/de⁹ incar
natus nō fuiſſet. Cuius motiuū eſt: quia ea que ex ſola dei
volūtate pꝛoueniūt ſupꝛa omne debitū creature nobis in
noteſcere nō poſſunt: niſi quatin⁹ in ſacra ſcriptura tradū
tur: per quā volūtas diuina nobis innoteſcit. Unde cū in
ſacra ſcriptura vbiꝗ̄ incarnatiōis ratio ex pꝛimi hoīs pctō
aſſignatur: cōueniētius dicit incarnatiōis opus oꝛdinatū
eſſe a deo in remediū peccati: ita ꝙ peccato nō exiſtēte/in
carnatio nō fuiſſet: ꝙ̄uis potētia dei ad hoc nō limitat: po
tuiſſet em̄ peccato nō exiſtēte incarnari. Hec ille parte.iij.
Ergo videt ſi pctm̄ nō fuiſſet: verbū incarnatū nō fuiſſet.
Nam Matth.xviij. Venit filius hoīs ſaluare qđ perierat.
Sup quo Aug.in de verbis apoſtolis dicit. Si homo nō
peccaſſet/filius hoīs nō veniſſet. Et loquit ſicut dn̄s de ad
uentu in carnē. Item.j.ad Timo.j. Chꝛiſtus ieſus venit in
hunc mundū pctōꝛes ſaluos facere. vbi glo. Augu. Tolle
vulnera: tolle moꝛbos: et nulla eſt cauſa medicine. Nullaȝ
aliam ob cauſam venit/niſi pctōꝛes ſaluos facere. Simili
ter Johan.iij. Sic deus dilexit mundū vt filiū ſuū daret:
vt om̄is ꝗ credit in eū nō pereat. Cui glo.interli. Vere ſa
lus ꝑ filiū dei. Non em̄ alia cauſa venit niſi vt ſaluet. Iteȝ
ad Gal.iiij. Cū venit plenitudo tēpoꝛis miſit deus filiū ſu
um. ſequit. vt eos ꝗ ſub lege erant redimeret. In oīb⁹ illis
nulla alia cauſa incarnatiōis allegat: niſi redemptio lapſi
hoīs: ideo ſi homo lapſus nō fuiſſet/redēptiōe nō eguiſſet
et ꝑ cōſequēs nec redēptoꝛ veniſſet: quia ceſſante cauſa/ceſ
ſat effect⁹. Itē in bn̄dictiōe paſchalis cerei dicit. Nihil em̄
naſci pꝛofuit: niſi redimi pꝛofuiſſet. ¶ Sanct⁹ Bonauen.
in.iij.diſt.j.dicit ꝙ pꝛima opinio magis imitat iudiciū ra
tionis. Secūda magis cōſonat ſacre ſcripture ⁊ ſanctoꝛuȝ
autoꝛitatibus ⁊ pietati fidei. Quia vbi de filij dei deſcenſu
fit mētio in vtroꝗ̄ teſtamēto aſſignat ratio liberatiōis hu
mani generis. ¶ Uerum volēs tenere pꝛimā opinionem/
diceret ad oēs autoꝛitates ſcripture ⁊ ſanctoꝝ: ꝙ intelligū
tur de aduētu in carnē paſſibilē. Sic em̄ nō veniſſet niſi ad
redimendū hominē lapſum. Vel loquuntur de facto.ſ. vel
pꝛeſuppoſito hominis lapſu. Vel dicitur ꝙ magna et pꝛe
cipua cauſa aduētus filij dei in carnē/fuit redēptio homi
nis: cū illa tamē fuerūt multe alie cauſe quas ſcriptura nō
negat. ¶ Sic volēs tenere ſecundā opinionē: reſpōdet ad
motiua pꝛime opinionis. ¶ Ad pꝛimū de autoꝛitate beati
Bern̄.ſup Johā. dicit ꝙ ſi diabolus intellexit futurā tūc Ad. 1.
verbi incarnationē: nō opoꝛtuit eū intelligere ei⁹ cām/ſci
licet redēptionē hoīs: ſicut et adā ponit cognouiſſe incar
nationis myſteriū/cum dixit. Hoc nunc os ex oſſibus me
is: ⁊ caro de carne mea. Quod apoſtol⁹ dicit etiā magnuȝ
ſacramentū in chꝛiſto ⁊ eccleſia: ad Ephe.v. Et tamē caſus
ſui pꝛeſcius nō fuit. ¶ Ad ſecūdā dicit. ꝙ totius hoīs bea
titudo eſſentialis eſt ex ipſa diuinitate: in quā obiectiue tā Ad. 2.
tum fertur ratio beatifica. Ex beatitudine autē partis in
tellectiue redūdat beatitudo in vires inferioꝛes ⁊c̄. Bea
titudo autē que habet ex humanitate chꝛiſti/eſt accidenta
lis: ſicut ⁊ gaudiū de victoꝛia paſſiōis chꝛiſti. Et tamen cō
ſtat ſm oēs/ꝙ ſi homo non peccaſſet: chꝛiſt⁹ paſſus nō fuiſ
ſet. Nec ꝓpter hoc homo minus beatus eſt ſi caret aliquo
accidētali gaudio ſibi poſſibili: ſic em̄ nullus eſſet perfecte
beatus: quia caret gaudio qđ habuiſſet ex ſalute dānatoꝝ
ſi fuiſſent ſaluati. Ad beatū Aug. dicit: ꝙ loquit de cauſa
partiali cōcurrēte cū pꝛincipali que eſt redēptio hominis.
¶ Ad tertiā ⁊ alias ratiōes dicit/ꝙ ad ꝑfectionē operum Ad. 3.
dei nō requirit ꝙ habeāt omnē perfectionē accidētalē eis
poſſibilē. alioꝗn deus nō ꝓduceret hoīem niſi beatiſſimū
ſed ſufficit ꝙ habeat ꝑfectionē eſſentialē ⁊ naturaliter ſibi
poſſibilē. Opus autē incarnatiōis excedit limites nature:
et nō opoꝛtet omnē capacitatē nature create reſpectu potē
tie obedientialis deducere ad effectū: alioꝗn nō ꝓduceret
res niſi in termino ꝑfectionis ſibi ſm potētiā abſolutā poſ
ſibilē: quod eſt manifeſte falſum. ¶ Ad rationē Scoti di
citur/ꝙ illa pꝛioꝛitas ⁊ ſigna ſunt ponēda in diuinis: ſicut
ſatis deducit Ockā in.j.diſ.ix. Unde in nullo ſigno pꝛede
ſtinauit quēcunꝗ̄ ad beatitudinē: quin in eodē pꝛedeſtina
uit oēs beatificādos: ⁊ pꝛeſciuit oēs dānandos: ⁊ pꝛeuidit
oīa futura. Nec eſt talis oꝛdo in diuinis: ſed ab eterno pꝛe
deſtinauit quos elegit. Pꝛeſciuit etiā quos repꝛobauit: ſi
mulꝗ̄ pꝛeuidit merita ⁊ demerita/penas ⁊ futura pꝛemia:
ideo iſta ſictio nihil arguit: manet ergo dubiū illud ꝓbleu
ma neutrū pꝛo vtraꝗ̄ parte pꝛobabile: donec partē vnam
dn̄s dignabit reuelare. ¶ Dubiū quartū quare opus in Dub. 4.
carnatiōis in finē ſeculi eſt dilatum: ⁊ nō a pꝛincipio caſus Z
humani conſummatū. Reſpōſio licet ratiōes tēpoꝝ que
pater in ſua poteſtate poſuit: nō eſt noſtrū cognoſcere: vt
dicit Actuū.j. Tamen dubiū non eſt quin ſapientiſſimus
diſpoſitoꝛ tēpoꝝ deus/omnib⁹ ſuis opibus congruētiſſi
mum tēpus elegit: licet hec ꝯgruitas a nobis plene in via
ſciri nō poſſit. Ponūt tamē doctoꝛes varias ratiōes cur in
finē mundi dn̄s opus incarnatiōis diſtulerit. Quarū vna
eſt ſm ſanctū Bonauē.diſt.j.tertij.q.vlti. manifeſtatio ſe
ueritatis vltionis diuine: que tātos patrū clamoꝛes ſuſti
nuit anteꝙ̄ ad redimendū redēptoꝛ mitteret: ⁊ tāto tēpo
re adam cū ſua poſteritate in limbo carceratus teneretur.
¶ Secūda: quia congruum fuit vt homo pꝛius conuince
retur de ſua ignoꝛātia ⁊ impotētia: vt ſic humiliatus ſui de
fectus cognitiōe cōfugeret ad gratiā dei: ⁊ ſic capax reme
dij redderet. Pꝛecedere ergo debuit ſtatus legis nature ⁊
legis ſcripte: vt dum vtriuſꝗ̄ inſufficientia cognoſceret:
in ſolo chꝛiſti aduentu ſpes haberetur. Et cognito benefi
cio redēptionis/homo gratus redderet. ¶ Tertia vt dila
tione tanti beneficij creſceret deſideriuȝ. Quod em̄ ampli⁹
deſiderat et diutius differt: pꝛecioſius reputat: non tamē
impediuit dilatio ſanctificatiōis efficatiam diuine pꝛede
ſtinationis. Nullus em̄ ab eterno ad ſalutē oꝛdinatus an
te chꝛiſti incarnationem periJt: pꝛius enim ſaluauit ꝙ̄ in fa
cto exhibita fuit: ſaluauit em̄ patres ante incarnationē vt
pꝛeuiſa: ſicut poſteros exhibita. Neꝗ̄ aliquis nō pꝛedeſti
natus/etiam ſi ab initio lapſus humani dn̄s incarnaretur:
fieret ſaluus. ¶ Quarta ratio: quia diſtantia a pꝛincipio

facit debilitatē in effectu: ⁊ ideo quāto plus diſtant homi-
nes a principio ſalutis/chriſti ſcilicet incarnatiōe: tāto ma-
gis debilitatur deuotio. Unde ait dn̄s/ꝙ in nouiſſimis tē-
poribus charitas refrigeſcet multoꝝ. Unde ſi a principio
incarnatus fuiſſet: totus feruor deuotionis periſſet: dila-
ta eſt igitur vtiliter ad finē ſeculoꝝ/quo minus effectꝰ eius
longo tēporis tractu tandem deficeret.

Diſtinctio. iij.

Sit de incarnationis modo ⁊ ordine. In hac diſ. iij. ꝓſequi
tur de conditione nature corꝑalis a virgi
ne aſſumpte. Stat autē ſentētia textus in
tribus ſubiectis cōcluſiōibus. ¶ Prima
Caro chriſti ſicut reliqua virginis caro / peccato aliquādo
obnoxia/ab omni peccati contagione immunis/verbo fu
it vnita/ſola volūtate/nō neceſſitate remanēte pena. ¶ Se
cunda. Spūſſanctus mariā preueniens/a pctō prorſus et
fomite purgauit: potentiā quoqꝫ generādi abſqꝫ viri ſemi
ne virgini preparauit. ¶ Tertia: In lumbis abrae ſm ma
terialem rationem exiſtens vterqꝫ leui ⁊ chriſtus/ſolus le
ui nō chriſtus aſſeritur decimatus. Declaratio harū patet
in textu.

Queſtio prima.

A **Queritur circa hanc** diſtinc. de ſanctificatiōe ꝟginis. Unde p̄mo
querit̄ vtruꝫ virgo maria mater dei fuit ali-
quādo maculata pctō originali. ¶ In que-
ſtione erunt articuli tres. In primo premiſſis quibuſdam
terminoꝝ declarationibꝰ/recitabit̄ vna opinio cū ſuis mo
tiuis. In ſecundo ad queſtionem reſpōdebit̄ cōcluſiōe vni
ca opinioni priori cōtraria. In tertio mouebūtur dubia cū
ſolutionibus adiūctis. ¶ Quātū ad primū articulū: quia
Artic. 1. loquendum eſt de ſanctificatione virginis: premitto poſt
Nota. 1. Alex. de ales parte. iij. q. ix. mēbro. j. arti. j. ꝙ ſanctitas quat
tuor modis dicit̄. Eſt em̄ ſanctitas per dedicationē ad cul
tum dei: quo modo ſanctum dicit̄ quicq̄d a profanis ſepa-
ratur ⁊ cultui dei dedicat̄: ⁊ hec cōuenit creature rationali
⁊ non rationali: animatis ⁊ nō animatis: ſic nazarei ſancti
dicūtur: quoꝝ cōſecrationis ritus deſcribit̄ Num. vj. Et ſa
cerdotes ſancti dicunt̄: quoꝝ cōſecrationis ritus deſcribit̄
Leuit̄. viij. et pleriſqꝫ alijs ſcripture locis. Hoc mō etiam
chriſtiani ſancti dicuntur: quia deo dedicati ſunt in baptiſ-
mate. Sic res inaīate ſancte appellant̄. tabernaculū: vaſa/
veſtes/eccleſie/altaria: que olim ⁊ nunc dedicātur dn̄o: et
ad ſuū cultū ſanctificant̄. De quo etiā Exod. xl. Aſſumpto
vnctionis oleo/vnges tabernaculū cū vaſis ſuis: vt ſancti
ficent̄ altare holocauſti ⁊ omnia vaſa eius: labrū cum ba-
ſi ſua: omnia vnctiōis oleo cōſecrabis: vt ſint ſancta ſctōꝝ
¶ Secūdo ſanctitas accipit̄ ꝑ emundatiōe a pctis. Ro
ma. vj. Nūc autē liberati a peccato ſerui facti deo habetis
fructum veſtrū in ſanctificationē. Et. j. Theſ. iiij. Nō voca
uit nos deus in immūdiciā: ſed in ſanctificationē. Et p̄mi-
ſit. Hec eſt volūtas dei ſanctificatio veſtra. Hec ſanctitas
ſit per gratiā infuſam ⁊ charitatē: per quā mentē inhabitat
ſanctificator ſpūs. ¶ Tertio ſanctitas dicit̄ abſtinētia ab
actu carnalis cōmixtionis. ſ. caſtitas: de qua Exo. xix. preci
pitur moyſi vt ſanctificet populū. vnde inquit. Sanctifi-
ca populū hodie ⁊ cras et lauēt veſtimēta. vbi glo. dicit ꝙ
ſanctificatio illa erat abſtinētia a mulieribꝰ. Et. j. Reg. xxj.
vbi querit̄. Si mundi ſunt pueri maxime a mulieribus.
Reſpōdit dauid. Et quidē ſi de mulieribus agit̄: cōtinui-
mus nos ab heri ⁊ nudiuſtertius: ⁊ ſunt vaſa pueroꝝ ſctā.
¶ Quarto accipit̄ ſanctitas ꝓ confirmatiōe in bono. Et
ſic dicit̄ ſanctū quaſi firmū. ſic accipit̄ in ps. Quis requie
ſcet in mōte ſancto tuo. Innocēs manibꝰ ⁊c. vbi ꝑ monteꝫ
ſanctū intelligit̄ cōfirmatio in bono: nam ſanctū idem eſt
quod firmū. Uel dr̄ ꝙ idē eſt grece qḋ agyos: ab a qḋ eſt ſi
ne/⁊ gyos qḋ eſt terra: vnde dicit̄ ſanctum q̄ſi ſine terra. i.
terrena cōtagione. Prima etymologia correſpōdet quarte
acceptiōi. Secūda p̄mis tribꝰ. In ꝓpoſito ſctitas accipit̄
ſcḋo mō vt eſt pcti immunitas: q̄ nō ē niſi ꝑ gratiā: vn̄ ſolꝰ
ille ⁊ oīs iſte ſctūs eſt q̄ gratiā habet. gratiā dico gratū fa-
ciētē. ¶ Scḋo aduertēdū ꝙ duplex poteſt intelligi hoīs cō
ceptio. Una carnis q̄ fit in ſeminū cōmixtiōe: q̄ poteſt dici Nota. 2.
cōceptio ſeminis q̄ tēpore p̄cedit animationē. Alia eſt cōce
ptio in fetus aīatiōe: q̄ dici poſſet ꝓprie cōceptio hoīs: tūc
em̄ primū cōſtituit̄ homo in vtero matris. Prima fit cū ſe-
men in matrice loco generatiōi aptū accipit̄: ⁊ ſuſceptioni
aīe ꝑ alteratiōes multas diſponi inchoat̄. Scḋa cū in ma-
teria iam aliquātulum diſpoſita aīa intellectiua infundit̄:
⁊ hec etiam vocat̄ natiuitas in vtero: ſm illud Matth. j.
Quod in ea natum eſt de ſpūſancto eſt. Diſtinguit̄ em̄ il-
la natiuitas a natiuitate ex vtero q̄ eſt fuſio infantis in lu-
cem huiꝰ mūdi. ¶ Tertio ſupponit̄ ex dictis li. ij. diſt. xxx.
q. ij. ꝙ ſicut ſanctificatiōis gratia eſſe nō poteſt niſi in aīa: Nota. 3.
ita nec originalis culpa: vnde licet pctm̄ originale cauſali
ter ponit̄ in carne prolis cōcepte: nō tamē formaliter poni
tur niſi in aīa rationali ſubiectiue. Oppoſita em̄ fieri ha-
bent circa idē: igitur nihil poteſt eē ſubiectū culpe: niſi qḋ
eſſe poteſt ſubiectū gratie: ⁊ eſt ſola natura rationalis: hoc
eſt angelicus ſpiritus vel hoīs animus. ¶ Iſtis premiſſis
aduertēdū ꝙ de materia huius queſtiōis fuerūt opiniōes B
due cōtrarie frequenter nedū in ſcholis: ſed nōnūqꝫ in de
clamatorijs ad populū ſermonibꝰ non ſine ſcādalo populi
ventilate. Una eſt Alex. de ales parte. iij. q. ix. quā imitatur
ſctūs Tho. quā ſctūs Bonauē. reputat ꝓbabiliorem: licet
ſimpliciter eā non affirmet: ſed eā cum oppoſita recitet: te
nuerūt hi cum ſuis ſequacibus partem queſtionis affirma
tiuā. ¶ Alia eſt opinio doctoris ſubtilis cū ſuis ſequacibꝰ
tenētis partē queſtiōis negatiuā priori opinioni oppoſitā. Cōcl. 1
¶ Scḋm opinionē p̄mā he ponunt̄ cōcluſiōes. Prima in
qua oēs cōcordāt. Uirgo maria ante cōceptionē ſecūdam
qua fuit in vtero ſue matris aīata: nō fuit per gratiā ſancti
ficata. Patet plane quia ſanctificatio illa fit ꝑ infuſionem
gratie: cuiꝰ ſola aīa intellectualis eſt capax: ergo ea nō exi-
ſtente/gratia ſanctificās eſſe nō potuit: ſed ante cōceptionē
ſecundā nō fuit aīa: cū ipſa infundendo creat̄: ergo ⁊c. Itē
ſanctificari p̄ſupponit eſſe: vnde qḋ non eſt/nō ſanctificat̄
ſed ante cōceptionē ſecundā ſiue aīationē virginis/virgo
nō fuit. ergo ante nō fuit ſanctificata. Sequit̄ em̄ a nō fuit
ergo nō fuit ſanctū: ab eſt ſcḋo adiacēte/ad eſt tertiū adia-
cens negatiue. ¶ Scḋa cōcluſio ſm illā opinionē. Ma- Cōcl. 2.
ria virgo in inſtāti ſue aīationis nō eſt p̄ſeruata a cōtagio
peccati originalis. Illā ꝯcluſionē ꝓbare nitūtur autorita-
te ⁊ ratione. Auto. apoſtoli Rom. v. In adā oēs peccaue-
rūt. Ait em̄. Sicut ꝑ vnū hoīem pctm̄ in hūc mundū intra-
uit: et per peccatum mors: et ita in omnes homines mors
pertranſijt: in quo omnes peccauerunt: omnes q̄ in eo fue
runt ſm rōnē ſeminalē. Itē ad Rom. iij. Oēs peccauerunt
⁊ egēt glr̄ia dei. Glo. interili. Peccauerūt in ſe vel in adam.
Itē. j. Cor. xv. Sicut in adā oēs moriunt̄: ita in chriſto oēs
viuificabunt̄. Itē ad Ephe. ij. Oēs eramꝰ natura filij ire.
In oībꝰ his loquit̄ apl̄s vniuerſaliter ſine exceptiōe: ideo
ſub vniuerſalitate illa ꝟgo ꝯtinet̄ q̄ eſt filia ade atqꝫ in adā
fuit ſm rōnē ſeminalē. Ait hic Greg. de arim. in. ij. diſ. xxx.
q. ij. Cū de hac re ꝑ hūanā rōnē certitudo hr̄i nō poſſit: po
tius tenēdū mihi videt̄ qḋ magis ꝯſonū eſt ſacre ſcripture
q̄ vbicūqꝫ de hoc loquit̄: vniuerſalē de oībꝰ ſine exceptiōe
ꝓfert ſentētiā. Idē ꝓbat̄ autoritate ſctōꝝ. Nā btūs Aug. in C
de fide ad Petrū. c. xxiij. Firmiſſime tene ⁊ nullatenꝰ dubi
tes omnē hoīem q̄ per ꝯcubitū viri ⁊ mulieris ꝯcipit̄: cum
pctō originali naſci: impietati ſubditū mortiqꝫ ſubiectum.
Et ob hoc natura filiū ire naſci. De quo dicit apoſtolꝰ. Era
mus ⁊ nos filij ire ſicut ⁊ ceteri. Idē ſuꝑ illud Iohā. j. Ec-
ce agnus dei. ſolus innocēs q̄ nō ſic venit ſcꝫ ꝑ ꝓpagatio-
nem. Idē in de ꝑfectiōe iuſticie ꝓpe finē. Quiſqs eſſe vel
fuiſſe in hac vita aliquē hominez vel aliquos hoīes putat
excepto vno mediatore dei ⁊ hominū: quibꝰ neceſſaria nō

fuiſſet remiſſio pctoꝝ: cōtrarius eſt diuine ſcripture. Et allegat ibi apl'm ad Roma. v. vt ſ. Idē in lib. de nup. et concu. dicit. Ideo chriſtus nō de cōcubitu naſci voluit: vt hinc etiā doceret oēm qui de cōcubitu naſcit̄ carnē eſſe pcti: quādoquidē ſola que non inde nata eſt: nō fuit caro pcti: ⁊ per ꝯñs caro virginis que de concubitu nata eſt: fuit caro pcti. Itē lib. ij. cōtra Iulianū. c. xxxvj. qui negauit paruulos cōtrahere originale pctm̄: idē dicit. Si ſine dubio caro chriſti nō eſt caro pcti: ſed ſimilis carni pcti: q̄d reſtat vt intelligamus niſi ea excepta/ oēm reliquā humanā carnē eſſe pcti. et paulopoſt. Ceterū corpus xp̄i inde dictū eſſe in ſimilitudinē carnis pcti: q: oīs alia caro hoīm pctm̄ eſt quiſquis negat: et carnē xp̄i ita cōparat carni naſcētiū ceteroꝝ hoīm: vt aſſerat vtrāq; eſſe puritatis equalis: deteſtādus heretic⁹ inuenit̄. Itē idē lib. x. ſup Gen̄. c. xxiij. Proinde corp⁹ chriſti/ ꝙuis ex carne femine aſſumptū eſt: que de illa carnis ꝓpagine cōcepta fuerat: tm̄ non ſic in ea cōpoſita eſt quomō fuerat illa cōcepta. Nec ipſe erat caro peccati: ſ3 ſimilitudo carnis peccati. Ubi clare apparet eū ſenſiſſe carnem beate virginis fuiſſe carnē peccati. ⁊ per hoc ſm ipſum qui oppoſitū ſentit heretic⁹ inuenit̄. Idem in de fide ad petrū. Quia ſine libidine (inquit) nō eſt parētum cōcubitus: ob hoc filioꝝ ex eoꝝ carne naſcētium/ nō poteſt ſine peccato eſſe cōcept⁹: vbi peccatū in paruulos nō tranſmittit ꝓpagatio: ſed libido. Sed cōſtat ꝙ nec beata virgo: nec aliquis homo alius preter chriſtum/ cōcept⁹ eſt ſine cōcubitu parētū. Itē Amb. ſuper Lucā. Sol⁹ eīm per omnia ex natis de femina ſanct⁹ dominus ieſus: qui terrene cōtagia corruptele immaculati partus nouitate nō ſenſit: et celeſti maieſtate depulerit. Si ergo ſolus chriſt⁹: ergo nullus alius: ⁊ ita nec virgo mater eius. Idem ſuper Eſa. loquēs de chriſto inquit. De ſpiritu ſancto nat⁹ abſtinuit a peccato. Omnis eīm homo mēdax: ⁊ nemo ſine peccato niſi vn⁹ deus: ſeruatū eſt ergo vt ex viro ⁊ muliere. i. per illam corpoꝝ commixtionē nemo videatur expers delicti. Qui aūt expers delicti/ expers etiam eſt hui⁹ cōceptionis. Item damaſ. Spiritusſanct⁹ purgauit eā vno vbo. Purgatio nō eſt niſi a peccato: ergo habuit peccatum non actuale: ergo originale. Itē Leo in ſermone de natiuitate domini. Sicut a reatu nullū liberū repperit: ita liberandis omnibus venit. Item Anſ. ij. Cur deus homo. c. xvj. dicit/ ꝙ per futurā mortem eius. ſ. filij: et illa virgo de qua natus eſt: et alij multi mundati ſunt a peccato: ſi ergo mundati ſunt a peccato: ergo habuit peccatū ante ei⁹ mundationem. Item magiſter diſt. iij. lib. iij. Sane (inquit) dici poteſt et credi iuxta ſanctoꝝ atteſtationis cōueniētiā/ ipam verbi carnem pri⁹ peccato fuiſſe obnoxiā/ ſicut reliqua virginis caro: ſed ſpiritusſancti operatione mundatam: ita vt ab omni cōtagiōe immunis vniret̄ verbo. Ecce dicit carnē virginis peccato fuiſſe obnoxiam: ⁊ ſpiritusſcti operatione mundatam. Alia ſimilia ex ſanctoꝝ dictis plurima allegari poſſent. Itē beatus Bern̄. in epiſtola ad canoni. lugdunē. feſtum cōceptionis virginis celebrantes mouet queſtionē de ſanctitudine virginis/ dicēs. Dicit̄ ne ſctificata quaten⁹ iam ſancta conciperet̄: ⁊ per hoc ſanct⁹ vocaret̄ cōceptus. Et cōtra hoc obijcit. Non valuit ante ſancta eſſe ꝙ̄ eſſet: ſed non erat anteꝙ̄ cōciperetur. Ante cōceptionē igit̄ minime ſanctificari potuit q̄ nō erat. Et ſubdit. Forte inter āplexus maritales ſanctitas ipſi conceptioni ſe immiſcuit: vt ſimul ſanctificata fuerit ⁊ cōcepta. Sed hoc inquit non admittit ratio. Quomō nāq; aut ſanctitas abſq; ſpiritu ſanctificāte: aut ſpūiſancto cum pctō ſocietas fuit: aut pctm̄ quō nō fuit vbi libido nō defuit. Reſtat igit̄ vt poſt conceptū in vtero iā exiſtens ſanctificationē accepiſſe credat̄: que excluſo peccato ſanctā fecit natiuitatē: nō tm̄ cōceptionem. Itē de cōſe. diſt. iij. c. ꝓnunciandū. in glo. dr. De feſto cōceptionis nihil dicit̄: q: celebrādū nō eſt: ſicut in multis regionib⁹ fit ⁊ maxime in anglia. Et hec eſt rō: q: in pctis cōcepta fuit ſicut et
D ceteri ſancti: excepta vnica ꝑſona xp̄i. ¶ Idē rōne oſtenditur quadruplici. Prima q̄ tacta eſt ex verbis bt̄i Bern̄. allegatis. Ubicūq; eſt eadē cauſa/ idē ſequit̄ effect⁹. In virgine glorioſa fuit eadē cauſa pcti originalis q̄ eſt in alijs: ergo idē effectus originale. ſ. pctm̄. Cōſequētia nota cū maiore. Minor ꝓbat̄: q: cauſa originalis pcti eſt ſemē infectū: que infectio ex libidinoſa ꝓpagatiōe cauſat̄: a qua infectione ſeminis aīa cū infundit̄ etiā inficit̄ et peccatrix cōſtituit̄: ſed hec cauſa fuit in virgine: nā ipſa ꝓpagata fuit cōi lege: ⁊ ita corpus ei⁹ formatū de ſemine infecto. Et ita eadē cauſa īfectionis erat in corpore eius: q̄ in corpore alteri⁹ cōi lege ꝓpagati: ⁊ ꝑ ꝯñs idē effectus in aīa. ¶ Scd̄a rō. Si bt̄a virgo nō cōtraxiſſet originale: nō indiguiſſet redēptore ianuā regni celeſtis aperiēte. Cōſequēs falſum: q: xp̄s redēptor eſt vniuerſalis/ qui oībus ianuā celi aperuit: vt dicit Augu. li. iij. de baptiſmo paruuloꝝ. Itē pctm̄ fuit obſtaculū ꝓpter qḋ excludebant̄ oēs hoīes ab ingreſſu celeſtis patrie: que omnibus aperta eſt per paſſionē xp̄i. Probat̄ ꝯña: q: ianua regni nō fuiſſet ſibi clauſa: nō eīm claudit̄ niſi ꝓpter peccatū/ maxime originale: et ita ſi mortua fuiſſet ante xp̄m/ itraſſet regnū celoꝝ precio ꝑ xp̄m nondū ſoluto: qḋ pietati fidei repugnat: cū ipſe xp̄s ſm apl'm prim⁹ oīm reſurrexit ad vitā immortalē ⁊ glorioſam. ¶ Tertia rō ſumit̄ ex effectu peccati. Uirgo glorioſa habuit penas cōes pctm̄ originale cōſequētes: vt mortalitatē/ famem/ ſitim/ ⁊c̄. quas nō volūtate aſſumpſit ſicut xp̄s: q: nō erat redēptrix nec reparatrix noſtra. alioquin fili⁹ nō fuiſſet reparator ac redēptor ſufficiēs et vniuerſalis: ⁊ nō habuit eas aliūde/ niſi ex cōi cauſa que eſt pctm̄ originale. de quo dr̄. Per vnū hoīem pctm̄ in hūc mundū intrauit: et per peccatū mors. ad Roma. v. Nō eīm deus illā inflixit. et ſi inflixit nō iniuſte: ergo ꝓpter peccatū originale. ¶ Quarta ratio ſumit̄ ab excellētia xp̄i. Singulare priuilegiū xp̄i nulli pure creature cōmunicat̄: ſed cōcipi ſine originali ⁊ in ſanctitate eſt ſingulare priuilegiū/ ſoli xp̄o ꝓpriū: ergo nō cōuenit virgini matri. Conſequētia nota cū maiore. Minor probat̄ per beatū Bern̄. Si paucis filioꝝ hoīm datum eſt cū ſanctitate naſci: nō tm̄ cōcipi: vt vni ſane ſeruaret̄ prerogatiua ſancti conceptus. ſ. xp̄o. Idē. Solus ieſus de ſpūſancto cōceptus: q: ſolus ante cōceptū ſanctus: quo excepto/ reſpicit vniuerſos: qḋ vn⁹ humiliter cōfitet̄. In iniquitatib⁹ cōceptus ſum: ⁊ in pctis concepit me mater mea. Et cōfirmat̄. Sicut fili⁹ habere debuit ſingularē natiuitatē: ita ⁊ ſingularē cōceptionē: ſed in hoc ſingulariter natus eſt: q: plenus gratie ⁊ veritatis ꝓdijt: ergo etiā in hoc ſingulariter cōceptus: q: in gratia ſine pctō ꝯcept⁹.

¶ Cōcluſio tertia. Beata virgo poſt ſui animationē eſt in vtero ſctificata priuſꝙ̄ fuerat in huius ſeculi lucē nata. Hāc cōcluſionē probāt: q: vniuerſalis eccleſia celebrat eius natiuitatē: qḋ nō faceret ſi in pctō nata fuiſſet: ergo ſanctificata ante ei⁹ natiuitatē ex vtero. Cōſequētia nota: q: inter ſanctitatē et pctm̄ nō eſt mediū. Antecedēs ꝓ prima parte manifeſtū eſt. Pro ſecūda parte patet: q: eccleſia nō celebrat niſi quod ſanctū eſt: ergo natiuitas virginis ſancta fuit quā eccleſia celebrat. Hec ratio ſumitur a beato Bern̄. in epiſtola ad lugduneñ. canonicos/ vbi ait. Fuit proculdubio mater dn̄i ante ſancta ꝙ̄ nata. Nec fallitur omnino ſancta eccleſia ſanctum reputās eius natiuitatis diem: et omni anno cum exultatione vniuerſe terre votiua celebritate ſuſcipiens. Cōcl. 3. E

¶ Preterea. Ipſa ceteris ſanctis omnibus purior fuit ſm Damaſ. dicentē/ ꝙ a nullo illuſtriū vincitur: ſed quidā ſancti vt iohannes baptiſta et hieremias in vtero ſunt ſanctificati priuſꝙ̄ nati: vt de vtroq; teſtatur ſcriptura: ideo illud negandum non eſt de matre dn̄i. ſed multo excellentius in ea completum eſſe credendum eſt. Nec impedit ꝙ beatus Augu. ait in de preſentia dei ad Dardanum. Illa ſanctificatio qua efficimur et ſinguli templa dei: ⁊ in vnū oēs templum dei: non eſt niſi renatoꝝ: qḋ niſi nati homines eſſent: non poſſent: qui ergo nati non ſunt: renaſci nō poſſunt. q: loquitur ibi de ſanctificatione/ que fit ſm legē cōmunē: talis enim fit per regenerationem baptiſmalem: vt dicit̄ Iohā. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpirituſancto ⁊c̄. Nec impedit ꝙ chriſtus dicitur primogenitus ex multis fratribus. ibi vult gloſa/ ꝙ ſit primus ſine peccato natus:

quia hoc intelligendum eſt de natiuitate in vtero ſm eos:
que fit in animatione corporis. et ſic fuit chriſtus prim⁹: im
mo ſolus ſine peccato genitus ſm illos: ⁊ ſic primus nega
tiue. Nec illud Anſel. ij. Cur deus homo. vbi ait. Licet ipſa
hominis eiuſdē. ſ. xp̄i cōceptio ſit mūda ⁊ abſq carnalis de
lectationis pctō: virgo tn̄ ipſa vnde aſſumptus eſt: in iniq/
tatibus cōcepta eſt: et in peccatis cōcepit eā mater eius: et
cū originali peccato nata eſt: q: et ipſa in adam peccauit: in
quo oēs peccauerūt: q: illa ſunt verba nō ex perſona Anſel:
ſm boſonis querentis diſcipuli poſita: que non approbat
beatus Anſel. Etiā quantū ad illā particulā: et cū originali
peccato nata eſt: diceret illi ꝙ intelligendū eſt de natiuita/
Artic. 2. te in vtero: que eſt corporis cōcepti animatio. ¶ Quātum
F ad ſcdm articulū/in quo reſpondendū eſt ſm opinionē op
poſitā et verā ad queſtionē: vbi primo notandū: ꝙ queſtio
illa de poſſibili nullū dubiū habet. Nā ꝙ virgo potuit ab
originali peccato preſeruari: nullus ſane mētis negare po/
teſt: nā potuit dn̄s cōceptum ſemē a morbida qualitate pre
ſeruare ne inficeret/ ſuſpēdēdo ſuā actionē quātum ad hāc
qualitatē morbidā tm̄: ſine cuius actione nihil poſitiuū fie
ri poteſt. Potuit ⁊ tollere oēm feruorē libidinis in ſemina
tione/vnde illa morbida qualitas generatur. ¶ Itē ſi in ſe
mine trāſfuſo fuiſſet fomes: potuit deus illum ante anima/
tionē extinguere: et ſic corpus de ſemine formatum a fomi/
te penitus purgare/et ab oī morbida qualitate. quo purga
to/aīa infuſa nullā cōtraheret maculā. ¶ Itē potuit manē
te fomite gratiā anime cōcreare: et ꝑ ꝯn̄s ab originali pctō
preſeruare: nā gratia ⁊ originale adinuicē repugnant. ſicut
nūc in baptiſmate per gratie infuſionē tollitur peccatū ori
ginale fomite remanēte. Qd̄ oīa illa deus potuerit patet:
q: quicquid de⁹ in corpore ſuo potuit: potuit in corpore cu/
iuſlibet creature rationalis: q: omniū hoīm corpora ſunt
in equali potētia obediētiali dei: ſed corpus ſuum preſerua
uit ab oī morbida qualitate animeq ſue gratiā ꝯcreauit: er
go in carne et aīa virginis idē potuit. Sed queſtio eſt de fa
cto/ vtrū ſit aliquo dictoꝝ modorū preſeruata: ſic ꝙ aīa ei⁹
nūq̄ fuerit a pctō originali maculata: ſiue fomes fuerit in
carne ſiue nō. Scd̄o ſupponit ex dictis in ſcd̄o de originali
pctō/ ꝙ originale pctm̄ formaliter dicit carentiā iuſticie ori
ginalis debite: hoc eſt carentiā originalis iuſticie quā quis
habere tenet. Ex quo patz ꝙ dupliciter pōt aīa ab hoc pec
cato liberari. ſ. vel dādo ei iuſticiā originalē: vel remittēdo
debitū habēdi: q: quodcūq hoꝝ fieret: iam nō eſſet carētia
originalis iuſticie debite ineſſe. In primo modo non eſſet
carētia iuſticie. In ſcd̄o licet eſſet carētia: ſed non eſſet debi
tū habendi: et ita in vtroq modo nō eſſet pctm̄ originale.
Poſt lapſum vero ade nō tollit originale primo modo: q:
nō reſtituit originalis iuſticia: licet reſtituatur donū excel/
lētius. ſ. gratia: ſed tm̄ ſcd̄o modo: nā cū gratia infunditur
anime: tollit ab ea debitū habēdi originalē iuſticiā: ⁊ cōmu
tatur in debitū habēdi gratiā: tenetur eīm oīs ab originali
Cōclu. purgatus/habere gratiā gratificantē. ¶ His premiſſis re/
vnica. ſpōdetur ad queſtionē per vnicā cōcluſionē. Beatiſſima ge
G nitrix dei virgo maria ab oī originalis peccati cōtagio fuit
penitus preſeruata. Iſta concluſio ꝓbatur autoritatibus ⁊
ꝓbabili rōne. Primo autoritate beati Aug. quā etiā ponit
magiſter in littera: ait enim in lib. de natura ⁊ gr̄a circa me
diū. Excepta ſancta virgine maria/de qua propter honorē
dn̄i nullā prorſus cū de peccatis agit: haberi volo queſtio/
nē. Inde eīm ſcimus ꝙ ei plus ſit gratie collatū ad vincen/
dū ex omni parte pctm̄: ꝙ cōcipere ⁊ parere meruit quē cō
ſtat nullū habuiſſe pctm̄. Hac virgine excepta/ſi oēs ſancti
et ſancte congregari poſſent: ⁊ quereretur ab eis/an pecca
tū haberēt ⁊c. vt in textu. Ex qua autoritate habet ꝙ nullū
pctm̄ habuit virgo: ergo nec originale. Nec valet ſi diceret
vt dicit Grego. de arim. diſt. xxx. ſcd̄i. q. ij. in fine queſtiōis/
ꝙ loquitur de pctō actuali: q: vniuerſaliter loquit dicens.
Nullā prorſus: penitus nullū pctm̄ excludēdo. Cui concor
dat qd̄ ſequitur: ad vincendū ex omni parte peccatū. Due
ſunt peccati partes que ſunt ei⁹ ſpecies; originale ſcilicet et
actuale: igit vicit vtrūq. Nec impedit ꝙ dicit vicit ſeu vin
cēdum: quod verbū idē Grego. ponderat: volens per hoc
oſtendere ꝙ Augu. loquit de actuali peccato: quia vt dicit.
Contra originale null⁹ per gratiam ſibi collatam habet pu
gnare: eo ꝙ extinctū ſit ab omni habente gratiā: tum q: nō
ſolum vincimus pugnando contra peccatū ipſum expellē/
do quod primo ineſt: ſz etiā vincere dicimur peccatū quod
nunq̄ infuit: dū ab ipſo per gratiā ne nos cōprehendat pre
ſeruamur. Tum quia etiā per gratiā non pugnamus cōtra
actualia peccata/que per gratiā extincta ſunt: et tn̄ ꝑ gratiā
vincere dicimur peccata que infuerunt: ⁊ per gratiā ſunt re
miſſa: ⁊ ea que ineſſent ſi per gratiā non preſeruaremur. Et
ita maria virgo vicit per gratiā originale peccatū: per quā
preſeruata eſt ne incideret. Scd̄o probatur cōcluſio autori
tate beati Anſel. in de cōceptu virginali circa mediū dicen
tis. Nempe decēs erat vt ea puritate qua maior ſub deo ne/
quit intelligi: virgo illa niteret: cui de⁹ pater vnicū filiū ſuū
quē de corde ſuo equalem ſibi genitū tanq̄ ſeipſum dilige/
bat: ita dare diſponebat vt naturaliter eſſet vnus idēq cō/
munis dei patris ⁊ filius virginis. Et quam ip̄e filius ſub
ſtātialiter ſibi facere matrē eligebat: ⁊ de qua ſpūſſanct⁹ vo
lebat et operaturus erat vt conciperet et naſceretur ille de
quo procedebat. Poteſt autē intelligi pura innocentia ſub
deo vt in adam et eua ante lapſum in ſtatu nature integre.
ergo tali decuit vt niteret virgo: et ita ſtat autoritas etiam
ſi intelligatur ſub deo. i. ſub chriſto: vt exponit Grego. vbi
ſupra/in fine. ij. queſtio. quia minor chriſto adam/etiam in
ſtatu innocentie. Nec fuit propter hoc equalis puritas vir/
ginis et puritas chriſti hominis: vt dicetur. Tertio probat
idē autoritate eccleſie/ que maior eſt autoritate cuiuſcunq
ſancti: ſaltē poſt canonicos ſcriptores: nā eccleſia ſtatuit fe
ſtum cōceptionis generaliter per vniuerſum celebrādum:
ergo eius conceptio fuit ſancta/⁊ per conſequens peccato
immaculata: ergo ſine originali: cum conceptio paſſiua nō
potuit peccato actuali maculari. Conſequentia prima pro/
batur per beatū Bernar. ad canonicos lugdunē. qui per
hoc probat eam invtero ſanctificatam anteq̄ natam: vt. ſ.
in concluſione. iij. primi arti. Antecedēs probatur: quia et
in vrbe romana ſolenniter celebratur: et in ceteris eccleſijs
fidelium. Hanc rationem beatus Tho. ſanctus Bonauen.
Alexan. et ceteri eorum opiniones ſequētes faciunt/ imitā
tes in hoc Bernar. ¶ Preterea determinatum eſt in conci
lio Baſilieū. et ſub plumbo publicatum in ſeſſione. xxxvj.
xv. kalend̄. octobris. Anno. M. ccccxxxix. ante eius diſſolu
tionem et tranſlationem/ ꝙ ſine originali peccato cōcepta
ſit in hec verba. Doctrinam illam diſſerentē glorioſam vir
ginem dei genitricem mariam/preueniente et operante di/
uini muneris gratia ſingulari nunq̄ actualiter ſubiacuiſſe
originali peccato: ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni ori
ginali et actuali culpa: ſanctamq et immaculatam tanq̄ pi
am ⁊ conſonam cultui eccleſiaſtico/fidei catholice/recte ra
tioni ⁊ ſacre ſcripture ab omnibus catholicis approbandū
fore tenendam et amplectendā diffinimus et declaramus:
nulliq de cetero licitum eſſe in cōtrarium predicare vel do
cere. Renouātes preterea inſtitutionem de celebranda ſan
cta eius cōceptione: que tam per romanam q̄ per alias ec/
cleſias. vj. idus decembris antiqua et laudabili cōſuetudi/
ne celebratur: Statuimus et ordinamus eandem celebrita
tem prefata die in omnibus eccleſijs/monaſterijs/conuen/
tibus chriſtiane religionis ſub nomine conceptionis feſti/
uis laudibus colēdam eſſe. Hec ex originali plūbato. Lar/
giūtur deniq in eadem bulla indulgentie intereſſentibus
officijs et ſermoni de feſtiuitate. ¶ Et ſi qui impudentes:
vt ſuam defenderēt temeritatem: dominam noſtram inho/
norantes dicere auſi ſint Baſilieū. concilium non fuiſſe le/
gitime congregatum: ⁊ ideo conſtitutiones ſuas nullas fo
re cōtra acceptationem earum in concordatis principū: at/
tendant autoritatem ſummi pontificis Sixti pape. iiij. qui
hiſtoriā de hoc feſto ſua ordinatione editā: in qua expreſſe
cōtinetur ſine originali cōceptam repetitis vicibus appro/

bauit:⁊ oĩbus eã in feſto conceptionis in eccleſijs publice
cãtãtibus/dicẽtibus aut intereſſentibꝰ indulgẽtias largas
largitus eſt. Cũ ergo queſtiões fidei ad ſacrã apoſtolicã ſe-
dẽ referende ſunt:eiuſqꝫ determinationi fideles cũcti colla
ſubmittere tenẽtur:temerariũ eſt pꝛemiſſis de puritate vir-
ginis oppoſitũ aſſerere vel ſentire. Licet idẽ Sixtus papa
pꝛefatus ꝓpter multa ſcãdala exoꝛta ſingulis partibus im
poſuerit ſilentiũ: ne alterutrũ de hereſi inculpent ſub pena
excõicationis late ſñie: vt habeť in extrauaganti: Graue ni
mis. put recitat angelus in ſum. in ver. ferie. vj. ¶ Nec ꝓ-
pter hoc culpandus eſt btũs Berñ. ſed nec ſctũs Tho. ſan
ctus Bonauen. ceteriqꝫ doctoꝛes cũ magno moderamine
oppoſitũ opinantes: qm̃ eoꝝ tpe hoc licuit: qm̃ nulla deter
minatio vel cõcilij vel apoſtolice ſedis facta fuit. Nec feſti
uitas illa generaliter tũc fuit per oꝛbẽ celebꝛata: que ſi pꝛe-
ceſſiſſent: haud dubiũ quin pꝛomptiſſime ſue opinioni ceſ-
ſiſſent: et apoſtolico magiſterio ꝯſenſiſſent. Poſſent ad idẽ
allegari reuelationes diuine: quas hiſtoꝛie ponũt: que non
minus veraces ſunt/ q̃ cetera in ꝓbatis ſanctoꝝ legendis
ſcripta: ſed dicta ſufficiant. ¶ Ratione etiã perſuaderi põt
concluſio. Nã ꝑfectiſſimus mediatoꝛ habet ꝑfectiſſimũ mo
dũ mediãdi reſpectu alicuiꝰ ꝑſone ꝓ qua mediat. Chꝛiſtus
eſt ꝑfectiſſimus mediatoꝛ. ergo ⁊c̃. Eſt aũt ꝑfectioꝛ modus
mediãdi pꝛeſeruãdo a pctõ/ q̃ poſt pctm̃ recõciliãdo. Hũc
ergo habuit reſpectu alicuiꝰ perſone: et manifeſtũ eſt ꝙ re
ſpectu nullius ꝑſone/habuit excellẽtioꝛem actũ mediãdi q̃
reſpectu virginis: ergo eã pꝛeſeruauit. Itẽ chꝛiſtus pꝛinci-
palius cõcediť eſſe reparatoꝛ oꝛiginalis/ q̃ actualis moꝛta
lis: ſed quoſdã pꝛeſeruauit ab actuali moꝛtali: ergo aliquẽ
ab oꝛiginali: nõ aliã niſi mariã: igiť ⁊c̃. Itẽ ad benignitatẽ
pertinet dei matris ſeruare honoꝛẽ qui legẽ ſoluere nõ ve-
nit ſed implere. Lex em̃ ait Augu. ſicut honoꝛationem ma-
tris pꝛecipit: ita inhonoꝛationẽ dãnat. Cũ ergo xp̃s potuit
matrẽ ab inhonoꝛatione pcti/que vtiqꝫ maxima eſt ꝑ̃ſerua-
re: credẽdum eſt eũ hoc omnimode feciſſe. Nec impedit ꝙ
cõcepta nõdũ mr̃ fuit: qꝛ qꝺ nondũ fuit in exhibitione ſem
per fuit in eterna pꝛedeſtinatione: nec em̃ tẽpoꝛaliter: ſꝫ ab
eterno in matrẽ dei electa eſt. ¶ Preterea: oẽs rõnes quas
btũs Augu. facit in ſermo. de aſſump. virginis/ad pꝛoban
dũ ꝙ coꝛpus virginis pꝛeſeruatũ eſt ab oppꝛobꝛio incine-
rationis: habent hic locũ de oppꝛobꝛio fomitis ⁊ culpe oꝛi
ginalis: vt patet facile applicãti. Verũ demõſtratio haberi
nõ põt: cũ ad oĩa exterioꝛa deus cõtingẽter ſe habet: et ꝺm
bn̄placitũ ſue volũtatis oĩa gubernat ⁊ diſponit. Nec eſt q̃
dicat: cur ita facis. ſufficiunt igiť autoꝛitas ⁊ eccleſie deter-
D minatio q̃bus ꝓbata eſſe videť cõcluſio. ¶ Supereſt nũc
rationibꝰ ⁊ auto. alteriꝰ opinionis reſpõdere: et ad oẽs au-
to. ſcripture dici põt ꝙ nihil aliud volũt/niſi ꝙ oĩs filiꝰ na
turalis ade / eſt debitoꝛ iuſticie oꝛiginalis in adam accepte
quãtũ eſt ex ſe: niſi aliũde a debito libereť: et ita oẽs pecca-
uerũt in adã/quãtũ eſt ex ſe ⁊ modo ꝓpagationis: ⁊ egent
gloꝛia dei a pctõ liberãte vel pꝛeſeruãte per gratiam ne inci
dãt: aut delẽdo/aut remittendo ſi inciderũt: et hoc mõ oẽs
moꝛiunť in adã quãtũ eſt ex ſe: et oẽs erãt natura. i. quantũ
eſt ex natura ſic ꝓpagata filij ire: niſi gratia dei liberauerit.
Sed gr̃a dei ſicut liberare põt poſt anime infuſionẽ in coꝛ-
pus: fomite quo infectũ eſt manẽte ⁊ pctõ cõtracto: ita põt
in creatione aĩe ipſi infundi ⁊ liberare eã pꝛeſeruãdo/fomi
te extincto vel mitigato: nõ quidẽ meritis ꝑſone concepte:
ſed meritis redẽptoꝛis: ⁊ ꝑ hoc ſoluta ſunt adducta ex apo
ſtolo. ¶ Ad auto. Augu. rn̄deť per verbũ Augu. ꝙ in om
nibus illis exceptã habere vult virginẽ mariã: de qua vt al
legatũ eſt: dũ de pctĩs agiť nullã pꝛoꝛſus haberi vult q̃ſtio
nẽ. Et particulariter ad illã in de fide ad Peť. rn̄detur ſicut
ad apl̃m (cui autoꝛitas innititur) reſpõſum eſt. ¶ Ad aliã.
Solus innocẽs eſt: verũ eſt ꝑ naturã nõ per gratiã. ¶ Ad
illã q̃ ſeptimo loco adduciť: ꝺꝛ verũ eſt: ꝙ oĩbus ꝑ̄ter xp̃m
neceſſaria eſt remiſſio pctõꝝ nedũ inexiſtẽtiũ: ſꝫ q̃ ineſſent
niſi ꝑ gratiã ꝑ̃ſeruareť ꝺm illud Augu. li. ij. ꝯfeſ. Oĩa mihi
dimiſſa eſſe fateoꝛ ⁊ q̃ mea ſpõte feci; ⁊ que te duce nõ feci,

¶ Ad octauã ꝺꝛ oẽm qui de cõcubitu naſciť carnẽ eſſe pec-
cati: quantũ eſt ex natura ꝓpagationis niſi ſpecialiter ꝑ̃ſer
ueť. ¶ Ad nonã ꝺꝛ ꝙ etiã caro virginis: q̃uis a pctõ imu-
nis fuit: nõ tñ equalis puritatis cũ carne xp̃i: qꝛ illa eſt pu-
ra per naturã: illa ꝑ gratiã vt dictũ eſt. Et ita illa ex ſe pura:
ſed illa nõ ex ſe: ſed ex pꝛeſeruãte gr̃a. ¶ Similiter rn̄detur
ad. x. ꝙ caro xp̃i nõ fuerat concepta de carne virginis ſicut
caro virginis cõcepta fuerat de carne parẽtũ: qꝛ chꝛiſtꝰ ope
ratione ſpũſſcti ex ſola virgine: caro virginis ex parentũ cõ
mixtione: ⁊ ideo caro xp̃i non erat caro pcti ex ipſa oꝛigine.
Caro aũt virginis quãtũ eſt ex oꝛigine: ſi nõ ꝑ gratiã pꝛeuẽ
ta fuiſſet: fuiſſet caro pcti. ¶ Silr̃ ad. xj. Verũ eſt de cõi le-
ge naſcẽtiũ: ſꝫ aliter eſſe põt ex pꝛiuilegio ſingulari. ¶ Pa
rifoꝛmiter ad. xij. qꝺ eſt bti Ambꝛo. ꝺꝛ ꝙ bn̄ dicit ſolus xp̃s
per oĩa ex natis de femina ſanctus: qꝛ tã ex oꝛigine q̃ ex gr̃a
ſctũs. Nõ ſic btã virgo que nõ ex oꝛigine: ſed ſola gratia ſue
aĩe cõcreata ſimul eſt cõcepta. ¶ Sic ⁊ ad. xiij. eiuſdẽ ꝺꝛ ꝙ
oĩs hõ mendax. i. pctõꝛ verũ eſt de ſe ⁊c̃. vt. s̃. ¶ Ad. xiiij. ꝺꝛ
ꝙ purgatio eſt a pctõ qꝺ infuit vel infuiſſet. ſ. ſi nõ purgans
gratia pꝛeueniſſet. ¶ Ad. xv. leonis ꝺꝛ ꝙ chꝛiſtꝰ neminẽ in-
uenit liberũ a peccatis ex ſe: ita ꝙ liberatione nõ idigeret:
et hoc verũ eſt. Nã virgo indiguit redẽptione ne incideret:
ſicut nos indigemꝰ ne in illud lapſi ꝑmaneamꝰ. ¶ Ad. xvj.
Anſ. iã dictũ eſt quomodo mũdata eſt a peccato: nõ quod
cõtraxit: ſꝫ quod niſi future moꝛtis chꝛiſti merito ꝑ̃ſeruata
fuiſſet: cõtraxiſſet. ¶ Ad xvij. magiſtri diciť: ꝙ caro verbi
ſicut ⁊ caro virginis/pꝛius diciť fuiſſe obnoxia peccato: nõ
quidẽ in verbo nec in virgine: ſed in patribꝰ: mundata aũt
eſt in virgine ſpũſancto. Nõ dicit quãdo: ideo ſtat cũ dicto
ſuo: ꝙ mũdata eſt in eius cõceptione ſiue pꝛima ſiue ſcꝺa.
¶ Ad. xviij. de ſctõ Berñ. apparet ex verbis ſuis/ꝙ fuit il
lius opinionis: licet illud rõnes ſue nõ pꝛobãt. Nã ⁊ pꝛima
cõceptio virginis potuit fieri ſine peccato: ſiue cũ libidine
ſiue ſine libidine. Poſſunt enim maritales amplexus fieri
cũ merito ⁊ ſic ſine pctõ. Verũtamẽ etiã ſi cũ merito ſiãt: ſe
men tñ (niſi ꝑ̃ſeruetur ſpeciali pꝛiuilegio) infectũ eſt moꝛ-
bida qualitate: a qua ante animationẽ purgari potuit: que
eſt ſecũda cõceptio: in qua cõtrahitur oꝛiginale: non in pꝛi-
ma: et in animatione nullo modo eſt libido. Et ideo ſtãt il-
la ſimul: ꝙ poſt conceptionem pꝛimã in vtero ſanctificata
ſit in ſcꝺa conceptione: et ꝙ nõ contraxerit oꝛiginale pꝛohi
bente gratia anime concreata. Etiam ſi in ſecũda cõceptio-
ne fomes manſiſſet in carne: non minus poterat gratia eſſe
in anima: facereqꝫ cõceptionem ſecundã ſanctam ſicut eius
natiuitatem: ſicut nunc in baptiſmate: et ſic adhuc ab oꝛigi
nali pꝛeſeruari. Licuit autem ſic beato Bernar. opinari: qꝛ
nondum oppoſitum determinatum: nec feſtũ cõceptionis
fuit generaliter inſtitutum. ¶ Ad vltimũ de glo. c. pꝛonũ-
ciandum. dico: ꝙ gloſatoꝛ dixit quod non pꝛobauit: ⁊ ideo
dictum ſuum eadem facilitate contemnẽdum eſt qua acce-
ptandum. Nec mirum: quia limites ſue facultatis exceſſit.
nõ enim eſt iuriſtarum de oꝛiginali peccato diſputare: ſed
theologoꝝ. ¶ Ad rationes. Ad pꝛimam dicitur: etſi fuit ea B
dem cauſa oꝛiginalis in virgine que in alijs / ratione natu-
ralis ꝓpagationis: tamen hic fuit impedita: nõ ſic in alijs:
et quomodo hoc dictum eſt per gratiam anime concreatã.
¶ Ad ſecũdũ negetur ꝯña: immo eſt ad oppoſitum: qꝛ em̃
non contradixit ideo maxime redemptoꝛe indiguit: ⁊ nobi
lioꝛi modo moꝛs chꝛiſti pꝛeuiſa in ipſa redemptionem ope
rata eſt: q̃ in quocunqꝫ alio homine. Sicut q̃ ſe non poteſt
releuare a pꝛecipitio non minus indiget pꝛeſeruatoꝛe ne ca
dat q̃ cadens erectoꝛe vt a lapſu reſurgat: vterqꝫ redẽptus
eſt a moꝛte: ſed magis ille qui ſuſtinet ne cadat/ q̃ qui inſli-
cto vulnere ſanat. Nec ſequitur: ꝙ ſi fuiſſet defuncta ante
moꝛtem chꝛiſti/intraſſet regnum celoꝛum. Sicut nec iohã-
nes in vtero ſanctificatus moꝛiens ante paſſionem chꝛiſti
intrauit in regnum celoꝛum/redemptionis pꝛecio nõdum
ſoluto: ſicut nec patres in limbo poterant intrare regnum:
licet ab omni peccato ſufficienter fuerint purgati pꝛiuſq̃ ꝑ
chꝛiſtum ſatiſfactio exhiberetur. Statuit em̃ pater nullum

filiorum preuaricatoris adã admittere ad regnum: licet in gratiã receptũ: niſi preciũ fuerit in effectu ſolutũ: voluit tñ in gratiã ſuã et amicitiã aſſumere ꝓpter ſatiſfactionẽ ipam preuiſam etiã nõdum exhibitã. Acceptauit ergo ſatiſfactionẽ filij vt preuiſam ad pcti remiſſionẽ tñ: ſed vt exhibitam ad remiſſionẽ pcti et apertionẽ regni. ¶ Ad tertiã rõnẽ dicitur/ꝙ pene ille fuerunt inflicte toti poſteritati ade ꝓpter pctm̃ qḋ neceſſario oẽs cõcupiſcẽtialiter geniti cõtraxerũt: vel cõtraxiſſent: quãtum eſt ex modo ꝓpagationis: et ſicut modo deus tollit originale in baptiſmo et nõ penas conſequẽtes: ita põt ⁊ preſeruare aliquẽ: vt auferãtur pene inutiles: ⁊ relinquatur in penis ſibi vtilibus. Culpa aũt originalis non fuit vtilis beate virgini. Pene tẽporales fuerunt ei vtiles: q: eas ex charitate ſuſtinẽdo meruit augmentũ gratie ⁊ glorie: et ita cõceditur ꝙ virgo habuit penas pctm̃ originale qḋ infuit vel infuiſſet (niſi preſeruata fuiſſet) conſequẽtes. Cõceditur etiã ꝙ illas nõ volũtarie aſſumpſit ſaltẽ oẽs: ſed volũtarie ſuſtinuit: puta mortalitatẽ et paſſibilitatẽ ⁊c̃. Cõceditur etiã ꝙ deus illas inflixit: nõ ad puniẽdum pro peccato: qḋ dei gratia nõ cõtraxit: ſed ad occaſionẽ maioris meriti preſtandã. Non em̃ ſemꝑ infligit penã propter peccatũ cõmiſſum: ſed qñqꝫ etiã ꝓpter dei gloriã: aut hoĩs meritũ cumulandũ. Quãdoqꝫ etiã propter eius/qui punitur aut alioꝝ inſtructionẽ: ꝙuis forte tũc improprie dicitur pena cũ nõ preceſſit culpa. ¶ Ad quartã d::ꝙ nõ contrahere originale nõ eſt priuilegiũ propriũ hoĩs xp̃i. Innocentia enim que excludit originale ⁊ actuale: cõmunicata eſt angelis et primis parẽtibus: et ſicut naſci ſine originali nõ ſolũ cõuenit xp̃o: ſed etiã per gratiã cõmunicatũ eſt quibuſdam ſanctis: ſic concipi ſine originali nõ eſt propriũ chriſto: q: cõmunicatũ eſt virgini marie: ſed cõcipi ſine originali ex modo propagationis: et ita naturaliter ſiue ex ſe carere nõ per gratiã preſeruari ſine qua cõtraheret: hoc eſt ꝓpriũ xp̃o: et illud nulli cõmunicat: et in hoc chriſtus excellit oẽm ꝓpagatũ hominẽ: et ita ſicut habuit ſingularẽ natiuitatem: habuit ſingularẽ cõceptionem: ſolus natus eſt de virgine: ſolus cõceptus de ſpũſancto ſine ſemine. Et tantũ de ſc̃do articulo.

Artic. 3. Dubiũ vnicum. A

¶ Quantũ ad tertiũ articulũ dubitat: Utrũ virgo maria fuerit immunis ab om̃i actuali: ſicut immunis eſt ab originali. Ad hoc dubium cõcorditer quoad primam eius partẽ/ab oĩbus reſpõdet ꝙ btã virgo ab omni pctõ actuali/ tã mortali ꝙ̃ veniali fuit immunis: qḋ ꝓbat auto. ſcrip. Can̄. iiij. Tota pulchra es amica mea et macula ⁊c̃. nõ eſſet aũt tota pulchra: ſi quecũqꝫ pcti macula fuiſſet in ea. Patet idẽ per auto. adductas ad probãdũ ꝙ nõ eſt cõcepta in originali Augu. et Anſel. que etiã locũ habẽt de actuali. Item per auto. Bernar. bñ dicẽtis. Decuit reginã virginũ abſqꝫ omni peccato ducere vitã. et in ſermo. ij de aſſump. Omnino piũ eſt credere ꝙ ꝓpriũ maria delictũ nõ habuit. Itẽ in ſermone cuius initiũ eſt: Signũ magnũ. idẽ ait: Eius omnia tã excellẽter irradiata noſcũtur: vt nihil in ea nõ dico tenebroſum: ſed nec obſcurũ ſaltẽ vel minus lucidũ: ſꝫ nec tepidũ quiddã aut non feruentiſſimũ liceat ſuſpicari. Ad idẽ eſt determinatio cõcilij baſilieñ. ſ̃. allegati. G. dicẽtis eam nũꝙ̃ originali nec actuali ſubiacuiſſe. ¶ Poteſt idẽ oſtẽdi quibuſdã congruẽtijs. Nã quos deus ad aliquid eligit: ita preparat ⁊ diſponit: vt ad id ad qḋ eligũtur inueniãtur idonei. ſm illud. ij. Corin. iij. Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamẽti. Beata virgo fuit electa diuinitus vt eſſet mater dei: ideo ad hoc deus eam idoneã reddidit. Hinc angelus ad eã. Inueniſti enim gratiã apud dñm. Nõ aũt fuiſſet idonea mater dei ſi peccaſſet aliqñ. Tũ q: honor parentum redũdat in prolẽ. Prouerb. xvij. Gloria filioꝝ patres eoꝝ. ſic per oppoſitũ: ignominia matris ad filiũ redundaſſet: ⁊ qm̃ ſapiẽtia patris in ipſa habitauit: nõ tm̃ in animo ſꝫ etiã in vtero. In maliuolã aũt animã nõ introibit ſapiẽtia: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Sap. j. ſequit eã mẽte et corpore fuiſſe puriſſimã: et ab omni pctõ alienã. Item ij. Cor. vj. Que cõuẽtio chriſti ad belial: ſed maxima cõuentio xp̃i ad mariã quã elegit in verã matrẽ/et ſingulariſſimã ſpõſam: ideo nihil in ea eſſe potuit operis belial/qḋ eſt peccatum. Sed oportebat ꝙ eſſet immaculata mẽte ſicut intemerata carne que eſt aduocata pctõꝝ: corona iuſtoꝝ: trinitatis tricliniũ: filij ſingulare reclinatorium. ¶ Huiuſmodi aũt immunitas peccati ex trib⁹ cauſabat: ſcilꝫ ex ligatione fomitis q̇ ad malũ nõ incitabat: ex inclinatione gratie que in bonũ ordinabat: ⁊ diuine ꝓuidẽtie q̄ eã intactã ab omni peccato cuſtodiuit: ſicut ⁊ in primo ſtatu hominẽ ab omni nociuo pterit. ¶ Sed dicit btũs Augu. in de queſtionib⁹ veteris ⁊ noui teſtamẽti. Maria per quã geſtũ eſt myſterium incarnationis ſaluatoris: in morte dñi dubitauit: nõ tñ in dubitatione permãſit. Dubitatio autem in his que fidei ſunt: nõ eſt ſine pctõ. Reſpõdet Alex. ꝙ nunꝙ̃ virgo maria in paſſione filij dubitauit: immo diſcipulis nõ credentibus in paſſione ſola in fide ſtetit. Intelligẽda ergo eſt hec dubitatio: pietatis naturalis: nõ heſitatio infidelitatis. Uel poteſt dici: ꝙ fuit dubitatio admirationis que habet qñqꝫ ortũ ex cõſideratione rei ſtupẽde. Mouebatur em̃ beata virgo ſtupore admirationis cũ viderat filiũ ſuũ: quẽ firmiter credebat deum: taliter patientem: cui admirationi ſolet ſociari quandoqꝫ dubitationis motus: vt cogitare quis poſſit. Eſt ne iſte filius meus quem ſic pati video. Et tantum de iſta queſtione.

Queſtio. ij.

A

Queritur ſecũdo circa eandẽ diſtin.

Utrũ ſicut pcti fomes fuit virgini ablatus: ita nec chriſtus in lumbis abrae eſt decimatus. ¶ Iuxta duas materias tituli ponẽtur duo articuli: quibus additur tertius dubiorum reſolutiuus.

Artic. 1. Nota. 1.

¶ Quantũ ad primũ/rememorandum ex dictis. ſ̃. diſ. xxx. li. ij. quid fomes: vñ cauſat: an ſit intẽſibilis et remiſſibilis ⁊c̃. ſm varias opi. de pctõ originali: ſequẽdo tñ opi. Anſel. in de cõceptu virginali: fomes tãtũ ponit in carne et nõ in aĩa. Unde ſm Ocham. q. ij. tertij. ⁊. iij. quotli. x. eſt qualitas corporalis inclinans appetitũ ſenſitiuũ delectabiliter vel triſtabiliter ad actũ intenſiorem ꝙ̃ ſit ſm rectã rationẽ eliciẽdus. Nõ eſt ergo fomes appetitus ſenſitiuus: q: ille eſt in beatis: fuit ⁊ in primis parentib⁹ ante peccatũ in quib⁹ nõ fuit fomes. Inflict⁹ eſt aũt a deo p̄mis parẽtibus ꝓpter peccatũ: et ꝑ eos traductus eſt in poſteros.

Nota. 2.

¶ Sc̃do notãdum: ꝙ duplex ponit virginis ſanctificatio. Prima in cõceptione paſſiua/dũ aĩa per gratiã ſibi cõcreatã infuſa eſt in corp⁹/in vtero ſue matris: qua gr̃a p̄ſeruata eſt ab originali pctõ: et ita ſanctificata a pctõ: non qḋ infuit ſed infuiſſet: niſi ꝑ gratiã preſeruata fuiſſet. ¶ Alia eſt eius ſanctificatio in conceptione actiua: qua de ſpũſancto concepit ſaluatorẽ. De quo ait Gabriel. Spũſſanctus ſuꝑueniet in te: et virtus altiſſimi obũbrabit tibi. Tunc em̃ ſanctificata eſt a ſpũſancto hoc ſc̃do modo: ſed tñ nõ a pctõ originali aut actuali: quoꝝ nullum infuit: ſed ſanctificata per gratie inexiſtẽtis augmẽtationẽ: ac plenitudinis perfectionẽ qua diſponebat vt eſſet idonea mater tãti filij.

Nota. 3. B

¶ Tertio notãdũ ſm eũdẽ vbi. ſ̃. in quotli. iij. q. x. ⁊. q. ij. tertij. ſuppoſitis his que habita ſunt diſt. xxx. q. ij. huius collec. ꝙ fomitẽ auferri põt intelligi tripliciter. Uno modo ita ꝙ qualitas illa oĩno nõ ſit in carne: et ꝑ ꝯñs nullũ penitus habeat actũ inclinãdi: hoc modo ablatus eſt a beatis. De quib⁹ Apocal. vij. Neqꝫ eſurient: neqꝫ ſitiẽt amplius: neqꝫ cadet ſuꝑ illos ſol: neqꝫ vllus eſtus. Sc̃do modo ſic: ꝙ qualitas ipſa que fomes dicitur: quantũ ad eſſentiã ſuã maneat in parte ſenſitiua: non tamen poſſit inclinare voluntatem contra iudicium rationis ad aliquem actum: et propter hoc habitum aliquem in voluntate impedientem huiuſmodi inclinationem. et hoc poteſt dupliciter fieri: vel ſimpliciter impediẽtem: ita ꝙ nõ poteſt inclinare ad actũ rationi diſſormẽ: nec venialiter/nec mortaliter/aut mortaliter tm̃. Tertio modo intelligitur auferri: ſic ꝙ nõ poſſet inclinare ad actũ ſine oĩ inobedientia et rebellione ad rationẽ et voluntatem: ita ꝙ nec ad famem; nec ad ſitim; nec ad ſomnum. et ſic de alijs.

Concluſio vnica. ¶ Quo premiſſo eſt concluſio ad hūc articulū. ¶ Fomes
ita in beata virgine penitus ablatus eſt et extinctus: vel ꝑ
gratie plenitudinē ſic debilitatus: ꝙ virginē neq̄ ad pctm̄
potuit inclinare: nec a virtutū ꝓfectu quomodolibet impe
dire. Probat̄ per beatū Bernar. in autoritate precedēti. q.
allegata: qua dicit. Eius oīa tā excellēter irradicata noſcun
tur quoad gratie plenitudinē: vt non liceat ſuſpicari aliq̄d
in ea. Nō dico tenebroſuʒ quoad mortalia: ſed nec obſcurū
ſaltē / quoad venialia: vel minus lucidū quoad motus pri
mos volūtatē preuenientes: ſed nec tepidū quidē quoad vir
tutū et meritoꝝ ꝓgreſſum: aut nō feruētiſſimū / quoad per
fectionē gratie ⁊ donoꝝ. Mō aūt illoꝝ factū ſit. ſ. an fomes
penitus ſm̄ eſſentiā fuerit extinctus ⁊ ablatus. An manēs
per gratie excellentiā ſit debilitatus: vt nec ad malum inſti
gare: nec ad bonū tardare poſſet. Etiam qn̄ ſic debilitatus
ſit: an in prima ſanctificatione eius: vel in ſecūda: qm̄ varij
ſunt modi dicēdi doctoꝝ: et nihil pōt euidēter probari: ille
nouit q̄ eā elegit et ſancto ſpiritu impleuit. Sufficit nobis
Arti. 2. ꝙ nunq̄ peccauit aut a meritorum profectu impedita fuit.
C ¶ Quantū ad ſcōm articulū de decimatione. Notandum
ꝙ magiſter volēs oſtēdere: ꝙ licet caro xp̄i in patribꝰ a qui
bus deſcēdit pctō fuit obnoxia: non tn̄ vnq̄ in xp̄o macula
ta fuit originali culpa: ⁊ ideo licet ceteri hoīes in adam pec
cauerūt: nō aūt chriſtus. Fuit quidē xp̄s in adā ſm̄ corpulē
tam ſiue materialē ſubſtantiā ſicut effectus in cauſa: q2 cor
pus ſeu caro xp̄i ſumpta eſt de carne virginis: que deſcēdit
ab adā per legē ꝓpagationis / qua genitū materialē ſubſtā
tiā accipit a generātibus. Non aūt peccauit xp̄s in adā nec
in patribꝰ: quia caro xp̄i mundata fuit priuſq̄ animata aut
verbo vnita. Cuiꝰ ſimile adducit magiſter: q2 chriſtꝰ fuit in
lūbis abrae ſicut leui: ſm̄ materialē ſubſtantiā: qn̄ abraā de
cimas dedit melchiſedech ſacerdoti ſibi benedicēti: vt ha
betur Geñ. xiiij. ⁊ Heb. vij. non tn̄ decimatꝰ eſt ſicut leui: vt
vult Augu. x. ſuper Geñ. ad litteram. Et vtriuſq̄ / ſcilʒ cur
chriſtus qui fuit in lūbis ade ⁊ abrae ſm̄ corpulentā ſubſtā
tiam: in quibꝰ fuit ⁊ leui: nō peccauit in adā: nec decimatus
eſt in abraam / ſed leui: ⁊ peccauit in vno ⁊ decimatus eſt in
alio: Rationē inquirit: ⁊ ob hoc illā decimationis materiā
Nota. 2. introduxit. ¶ Scđo notādū: ꝙ circūciſio ⁊ nūc baptiſmꝰ in
remediū cōtra originale inſtituti ſunt: ſic ante circūciſionē
quātum ad oēs: et ſub lege quātum ad exteras nationes ⁊
mulieres / remediū preſtiterūt oblatio / ſacrificiū / ⁊ decime:
vt deducit magiſter diſt. xxiiij. inquantū fuerūt proteſtatio
nes fidei mediatori baptiſmi. Vn̄ vt dicit ſanctꝰ Bona. diſ.
preſenti. Decimatio actus fuit moralis / ſacramētalis / et fi
guralis. Moralis inquantum eſt alicuius partis donatio
ad ſuſtētationē eoꝝ qui diuino ſunt cultui deputati. Mo
rale em̄ et iuſtū eſt: vt de altario viuat qui altari deſeruit. j.
Corinth. ix. Sacramētalis inquātū eſt donatio alicuiꝰ par
tis ad dei honorē in fide mediatoris ob curationem morbi
originalis. Figuralis inquātū donatio decime partis facta
ſummo ſacerdoti ſignificabat curationē vniuerſalē ſiēdam
per futurū ſummū ſacerdotē xp̄m. Decē em̄ vniuerſalitatē
importat: pro quanto oēs numeri poſteriores ex ipſo in ra
tione numeri cōponūtur. Primis duobus modis fuit actꝰ
perſonalis / decimātis perſonā dūtaxat reſpiciēs. Tertio ve
ro modo eſt actus generalis reſpiciēs oēs curādos genera
liter: et ideo in decimatione abrae / vt fuit actꝰ moralis et ſa
cramētalis: nō ſunt decimati exiſtentes in lūbis eius. i. filij
ſui futuri. q2 illa decimatio vt ſic tm̄ profuit perſone abrae:
abſoluit a debito decimandi aut ſacrificādi poſteros ſuos.
Sed quatenus fuit actus figuralis: ſignificabat figurā ge
neralē curationē oīm morboſoꝝ / preſentiū ⁊ futurorum ab
abraā deſcendētium per ſummū ſacerdotē xp̄m. Et ideo vt
ſic nō figurabat tm̄ curationē abrae: ſed omniū futurorum
ab eo deſcēdentiū: et per hoc oēs in lūbis abrae exiſtentes
ſm̄ materialē ſubſtātiam decimati ſunt qui curatione indi
guerunt. decimati hac decimatione abrae ſignificati ſeu fi
Cōcl. 1. gurati. ¶ Iſtis premiſſis eſt concluſio prima. Materialis
D chriſti ſubſtantia fuit in lumbis abrae tanq̄ effectus in ſua
cauſa. Patet: quia abraā fuit cauſa mediata xp̄i: ergo chri
ſtus fuit in eo tanq̄ in ſua cauſa. Cōſequētia nota. Añs pa
tet: q2 chriſtus deſcendit ab abraam mediante virgine: ⁊ il
la mediātibus ſuis progenitoribus. vt habetur Mat. j. et
Luc. iij. Abraam aūt omniū a ſe deſcēdētium fuit cauſa me
diata vel immediata. ¶ Cōcluſio ſcđa. Nō eiſdem ſed diſſi Cōcl. 2.
milibus modis xp̄s ⁊ leui fuere in abrae lumbis. Patet: q2
abraam nō eodem modo fuit cauſa mediata vtriuſq̄. Nam
leui fuit cauſa ſm̄ legē cōmunis propagationis: libidinoſe
ſexus vtriuſq̄ cōmixtionis. Chriſti autem non ſic: ſed eius
fuit cauſa per virginem: a qua naturam corporalem accepit Cōcl. 3.
ſine ſemine miraculoſa ſpiritusſancti operatiōe. ¶ Tertia
concluſio. Mediator dei et hominū chriſtus ieſus non eſt
in lumbis abrae decimatus. Probatur concluſio: q2 ille dū
taxat eſt in lumbis abrae decimatus: cuius vulneris (ꝓpa
gationem ex lumbis abraam cōtracti) curatio per decima
tionem abrae eſt figurata: ſed chriſtus etſi in lumbis abrae
fuit: non tamen per eius deſcenſum vulnus accepit: nec cu
ratione indiguit. Ergo eius curatio que non fuit / figurari
non potuit: et per conſequens decimatus non fuit. Conſe
quentia nota: et premiſſe patent ſatis ex notabilibꝰ premiſ
ſis. Et tantum de articulo ſecūdo. ¶ Quātum ad tertium Artic. 3.
articulum: dubitatur primo. Vtrum in ſanctificatione vir Dub. 1.
ginis ita ablata ſit peccandi potentia: vt facta ſit impecca E
bilis. Reſpondetur ꝙ eſt cōmunis doctoꝝ ſententia: ꝙ vir
go poſt eius ſanctificationē non ſolū non peccauit: ſed nec
peccare potuit: maxime poſt ſecūdam ſanctificationē quā
in cōceptione filij eſt ſortita. Modum vero impeccabilita
tis reducere videntur ad ablationem ſeu extinctionem fo
mitis. Unde beatus Tho. diſ. preſenti. q. ij. ar. j. ⁊. iij. poſt re
citationes opinionum aliorum / dicit: ꝙ fomes in virgine
poſt primam ſanctificationem manſit in virgine quantum
ad eſſentiam: ſed ita impeditus per gratiam ſanctificātem
ne in peccatum inclinaret: nec a bono retraheret. Cōtingit
enim aliquando habitum ligari ne in actum exire poſſit: ſi
cut per ebrietatem ſcientia: vt dicitur. iij. Ethic. In ſecūda
vero ſanctificatiōe eſſentialiter fomes ſubtractus eſt: et ita
in ſecunda ſanctificatione et emēdatio et cōfirmatio in bo
no conſummata eſt ſm̄ perfectionem vie: ſed in aſſumptio
ne eius glorioſa cōſummata eſt ſm̄ perfectionē patrie. Mō
ſic patet. In prima ſanctificatione inclinatio fomitis abla
ta fuit remanente eius eſſentia. In ſecunda vero extinctus
fuit fomes ipſe per eſſentiam: remanentibus adhuc pena
litatibus ex peccato cauſatis: a quibus plene liberata fuit
per aſſumptionis gloriā. Sic in prima ſanctificatione col
lata eſt gratia ad bonum efficienter liberum arbitrium in
clinans: q̄uis non eſſet ſufficiens ad tollendum flexibilita
tem liberi arbitrij in malum: quam etiā homo in primo ſta
tu habuit. In ſecunda ſanctificatione / gratia ſuperaddita
fuit: que ita potentiam liberi arbitrij impleret: vt in contra
rium flecti non poſſet. non quidem tollēdo naturam liberi
arbitrij: ſed defectū. Sed in tertia exaltatione eius per gra
tiam perfectam in gloriā tranſeuntem fini coniuncta eſt: ex
quo perfecta immobilitas cauſatur. hec Tho. Satis cōcor
dat ſanctus Bonauen. diſt. preſenti. Unde tales ponit ſan
ctificationis gradus. In prima ſanctificatione ꝑ gratiā fo
mitem reprimentem / data eſt ei poteſtas omne mortale vi
tandi: data etiam eſt ei poteſtas vitandi frequentiā venia
lium: data nihilominus facultas omne peccatū vniuerſali
ter vitandi: nō tm̄ particulariter. Et in his tribꝰ patent tres
gradus ſanctificationū: ſcʒ Iohānis baptiſte / hieremie / et
marie. nā prima cōditio cōuenit hieremie: ſcđa iohanni ba
ptiſte. Similiter hoc triplex genus ſanctificationis conue
nit virgini marie: que plus acceſſit ad filij puritatē per vie
meritū. Sed cum ſanctū ſanctoꝝ geſtauit in vtero ſuo: tūc
ſctificata fuit cōformiter ſuo filio: vt etiā impoſſibilis eſſet
ad peccādū: vt ſicut impoſſibile fuit ꝙ carnis eius integri
tas violaretur: ſic impoſſibile eſſet vt mētis eius ſanctitas
aliqua macula tāgeretur. Ad cuius teſtimonium valet qđ
quidam iudei aſſerūt: hoc mirum fuiſſe in virgine: ꝙ cum

eſſet pulcherrima mulierum: nūꝗ̄ tn̄ a viro fuerat ꝯcupita.
¶ Concordat etiā Alex. parte. iij. q. ix. quē p̄fati ſancti docto
res imitant̄: nā ponēs quinqꝫ ſtat⁹ liberi arbitrij: quoꝝ q̄n
tus eſt cū neceſſitate ad nō peccandū: qui fuit in beata vir-
gine per gratiā ſanctificationis vltime/ que fuit ꝑ plenitudi
nem gratie: potentiā liberi arbitrij neceſſitātis ad nō pec-
candū: ⁊ poſt illā ſanctificationē nō habuit potētiā ad pec-
candū. Subdit etiā/ ꝙ nō poſſe peccare nō ſolū pertinet ad
ſtatum glorie: ſed etiā ad ſtatū ꝑfecte gratie. ſicut eſt in ſan-
cto homine ꝑſeuerāte in bono: qui nō habet potentiā peccā
di in vltimo inſtāti: tn̄ nōdū eſt in ſtatu glorie: ſed eſt in ſta-
tu plene gratie: quia ꝑſeuerātia finalis eſt ſtatus plene gra
F tie. hec Alex. Sed licꝫ fomes penit⁹ extinct⁹ ſit in virgine in
prima vel ſecūda ſanctificatione: non tn̄ videt̄ ex hoc argui
poſſe impeccabilitas in virgine: quia adhuc manet vertibi
litas li. ar. Sicut em̄ in ſtatu innocentie protoplauſtus adā
non habuit fomitē: ⁊ tn̄ per arbitrij libertatē peccauit. Sic
etiam plenitudo gratie nō videt̄ ſufficere ad impeccabilita
tem: quia quantūcūqꝫ gratia fuerit intēſa: poteſt quidē for
titer ad nō peccandū potentiā inclinare: non tn̄ neceſſitare.
Nam habit⁹ nō neceſſitat potentiā: q: nō habit⁹ potentia:
ſed potētia vtit̄ habitu. Ideo pōt dici de cōfirmatione vir-
ginis aliquo modo ſicut dictū eſt in. ij. diſt. vij. de cōfirma-
tione angeloꝝ: ꝙ cōfirmata eſt in bono/ ſic ꝙ nō potuit pec
care peccato cōmiſſionis: q: de⁹ diſpoſuit non cōcurrere ad
quēcunqꝫ actū inordinatū: deo ergo nō cōcurrente/ nullus
talis cōmitti poterat. Sꝫ de peccato cōmiſſionis eſt maior
difficultas: q: non videt̄ ſtare cū li. ar. cōtradictorie: q̄n po-
tuit ab om̄i actu bono ⁊ meritorio ceſſare ⁊ nō elicere. etiā
tunc cū tenebat̄ elicere. Nā quocūqꝫ obiecto volūtati eius
preſentato: libera fuit cōtradictorie ad eliciēdū circa illud
actū vel nō eliciendū. Alioq̄n ſi nō potuiſſet nō elicere actū
bonum: eliciendo nō meruiſſet: q: nō habuiſſet actū illum
in ſua poteſtate: quod tn̄ requirit̄ ad meritum: potuit ergo
non elicere cū debuit: ⁊ ita potuit peccare. ¶ Ad hāc repli-
cam diuerſas tāgit Ockā reſpōſiones. q. ij. ⁊. iij. Una ꝙ po
tuit ceſſare ab omni actu meritorio: etiā q̄n tenebat̄ eū eli-
cere: q: omnis act⁹ volūtatis elicit⁹ eſt in ſua poteſtate. Sꝫ
ſi aliquādo ceſſare voluiſſet: de⁹ ſtatim cōcurriſſet vt cauſa
totalis ad cauſandū illum actum: nec ipa peccaret peccato
omiſſionis. Uerū ꝑ illū actū totaliter a deo cauſatū virgo
non meruiſſet: q: talis actus nō fuiſſet eius effectiue: quod
tamen requirit̄ ad actū meritoriū: cauiſſet tn̄ peccatū omiſ-
ſionis: q: habuiſſet in ſe actū debitū reſpectu obiecti p̄ſen-
tati: licet nō a ſe elicitū. Ut ſi quis ꝓ certo tempore tenetur
videre obiectū aliquod: et de⁹ cauſaret in eo viſionē illius
obiecti tanꝗ̄ cauſa totalis per quā ille videret obiectū: non
peccaret peccato omiſſionis. Sed diceres: ponam⁹ ꝙ ꝓ cer
to tempore teneat̄ elicere actū meritoriū: ⁊ eū volūtarie cō-
ſeruare ⁊ cōſeruet̄: iam peccat ſi non elicit aut elicitū nō cō-
ſeruat: licet talis act⁹ immediate ⁊ totaliter cauſet̄ a deo: q:
omittit ad qđ tenet̄. Poſſet hic dici ꝙ de⁹ ſic ordinauit/ ꝙ
nō eſſet obligata ad aliquē actū meritoriū eliciendū ſimpli
citer: ſed per actū talē tendendū in obiectū: ſiue a ſe elicitū:
ſiue in ea a deo creatū: ⁊ ideo ſi non eliceret: de⁹ illū actū in
voluntate ei⁹ crearet per quē inexiſtentē nō poſſet nō tende
re in obiectū: licet ſic tendēdo nō mereret̄: et ſi hoc verū eſt
ſoluta eſt difficultas. ¶ Si diceres: tūc beata virgo per to-
tam vitā ſuā non mereret̄: ſicut nō demereret̄. Reſpondet̄:
negando illā cōſequētiā: q: potuit elicere actū bonū ⁊ pro-
pter finē debitū: ⁊ illo mereret̄: licet nō mereret̄ ſi talē actū
bonum deus in ea tanꝗ̄ totalis cauſa cauſaret. Omittēdo
autē actum meritoriū non demereretur: dū tn̄ haberet in ſe
actū bonū quo tenderet in finē: licet a ſolo deo creatū: ⁊ ita
videtur planior reſpōſio: licet alie poſſent inueniri. ¶ Si
G queris: eſt ne differētia aliqua inter cōfirmationē virginis
in via: ⁊ confirmationē beatorum in patria. Reſpondet̄ ꝙ
ſic: nam beati in hoc cōfirmati ſunt: quia habēt in ſe actum
beatificum perpetue a deo creatū ⁊ conſeruatum: quod ta-
ctum eſt in. ij. diſt. vij. qui repugnat omni peccato cōmiſſio
nis et omiſſionis a quo beati nūꝗ̄ ceſſare poſſunt: deo illū
actum in eis cōſeruante: et per hoc nō poſſunt peccare: ſed
in nullo viatore eſt talis actus: nec ali⁹ quicunqꝫ perpetu⁹:
quia nullus viator: nec etiā beata virgo fuit ſemper in actu
diuine cōtēplatiōis: vt dicit Hugo in li. de triplici holocau
ſto. Non enim ſemper fuit in actuali vſu rationis/ tempore
ſomni. Sed cōfirmatio vie in hoc cōſiſtit: vt dictū eſt: quia
deus cōcurrit ſecū ad opera meritoria que libere vult elice
re et nunꝗ̄ ad opera mala: et ſupplet negligentiā: ſi omitte
ret opera bona debita. et ſic beatiſſima virgo maria confir
mata fuit in via: ita ꝙ mereri potuit: et nullo modo pecca-
re aſſiſtēte modis predictis gratia diuina. i. gratuita dei vo
luntate eā peccare nō permittēte. ¶ Dubitat̄ ſcđo: quō aut Dub. 2.
quare xp̄s ſeu natura humana in xp̄o nō contraxit origina- D
le. Reſpōdetur breuiter ſm̄ Scotū diſt. preſenti. q. ij. Ideo
q: nō fuit filius naturalis ade: et ideo nō erat debitor iuſti-
cie originalis. Acceperūt em̄ illi ſoli iuſticiā originalem in
adam/ qui ab eo erāt deſcēſuri ſm̄ rationē ſeminalē: hoc eſt
reſpectu quoꝝ adā habuit rationē patris naturalis ſm̄ na-
turalē ꝓpagationē: vnde ſi chriſtus fuiſſet purus homo et
non deus: miraculoſe tn̄ natus de virgine: nūꝗ̄ cōtraxiſſet
originale. Iſta eſt ſentētia beati Anſel. in de cōceptu virgi-
nali: vbi vult ꝙ innocētie chriſti duplex ratio poſſet poni:
ſcꝫ ſanctificatio v̄ginis matris: et miraculoſa formatio cor
poris/ quod nō eſt formatū lege cōis ꝓpagationis. Utraqꝫ
cauſa ſufficit vt chriſtus innocens natus fuerit.

Diſtinctio. iiij.

Sit de conditione

nature aſſumpte. In hac diſtin. iiij. agit de aſ-
ſumptionis cauſa efficiēte. Cōtinetur autem
ſententia textus in his trib⁹ concluſionibus.
¶ Prima. Incarnationis opus nō ideo attribuit̄ ſpiritui
ſancto: ꝙ ipſe eā fecerit ſine patre ⁊ filio: ſed q: charitas eſt
ſp̄ūſſanct⁹ ⁊ ineffabili charitate operatiōe totius trinitatis
verbū factum eſt hō. ¶ Scđa. Chriſtus marie virginis nō
ſp̄ūſſancti filius de vtriuſqꝫ ſubſtantia tn̄ natus/ catholice
eſt dicēdus. ¶ Tertia. Ap̄ls xp̄m ex ſemine dauid aſſerens
nō natū ſed factū: per carnē de virginis carne ex ſemine da
uid genite poteſtate formatam/ mirabiliter et aſſumptā: in
nuit eſſe incarnatum. Has concluſiones magiſter ſanctoꝝ
auto. roborat et confirmat.

Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio

nē querit̄: Utrū btā virgo maria dei et hois A
chriſti fuit mater vera. ¶ Premiſſis notabi-
libus ꝓ articulo primo: ſubiūgētur cōcluſio
nes pro ſcđo: et mouebūtur dubia ꝓ tertio. ¶ Quantū ad Artic. 1.
primum ſupponēda ſunt illa que breuiter dicta ſunt diſt. ij. Nota. 1.
de inſtātanea formatione corporis xp̄i: ⁊ cōſiderādis in ea:
que oia faciūt ad intellectū huius queſtionis. ¶ Scđo no Nota. 2.
tādū ꝙ ad inueſtigādum an virgo maria fuerit vera mater
xp̄i ſm̄ humanitatē/ noſſe oportet quid requirat̄ ad rōnem
vere maternitatis naturalis: ⁊ quō ſe habeat mater natura
lis reſpectu ꝓlis ex ea generāde. Ubi due ſunt opi. pħorū.
Dicūt quidā ꝙ mater reſpectu ꝓlis ſe habet tm̄ paſſiue: mi Opi. 1.
niſtrādo materiā et nihil agēdo ad forme ſubſtātialis edu-
ctionē. In ſemine aūt patris tm̄ eſt vis eductiua forme ſub
ſtātialis ꝓlis. Allegāt ad hoc pħm. xv. aialiū cōparantē vir
tutē in ſemine patris arti: et materiā miniſtratam a matre li
gno: de quo artifex facit ſcānū. Ait em̄ pħs. Uir dat animā
formā et principiū motus: femina dat corpus ⁊ materiā: ſi
cut accidit in lacte coagulato: ꝙ corpus erit ex lacte: et coa
gulatio ex coagulo. et poſt pauca ſubdit. Manifeſtū eſt ꝙ
mas eſt operans: et femina patiēs: ſicut erit ſcānū ex carpē-
tario et ligno. ¶ Et in propoſito idē probat̄ ſpecialiter de
beata virgine: q: virtus finita agit in tēpore: et nō pōt age-
re in inſtanti: ſed corpus xp̄i formatū fuit in vtero virginis
in inſtāti, ergo ⁊c. ¶ Preterea niſi ſic: tūc xp̄s deſcendiſſet

de adam ſm rõnem ſeminalē: q: creatura nõ inducit for/ má ſub ſtātialem/niſi p virtutē ſeminalē: g ſi beata vgo egiſſet ad inductionē forme ſubſtātialis ſm rõnē ſemina lem egiſſet. Cõſequēs eſt ɔtra beatū Augu. ſup Gen. vbi dicit xp̄m nõ deſcēdiſſe de parentibus ſm rõne ſeminalē.
Opinio 2ria. B ¶ Sed illa opinio doc. nõ placet: licet adhuc diuerſimo de loquuntur: quā actionē habeat mater reſpectu ꝓlis: tñ quātum hic ſufficit: tenet hic ſctūs Bonauētura/Sco tus ⁊ Ockam. q. iij. ⁊ Hyta. q. j. arti. j. ꝙ mater aliquādo ſe habet actiue reſpectu ꝓlis generande ſicut cā actiua partialis cū patre: q cū matre integrāt vnā cām totalem. Tum q: formas eiuſdē ſpeciei ſequūtur potētie natura/ les eiuſdē rõnis. Mas ⁊ femina ſunt eiuſdē ſpēi. x. meta. Itē in gnatione vniuoca forma ſubalis inducēs formā: ⁊ forma inducta ſunt eiuſdē rõnis. Cū g in gnatione ꝓlis nõ ſit alia forma ſubalis cū forma inducta niſi forma ma tris: q: in inductiõe forme ſubſtātialis ꝓlis: pater nullā hȝ actionē cum ꝓ tunc pater põt nõ eſſe: g forma matris hȝ ſe actiue. ¶ Preterea: pater nõ eſt appropriat⁹ paſſo: imo nõ plus facit ꝙ vnus ignis in tertio igne gnato. pu/ ta ſi ignis generaret aliū ignē: ⁊ ſcðs tertiū: ſic pater nõ plus facit niſi ꝙ deſcindit de ſe ſemen: ⁊ poſtea ſemē eſt cā actiua. Et ideo videt̄ ꝙ mater quātū ad inductionem forme ꝓlis/habeat ſe actiue vt ſit generatio vniuoca. ¶ Preterea: potentia vegetatiua eſt potentia actiua. ij. de aīa. g cū opus ꝓlificandi ſit potentie vegetatiue: ſeq̄/ tur ꝙ potentia vegetatiua in virgine actiue ſe habuerit: niſi diceretur ꝙ in nutritiōne ⁊ augmētatione habeat ſe actiue: nõ aūt in gnatione ſibi ſimilis in muliere. Sȝ tūc vegetatiua in viro ⁊ muliere haberent ſe vt actiua ⁊ paſ ſiua: ⁊ ita eſſent oīno alterius rõnis. Itē ꝓles q̄nq₃ aſſi/ milatur matri. Aſſimilatio aūt ſit a cauſa actiua: q inten/ dit aſſimilare ſibi paſſum: g mater hȝ aliquā actiuitatē re ſpectu ꝓlis. ¶ Preterea ſi mater nõ haberet ſe aliter ad ꝓlis formationē/ꝙ ſicut vas vel locus cōueniens gene rationi ꝓlis: de cui⁹ aliquo vt de materia generaret̄ pro les: nõ plus attribueret̄ matri ꝙ terre in gnatiōe minere ſi de aliquo ei⁹ generaretur minera: imo nec plus ꝙ hoī reſpectu generationis vermis q in eo generat̄ ex aliquo humore putrefacto in loco cōueniēti gnationi ſue: et ita nihil deficeret: qn eſſet mater illius vermis: niſi ꝙ non eſſet eiuſdē ſpeciei. Sed hoc nõ tollit rõnē maternitatis ſi equus dr̄ pater muli ⁊ aſina mater. Iſta opinio rñdet
Sol. rationis. 1. ad rõnē prioris opinionis. ¶ Ad pmā dr̄: que eſt phi. xv. animaliū: ꝙ phus vult ꝙ virtus ſeminis paterni habet pncipalitatē in agendo reſpectu virtutis ſeminis mater ni: nõ vult ſimplr̄ negare actiuitatē: cū ſm eū ⁊ oēs phi/ loſophos potētia vegetatiua ſit actiua reſpectu oīm ſua rū operationū. Eſt etiā in hoc ſimilitudo ad artē ⁊ lignū q: mater miniſtrat pene totā materiā corpi ꝓlis ⁊ nõ pr̄: hȝ g in miniſtrādo materiā ſe pr̄/vt ars: ⁊ mater vt lignū
2 reſpectu ſcāni ꝓducēdi. ¶ Ad ſcðam cū dr̄: ꝙ virtus fini ta nõ agit in inſtanti. Dicendū ꝙ q̄nq₃ effect⁹ põt ꝓduci in inſtanti: puta qñ põt ꝓduci totus ſimul: ⁊ ſic virtus fi nita agit in inſtanti ſicut in tpe. Nā ⁊ ſm phm viſio ſit in inſtanti: ⁊ ſi lux aliqua in inſtāti ꝓduceret̄: in eodē inſtā
3 ti naturalr̄ ꝓduceret lumē. ¶ Ad tertiā de rõne ſeminali
Rñſio vera. C patebit infra in dubijs. ¶ Dicit̄ g ſm hāc opinionē ꝙ in matre eſt potētia actiua reſpectu corporis ꝓlis ipm nu/ triendo/fouēdo/augmētando: etiā reſpectu forme ſuba lis ſpeciuoce naturalr̄ educte: verū reſpectu illius forme potentia actiua matris eſt ſubordinata virtuti actiue ſe/ minis patris: qua agēte/inferior neceſſario cooperat̄: q: eſt cauſa naturalis. Et dico notāter reſpectu forme natu raliter educte: ꝓpter aīam intellectiuā/reſpectu cui⁹ nul la creatura hȝ vim actiuā: q: ſolū a deo infundēdo crea/ tur/⁊ creādo infundit̄: vt dictum eſt in ſcðo. Sed in gna tione hoīs/virtus actiua patris ⁊ matris agit ad organi/ zationē corporis ⁊ ꝓductionē formarū ſubſtātialiū pre uiarū aīe intellectiue: vt corporeitas ſenſualitatis/ſi po/

nūtur: aut formarū accidentaliū ſi ille forme ſubſtantia/ les nõ ponūtur: ad oīa eñ ibi ꝓducta (ſunt ſube vel ac/ cidentia) agūt vſq₃ ad vltimā formā que eſt aīa intellecti ua. Et ita ad rationē maternitatis requirit̄ ⁊ ſufficiūt qt/ tuor: ſcilȝ miniſtrare materiā corpori ꝓlis. Cõm actiue ɔcurrere ad ꝓductionem ꝓlis: quātum ad formā vltimā eductā de potentia materie. Tertiū: ꝓlē productam in vtero ɔſeruare. Quartū: ipſam ꝓlem vſq₃ ad quātitatē certā: ⁊ tps partus nutrire aut augmētare. Iſtud clari⁹ habet Henricus de Hyta. ar. j. q. vnice/cum inquit. Ubi eſt vera filiatiua ꝓductio quattuor requirūtur: materie preparatio: carnis organizatio ⁊ formatio: localis cõſer uatio: ɔcepte prolis nutritio. Hinc ɔcludit virginem glo rioſam quoad ieſu ɔceptionem ⁊ corporalem augmenta tionem vſq₃ ad natiuitatem ex vtero ſe habuiſſe actiue in materie preparatione: locali cõſeruatione: ⁊ naturali nu tritione. Et licet potuit cogiſſe ſpirituſancto etiā ad cor poris formationē: hoc tñ nõ fuit neceſſe: ſed ſpūſſanctus potuit ſolus oīa illa in inſtāti agere. Preterea: nõ eſt ne ceſſe ad verā ꝓductionē filiatiuā xp̄i/matrem cõcurrere ad corporis formationē actiue: alia eñ ſufficiūt. hec ille. Tho. de argētina quē ꝓ parte ſequit̄ Hyta: ponit ꝙ vir/ go glorioſa habuit ſe actiue quātū ad pmū/tertiū ⁊ qrtū ſed nõ quoad ſcðm. vide ibi diſt. pſenti: ſed rõnes ei⁹ ſol/
uit Hyta. ¶ Quātū ad ſcðm articulū hec eſt ɔcluſio pri Arti. 2.
ma. Beatiſſima virgo maria fuit vera mater dei/chriſti ⁊ Cõcl. 1.
verbi/ſm naturā hoīs aſſumpti. Iſta ɔcluſio eſt neceſſi/ D
tatis fidei: nam maria eſt vera mater eius qð ex ipſa na/ tum eſt/incarnatū/⁊ ex eius ſubſtātia homo factum. Ta lis eſt xp̄s deus ⁊ verbū. igitur. Minor ꝓbatur ex ſym/ bolis. ɔſequētia cū maiore nota eſt. Item Iohā. xix. Ste tit iuxta crucem ieſu mater eius. Item Matth. ij. Accipe puerū ⁊ matrē eius. ⁊ ſimilia multa. Item Dam. Dei ge nitricem vere ſanctā virginē pdicamus. Sicut eñ deus vere ex ipſa genitus eſt: ita ipſa vere dei genitrix dicitur. Deum eñ animus ex ipſa genitum: nõ vt deitate verbi ex ipſa pncipium accipiente: ſed dei verbo ex ipſo incarna/ to ⁊ genito. Non eñ hoīem nudū genuit ſancta virgo: ſed deū verbū: nõ nudum ſed incarnatū. Genuit eñ ſup poſitū. nā ſm eundē/gnatio hypoſtaſis eſt: ſed nõ eſt ibi ſuppoſitū niſi verbū deus qð eſt xp̄s: veruȝ illud genuit nõ ſm naturā diuinā: ſed ſm naturā humanā q eſt natu/ ra hoīs aſſumpti. Ex hac autoritate ptȝ ɔcluſio quātum ad oēs ſui partes. Sed dicit Dam. vbi. s. li. iij. ca. xij. Chri ſtotocon. i. genitricē xp̄i/nequaq₃ dico beatam virginē: g nõ debet dici mater xp̄i. Rñdetur cū Tho. de argē. ⁊ Hy ta ꝙ Dam. loquit̄ ɔtra Neſtoriū hereticū: q ſub illo voca bulo chriſtotocon/voluit negare eā eſſe matrē dei. Po/ ſuit naq₃ xp̄m purū eſſe hoīem. vñ eaȝ dicit Theoforō. i. xp̄m ferentē: non aūt deum. Non ergo negare voluit vir ginē eſſe matrē xp̄i: ſed in hoīe in quo hereticus venenū abſcōdit: noluit cōicare. put clare in textu cām dicti oſtē dit: eā quoq₃ manifeſte dei genitricē ɔfitet̄. Poſſet etiaȝ hec cõcluſio ꝓbari quoad eius primā partē: q: oīs ratio maternitatis pfecte in ea locū habuit. Miniſtrauit enim materiā ꝓli: coegit ad corporis formationē: localiter cõ/ ſeruauit ⁊ nutriuit ⁊c. ¶ Scða ɔcluſio. Marie veri⁹ cõ/ Cõcl. 2.
uenit maternitatis ratio reſpectu filij ſui/ꝙ cuicūq₃ ma/ E
tri ꝓlem ſm cõem nature curſuȝ generāti. Probatur: q: ratio maternitatis ɔſiſtit in miniſtratiōe materie corpo ris ꝓlis: ⁊ in cooperatione ad formationē corpis/orga/ nizationē ⁊ forme inductionē: ac formati corporis nutri/ tionē ⁊ augmētationē: ⁊ ꝙ vtrūq₃ miniſtrās ⁊ ꝓductum ſuit viuētia vita ſenſitiua eiuſdē ſpēi: materiā autē virgo maria ſola miniſtrauit. De nulla enim alia materia/ꝙ de corpore aut ſanguine vginis collecta eſt ſuba materialis corpis xp̄i: qð in ſola virgine iuenit̄. Nā in ceteris matri bus etiā ɔcurrit ſemē patris: qð eſt extrinſecū ſube mrīs: ⁊ ideo corpus xp̄i de ſola matre: ⁊ non aliquo ſumpto ex pr̄e formatum eſt. Fuit g ex hac parte veri⁹ mater xp̄i: ꝙ
E

quecūq; alia mater ſui filij naturalis. Ipſa etiam quoad
virtutē actiuā coopta eſt ꝓductiōi ꝓlis/plus ceteris ma
tribus:q; in ceteris eſt tm̄ virt⁹ naturalis. In virgine au
tem fuit virt⁹ actiua naturalis ⁊ ſupnaturalis. Qđ in ea
fuerit virt⁹ naturalis ad generationez ꝓlis ſicut in alijs
mulieribus: patet: q; nō fuit ſterilis:ſʒ naturaliter fecū/
da:q; ex virili cōmixtione potuiſſet gñare. Fuit em̄ perfe
cta in naturalib⁹ ſine aliquo vitio nature. Sterilitas aūt
vitiū eſt nature. Habuit ⁊ virtutē ſupnaturalē eā ad diui
ne ꝓlis generationē diſponentez. Nā ſm Dam̄. ⁊ allegat
magr̄ diſt.iij.hui⁹. Spūſſctūs dedit ei virtutē ſuſceptiuaȝ
ſimul ⁊ generatiuā:copulat hic virtuti ſuſceptiue gene/
ratiuā:q; vnā ſcʒ ſuſceptiuā dedit ei: nō miraculoſe ſʒ na
turaliter:q; naturalr̄ fecūda fuit potēs ꝓlem ſuſcipere:
ſed generatiuā ſine virili admixtione dedit ſupnaturalr̄
⁊ miraculoſe:q; potētia actiua cauſe inferioris/cā ſupe/
riore nō agente/eſt cā remota:ita ꝙ nunq̄ eſt cauſa pro/
pinqua ad effectū niſi cā ſuperiore agente. Scđm cōem
aūt nature ordinē/vis actiua matris inferior eſt ⁊ ſubor
dinata vi actiue patris: ⁊ a p̄re ꝯfert potentia ꝓpinqua
ad generandū. Hec aūt potētia ꝓpinq̄ nō eſt collata a pa
tre naturali:ſed īmediate a ſpūſancto habēte vim p̄nci/
palis cauſe agētis. Sic ergo ſpūſſanctus dedit ei vim ge
neratiuā.hoc eſt potentiā ꝓpinquā ſm illā vim natura/
lem remotā:qua erat naturaliter fecūda. Vñ q; in gene/
ratione naturali:p̄mo p̄cedit motus localis materie cor
poris generādi ꝓlis ad locū gñationi conuenientē:hinc
ſequit̄ figuratio/ꝯdenſatio/⁊ organizatio: q̄ etiam non
ſiūt ſine locali motu. Nō em̄ fit mutatio talis ſine motu
locali:⁊ in vltimo inſtāti illi⁹ alterationis quo corpus il
lud eſt diſpoſitū ad ſuſcipiendū formā vitalē ſpeciuocā/
educit̄ forma ipſa/ſi nō p̄uenit̄ puta cū fuerit aīa intelle
ctiua. In ꝓpoſito oīa illa facta ſunt in inſtanti. Vñ ſubi/
to in eodē inſtanti ꝯſenſus virginis dicentis. Ecce ancil/
la ⁊c. ſpūſſctūs collegit guttulas ſanguinis ī corpore vir
ginis diſperſas ad matricē. In eodē inſtāti ꝯdenſauit:fi
gurauit in corpuſculū:organizatū animauit ⁊ verbo vni
uit. ¶ Ad oēs illas operationes preterq̄ ad animationem
aīa intellectiua ⁊ vnionē verbi:etiā ſm quoſdā p̄terq̄ ad
mutationē localē/cooperata eſt vis generatiua virginis
etiā in inſtāti. Qđ ꝓbat̄:q; oīs vis actiua habens virtu/
tem reſpectu alicui⁹ effectus:⁊ nō p̄uenta ab aliquo cau
ſante totaliter illū effectū:in eodē inſtāti quo ꝓducitur:
agere pōt ad eius ꝓductionē:talis vis actiua fuit in ma/
ria:igitur. Cōſequentia nota. Maior ꝓbat̄:q; ſi nō age/
ret in inſtāti maxime ex eo:q; agit ꝑ media quoꝝ vnū ſuc
cedit alteri ꝓpter ordinē agendi inſtitutū. Sed hoc non
impedit:q; ſpūſſctūs q̄ ordinē agēdi inſtituit:libere inſti
tuit:⁊ mutare pōt. Et q̄ ſm ordinē inſtitutū ſibi ſuccede/
rent:pōt ſimul inducere:⁊ ꝑ hoc poteſt ſibi vis creata co
operari: ſicut em̄ poſito certo medio ad certā formā īdu
cendā ſtatim inducit̄ forma illa ſine medio tp̄is: q; poſi/
ta cauſa ſufficiente/ponit̄ effectus etiā ꝑ cauſas natura
les: ita ſi ſubito ꝓducit̄ p̄mū mediū.i.forma p̄uia ſit acci
dentalis vel ſubſtantialis:ponit̄ ſcđa ⁊ tertia:hoc eſt ſi/
mul cōdenſatio/figuratio/organizatio ⁊ forme ſpeciuo/
ce inductio. In ꝓpoſito aūt ſpūſſctūs hūc ſucceſſionis
ordinē mutauit:⁊ virgine ſecū agēte oīa illa in inſtāti for
mauit:ex quo em̄ ſpūſſctūs ⁊ virgo fuerūt agens totale
perfectius q̄ naturalis pater ⁊ mater nō indiguerūt his
medijs ſucceſſiuis. Minor rōnis ꝓbata eſt in rōne opi/
nionis ſecūde. Ex quo ptʒ ꝙ per virtutē ſupnaturalē vir
go maria ꝑfectius operabat̄ ad formationē corporis xp̄i
q̄ alia mater naturalis ad ꝓlē ſuā:quare verius cōuenit
marie maternitatis ratio/q̄ cuicūq; alteri matri reſpectu
Cōcl̄.3. ꝓlis ſue. ¶ Tertia ꝯcluſio. Intemerata dei genitrix ma/
F ria mater xp̄i eſt naturalis/ſimul ⁊ miraculoſa. Probat̄:
q; potentia generādi in ea fuit naturalis: q; naturaliter
fecūda:qua actuata ꝑ ſpm̄ſcm̄ actiuitatē paterni ſeminis
ſupplentē naturaliter coopata eſt ad corporis formatio

nem. Sicut ſi oculo ceco ſupnaturaliter daretur poten/
tia videndi:iam data potentia ꝑ illam videret naturalr̄.
Ita data virgini potentia generādi per ſpiritūſanctum:
iam illico operata eſt naturaliter ad ſupradictas opera/
tiones:nō minus īmo perfectius/q̄ ſi data fuiſſet ſibi ex
actuatiōe ꝑ vim ſeminis patris. Ex hac parte đ: ⁊ eſt ma
ter naturalis. Eſt ⁊ miraculoſa ſm Anſ.in de ꝯceptu vir
ginali.c.xſ.⁊ hoc quātum ad modū reducēdi potentiam
naturalē marie ad actū:nō ꝑ cauſam determinatā ſcilʒ ꝑ
vim actiuā patris naturalis. Fuit ⁊ miraculoſa quātum
ad modū ꝓducēdi:q̄ erat oīno ſubitus: qualis nō eſt ꝓ/
ceſſus naturalis in generatiōe hoīs. Fuit quoq; natura/
lis inquātum miniſtrabat humorē ſufficientē de natura/
li ſua ſubſtātia ad ꝯceptū:ſed fuit ſuꝑ naturā inquātum
ſola miniſtrabat:quātum alia mater cōmixta viro: vt di/
cit ſctūs Bonauē. ¶ Quātū ad tertiū articulū. Dubitat̄ Arti.3.
p̄mo circa primā ꝯcluſionē. Ex quo ꝯcluſio loquit̄ p̄mo Dub. 1.
cū ſpecificatione. Maria eſt vera mater dei ſm naturam G
aſſumptā. Unde ꝯcedendū ſit ſimplr̄ ſine ſpecificatione
Maria eſt mater dei ſiue xp̄i. Et arguitur ꝙ nec ꝯceden
dū ſit cuʒ ſpeciuocatione nec ſimplr̄. Primū ꝓbatur:q;
maria eſt virgo intacta ⁊ perpetua: g̊ nō eſt mater.vltra
ergo nec mater xp̄i ſm humanitatem. Ultima ꝯña nota.
Prima ꝓbat̄:q; virginitas ⁊ maternitas opponūtur: g̊
nō poſſunt ineſſe eiſdē ſm idem. ¶ Item xp̄i ſm huma/
nitatem nullus eſt pater:g̊ nec mater. Tenet ꝯña:q; pr̄ ⁊
mater ſunt correlatiua:⁊ poſito vno relatiuoꝝ/ponitur
⁊ reliquū:ſunt em̄ ſimul natura. ¶ Tertio maria nō eſt
mater humanitatis xp̄i:igit̄ nec eſt mater xp̄i ſm huma/
nitatem. Tenet ꝯſequētia: q; ꝓpter qđ vnūquodq; tale
⁊ ipſum magis:g̊ a ꝯtrario ſenſu ſi id qđ magis ineſſe vi/
det̄ nō ineſt:neq; ineſt illud qđ min⁹. Item bene ſequit̄:
album non đ: de dentibus:ergo nec de hoīe ſm dentes.
¶ Scđm ꝙ nō eſt ſimplr̄ dicenda mater dei nec xp̄i: pro
batur:⁊ ne multiplicent̄ v̄ba:me exponendo/dico ꝙ idē
volo intelligi:ſiue dicā dei:ſiue xp̄i:ſiue verbi:ſatis g̊ eſt
quodcūq; ex illis ponatur. Primo ſic:filiatio reſpicit hy
poſtaſim:ſʒ in xp̄o eſt tm̄ vna hypoſtaſis eterna:ſm quā
xp̄s nō eſt a btā virgine:igitur nō eſt filius eius: ꝑ conſe
quēs nec ipſa mater eius. Secundo oēs tres ꝑſone ſunt
vnus deus:g̊ ſi eſt mater dei:eſt mater triū ꝑſonarū diui/
narū:⁊ ita mater patris ⁊ ſpūſſancti. Tertio ſic deus nō
eſt genitus ex maria tꝑaliter g̊ nō eſt mater dei. Cōſequē
tia patet:q; nō eſt mater dei ſm generationē eternā: g̊ ſi
non ſm generationē tꝑalem nullo modo erit mater dei.
Antecedens ꝓbat̄:q; nullū eternū eſt tꝑaliter genitum:
deus eſt eternus:g̊ non eſt tꝑaliter genit⁹. Item quarto.
Qđ generat̄ tēporaliter recipit eſſe ſimplr̄ poſt nō eſſe:
de⁹ nō recipit eſſe poſt nō eſſe:igit̄. Conſequētia nota cū
minore:q; deus ſemꝑ eſt:nunq̄ nō eſt: igit̄ nō recipit eē
poſt nō eſſe. Maior ꝓbat̄:q; in hoc diſtinguit̄ generatio
ab alteratione. Item q̇nto. In xp̄o eſt tm̄ vnū eſſe qđ cō
ſequit̄ filiatio/ſcʒ eſſe ſuppoſitale:⁊ illud nō eſt receptū
nec genitū ex virgine:q; fuit ab eterno ex patre: g̊ xp̄s q̄
eſt ſuppoſitū nō eſt fili⁹ virginis. Antecedēs ptʒ: q; filia
tio ſolū denoīat ſuppoſitū: vt ſupra patuit:alioq̄n in xp̄o
eſſent plures filij ſm plura eſſe in eo. Qđ autē ſic ſit tm̄
vnū eſſe ſuppoſitale:ptʒ:q; tm̄ vna ꝑſona ſeu ſuppoſitū
eſt xp̄s. Preterea ſexto maria nō eſt mater deitatis: igit̄
nec dei. Tenet ꝯña:q; idem oībus modis eſt deus ⁊ dei/
tas. Antecedēs ꝓbat̄:q; ſi eſſet mater deitatis eadē rōne
eſſet mater patris ⁊ ſpūſſancti ſicut ⁊ filij:quia ita deitas
eſt pater ⁊ ſpūſſanctus ſicut filius. ¶ Pro illoꝝ ⁊ dubij Nota. 1.
ſolutione/notandū eſt ꝙ generatio ⁊ alteratio in h̄ diffe
rūt quātum hic ſufficit:q; ꝑ generationē alicui acquirit̄
eſſe ſimplr̄.i.eſſe ſubſtātiale tanq̄ termin⁹ illius mutatio
nis. Sed ꝑ alterationē cōicatur alicui eſſe ſm quid.i.eſſe
accidētale:ſicut g̊ ad hoc ꝙ aliq̇d alteret̄/nō opʒ ꝙ ipm
de nouo ſit/poſtq̄ nō fuit:ſed ſufficit ꝙ recipiat de nouo
aliqđ accidēs qđ prius nō habuerit:ſic de ꝑ ſe ratiōe ge/

nerationis/non eſt ꝙ illud qđ generat̃ de nouo incipiat
eſſe poſtq̄ non fuit: ſed ſufficit ꝙ de nouo recipiat aliqđ
eſſe ſimplr̃. i. aliquā ſubſtantiā quā prius nō habuit. Re/
cipiat inquā tanq̄ ſui partē eſſentialē: vel tanq̄ naturam
in qua ſubſiſtit: qđ đ ꝓpter materiā q̄ non generat̃ pro
prie: licet incipiat hr̃e nouā formā: q: forma non eſt eius
pars eſſentialis: nec materia ſubſiſtit in ea tanq̄ ſuppoſi
tū in materia. Et q̄uis naturaliter q̇cq̇d nouā recipit ſub
ſtantiā tanq̄ partē ſui eſſentialē: vel tanq̄ naturā in qua
ſubſiſtit: etiā ſimplr̃ incipit eſſe poſt nō eſſe (ſiquidē ſolū
cōpoſitū incipit habere ſubſtantiā tanq̄ partē eſſentialē
⁊ illud nō poteſt eſſe ſine ſua parte eſſentiali: nec ſuppo/
ſitū ſine natura in qua ſubſiſtit) nō tm̄ hoc eſt de rōne ge
nerationis. Unde ſi ſuppoſitū manēs in ſua ſpecie poſ/
ſet aſſumere aliā formā ſpeciuocā: ſuppoſitū illud gene/
raretur: lꝫ prius fuiſſet: imo totiens de nouo generaret̃:
quotiēs poſſet nouā formā ſubſtantialē recipere. Qđ ve
ro đ: idem nō poſſe bis generari: verū eſt naturaliter: et
Nota. 2. ſm idem. ¶ Scđo aduertendū ꝙ non eſt idem generari
D aut naſci ex vna: ⁊ eſſe filiū ex parte altera/etiā in eadeꝫ
ſpecie viuentiū vita ſenſitiua. Nā hec noīa/filius/pater/
mater/dūtaxat denoīant ſuppoſita. Nam non ſupponūt
niſi ꝓ ſuppoſito: ⁊ cōnotant generationē actiuā vel paſ/
ſiuā cū ſexus diſcretiōe ⁊c. Generari aūt ⁊ naſci denomi
nāt quodcūq; ꝓductū ꝑ generationē aut natiuitatē: ſiue
ſit ſuppoſitū/ſiue natura/ſiue pars ſuppoſiti. Rō diuer
ſitatis huiꝰ nō eſt: niſi impoſitio terminoꝝ quā ex cōivſu
loquēdi colligimus. Non em̄ admittit loquēdi vſus ani/
mā ꝓlis eſſe filiam matris: nec manuꝫ aut caput. alioq̇n
mater vna generatōe generaret multos filios aut filias
Concedit aūt loquendi vſus manuꝫ infantis p̄mo naſci
aut generari vel caput. ¶ Ex illis ſequūtur aliqua corol
laria q̇bus apparet q̄ ꝓpoſitiōes in hac materia ſunt cō
cedende: ⁊ q̄ negande. ¶ Primū. Licet natura humana
1 in xp̄o nata eſt ⁊ genita de virgine: nō tm̄ eſt filia virginis
Prima ꝑs patet: q: ꝓducta eſt de ſubſtātia virginis: ergo ex
ea genita ſiue nata. Scđa ꝑs patet: q: natura humana in
xp̄o nō eſt ſuppoſitū: ſed ſuppoſitata. ¶ Scđo ſequit̃/ꝙ
2 nō oē natū de virgine eſt xp̄s. Patet de natura humana
xp̄i: q̄ nata eſt de virgine: ⁊ tm̄ nō eſt xp̄s. ¶ Tertio ſequi
3 tur/ꝙ ſi verbū dimitteret naturā humanā: ⁊ cōſeruaret
dimiſſam: ipſa eſſet de nouo filius v̄ginis ſine noua gn̄a
tione ⁊ natiuitate. Patet: q: dimiſſa eſt ſuppoſitū genitū
a virgine: ergo filius eiꝰ: ⁊ tm̄ nō de nouo genitꝰ. ¶ Quarto
4 ſequit̃: ꝙ in caſu p̄miſſo maria haberet plures filios ſuc
ceſſiue nō ſimul: ⁊ tm̄ vna gn̄atione natos: q: v̄bū primo
xp̄m: ⁊ poſt naturā humanā dimiſſam: non aūt ſimul: q:
verbū nō eſt filiꝰ marie natura hūana dimiſſa. Nec natu/
ra humana eſt filius q̄diu fuerit a v̄bo aſſumpta. Scđa
ꝑs ptꝫ: q: maria vna generatiōe genuit naturā hūanā: et
ſuppoſitū/cui natura hūana fuit vnita: hoc aūt erat ver/
bū. Nō tm̄ ꝯcedendū eſt/ꝙ v̄go peperit duos filios: pro/
pter appellationē illoꝝ terminoꝝ peperit ⁊ duos filios: q̄
q: ſunt cōnotatiui: ⁊ ponūtur a parte eiuſdē extremi: im
portāt ſua formalia ſimul adiacere: non aūt fuerunt duo
filij cū peperit. Peperit aūt duas res: quarū q̄libet q̄nq;
5 erat filiꝰ eius. ¶ Quinto ſequit̃: ꝙ in caſu virginis filiꝰ
alius a xp̄o fuit paſſus: q: hūana natura eſt paſſa: q̄ nūc
eſt alius filiꝰ a xp̄o. Silr̃ illa eſſet concedenda. Duo filij
marie pependerūt in cruce: q: humana natura ⁊ ſuppoſi
tum xp̄i pependerūt in cruce: q̄ fuerūt duo filij marie ſuc
6 ceſſiue. ¶ Sexto ſequit̃: ꝙ ſi v̄bū nūc dimitteret naturā
humanā eāq; cōſeruaret: verū eſſet ꝙ hō. 1488. annoꝝ
inciperet eē naturalis filius marie: tot em̄ anni fluxerūt
a natiuitate xp̄i vſq; ad diem dū hec ſcribimꝰ. ¶ Sꝫ forte
diceres: in caſu illa nō eſt vera: iſte homo fuit genitus ex
virgine demōſtrādo naturā humanā dimiſſam: q: illa de
p̄ſenti nunq̄ fuit vera: ille hō generat̃ ex virgine. Reſpō
det̃ ꝙ eius de p̄ſenti nō eſt illa: ille hō generat̃/ſicut illiꝰ
hoc album fuit nigrū: illa albū eſt nigrū: non eſt eius de
preſenti: ſed illa: hoc eſt nigrū. Sic in ꝓpoſito hec de pre
ſenti: hoc generat̃ ex virgine: eſt eius de p̄ſenti demōſtrā
do naturā humanā: ⁊ hec fuit vera. Eſt em̄ ly homo con
cretū ſicut ly album. Et ideo dicenduꝫ eſt eodem mō de
duabus p̄dictis ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Sed q̇d ſi verbū aſſu/
meret naturā dudū genitā ab adā: vtrū eſſet filius adaꝫ.
Rn̄dit Oyta ꝙ nō: q: nō recepiſſet humanitatē ab adā
ꝑ generationē ab adā: ſed eā q̄ prius fuiſſet genita. Uer/
bū em̄ nō đ genitū ꝑ aſſumptionē: niſi q: natura eſt ge/
nita vnita v̄bo: qđ nō eſt in caſu. Et ꝑ hec ad dubiū rn̄de
tur/ꝙ hec ſimplr̃ ſine ſpecificatione vera eſt. Maria eſt
mater dei. Patet ex ꝓbatiōe ꝯcluſionū q̄ loquūtur ſine
ſpecificatione. Item maria eſt mater alicuiꝰ ſuppoſiti: et
nō niſi dei: q: nullū aliud ſuppoſitū eſt genitū a virgine
niſi deus. ¶ Si dicis ſuppoſitū humanū ſiue hō eſt ge/
nitū aut genitus ab ea. Dico illud ſuppoſitū eſt ſuppoſi/
tum diuinū ⁊ deus. ¶ Ad rōnes ꝓbātes ꝙ nec cū ſpeci/
ficatiōe ꝯcedendū ſit mariā eſſe matrē dei. ¶ Ad primā E
đ ꝙ virginitas ⁊ maternitas nō opponūtur: q: virgini/
tas nō dicit integritatē corporis ⁊ mentis ſi eſt virtꝰ mo
ralis: ⁊ maternitas dicit actionē cauſe inferioris ſubordi
nate cauſe ſuperiori ad ꝯceptionē ꝓlis: ſiue illa ſuperior
agat mō nature ſiue ſuꝑnatura liter: illa autem nō repu/
gnāt. ¶ Si dicis: virginitas repugnat partui. Reſpon/
det̃ verū eſt naturaliter: ſed nō ſuꝑnaturaliter: nā in par
tu fuit ſpeciale miraculū: ſcilꝫ penetratio dimenſionū: q̄
deo eſt poſſibilis. ¶ Ad ſcđm đ negādo ꝯſequentiā. Ad
ꝓbationē đ: ꝙ pater ⁊ mater nō ſunt correlatiuū: ſed cor
relatiuū patris eſt filius viri. Correlatiuū matris proles
femine. ¶ Si đ: pater ⁊ mater habēt ſe in generatiōe vt
actiuū ⁊ paſſiuū: ſed actiuū ⁊ paſſiuū dicunt̃ adinuicem
correlatiue. Rn̄det̃ admiſſo qđ aſſumit̃ gr̄a argumenti.
Nō ſequit̃ ꝙ pater ⁊ mater ſunt adinuicē correlatiua. ſi/
cut nō ſequit̃: zacharias ⁊ iohānes habēt ſe vt pater ⁊ fi
lius: ⁊ pater ⁊ filius ſunt correlatiua: ergo iohānes ⁊ zacha
rias ſunt correlatiua. ¶ Ad tertiū negetur ꝯn̄a. Ad ꝓba
tionē de regula ph̄i/đ: ꝙ loquitur de exiſtēte tali ꝓpter
aliud eſſe tale. Nūc aūt maria nō eſt mater xp̄i ꝓpter hoc
q: eſt mater humanitatis xp̄i: ſed q: genuit humanitateꝫ
vnitam xp̄o. Nec filiatio magis ineſt humanitati q̄ xp̄o:
imo humanitati penitus nō ineſt: ineſt dico denoīatiue:
q: nō denoīat hūanitatē: lꝫ inſit humanitati inheſiue: ſi
ponit̃ reſpectꝰ diſtinctus ab abſolutis. Et ſi arguit̃: bn̄ ſe
quit̃/album nō đ de dente ⁊c illo ꝯceſſo ꝙ ſequit̃ mate
rialiter: nō tm̄ in ꝯn̄a formali. Unde hic nō ſequit̃: q: non
eſt ſimile: q: aliq̇s đ: albus ꝓpter dentes eſſe albos: ſed
xp̄s nō đ hō ꝓpter humanitatem eſſe hoīem: ſicut aliq̇s
đ: ſciens ſm habitū: nō tm̄ ſequit̃: ergo habitꝰ eſt ſciēs: nō em̄
đ: ſciens ꝓpter habitū eſſe ſcientē: ſed ꝓpter habitū ſi/
bi inherentē ⁊c. ¶ Ad rōnes ꝓbātes ꝙ nō eſt ſimplr̃ cō F
cedendū ſine ſpecificatiōe ⁊c. ¶ Ad primū ꝯcedit̃ ꝙ fi/
liatio ſit hypoſtaſis ex notabili. ij. ⁊ ſm illam eternā hy/
poſtaſim eſt a virgine tꝑaliter genitus hō in mūdū. i. hec
eterna hypoſtaſis facta eſt hō: vt hꝫ ſctūs Tho. ¶ Ad ſe
cundā neget̃ ꝯn̄a: q: deus in antecedēte ſtat eſſentialr̃: ſꝫ
in ꝯſequēte ꝑſonaliter. Cū em̄ maria đ mater dei/ſtat ꝑ/
ſonaliter ꝓ filio ⁊ nō eſſentialiter: ita ꝙ pōt dici ſingula
tim de ſingulis ꝑſonis: ꝓut fides habet. Ex ꝯſequēti ne/
get̃ ꝙ eſt mater patris aut ſp̄uſſcti: lꝫ ſit mater dei: q: ex
vſu loquēdi eccleſie: cum đ: maria eſſe mater dei/reſtrin
gitur ly deus ꝑ nomē mater ad ſtandū tm̄ ꝓ filio in diui/
nis: q: valet: maria genuit deū: gigni v̄o filio cōuenit: er
go valet/genuit deum filiū: vel eſt mater dei filij: ⁊ non
patris aut ſp̄uſſancti: ita habet fides. ¶ Ad tertium ne/
getur ꝙ deus nō eſt genitus ex maria. Ad ꝓbationē: nul
lum eternū eſt genitum: falſa eſt illa tam in diuinis q̄ in
humanis: licꝫ in diuinis nihil ſit tꝑaliter genitum: eſt tm̄
aliquid eternaliter genitum. Et quia ſequēs ratio videt̃
illam ꝓbare. Ad ſequētem cū arguit̃: qđ generatur tēpo
raliter recipit eſſe ſimpliciter poſt non eſſe. negetur illa

ſicut iacet:nā ſm eſſe ibi diſtribuitur: ſed qđ tpaliter ge/
neraf recipit aliqđ eſſe de nouo:nō curando an recipiēs
vel receptū vel vtrūq3 prius fuerit vel nō. Sed in hoc ge
neratur tpaliter ꝛ de nouo:q3 de nouo recipit aliqđ eſſe
ſimplr:qđ eſſe receptū prius nō habuit:licet pri9 habuit
aliud eſſe ſimplr:q3 ergo in xpo ſunt duo eſſe: diuinū et
humanū:ꝛ vtrūq3 eſt eſſe ſimplr: q3 eſſe ſubſtātiale reci/
pit eſſe humanū ſimplr poſt nō eſſe humanū: l3 nō poſt
nō eſſe:q3 nō poſt nō eſſe diuinū: ꝛ patet quō diſtinguif
gñatio ab alteratione. ¶ Ad qntum ꝯcedif:ꝙ in xpo eſt
tm̄ vnū eſſe ſuppoſitale:ſunt tm̄ in eo duo eſſe ſimplr. Et
cum arguif:filiatio ꝯſequitur eſſe ſuppoſitale: verū eſt:
ꝯſequif.i.importat vel reqrit:ſed nō tm̄ eſſe ſuppoſitale
vnde filius ſupponit ꝓ ſuppoſito cōnotando recepiſſe
eſſe ſimplr/ſiue ſuppoſitale ſiue nō per generationem a
parente. ¶ Ad vltimū. Maria nō eſt mater deitatis:cō/
cedif illa ſm ꝑdicationē formalē:q3 deitas nō eſt forma/
liter ſuppoſitū. Filiatio aūt ꝛ maternitas couēniunt tm̄
ſuppoſito: licet nō ſemper ſm eſſe ſuppoſitale: licet ſm
ꝑdicationē idēticā videf cōcedenda: q3 maria eſt mater
verbi qđ eſt idem deitati : ꝛ ita eſt mater alicuius qđ eſt
deitas. Et cū arguif idem eſt oībus modis deus ꝛ deitas
negetur illa/capiēdo deus ꝑſonaliter: diſtinguūtur em̄
formaliter. Et qn̄ arguif:ſi eſſet mater dei:eſſet mater pa
tris:negef ꝯña:q3 in ſimili non ſequif:cōmunicabile eſt
ꝓprietas deitatis:ergo eſt ꝓprietas pr̄is. Nec ſequif: fi/
lius h3 deitatem patris:g̊ habet paternitatē patris: ꝛ tm̄
idem realiter ſunt deitas ꝛ paternitas. Non g̊ ꝯcedendū
eſt ꝙ maria ſit mater pr̄is aut ſpūſſancti etiā ſm ꝑdicatio
nē idēticam:q3 ꝑſone diuine habent eſſe ſuppoſitalia rea
liter diſtincta:l3 eandē eſſentiam. ¶ Ex illo ſequif ꝙ ma
ria eſt mater alicui9 qđ nō genuit. Patet:q3 eſt mater dei
tatis hypoſtatice:ꝛ tm̄ nō ꝯcedif ꝙ genuit deitatē: q3 ver
bū genuit nō ꝑdicaf niſi formaliter. Sicut nō ꝯcedif ꝙ
eſſentia diuina generat vel generaf: ꝙuis illud qđ eſt di
uina eſſentia generat:ſc3 pater ꝛ filius q̇ eſt eſſentia: ge
neratur:q3 verbū generat ꝛ generaf non ꝑdicanf hypo
Dub. 2. ſtatice:ſed tm̄ formalr. ¶ Scđo dubitaf:vtrū ſpūſſctūs
A vere ꝛ ꝓprie poſſit dici pater xp̄i:ꝛ xp̄s filius ſpūſſancti
ꝛ videf ꝙ ſic:q3 virgo maria eſt vere xp̄i mater: g̊ ſpūſ/
ſanctus eſt vere eius pater. Cōſequētia ꝓbatur ꝑ locū a
maiori:q3 cū eſſe patrē ꝛ matrem cōuenit ꝑſone habenti
actionē circa generationē ꝓlis:magis cōuenit ꝑncipali9
agenti ꝙ̄ agenti ſubordinato: ſed ſpūſſctūs fuit ꝑncipa/
lius agens in generatione hūanitatis xp̄i ꝙ̄ maria. Sup
pleuit em̄ oēm actiuitatē patris: q̇ eſt agens ꝑncipalius
in generatione:g̊ magis debet dici pater/ꝙ̄ maria mater
Item xp̄s eſt natus ſpūſſancti:g̊ filius. Cōſequētia tenet
q3 oīs natus eſt filius eius cui9 eſt natus. Antecedēs ꝓ/
batur:q3 xp̄s eſt natus de ſpūſancto: vt đ3 Matth.j.er/
go eſt natus ſpūſſancti. Rn̄detur ad dubium breuiter ꝙ
ſpūſſanctus nō poteſt dici pater xp̄i:ſed nec pater huma
nitatis xp̄i/niſi tranſſumptiue:quo mō trinitas đ3 pater
creatione oīm exiſtentiū: ſic poſſet dici pater humanita/
tis xp̄i qua3 creauit. Nec ſolus ſpūſſanctus: ſed ꝛ pater:
imo ꝛ xp̄s:q3 humanitas xp̄i a tribus ꝑſonis eque crea/
ta eſt ꝛ ꝓducta: nō tm̄ pōt ſic dici ſpūſſanctus pater xp̄i:
q3 nō creauit xp̄m:non enim đ3 xp̄s creatura vt infra đ3:
poſſet tm̄ ſic dici pr̄ xp̄i ſm humanitate3: l3 illa ꝓpoſitio
in vſu loquēdi nō eſt: ne detur occaſio errādi: vt credere
tur ſpiritūſanctū de ſua ſubſtantia genuiſſe xp̄i humani/
tatem. Sed capiēdo pater ꝓprie/nō pōt ſpūſſanct9 dici
pater xp̄i:licet habuit actiuitatē ꝑncipalem in formatiōe
humanitatis xp̄i:q3 ad rōnē patris requirif ꝙ producat
aliqđ viuēs de ſua ſubſtātia in eadē ſpecie: nūc aūt ſpūſ/
ſanctus nō ꝓduxit xp̄m ſm deitatem:ſed ꝓductus eſt ab
eo. Scđm humanitatē vō nō ꝓduxit eū de ſua ſubſtātia
q3 nihil ſubſtātie deitatis.ſſ.ingreſſum eſt ſubſtātiam hu
manitatis xp̄i:nec humanitas xp̄i eſt eiuſdē ſpeciei cū.ſſ.
Hincait Myta in.q.vnica. Non op3 ꝙ etſi virgo glorio/
ſa dicatur mater eo ꝙ ei cōueniūt oēs conditiones vere
maternitatis.vt ſupra.C.patuit:non op3 ex hoc.ſſ.dicere
patrē:ꝛ item eandē denoīationē hr̄e cum matre ſeu filio
patiente cū ipſi.ſſ.nō cōueniūt oēs cōditiones veri pr̄is
hoīs alicui9. Vn̄ ſm ſctm̄ Tho.ſſ.fecit illas actiōes: non
mediante ſemine ex ſe deciſo: qđ ad patrē ꝑtinet: ſed q̄ſi
artifex operādo in materiā exteriorē. Et ꝑ hoc p3 rn̄ſio
ad ꝑmā rōnē:q3 l3 ſpūſſanctus fuit ꝑncipalius agens in
formatiōe corporis xp̄i:hoc tm̄ nō ſufficit vt dictū eſt:alio
q̇n eſſet verus pater cuiuſlibet hoīs: q3 in oī actione pri/
ma cauſa principalius agit: ꝛ.ſſ.eſt prima cauſa ſimplici
ter. ¶ Ad ſcđm negef illa:xp̄s eſt natus.ſſ.cōcedif tm̄ ꝙ
eſt natus de.ſſ.nam in ꝑma capif noīaliter: q3 mutat re/
gimen participij.ſic em̄ natus capif ꝓ filio. In ſecunda
accipitur participialiter:ꝛ ſic accipif gñaliter ꝓ viuente
ꝓducto de aliqua materia/ſiue viuēte/ſiue non viuēte.
Sic dicim9 vermes naſci de cadauere. Sic ꝯceditur xp̄m
eē natū de ſpūſctō: ꝓut dicit circūſtantiā cauſe actiue nō
materialis. Nō em̄ natus eſt de ſpūſancto ſicut de mate/
ria:ſicut natus eſt de virgine: ſed de ſpūſctō natus ē tāꝙ̄
de opifice ſiue de cauſa efficiēte. ¶ Tertio dubitaf: vtrū Dub. 3.
btā virgo maria ſuis meritis dn̄icam incarnationē impe M
trauit:ꝛ mater dei eſſe meruit:ꝛ arguif ꝙ ſic: na3 patres
dn̄i incarnationē meruerūt:ergo multomagis virgo ma
ria. Cōſequētia tenet: q3 pre oībus ipſa inuenit gratiam
apud dn̄m. Luce.j. Antecedens ꝓbaf: q3 gloſa ſuꝑ illud
Pſ. Fiat miſericordia tua dn̄e ſuꝑ nos/quēadmodū ſpe
rauim9 in te.dicit. Hic inſinuaf ꝓphete deſideriū de in/
carnatione ꝛ meritū impletionis. ¶ Preterea pr̄es me/
ruerūt beatitudinē:ergo ꝛ incarnationē:ſine qua beati/
tudo nō ꝯfertur:q3 quicūq3 meref aliqd:meref etiam oē
illud ſine quo ipſum haberi nō pōt. ¶ Preterea per fidē
operantē per dilectionē/qua credimus vitā eternā qua3
expectamus:meremur eam:ergo patres antiq qui habe
bant fidem ꝑ dilectionē operantem de incarnatiōe mere
banf eam:ergo multomagis beata virgo. Cui elizabeth
Beata q̄ credidiſti: q3 ꝑficientur in te q̄ dicta ſunt tibi a
dn̄o. Item frequenter canit eccleſia de beata virgine/ꝙ
meruit xp̄m portare. ¶ Pro ſolutione notandū ꝙ nullū
meritū eſt ſine gratia vt patuit in.ij.diſt.xxvij.xp̄s autem
in carne oībus meruit primā gratiam. Unde xp̄i incarna
tio ꝛ paſſio eſt cauſa gratie in nobis: ſm illud Johan.j.
Gratia ꝛ veritas ꝑ ieſum xp̄m facta eſt. Et ideo reſpectu
incarnationis xp̄i nullum eſſe potuit meritū. Nō xp̄i: q3
priuſꝙ̄ homo eſſet/mereri nō potuit:q3 mereri preſuppo
nit eſſe:non aūt mereri potuit niſi inquātum hō ſiue ſm
naturā humanā:ideo xp̄m mereri ꝑſupponit xp̄m eē ho
minē:nō aūt fuit hō ante incarnationē. Nec alius homo
potuit mereri incarnationē: q3 incarnatio ꝛ paſſio eſt cā
gratie oībus hoībus:ꝛ ita cā meriti. ꝛ per ꝯſequēs non
pōt eſſe ex merito:alioqn meritū ꝑcederet cauſam ſuam.
Unde dicit Sco.in.iiij.diſt.ij.q.j.ꝙ in operibus dei non
fuit aliquod opus mere gratie/niſi ſola incarnatio filij
dei. Et licet tempore conceptionis ꝑceſſerunt aliqua me
rita bona marie:tamen non erant merita abſolute reſpe
ctu incarnationis: ſed forte reſpectu acceleratiōis:vt im
pleretur incarnatio ꝑordinata. ¶ Preterea nullū opus N
inimici acceptaf vt meritū reſpectu cuiuſcūq3 doni: meri
tū dico de ꝯdigno qđ ꝓprie đ3 meritū. Sed totū gen9 hu
manū fuit inimicū deo/donec ꝑ mediatoris ſatiſfactionē
ꝛ meritū reconciliaref. Mediatoris aūt xp̄i meritū ꝛ ſa
tiſfactio ꝑuidebaf ab eterno:ꝛ acceptate fuerāt vt aliqd
boni ꝯferref electis in rōne illius ſatiſfactiōis anteꝙ̄ ex
hiberef:vt eis q̇ illā ꝑceſſerūt exhibitā remitteref origi/
nale:ꝛ gr̄a ꝯferref:ꝑ quā mereri poſſent. Vn̄ manifeſtū
eſt ꝙ oē meritū hoīs ꝑſupponit ſatiſfactionē mediatoris
vt ꝑuiſam vel exhibitā:ideo reſpectu illius nō ꝑceſſerūt
merita reconciliandorū. Hinc dicit btūs Augu. ꝛ allegat
magiſter in textu diſt.ꝑſenti. Modus iſte quo natus eſt
xp̄s de maria ſicut filius: ꝛ de ſpūſancto nō ſicut filius:

inſinuat nobis gratiam dei/quā humanitas nullis meri
tis p̄cedentibus in ipſo exordio nature ſue quo eſſe cepit
verbo dei copularet̃ in tantā pſone vnitatē: vt idem eſſet
filius dei q̇ filius hoīs: ⁊ filius hoīs q̇ filius dei: ⁊ ſic in
nature humane ſuſceptione fieret quodāmodo ipſa gra
tia illi hoī naturalis: qua nullū poſſet admittere pctm̄.
Ad.1. ¶ Per hec patet reſpōſio ad primā partē dubij/ꝙ bea⸗
tiſſima virgo ſuis meritis nō meruit/nec īpetrauit filiū
dei incarnari: ſed in virtute illius vt p̄uiſe gratia meren⸗
di alia collata eſt: ⁊ in virtute eiuſdē ab originali p̄ſerua
ta eſt. ¶ Sed de ſecunda parte dubij: vtrum meruit eſſe
mater dei: dicit ſctūs Bonauen. q. iiij. hui⁹ diſt. ꝙ merito
cōgrui meruit cōcipere filiū dei: ⁊ ita eſſe mater dei: q: ꝑ
ſuā nimiā puritatē ⁊ humilitatē: imo ⁊ charitatē/diſpo⸗
ſuit ſe vt eſſet idonea mater. Nō aūt merito cōdigni hoc
meruit: q: ꝯcipere filiū dei excedit oē meritū: ⁊ erat fun⸗
damentū meriti glorioſe virginis. ¶ Sed videt̃ ꝙ pro⸗
babiliter ſuſtineri poſſet/ꝙ btā virgo etiā merito condi⸗
gni meruit eſſe mater dei ⁊ filiū dei ꝯcepiſſe: ⁊ hoc ꝑ gra
tiam ⁊ opera virtuoſa: vnde ⁊ eā ab originali p̄ſeruauit
vt eēt idonea mater dei. Quia ꝓbabile eſt ꝙ deus pater
poſt virginis ſanctificationē/ quā nō meruit: eius bona
opera acceptauerit ad hoc: vt de ipſa formaret̃ corp⁹ aſ⸗
ſumendū a filio. Nec excedit illud meritū humanū ſicut
excedit ipſa incarnatio: q: maius vel nō minus eſt beatū
eſſe q̄ eſſe corporalē matrē dei: ſicut carnali maternitati
videt̃ dn̄s p̄tuliſſe ſpūalem q̄ eſt ꝑ obedientiā voluntat̃
dei: vt dixit Matth. xij. Quicūq: fecerit voluntatē p̄ris
mei q̇ in celis eſt: ip̄e meus frater/ſoror ⁊ mater eſt. Ma
xima aūt cōformitas voluntatū cum diuina eſt in beatis.
Beatitudinē aūt meruit beata virgo de cōdigno ſicut ⁊
ceteri ſancti: vt cōiter tenent doctores: g̃ ⁊ meruit eē ma⸗
ter dei. Nec eam eſſe matrē dei eſt cauſa gratie in ſe vel in
alijs ſicut incarnatio ⁊ paſſio. Nihil ergo videt̃ impedire
q̇n meruerit eſſe mater dei. ¶ Per hoc ad rōnes dubij.
Ad primā d: ꝙ gloſa ſic habet. Incarnationē impleri de
ſiderat: vt poſſit ꝑfectius eſſe. Unde nō dicit patres me⸗
ruiſſe incarnationē ſm̄ impletionē incarnatiōis: hoc eſt
accelerationē. Non em̄ petebāt vt incarnaret̃ aliquādo
qđ ex diuina ꝓmiſſione certū habebant: ſed petierūt vt
veniret ⁊ incarnationē nō differret. Unde eſt illud Eſa.
lxiiij. Utinā dirūperes celos ⁊ deſcenderes: vt notū fie⸗
ret nomen tuū inimicis tuis. ⁊ ſimilia. Et ſi d: Orationi⸗
bus ſuis aliquid meruerūt: ⁊ nō niſi incarnationem dei.
Reſponſum eſt modo: hoc meruerūt quod petebant. i.
accelerationē incarnationis: ⁊ maxime virgo glorioſa.
Ad.2. ¶ Ad ſcđm neget̃ ꝯſequētia: q: ſic argueret̃/ꝙ meruiſ⸗
ſent primā gratiā: ſine qua beatitudo nō ꝯfertur: vn̄ que
dam ſunt concomitantia beatitudinē: vt gaudiū/ſecuri⸗
tas ⁊c. ⁊ illa meruit qui meruit beatitudinē. Quedā v̓o
antecedētia ⁊ btitudinē inducentia: ⁊ de illis nō op: ꝙ
merens beatitudinē mereatur antecedentia. Hec enim
ſunt ipſa merita: ⁊ gr̄a meriti p̄ncipiū: q̄ nō cadunt tanq̄
Ad.3. premiū ſub merito. ¶ Ad tertiū d: negando ꝯſequētiā; ⁊
ratio eſt q: beatitudo ⁊ vita eterna nō eſt p̄ncipiū meri⸗
ti; ſed premiū: ideo cadit ſub merito. Sed incarnatio eſt
p̄ncipiū ⁊ cauſa oīs meriti noſtri q̄ p̄ſupponit̃ merito no
ſtro: ideo ipſa cadere nō pōt ſub merito: ſicut effect⁹ nō
Ad.4. pōt eſſe cā ſue cauſe ſiue ſui p̄ncipij. ¶ Ad quartū d: ꝙ
pōt dici ꝓbabiliter ꝙ btā virgo meruit portare ⁊ conci⸗
pere xp̄m: ſed ꝑ hoc nō meruit incarnationē xp̄i: quia po
tuit xp̄s de alia matre incarnari: ⁊ iō incarnationē nō me
ruit. Sed ꝙ de ipſa incarnaret̃ ſuppoſita incarnatiōe ali
quādo fiēda: h̃ meruit ꝑ gr̄am ⁊ opa/ex p̄uiſo incarnatio
Dub.4. nis ⁊ paſſionis xp̄i merito ſibi collatas. ¶ Quarto dubi
tatur: vtrū caro xp̄i q̄ in patrib⁹ pctō fuit obnoxia: de ſe⸗
mine dauid ſm̄ rōnē ſeminalē ſit ꝓducta. Et videt̃ ꝙ ſic
quātum ad ambas partes. Primā em̄ partē expſſe ponit
magr̄ diſt. iij. dicēs. Credi op: carnē xp̄i prius pctō fuiſſe
obnoxiā; ſicut reliqua virginis caro. Sed ſecūda ꝓbat̃;
q: corpus xp̄i formatū eſt de carne virginis ipſa coope⸗
rante: nō aūt cooperata eſt niſi per virtutē generatiuā:
vt pt: per Dam. vt ſupra allegatū eſt. Uirtus autē gene
ratiua eſt virtus ſeminalis. Sed oppoſitū hui⁹ patet: q:
ſi xp̄s deſcendiſſet a virgine ⁊ a patribus ſm̄ rōnē ſemi⸗
nalem: fuiſſet decimatus in lūbis abrae: ſicut et leui ⁊c.
Dubiū illud concernit p̄ſentē ⁊ p̄cedentē diſtinctionem:
iō pro intellectu reſponſionis notandū: cū dicimus car
nem xp̄i vel alterius obnoxiā eſſe vel fuiſſe pctō: non eſt
intelligendū ꝙ caro aliq̄n fuerit ſubiectū peccati: eo mō
quo peccatū conceditur habere ſubiectū. Sicut em̄ caro
nō pōt eſſe ſubiectū gratie: ita nec peccati. Idem quippe
eſt ſubiectū oppoſitoꝝ: gr̄a vero ⁊ pctm̄ opponūtur. Sʒ
caro d: obnoxia pctō: q̄ eſt ſubiectū peccatricis aīe. Un̄
q̄rere an caro xp̄i fuerit obnoxia pctō in patrib⁹: eſt que
rere an caro xp̄i fuerit aliquādo caro patrū: dum aīe car⸗
ni hmōi inherenti infuit pctm̄. ¶ Uidendū eſt ergo quō
caro xp̄i fuerit in patribus. Ubi aduertendū ꝙ carnem
fuiſſe in patribus dupl'r intelligit̃. Uno modo ſm̄ deſi⸗
gnatā materiā. i. ſm̄ certam ⁊ ſignabilem ſui materiā: ita
ꝙ eadē materia carnis ſm̄ numerū fuit in parētib⁹. Alio
modo/ꝙ fuit in parentib⁹ tanq̄ in quodā p̄ncipio: h̃ eſt
ꝙ in parentibus fuit aliqua virtus eis cōicata a ſuis pa⸗
rentibus: per quā poterat caro iſta ꝓpagari ſeu in mr̄is
vtero formari. Quod breui⁹ ſic dici pōt/ꝙ caro aliq̄ fuiſ
ſe in parente intelligitur: vel vt in p̄ncipio materiali/ita
ꝙ materia huius carnis fuit pars aīata parentis. Uel vt
in p̄ncipio actiuo. i. ꝙ in parente fuerit vis aliqua genera
tiua hui⁹ carnis. ¶ Cōſequēter notandū ꝙ de eo quō ca
ro prolis fuerit in parentib⁹ due fuerūt opiniones. Una
magiſtri quā recitat lib. ij. diſt. xxx. ꝙ q̇cq̇d materiale eſt
de veritate humane nature in quocūq: homīe/fuit reali
ter in adā: trāſmiſit em̄ adā modicū q̇d de ſubſtātia ſua
in corpora filioꝝ dū eos ꝓcreauit. De quo ꝑ illius multi
plicationē in ſe ſine alicui⁹ rei extrinſece adiectione for⸗
matur corp⁹ ꝓlis: ⁊ de illo augmētato aliq̇d inde ſepara
tur/vn̄ formant̃ poſteroꝝ corpora: ⁊ ita ꝓgredit̃ ꝓcrea⸗
tionis ordo lege ꝓpagatiōis vſq: ad finē humani gene⸗
ris. Sed illa opinio videt̃ ꝯtraria ph̃o lib. xv. de aīalib⁹.
Nā hoīes nō deſcendunt a ſuis parentib⁹ niſi mediante
ſemine. Semen aūt in aīalibus non eſt aliq̇d deciſum de
ſubſtantia aīalis: nec fuit actu pars aīalis: ſed eſt ſuper
fluū alimenti tertie digeſtionis. Alimentū aūt extrinſe⸗
cus ſumptū/non eſt: nec fuit pars: aut de ſubſtantia ani⸗
malis: ſed poſt cōpletā digeſtionē cōuertit̃ in ſubſtātiā
corporis aīalis. De illo aūt ſic cōuerſo nihil deſcinditur
ſub rōne ſeminis. ¶ Preterea generatio ſm̄ naturam in
infinitū poſſibilis eſt: ita ꝙ ſemꝑ ex hoīe generet̃ alius
hō: cum ergo aīa hoīs certam requirit corporis quātita
tem: ſequit̃ ꝙ infinite quātitates tāte corpoꝝ fuiſſent in
adam: q: oīm corpoꝝ generabiliū ex adam. Cōſequens
impoſſibile: niſi diceret̃ ꝙ quelibet portio ſubſtātie deci
ſa in ſe multiplicata cōſtitueret corpus debite quātitat̃.
Et ab illo corpore deſcinditur iterū pars in generatione
illius hoīs: que in alio hoīe generato in ſe ſimiliter mul
tiplicatur vſq: ad debitā quātitatem: ⁊ ita ꝯſequenter in
infinitū. Sʒ hoc ſtare nō pōt: q: quero aut illa portio ſic
in ſe multiplicata eſt eadē in diuerſis membris ⁊ hoībus
ſicut aīa intellectiua eſt eadem in oībus partibus corpo
ris: ⁊ tunc partes corporis: īmo diuerſi hoīes eſſent idē
ſm̄ materiā: ⁊ idem eſſet in diuerſis locis cōmenſurati⸗
ue. Idem etiā in celo ⁊ in inferno/in beatitudine ⁊ in mi
ſeria. que oīa ſunt abſurda. Aut nō eſſet eadē: ⁊ ita minor
in filio q̄ in patre: ⁊ ſic dudū defeciſſet. Aut eſſet minima
pars corporis aīalis ⁊ penit⁹ inſenſibilis: ⁊ vn̄ tūc cete⸗
re aīalis partes: que oīa ſunt īnaturaliter dicta. ¶ Ideo
eſt alia opinio cōis/ꝙ nihil qđ eſt in corpore prolis/fuit
de ſubſtātia parentū: ſed corpus prolis formatur de ſan
guine a ſemine parentū: qui ſunt humores quidam non
animati; tn̄ formati in corpus ꝓlis per vim generatiuam

tam patris q̄ matris: que vocatur vis ſeminalis: produ⸗
cta ſeu tranſfuſa in ſemine parentū: ꝛ ita non aliter pro⸗
les eſt in parētibus/ q̄ effectus in ſua cauſa efficiēte: que
de materia extrinſecus ſumpta ipſum ꝑ virtutē ſuā natu
ralem ꝓduxit: ꝛ ita ꝓles ſm̄ corpulentā ſubſtantiam dr̄
eſſe ſeu fuiſſe in adam: q꞉ corpus eius formatū eſt de ma
teria nutrimenti digeſti ꝛ preparati a parente ac formati
in corpus ꝑ virtutē generatiuā parentum tranſfuſam in
parentē a ſuo parente: ꝛ ita aſcendendo vſq꞉ ad adā. Si
cut aliquo modo ignis tertio genitus dr̄ fuiſſe in primo
igne: q꞉ p̄mus ignis ꝓducendo ſcd̄m ignē/ dedit ei virtu
tem ꝓducendi ignē tertiū: ꝛ ſic de alijs. Non in eadē: ſed
in alia ꝛ alia materia. Verū de corpore xp̄i fuit quorūdā
opinio: vt recitat Hugo lib. ij. de ſacramētis/ parte. j. c. v.
q̄ peccante adā deus p̄ſeruauit aliq̄d in eo: nō in effectū
ꝑ q̄d humana natura ſanari poſſet: q̄d ita tranſfuſum eſt
ab adam ꝛ cuſtoditū ab oī infectione mūdū vſq꞉ ad bea
tam virginem: ꝛ inde formatuꝫ eſt corpus xp̄i: ꝛ ſic caro
xp̄i nūq̄ neq꞉ in adā fuit obnoxia pctō. ¶ Sed hāc opi.
Hugo dicit catholice determinationi eſſe cōtrariā: vnde
erronea reputat̄. Tum q꞉ nulla ſcripture autoritate ſuf⸗
fulta. Tum q꞉ tūc nō fuiſſet de cōmuni maſſa generis hu
mani incarnat᷒: ſed de aliquo quaſi extraneo oībus alijs
ab adam: quō ergo deſcēdiſſet de ſemine abrae aut dauid
¶ Preterea quicq̄d a patribus deſcēdit vſq꞉ ad virginē
ꝑ cōmixtionē ꝛ libidinoſum coitum originē accepit: per
quē ſemen trāſfuſum inficitur. Nec videt̄ (cū ſeminis ni⸗
hil ſine libidine deſcinditur) quō in eo aliq̄d ab infectio
ne p̄ſeruetur. ¶ Ideo illa opi. dimiſſa rn̄det̄ ad dubium
Primo/ q̄ caro xp̄i in patrib᷒ obnoxia fuit pctō. ad hunc
ſenſum/ q̄ caro xp̄i formata eſt de ſanguinibus/ ex nutri⸗
mento deforis aſſumpto/ digeſto ꝛ preparato/ virtute ſu
ſcepta in ꝓpagatione patribus qui fuerūt obnoxij pctō.
Sic etiam dr̄ fuiſſe in adā ſm̄ corpulentā ſubſtantiam: q꞉
virtus digerendi nutrimentū ꝛ cōuertendi in ſemen vel
ſanguinē: vnde formatū eſt corpus xp̄i: deſcēdit in virgi⸗
nem ab adam ꝑ ſeminis ꝓpagationeꝫ: ꝛ ſic fuit in adam
tanq̄ in principio effectiuo mediato ꝛ remoto. Hoc quo
ad primā partē dubij. ¶ Secūdo dr̄ q̄ xp̄s deſcendit ex
ſemine dauid: ſed nō ſm̄ rōnem ſeminalem. Prima pars
patet ex dictis: q꞉ corpus virginis/ de quo corpus xp̄i for
matū eſt: deſcendit a dauid ꝑ ſeminis ꝓpagationeꝫ. Pro
ſecūda parte ꝓbatur: q꞉ illud dr̄ deſcendere ſm̄ rōnem ſe
minalē ab aliquo: ad cuius generationē concurrit virt᷒
ſeminis virilis ꝛ feminei cōmixtoꝝ: ſic aūt non eſt forma
tum corpus xp̄i: g̊ nō deſcendit ſm̄ rōnē ſeminalē a quo⸗
cūq꞉: licet ſm̄ premiſſa ad formationē corporis chriſti in
virgine concurrebat vis generatiua virginis ſm̄ p̄miſſa:
ſed defecit virt᷒ paterni ſeminis. Per hec ad rationeꝫ in
p̄ncipio dubij cuius p̄ma pars conceditur. Ad aliā eius
partē dicitur: q̄ etſi virgo per virtutē generatiuā coope⸗
rata eſt: defecit tm̄ ſemē paternū ac modus naturalis cō⸗
mixtionis vtriuſq꞉ q̄ implicat rō ſeminalis. Et tantuꝫ de
illa queſtione.

¶ Diſtinctio. v.

Poſtq̄ magiſter egit
de verbi incarnatione quātum ad perſonā
aſſumentē/ aſſumptionis ordinē/ aſſumpte
nature ꝯditionē/ ꝛ aſſumptionis autorē: in
hac diſt. v. ſubdit quorūdam dubioꝝ ſolutionē. Mouet
eīm quadruplicē q̄ſtionē. ſ. vtrū pſona pſonā: vel natura
naturā: vel pſona naturā: aut natura aſſumpſerit pſonā.
Sūmatur aūt ſentētia text᷒ in trib᷒ q̄ ſequūtur ꝯcluſio⸗
nibus. ¶ Prima. In ſacra verbi incarnatiōe certū eſt q̄
neq꞉ pſona pſonā: neq꞉ natura pſonā: ſꝫ pſona aſſumpſit
naturā: pſona ſcꝫ diuina naturā hūanā. ¶ Scd̄a. Catho
lice ꝓfitemur naturā diuinā/ naturā aſſumpſiſſe hūanā:
ipſamq꞉ diuinā in v̄bo dicim᷒ incarnatā. ¶ Tertia. Neu⸗
tra harum natura diuina eſt caro facta: natura diuina eſt
hō conceditr̄: illa vero/ verbū aut natura aſſumpſit homi
neꝫ/ diſtinguit̄: nam ſi ly hoīem ſupponit ꝓ pſona/ falſa
eſt: ſi pro natura/ vera eſt ꝛ cōcedenda. Hec auto. pluri⸗
mis declarantur.

¶ Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio A
nē querit̄ vtrū vnio deitatis ꝛ humanitatꝭ
facta ſit in natura vel perſona aſſumentis.
¶ Notabilib᷒ p̄miſſis/ ponent̄ ꝯcluſiones Arti. 1
cū dubijs. ¶ Quātū ad p̄mū notādū q̄ differētia eſt in⸗ Nota. 1
ter naturā ꝛ pſonā. Et licet natura multis modis accipia
tur: tm̄ in ꝓpoſito/ vt diſtinguit̄ ꝯtra pſonaꝫ: accipitur ꝓ
qualibet entitate poſitiua q̄ nō eſt formaliter incōmuni
cabilis quadruplici incōicabilitate: de qua dictuꝫ eſt. q. j.
diſt. ij. Perſona v̄o eſt que ibidē diffinita eſt. ¶ Ex quo
patet q̄ natura humana nihil aliud eſt niſi compoſitū ex
materia ꝛ forma rationali: ꝛ omne tale cōpoſitum dr̄ na⸗
tura humana: ſiue actu dependeat ad aliquid ſuppoſita
liter vt in verbo: ſiue ſubſiſtat in ſeipſa: vt in forte vel pe
tro. Et licet natura q̄nq꞉ ſubſiſtat ſuppoſitaliter in ſeipa
ꝛ per cōſequēs ſit perſona in creaturis: nō tamē eſt for⸗
maliter pſona: q꞉ eſſe perſonā nō eſt de ratione eius for⸗
mali: immo oīs natura rationalis nō aſſumpta: q̄uis ſit
pſona: nō tamen neceſſario ſed cōtingenter: oīs eīm talis
poteſt non eſſe pſona: q꞉ pōt aſſumi: ꝛ ſic deſuppoſitari.
Sic eſſentia diuina licet ſit perſona idētice: nō tamen for⸗
maliter: hoc patet ex libro p̄mo: ex quo vltra ſequit̄ ſecū
do q̄ natura ꝛ pſona nec opponūtur: nec ſe mutuo infe
runt. Primū patet: q꞉ in petro idem eſt natura ꝛ pſona.
Scd̄m: q꞉ nō ſequit̄/ eſt natura: ergo pſona: nec ecōuerſo
eſt perſona: ergo natura: ſaltē formaliter: ſicut nō ſequit̄
eſt homo: ergo eſt humanitas: nā xp̄s eſt pſona hoīs: nō
tm̄ eſt natura hoīs: ſunt ergo termini ad inuicē impꝺtinen
tes. Sequit̄ tertio q̄ q̄libet pars cōpoſiti eſt natura: vn̄
ꝛ dicimus hoīem eſſe compoſitū ex duabus naturis/ cor
porali ſcꝫ ꝛ ſp̄uali/ carne ꝛ aīa: ſic dicimus in xp̄o eē tres
naturas: carnem ſcꝫ ꝛ aīam ꝛ deitatem. ¶ Secūdo notā Nota. 2
dum q̄ etiaꝫ differūt vniri ꝛ aſſumi/ vnire ꝛ aſſumere: lo B
quēdo in ꝓpoſito de vnione ꝛ aſſumptione ſuppoſitali:
nam vniri eſt cū aliquo alio in eodem ſuppoſito eſſe: nō
curando an ipſum ſit termin᷒ dependentie alterius ſiue
nō. Sed aſſumi eſt ad aliud ſumi: ꝛ eſt dependentiā ſup⸗
poſitalem ab alio terminari. Et aſſumere eſt dependen⸗
tiam ſuppoſitalem alterius terminare. Vnire v̄o actiue/
eſt vnionem aliquoꝝ efficere ſiue ipſum terminet vnio⸗
nem ſiue non: vt ſi faber cōiungit ferrum ferro: vnit qui⸗
dem duo ferra: ſed nō terminat vnionem. ¶ Tertio no⸗ Nota. 3
tandū q̄ aſſumere aliquid ad vnionē nature vel perſone
nō eſt aſſumptum fieri hanc naturā vl̄ hanc pſonam: ſed
aſſumptum dependere ſuppoſitaliter ad hanc naturaꝫ:
vel hanc pſonam eius dependentiam ſuppoſitalē termi
nantem. Quidā tamen aliter notificant pſonari ꝛ ſuppo
ſitari ſeu vnio hypoſtatica: vt ſupra diſt. j. q. j. E. ꝛ ſm̄ hoc
variari oportet reſponſionem. ¶ Quātum ad articuluꝫ Arti. 2.
ſecūdum/ eſt prima ꝯcluſio. Vnio deitatis ꝛ humanita⸗ Cōcl. 1.
tis in xp̄o facta eſt/ non in natura ſed in ſuppoſito. Pro C
batur: quia in eo facta eſt vnio q̄d terminat dependentiā
nature vnite ſuppoſitalem: hanc autem non terminat
natura diuina: ſed hypoſtaſis ſiue perſona: vt probatum
eſt diſt. j. q. j. ergo non eſt vnio facta in natura: ſed in per
ſona. Conſequētia nota. Minor ſupra probata eſt. ꝛ ma
ior patet ex notabili vltimo. ¶ Secunda concluſio. Si⸗ Cōcl. 2.
cut natura humana nature diuine eſt vnita: ita viceuerſa
diuina humanitati eſt cōiuncta. Probatur: quia illa na⸗
tura alteri eſt vnita: cui in eodem ſuppoſito eſt coniun⸗
cta: ſꝫ ambe nature vere ꝛ realiter ſunt in ſuppoſito chri
ſti: ergo. Conſequentia nota. Maior patet ex notabili ſe
cundo. Minor probatur per Dam̄. dicentem. Nomē chri
ſtus pſone diuine/ nō monotropos. i. vno modo dictuꝫ:
ſed duarū naturarum eſt ſignificatiuū/ ſcꝫ deitatis et hu
manitatis. Et allegat magiſter diſtinc. vij. huius tertij.

Cōcl.3. ¶ Tertia cōcluſio. Sola humana natura nō diuina ve/
re ᵭ: aſſumpta. Probaẗ. Illa natura ᵭ: aſſumpta/cuius
ſuppoſitalis depēdentia ab alio terminaẗ: ħ aūt ſoli hu/
mane nature cōuenit: ǧ. Cōſequētia nota cū maio:i. Mi
no: patet: q: natura diuina nō dependet ſuppoſitaliter
ad aliud: cū neq₃ depēdeat: neq₃ ſit alia a pſonis diuinis
Cōcl.4. ¶ Quarta ꝯcluſio. Quāuis natura diuina naturam hu
manā ſibi vniuit: nō tn̄ eā aſſumpſit. Prima pars patet:
q: vnionē humane nature cū diuina actiue fecit natura
diuina: q: principiū effectiuum oīm operationū adextra
eſt diuina eſſentia eadē in tribus: ꝓpter qᵭ operationes
adextra ſunt indiuiſe: ſicut ⁊ eſſentia indiuiſa eſt. Secun
da pars patet vt pri⁹: q: eſſentia diuina nō terminat vnio
Cōcl.5. nē nature aſſumpte: vt dictū eſt. ¶ Quinta ꝯcluſio: q̄/
uis humanā naturā aſſumpſit dūtaxat verbi ſuppoſitū:
nō tn̄ ſolū fuerat incarnatū. Prima pars patet ex dictis:
q: ſolū verbi ſuppoſitū terminauit vnionē ſuppoſitale₃
nature humane. Scđa pars ꝓbatur: q: incarnari eſt car
nē aſſumptā in eodē ſuppoſito vniri: ſed natura diuina
vniẗ carni aſſumpte a v̄bo in eodē ſuppoſito verbi: ergo
pars illa vera. Hinc illa cōcediẗ a multis: eſſentia eſt in/
carnata: vt.ĩ.diſt.viij.in dubio.iij. Verū ſi incarnari eſſet
terminare depēdentiā ſuppoſitalē nature humane: na/
tura diuina nō diceretẗ incarnata: vt patet ex p̄dictis: cu₃
nō eſt formaliter ſuppoſitū vel pſona ⁊c. de ħ.s̄.diſt.j.q.
j. Et ideo pōt illa pars ꝯcluſionis diſtingui ſm̄ diuerſa₃
Cōcl.6. acceptionē hui⁹ qᵭ eſt incarnari. ¶ Sexta ꝯcluſio. Diui
na natura nec eſt hō facta: nec ex v̄gine cōcepta: neq₃ tē/
poraliter nata. Prima pars patet: q: qᵭ factū eſt hō: ali/
qn̄ fuit homo: ſed diuina natura nec eſt nec fuit hō: ergo.
Mino: ꝓbatur: q: diuina natura nō eſt ſuppoſitum fo:
maliter ſaltē: ergo nec homo: q: homo eſt nomē ſuppoſi
ti/nō nature. Sed forte idētice cōcedi poſſet ſm̄ rigorem
verboꝝ: q: aliq̇d qᵭ eſt diuina natura: ſc₃ verbu₃ eſt hō:
nō tn̄ cōcedenda eſt: ne detur occaſio errādi: ne ſc₃ pute
tur diuina natura tranſiſſe in humanā naturā: ꝯtra illud
Athanaſij. Nō confuſione ſubſtantie: ſed vnitate pſone.
Cōſonat Ockā in.iij.q.ix.ante dubia p cū ibi mota: et in
rn̄ſione ad ſcđm dubiu₃: ad idem.ĩ.diſt.viij. in dubio.iij.
Item diſt.vij.notabili.j. Scđa pars patet: q: illud eſt cō
ceptū/genitū et natum tēporaliter ex virgine: qᵭ recepit
nouū eſſe ex virgine: ſed diuina natura per incarnationē
verbi nihil noui recepit ex v̄gine. Non em̄ diuina natura
de nouo ſubſiſtit in natura humana/ſicut pſona v̄bi: illa
v̄o pſona verbi p incarnationē incepit de nouo ſubſiſte/
re in natura humana/q̄ eternaliter ſubſiſtit ĩ diuina. Di/
uina autē natura nō ſubſiſtit ſubſiſtētia ſuppoſitali niſi
eterna: nō formaliter: ſed idemtice in ſuppoſito diuino.
Cōcl.7. ¶ Septima ꝯcluſio. Accipiēdo hoīem cōcretiue: impoſ/
ſibile eſt aſſumere hominē in vnitate pſone. Probaẗ: q:
accipiēdo hominē cōcretiue ſupponit pro pſona: ſed im/
poſſibile eſt aſſumere perſonā: vt oſtēſum eſt.q.ij.diſt.j.
hui⁹ tertij: ergo ꝯcluſio vera. Vn̄ in oībus autoritatibus
ſanctoꝝ/quibus ᵭ: verbū aſſumpſiſſe hoīem: hoīem de/
bet accipi abſtractiue ꝓ natura humana. Et ħ eſt de intē
tione magiſtri.c.vlti.hui⁹ diſt.dicētis. Cum ᵭ: hō aſſum/
ptus/referendū eſt ad naturā.i.naturā humana₃ in qua
ſubſiſtit pſona dei: ⁊ pſona hoīs eſt aſſumpta. Et tantu₃
Arti.3. de articulo.ij. ¶ Quātū ad tertiū articulū dubitaẗ: vtrū
Dub.1. aīa ſeparata ſit perſona. Et videẗ ꝙ ſic autoritate magi/
D ſtri in textu dicētis: ꝙ aīa nō eſt pſona qn̄ alij rei vnita eſt
perſonaliter: ſed qn̄ p ſe eſt: abſoluta em̄ a corpore pſo/
na eſt ſicut angel⁹. Id idē latius declarat Hugo de ſacra
mētis lib.ij.pte.j.c.xj. v̄bis multis p totu₃ capl̄m: ⁊ iuxta
finē capl̄i ſic inq̇t. Si ergo indiuiduū rōnalis ſubſtantie
pſona eſt: rōnalis vtiq₃ ſpūs ꝓprie perſonale eſſe habet.
Ex ſe quidē inquantū ſpūs rōnalis eſt. Per ſe aūt qn̄ ſi/
ne corpore eſt: qn̄ aūt corpus illi vnitū eſt/inquātū cum
corpore vnitū eſt: vna cū corpore pſona eſt. Qn̄ v̄o a cor
pore ſeparaẗ: pſona tn̄ eſſe nō deſinit: ⁊ ipſa eadē pſona
que prius fuit ⁊c. Et ꝓbatur rōne: q: aīa ſeparata eſt ra/
tionalis nature ĩdiuidua ſubſtātia. Eſt em̄ aīa ſeparata
rōnalis natura. Eſt etiā indiuiduū ab omni alio ſepara/
tū: ergo pſona. Tenet cōſequētia per diffinitionē boetij.
¶ Ad dubiū rn̄detur: ꝙ aīa neq₃ ſeparata/neq₃ cōiūcta
eſt pſona. Qᵭ nō cōiuncta: oēs dicūt. Qᵭ nec ſeparata:
patet ex diffinitione pſone diſt.j.q.j.poſita. vbi oſtenſum
eſt perſonā importare q̇druplicē incōicabilitatē: tres in
actu/ſc₃ qua aliq̇d cōicaẗ alteri vt pars toti: natura ſup/
poſitāti: ⁊ cōſtituēs cōſtituto. Quartā tam in actu q̄ po
tētia/ſc₃ vt forma ſubiecto. Cū ergo aīa ſeparata ſit cōi/
cabilis materie: nō cōuenit ei rōne pſone. Per ħ ad ma/
giſtrū ⁊ Hugo. ᵭ: ꝙ fuerint illi⁹ opi. ſed cōis ſchola doc.
tenet oppoſitū. Ad rationē ᵭ:: ꝙ aīa ſeparata nō eſt indi
uidua ſubſtātia ad mentē Boe. ſic pſonā diuinā diffinie/
tis. Eſt quidē aīa ⁊ ſeparata ⁊ cōiuncta indiuidua ſubſtā
tia.i.diſcreta ⁊ ſingularis ſubſtātia ab omni alio realiter
diſtincta. Sed Boe. accipit ly indiuidua ſubſtātia ꝓ in/
cōicabili ſubſtātia: vt exponit Rich. ⁊ ħ nō conuenit aīe
rōnali/vt.s̄.dictū eſt. Et niſi ſic ſequiẗ ꝙ accidētia ſacra/
mēti altaris eſſent ſuppoſita: qᵭ nemo dicit. Nihil em̄ de
ficit eis de rōne ſuppoſiti: niſi ꝙ ſunt cōicabilia vt for/
me ſubſtātie: lic₃ actu nulli ſic cōiceñẗ. ¶ Dubitaẗ ſcđo: Dub.2. E
cur illa negaẗ. Verbū aſſumpſit hoīem: cū tn̄ frequēter
eā ꝯcedūt ſancti vt eccl'ia canit. Tu aūt ſuſceptur⁹ hoīe₃:
⁊ beat⁹ Aug. in expoſitiōe ſymboli ſub anathemate tra/
dit dicēs. Si q̇s dixerit atq₃ crediderit/hoīem ieſu₃ chri/
ſtū a filio dei aſſumptum nō fuiſſe: anathema ſit: vt alle/
gat magiſter.c.finali hui⁹ diſ. ⁊ plura ſilia ibidē adducit.
Rn̄deẗ ad dubiū: cū ſatis manifeſtū eſt pſonā nō aſſum/
pſiſſe pſonā. Nā vt dicit ſanct⁹ Bonauē. arti.ij.q.ij. diſ.v.
Hoc ꝙ pſona aſſumpſit pſonā tripl'r poſſet ĩtelligi. Aut
ꝙ ipm̄ aſſumptū ante aſſumptionē fuerit perſona: aut in
aſſumptiōe: aut poſt. Primū repugnat v̄itati ꝯceptiōis:
ſcđm v̄itati aſſumptiōis: tertiū v̄itati vnionis. Si em̄ na/
tura humana ante aſſumptionē fuit pſona: virgo maria
cōcepit hoīem purū: qᵭ eſt ꝯ euāgeliū. Si in aſſumptiōe
fuit pſona: ⁊ poſt aſſumptionē deſinit eſſe pſona: tūc illa
aſſumptio nō eſt vera aſſumptio ſed conſumptio. Si v̄o
poſt aſſumptionē fuit pſona: ǧ in xp̄o fuerūt due pſone
⁊ due nature: p ħ ibi nulla eſſet vnio: ⁊ p ħ nulla incarna
tio: nulla redēptio: qᵭ eſt ꝯ fidē. In hunc aūt errorē inci
dit Eutices: vt dicit Boe. eo ꝙ neſciuit diſtinguere inter
perſonā ⁊ naturā. Pro eo em̄ ꝙ vidit in chriſto duplice₃
eſſe naturā: intellexit duplicē eſſe pſonā. Neſtorius v̄o ex
eadē cā errauit: ſed nō eodē mō: q: ⁊ ipſe neſciuit diſtin/
guere inter naturā ⁊ pſonā: ⁊ q: vidit in chriſto vnā per/
ſonā: cōpulſus eſt ponere in chriſto nō niſi vna₃ naturā:
⁊ ergo ſicut fuerūt duo errores in diuinis/Arrij ⁊ ſabel/
lij/ꝓ eo ꝙ neſcierūt diſtinguere inter naturā ⁊ pſonā in
diuinis: ita duo fuerūt circa incarnationē chriſti/ſc₃ Eu/
ticetis ⁊ neſtorij. Ille dixit in chriſto eſſe duas pſonas ſi/
cut duas naturas: iſte ait in chriſto eſſe vnā naturā tm̄ ſi/
cut vnā pſonā. Catholica v̄o eccl'ia p mediū illoꝝ trāſiēs
dicit ĩ diuinitate plures eſſe pſonas ⁊ naturā vnā: in xp̄o
v̄o ecōuerſo duas eſſe naturas ⁊ perſonā vna₃. Hec ille.
¶ Perſonā etiā nō eſſe aſſumptā apte docet Aug. in de
fide ad petrū/cum ait. Deus naturā hoīs aſſumpſit: non
pſonā. Idē Boe. ꝯ neſtoriū: ſed v̄bū ſeu deū aſſumpſiſſe
hoīem: ſatis cōiter dicūt ſcti Augu. Anſel. magiſter ⁊ ce/
teri. Vn̄ ħ manifeſtū eſt ꝙ nō accipiūt ly hō/vt eſt nomē
ſuppoſiti: ſ₃ magis nature. In ħ omnes catholici cōcor/
dāt v̄bū aſſumpſiſſe naturā humanā: nō perſonā. Quia
v̄o vſus cōis vtitur termino hō cōcretiue: ſicut animal/
leo/capra: que ſunt noīa ſuppoſitoꝝ: ⁊ ſic accipiēdo fal/
ſum eſt verbū aſſumpſiſſe hoīem: ſicut ipſu₃ aſſumpſiſſe
perſonam. Ideo cōiter moderni doc. ſcholaſtici ſimplici
ter negant illā: deus aſſumpſit hoīe₃. Verū: q: ſic cōiter
acceperunt veteres ſepe vtentes abſtracto pro cōcreto:
ideo ſm̄ magiſtrū ſi ſimpliciter ꝓponitur diſtiguēda eſt

ratione termini hō: an accipiat̃ pro natura vel ꝓ ꝑſona. In vſu tñ cōmuni: q: hō ſupponit ꝓ ſuppoſito negāda eſt: ⁊ nō ꝯcedēda: per h̾ patet ſolutio rationū. Uide pro
Dub.3. F illo dubio Ochā.q.j.tertij iuxta finē queſtiōis. ¶ Dubitat̃ vltimo: an in chriſto eadē ſit vnio aīe ad corp⁹: ⁊ aīe ad verbū: ⁊ videt̃ ꝙ ſic: q: quot vniones/tot ꝑſone: g̊ ſi due vniones/due erūt in chriſto ꝑſone: qđ eſt hereticū. Reſpōdet̃/ꝙ ſunt diuerſe vniones: nā vnio aīe ad verbū eſt quid poſitiuū realiter diſtinctū ab extremis vnitis ſiue ſit relatio/ſiue q̄litas abſoluta ſm diuerſas opi.ſ. diſt.j.poſitas. Unio vo aīe cū corpore non diſtinguit̃ ab extremis ſm vnā opi. vel ſi diſtinguit̃/eſt tñ alia relatio ab vnione aīe cū verbo: patet per eoꝝ ſeparabilitatē: de quo vide latius in abbreuiatis primi ſcripti Ochā diſ. xxx. vbi hanc materiā extēdimus. Nā verbū pōt dimittere naturā aſſumptā/manēte vnione partiū eſſentialium adinuicē. Poteſt etiā ſeparare animā a corpore/manēte vnione ſuppoſitali cum verbo: vt factū eſt in mortis triduo. Hec eſt ſentētia magiſtri in hac diſt. Ad rōnes/negat̃ ꝙ ꝑſone multiplicant̃ ad numerū vnionū: q: partiū eſſentialiū ⁊ integraliū vniones ſunt diſtincte a toto in hoīe. Itē formarū eſſentialiū ⁊ accidētaliū ad ſubſtātiā: ⁊ tñ tm̄ vna ꝑſona vnius hoīs: ideo aſſumptū eſt falſuꝫ. Et tantum de illa queſtione.

Diſtinctio. vj.

Expeditis his que

reſpiciūt gratioſiſſimā vbi incarnationē in ſe: in cauſis ei⁹: nature q̄ꝫ aſſumpte cōditionē: cōſequēter agit de cōgruo eorū exprimēdi modo ꝑ idiomatū cōicationē ⁊ circa h̾ duo facit. Primo agit de ꝓpoſitionib⁹ q̄ ipſam vnionē exprimūt. Scđo diſ. viij. de eis q̄ cōſequētia vnionē cōcernūt. Circa primū duo facit. Primo circa propoſitiones hmōi opi. recitat. Scđo diſt. vij. opi. recitatas propoſito applicat. Sunt aūt ꝓpoſitiōes de quib⁹ magiſter querit ille. De⁹ fact⁹ eſt hō: fili⁹ dei fact⁹ eſt fili⁹ hoīs: de⁹ eſt hō: hō eſt de⁹. Itē hō fact⁹ eſt deus: fili⁹ hoīs fact⁹ eſt fili⁹ dei. Querit que harū cōcedende ſunt: q̄ negande: et an his dicat̃ deus eſſe aliq̄d/vel fact⁹ eſſe aliq̄d: an aliq̄d dꝫ eſſe factū de⁹. Et de his recitat tres opi. ſm quas ſentētia magiſtri ſummat̃ per tres cōcluſiones. ¶ Prima: ſententia p̄me opi. hec eſt. In incarnatiōe chriſti hō quidam cōſtitutus ex aīa ⁊ carne/aſſumpt⁹ eſt a v̾bo. Per qđ ille hō incepit eſſe deus/non natura dei: ſed ꝑſona verbi. Et deus incepit eſſe ille hō/nō nature migratione ſed ſeruata vtriuſq̄ꝫ ꝓprietate. Hominē illum eſſe verbū: nec tñ ex diuerſis naturis cōpoſitū diuina ⁊ humana: ſed ſoluꝫ ex carne ⁊ aīa. ¶ Scđa concluſio: ſcđe opinionis ſententia eſt/ꝙ perſona verbi ante incarnationē ſimplex ⁊ vna in incarnatione facta eſt ex tribus naturis/carne/aīa/deitate/cōpoſita: ⁊ verbuꝫ vna eadēq̄ꝫ perſona ante ⁊ poſt permanēs facta eſt ꝑſona hoīs: nō tñ ſimpliciter ꝑſona/ſubſtātia/vel natura: ſimplex inquantū verbū: inquātū hō cōpoſita. ¶ Tertia ꝯcluſio tertie opi. hec eſt ſentētia. In incarnatione anima ⁊ caro aduenerunt verbo tanq̄ꝫ indumentū quo appareret oculis mortaliū abſq̄ꝫ cōpoſitione cuiuſcunq̄ꝫ ſubſtātie vel perſone: ex carne ⁊ anima/vel ex his duobus ⁊ deitate. Uerbū tamen vere dicitur homo propter aſſumptionē carnis et anime: in vnitatem ſue preexiſtentis perſone: ſine quacūq̄ꝫ ſui mutatione. Quelibet opi. ſuū intentum multiplici auto. nitit̃ ſolidare: que patet in textu.

Queſtio. j.

A
Irca hāc diſtinctio

nē querit̃ primo: vtrū aliqua triū opi. quas magiſter recitat in lr̄a ſm veritatē catholicā ſit tenenda. ¶ Queſtio habet articulos tres. In primo dicet̃ in quib⁹ opi. ille coueniūt. In ſcđo
Arti. 1. in quib⁹ differūt. In tertio que earum dicta veritati con-
Nota. gruūt/⁊ reſpōdebit queſtioni. ¶ Quantū ad primū notandum ꝙ opi. in cōcluſionibus textualibus recitate nō in oībus ſunt cōtrarie: ſed in quibuſdā couenīūt. Et preſertim in quattuor articulis ſiue dictis: q̄ catholica veritas amplectit̃ cōtra quattuor hereſes: vt recitat ſanctus Tho. in tertio ſcripto in p̄ncipio hui⁹ diſ. ¶ Primū dictū eſt: ꝙ in chriſto eſt tm̄ vna ꝑſona/ſcꝫ diuina v̾bi: ⁊ hec veritas deſtruit hereſim euticis: qui vt p̄cedēti. q. dictū eſt: tenuit in chriſto eſſe duas perſonas: ſm duas naturas: vt recitat ſanct⁹ Bonauen̄. diſt. v. q. vij. ¶ Scđm catholicū dictū eſt: ꝙ in chriſto ſunt due nature diuina ⁊ humana: ⁊ tres ſubſtātie/deitas/aīa ⁊ corpus. Hec veritas reprobat errorē neſtorij dicētis in chriſto vnā tm̄ eſſe naturam: ſicut vnā perſonā. ¶ Tertiū dictū veridicum eſt: ꝙ due ſubſtātie in quibus humana natura cōſiſtit: corpus ſcꝫ ⁊ anima/aſſumpte ſunt a verbo. Hec veritas cōtrariatur fictioni ⁊ ſtulticie manichei: qui negat chriſtū habuiſſe verū corpus. ¶ Quartū dictū verum eſt: ꝙ illud qđ aſſumptū eſt: caro ſcꝫ ⁊ aīa: nō p̄extitit vnioni tēpore: ſꝫ natura: quo euacuat̃ error origenis dicētis. Aīas ſimul ante corpora creatas fuiſſe. Has q̄ttuor veritates catholica fides amplectit̃: ⁊ eas approbat/ſicut ſatis patuit in premiſſis diſt. Et hec de articulo p̄mo. ¶ Quātū ad ſecū- Arti.2. B
dum articulū: vbi videndū in quo differāt opi. ille. Dicēdū ꝙ quelibet opi. aliq̄d ponit aut negat: qđ neutra aliarū facit. Prima ponit ꝙ ex carne ⁊ aīa et nō ex deitate cōponitur ille hō aſſumpt⁹ a verbo: qui etiā eſt verbū: ⁊ ita idē eſt aſſumēs ⁊ aſſumptū: ⁊ h̾ negat ſcđa opinio. Dicit em̄ ꝙ ex carne ⁊ aīa cōponitur: nō quidā hō/ſed humanitas: ⁊ hec nō eſt verbū: nec aſſumēs: ſed tm̄ aſſumpta. Tertia opi. negat oēm cōpoſitionē: negat etiā ꝙ aſſumptū/caro ſcꝫ ⁊ aīa ſit verbū. Scđa opi. etiā differt a p̄ma ⁊ tertia: q: ponit verbū poſt aſſumptionē eſſe cōpoſituꝫ ex natura diuina ⁊ humana: qđ negat opinio p̄ma ⁊ tertia. Tertia vo opinio in h̾ differt a prima ⁊ ſcđa: quia negat cōpoſitione aīe ⁊ corporis quā ponūt due p̄me opiniones. poſſunt inueniri ⁊ alie differētie earū: ſed he ſufficiāt in ꝓpoſito. ¶ Quantū ad tertiū articulū eſt ꝯclu- Arti.3.
ſio prima. In diuina verbi incarnatiōe nō eſt idē aſſum- Cōcl. 1. C
ptū cū aſſumēte. Probat̃: q: nullū tēporale eſt idē eterno: ſed aſſumptū eſt tēporale: aſſumēs vo eſt eternuꝫ: g̊. Conſequētia nota cū maiore: q: tp̄ale aliq̄n incepit eſſe: eternū neſcit initiū. Minor ꝓbat̃: q: qđ aſſumptū eſt/ꝓductū eſt de v̾gine: g̊ tēporale: ſicut v̾go: aſſumēs vo eſt verbū qđ eſt eternū: ſm illud Joh. j. In p̄ncipio erat verbū. ¶ Corollariū: prima opi. in eo ꝙ ꝯtradicit huic opi-
nioni nō eſt tenenda. ¶ Scđa ꝯcluſio. Uerbū patris ex Cōcl.2
tp̄e incarnatū nō eſt aliquo mō cōpoſitū. Probat̃: quia oīs cōpoſitio repugnat ſumme ſimplicitati. Uerbuꝫ ſicut q̄libet diuina ꝑſona eſt ſumme ſimplex: g̊ nullo modo cōpoſita. Cōſequētia nota: maior ſil'r: q: cōpoſitio ⁊ ſimplicitas opponunt̃: g̊ ſumma ſimplicitas omni cōpoſitioni repugnat. Si em̄ aliquā cōpoſitionē admitteret: iā nō eſſet ſumme ſimplex: eſſet em̄ ſimplicius id qđ nullo mō foret cōponibile. Minor eſt magiſtri diſt. viij. primi: multas auto. adducētis. ¶ Corollariū. Scđa opi. quātū ad id qđ dicit v̾bū eſſe cōpoſitū poſt incarnationē nō hꝫ veritatē. Impoſſibile eſt em̄ ex ſimplici fieri cōpoſitū ſine ſua mutatiōe: v̾bū aūt q: de⁹: ſimpl'r eſt īmutabile. Ego ſum dn̄s ⁊ nō mutor. Malach. iij. ¶ Tertia cō- Cōcl.3.
cluſio. Uerbū in ſui incarnatione carnē ⁊ aīam nō diuiſim aſſumpſit: ſꝫ cōiunctim ſubſtātiā humanā/ex his vere ⁊ realiter cōpoſitā: nō vt indumētū: ſꝫ vt naturā in q̄ ſubſiſteret ꝑſonaliter ſibi vniuit. Probat̃ cōcluſio: quia niſi aſſumpſiſſet illa cōiunctim: ita ꝙ aīa ⁊ caro adinuicē vnirētur: vt forma ⁊ materia: ſiue vt actus informans et potentia ſuſcipiēs: non eſſet ibi vera humanitas ſiue natura humana: ⁊ per cōſequens nec verbū eſſet verus homo. Probat̃ vltima cōſequētia: q: impoſſibile eſt eſſe hominē ſine humanitate: ſiue ſine natura humana. Et p̄ma cōſequētia ꝓbatur: q: caro ⁊ aīa ſeparata (ita ꝙ aīa non

informaret carnē)nō ꝯſtituūt humanā naturā:cū huma
na natura ſit cōpoſita ex materia ⁊ forma/q̄ eſt aīa ratio
nalis.¶ Ex his patet/ꝙ neutra triū opinionū eſt quan
tū ad oīa tenēda:ſed inter illas ſcḋa minus recedit a ve- D
ritate:q꞉ excepto ꝙ dicit perſonā verbi cōpoſitā in alijs
nihil deuiat a veritate.Qḋ vo dicit perſonā verbi cōpo-
ſitā:qḋ et Damaſ.videtur dicere.Ait em̄.In dn̄o em̄ ieſu
chriſto duas quidē naturas cognoſcimus.Unam aūt hy
poſtaſim ex vtriſq꞉ cōpoſitam exponi debet:ꝙ ita vere
ſunt in chriſto ille due nature:humana ⁊ diuina ac ſi cō-
ponerēt perſonā:ſed ita incōfuſe vt nihil tertium fiat ex
eis.Et idē dicit Dam̄.Si ſm hereticos vnius nature cō-
poſite chriſtꝰ exiſtit:ex ſimplici natura verſus eſt in cōpo
ſitā:⁊ neq꞉ deus vocat̄:neq꞉ hō:quēadmodū ex anima ⁊
corpore hoiem eſſe aimus/vel ex q̄ttuor elemētis corpꝰ.
Capit̄ ergo cōpoſitū large ⁊ ꝓprie.Large pro quolibet
ſubſiſtēte in pluribꝰ ſiue ex pluribꝰ:vt dicatur cōpoſitio:
quaſi ſimul cū alio poſitio.Proprie aūt qḋ cōſtat ex par
tibus quarū vna perficit aliā:aut ex eis cōſtat tertium:⁊
illo modo ꝓprie capiendo cōpoſitū:perſona verbi non
eſt cōpoſita:vt magis patebit ſequē.q.¶ Prima opinio
plura hꝫ improprja:ſcꝫ ꝙ ille hō chriſtus incepit eſſe deꝰ
ꝙ aſſumēs eſt aſſumptū ⁊ ecōuerſo:⁊ ꝙ verbum eſt ille
homo compoſitus ex aīa ⁊ carne ⁊c.que nulla ſermonis
ꝓprietate ſuſtineri poſſunt.¶ Tertia vo opinio hodie
cenſet̄ heretica:licꝫ non tēpore magiſtri:qm̄ tēpore Ale
xandri tertij condemnata ḋr:vt in.c.cū chriſtus.ex̄ de he
reticis.vbi ḋr.Cū chriſtus ꝑfectus deus ⁊ perfectꝰ ſit ho
mo:mādamus quatenus ſub anathemate interdicas:ne
quis de cetero audeat dicere.chriſtū nō eſſe aliq̇d ſm ꝙ
homo:q꞉ ſicut chriſtus verus eſt deus:ita verꝰ eſt hō ex
aīa rationali ⁊ humana carne ſubſiſtēs.Nō ſubſiſteret
aūt ex humana carne:ſi caro nō eſſet vnita anime.Simi-
liter ſi verbū aſſumpſiſſet carnē et animā tm̄ vt habitum
vt indumētū:nō ſubſiſteret in eis vt in natura humana:
et per cōſequens nō eſſet verus homo:et ſic videtur opi
nio illa in illa decretali condemnata.Autoritates ergo q̄
videntur ſonare ꝙ chriſtus aſſumpſit humanā naturam
vt habitū/exponēde ſunt ꝓpter quandā ſimilitudinē hu
ius nature ad habitū.Sicut em̄ habēs habitū nō mutat̄
ſed magis habituatus occultat̄ ſub habitu:ita perſona
diuina non mutabatur in illa vnione:ſed natura huma-
na que quaſi occultabat perſonā verbi.Hec Scotus.q.
iij.huiꝰ diſtinctionis.De illa vo ꝓpoſitione:chriſtꝰ ſm ꝙ
eſt homo nō eſt aliquid:videbitur.j.cum agetur de redu
plicatiuis diſtin.vij. ¶ Queſtio.ij.

Ecūdo querit̄ vtrū

ſicut in chriſto eſt aliqḋ eſſe aliud ab eſſe in
creato:ita dici poſſet catholice/ꝙ chriſtus
ſit aliqua duo.¶ Solito more tribꝰ articu-
lis queſtio illa terminabitur.Primus erit notabiliū:ſe-
cūdus ꝯcluſionū ad queſita reſpōdentiū:tertiꝰ dubioꝝ.
Arti.1. ¶ Quantū ad primū notandū circa illū terminū eſſe:ꝙ
Nota.1. eſſe/ens/eſſentia/nō differūt ſm rem ſignificatā:q꞉ ideꝫ
A eſt in re eſſe rei/entitas rei/⁊ eſſentia rei.Qḋ ſic patet:q꞉
res nō eſt ens ꝑ aliq̇d ſuꝑadditū:ſed ſeipſa.Ois em̄ rea
litas eo ꝙ eſt ens ⁊ eſſentia:alioq̇n res poſſet eſſe ⁊ non
eſſe ens:nec habere eſſentiā:qḋ eſt inintelligibile et im-
plicat.Nā quicq̇d nō eſt ens:nihil eſt:ſiliter qḋ nō habꝫ
eſſentiā/nihil eſt:qḋ nihil eſt/nō eſt:⁊ ita ſi aliq̇d eſſet ⁊
nō eſſet ens:eſſet ⁊ non eſſet.Itē de quocūq꞉ negat̄ ens:
ab illo negat̄ omne predicatū poſitiuū:eo ꝙ nihil eſt cō
munius ente.Nihil autē eſt ens ſine eſſentia:cū eſſentia
ſit illud quo aliquid ḋr formaliter ens.Dicitur autē eſſe
omne qḋ habet aliquā realitatē extra ſuam cauſam ⁊ in-
tellectū.Uel magis ꝓprie loquendo:eſſe eſt realitas ex-
tra ſuam cauſam ⁊ intellectū.Dicitur extra ſuā cauſam/
propter eſſe in potentia:ſeu eſſe potentiale.Et ḋr extra
intellectū/ꝓpter eſſe obiectiuū:nō ꝙ eſſe in potētia:vel
eſſe obiectiuuꝫ ſit eſſe ſimpliciter loquendo:nam quod
eſt in potentia tm̄ ſimpliciter non eſt:ſed poteſt eſſe:ſi-
militer qḋ eſt obiectiue tm̄:ſimpliciter nō eſt:ſed cogno
ſcitur.Un̄ antichriſtꝰ eſt in potētia tm̄ ⁊ eſt obiectiue:q꞉
pōt eſſe ⁊ pōt intelligi:⁊ tn̄ falſum eſt dicere:ꝙ antichri-
ſtus eſt.Nihil em̄ eſt ante ſui corruptionē:cū ꝓductio et
generatio ſit progreſſus rei de non eſſe ad eſſe:et corru-
ptio ſit progreſſus rei de eſſe ad nō eſſe.ſimiliter ⁊ crea-
tio ⁊ annihilatio.Sed additū eſt ꝓpter moduꝫ loquēdi
quorundā improprjū:qui dicūt effectū eſſe virtualiter in
potētia ſue cauſe:⁊ obiectum intelligibile eſſe obiectiue
in intellectu.Ex quo patet ꝙ ly in potentia vel potentia
liter:⁊ ly obiectiuū ſunt determinatiōes diſtrahētes ter-
minū a ſua ꝓpria ſignificatiōe:ſiue ampliātes ⁊ extēden
tes extra propriā ſignificationē:ſicut mortuꝰ/corruptꝰ/
generādus/ꝓducēdus/reſpectu ly hō.Differunt tn̄ hec
vocabula/eſſe/ens/eſſentia ſm modos grāmaticales:
ſicut verbū/participiū ⁊ nomē.¶ Scḋo notādū:ꝙ exi- Nota.2.
ſtere nō differt ab eſſe,nā exiſtere eſt eſſe actualiter:et ħ B
idē eſt eſſe.nā qḋ nō eſt actualiter:ſimpl'r nō eſt.Eſt er-
go idē eſſe/⁊ actualiter eſſe:⁊ ꝑ ꝯn̄s idem eſſe ⁊ exiſtere:
niſi forte exiſtere diceret eſſe ꝑ ſe vel eſſe totale aut aliq̇d
hmōi:⁊ ſic ſm q̇d nois exiſtere mutaret̄ locutio.Accipi-
endo aūt prout cōiter eo vtimur.cū dicimꝰ partes exiſte-
re in toto:accidēs exiſtere in ſuo ſubiecto/⁊ ſic de alijs:
veritatē habet qḋ dictū eſt:⁊ ſic in ꝓpoſito accipit̄ exiſte
re.Ex quo ſequit̄ ꝙ idē eſt exiſtēs ⁊ ens exiſtētia ⁊ eſſen
tia:q꞉ ſicut ſe habet exiſtere ad eſſe:ſic exiſtens ad ens:⁊
exiſtentia ad ly eſſentia.¶ Tertio notandū:ꝙ quidā di- Nota.iij.
ſtinguūt quadruplex eſſe:ſcꝫ eſſe eſſentie/eſſe exiſtētie/
eſſe ſubſiſtētie:qḋ eſt eſſe ſuppoſitale:⁊ eſſe ꝓpoſitiona
le/qḋ importat cōpoſitionē predicati cū ſubiecto:ſm ꝙ
dicit phs.v.Metaphy.ꝙ eſſe ſignificat verū:nō eſſe fal
ſum:⁊ ſic tot poſſunt poni eſſe rei:quot p̄dicata pn̄t ve-
re de re predicari.de re.i.de noie ſignificāte reꝫ.Sed ſm
predicta eſſe eſſentie/⁊ eſſe exiſtētie nō diſtinguūtur:ni-
ſi eſſe eſſentie acciperetur vt extēderet ſe ad eſſe potētia
le vel obiectiuum:⁊ ſic eſſe eſſentie diceret poſſe eſſe:ſꝫ
poſſe eſſe nō eſt eſſe:ſicut poſſe eſſe beatū/nō eſt eſſe be-
atum.Sic tn̄ accipiēdo differētia eſt inter eſſe eſſentie et
exiſtere:ſicut iter poſſe eſſe ⁊ actualiter eſſe.Noīa quidē
ſunt ad placitū:tenēdus tn̄ eſt cōis vſus eoꝝ.In ꝓpoſi-
to autē pro eodem accipiuntur eſſe ⁊ exiſtere/eſſentia et
exiſtentia.¶ Quarto notādū/ꝙ chriſtus nomē eſt per- Nota.4
ſone in duabꝰ naturis ſubſiſtentis/diuina ſcꝫ ⁊ humana. C
In diuina in qua habet eſſe primū ⁊ tertiū.In humana
in q̄ hꝫ eſſe ſcḋm tēporale/⁊ quaſi aduenticiū.Nam ſicut
natura humana aduenit verbo eterno ex tēpore:duꝫ ſcꝫ
naturā humanā aſſumpſit in qua prius non ſubſiſtit:ita
eſſe humanū eſt verbo aduenticiū ⁊ nō primū.Ex quo ſe
quitur ꝙ verbū nō ſemꝑ fuit chriſtus:q꞉ nō ſemꝑ ſubſi-
ſtebat in duabus naturis.Qḋ vo chriſtus ſit nomē pſo-
ne in duabus naturis ſubſiſtētis:ꝓbatur per beatū Au-
guſtinū contra maximū ⁊ allegatur diſtin.ſequēti.Chri-
ſtus vna perſona eſt gemine ſubſtantie.⁊ Dam̄.⁊ habet̄
eadem diſt.vij.Hoc nomē chriſtus perſone diuine/non
monotropos.i.vno modo dictū:ſed duarū naturarū eſt
ſignificatiuū/ſcꝫ deitatis ⁊ humanitatis.Uerū licꝫ natu
ra humana ſit aduenticia perſone verbi:nō tn̄ eſt accidē
talis ipſi verbo:cōicans ſibi eſſe ſm quid:ſed eſſe ſimpli
citer ſm ꝙ ens diuidit̄ in ens ſimpliciter/⁊ ens ſm q̇d:⁊
ens ſimpliciter eſt ſubſtātia:⁊ ens ſm quid eſt accidens
Nam quale eſt aliquid in ſe:tale eſſe dat exiſtēti ꝑ ipſuꝫ:
quia ergo ſubſtantia eſt ens ſimpliciter:dat ei qḋ eſt per
ipſum eſſe ſubſtātiale ⁊ eſſe ſimpliciter.Un̄ verbū ꝑ na-
turā humanā in qua ſubſiſtit ſimpliciter:⁊ nō ſm q̇d:q꞉
ſubſiſtit ſubſtantialiter:⁊ eſt ſimpliciter hō verus ⁊ ſub-
ſtātialis:licꝫ cōtingēter.Un̄ nō eſt idē cōtingēter ⁊ acci-
dentaliter eſſe:q꞉ eſſe hoiem cōtingēter cōuenit verbo:
non tn̄ accidentaliter:quia humanitas non cōuenit vbo

tanꝗ̄ accidēs ſuo ſubiecto. Vñ patet ꝙ nō eodē mō ver/
bū ſubſiſtit in natura humana/quo hō in albedine: quia
hō ſubſiſtit in albedine nō ſimplr: ſed ſm qd: eo ꝙ albe
do eſt ens ſm qd.i.accidēs. Verbū vo ſubſiſtit in natura
humana ſimplr: q: natura humana eſt ens ſimplr.i.ſub/
ſtātia. Ex his ſequit ꝙ refert dicere: vbū ſubſiſtit ſimplr
in natura humana: ⁊ vbū ſubſiſtit p̄mo in natura huma
na. Patet: q: primū verum: ſcdm falſum. Nō em̄ ſubſiſtit
verbū primo exiſtētia humana: ſed p̄mo ſubſiſtētia diui/
na: nā iſta ſubſiſtit ab eterno: illa ex tēpore: vt dictū eſt.
Nota.5. ¶ Vltimo notādū: ꝙ nomen duo accipit aliqñ maſculi
D ne: ⁊ ſic iportat dualitatē ſuppoſitoꝝ: ⁊ ſic nō ſupponit
niſi ꝓ duob⁹/quoꝝ q̇libet eſt ſuppoſitū: ſic nō eſt veruꝫ
ꝙ petrus ſit duo: licꝫ ſit materia ⁊ forma cōiunctim. Alio
mō accipitur neutraliter.i.in neutro genere/ ⁊ ſic ſuppo
nit ꝓ quibuſcūqꝫ duob⁹ realiter ⁊ numero diſtinctis: ſic
dicim⁹ ꝙ partes hoīs ſunt duo: etiā hō eſt duo/caro ſcꝫ
Arti.2. ⁊ aīa. ¶ Quantū ad ſcdm articulū/ eſt concluſio prima.
Cōcl.1. In chriſto ſunt plura eſſe eſſentie: ſiłr ⁊ plura eſſe exi
E ſtētie. Prima pars ꝓbat: q: tot ſunt in chriſto eſſe eſſen/
tie: quot ſunt in eo eſſentie: ſꝫ plures in eo ſunt eſſe eſſen
tie: ḡ. Cōſequētia nota: ⁊ maior ſiłr: q: idē eſt eſſe eſſentie
⁊ eſſentia: vt patet in notabili primo. Minor probat: q:
quelibet natura eſt eſſentia quedā: ſꝫ in chriſto ſunt plu/
res nature: ḡ plures eſſentie. Cōſequētia nota eſt cū ma/
iore. Minor patet: q: in chriſto eſt natura humana ⁊ na
tura diuina: quarū quelibet eſt eſſentia quedā: que ſunt
genere ⁊ ſpecie diſtincte: ſiquidē vna creata: alia increa/
ta. Scda pars ꝯcluſionis ꝓbat ex prima: nā plura ſunt ī
eo eē eſſentie: ḡ plura eſſe exiſtētie. Tenet ꝯña: q: idē eſt
eſſe eſſentie ⁊ eſſe exiſtētie: vt dictū eſt notabili ſecundo.
¶ Preterea in chriſto eſt exiſtētia nature diuine: ⁊ exiſtē
tia nature humane: ⁊ he ſunt diſtincte. Cōſequētia nota
cū minore. Maior ꝓbat: q: in chriſto eſt exiſtētia nature
diuine: manifeſtū eſt. Etiā nature humane. Probatur ſi
humana natura derelinqueret: eſſet exiſtētia nature hu
mane ꝓpria: ḡ ⁊ aſſumpta exiſtit eadē exiſtētia. Tenet cō
ſequētia: q: ꝑ ei⁹ dimiſſionē nihil noui ꝓducit in natura
dimiſſa: ergo q̇cq̇d eſt in ea dimiſſa: fuit etiā in ea cōiun/
cta: ſed in ea dimiſſa eſt eſſe exiſtētie aliud ab eſſe nature
Cōcl.2. diuine. ¶ Scda ꝯcluſio. Sicut in chriſto nō ſunt plures
perſone: ita nec plura eſſe ſubſiſtētie. Prima pars ꝓbat
q: in chriſto nō ſunt plura eſſe incōicabilia: ḡ nec plures
perſone. Tenet ꝯſequētia ꝑ diffinitionē perſone. Antece
dēs ꝓbat: q: in chriſto nō ſunt niſi natura diuina: natu/
ra humana ⁊ ꝑſona vbi cōſtituta ex natura diuina et ꝓ/
prietate relatiua: ſed ſolū ꝯſtitutū eſt ſimplr incōicabile.
Nā natura diuina cōicat verbo vt qd: ꝓprietas relatiua/
vt quo eſt verbū vel fili⁹: natura humana/ vt quo eſt ho
mo. Vel ſic redit in idē: natura diuina ⁊ ꝓprietas relati/
ua cōicant verbo: vt cōſtituētia cōſtituto. Natura huma
na vt natura ſuppoſitanti ſolū cōſtitutū nulli cōicat: er/
Cōcl.3. go tm̄ vnū eſt incōicabile. ¶ Tertia concluſio. Quia in
chriſto nō ſunt due ꝑſone: chriſt⁹ non eſt duo maſculine.
Prima pars patet ex ꝯcluſione p̄cedēti. Scda ꝓbat: q:
duo maſculine ſupponit tantum pro ſuppoſito: vt patet
ex notabili vltimo: ſed nō ſunt in chriſto plura ſuppoſi/
ta: ḡ nō ſunt ibi aliqua duo maſculine: ita habet Sco.q.
Cōcl.4. ij.hui⁹ diſt. ⁊ cōſentit ꝯcluſioni q̄rte. ¶ Quarta ꝯcluſio.
Licꝫ in chriſto ſint due nature diſtincte realiter: non tm̄
chriſtus eſt duo neutraliter. Prima pars patet: q: in eo
ſunt natura diuina ⁊ natura humana q̄ diſtinguunt: ne/
dū numero ſed ſpecie ⁊ genere: vt dictū eſt. Scda pars
patet ꝑ illud Athanaſij. Nō duo tm̄ ſed vnus eſt chriſtus.
Probat etiā rōne: q: chriſt⁹ non eſt natura humana: nec
aliq̇d diſtinctū a ꝑſona vbi: ḡ nō eſt duo neutraliter. Te/
net ꝯña: q: duo neutraliter dicit aliq̄ duo realiter diſtin/
cta. Antecedēs ꝓbat: q: chriſt⁹ nomē eſt ꝑſone: ḡ ſuppo/
nit tm̄ ꝓ ꝑſona: ⁊ nō ꝓ aliquo diſtincto a perſona: licꝫ be
ne cōnotet diſtinctū a ꝑſona: ſicut albū ſupponit ꝓ ſup/
poſito habēte albedinē: ⁊ nō ꝓ albedine: licꝫ bene cōno
tet albedinē. Sic chriſt⁹ ſupponit ꝓ ꝑſona diuīa ſubſiſtē
te in natura humana: nō aūt ꝓ natura humana: q: natu
ra humana realr diſtincta eſt a vbi ꝑſona: q: autē diuina
natura nō diſtinguit realr a perſona vbi: licꝫ ab ea diſtin
guat formalr: iō forte poſſet dici ꝙ ſupponit pro natura
diuina ſuppoſitiōe idētica: nec ꝓpter hoc ſupponit pro
duob⁹: quia diuina natura ⁊ ꝑſona vbi nō ſunt duo: nec
maſculine: q: nō duo ſuppoſita: nec neutraliter/q: non
ſunt aliq̄ realiter diſtincta. ¶ Quātū ad tertiū articuluꝫ Arti.3.
dubitat primo: vtrū natura humana/⁊ natura diuina in Dub.1.
quib⁹ ſubſiſtit chriſt⁹: debēt dici ꝑtes chriſti: ⁊ videt ꝙ ſic F
q: dicit Athanaſius. Sicut aīa rōnalis ⁊ caro vn⁹ eſt hō:
ita de⁹ ⁊ hō vn⁹ eſt chriſt⁹: ſꝫ aīa ⁊ caro ꝑtes ſunt hoīs: ḡ
de⁹ ⁊ hō ſunt ꝑtes chriſti: nō quidē ꝑſone: ſꝫ nature. Simi
ter dam̄. dicit duas naturas vnitas inuicē in vnā cōpoſi/
tā hypoſtaſim. Itē dicit ꝙ chriſt⁹ tot⁹ fuit in inferno/nō
tm̄ totū: ſi ḡ eſt tot⁹: ḡ habꝫ ꝑtes: ⁊ nō alias ꝙ̄ humanita
tē ⁊ diuinitatē. ¶ Ad dubiū rñdet: ꝙ q: de rōne partis
ſunt duo. Primū ꝙ realr diſtinguat ab eo cui⁹ eſt pars:
nihil em̄ eſt pars ſuijpſi⁹: ⁊ ꝓpter h̄ licet aīa replicet ſub
partib⁹ corꝑis: tm̄ aīa in pede nō eſt pars aīe informantis
totū corp⁹: q: ipſa aīa q̄ eſt in pede: ipſa eadē eſt in capi/
te ⁊ manu ⁊ toto corꝑe. Scdo reqrit ꝙ ipſa ſic cū alia cō
ponat ſiue integret totū: qd ſine ea nō eſſet nec eſſe poſ/
ſet totū idē ſm primū ⁊ ꝓprijſſimū idētitatis modū. Sic
ſciētia nō eſt pars aīe: q: ſiue aſſit ſiue nō: aīa ſemꝑ eſt ea
dē: ⁊ in nullo ſubſtātialiter mutata. Probat primū: dei/
tas nō eſt pars chriſti aut vbi: q: eſt eadē realiter verbo.
Probat ſcdm. Natura humana nō eſt pars chriſti: q: nō
eſt pars vbi: chriſt⁹ aūt ⁊ vbū idē ſunt vt dictū eſt. Nā ſi/
ue natura humana ſit aſſumpta/ſiue nō: vbū eſt idē om
nibus modis qd nūc eſt: nec ꝓpter aſſumptionē nature
humane: nec ꝓpter ei⁹ dimiſſionē vbū in aliquo mutatū:
q: eternū eſt ⁊ imutabile. Sic nec chriſt⁹: q: ⁊ chriſt⁹ eſt
eternus: licꝫ dimiſſa natura humana deſineret eſſe chri/
ſtus. ſicut creator a (genitiui caſus) eſt etern⁹: licꝫ a ꝓdu
cto deſinat eſſe ei⁹ creator. Ex q̇bus ptꝫ rñſio: ꝙ neqꝫ hu
manitas: neqꝫ diuinitas eſt pars chriſti ex cauſis ſupra
expꝛeſſis. Ex q̄ ſequit vt in p̄cedēti.q. dictū eſt: ꝙ licꝫ chri/
ſtus ſubſiſtit in duab⁹ naturis diuina ⁊ humana: non tm̄
cōponit ex eis. ⁊ h̄ patet etiā ꝑ Dam̄. lib. iij. dicētē. Incō/
uertibiliter ⁊ inalterabiliter vnite ſunt adinuicē due na/
ture: neqꝫ natura diuina excedente a ꝓpria ſimplicitate:
neqꝫ vſa humana in deitatis naturā: neqꝫ ex duabus vna
facta cōpoſita natura. Cōpoſita em̄ natura neutra earū
ex quib⁹ cōponit homouſion (ideſt cōſubſtātialis) eſſe
pōt. qd etiā poſt ex h̄ deducit: q: ſi ex vtraqꝫ cōpoſit⁹ eēt
chriſt⁹: neqꝫ de⁹ neqꝫ hō eſſet: ſed tm̄ chriſtus. Verū ſicut
Ockā in ꝯcluſiōe. xxxvj. cētilogij admittit illā ſaltē in ali
quo caſu/ſcꝫ fili⁹ dei eſt cōpoſit⁹ ex aīa ⁊ corpore. ad hūc
ſenſuꝫ: q: aſſumptū ab eo in vnitatē ſuppoſiti eſt cōpoſi
tū/ſcꝫ natura humana: tā etſi fili⁹ dei ſit ſm ſe ſimpliciſſi/
mus: ita forte poſſet ꝯcedi ſm eundē: ſi vſus loquēdi ha
beret fili⁹ dei hꝫ partes: q: natura aſſumpta hꝫ ꝑtes. Po
nit em̄ duplicē cōpoſitioneꝫ rei/ſcꝫ ſm ſe ⁊ ſm aliq̇d a ſe
aſſumptū. Sed ſm dicēda inferius: cum eſſe cōpoſitū ſit
cōcretū primi ordinis: forte nō pōt dici de ſuppoſito diui
no: de quo. j. diſt. vij. ¶ Ad argumēta: ad illud Athana. G
Sicut aīa rōnalis ⁊c. vbi dr: ꝙ ſicut/nō dicit oīmodā ſimi
tudinē. Eſt aūt in h̄ ſiłitudo: q: ſicut aīa ⁊ caro vere ſunt
in hoīe ⁊ realiter: ita natura diuina ⁊ humana vere ⁊ rea
liter ſunt in chriſto: ⁊ ſicut vnita ſunt inter ſe in hoīe: aīa
quoqꝫ tanꝗ̄ act⁹ ⁊ forma ꝑficit materiā: ⁊ ꝯſtituūt huma
nam naturaꝫ: ita ⁊ in chriſto. Itē: ſicut aīa ⁊ caro in hoīe
dant toti denominationē hoīs: ita anima ⁊ caro dāt ean/
dem denominationē verbo: ita ꝙ verbū ꝓpter animā et
carnē: in quibus ſubſiſtit: verus eſt hō. Poteſt etiam ha
bere hūc intellectū: ſicut aīa rationalis ⁊ caro ſunt vere
vnita in hoīe; ita deus.i. ſuppoſitū diuinuꝫ habens in ſe

vere ⁊ realiter humanā naturā: animā ſcʒ ⁊ carnē/ ꝓpter
qḋ ḋ hō: vnus eſt chriſtus: vt tactū fuit in primo diſ. xxx.
q. iiij. Idē habet Ockam in ↄcluſione. xviij. ſui cētilogij.
In hoc aūt eſt diſſimilitudo: qꝛ aīa ⁊ caro cōiuncta: et ꝭ
in alijs a chriſto/ ſunt pſona: hoc eſt cōpoſitū ex eis/ hu-
mana ſcʒ natura eſt perſona nō ſic in v̾bo. Itē aīa ⁊ caro
ſunt partes hoīs quē denominát: non ſic in v̾bo: non em̄
ſunt partes verbi qḋ ab eis denominaꝛ homo. ¶ Ad ſe-
cundū de dam̄. ſolutū eſt q. p̄cedenti: vbi patuit de dupli
ci acceptione noīs cōpoſitio D. Et ad illud qḋ addiꝛ de
toto: ḋ ꝙ totū dupliciter accipitur. Uno modo vt valet
tantū/ ideſt perfectum: cui ſcʒ nihil deficit ad eius eſſe re
quiſituʒ. Sic dixit Saul. ij. Regū. j. Adhuc tota aīa mea
in me eſt. Alio modo accipiꝛ pro cōpoſito ex partibꝰ qḋ
nō eſt pars alteriꝰ cōpoſiti. Dam̄. autē accipit totū primo
modo: ſicut etiā accipit cū dicit: totus chriſtus eſt deꝰ: ſʒ
nō ſolū deus. Uult em̄ ꝙ de chriſto non ſolū predicatur
hoc predicatū deus: ſed etiā aliud qḋ nō predicaꝛ cōuer
tibiliter de deo/ puta hō: ſicut cōcedimus/ ꝙ lac non eſt
ſolū albū: ſed etiā eſt dulce. Uel vult ꝙ chriſtus nō ſolū
haber naturā diuinā: ſed etiam naturā humanā: ita ꝙ ex
cluſio illa intelligiꝛ fieri circa abſtractū incluſum in ſuo
cōcreto. qḋ etiā dicit: nō totū eſt deus: totū accipiꝛ ſynca
thegorematice/ ideſt nō q̄libet natura in chriſto eſt deꝰ.
Dub. 2. D ¶ Dubitaꝛ ſcḋo contra ↄcluſionē quartā/ que dicit chri
ſtū nō eſſe duo neutraliter: nam ſicut hō puta petrus eſt
duo: materia ſcʒ ⁊ forma cōiunctim: licʒ nō ſit alterū illo
rū. Eſt em̄ totū cōpoſitū: totū aūt eſt ſue ꝑtes ſimul. Ita
chriſtꝰ licʒ nō ſit natura humana ſeorſum: videꝛ tm̄ ꝙ ſit
ſimul natura humana ⁊ diuina coniunctim: vel vnite in
quibꝰ ſubſiſtit: ⁊ ſine q̇bꝰ nō eſt chriſtꝰ. Et itē Iſidorus.
Mediator dei ⁊ hoīm chriſtꝰ ieſus: ꝗuis aliud ſit de pa-
tre: aliud de v̾gine: nō tm̄ aliꝰ. Itē Anſelmꝰ de incarnatio
ne v̾bi. Nō eſt aliꝰ deꝰ: aliꝰ hō in chriſto: ꝗuis ſit aliud de
us/ aliud hō: ſed vbicūꝗ eſt aliud ⁊ aliud: ibi ſunt duo: g̊
chriſtꝰ eſt duo. Itē chriſtus eſt vnū vnitate increata: ⁊ eſt
vnū vnitate creata/ ſcʒ vnitate nature humane: ſʒ vnitas
creata ⁊ increata ſunt duo: nō vnū: igiꝛ. Itē ſicut in trini
tate ſunt tres pſone in vna eſſentia: ita in chriſto ſunt due
nature diuine in vna pſona: ſed ꝓpter vnitatē nature pa
ter ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ dicunꝛ vnū nō vnus: g̊ ⁊ ꝓpter vni
tatē pſone chriſtꝰ debet dici vnꝰ. Et ꝓpter dualitatē na-
turarū debet dici duo: qꝛ ſicut duo maſculine dicit perſo
nam ſeu ſuppoſitum: ita in neutro genere dicit naturas.
¶ Pro rn̄ſione notādū/ ꝙ ad ꝭ ꝙ aliq̇d dicanꝛ duo ali-
qua ſeparatim: oportet ꝙ quodlibet illoꝝ de ipſo ſepara
tim p̄dicetꝛ: ſicut eſſentia diuina eſt tres pſone: qꝛ q̄libet
pſona de ea p̄dicaꝛ. Ad hoc v̾o ꝙ ſint aliq̄ duo cōiunctim
⁊ nō ſeparatim: oportet ꝙ ex illis ↄſtituaꝛ vnū cōpoſitū
tanꝗ ex partibꝰ: ita ꝙ nulla illarū partiū de ipſa ſepara-
tim p̄dicetꝛ: ſicut caro ⁊ aīa cōiunctim de hoīe p̄dicantur
qꝛ ex illis cōponitur hō: ⁊ nec caro nec aīa ſeparatim ḋ
de hoīe: ⁊ ideo licʒ ad ꝭ ꝙ aliq̇d ſit albū requiriꝛ ſubie-
ctum ⁊ albedo: quoꝝ ſi alteruʒ deficit nō eſt albū: tm̄ al-
bū nō eſt ſubiectū ⁊ albedo: alioquin hec eſſet falſa: hō
eſt albꝰ: vel albū eſt hō: qꝛ hō non eſt ſubiectū ⁊ albedo.
Nō em̄ eſt aggregatū ex ſubſtātia ⁊ accidente. Ratio: qꝛ
ſubiectū ⁊ albedo nō cōſtituūt vnū cōpoſitū ſicut aīa et
caro. Per hoc ad ꝓpoſitū: licʒ ad ꝭ ꝙ verbū ſit chriſtus:
requiriꝛ vtraꝗ natura: qꝛ tm̄ ille due nature nō ↄſtituūt
vnū cōpoſitū: licʒ ſint in vno ſuppoſito: ideo chriſtꝰ non
eſt illa duo: nō ſeparatim/ patet. Nec cōiunctim: qꝛ chri-
ſtus eſt pſona verbi ⁊ nihil aliud: habēs tm̄ naturā huma
nā. Siliter ſicut ſciēs nō eſt homo ⁊ ſciētia: ſed eſt pſona
tm̄ humana habēs in ſe ſcientiā. Supponit em̄ ſolū pro
hoīe: ⁊ cōnotat ſcientiā inexiſtentē: ſic chriſtus ſupponit
pro pſona verbi: ⁊ cōnotat naturā humanā. Et p hoc ad
rōnes. ¶ Ad primā ḋ: ꝙ nō eſt ſimile de petro ⁊ chriſto
F qꝛ petrus eſt cōpoſitū ex carne ⁊ aīa: non ſic chriſtus eſt
cōpoſitꝰ ex humanitate ⁊ diuinitate. ¶ Ad ſcḋm de Iſi-
doro dicitur: ꝙ exponēdus eſt: nam quia ſuppoſitū diui-
ne nature/ nō eſt aliud a ſuppoſito humane nature: nec
diuina natura que de chriſto predicaꝛ eſt aliud a ſuppoſi
to eiꝰ: nec per ↄn̄s a ſuppoſito humane nature: ideo chri
ſtus ꝓprie nō ḋ aliud ⁊ aliud. Sed v̾ba Iſido. referēda
ſunt ad naturā. i. alterius ⁊ alteriꝰ nature. Uel (⁊ eſt idē)
chriſtus eſt aliud a patre. i. aliā naturā accepit a patre. et
aliud. i aliā naturā aſſumpſit de v̾gine. Ita exponit bea-
tus Tho. in tertio ſcripto diſt. vj. q. iiij. ⁊ Alexā. parte. iij.
q. vj. mēbro. ij. arti. j. per idē ſoluiꝛ auto. Anſel. ⁊ ſimiles
Aug. q̄ habenꝛ in tex. diſt. vij. c. v. ꝭm magiſtrū. ¶ Ad ter
tium ḋ/ ꝙ chriſtus nō eſt vnū vnitate creata: qꝛ non eſt
vnitas creata: nō eſt em̄ natura humana q̄ eſt vnitas cre
ata: ſed eſt vnum ⁊ vnus vnitate nature diuine ⁊ vnitate
perſone q̄ ſunt vnitas increata. Nihil em̄ creatū eſt eſſen
tiale chriſto: ſicut albedo non eſt eſſentialis albo. ¶ Ad
quartū ḋ: ꝙ tres perſone diuine dicunꝛ vnū: nō preciſe
ꝓpter vnitatē nature: ſed ꝓpter vnitatē nature q̄ eſt ea-
dē cuilibet perſone: ⁊ nō vnus/ ꝓpter realē diſtinctionē
perſonarū: nūc ergo ꝗuis in chriſto ſunt due nature rea
liter diſtincte: chriſtus tm̄ nō eſt ille nature diſtincte. Nō
em̄ eſt natura humana: licʒ ſit natura diuina/ ⁊ tm̄ natu-
ra diuina. Ideo non pōt dici neutraliter duo: ſicut albuʒ
nō eſt duo: licʒ ibi ſint duo ſubiectū ⁊ albedo: qꝛ albedo
nō eſt albū: ſed tm̄ ſubiectū eſt albū. ¶ Dubitaꝛ tertio: Dub. 3. E
vtrū chriſtus ſit aliq̇d ꝭm ꝙ hō: ⁊ videꝛ ꝙ nō: qꝛ chriſtus
ꝭm ꝙ hō/ neꝗ eſt creator neꝗ creatura: ergo nō eſt ali-
quid. Cōſequētia tenet a ſufficiēti diuiſione: qꝛ omne ali
quid eſt creator vel creatura. Nā creator ⁊ creatura diui-
dunt omne ens: ꝭ eſt ens in genere. Antecedēs ꝓbaꝛ. qꝛ
chriſtus ꝭm ꝙ hō nō eſt creator: quia tūc oīs homo eſſet
creator: vt patet exponendo: neꝗ ꝭm ꝙ hō eſt creatura:
quia preiacens eſt falſa: chriſtus eſt creatura. De hoc du
bio. j. dicetur diſt. vij. cū ageꝛ de reduplicatiuis: ideo bre
uiter ḋ: ꝙ hec eſt cōcedenda: chriſtus ꝭm ꝙ hō eſt aliq̇d
vt patet per decretalē Alex. ꝭ. q. j. allegatā. cū chriſtus. de
hereticis. ⁊ cū dicitur: nec eſt creator ⁊c. cōceditur ꝙ neu
tra illarum cōcedenda eſt/ chriſtus ꝭm ꝙ homo eſt crea
tor: chriſtus ꝭm ꝙ homo eſt creatura: vt probatū eſt: ſed
negatur cōſequētia: ꝙ ergo ꝭm ꝙ hō nō eſt aliq̇d. Ad ꝓ
bationē diciꝛ ꝙ licʒ creator ⁊ creatura diuidūt ens ſuffi-
ciēter: non tm̄ cum quacūꝗ determinatiōe. Nā deus ꝭm
ꝙ volēs aut ſapiens/ nec eſt creator nec creatura. ¶ Si
dicis: ſi chriſtus ꝭm ꝙ hō eſt aliq̇d/ quid ergo eſt: ſi nec
eſt creator nec creatura. Reſpōſio: chriſtus ꝭm ꝙ homo
eſt ſubſtantia: eſt corpus: eſt anima: eſt viuens: eſt ſenſi-
tiuus: eſt rationalis: ⁊ ſic de ceteris predicatis/ que pre-
dicantur eſſentialiter vel quidditatiue de homine. De ꝭ
latius. j. Et tantum de illa queſtione. Diſtinctio. vij.

Circa queſtiones de
propoſitionibus vnionis naturarū huma
ne ⁊ diuīe motas opi. tres recitauit. In hac
diſt. vij. eaſdem ad propoſitū applicās ma
giſter/ oſtēdit quomodo q̄libet harū īntellectū ꝓpoſitio-
nū determinauit. ſunt ꝓpoſitiōes ille: deus factꝰ eſt hō:
hō factꝰ eſt deꝰ. ¶ Poteſt autē ſentētia huiꝰ diſt. ad tres
ↄcluſiones reduci: quarū prima eſt. Dictarum ꝓpoſitio
nū intellectū prima opinio ſic explicat: ꝙ deus cepit eſſe
ſubſtātia rōnalis q̄ ante nō fuerat. Et illa ſubſtātia cepit
eſſe deus: qḋ gratia: non natura: nec meritis habuerat.
Addit ꝙ chriſtus inquantū homo recte ḋ predeſtinatꝰ
eſſe filiꝰ dei. ¶ Scḋa ↄcluſio. Deus ꝭm opi. ſcḋam cepit
eſſe ſubſiſtēs ex duabꝰ naturis ⁊ tribꝰ ſubſtātijs incarna
tus: ⁊ inquantum ſic ſubſiſtēs et inquantū homo eſt pre
deſtinatus. ¶ Tertia concluſio. Deus factus homo dici
tur ꝭm opinionē tertiā: quia deus hominē accepit ⁊ deꝰ
eſt homo: ⁊ homo factus eſt deus: quia homo aſſumptꝰ
eſt a deo: ⁊ hō eſt deus: qꝛ habens hoīem eſt deus. In ꝭ
vero predeſtinatus; quia predeſtinatum eſt/ vt chriſtus

ens homo ſit dei filius:nec tm̄ dicendus eſt homo domi
nicus. Has ꝓſequitur magiſter cuʒ expoſitione auto. ad
ꝓpoſitū alicuius eoꝝ ſonantium. Queſtio vnica.

a Jrca hāc diſtinctio
nē querit: vtrū per idiomatū cōicationē cō
creta vtriuſqꝫ nature chꝛiſti: diuine ſcʒ ⁊ hu
mane/ ꝑdicant de ſeinuicē vere ⁊ affirmati
ue. ¶ Jn queſtione erūt articuli tres. Primꝰ terminos
declarabit: ſcd̄s ꝑ cōcluſiones rn̄debit: tertiꝰ dubia mo
Arti. 1. uebit. ¶ Quantū ad pꝛimū/ notandū circa iſtū terminū
Nota. 1. cōicationē idiomatū: ꝙ idioma grece eſt pꝛopꝛietas lati
ne: ⁊ accipit hic pꝛo cōcreto impoꝛtāte ꝓpꝛietatē alicuiꝰ.
Dicit ergo cōicatio idiomatū cōicatio ꝓpꝛietatū. Eſt aūt
cōicatio idiomatū in chꝛiſto/ mutua ꝑdicatio cōcretoꝛuʒ
vtriuſqꝫ nature de ſeinuicē: ⁊ de ſuppoſito in his ſubſiſtē
te: vt etiam habet Nicolaus oꝛem in tractatu de cōicatio
ne idiomatū. Exemplū pꝛimi: vt ꝙ concretū diuine natu
re ſcʒ deus/ pꝛedicat de cōcreto humane nature ſcʒ hō/ ⁊
ecōuerſo: dicēdo hō eſt deus: deꝰ eſt hō: hō eſt eternus/
infinitus/ creatoꝛ ⁊c. Deꝰ eſt tēpoꝛalis/ coꝛruptibilis paſ
ſibilis moꝛtalis ⁊c. Exēplū ſcd̄i: chꝛiſtus eſt deꝰ: chꝛiſtus
eſt hō ⁊c. Dicit notāter cōcretoꝝ: qꝛ abſtracta naturarū
nō pꝛedicant de ſeinuicē. Sicut em̄ nature in chꝛiſto ma
nēt incōfuſe ⁊ diſtīcte: ita ꝙ neutra mutat in aliā: ita etiā
abſtracta naturarū nō pꝛedicant de ſeinuicē. Nā natura
humana non eſt diuina: nec diuina humana: hec em̄ ſim
pliciter eſt impoſſibilis: natura diuina eſt natura huma
na: ⁊ ecōuerſo. ¶ Sed ſi qris: vtrū abſtracta ꝑdicentur
de cōcretis vel econuerſo. Dico pꝛimo: ꝙ abſtracta natu
re humane nō dicunt de ſuppoſito diuino. Hec enim eſt
impoſſibilis: humanitas chꝛiſti eſt chꝛiſtꝰ: eſt verbuʒ: eſt
deus: humanitas eſt creatoꝛ: eſt ꝑſona filij ⁊c. qꝛ huma
nitas eſt pura creatura tēpoꝛalis coꝛruptibilis ⁊ annihi
labilis: ⁊ ꝑ ꝯn̄s non pōt eſſe deꝰ/ eternus/ infinitꝰ/ ⁊ im
mutabilis. Si aūt aliqua taliū reperit in ſcriptura/ expo
nēda eſt ſm magiſtrū. i. ſubſiſtens in natura humana eſt
deus/ eternus ⁊c. Abſtracta aūt diuine nature: qꝛ ſuppo
nūt pꝛo natura diuina q̄ idētificat ꝑſonis: ideo etiā pꝛe
dicant de quolibet ſm ꝑdicationē idēticā de quo ꝑdicā
tur cōcreta nature diuine: vt natura diuina eſt idēticevel
ſm pꝛedicationē idēticā perſona eſt/ verbū eſt chꝛiſtus.
Sed cōcreta nature humane etſi ſm rigoꝛē verboꝝ poſ
ſunt ꝑdicari idētice de natura diuina vt natura diuina eſt
hō: eſt moꝛtalis: eſt paſſibilis: qꝛ eſt perſona q̄ eſt homo
moꝛtalis/ paſſibilis: non tm̄ ille admittūtur ꝓpter hereti
cos: ⁊ ne det occaſio errādi ſimplicibꝰ qui putarēt illas
accipi ſm pꝛedicationē foꝛmalē. cōcoꝛdat Ockam. q. ix.
tertij ante dubia: ⁊ in ſolutione ad ſcd̄m dubiū. Et valēt
Nota. 2. ad hoc dicta diſt. v. in cōcluſione. vj. ⁊ dicēda in notabili
B ſequēti diſt. huiꝰ. Jtem diſt. vij. in dubio tertio. ¶ Scd̄o
notandū/ ꝙ cōcreta ſunt in triplici differētia. Nā quedaʒ
nō pꝛedicant niſi de his quibꝰ immediate ⁊ pꝛimo cōue
niūt. i. quibus cōueniunt nō ratione alicuiꝰ diſtincti/ aut
ratione alicuius partis pꝛeciſe: ſiue qꝛ pꝛedicant de illo
omni alio circumſcripto/ ⁊ de nullo illo circumſcripto: vt
ſunt idē/ diuerſum/ inherere/ infoꝛmare/ ſubijci ſiue eſſe
ſubiectū/ eſſe partē/ eſſe totū/ eſſe cōpoſitū/ dependere/
ſuppoſitare/ accidentale/ ſubſtantiale/ infinitū/ illimita
tū/ finitū/ limitatū/ verū/ diuerſum/ diſtingui: bene pꝛe
dicant de aliquo mediate ⁊ nō pꝛimo: tm̄ nō niſi rōne ali
cuius intrinſeci ⁊ eſſentialis. Nam diſtingui cōuenit par
tibus integralibꝰ hoīs rōne materie cui pꝛimo ſeu imme
diate cōuenit. ¶ Alia ſunt cōcreta que ſolū pꝛedicantur
de illis quibꝰ mediate cōueniunt. i. rōne alicuiꝰ diſtincti ⁊
extrinſeci: quo circūſcripto de illo non pꝛedicarent: ⁊ de
nullo immediate ratiōe ſue ꝓpꝛie eſſentie vel nature: vt
album/ nigrū/ calidum/ frigidum/ ſciēs/ virtuoſus/ grā
maticus/ logicus/ pħs/ tēperatus/ humilis. Jlla em̄ pꝛe
dicant de ſubiectis rōne accidentiū ⁊ ita mediate: ⁊ non
pꝛedicātur de ipſis accidentibus. Non em̄ albedo eſt al
ba: nec caloꝛ calidus: nec ſcientia ſciens: nec cognitio co
gnoſcēs: nec virtus virtuoſa: qꝛ oīa illa cōcreta impoſi
ta ſunt ſubiectis quibꝰ inherēt talia accidētia. Nā album
deſcribit res habēs in ſe albedinē. ſciēs res habens in ſe
ſciētiā. ⁊ ſic de alijs. ¶ Sed di. omne ꝑ accidēs reducibi
le eſt ad aliqd̄ ꝑ ſe: ḡ quicqd cōuenit alicui mediāte acci
dente: cōuenit alicui ꝑ ſe ⁊ imediate. Rn̄detur: ꝙ illa ꝓ
poſitio aſſumpta falſa eſt realiter ⁊ vniuerſaliter: qꝛ eſſe
albū. eſſe ſcientē/ nō ꝯuenit alicui ꝑmo imediate ⁊ eſſen
tialiter: ſed cuicūqꝫ cōuenit: cōuenit ꝑ accidens ſibi inhe
rēs: ⁊ nō cōuenit accidēti: qd̄ maxime verū eſt de ly ſciēs
⁊ virtuoſus/ ſapiēs: ſi illa ꝑdicata nō cōueniūt vniuoce
deo ⁊ creaturis. De cōcretis aūt vitioꝝ eſt ſimpl'r veruʒ:
ſed ſi vera eſt opoꝛtet eā intelligere logicaliter ſic: ꝙ om
ne pꝛedicatū ꝑdicabile de aliquo ꝑ accidēs ſiue accidēta
liter ꝑdicat de aliquo eſſentialiter: qd̄ eſt verū: qꝛ omne
pꝛedicatū cōe ꝑdicat eſſentialiter de ſuo qdditatiue infe
rioꝛi. ¶ Tria ſunt cōcreta q̄ indifferēter ꝑdicant de illis
quibꝰ cōueniūt imediate ⁊ ꝑmo: ⁊ etiā de illis quibꝰ ꝯue
niūt mediate: vt calefactiuū/ diſgregatiuū que ꝑdicātur
de caloꝛe ⁊ albedine: qbus ꝑmo ⁊ imediate cōueniūt: et
etiā de ſubiecto calido/ albo/ quibus cōueniūt mediate.
Sic comedere/ bibere/ ꝓducere/ generari/ coꝛrūpi/ pa
ti/ moꝛtale/ imoꝛtale: illa em̄ ⁊ toti ꝯueniūt rōne partis
mediate: ⁊ etiā parti imediate. Totū em̄ generat ⁊ ꝓdu
cit rōne foꝛme. Materia em̄ eſt ingenerabilis ⁊ incoꝛru
ptibilis: ⁊ etiā foꝛma ꝓducit/ generat ⁊ coꝛrūpit. ¶ Si
queris q̄ ſit cā huiꝰ differentie ⁊ diuerſitat. Rn̄det ꝙ vix
alia ratio aſſignari pōt/ niſi modus ſignificandi termini
quē hʒ ex ſua impoſitiōe: vel vſus cōis loquētiū. Nā eo
ipſo ꝙ albū impoſitū eſt ad ſignificādū rē cui inheret al
bedo: ſequit ꝙ non ꝑdicat de aliquo imediate: eo ꝙ hr̄e
albedinē ſibi inherētē nō ꝯuenit rei ex ſeipſa: ſed ꝑ albe
dinē que eſt rei extrinſeca. Et eoipſo ꝙ inherere ſignifi
cat rē inheſiue depēdentē ab alia. Et accidētale. i. eſſe ac
cidēs ſignificat rē nō potētē ꝑ ſe naturaliter exiſtere: nō
ꝑdicat niſi de eo cui imediate ꝯuenit. Nā poſſe ꝑ ſe eſſe:
vel nō poſſe ꝑ ſe eſſe naturaliter cōuenit rei cui cōuenit/
quolibet alio circūſcripto. ⁊ ſic ꝑmo ⁊ immediate: et ſic
ſuo mō eſt videre in alijs. Eſt etiam qn̄qꝫ cā cōis vſus lo
quentiū: ꝓpter quē multa ꝯcedunt: ſicut illa ꝯcedit ſm
ſenſum intrāſitiuū: creatura ſalis. ⁊ tn̄ nō illa: ſoꝛtes eſt
creatura hoīs: q̄ ſm vſum nō accipit in ſenſu intranſiti
uo: ſicut pꝛima ſolet accipi. Et dicimus albū coloꝛē ⁊ dul
cem ſeu amarū ſapoꝛē: ⁊ nō dicimꝰ habitū errātē aut ha
bitū ſcientē. His oībus cōcoꝛdat Ockā diſ. v. lib. j. q. j. ⁊
xxxv diſt. q. j. ⁊ in. iij. q. ix. in rn̄ſione ad ſcd̄m dubium ⁊ in
alijs locis. ¶ Ex illo ſequit coꝛollarie/ ꝙ ꝯcreta ꝑmi oꝛ
dinis/ q̄ dicunt de natura a ſuppoſito diſtincta: nunq̄ di
cunt de ſuppoſito ꝑ naturā. Patet: qꝛ non pꝛedicant de
aliquo mediāte alio: nō em̄ dꝛ de albo iherere/ infoꝛma
re ſeu eſſe accidēs: licʒ habeat in ſe albedinē inherentē et
infoꝛmantē. Et dꝛ notāter: nō dicunt de ſuppoſito ꝑ na
turā: qꝛ q̄dā immediate cōueniūt tam nature q̄ ſuppoſi
to: vt idē diuerſum/ depēdere/ eſſe/ q̄ pꝛedicant tā de ma
teria ⁊ foꝛma q̄ ſuppoſito: ſʒ nō de ſuppoſito ꝑ materiā
vel foꝛmā: qꝛ de quolibet illoꝝ imediate dicunt alio cir
cūſcripto. ¶ Tertio notādū ꝙ in hac materia occurrūt
triplices ꝓpoſitiones. Quedā de ineſſe ⁊ ſimplici inhe Nota. 3.
rētia pꝛedicati ad ſubiectū: vbi pꝛedicatuʒ dꝛ de ſubiecto C
ſimpl'r: mediāte copula ꝑſentis tēpoꝛis: ⁊ ſine determi
natione rōne inheſionis ꝑdicati ſpecificati: vt hō eſt deꝰ
homo eſt creatoꝛ: ⁊ ſimiles. Quedā v̄o ſunt ampliatiue
vt ꝓpoſitiones de ꝑterito/ futuro/ poſſibili vel imagina
bili: ſub quibus cōpꝛehēdunt pꝛopoſitiones de incipit/
deſinit. Tertie ſunt ꝓpoſitiōes ſiue de ineſſe ſiue amplia
tiue: in quibꝰ extremo vel extremis addit ſpecificatio vel
reduplicatio: vt ſm ꝙ/ ſeu inquantū. Et de his oībus ꝑ
oꝛdinē eſt videndū que harū ꝯcedēde ſunt ⁊ q̄ negāde.

Not.4. ¶ Supponēdū etiā eſt quarto principiū vnum omnibus logicā ſciētibus manifeſtū: ſcilicet ꝙ ad veritatē cuiuſlibet propoſitionis cathegorice affirmatiue/requirit̄ ꝙ extrema ſupponūt ꝓ eodē: licet nō ſufficit. Patet: q: cuiuſlibet propoſitionis talis copula eſt actꝰ cōplexiuꝰ aut ſignū ſibi ſubordinatū: cuiꝰ eſt vnire extrema. Uniunt̄ aūt dū res per ipſas ſignificate ſunt vnū ſiue idē vel fuerūt aut erūt idē ⁊c. ſm exigētiam tēporis importati: qđ dū eſt/extrema ſupponūt pro eodem. Quare in propoſito/ſi alicuiꝰ ꝓpoſitionis affirmatiue extrema nō ſupponūt pro eodē: nullo mō nec ꝑ cōmunicationē idiomatum nec ſimpliciter eſt concedenda.

Nota.5. ¶ Demū ſupponit̄ ꝙ hec vnio predicta ſimilior eſt vnioni accidētis cū ſuo ſubiecto ſecluſa inheſione: vt.ſ̄. dictum eſt q.j. huius tertij. ⁊ habet Ockā.q.ix. tertij ante dubia. Ideo in ꝓpoſito non modicū directoriū erit attēdere ad has propoſitiones. Sortes eſt albū: album eſt ſortes: et ſimiles/in quibꝰ cōcreta accidentiū predicantur de ſuis ſubiectis vel ecōuerſo. Et per collationē ꝓpoſitionū in ꝓpoſito ad illas facilius erit de earū veritate iudiciū. Sicut em̄ ſortes cōtingenter eſt albꝰ: ita verbū contingēter eſt hō. Et ſicut ſortes priꝰ fuit ſortes et poſt factꝰ eſt albꝰ vt ſuppono. Sic verbū prius ⁊ ab eterno fuit verbū: ⁊ factū eſt hō in tēpore poſtq̄ non fuit homo. Et regulariter ſicut habet ſe albū ad homo vel ſortes: ſic ſe habet hō ad deꝰ vel verbū: quantū ad iudicium veritatis propoſitionū in quibꝰ ponunt̄.

Artic. 2. ¶ Quantū

Cōcl. 1. ad ſecūdū articulū/ſequūtur cōcluſiones quaſi regule q̄dā: quibꝰ veritates ꝓpoſitionū incarnationē exprimētiū noſci poſſunt. Quarum prima eſt. Idiomata primi ordinis/que ſcilicet tm̄ immediate predicant̄ dicta de natura aſſumpta: nō predicantur vere de ſuppoſito diuino: puta de xp̄o/deo vel verbo/ ⁊ ſimilibꝰ perſonā filij ſignificantibꝰ per naturā aſſumptam. Talia ſunt aſſumi/perſonari aut ſuppoſitari a perſona extrinſeca: que etiā de proprio ſuppoſito nō p̄dicarentur/ſi natura in ſe ſuppoſitaret̄. Sunt preterea et illa: limitatū/finitū/ens per participationē/creabile/annihilabile: accipiēdo creabile proprie pro producibili de nihilo ſm ſe et quodlibet ſui: et annihilabile ꝓ reducibili ad nihil ſm ſe ⁊ quodlibet ſui: ⁊ ꝑ hoc patet ꝙ ille nō ſunt vere: chriſtus eſt aſſumptus: eſt finitus: eſt limitatꝰ: creabilis ⁊c. ¶ Dicit̄ notanter per naturā aſſumptā/ꝓpter illa predicata q̄ immediate predicant̄ tā de natura aſſumpta q̄ aſſumēte: vt ſunt viuere/eſſe. Illa conueniunt ſuppoſito diuino ſicut nature aſſumpte: ſed nō per naturā aſſumptā: q: etiā ei cōuenirent ſi nulla natura fuiſſet aſſumpta. Iſta cōcluſio patet ex notabili ſecūdo: q: que ſolum immediate alicui conueniūt: non conueniūt cuicūqꝫ per aliud. Talia ſunt idiomata primi ordinis: ergo.

Cōcl.2. ¶ Scđa cōcluſio. Idiomata primi ordinis nature diuine de ſuppoſito diuino dicta: de ſuppoſito nature humane eiuſqꝫ cōcretis predicant̄: nō aūt de natura humana. Hmōi idiomata ſunt: deus: creator: infinitus: eternus: impaſſibilis: incorruptibilis: immutabilis. Illa omnia dicuntur de chriſto temporaliter genito ex virgine: crucifixo: mortuo: paſſo: reſurgēte ⁊c. Probat̄ cōcluſio: quia quecūqꝫ conueniūt ſuppoſito diuino: conueniūt etiā ſuppoſito humano ⁊ eiꝰ idiomatibꝰ. Nā ſuppoſitū diuinū et humanum ſunt idem omnibꝰ modis et nullo modo diſtincta. Chriſtꝰ enim qui eſt ſuppoſitū diuinū: q: verbū: ipſe idem realiter et formaliter eſt ſuppoſitū humanū: q: homo: ꝑſona enim verbi ipſa eadem omnibꝰ modis eſt perſona diuina et ꝑſona humana: ipſa em̄ perſona filij ſubſiſtit in natura diuina: et ꝓpter diuinā eſt deꝰ: propter humanā eſt homo. Et ideo omnibus modis idem eſt deus ⁊ homo. Et per cōſequens quicq̄d predicat̄ de perſona diuina: predicatur et de ꝑſona hominis. ¶ Dicit̄ notanter in concluſione dicta de diuino ſuppoſito: q: ſi id nō predicaret̄ de perſona diuina: nec predicaretur de perſona humana: vt ly cōmunicabile qđ p̄dicatur de eſſentia: nō tm̄ de perſona. Falſa em̄ eſt hec: chriſtꝰ eſt cōmunicabilis. Scđa pars cōcluſionis: ꝙ nō predicant̄ de natura humana: patet: q: natura humana realiter diſtinguitur a ſuppoſito chriſti. Et ideo que cōueniūt ſuppoſito vel perſone inquantū ſuppoſitū: non cōueniunt nature aſſumpte. Unde natura aſſumpta humana neqꝫ eſt chriſtus: neqꝫ hō: neqꝫ deus: neqꝫ omnipotēs: neqꝫ eterna: neqꝫ creatrix: ſʒ eſt pura creatura aſſumpta a deo: in qua et deꝰ ſubſiſtit cōmunicās deo ſuā denominationē qua vere dicit̄ ⁊ eſt homo.

¶ Tertia cōcluſio. De cōcretis ſcđi et tertij ordinis idiomata vtriuſqꝫ nature/nata mediate predicari de ſuppoſito/p̄dicant̄ de chriſto ⁊ de ſeinuicē mutuo. Talia ſunt hō corporeꝰ/mortalis/tꝑalis/paſſibilis/ambulans/comedēs/dormiens ⁊c. rōne nature humane. Itē deus/oīpotēs/creator/eternꝰ/immutabilis/incorruptibilis ⁊c. rōne nature diuine. Probat̄ illa concluſio: q: idiomata cuiuſlibet nature mediate predicabilia cōueniūt ſuppoſito illiꝰ nature. Sed quia idē eſt ſuppoſitū vtriuſqꝫ nature: ſequit̄ ꝙ conueniūt eidem. Ultra quecūqꝫ vni ⁊ eidē ſingulari conueniūt de ſe mutuo predicant̄: q: quecūqꝫ vni et eidē ſunt eadē: inter ſe ſunt eadē: vt dicit principiū regulatiuū ſyllogiſmoꝝ expoſitorioꝝ: ergo illa cōcluſio vera. Cōcl.3.

¶ Sed cōtra illas duas cōcluſiones arguit̄: tunc ſequit̄ ꝙ de deo dicunt̄ predicata dicētia imperfectionē. Nam de deo dicunt̄ paſſibile/mortale ⁊c. quia ſunt idiomata nature humane cōueniētia ſuppoſito mediate. Secūdo ſequit̄ ꝙ ꝯtraria aut priuatiue oppoſita de eodē predicarent̄: vt tēporale/eternū/mortale/īmortale/paſſibile/impaſſibile. Itē ſm beatū Aug. v. de tri. quod ad ſe dicit̄ omnibꝰ tribꝰ conuenit: animal corporeū ⁊c. ad ſe dicunt̄: ergo cōueniūt patri ⁊ ſpirituiſctō ſicut filio. Itē q̄n abſtractū diſtinguit̄ realiter a ꝯcreto quātū ad ſignificata: quod de vno predicat̄: nō predicat̄ de alio. Sed verbū eſt incarnatū ⁊ humanatū: ergo nō eſt caro neqꝫ homo. E

¶ Ad primū dicit̄ ꝙ de deo nō dicit̄ aliquod predicatū dicens imperfectionē ſm naturā propriā ⁊ diuinā: ſecꝰ aūt ſm naturā aſſumptā humanā. ſm hāc em̄ volūtarie aſſumpſit defectꝰ noſtros ⁊ lāguores noſtros ipſe tulit: ⁊ dolores noſtros ipſe portauit. Eſa. liij. ¶ Uel aliter dicit̄ ꝙ de deo non dicunt̄ p̄dicata dicētia imperfectionē ineſſe deo: poſſunt tm̄ dicere imperfectionē ineſſe creature. Unde creator quod dicit̄ de deo/duo importat ſcilicet deū creantē: ⁊ connotat creaturā recipiētem eſſe poſt nō eſſe: quod eſt imperfectionis non in deo: ſʒ in creatura. ¶ Ad ſcđm de ꝯtrarijs poſſet ꝯcedi ſm potentiā diuinā ꝙ poſſunt predicari de eodē: q: nullā cōtradictionē implicat cōtrarias qualitates: puta caliditatē ⁊ frigiditatē ineſſe eiſdē preciſe. Nō enim eſt magis impoſſibile caliditatē nō expellere frigiditatē/q̄ caliditatē nō calefacere. Scđm eſt poſſibile vt eſt de tribꝰ pueris ī fornace Dan. iij. ergo ⁊ primū. Nec p̄dicata cōtraria inferūt ꝯtradictoria: ſed ꝓpoſitiones cōtrarie inferūt formaliter cōtradictorias. Cōtraria aūt eſſe ſimul nō infert ꝓpoſitiones ꝯtrarias eſſe ſimul veras: q: hoc eſt albū: hoc eſt nigrū/non ſunt ꝓpoſitiones cōtrarie: q: nō participant vtroqꝫ termino. ¶ Puto tm̄ ꝙ nulla cōtraria de facto predicant̄ ſimul de chriſto: maxime em̄ tēporale et eternū: ſed hec nō ſunt cōtraria: ſed magis priuatiue oppoſita: q: eternū eſt qđ non eſt temporale. ¶ De priuatiue oppoſitis poteſt dici ꝙ negatio incluſa in termino priuatiuo aut priuat diſpoſitionē quātū ad omnē naturā ſubiecti: aut quātum ad certā naturā ſubiecti/puta impoſſibile. Aut valet tātum. i. ſuppoſitū nō habēs naturā paſſibilem: Aut valet tātum. i. ſuppoſitū habens naturam nō paſſibilē. In prima ly naturā/diſtribuit̄: in ſcđa nō: ſed accipit̄ determinate. Primo modo priuatiue oppoſita non cōueniūt eidē: q: ſic inferūt cōtradictoria de eodē. Secūdo modo pn̄t per potētiā diuinā eidē cōuenire: nec ſic inferūt contradictoria. In propoſito oēs illi termini priuatiui accipiūtur ſcđo modo: nā primo modo accipiendo nō ſunt proprie loquēdo priuatiui oppoſiti: ſed ꝯtradictorie. Unde ſic diffiniūtur. Impaſſibile eſt ſuppoſitū ſubſiſtens in natura impaſſibili. Immortale eſt ſuppoſitū ſubſiſtens in natura immortali. Unde ſic idem ſuppoſitū pōt ſubſiſtere in duabus naturis: quarum vna eſt mortalis: alia immortalis: ita idē ſuppoſitū poteſt eſſe mortale et immortale. Priuatiue igitur oppoſita nō conueniūt eidē ſm eandem naturā: pn̄t

tñ cõuenire eidẽ ſm diuerſas naturas: et ſm hoc diffinitio
priuatiue oppoſitorũ moderãda eſt in logica. ¶ Ad tertiũ
dicit̃ ꝙ btũs Augu. loquit̃ de his que predicant̃ de deo ſm
naturã diuinã: nõ ſm naturã aſſumptã. ¶ Ad quartũ dici-
tur ꝙ antecedẽs verũ eſt de predicatis q̄ tñ immediate pre
dicant̃: et ideo impaſſibile predicat̃ tã de natura humana/
ꝙ̄ de ſuppoſito diſtincto a natura. Preterea enim ſimul me
diate ⁊ immediate: q: paſſibile eſt qḋ põt pati ſm ſe vel ſm
naturã in qua ſubſiſtit. ¶ Sed de illis predicatis incarna-
tũ/humanatũ/de quibꝰ arguit argumentũ nõ eſt ad ꝓpoſi
tũ: q: nõ predicãtur de natura humana: nã natura humana
nõ eſt incarnata neq̃ humanata: q: non eſt carni vnita: nec
eſt hõ facta: ſed verbũ: de hoc diſt. v. cõcluſione. v. ſm aliã
et aliã acceptionẽ incarnari: et ideo quãtũ ad illa predicata
ratio illa nihil arguit. Argueret aũt quantũ ad illa predica
ta/mortalis/paſſibilis/tꝑalis ⁊c. et quãtũ ad illa ſoluta eſt
F ſupra. Et hec de ꝓpoſitionibus mere de ineſſe. ¶ Sequit̃
nũc de ꝓpoſitionibus ampliatiuis quales ſunt ille. Homo
fuit deus: deus fuit hõ: ille homo incepit: ille homo factus
eſt: chriſtus factus eſt hõ: homo factus eſt chriſtus: deus fa
Cõcl'. 4. ctus eſt homo: hõ factus eſt deus: et ſimilibus. ¶ De qui-
bus hec cõcluſio quarta. In idiomatibus vtriuſq̃ nature
minorẽ facit differẽtiã eorũdẽ ampliatio/ꝙ̄ eorũdẽ diuerſa
appellatio. Prima pars patet: q: ampliatio reſpicit ſignifi
catũ termini ſubſtractiuũ: hoc eſt illud ꝓ quo terminꝰ ſup
ponit. In ꝓpoſito aũt ꝑ eodẽ ſupponũt idiomata vtriuſq̃
nature: q: pro perſona verbi que eſt deꝰ ⁊ homo: et ideo in
talibꝰ parũ refert an terminꝰ ſupponẽs pro perſona diuina
amplief̃/an non. q: quecũq̃ ſuppoſito diuino cõueniũt de
preſenti: etiã cõueniunt ei de preterito: ⁊ ſimiliter ꝓ futuro:
⁊ que non cõueniũt de preſenti: nec de preterito conueniũt:
nec de futuro. Nihil eñ aſſumet verbũ quod nõ aſſumpſit:
nec dimittet qḋ aſſumpſit: ita omnes ille ſunt vere. Chriſtꝰ
eſt homo: fuit homo: erit homo: ⁊ ecõuerſo: licet verbũ poſ
ſet aſſumere quod nõ aſſumpſit: et dimittere qḋ aſſumpſit.
Et ideo ponẽdo caſus ſimpliciter poſſibiles differẽtia erit/
quãdo idioma aſſumpte nature ampliat̃: et qñ nõ ampliat̃.
Exempli cauſa. Ponat̃ ꝙ nũc ſit primũ inſtans incarnatio
nis verbi: tunc hec eſt vera: homo fuit deꝰ: ⁊ illa falſa: deus
fuit homo. prima valet illã: quod eſt vel fuit homo/fuit qḋ
fuit deꝰ. ſcḋa valet illã: deꝰ qui eſt vel fuit/fuit illud qḋ fuit
homo: que falſa eſt/cũ homo non ſupponit niſi pro illo qḋ
in tempore ꝑterito ſubſiſtebat in natura humana: ⁊ ita non
pro deo in caſu. Sic ſi in hoc inſtanti verbũ dimitteret na-
turam humanã: hec eſſet vera: homo erit deꝰ: ⁊ hec negãda:
deꝰ erit homo. Secũda pars cõcluſionis patebit ex ſequẽti
Cõcl'. 5. cõcluſione/q̄ talis eſt. ¶ Quinta cõcluſio. In terminis im
G portantibus inceptionẽ ⁊ deſitionẽ aut alicuiꝰ rei factionẽ/
diligenter attendere oportet eorundẽ appellationẽ. hoc eſt
dictu. Diligenter attendere oportet cui appellent ſeu deno
tent adeſſe aut conuenire inceptionẽ ſeu deſitionem ſeu fa-
ctionem. Probat̃ cõcluſio: q: qñ tales terminos ſequit̃ ter-
minus connotatiuꝰ a parte eiuſdẽ extremi: aliter appellant
ꝙ̄ dum precedit. ¶ Pro cuiꝰ intellectu notãde ſunt due re-
H gule. Prima ꝙ incipit/fit/deſinit/nõ predicãtur de aliquo
mediate: ſed tñ immediate: et de illo cui immediate conue
niũt: nõ eñ accidẽs ꝓpter ſubiectũ dicitur incipere: nec to
tũ ꝓpter partẽ de nouo acquiſitã: vt ſi ſorti manco ꝑ mira-
culũ adderetur manus: nõ propter hoc dicit̃ ꝙ ſortes inci-
pit eſſe. ¶ Sed diceres: cõpoſito attribuit̃ incipere et fieri
propter formã ſubſtãtialem incipientem et in materia geni
tã: ergo predicatur mediate de cõpoſito ꝓpter inceptionẽ
forme. Reſpondetur ꝙ ꝓpter inceptionẽ forme in materia
producte preciſe nõ attribuit̃ incipere cõpoſito: ſed ꝓpter
nouũ eſſe totius: ꝓpter nouã vnionẽ forme cũ materia: vn
de ſi forma preexiſtẽs vniret̃ materie ſine ſui noua ꝓductio
ne cõpoſitũ inciperet: ⁊ tñ forma non inciperet: ſic ſi forma
produceretur in materia et nõ vniret̃ materie: nõ inciperet
cõpoſitũ: licet forma inciperet. Ex illo ſequitur ꝙ incipere
nõ predicatur de chriſto vel diuino ſuppoſito ꝓpter hoc ꝙ
de nouo incipit ſubſiſtere in natura humana. patet: q: non
predicat̃ mediate. ¶ Scḋa regula. Quãdo incipit/fit vel
deſinit predicat̃ ſine addito: importat inceptionẽ/factionẽ
vel deſitionẽ ſimpliciter rei ſignificate per terminũ de quo
predicat̃: ita ꝙ res illa de nouo eſt poſtq̄ non fuit: aut non
eſt poſtq̄ fuit. Qñ vero predicatur cũ ſpecificatione addi-
ta: importat inceptionẽ/deſitionẽ vel factionẽ ſm illud qḋ
ſpecificatur. Et ſi determinatio ſpecificãs fuerit pure abſo-
luta: dicit inceptionẽ/factionẽ aut deſitionem ſimpliciter.
Si fuerit cõnotatiua/importat inceptionẽ ⁊c. ſm qd. Exẽ-
plũ primi. Chriſtus incipit: homo incipit: homo chriſtꝰ fa-
ctus eſt. Exẽplũ ſecũdi. Chriſtus factus eſt aliquid: chriſtꝰ
factus eſt eſſentia diuina: homo factus eſt deus. Exẽplum
tertij. Chriſtus incipit eſſe mortalis: chriſtus factus eſt ho-
mo rationalis. ¶ Ex illo ſumit̃ illa cõmunis regula apud
aliquos/ꝙ qñ verbũ deſinit/fit/incipit/ſequitur terminus
abſolutus: importat inceptionẽ aut deſitionẽ ſimpliciter.
Qñ vero ſequitur terminus cõnotatiuus: tũc importat in
ceptionẽ aut deſitionẽ ſm quid: quod tñ moderari oportet
ſm regulã predictã. Iſta regula ſatis probatur per expoſi-
tionẽ ꝓpoſitionũ de incipit et deſinit de quo remitto ad lo
gicã. Ex illa regula manifeſte patet/ꝙ ille falſe ſunt: chriſtꝰ
factus eſt: homo ille (demonſtrãdo xp̃m) incepit: chriſtus
incepit eſſe aliquid: chriſtus incepit eſſe eſſentia diuina: q:
falſum eſt ꝙ ille homo ſiue chriſtus incepit poſt nõ eſſe. Si
militer falſum eſt ꝙ chriſtus fuit aliquid poſtq̄ nõ fuit ali-
quid: chriſtus fuit eſſentia diuina poſtq̄ nõ fuit eſſentia di-
uina: cũ ille homo ſiue chriſtus ſit perſona diuina que fuit
ab eterno: ⁊ ab eterno fuit aliquid ⁊ ab eterno fuit eſſentia
diuina. Ille autẽ vere ſunt: deus incepit eſſe homo: verbũ
factũ eſt homo: verbũ factũ eſt chriſtus. Patet: q: nunc deꝰ
eſt homo: nũc eſt chriſtus: et qñq̃ non fuit homo neq̃ chri
ſtus. Verbũ eñ licet fuerit ab eterno: non tñ fuit ab eterno
homo vel chriſtus: q: nõ fuit ab eterno ſubſiſtens in duabꝰ
naturis: diuina et humana: nõ eñ ſemper ſubſiſtebat in hu
mana. Et eſt talis differẽtia inter illas qualis inter iſtas: al
bũ incipit eſſe: ⁊ ſortes incipit eſſe albũ. Similiter ſequitur
ꝙ ille ſunt ꝯcedẽde: deus factus eſt homo. Similiter deus
vel chriſtus factus eſt homo: deus incipit eſſe chriſtus: pa-
tet exponendo eas. Nec ſequitur: incepit eſſe hõ: ergo ince-
pit eſſe: eſt factus hõ: ergo eſt factus: q: arguit̃ ab inferiori
ad ſuperius cũ diſtributione ſuperioris virtualiter. Simili
ter a parte in modo ad totũ in mõ cũ diſtributione totiꝰ: vt
patet exponendo. Similiter incipit et factus equiuocant̃:
cũ in vna ſcȝ antecedente ſignificat inceptionẽ ⁊ factionem
ſimpliciter: ⁊ in cõſequenti inceptionẽ et factionẽ ſm illud
qḋ ſpecificatur. i. inceptionẽ eſſe talẽ. Et ꝙ̄uis eſſe hoīs eſt
eſſe ſubſtantiale et eſſe ſimpliciter: tñ cõparatũ ad perſonã
verbi nõ eſt eſſe eſſentiale verbo: ſed eſt eſſe accidẽtale. i. ad
uenticiũ: ideo eſt iudicandũ ſicut de illis: ſortes eſt factꝰ al-
bus: ergo ſortes eſt factus: et ſortes incipit eſſe albus. ergo
ſortes incipit eſſe. Similiter nec ſequit̃ negatiue: deus non
eſt factus: ergo nõ eſt factus homo. Deus nõ incipit eſſe: er
go nõ incipit eſſe hõ vel chriſtus: q: virtualiter arguit̃ a ſu-
periori nõ diſtributo ad inferius: ⁊ q: termini equiuocant̃.
Si tñ ille inueniũtur cõceſſe a ſanctis. Hõ factus eſt deus:
filius virginis factus eſt filius dei: intelligẽde ſunt impro-
prie: vt factus determinat totã cõpoſitionẽ. vt valẽt illas:
factũ eſt ꝙ hõ eſt deus: factũ eſt ꝙ filius hoīs factus eſt fi-
lius dei. Ille etiã cõcedẽde ſunt: homo factus eſt chriſtus:
filius virginis factus eſt chriſtus. ſicut illa: albũ factum eſt
ſortes albus: patet exponẽdo: q: filius marie eſt chriſtus: ⁊
aliqñ nõ fuit chriſtus. i. ſubſiſtẽs in duabus naturis: ꝙ̄uis
filius marie ſemꝑ fuerit filius dei: et ſemper fuerit verbũ.
¶ Sed diceres/ſequitur bene: chriſtus incipit eſſe homo:
ergo incipit eſſe ille homo: vel incipit eẽ ille homo: et ſic de
alijs: ⁊ quelibet ſingulariũ eſt falſa: ergo totum ꝯñs qḋ eſt
diſiũctiua eſt falſum. Minor probatur: quia ſi aliqua eſſet
vera: maxime illa in qua demõſtraretur homo chriſtus qui
eſt ſuppoſitũ diuinũ ꝓ quo ſupponit ſubiectũ; ſed hoc nõ:

q: chriſtus nō incepit eſſe ſuppoſitum diuinū: ergo nec ille
homo. Reſpondetur ſm Ockā in logica cap. de incipit/ ꝙ
illa ſingularis eſt vera: chriſtus incipit eſſe ille hō/ demon-
ſtrādo xp̄m. nec ſequitur: chriſtus nō incepit eſſe ſuppoſitū
diuinū: ergo nō incepit eſſe ille homo: ſicut non ſequit̄: chri
ſtus nō incepit eſſe ſuppoſitū: ergo nō incepit eſſe homo. ⁊
nō ſequit̄: nō incepit eſſe: ergo nō incepit eſſe homo albus:
vt ſupra viſum eſt. Si dicis/ ſequitur bene: chriſtus incepit
eſſe ille homo: et ille hō eſt deus vel ſuppoſitū diuinum: er
go incepit eſſe deus aut ſuppoſitū diuinum: ꝯſequens fal
ſum/ et nō minor: ergo maior. ꝯſequentia aūt tenet expoſi
torie in quarta figura. Reſpondetur: q: maior in quarta fi-
gura nō pōt equalere negatiue ſicut nec minor i p̄ma figu-
ra. Vn̄ non ſequit̄. Oīs homo eſt ens: chriſtus incepit eſſe
homo: ergo incepit eſſe ens. Etiam ſi incepit equiuocatur.
¶ Ad ſecūdā dicitur nō ſequit̄: nō incipit eſſe ille: ergo nō
incipit eſſe ille homo: q: incipit equiuocat̄. Sicut nō ſequi-
tur: ſortes nō incipit eſſe ille: demonſtrādo ſortē album: er-
Cōcl. 6. go nō incipit eſſe ille albus: ſuppoſito ꝙ primo ſit albus/ ⁊
I prius fuerit ſortes. ¶ Sequitur de propoſitionibus in qui
bus ponitur nota ſpecificationis vel reduplicationis/ ⁊ eſt
concluſio ſexta. Veritas ꝓpoſitionis in qua idioma huma
ne vel diuine nature predicat̄ de ſubiecto cū ſigno accepto
reduplicatiue: attēdi debet ex ſue totalis exponētis verita-
te. Probatur ꝯcluſio: q: exponēs totalis ſemper equiualet
expoſite. ſunt aūt ſigna reduplicatiua/ inquātū/ prout/ ſm
ꝙ/ ratione qua: et ſimilia que faciunt propoſitionē exponi
bilē: de quaꝝ expoſitione requiratur doctrina logicalis: vt
habet̄ in Ockam in. j. diſt. xij. q. ij. ¶ Corollarium. Oīs re
duplicatiua cuius ſignū reduplicatiuū nō negatur: preſup
ponit veritatē ſue preiacētis. Patet: quia preiacens eſt vna
pars principalis exponētis copulatiue. ¶ Corollariū ſecū
dum. Oēs ille de vi ſermonis ſunt falſe. Chriſtus inquātū
homo eſt creatura: chriſtus ſm ꝙ homo eſt ꝯpoſitus: chri
ſtus ſm ꝙ hō eſt finitus: chriſtus ſm ꝙ homo non eſt eter-
nus: chriſtus ſm ꝙ hō non eſt deus. Patet: q: omniū harū
preiacētes ſunt falſe: vt patet ex ſupra dictis. Ideo ſi ille in
autoritatibus inueniūtur ꝯceſſe exponēde ſunt ad ſenſum
iſtū impropriū: in quo ſunt ſm mentē ponētiū intellecte: vt
chriſtus ſm ꝙ homo eſt creatura/ ꝯcedit̄ ad hunc ſenſum:
chriſtus ſm humanitatē eſt creatura: que valet illā: huma-
Cōcl. 7. nitas chriſti eſt creatura: vt infra patebit. ¶ Septima con-
cluſio. Qn̄ in ꝓpoſitione ly ſm ꝙ/ vel equiualens ponitur
ſpeciuocatiue: attendendū eſt an ſpeciuocet rationem ꝯce
ptus vel rationē principij ſue cauſe. Patet: q: ſi ſpeciuocat
rationē ꝯceptus/ ſic facit appellationem rationis: et tūc ſi
ponit̄ inter terminos ſynonymos/ nullā facit differentiā: ⁊
ſic nō capitur in ꝓpoſito: q: dum ſpeciuocat rationē: debet
addi termino importāti rationē: vt ſunt termini importan-
tes actū anime interiorē ⁊ termini ſcd̄e intentionis. Qn̄ ve
ro ſpeciuocat rationē principij vel cauſe: importat ꝙ termi
nus cui additur: ſignificet illud ratione cui⁹ predicatū con
uenit principali ſubiecto: vt quod eſt ei⁹ principiū vel cau-
ſa: vt ignis inquātū calidus calefacit. homo inquātū habꝫ
liberū arbitriū peccat. Et ad veritatem eius nō requirit̄ ꝙ
predicatum vniuerſaliter predicet̄ de termino cui addit̄ ſi-
gnum ſpeciuocatiuū: nec requirit̄ quarta exponēs redupli
catiue. Sed ſufficit ꝙ predicatum principale predicet̄ vere
de ſubiecto principali: ⁊ de termino ſpeciuocāte: ac termin⁹
ſpeciuocans de ſubiecto principali. Et ꝙ termin⁹ ſpeciuo-
cans ſignificet illud ratione cuius predicatū principale ꝯ-
uenit ſubiecto: ⁊ ſic ille ſunt ꝯcedēde: chriſt⁹ inquantū hō
meruit: chriſt⁹ inquātū hō paſſus eſt: chriſt⁹ inquātū homo
Cōcl. 8. reſurrexit: que oēs eēnt falſe: ſi ly inquātū caperet̄ redupli
catiue: q: tertie eaꝝ exponētes ⁊ quarte eēnt falſe. ¶ Octa
ua ꝯcluſio. Ly ſm/ poſitū ſine hac diſtinctione ꝙ/ nō eſt re
duplicatiua/ nec ſpecificatiua additio: ſꝫ diminuēs vel di-
ſtrahens determinatio. Patet: q: qn̄ ponit̄ ſine ly ꝙ/ diſtra
hit terminum cui additur a ſua ſuppoſitione: ⁊ facit eū ſup
ponere pro aliquo pro quo non ſupponeret ſi non adderet̄

vt hic. Homo ſm faciē eſt pinguis: ethiops ſm dētes eſt al
bus: que vere ſunt/ prout ly ſm determinat predicatū. vbi
facit predicatū ſupponere ꝓ homine macro habēte faciem
pinguem: aut nigro habente dentes albos: pro quibus nō
ſupponeret ſine addito huius determinationis ſm. Nūꝗ
autē dū accipitur reduplicatiue aut ſpeciuoce diſtrahit ter
minū cui additur a ſua ꝓpria ſuppoſitione: et hinc eſt ꝙ re
duplicatiua preſupponit ſuā preiacentem: ſimiliter et ſpeci
uocatiua. Ex illo patet differentia inter illas: ethiops eſt al
bus ſm dētes: ethiops eſt albus ſm ꝙ habet dētes. prima
eīm vera: ſecūda falſa. ¶ Corollariū. Illa eſt ꝯcedēda: chri
ſtus eſt creatus ſm humanitatē: chriſtus eſt factus ſm hu-
manitatē: incepit eſſe ſm humanitatē: eſt finitus ſm huma
nitatē: quia in illis ly creatus/ factus/ incepit/ que dicūt pri
mū eſſe poſt nō eſſe ſimpliciter: diſtrahuntur per ly ſm hu-
manitatē: ad ſignificandū primū eſſe ſimpliciter nō chriſti
ſed humanitatis que nō eſt chriſtus: ſed aliquid chriſti: ⁊ ꝑ
hoc valent tātū: chriſtus eſt creatus ſm humanitatē. i. chri-
ſti humanitas eſt creata: ſicut illa: ſortes eſt pinguis ſm fa-
ciem/ valet illā: ſortis facies eſt pinguis. Unde ꝓpoſita ꝓ-
poſitione de dictis ſignis/ primo videndū eſt an ſit redupli
catiua vel ſpeciuocatiua: et ſi ſic videatur ei⁹ preiacēs: que
ſi nō fuerit vera: nūꝗ reduplicatiua vel ſpeciuocatiua erit
vera. Si vero fuerit vera: recurratur ad reliquas exponen
tes: et ſm earū veritatē vel falſitatē iudicetur. Si eīm expo-
nitur copulatiue/ oportet quālibet exponentiū eſſe veram.
Si diſiunctiue ſufficit vnā eſſe verā. Nec facio hic differen
tiā inter reduplicatiuā ⁊ propoſitionē de reduplicato extre
mo: q: ꝓpoſitio de reduplicato extremo preſupponit redu
plicatiuā. De ſpeciuocatiua ſatis dictum eſt. Si vero poni
tur ſignū diminuēs vel diſtrahens. et dictio ſuper quam ca
dit ly ſm/ ſignificat qđ eſt/ vel fuit aliquid rei que ſignifica
tur per dictionē que diminuitur vel diſtrahitur: tūc videa-
tur an predicatū ꝯueniat dictioni ſuper quā cadit ſignū di
minutiuū vel diſtractiuum: et tūc propoſitio ꝯceditur: vt
homo eſt criſpus ſm crines. ſi illa vera eſt: crines hominis
ſunt criſpi. etiā illa vera eſt: hō eſt criſpus ſm crines. Verū
ꝙ qn̄ꝗ (licet improprie) ſigna reduplicatiua accipiunt̄ vt
diminuūt ſeu diſtrahunt: et tūc hoc faciūt qđ ſignum dimi
nuēs: vt chriſtus eſt creatura ſm ꝙ homo: hō ſm ꝙ mortu-
us eſt/ eſt cadauer: ethiops ſm ꝙ dētatus/ eſt albus: ſꝫ oēs
ille ꝓpoſitiones ſm ſermonis proprietatē ſunt falſe: ⁊ ideo
cautū eſt ꝓpoſitiones de predictis ſignis prius diſtingue-
re quō accipiātur ſigna: et ſic reſpondere vt vitetur equiuo
cationis confuſio. Ex predictis ſequitur ꝙ ille ſunt vere in
ſenſu reduplicatiuo: chriſtus ſm ꝙ de⁹ eſt creator eternus/
infinitus/ omnipotens/ immortalis/ immutabilis ⁊c̄. Non
aūt illa: chriſtus ſm ꝙ deus eſt verbū vel fili⁹ virginis mor
talis/ paſſibilis. Similiter ille vere ſunt: chriſtus ſm ꝙ ho-
mo eſt perſona/ ſuppoſitū/ animal/ corporeus/ animatus/
exponēdo concomitāter. Itē illa eſt concedēda: chriſtus in
quātum ille homo eſt deus. Patet accipiendo reduplicati
ue ꝯcomitāter: ſecus ſi caperetur cauſaliter vel ſpeciuoca-
tiue: q: xp̄m eſſe hūc hominē nō eſt cauſa xp̄m eſſendi deū:
nec humana natura eſt ratio propter quā chriſtus eſt deus:
et ideo cauſaliter et ſpeciuocatiue eſt falſa. Et tātum de ar-
ticulo ſcd̄o: ¶ Quātum ad tertiū articulū dubitatur vtrū Artic. 3.
illa: deus eſt homo/ ſit concedēda ſm rigorē ſeu proprieta- Dub. 1.
tem ſermonis: et videtur ꝙ nō: q: deus nō eſt animal ꝯpo A
ſitū ex materia et anima rationali: igitur nō eſt homo. Te-
net ꝯſequētia per locū a diffinitione. Antecedens patet ex
dictis. ſ. diſt. vj. Et ſimiliter poteſt queri de illis. Verbum
eſt homo: chriſtus eſt homo. In oppoſitum eſt articulus ſi
dei. Verbū caro factū eſt. Caro. i. homo ſm Auguſtinum.
¶ Iuxta idē dubitat̄ ſcd̄o/ vtrū homo predicatur vniuoce
de deo ⁊ de ceteris hoibus. ¶ Tertio dubitatur/ qualis ſit
hec predicatio. Deus eſt hō: an eſſentialis: an accidētalis:
an quidditatiua: an nō quidditatiua. Solutiones hoꝝ du-
bioꝝ ex eodē fundamēto dependēt: ideo ſolum mota ſunt.
¶ Pro ſolutione aūt notandū/ ꝙ homo eſt ꝯcretū predi-

camenti ſubſtātie huius abſtracti humanitas: nō tm̄ voce:
ſed et ſignificatione: nā homo ſignificat ſuppoſitum ſubſi/
ſtens in natura humana: ſiue ipm ſit idē nature humane: ſi
ue nō: nam et vſqꝫ nūc opiniones contrarie inueniūtur de
hoc an natura et ſuppoſitū humanum (etiā in petro ⁊ cete
ris) ſint diſtincta: et tñ non eſt dubitatū quin homo ſuppo
nit ꝓ ſuppoſito humano. Humanitas vero ſignificat natu
rā humanā a qua ſuppoſitū denominatꝛ hō: que realiter ni/
hil aliud eſt ꝙ̄ cōpoſitum ex corpore ſeu materia ⁊ aia ratio
nali: vt vult beatus Hiero. in explanatiōe fidei ad Damaſ.
papā: ſiue tale cōpoſitū ſit ſuppoſitū ſiue non. Suo modo
dicendum de alijs cōcretis ſubſtātialibus/corpus/corpus
Corol. 1 animatū/animal ⁊c̄. et ſuis abſtractis. ¶ Ex illo ſequitꝛ pri
mo/ꝙ hec oratio nō eſt diffinitio hoīs/cōpoſitum ex mate
ria ⁊ forma rationali. Nec illa: ſubſtantia ſeu animal cōpoſi
ta vel cōpoſitū ex materia et aia rationali. Patet: q2 nō con
uertitur cū diffinito: nō em̄ cōuenit omni hoī/nec ſoli hoī:
qm̄ nō conuenit homini xp̄o: q2 chriſtus non eſt cōpoſitus
ex materia et forma: vt habitū eſt. s̄. diſt. vj. Cōuenit etiam
alij a diffinito: q2 cōuenit nature humane in chriſto que nō
eſt homo. Alioquin in xp̄o eſſent duo hoīes realiter diſtin/
cti: ſcꝫ chriſtus ⁊ natura humana: que realiter diſtinguuntꝛ
a chriſto: ſicut creatura a creatore: ſicut tēporale ab eterno.
Sed diffinitio hoīs eſt hec: aīal rationale: illa em̄ conuerti
tur cū diffinito: q2 conuenit tā verbo incarnato ꝙ̄ omni ho
mini creato: ⁊ ſolū tali. Hec aūt differt a priori: q2 hec datur
per genus ⁊ differentiā: priores aūt nō ſic. Nā prima ſcꝫ cō
poſitum ex materia ⁊ forma rationali: nō datur per genus
diffiniti: qm̄ cōpoſitū non eſt genus neqꝫ ſuperius ad diffi
nitū homo: q2 nō oīs homo eſt cōpoſitū. Scd̄a ſcꝫ aīal com
poſitū ⁊c̄. etſi datur per genus: non tñ per differentiā: q2 cō
poſitū ex materia ⁊c̄. nō eſt differētia eſſentialis hoīs: nec cō
uenit omni hoī. Hec autē: aīal rationale/eſt vera hoīs diffi/
nitio: q2 tā rationale ꝙ̄ animal ſupponūt ꝓ ſuppoſito ſubſi
ſtente in natura ſenſitiua rationali: cōpoſitū vero ſupponit
Coro. 2. etiā pro natura que nō eſt ſuppoſitū. ¶ Scd̄o ſequitur ꝙ
oē ſuppoſitū ſubſiſtens in natura humana vere ⁊ ꝓprie eſt
homo. Patet: q2 cuilibet tali cōuenit vera ⁊ ꝓpria hominis
Corol. 3. diffinitio. ¶ Tertio ſequitur ꝙ natura humana ſibi dereli
cta eſt hō: talis em̄ eſt ſuppoſitū et perſona ſubſiſtēs in na/
tura humana: ſubſiſtit em̄ in ſeipſa: eo ꝙ nō cōmunicatꝛ al/
teri aliquo quattuor modoꝝ in diffinitione ꝑſone expreſſo/
Coro. 4 rum. ¶ Quarto ſequitꝛ ꝙ he ſunt vere: aliqua humanitas
eſt hō: aliqua humanitas nō eſt homo: ſimiliter earū cōuer
ſe: aliquis hō eſt humanitas: aliquis hō nō eſt humanitas.
affirmatiue ſunt vere de humanitate ſibi derelicta. negati/
ue ſunt vere de humanitate aſſumpta: ſicut et contrarie ha/
rū ſubcontrariarū ſunt ſimul falſe. ſ. oīs humanitas eſt ho/
mo: nulla humanitas eſt hō. Etiā cū ſuis conuerſis: q2 earū
Coro. 5. cōtradictorie ſunt ſimul vere: vt dictū eſt ſtatim. ¶ Quin
to ſequitur ꝙ cōcreta ſubſtātie de ſuis abſtractis nō predi/
cātur niſi cōtingēter. Patet: nā illa eſt contingēs: humani/
tas eſt hō. ſimiliter illa: hō eſt humanitas: pn̄t em̄ eſſe falſe:
etiā ſupponētibꝰ ſubiectis: vt poſito ꝙ nullus hō eſſet pre/
ter xp̄m: vel ſi nulla humanitas ſubſiſteret in ſe: ſed queli/
M bet eſſet aſſumpta. ¶ Et ſi replicatꝛ. homo/animal/corpus
et ſubſtātia eſſent termini accidētaliter cōnotatiui. ꝯn̄s fal/
ſum: q2 ſunt termini predicamēti ſubſtātie: ſed predicamen
tū ſubſtantie (ſm oēs) ponitꝛ abſolutū: alioquin etiā tolle
retꝛ diſtinctio inter predicamentū ſubſtātie: et predicamēta
accidentiū qd̄ eſt ꝑuertere totā logicā peripateticoꝝ. Pro/
batur ꝯn̄a: tū q2 terminus abſolutꝰ de quocūqꝫ termino ab
ſoluto vere affirmatur de illo ſupponēte nunqꝫ negari po/
teſt: ſed hō/aīal vere affirmātur de natura humana in ſeipa
ſubſiſtēte: et de ea vere negantꝛ poſtqꝫ fuerint aſſumpta: igi
tur nō ſunt abſoluti. Tū q2 ſi ſunt vere cōcreta concernunt
duo. ſ. materiale ſignificatū et formale: ⁊ ꝑ ꝯn̄s cōnotatiui:
q2 cōnotatiuū eſt cū alio ſignificatiuū. i. terminus qui cū ſi
gnificato vno ſubſtractiuo ſignificat aliud formaliter. Re
ſpōdetur ꝙ cōcreta ſubſtātie in veritate habēt duplex ſigni
ficatū/ſcꝫ ſubſtractiuū et formale. Subſtractiue ſignificāt
ſuppoſitū: et formaliter naturā ſubſtantialē a qua denomi
natur ſuppoſitū aliqua ſpecie ſubſtantiali. Si ergo oīs ter
minus habēs hmōi duplex ſignificatū eſt cōnotatiuus: fa/
teor cōcreta ſubſtātialia eſſe cōnotatiua. Conſequēter dico
ꝙ predicamentū ſubſtātie eſt terminoꝝ abſolutoꝝ quantū
ad abſtracta: nō quantū ad cōcreta. Nullū em̄ cōcretū pro/
prie dictū eſt pure et ſimpliciter abſolutū. Nec tñ ideo tolli
tur diſtinctio cōcretoꝝ ſubſtātie a concretis accidentiū: nā
illa cōnotant naturā ſubſtātialē: iſta frequēter naturā acci/
dentalē vel diſpoſitionē ſeu habitudinē accidentalem. Ve
rius tñ cōcreta diuerſoꝝ predicamentoꝝ diſtinguūtur ꝑ ꝓ/
prios modos ſignificādi predicamentoꝝ: ſicut et abſtracta
que in predicamento ſubſtātie oīa ſunt abſoluta. Et multa
predicamentoꝝ accidentiū ſunt abſoluta: vt albedo/calidi
tas ⁊c̄. Vel poſſet dici ꝙ penes modū ſignificandi eſſe ſup
poſitale/nō dicūtur termini cōnotatiui et abſoluti: q2 hec ſi
gnificatio cōis eſt oībus cōcretis predicabilibus de prima
ſubſtātia: ſed diſtinguūtur penes modos ſignificandi aliā
habitudinē a ſuppoſitali: ita ꝙ terminus nō ſignificās aliā
habitudinē eſſentialē vel accidentalē a ſuppoſitali dicitꝛ ab
ſolutus: et tales ſunt termini ſubſtātiales cōcreti. Cōnota/
tiui vero dicūtur qui preter hāc ſuppoſitalē circunſtātiam/
aliā aliquā habitudinē importāt cū ſuo ſignificato ſubſtra/
ctiuo: qualia ſunt cōcreta accidentiū/ et differentie eſſentia
les. Et hec dicere nō eſt logicā peruertere: ſed eā ad verita/
tis normā reducere: ac eius veritatē declarare: quā ſi nō co
gnouerūt peripatetici infideles/ariſtoteles ſcꝫ cum ſuis ſe
quacibus: qd̄ mirū ſi in his ſicut in multis alijs errauerūt:
in quibus naturalē potentiā: quā experiētia docuit: tm̄ at/
tenderūt: diuinā omnipotentiā que ſuꝑ naturā eſt ignorā/
tes. Nec in hoc ſunt imitandi a fidelibus: qm̄ fides ortho/
doxa ⁊ certiſſima multas veritates logicales naturales et
metaphyſicales reuelauit: ad quas gentiles pħi minime ꝑ/
uenerūt. Et ꝑ hoc replica ſufficienter eſt ſoluta. ¶ His pre
miſſis reſpōdetur ad primū dubiū/ꝙ ꝓpoſitio illa: deꝰ eſt
homo: et ſimiles de virtute ſermonis/et ſm terminoꝝ pro/
prietatē vera eſt et cōcedenda. Qd̄ probatꝛ: q2 ſunt affirma
tiue/particulares/indefinite vel ſingulares: quarum extre
ma ſupponūt pro eodē: et per cōſequēs vere. Cōſequentia
nota ex primo articulo. Añs patet: q2 hō ſupponit pro ſup/
poſito ſubſiſtēte in natura humana: et ita ꝓ ſuppoſito ver/
bi ſeu diuino: et alterū extremū pro eodē ſupponit: vt ma/
nifeſtū eſt: et hoc ſm ſermonis proprietatē: nā hō ex ſua im
poſitione ſignificat ſuppoſitū humanū. i. ſuppoſitū ſubſi/
ſtēs in natura humana/vt dictū eſt: ergo ⁊c̄. Per hoc patet
ſolutio rationis ante oppoſitū dubij: nā cōceſſo anteceden
te/negatꝛ ꝯn̄a: nec arguitꝛ a diffinitione ad diffinitū: vt pa/ Dub. 2.
tet. ¶ Ad ſcd̄m dubiū/ vtrū homo vniuoce predicatur de Q
deo ⁊ ceteris hoībus. Reſpondetur breuiter ꝙ predicatio
vniuoca dupliciter accipitꝛ. Vno modo vt vniuocū diſtin/
guitur cōtra equiuocū. Alio modo vt diſtinguitꝛ contra de
nominatiuū. Primo modo vniuocū eſt ſignū vni cōceptui
naturaliter ꝓprie ſignificāti ſubordinatū: vt iohānes/petꝛ.
Sed equiuocū eſt ſignū diuerſis cōceptibus naturaliter ꝓ
prie ſignificātibus ſubordinatū: vt canis ⁊c̄. Scd̄o mō vni
uocū eſt qd̄ de aliquibꝰ predicatꝛ eſſentialiter/nō importās
aliqd̄ extra rationē ſubiecti de quo predicatꝛ. Quo pmiſſo
reſpōdetur ad dubiū/ꝙ accipiēdo vniuocū primo mō/ho/
mo vniuoce predicatur de deo ⁊ de alijs hoībus. Patet: q2
oīs terminus predicabilis de aliquibꝰ ſm eandē rōnē: hoc
eſt ſm eandē diffinitionē ſeu cōpoſitū/predicatꝛ de illis vni
uoce: ſic eſt de termino hō qui predicatur de deo ⁊ alijs hoī
bus puris: ergo predicatꝛ de eis vniuoce. Cōſequētia nota.
Maior eſt pħi in predicamentis. Minor patet: q2 eadē di
uino (ſcꝫ aīal rōnale) cōuenit hoī: ſiue predicetꝛ de deo ſiue
de alio quocūqꝫ hoīe: vt patꝫ ex dictis. ¶ Corollariū. Ver
bū ſeu deus ita vere et ꝓprie eſt hō/ſicut petrus vel iohan/
nes: etiā ſm ſermonis ꝓprietatē. Patet: q2 terminus cōue/
niēs aliquibꝰ ſm eādē diffinitionē: eque ꝓprie cōuenit cui/

libet eoꝝ:ſic eſt in ꝓpoſito. ¶ Si dicis. Verbū eſt homo
per naturam ſuperadditā diſtinctā realiter a verbo. Ceteri
hoīes ſunt hoīes per naturā humanā a ſuppoſito indiſtin/
ctā:et nō ꝑ aliquod ſuperadditū: et ideo hō nō cōuenit eo/
dē modo ſuppoſito verbi ⁊ ceteris hoībus:⁊ ꝑ ꝯn̄s vniuo
ce. Reſpōdetur negādo ꝯn̄am. Ad ꝓbationē nō conuenit
eodē modo diſtinguendū eſt:q: vel ly eodē modo dicit idē
titatē rōnis ſeu diffinitionis:⁊ tūc negeť ꝙ nō eodē modo:
q: eodē cōceptu diciť de verbo ⁊ de hoībus ceteris. Nec im
pedit illa diuerſitas de qua arguiť:q: in vniuocatis per eū/
dē conceptū inueniūtur diuerſi modi: ſm̄ quos idē conce/
ptus vel diffinitio eis cōuenit:ſic em̄ nomē perſona vniuo
ce ꝯuenit perſonis diuinis ⁊ creatis:et tn̄ ꝑſone diuine per
ſonantur per aliquod poſitiuū.ſ. ꝓprietatē relatiuā a perſo
na diſtinctā formaliter nō realiter. Perſone aūt create non
perſonātur ꝑ aliquod poſitiuū quomodocūq; a natura di/
ſtinctū:ſic ſapiēs vniuoce cōuenit deo ⁊ angelo:et tn̄ deus
eſt ſapiēs nō ꝑ aliquod ſuperadditū:ſed ꝑ ſuā eſſentiā. An/
gelus autē eſt ſapiēs ꝑ cognitiones ſupadditas a ſua eſſen
tia realiter diſtinctas: ſiue per habitū infuſum vel acquiſi/
tū/diſtinctū. Sic calefactiuū cōuenit vniuoce igni ⁊ ſoli:⁊
tn̄ ignis calefacit per calorē formaliter ſibi inherētē:ſol ve/
ro nō ſic:ſ3 per nature ſue virtutē. Sic piper/vrtica ⁊c̄.que
nō ſunt formaliter ſed virtualr̄ calida:et ita de multis alijs.
Alioquin aial nō eſſet vniuocū ad ſuas ſpecies hō/aſinus:
q: hō eſt aial per aīam rationalē a deo immediate creatā et
infuſam:aſinus eſt aīal per aīam ſenſitiuā de potētia mate/
rie eductā. Alio modo ly eodē modo dicit omnimodā ſimi
litudinē:et excludit oēm diuerſitatē ſpeciuocā. Et illa idēti
tas ſignificatoꝝ nō requiriť ad vniuocationē cōceptus ſui
ſigni/accipiēdo vniuocū primo modo:ſed requiriť ad vni/
uocū ſtrictiſſime ſumptū: prout ſolū cōuenit ſpeciei ſpecia
liſſime abſolute:ſm̄ quē modū diciť ꝙ in genere latēt mul/
te equiuocationes. An aūt ſic predicetur homo vniuoce de
Dubi.3. D deo:diceť in dubio.iiij.ſequenti. ¶ Ad tertiū dubiū. Qua
lis ſit predicatio/de⁹ eſt homo. Pro reſpōſione notandum
ꝙ apud pħm deus ⁊ homo ſunt termini diſparati:quia di/
ceret illā eſſe impoſſibilem/deus eſt hō: ſicut illā/hō eſt aſi
nus:et ſic illa/de⁹ eſt hō/eſt predicatio diſparata:nec eſſen/
tialis nec accidentalis. Sed licet in hoc errauerunt/ꝙ dice
bāt hāc eſſe impoſſibilē/deus eſt homo:tn̄ accipiēdo termi
nos diſparatos ꝓ terminis qui naturaliter ſiue ſm̄ poten/
tiā nature nō pn̄t de ſeinuicem verificari:nec ſimul:nec ſuc
ceſſiue:ſic deus ⁊ homo etiam apud catholicos ſunt termi
ni diſparati:et ita predicatio illa erit diſparata: deus eſt ho
mo:⁊ ſic nec eſſentialis nec accidentalis:ꝙuis vera. Verū
vocādo terminos diſparatos terminos nō potentes de eo
dē verificari per quācūq; potētiā:ſic deus ⁊ hō ſunt termi/
ni nō diſparati:ſed nec hō et aſinus ſunt diſparati:ſuppoſi
to ꝙ hō poſſit ſuppoſitare naturā aſininā: ſ3 illa abſtracta
humanitas/aſineitas: hoc eſt natura humana:natura aſini
na/ſunt termini diſparati:⁊ tūc cōſequenter diciť ſi cōcreta
predicamenti ſubſtantie ſunt cōnotatiua (qđ videť magis
probabile ⁊ facile:⁊ conformi⁹ his que in logica dicunť de
terminis cōnotatiuis et abſolutis) tunc illa predicatio:de⁹
eſt homo/eſt predicatio accidētalis:non ideo q: homo con
tingēter ꝑdicatur de deo:q: ſic illa eſſet accidētalis : homo
eſt animal:q: eſt cōtingens ſimpliciter ⁊ pōt eſſe falſa:ſicut
fuit falſa ante productionē hominis : ſed ideo accidētalis/
q: predicatū cōnotat accidētaliter ſuper ſubiectū. Cōnotat
em̄ ly homo/ſubſiſtētiā in natura humana quā nō cōnotat
deus:nec in genere:nec in ſpecie: ſic etiā deus cōnotat ſub
ſiſtentiā in natura diuina:quā non cōnotat hō. Nec ſequiť
predicať accidētaliter:ergo cōnotat accidēs:q: pater/ dn̄s/
cōnotāt accidētaliter:⁊ tn̄ nō cōnotant accidens. pater em̄
cōnotat filium:⁊ dn̄s ſeruū:qui fili⁹ ⁊ ſeru⁹ nō ſunt accidē/
tia:ſ3 ſubſtātie. hoc dico nō ponēdo reſpect⁹ eſſe diſtinctos
ab abſolutis. Sic diues connotat accidētaliter diuitias:q̄
ſunt ſubſtantie/poſſeſſiones ſcilicet auri et argenti ⁊c̄. Nec
ſequiť predicatū eſt ſubſtātiale; ergo nō ꝑdicať accidenta/
liter. Predicata em̄ ſubſtātialia predicanť eēntialiter ⁊ q̄d/
ditatiue de ſuis inferiorib⁹:ſicut predicamēta accidentalia
predicantur quidditatiue de ſuis inferioribus puta colora
tum de ly album:ſed de alijs non ſuis inferioribus poſſunt
predicari accidentaliter. Unde predicari accidentaliter/eſt
alterum extremum connotare accidētaliter ſuper reliquū.
Connotare autem accidētaliter ſuper reliquum/eſt conno
tare aliquod ſiue ſubſtantiam ſiue accidens:nō vt eſt pars
eſſentialis/ſiue de eſſentia alteri⁹. Sic ergo patet ꝙ hō con
notat accidētaliter ſuꝑ ly deus:et ecōuerſo: q: homo cōno/
tat ſubſiſtentiā in natura humana/q̄ nō eſt eſſentialis deo:
et deus cōnotat ſubſiſtentiam in diuina natura que non eſt
pars eſſentialis hoīs. Si v̊o teneť ꝙ cōcreta ſubſtātie ſunt
abſoluta: diceť ꝙ hec propoſitio/deus eſt hō:nec eſſet acci
dētalis predicatio:nec eſſentialis: q: nō eſſet predicatio di/
recta:quia nō predicatur ſuperius q̄dditatiue de inferiori:
nec cōnotatiuū de abſoluto:nec magis aut eque connotati
uū de minus vel eque connotatiuo:eſſet tn̄ predicatio con
tingēs. ¶ Unde dubitať vtrū homo inquantū predicatur Dub.4. Q
de deo et hoie puro/ſit ſpecies ſpecialiſſima:⁊ videť ꝙ nō:
q: hō purus ⁊ deus differūt ſpecie/imo ⁊ genere:ſicut crea
tor ⁊ creatura:et de eis predicať hō: ergo nō eſt ſpecies ſpe
cialiſſima. Tenet ꝯn̄a: q: ſpecies ſpecialiſſima predicať ſo/
lū de pluribus ſolo numero differētibus in eo qđ quid eſt.
Rn̄detur ꝙ hō ſimpliciter eſt ſpecies ſpecialiſſima: q: ſolū
predicať quidditatiue de pluribus ſolo numero differenti
bus:puta ſorte/platone: ꝙuis predicatur nō quidditatiue
de plus ꝙ̄ numero differētibus:ſicut album eſt ſpecies ſpe
cialiſſima:⁊ tn̄ predicať accidētaliter de differētibus ſpecie
et genere: vt de hoie/lapide/aſino. Et ſi hō eſſet termin⁹ ab
ſolutus:adhuc nō predicatur quidditatiue de eo:q: illa nō
eſt directa:deus eſt hō:nec illa/homo eſt deus: vt.ſ̄. dictū
eſt. Et conſequēter diceret ꝙ hō habet rationē alicuius pre
dicabilis reſpectu illius termini deus: q: nec eſt gen⁹:neq;
ſpecies. ¶ Et ſi replicať. Oīs termin⁹ predicabilis de alio
incōplexus/habet ſe in rōne alicuius predicabilis. Diciť ꝙ
hoc verū eſt de termino predicabili de alio directe. Nā ho/
mo predicatur de termino albū/alemānus/italus:⁊ tn̄ nec
eſt genus eius/nec ſpecies: quia abſolutum non eſt genus
aut ſpecies connotatiui: nec eſt differentia/ proprium/ aut
accidens : cum ſit terminus abſolutus . Et ſi dicitur homo
predicatur directe et quidditatiue de ly hic homo/demon/
ſtrando petrum:et hic homo demonſtrando verbum: ⁊ ta
mē petrus ⁊ verbū differūt ſpecie:et ita hic hō ⁊ hic homo.
Et volo ꝙ hic hō accipiať icōplexe:vel pono loco ly hic ho
mo et hic hō:petrus et ieſus:vtraq; eſt quidditatiua/petr⁹
eſt homo:ieſus eſt homo:et tn̄ ieſus ⁊ petrus differunt ſpe
cie. Reſpōdetur:cōcedēdo ꝙ ille ſunt quidditatiue:hic ho
mo eſt hō ⁊c̄.ſed negeť ꝙ differūt ſpecie. Cōcediť cōſequen
ter ꝙ res ſignificate differunt ſpecie:ſed nō termini illi:hic
homo/hic hō. Sicut licet res ſignificate per ly hoc albū/et
hoc albū:demōſtrando ꝑ primū hoc hoiem albū:per ſcđm
lapidē albū differunt ſpecie. Nō tn̄ termini illi/hoc albū/⁊
hoc albū: q: nō ſunt diuerſe ſpecies:nec ſub ſpeciebus for/
maliter nō ſynonymis quidditatiue cōtēti. Nunc ergo ſpe
cies ſpecialiſſima nō predicať de plurib⁹ terminis pl⁹ ꝙ̄ nu
mero.i.ſpecie vel genere differentibus:licet res ſignificate
per terminos de quib⁹ predicanť/differāt ſpecie. Cuius rō
eſt: q: differētia ſpeciuoca nō attēdiť penes ſignificatū ſub
ſtractiuū:ſed penes ſignificatū formale. Formaliter autem
hoc ſignificat naturā humanā : que in oībus hoibus/xp̄o
ſcz ⁊ ceteris eſt eiuſdē ſpeciei:ſic albedo eſt eiuſdē ſpeciei in
oībus albis . Et cū arguiť de illis terminis petrus et ieſus
illi differūt ſpecie:q: cōtinenť quidditatiue ſub illis ſpecie
bus hō ⁊ deus:que ſunt ſpecies nō ſynonyme. Dicendū ꝙ
petrus ꝯtineť quidditatiue ſub illa ſpecie hō:ſed ly ieſus ſi
eſt nomē impoſitū ꝑſone verbi ſubſiſtētis ſub vtraq; natu/
ra diuina ⁊ humana: ſic nec cōtineť quidditatiue ſub ly ho
mo:nec ſub ly deus:q: vltra quodlibet hoꝝ cōnotat: nā ſu/
per ly hō/naturā diuinā;ſuꝑ ly deus cōnotat naturā huma

tiam. Si vero impoſitū eſt de ſuppoſito ſubſiſtente in natu
ra humana: non curando an etiā ſubſiſtat in natura diuina
vel ecōuerſo: tunc eſt inferius primo modo hui⁹ ſpeciei ho
mo/ ꝛ nō huius ſpeciei deus: ſcđo modo eſt inferius et in/
diuiduū hui⁹ termini deus ꝛ non hui⁹ termini homo: vt ſa
B tis patet oculate attendenti. ¶ Si querit̄: an illa ꝓpoſitio
deus eſt hō/ eſt ꝑ ſe vel per accidēs. Dicit̄ ꝙ nō per ſe: q: nō
eſt neceſſaria: ſed eſt per accidēs. Nō ꝙ predicatū importet
accidēs inherēs ſubiecto: ſed q: predicatū accidentaliter et
cōtingēter predicat̄ de ſubiecto. Illa vero deus pōt eſſe ho
mo: q: eſt neceſſaria: ideo eſt ꝑ ſe: nō tñ per ſe primo modo:
q: predicatū importat qđ eſt extra rationē ſubiecti. Impor/
tat em̄ naturā humanā que nō includit̄ in rōne ſubiecti: ꝓ/
pter quod (vt dictū eſt) accidētaliter predicat̄ de ſubiecto.
Qđ aūt Augu. dicit. v. de trini. c. v. ꝙ om̄e qđ dicit̄ de deo:
dicit̄ ſm ſubſtātiā vel reſpectiue: ꝛ nihil ſm accidēs. Dicen
dū ꝙ ibi loquit̄ de illis predicatis que cōueniūt deo ſm na
turā diuinā ꝛ eius intrinſeca: ꝛ non reſpectu creature adex
tra: q: quedā ex tpe dicūtur de deo ſm accidēs. i. contingen
ter: vt dñs/ creator/ refugiū/ et ſimilia que cōtingēter dicū/
tur de deo: non ꝓpter mutationē dei: ſed creature: vt docet
magiſter diſt. xxx. primi libri. Tantū de illa queſtione.

Diſtinctio. viij.

Bit magiſter de idio

matū cōmunicatione quātū ad ꝓpoſitiones que
vnionē exprimūt. Cōſequēter agit de eodē quan
tū ad eas que cōſequētia vnionē cōcernūt: ſcʒ quātū ad pro
prietates quaſdā vnionem cōſequētes. Et circa hoc duo fa
cit. Primo determinat de his que naturis rōne vnionis cō
ueniūt. Scđo diſt. x. de his que perſonā rōne nature huma
ne reſpiciūt. Circa primū duo facit. Primo agit de his que
cōcernunt naturā diuinā rōne nature aſſumpte. Scđo diſt.
ix. de his que cōueniūt nature humane rōne aſſumētis per
ſone. In hac ergo. viij. diſtin. inquirit: An natura diuina ꝓ
pter ei⁹ vnionē ad humanā/ debeat dici nata ex virgine. Et
colligitur ſententia magiſtri in his tribus cōcluſionibus.
¶ Prima concluſio: ꝙuis perſona filij que de⁹ eſt: vere di
cat̄ de virgine nata: non tñ hoc cōceditur de natura diuina.
¶ Scđa cōcluſio. Duplicē in chriſto cōfitemur natiuitatē:
vnā ex patre eternā: alterā ex virgine tēporalem. ¶ Tertia
cōcluſio. Propter duas natiuitates quib⁹ cōcedimus geni
tū eſſe xp̄m: eundē affirmam⁹ bis: eternaliter ſemel: ꝛ ſemel
tēporaliter eſſe natū. Quarū declaratio requirat̄ in textu.

Queſtio vnica.

A # Irca hāc diſtinctio

nē querit̄: vtrū filiatio in chriſto qua eterna/
liter genitus eſt a patre: ꝛ filiatio qua genit⁹
eſt tēporaliter a matre: ſint relationes reales
abinuicē realiter diſtincte. ¶ Premiſſis quibuſdā ſuppoſi
tionibus ꝑ articulo primo: addentur cōcluſiones ꝓ ſcđo: ꝛ
Artic. 1. ſubiūgētur dubia ꝓ articulo tertio. ¶ Quātū ad primū ar
Nota. 1. ticulū ſupponitur hic: ꝙ filiatio eterna eſt res relatiua ꝛ ꝓ/
prietas poſitiua a patre quedā ꝛ ſpūſctō realiter: a filio aūt
et eſſentia diuina formaliter tm̄/ nō realiter diſtincta que cū
eſſentia et ſpiratione actiua cōſtituit perſonam filij. de quo
latius videndū eſt in primo libro ꝑ diuerſas diſtinctiones.
Nota. 2. ¶ Scđo notādum/ ꝙ de diſtinctione relationū ab abſolu
tis in creaturis varie ſunt opiniones. Quidā ponūt oēs re
lationes diſtingui ab abſolutis: ita ꝙ cuilibet abſtracto re/
latiui correſpōdet res quedā relatiua que nō eſt res abſolu
ta. Alia opinio huic contraria/ que tenet ꝙ nulla ſit relatio
diſtincta ab abſolutis: ſed quicquid eſt in creaturis eſt res
abſoluta. Tertia ponit aliquas relatiōes extrinſecas diſtin
gui ab abſolutis: aliquas niſi in creaturis. De quib⁹ viſum
eſt. q. j. ſecūdi: ꝛ latius diſt. xxx. primi. Hactenus autē ſecuti
ſumus opi. ſcđam: que ceteris mihi videt̄ eſſe probabilior.
Nota. 3. ¶ Tertio notādū/ ꝙ filiatio ſm primā opi. in creaturis di
cit reſpectū realē filio inherētem/ terminatū ad parētem/ ra

tione cuius filius dicitur filius: ſicut ab albedine dicitur al
bus. Scđm alias duas opi. filiatio non dicit quid vnū: ſed
omnia illa que requiruntur ad hoc vt aliquis dicat̄ filius.
Dicit igitur parētem et filiū exiſtētes actu: et actum produ
ctionis preteritū. An autem oia illa dicat in ſubſtracto. i. ꝓ
illis oibus ſimul ſupponat: an ſolū pro filio: ꝛ reliqua con/
notet: ſunt opi. due recitate. q. j. diſt. j. lib. ij. Ibidē etiam di/
ctum eſt quid intelligitur per relationē realē: ibi videatur.
¶ Quantum ad ſcđm articulū eſt cōcluſio prima. Accipiē Artic. 2.
do filiationē in creaturis: vt ſupponit ꝓ aggregato ex om Cōcl. 1.
nibus his requiſitis ad hoc ꝙ aliquid dicatur fili⁹: filiatio B
qua chriſtus eternaliter genit⁹ eſt a patre/ realiter diſtingui
tur a filiatione/ qua tēporaliter natus eſt a matre. Probat̄:
q: filiatio eterna eſt ꝓprietas relatiua realiter diſtincta ab
omni creatura/ et ab omni aggregato ex creatore et creatu
ra: ſed filiatio tēporalis eſt aggregatū ex creatore ꝛ creatu/
ra: ergo relatio eterna diſtinguitur ab ea. Conſequētia no/
ta: q: facile reducibilis ad ſyllogiſmum. Maior nota: q: ni
hil increatum in deo eſt aggregatum ex creatore et creatu/
ra. Minor patet: q: filiatio chriſti temporalis eſt virgo ma
ter et verbum genitū ex matre. ergo aggregatū ex creatura
et creatore. ¶ Scđa concluſio. Accipiendo filiationem in Cōcl. 2.
creaturis prout ſupponit pro ſuppoſito filij/ cōnotādo pa/
rentem et actum generandi preteritum: filiatio eterna non
diſtinguit̄ a filiatione qua genitus eſt chriſtus a matre rea
liter: diſtinguitur tñ ab ea formaliter. Probatur illa cōclu/
ſio: q: filiatio eterna eſt realiter filius: nō formaliter: q: con
ſtituēs nō eſt formaliter cōſtitutū: ſed realiter. Filiatio aūt
cōſtituit filiū: filiatio aūt qua chriſtus genitus eſt ex matre
eſt idē filius: q: ly filiatio ſupponit pro filio: et cōnotat pa/
rentem et actū generandi preteritum. Nūc autem idem eſt
filius genitus a patre eternaliter et a matre tēporaliter: er/
go cōcluſio vera. Cum em̄ ſm hūc modū loquendi filiatio
tēporalis ſit realiter filius patris: eo modo diſtinguitur fi/
liatio eterna a filiatione tēporali: quo diſtinguitur a filio
verbo. ¶ Corollariū: ſic accipiendo terminos/ filiatio eter Corol.
na eſt filiatio tēporalis. Probat̄: q: filiatio eterna eſt filius
patris realiter ꝛ nō formaliter: et filiatio tp̄alis eſt fili⁹ ma/
tris genitus ex tp̄e ꝛ idē eſt filius patris et virginis. Et po
teſt argui expoſitorie denominādo chriſtū ſeu verbum: hoc
eſt filiatio eterna: et hoc eſt filiatio tp̄alis: ergo filiatio eter
na eſt tp̄alis. Nec ſequit̄ ꝙ eternū eſt tp̄ale: q: tēporale hic
equiuocat̄: q: qñ ponit̄ ſine addito ſupponit ꝓ re que ince
pit eſſe in tp̄e. Sed qñ addit̄ terminus cōnotatiuus ſuppo
nit ꝓ re que incepit eſſe in tp̄e nō ſimpliciter: ſed ſm illud/
qđ cōnotat̄ per terminū additū: ſicut verbū eſt creator tem
poralis: q: creator ex tp̄e: ſm magiſtrū diſt. xxx. primi: nō tñ
eſt tēporale. ¶ Tertia cōcluſio. Tenendo ꝙ filiatio in crea Cōclo. 3.
turis ſit res reſpectiua diſtincta ab abſolutis: filiatio eter/ C
na diſtinguitur realiter a tēporali. Probatur: q: alius eſt re
ſpectus quo verbū đ: filius eterni patris: ꝛ alius reſpectus
quo dicitur filius matris. Probatur: q: reſpectus quo dici
tur filius matris eſt entitas tēporalis ꝛ nō eterna: creatura
et nō deus. ergo. Minor ꝓbatur: q: filiatio qua verbū eſt
filius matris/ eſt eiuſdē rōnis cum filiatione alioꝝ filioꝝ re
ſpectu ſuarum matrū: alioquin verbū non eſſet vere filius
matris: ſed reſpectus hmōi in alijs filijs matrum eſt realis/
tēporalis et creatura: ergo et ille quo verbum eſt filius ma
tris. ¶ Preterea etiā ratione Scoti/ cuius eſt hec conclu/
ſio. Filiatio nō plus reſpicit ſuppoſitū ꝙ generatio: quia fi
liatio eſt habitudo producti naturaliter ſimilis producen/
ti in natura intelligibili vel ſenſitiua. Hic autem in illa diffi
nitione nihil reſpicit ſuppoſitum niſi productio: ſed illa in/
differenter reſpicit tam naturā ꝙ ſuppoſitū: ſed productio
(que in propoſito eſt generatio) plurificatur in chriſto ſm
pluralitatē naturarū in chriſto per generationē acceptarū:
vt dicit Dama. Duas generatiōes in chriſto veneramur. er
go due filiationes. Illa rō videtur deficere. maior nō eſt ve
ra: q: filiatio reſpicit ſuppoſitū: nihil em̄ dicitur filius niſi
ſit ſuppoſitū; vt dictū eſt diſtin. iiij. ¶ Preterea; quecunq̄

pꝛopꝛietas pſonalis in deo eque nō reſpicit creaturā ꝓ ter/
mino: ſed reſpicit ſuos terminos adintra. Sicut ergo pa/
ternitas eterna nō poteſt eſſe relatio qua diceretur filiꝰ ſi
Cōcl.4. fuiſſet incarnatꝰ: ita nec filiatio eterna. ¶ Quarta conclu/
ſio. Generatio ſeu filiatio tam eterna ꝙ̄ tēpoꝛalis eſt rela/
tio realis. De eterna patet ex dictis li.j. De filiatiōe tēpoꝛa
li pꝛobat̃: quia relatio realis eſt qua denominatio relatiua
cōuenit alicui circūſcripta quacūq; operatiōe intellectꝰ: ta
lis eſt filiatio: igit̃ eſt realis. Minoꝛ ꝓbatur: quia verbum
nō dicit̃ filius matris ꝑ operationē intellectꝰ matris: ſed ꝑ
generationē carnalem: nō per ſexuū cōmixtionē ſm talem
que ſupꝛadicta eſt ꝑ quā virgo vera eſt mater xp̄i. ¶ Quā
Artic.3. tum ad tertiū articulū dubitat̃ cōtra ꝯcluſionē tertiā (que
Dub.1. licet nō ſit ſm opinionē quā teneo: poteſt tamē etiā cōtra
D alias concluſiones reduci quas credo veras) Si in chꝛiſto
ſunt due filiatiōes: ergo eſt duo filij. Cōſequēs eſt falſum.
Pꝛobat̃ cōſequētia: quia ſicut filiatio filiū: ita filiatiōes cō
cludunt filios. ¶ Pꝛeterea: ſicut ſaluat̃ ꝙ deus eſt creatoꝛ
⁊ dn̄s creature/non ponēdo in eo relationē realem aliā ab
eterna: ita ꝑ ſolā relationē rationis ſaluari poteſt verbum
eſſe filiū virginis ſine noua relatiōe reali. ¶ Pꝛeterea duo
accidētia eiuſdē ratiōis nō poſſunt ſimul ineſſe eidē ſubie/
cto: ſed due filiationes ſi eſſent in eodē ſubiecto eſſent eiuſ
dem ſpeciei. ergo. Maioꝛ ꝓbat̃. Tum quia actiua non ha
bent diuiſionē et diſtinctionē realem niſi a ſubiectis. Tum
quia potētia eſt ꝑ ſe ad foꝛmā in cōi nō ad hāc foꝛmā vel ad
illā: ⁊ ideo vbi eſt idē ſubiectum: nō erit diſtinctio foꝛmarū
¶ Ad illa reſpōdet̃ ad pꝛimū dicendum ꝙ ſicut ſuppoſita
Ad.1. nō plurificātur ſm pluritatē foꝛmarū (quia idē ſuppoſitū
eſt albū ⁊ dulce) ita nec ꝯcreta plurificātur ad plurificatio
nem abſtractoꝝ: poteſt em̄ vnus ſciens habere multas ſciē
Ad.2. tias. ¶ Ad ſecundū dicit̃: ꝙ deus nō dicit̃ creatoꝛ ⁊ dn̄s ſi
ne relatione reali que eſt in creatura: licet ſine reali que eſt
in deo: ſic eſt in ꝓpoſito. Verbū dicit̃ filius marie: nō per
relationē realem inexiſtentē verbo: ſed ꝑ relationē realem
inherentē nature humane aſſumpte: ⁊ nō per relationē ra/
tionis: quia circūſcripto omni actu rationis/poſita relatio
ne filiatiōis in natura aſſumpta a verbo: verbū vere eſt fili
us virginis. ¶ Secūdum aliam opinionē ſimiliter dicitur
ſicut poſita creatura a deo ꝓducta omnibus alijs circūſcri/
ptis: deus vere ⁊ realiter eſt creatoꝛ ⁊ dn̄s ſine quacūq; re/
latione diſtincta. Ita poſitis matre ⁊ natura ab eo genita/
ac eius aſſumptione a verbo ſine quacūq; alia re/ verbum
eſt filius virginis: et nō per relationē rationis nec realem.
Ad.3. ¶ Ad tertiū falſum eſt qđ aſſumit̃: nam ſi iohannes habe/
ret ſex filios: iohānes haberet ſex paternitates ſm illā opi/
nionem: alioquin moꝛtuo vno filio adhuc eſſet paternitas
eiuſdē moꝛtui: quia maneret paternitas q̄ pꝛius denoīabat
eū patrē illius filij: ergo adhuc manet pater: quia manēte
foꝛma manet eius denominatio. Sic plures gradus eiuſdē
qualitatis ſunt ſimul in eodē ſubiecto. Sic due ſimilitudi/
nes ad plures albos ſunt in vno albo. ¶ Ad aliā pꝛobatio
nem falſum eſt qđ aſſumit̃: quia accidētia foꝛme habent di/
ſtinctionē non a ſubiectis ſed ex natura pꝛopꝛia. Nam ſi nō
eſſent in ſubiecto: eſſent diſtincte ſeipſis: ſic et in ſubiectis
ſunt ſeipſis diſtincte. Similiter falſum eſt/ꝙ potentia eſt ꝑ
ſe ad foꝛmam in cōmuni: ſed omnis potētia actiua eſt ꝑ ſe
ad foꝛmā et foꝛmas ſingulares: quia nō poteſt pꝛoducere
Dub.2. niſi foꝛmā ſingularem. ¶ Secundo dubitat̃. An verbū in
E triduo moꝛtis fuit filiꝰ marie. Similiter an nūc poſt reſur/
rectionē ſit filius marie eadē filiatione qua pꝛius. ¶ Pꝛo
reſponſione eſt aduertendū: ꝙ filiatio nihil aliud dicit/ni/
ſi ſuppoſitū actu ſubſiſtēs in natura pꝛoducta intellectua/
li vel ſenſitiua/ab alio eiuſdem rationis/actu exiſtente: ſi/
ue ſuppoſitum iſtud habuerit illam naturā quam per pꝛo/
ductionē accepit cōtinue/ſiue cum interruptiōe. Per hoc
patet ꝙ verbū in triduo moꝛtis nō fuit filius virginis: q̄a
tunc nō ſubſiſtebat in natura humana: quia tunc non fuit
natura humana chꝛiſti: quia anima chꝛiſti nō fuit vnita car
ni: ſine qua vnione nō eſt natura humana. ¶ Patet ſecun
do: ꝙ poſt reſurrectionē/eſt nūc ⁊ filius marie/ ⁊ idē filius
qui pꝛius. ſuppoſito ꝙ beata virgo ſit gloꝛioſa in coꝛpoꝛe
⁊ anima: quia idem verbū/eadē natura/eadē mater ⁊ vir/
go: licet natura ſimiliter ⁊ mater fuerit interrupta: vn̄ poſt
finalem reſurrectionē/ Iohā. erit filius zacharie ſicut fuit
ante moꝛtē vtriuſq;: et eadē filiatione: quia idē verbū/eadē
natura humana/eadē mater. Nec impedit ꝙ nunc verbum
eſt homo per nouā pꝛoductionē humanitatis reſuſcitate.
¶ Siquidē reſuſcitatio ꝓductio eſt reſuſcitati: ⁊ illa nō tol
lit generationē pꝛeteritā. Non em̄ tollit quādo eadē natura
olim fuit accepta ꝑ generationē ex virgine. Illa tamē filia
tio nō eſt aliq̄d diſtinctū reſpectiuū ab his abſolutis inhe/
rens nature humane. ¶ Verū eſt ſi tenet̃ opi. tertie cōclu
ſionis diceret̃. Si in reſuſcitatione repꝛoducit̃ relatio filia
tionis: q̄ fuit ante moꝛtē chꝛiſti filij ad matrē: verbū eſt fili/
us matris eadē filiatiōe: nec eſt incōueniēs ꝙ idē numero
repꝛoducitur. Si vero filiatio nō repꝛoduceretur (quod vi
detur poſſibile: cum nō ſit eſſentialis nature repꝛoducte)
videt̃ ꝙ tunc poſt reſurrectionē/etſi fuit/ ⁊ eſt idē homo q̄
pꝛius: nō tamen filius marie ſicut pꝛius. Repꝛoducit̃ autē
filiatio pꝛioꝛ: et ita manet in eternū filius marie. Et licet in
reſuſcitatione ſit noua ſupernaturalis ꝓductio: ex qua ſm
illam opinionē oꝛitur noua relatio ad deū reſuſcitantē: illa
tamē nō tollit filiationē repꝛoductā: ſicut in pꝛima genera/
tione chꝛiſti ex virgine/pꝛeter filiationem oꝛta eſt alia rela
tio ad pꝛimā cauſam efficientē que nō fuit filiatio: quia na/
tura genita humana nō fuit eiuſdē ratiōis cū deo ꝓducen/
te vt pꝛima cauſa. ¶ Tertio dubitat̃. Utrū cōcedendū ſit Dub.3.
ꝙ natura diuina ſit nata ex virgine. Et arguitur ꝙ ſic: quia F.
quicq̄d nō dicēs ſuppoſitū in recto pꝛedicat̃ de verbo: etiā
pꝛedicat̃ de eſſentia ſiue natura diuina. Sed eſſe natum ex
virgine nō dicit ſuppoſitū: quia cōuenit nature humane ⁊
pꝛedicat̃ de verbo: ergo etiā de natura diuina. ¶ Pꝛeterea
in filio dei nō eſt accipere niſi eſſentiā et ꝓpꝛietatē: ſed non
dicit̃ natus ratiōe pꝛopꝛietatis: ergo ratiōe eſſentie. ¶ Ad
hoc dubiū ſupꝛa diſt. iiij. reſponſum eſt: vbi etiā dictū eſt q̄
ſit differentia inter generari ſeu naſci: que conueniunt tam
nature ꝙ̄ ſuppoſito: ⁊ eſſe filiū qđ ſoli ſuppoſito conuenit
Dictū eſt ibi ꝙ virgo maria nō eſt mater deitatis: nec dei/
tas ē filia virginis: q̄a nō eſt ſuppoſitū foꝛmaliter. Mater
aūt ⁊ filia: pater ⁊ filiꝰ/noīa ſunt ſuppoſitoꝝ de eodē diſ. v.
cōcluſiōe. vj. ¶ Per hec ad dubiū dicit̃: ꝙ nō eſt cōceden/
dū ꝙ natura diuina ſit nata ex virgine: q̄a illud dicit̃ naſci
tempoꝛaliter qđ de nouo ꝓducit̃ aut ſubſiſtit in natura de
nouo ꝓducta. Nūc autē natura diuina nō ꝓducit̃ a nouo:
nec ſubſiſtit in natura humana de nouo ꝓducta: q̄a ſubſi/
ſtere ē ſuppoſiti. Natura aūt diuina non eſt ſuppoſitū ſaltē
foꝛmaliter. naſci vero ⁊ generari nō p̄dicant̃ niſi foꝛmaliter
Si tn̄ ex ſuppoſitiōe p̄dicarent̃ idētice natura diuina eſſet
nata de virgine: eſſet etiā filia virginis: q̄a aliq̄d cui natura
diuina eſt eadē realiter. ſ. ſuppoſitū verbi: eſt genitū de vir/
gine ⁊ filiꝰ ꝟginis. ¶ Ad rōnes dubij. Ad p̄mā neget̃ ma/ G
ioꝛ vniuerſaliter: q̄a licet p̄dicata diuina (hoc ē cōuenietia
deo ratiōe alicuiꝰ intrinſeci ī deo/nō rōne creature q̄ nō im
poꝛtāt ſuppoſitū) dicta de pſona etiā dicunt̃ de eſſentia: ſe/
cus tn̄ eſt de tꝑalibꝰ. Nā hr̄e aiam rōnalē/ volūtatē hūanā
intellectū/ꝯcedit̃ de ꝟbo ⁊ nō de diuina natura: ⁊ ita nō di
cūt ſuppoſitū. ¶ Ad ſcđm dicit̃: ꝙ filiꝰ dei neq; rōne eſſen/
tie diuine: neq; rōne ꝓpꝛietatis: đr natus ex virgine: ſed ra
tione nature hūane ad vnitatē ſui ſuppoſiti aſſumpti: hoc
aūt ꝯuenit nature nō diuine: cū nō ſit ſuppoſitū. ¶ Et ſi đr
eſſentia diuina eſt incarnata: igit̃ ex virgine nata: q̄a ꝓpter
hoc verbū cōcedit̃ ex virgine natū: q̄a incarnatū. Reſpō/
det̃ negādo cōſequētiā: antecedēs em̄ conceſſum ē. ſ. diſ. v.
ꝯcluſiōe. v. ⁊ ibi declaratū in q̊ ſenſu natura diuina cōcedit̃
incarnata: ⁊ etiā in q̊ negat̃. Ad ꝓbationē đr: ꝙ verbū nō
ideo dicit̃ natū ex virgine: q̄a incarnatū. i. carni vnitū: ſed
q̄a ſubſiſtit in natura hūana: ex ꝟgine nata: hoc autē nō cō
uenit nature diuie; vt etiā ibidē declaratū ē cōcluſiōe ſexta.

Diſtinctio. ix.

In hac diſtinctione

nona magiſter agit de adoratiõe cõueniente
nature humane ratiõe aſſumẽtis pſone. In⸗
ueſtigat eñ an caro xpi ⁊ aĩa vna eadẽq; ado
ratione qua verbũ ſit adoranda. Circa illã queſtionẽ duas
recitans opi. neutram tamẽ determinat. Et patet ſententia
textus ex ſubiectis cõcluſiõibus. ¶ Prima. Quorundã p⸗
babilis ẽ ſentẽtia ꝙ carni xpi ⁊ anime nõ debeꝛ adoratio la
trie: ſed dulie ſpecies ſumma. ¶ Scđa: Humanitatẽ xpi eẽ
latria adorandã cum verbo/aſſerit probabilior ſanctorum
et doctorum opi. ¶ Tertia: Humanitas ſola vel nuda in ſe
cõſiderata ſm ſententiã omnium ſola dulia eſt venerãda.

Queſtio vnica.

Circa hãc diſtinctio

A nem querit: vtrũ humana chriſti natura ſit la
tria adorãda. ¶ Hec queſtio tangit materiã
adorationis que lata eſt valde. Et qm̃ de il⸗
la extenſe collegi in expoſitiõe canonis miſſe/lectiõe. xlix.
⁊. l. ideo breuiſſime puncta neceſſaria ſignabo: pbationes
latiores remittẽs ad dictã lecturã. ¶ Premittẽtur igiꝛ no⸗
tabilia: ⁊ inde cõcluſiones. Ultimo ſoluẽtur quedã dubia.
¶ Quantũ ad primũ articulũ/notãdum ꝙ capiendo ado
Artic. 1. ratione large p qualibet veneratiõe qua aliqd honoratur
Nota. 1. tres ponuntur ſpecies adoratiõis/que grece theoſebia ſeu
latria/dulia ⁊ hyperdulia nominãtur. Latria ſiue theoſe⸗
bia eſt cultus ſoli deo debitus: que ⁊ adoratio ſtricte ſum⸗
pto vocabulo dici poteſt: et quia deꝰ coliꝛ actu interiori et
exteriori/duplex eſt latria: interior ⁊ exterior. Item vtraq;
eſt duplex: habitualis ⁊ actualis. ¶ Actus latrie interio⸗
ris eſt actꝰ fidei/ſpei ac charitatis: ſm beatũ Aug. in encħ.
i. actus intellectus vel affectus quo feror in deũ: vt in ſum
mum bonũ omniũ rerũ principiũ atq; finẽ: ⁊ oĩs talis actꝰ
aut eſt actꝰ fidei extendẽdo nomen fidei ad omnẽ aſſenſum
intellectus veri: ſiue ſit euidẽs ſiue nõ: vel eſt actus volũta
tis quo diligo deũ vt ſummũ bonũ in ſe: ſiue vt ſummũ bo
nũ mihi. Latria exterior ſignũ eſt aliqđ ſenſibile in pteſta⸗
tionẽ latrie interioris exhibitũ: vt ſunt oblatio: ſacrificium
laudũ ⁊ canticorũ voces: capitis inclinatio: pectoris tõſio
manuũ cõplicatio vel extẽſio: genuflexio: in terrã pſtratio:
luminariũ accẽſio: thuris accẽſio: aliarũq; rerum oblatio:
quibꝰ foris pteſtamur nos in deũ credere/ſperare: vel eũ
vt ſummũ bonũ amare. Verũ ꝙ ſigna illa exteriora equo⸗
ca ſunt: quia ⁊ deo exhibenꝛ et creature: nõ tamẽ ſimili ſed
diuerſa intentione: ⁊ ſm hoc ſunt quãdoq; actus adoratio
nis latrie: quãdoq; dulie. Actus dulie eſt actus veneratio
nis creature exhibitus ppter eius excellẽtiã vel pfectionẽ
ſiue interior ſiue exterior: et illo modo eſt genus ad hyper
duliã que eſt dulia maior. Eſt eñ hyperdulia ſeruitꝰ quedã
reuerẽtialis exhibita creature ratione excellẽtie eminentis
⁊ ſingulariſſime: qualis eſt reuerẽtia exhibita virgini glo⸗
rioſe/vt eſt mater dei. Dulia minor ſiue ſimpliciter dicta: ẽ
reuerẽtia cõis alicui exhibita creature ratiõe excellẽtie cõ⸗
munis multis aliĳs: ⁊ habitus ex actibus cuiuſlibet aliarũ
ſpecierum acquiſitus dicitur latria vel dulia habitualis.
Nota. 2. ¶ Secundo notandũ ꝙ adoratio ſm quãlibet ſpeciem ſu
B pradictã/aliquãdo exhibeꝛ nature intellectuali ſiue ratio
nali: ratiõe cuiuſdã excellẽtie vel ſuperioritatis tanq̃ obie
cto p ſe venerãdo: etiã ſi ad aliud nõ referaꝛ: licet nõ tãq̃
fini vltimo. Aliquãdo etiã reuerẽtia exhibeꝛ creature non
per ſe nec ppter ſe: ſed p accidẽs ppter aliud: nec principa
liter ad ea terminaꝛ veneratio: ſed ad aliud p ea ad que ha⸗
bent aliquẽ ordinẽ cõtinẽtie/repſentatiõis/cõiũctiõis/ vel
alterius huiuſmodi habitudinis. Et horũ adoratio ſeu ve⸗
neratio eiſdẽ nominibꝰ nominaꝛ quibus veneratio natu⸗
rarũ intellectualiũ: et ad eaſdem ſpecies reducitur: ⁊ talis
adoratio eſt veneratio alicuius non ppter ſe: ſed propter
aliquã habitudinẽ ſpecialem/quã habet ad aliqđ principa
liter adorandum: ⁊ ſm hoc poteſt adoratio ſic accepta ſimi
liter diſtingui in latriã: duliam maiorẽ ſiue hyperduliã: et
duliã minorẽ q̃ ſimpliciter dulia diciꝛ. Ut latria diciꝛ reue⸗
rentia alicui exhibita nõ tanq̃ ſummo: ſed tãq̃ habẽti ſin⸗
gularẽ habitudinẽ ad ſummũ/latria pprie dicta adorãdũ
⁊ ſic ſuo modo de aliĳs ſpeciebꝰ. Eſt autẽ hec habitudo rei
inaĩate aut inſenſibilis ad naturã intellectualẽ vel rationa
lem adorabilẽ duplex in genere/ſcilicet habitudo repſenta
tionis vel ſpecialis cõiunctiõis ſeu vnionis. Repreſenta⸗
tionis ſicut imaginis ad prototypũ: cõicationis ſpecialis:
vt quia fuerunt partes earũ ſicut reliquie ſanctoꝝ: que ſm
ſe vel earũ materiã fuerũt partes corporũ ſanctoꝝ vel pul⸗
ueres in quos reſoluta ſunt ſanctoꝝ corpa: vel quia fuerũt
arma triũphi: vt crux chriſti/flagella/claui ⁊c. vel quia fue
runt veſtes/aut res alie in ſanctoꝝ vſum p corporũ aut mẽ
brorũ cõtactũ veniẽtes. Adoratio ergo hoꝝ quoad interio
rẽ actũ nihil aliud eſt q̃ recognitio interior: quo huiuſmo
di creduntꝛ habere vel habuiſſe habitudinẽ repſentationis
vel cõiunctionis ad ſanctos: aut cõplacẽtia volũtatis cõſe⸗
quẽs talem actũ intellectus. ¶ Tertio notãdũ ſpecialiter Nota. 3.
de humanitate chriſti/vbi oĩm in hoc cõcordat ſentẽtia: ꝙ C
humanitati chriſti in ſe cõſiderate/nõ vt vnite verbo hypo
ſtatice nõ debeꝛ adoratio latrie pprie dicta: ſed dulia. Con
ſiderata autẽ vt a verbo aſſumpta/ſic de eiꝰ adoratiõe tres
ſunt opi. ¶ Una tenet ꝙ vt ſic conſiderata eſt adorãda du
lia maiori ſiue hyperdulia. Mouenꝛ: quia ſolus deꝰ adorã
dus eſt latria: ⁊ nature ſibi mutuo nõ cõicant ſua idioma⸗
ta. Unde nõ diciꝛ natura humana deus: licet ſit diuinitati
vnita: nec dꝛ eterna/infinita/creatrix: licet vnita ſit nature
infinite eterne ⁊ creatrici: et p hoc nec dici debet eẽ adoran
da latria: licet vnita ſit maieſtati ſumme latria adorãde: et
habẽt p ſe glo. ſup illud Pš. Adorate ſcabellũ pedũ eiꝰ. q̃
dicit. Caro chriſti ſine impietate a verbo dei aſſumpta ado
raꝛ a nobis: nõ illa dico adoratiõe que latria eſt: q̃ ſoli crea
tori debeꝛ: ſed illa q̃ dulia dignior eſt. ¶ Scđa opinio te⸗
net ꝙ humanitas chriſti cõſiderata vt a verbo aſſumpta ẽ
⁊ ei ſuppoſitaliter vnita/latrie ẽ adorãda. Mouenꝛ auto.
Dam. quã allegat magiſter: nõ inadorabilẽ carnẽ dicẽtes.
Adoraꝛ eñ in vna vbi hypoſtaſi: ſequiꝛ. non vt nudã car⸗
nẽ adoremꝰ: ſed vt vnitã deitati in vnã hypoſtaſim dei verbi
bi duabus reductis naturis: timeo carbonẽ tangere ppter
ignẽ copulatũ ligno. Adoro chriſti dei mei ſimul vtrãq; na⸗
turã ppter carni vnitã deitatẽ. Ad idẽ adducũt ⁊ alias au⸗
to. q̃ patẽt in littera. ⁊ reſpõdẽt illi ad motiuũ prioris opi.
ꝙ ſecus eſt de exhibitione honoris ⁊ aliĳs proprietatũ idio
matibus. Honor eñ non reſpicit hanc partem vel illam:
ſed reſpicit perſona ipſam. Unde q̃uis purpura ẽ veſtimẽ
tum regis: non participat eius proprietates abſolutas/ſci
licet caloris/frigiditatis/albedinis ⁊c. cõmunicat tamen
ei in honore ⁊ reuerẽtia. Et ideo quia eſt vna pſona in chri
ſto/cui debeꝛ reuerentia ſumma: vna adoratione latrie eſt
adorãda quãtum ad vtrãq; naturã diuinã ⁊ humanã ſicut
eadem adoratione adoratur in vno homine caput et pes:
⁊ huic opinioni cõſentit ſanctꝰ Bona. ¶ Tertia opi. ꝙ hu
manitas chriſti vt verbo vnita adoraꝛ latria nõ ppriĳſſime
ſed large ſumpta. Unde dicũt ꝙ latria tripliciter accipitur
Uno modo proprie p cultu ſoli deo debito ſiue ſm digni⸗
tatem/quã nõ participat creature: ſiue ſm dignitatẽ quam
ſm nomen participat creature: vt eſſe ſapiẽtem/iuſtum be
nignum. hec eñ ſunt predicata cõia deo ⁊ creature. Secun
do modo accipitur ſtricte pro ſeruitute que debeꝛ creatori
ratione dignitatis/in cuiꝰ participatione ſm nomẽ non eſt
creatura. vt eſſe deũ/ens infinitũ: ſic accipiꝛ in glo. ſuper
illud Pš. Dñe deus meus in te ſperaui. iuncta glo. ſuper il
lud. In eccleſĳs benedicite deo. Dñe dicit per omnipoten
tiam cui debeꝛ dulia. deꝰ per creationem cui debeꝛ latria.
Nomen eñ dñs etiam cõuenit creature ⁊ non ſoli deo. Et
ideo ſm illã cõſiderationem ſibi debetur dulia. Tertio ac⸗
cipitur large: vt non dicit ſolã ſeruitutẽ que debeꝛ dignita
ti diuine: ſed etiã creature vnite chriſti. hec videꝛ eſſe Ra⸗
bani dicẽtis. Caro chriſti latrie adorãda ẽ ſicut verbũ: ſed

non omni ſpecie latrie: quoniā nō adoramꝰ eam oīno pro-
ſtrati in terrā ſicut credamus/ꝙ nos creauit de nihilo: nec
ſacrificamus ei ſicut deo: ſed adoramꝰ eā quia ꝑ ipſum redē-
pti ſumus: ſic ergo dicit latria extēſo noīe ſiue large. Pri-
me vero due opi. accipiūt latriā ꝓprie. Ueritas autē huiꝰ
D q. facile inueſtigat/ſi loco huius nomis latria/eiꝰ q̄d nois
ponat: et q̄s ſit actus latrie interior clare intelligat. Nā de
exteriori nō eſt difficultas: quia eodē actu exteriori adora-
mus latria creatorē/et dulia creaturā. tamē ſm ſubordina-
tionē ad aliū ⁊ aliū actū interiorē. Latria aūt vt habitū eſt
eſt reuerētia exhibita alteri vt ſummo ⁊ vniuerſali omniū
principio. Illa reuerētia quoad actū interiorē eſt actꝰ intel
lectus ſeu voluntatis vel vtriuſq; vt dictū eſt: ſcilicet reco
gnitio alicuiꝰ vt ſummi omniū principij aut amor eius vt
ſummi boni. ¶ Cōſiderāda eſt hec etiā differētia inter hu-
manā naturā in chriſto: et hoiem xp̄m que ſupra declarata
eſt. Homo em̄ nomē perſone eſt/hūanitas nature: licet fre
quēter ſancti vno vtunt pro alio: vt quotiēs dicunt verbū
aſſumpſiſſe ſeu ſuſcepiſſe hoiem: ly hoiem accipit pro natu
ra hūana: hic aūt accipit ꝓprie vt abinuicē diſtinguunt na
Artic. 2. tura hūana ⁊ ſuppoſitū verbi. ¶ Quātū ad articulū ſecū-
Cōcl. 1. dum/eſt cōcluſio prima. Homo xp̄s vna adoratiōe que eſt
E latria ꝓprie dicta eſt adorādus. Patet: quia hō xp̄s eſt per
ſona verbi ⁊ ita deus: ⁊ per cōſequēs ea adoratione q̄ ſoliꝰ
dei eſt: eſt adorādus. hec autē eſt latria ꝓprie dicta. ¶ Pre
terea credendū eſt ⁊ ꝯfitendū hominē xp̄m eſſe ſummū: ⁊
vniuerſale oim principiū quia deū: ſm illud ſymboli nice-
ni. Dn̄s noſter ieſus xp̄s dei filius deꝰ et hō eſt: ⁊ vt tale eſt
diligendus vt ſummū bonū ſcilicet in ſe: ⁊ etiā ſummū bo
num nobis: ergo latria homo xp̄s eſt adorādus. Tenet cō
ſequētia ex q̄d nominis latrie adoratiōis. Ab hac aūt ado-
ratione natura humana nō eſt ſecludēda. Nō ꝙ natura hu
mana ſit terminus id eſt obiectū huius adoratiōis: ſed q̄a
tota perſona verbi in humana natura ac diuina ſubſiſtens
adoratur tanq̄ terminꝰ/id eſt obiectū adoratiōis. Hec em̄
perſona q̄ vere eſt hō: eſt vniuerſale oim p̄ncipiū: ⁊ ad hoc
ſeruit ſimilitudo purpure et diadematis regis ⁊ igniti car
bonis. Ideo Dam̄. poſtq̄ dixerat. Adoro xp̄i dei mei vtrā
q; naturā ꝓpter carni vnitā deitatē. addit. Non em̄ quartā
appono ꝑſonā in trinitate: ſed cōfiteor ꝑſonā vnā verbi et
carnis eius. His verbis inſinuari videt xp̄i humanitatē cū
verbo vna adoratiōe eſſe adorandā/attendēdo vnitatem
perſone: quod nihil aliud eſt dictu/ꝙ adoro ſimul vtrāq;
naturā. i. adoro xp̄i ꝑſonam in vtraq; natura ſubſiſtentem
Cōcl. 2. Hoc idē intēdūt verba Aug. per magiſtrū allegata. ¶ Se
F cūda cōcluſio. Natura humana in xp̄o ꝑ ſe cōſiderata ado-
randa eſt maiori dulia: q̄ hyperdulia eſt vocata. Patet q̄a
humana natura eſt creatura: ſed ſm gratiā et gloriam oim
creaturarū ꝑfectiſſima: ideo ſibi debet ſeruitꝰ ſumme crea-
ture debita: q̄ hyperdulia dicta eſt. Ipſa deniq; eſt qua re-
dempti ſumꝰ ac patri recōciliati: ⁊ ꝑ hoc niſi bonū ſummū
poſſidēdum reparati: ergo ſibi debet ſumma ſeruitꝰ crea-
ture debita. Nō tamē ideo latria: quia natura humana non
eſt deus: ſed quodāmodo inſtrumentū noſtre redēptiōis:
Cōcl. 3. per quā diuinitas principaliter noſtrā redēptionē operata
eſt tanq̄ per cauſam meritoriā. ¶ Tertia cōcluſio. Huma-
na natura in xp̄o vt diuine hypoſtatice vnita nō ē adorāda
latria ꝓprie dicta. Patet ex p̄miſſis: quia latria ꝓprie dicta
ſolus deus adorat. Humana aūt natura vnita deitati in ꝑ-
ſona xp̄i non eſt deus: etiā qualitercūq; cōſiderata. Patet
q: neq; ꝑ iſtā vnionē (licet ſit excellētiſſima) nec per eiꝰ con
ſiderationē quācunq; exit terminos creature: nec mutatur
quantum ad ſubſtātialia: ⁊ ita ſemꝑ manet creatura a deo
Cōcl. 4. realiter et eſſentialiter diſtincta: ⁊ per ꝯſequēs nō eſt latria
G proprie dicta adorāda. ¶ Quarta cōcluſio. Accipiēdo la-
triā cōmuniter humana natura in xp̄o adoranda eſt latria.
Patet: quia hec adoratio nihil aliud eſt q̄ recognitio eius
vt ſumme et ſingulariter vnite deo: et eius vt ſic dilectio.
Hic autē actus intellectꝰ ⁊ volūtatis eſt actus latrie large
accepte. Et ꝑ has cōcluſiōes clare ⁊ reſolute intelligit quō
ſit adorāda humanitas xp̄i. Et q̄d dictū eſt de humanitate
xp̄i: pariformiter intelligendū eſt de partibꝰ eius: corpore
ſcilicet ⁊ aīa: attribuēdo cuilibet q̄d ſuū eſt. Nec aliud ſen-
ſiſſe puto ſanctos ⁊ doc. ſi verba eoꝝ bene intelligunt. et ꝑ
hoc poſſunt cōcordari opi. ¶ Quod em̄ dicit ꝙ ſic vel ſic
conſiderata natura humana xp̄i eſt ſic vel ſic adorāda. Ni-
hil aliud: niſi ꝙ hec vel illā cōſideratio humane nature eſt
hec vel illa ſpecies adorationis. Nā propter aliā ⁊ aliā con
ſiderationē eiuſdē nō mutat obiectū adoratiōis: ſed muta
tur ipſa cōſideratio ſiue cōſiderationis actus: q̄ eſt realiter
ipſa interior adoratio. Horū ergo actuū vnus poteſt dici la
tria: vt cōſideratio eius vt vnite deo. Alius hyperdulia: vt
conſideratio eius vt excellentiſſima creatura. Alius dulia:
vt conſideratio humanitatis xp̄i vt eſt creatura rationalis
abſolute nō vt vnita deo. Alius etiā oīno nec adoratio dici
poteſt: vt cōſideratio eiꝰ vt entitas quedā de nihilo creata
nō conſiderādo eius excellentiā: nec vt rationalis natura:
neq; vt verbo vnita: ⁊ hec videt eſſe ſentētia Alex. de ales
parte. iij. q. xxx. ¶ Quinta cōcluſio. Imagines rerū adorā-
darū/eadē ſpecie adoratiōis adorāde ſunt qua res repſen- Cōcl. 5. H
tate: tam capiēdo ſpecies illas ꝓprie/ꝙ cōiter ſiue analo-
gice. Probat: nam apprehenſa imagine (gratia exempli)
chriſti aut virginis intemerate: duos actus interius in co-
gnitiua formare poſſumꝰ: ⁊ totidē in affectiua. Uel vnum
duobus equiualentē. Unū quo cognoſco rem illā vt ima-
ginem vel repreſentatiuam prototypi: et hic terminat ad
rem ipſam que eſt imago: ⁊ ſimiliter in affectu. Unū quo
mihi placet res ipſa non vt aurum vel argentum: ſed vt re
preſentatiuum imaginati. Secundo quo cognoſco proto-
typum eſſe talem/qualē repreſentat imago: vt ſi fuerit ima
go crucifixi mihi obiecta: formo primo in intellectu actum
quo noſco rem illam repreſentare chriſtum crucifixum: et
in affectu actū quo placet mihi res illa pro quāto repreſen
tat chriſtum. Illi actus ſunt latria large accepta quia ſunt
cognitio et dilectio rei inquātum habet ordinem repreſen
tationis ad chriſtum: latria proprie dicta adorandū. Secū
do formo actū in intellectu quo credo chriſtum deū et ho-
minē per talem imaginē repreſentatū eſſe crucifixum: ⁊ di
ligo eum vt talē: et illi actus ſunt latria ꝓprie dicta. Suo
modo intelligendum eſt de imagine virginis glorioſe que
hyperdulia adorat et ceterorū ſanctorū qui dulia veneran
tur. Poteſt etiā eſſe vnꝰ actus in intellectu et ſimiliter vnꝰ
in voluntate vtroſq; predictos includēs virtualiter: vt aſ-
ſenſus huius ꝓpoſitionis: hec eſt imago xp̄i pro humano
genere crucifixi. Hoc em̄ actu credo hāc rem eſſe imaginē
chriſti: et credo xp̄m eſſe crucifixum et talis actus eſt latria
large vel improprie: inquātū terminatur ad imaginē xp̄m
repreſentātem tanq̄ ad partiale obiectum. Et eſt latria ꝓ-
prie dicta inquātum terminat ad xp̄m deū crucifixū. Sic
actus volūtatis quo diligo imaginem iſtā propter xp̄m re
preſentatū/pro quāto terminat ad imaginem eſt latria im
proprie ſeu analogice ⁊ actus vtendi: et inquantum termi
natur ad xp̄m deū/eſt latria ꝓprie dicta ⁊ fruitio. ¶ Sexta
concluſio. Omnia coniuncta adorādis/ſiue vt partes pre-
ſentes vel preterite: ſiue vt alias ſpecialem ordinem ad ip- Cōcl. 6. I.
ſa habentia propter ſe non adorabilia: adoranda ſunt ea-
dem ſpecie adorationis analogice: quali ea quibus cōiun-
cta ſunt adorantur proprie. Si latria/latria: ſi hyperdulia/
hyperdulia: ſi dulia/dulia. Patet: quia talia ſunt honoran
da non propter ſe principaliter: ſed propter ea quibus cō-
iuncta fuere. Hic autem honor analogice eiſdem nomini-
bus nominat/quibꝰ adoratio eorū propter q̄ adorant: vt
patet ex quid nominis eoꝝ: vt gratia exempli: crux chriſti
ſiue pars eius adorat latria analogice. Nam eius venera-
tio eſt recognitio eius vt ligni in quo crucifixus eſt deꝰ ho-
mo factus: ⁊ complacentia voluntatis in ea vt tale: hic au
tem actus eſt adoratio latria analogice/ſic de clauis/coro-
na ⁊c̄. Suo modo de reliquijs ſanctorum veſtimentis ac
rebus alijs: quibus ad dei honorē vſi ſunt ꝑ ea merendo:
adorande ſunt dulia vel hyperdulia: q̄d nihil aliud eſt niſi

recognitio eorū vt partiū vel cōiunctorum ſanctis eſt du-
lia vel hyperdulia: ſimiliter ⁊ cōplacētia in eis vt talibus.
Dicit̃ notāter ꝓpter ſe nō adorabilia/ ꝓpter aias ſctōꝝ: q-
Cōcl. 7. bus debet̃ adoratio ꝓprie dicta q̃ ſanctis. Nam ꝓpter aias
ſanctas/ totū cōpoſitū eſt ſanctum. ¶ Septima cōcluſio.
Loquēdo de actu adoratiōis exteriori/ vt genuflexiōe: ca-
pitis nudatiōe ⁊c. eadē adoratio nūero diuerſimode tamē
adorādis impendit̃: licet adorantis intētio alterat̃. Patet
quia ⁊ deo nudamꝰ capita: genuflectimus ⁊c. Similiter ⁊
ſanctis/ ⁊ eoꝝ reliquijs/ veſtibꝰ et alijs: ſed hec agimꝰ alia
⁊ alia intētiōe/ hoc eſt alio ⁊ alio actu interiori. De quibus
p̄cedētes loquūtur cōcluſiōes: ⁊ ita verū ꝙ eadē adoratio-
ne adoro regē ⁊ eius purpurā qua induit̃: quia eadē genu
flexio fit corā rege et eiꝰ qua induit̃ veſte: ſed nō idē actus
adoratiōis interior terminat ad vtrūq₃: vt patet ex dictis.
Artic. 3. Hec oīa latiꝰ declarant̃ in lectura canonis. ¶ Quantū ad
C tertiū articulū eſt vnicū dubiū: ad quā virtutis ſpeciē redu
citur latria: theologicā vel moralē. Reſpōdet̃/ ꝙ latria eſt
cultꝰ deo debitꝰ ꝓprie accipiēdo: hic fit actu interiori vel ex
teriori: vterq₃ actꝰ poteſt dici latria vel magis ꝓprie actus
latrie: ⁊ habitꝰ latrie eſt habitꝰ ad huiuſmodi actꝰ inclinās
Latria exterior (que dirigit ad cultū exteriorē) nō eſt virtꝰ
theologica: quia actꝰ virtutis theologice nō ſunt actꝰ exte-
riores: ſed interiores fidei/ ſpei/ ſcilicet ⁊ charitatis. Sic er
go latria eſt virtꝰ moralis pertinēs ad iuſticiam. quia ordi
nat hoiem ad alterū: ⁊ eſt ſpecies religionis. Latria interi
or eſt triplex ſm triplicē actū quē habemus circa cultū dei.
Unus eſt actꝰ intellectꝰ quo dictat deū nūc vel tūc/ tali vel
tali actu debere coli. Et hic ꝑtinet ad prudentiā/ cuius ob
iectū nō eſt deꝰ: ſed cultꝰ dei. Secūdus eſt actus volūtatis
quo cōſentit recte rationi/ ſcilicet actꝰ volēdi colere deū: et
habet idē obiectū cū priori: hic ꝑtinet ad religionē que eſt
pars iuſticie. Tertius actꝰ eſt actꝰ volūtatis vel intellectꝰ/
quo fert̃ in deū credendo deū eſſe ſummū et primū omniū
principiū: aut eū vt tale amandū: in ſe optimū vel optimū
nobis: ⁊ hi ſunt actꝰ fidei charitatis et ſpei: et horū omniū
actuū habitꝰ generant̃ quoꝝ quilibet latria dicit̃. Si ergo
capit̃ latria ꝓ habitu primoꝝ actuū: ſic ꝑtinet ad prudētiā.
Si ꝓ habitu ſecūdoꝝ actuū: ſic ꝑtinet ad religionē que eſt
pars iuſticie ⁊ eſt virtꝰ moralis. Si ꝓ habitu tertioꝝ actu
um: ſic eſt virtus theologica eadē cū fide/ ſpe et charitate.
Et ſi latria acciperet̃ generaliter pro habitu inclinante ad
quēcunq₃ actū diuini cultꝰ interiorē vel exteriorē: erit virtꝰ
ſuperior ad moralē/ intellectualē ⁊ theologicā. Hoc eſt no-
men latria erit ſuperius non q̄dditatiue: ſed accidētaliter
ad virtutē intellectualē/ moralē ⁊ theologicā: hoc eſt ſigni
ficabit habitū aliquē intellectualē: aliquē moralē: aliquem
theologicū: ſicut albū aliquo modo poteſt dici ſuperius
ad hoiem/ cignū/ canem/ lapidē. Et ſm hoc cōcordari poſ-
ſunt doctores ſancti. Et tantū de illa queſtione.

Diſtinctio. x.

Agit de idiomatibꝰ

ratiōe vnionis cōueniētibꝰ nature. Cōſequē-
ter determinat de idiomatibꝰ/ que ratiōe na-
ture cōueniūt ꝑſone. Et primo de his q̄ in di-
gnitatem ſonant. Secundo de his que defectū important
diſt. xj. Agit autē in hac diſtinctione decima de ꝑſonalitate
xp̄i/ ſm ꝙ homo/ quod ꝑtinet ad dignitatē nature. Itē de
adoptione que ꝑtinet ad dignitatē gratie: ⁊ de predeſtina
tione que ꝑtinet ad dignitatē glorie. Et ſm hec ſententia
textus tribus ſequentibus cōcluſionibus cōtinet̃. ¶ Pri
ma. Chriſtum ſm ꝙ hō/ aliquid vel ꝑſonā eſſe ab aliquibꝰ
cōceditur. Ab alijs vero chriſtum ſm ꝙ hō eſſe perſonā ne
gatur. ¶ Secunda. Chriſtus tam dei q̄ virginis nō ado-
ptiuus: ſed naturalis eſt filiꝰ: quia nō prius filius ⁊ poſtea
adoptatus. ¶ Tertia cōcluſio. Chriſtus ſm ꝙ homo/ pre
deſtinatus eſt vt dei filius diceret̃: et natura humana pre-
deſtinata eſt vt verbo vniretur. Harum ꝓſecutio patet in
textu.

Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio- A

nem querit̃: vtrū xp̄o ſm ꝙ hō cōueniat filialis
dei adoptio: qḋ eſt querere: vtrū xp̄s ſm ꝙ ho-
mo eſt filius dei adoptiuus. Premiſſis notabilibꝰ ſequun
tur cōcluſiones cū dubitatiōibus. ¶ Quātum ad primū/
aduertendū ꝙ ſolutio huius queſtiōis dependet ex dictis Artic. I.
ſupra diſ. vij. de reduplicatiuis: ⁊ ſpecialiter de ly ſm: ⁊ ſm Nota. I.
ꝙ: que hic ſupponūtur. ¶ Secūdo notandū ꝙ dicit Sco-
tus p̄ſenti diſtin. ꝙ vocabulū iſtud: filiꝰ adoptiōis: trāſla- Nota. 2.
tū eſt a iuriſtis: qui filiū adoptiuū dicūt illū/ qui nō eſt na-
turaliter genitꝰ ab aliquo certo homie: nec ex naturali ge-
neratiōe habet ius ſuccedendi in hereditate eiꝰ: ſed ex gra-
tia preordinat̃: vt habeat ius ſuccedēdi: ita ꝙ illa tria con-
currūt ad rationē adoptionis. Extraneitas ex generatiōe
naturali: ⁊ gratia q̄ eſt gratuita volūtas adoptātis: et bo-
nū ad quod preordinat̃ ex iſta gratia: ſcilicet hereditas ad
quā habet ius ſuccedēdi ex adoptiōe. Hoc eſt: primo req̄ri
tur ad hoc ꝙ aliq̄s ſit filius adoptiuus alicuiꝰ: ꝙ ſit ei ex-
traneus. id eſt nō ſit eius naturalis filius cui ex cōditione
naturalis generationis cōueniat ius ſucceſſiōis in heredi
tate adoptātis. Secūdo requirit̃ volūtas gratioſa adoptā
tis: qua vult talē ſibi ſuccedere ⁊ eſſe heredē ſuū. Tertio ꝙ
ſit aliqua hereditas in qua poſſit ſuccedere in re vel in ſpe
¶ Ex quo ſequit̃ primo: ꝙ angeli beati ſunt filij adoptiui
etiā ſi fuiſſent in gratia creati: quia non ſunt naturales filij
dei: ſunt tamen preordinati per gratioſam dei volūtatē vt
beatitudine fruant̃ eterna: q̄ nō cōuenit eis ex naturali eo-
rū ꝓductiōe ſed ꝑ gratiā: eſt etiā ibi hereditas ſcilicet bea-
titudo. ¶ Secūdo ſequit̃ ꝙ nulla creatura irrationalis di
ci poteſt filia adoptiua: quia nō eſt ordinabilis ad heredi-
tatem eternā q̄ eſt beatitudo. ¶ Tertio ſequit̃ ꝙ p̄ſciti nō
ſunt filij adoptiui: patet quia nō ſunt per voluntatē dei ad
hereditatē preordinati. ¶ Tertio notandū ꝙ multū refert
dicere: chriſtus ſm ꝙ homo eſt filius dei adoptiuus: et di- Nota. 3.
cere xp̄s ſm humanā naturā eſt filius adoptiuꝰ. Patet dif
ferentia ex dictis ſupra diſt. vij. ¶ Quantū ad ſecundū ar-
ticulum eſt prima concluſio. Uerbū dei homo xp̄s nō eſt fi Artic. 2.
lius dei adoptiuus. Probatur quia nullus filius dei natu Cōcl. I
ralis eſt filius adoptiuus: verbū dei homo xp̄s eſt filiꝰ dei B
naturalis: ergo nō adoptiuꝰ. Cōſequētia eſt in quarto pri-
me. Maior patet ex notabili ſecūdo. Minor ex predictis
eſt manifeſta: cū idē ſit verbū et hō xp̄s. verbū autē eſt filiꝰ
naturalis. ergo. ¶ Secūda cōcluſio. Hec ꝓpoſitio/ chriſtꝰ Cōcl. 2.
ſm ꝙ homo/ eſt filiꝰ adoptiuꝰ/ nō eſt vera: neq₃ ſm ſermo-
nis ꝓprietatē catholice cōcedēda. Probat̃: quia ſiue ly ſm
ꝙ/ accipiat̃ reduplicatiue ſiue ſpecificatiue ſemꝑ preſuppo
nit ſuā preiacentē: vt ſupra dictū eſt. diſt. vij. de reduplicati
uis: ſed preiacens eſt falſa/ ſcilicet chriſtꝰ eſt filius dei ado-
ptiuus ex cōcluſiōe prima. igit̃. ¶ Tertia cōcluſio. Quia
hūana natura in xp̄o nō eſt ſuppoſitū nec ꝑſona: ideo hec Cōclo. 3.
propoſitio: xp̄s ſm humanā naturā eſt filius dei adoptiuꝰ
nō eſt cōcedenda. Probat̃: quia ſi cōcederet̃ maxime ꝓut
ly ſm eſſet ſignū diſtrahēs vel diminuēs: ſed ſic preſuppo-
neret veritatē illius/ humana natura eſt filius adoptiuus
ſed illa eſt falſa: qm̄ etſi humana natura ſit adoptata (acci
piendo adoptare large pro ordinare ad vitam) ſiue ſit per
ſona ſiue natura: quo modo tamē nō capit̃ ab aucto. et per
gratiā ad regni hereditatē preordinata: nō tamē eſt filius
vel filia: quia filius eſt nomen perſone non nature a perſo
na diſtincte: vt ſupra dictum eſt. Maior patet: quia ſic ca-
peretur reduplicatiue vel ſpecificatiue/ eſſet falſa ſm con
cluſionem ſecundam. ¶ Et ſic ſequitur: ꝙ illa: chriſtus eſt
filius adoptiuꝰ: nullo modo eſt cōcedēda/ nec ſimpliciter
nec cū quacūq₃ determinatione: ne cōmunicemus cū here-
ticis in verbis: aut ne detur occaſio probādi chriſtum eſſe
creaturam: ad quod heretici laborabant: ideo ſancti hanc
propoſitionē negabant. ¶ Sed diceres cōtra cōcluſionē
primā: illa eſt vera: xp̄s eſt filius dei adoptiuus. Probat̃:

quia chriſtus eſt filius dei ſubſiſtēs in natura adoptata: ergo eſt filius adoptiuus. Tenet cōſequētia: quia ſic cōcedimus illā: chriſtus eſt hō: chriſtꝰ eſt filius virginis: quia xp̄s ſubſiſtit in natura hūana: ⁊ xp̄s filiꝰ ſubſtitit in natura genita a virgine. ¶ Ad illā dr̄ ꝙ illa/ xp̄s eſt filiꝰ adoptiuus/ non valet illā: xp̄s filius ſubſiſtit in natura adoptata large loquēdo de adoptato: nec eſt ſimile de illis: xp̄s eſt hō: xp̄s eſt filius virginis: nec ſimili modo ſunt reſoluēde: quia nō habēt ſimile q̄d noīs: filius em̄ adoptiuꝰ eſt filiꝰ cui non ꝑ naturā: ſed tantū ꝑ gratiā debet hereditas. Sed filiꝰ virginis eſt ꝑſona ſubſiſtēs in natura genita a virgine. Diuerſitas aūt q̄d noīs ꝓuenit ex impoſitiōe terminoꝝ: q̄ colligit ex ſctōꝝ auto. bene intellectis ⁊ vſu loquētiū. ¶ Quātum ad articulū tertiū/ dubitat iuxta ꝑmā cōcluſionē textualē:

Artic. 3. Dub. 1. vtrū illa ſit cōcedēda: xp̄s inquātū hō eſt ꝑſona. Idē de illa: xp̄s ſm ꝙ hō eſt ꝑſona. Et videt magiſter declinare ad

D partē negatiuā. Reſpōdet breuiter/ ꝙ capiēdo eā vt reduplicatiuā exponibilē cōcomitāter eſt vera: quia ſic exponit xp̄s eſt ꝑſona: et xp̄s eſt hō: ⁊ oīs hō eſt ꝑſona: ⁊ ſi aliquid eſt hō/ ipſum eſt ꝑſona: q̄ oēs ſunt vere. Accipiēdo autē ly quātū cauſaliter/ tunc eſt falſa: quia hō non ſignificat illud qđ eſt cauſa inherētie ꝑdicati ad ſubiectum. Significat em̄ naturā humanā formaliter q̄ non eſt cauſa ꝓpter quā xp̄s eſt ꝑſona: ⁊ ꝓpter eandē rationē videt eſſe falſa/ ſi ly ſm ꝙ accipit ſpecificatiue: ſic em̄ importat ꝙ illud qđ ſignificat hō: ſit illud rōne cuius ꝑdicatū cōuenit ſubiecto: qđ nō ita eſt in ꝓpoſito: quia hō nō ſignificat illud rōne cuiꝰ xp̄s eſt perſona: ⁊ ita videt dicere ſctūs Bonauē. ⁊ etiā magiſter. ¶ Secūdo dubitat vtrū xp̄s ſm ꝙ hō ſit ꝑdeſtinatus eſſe

Dub. 2. E filius dei. ¶ Supponit hoc ex ꝑmo diſt. xlj. ꝙ predeſtinatio eſt ꝑordinatio alicuiꝰ ad gloriā ꝑncipaliter: ⁊ ad alia in ordine ad gloriā. Hoc eſt/ ꝑdeſtinatio nihil aliud eſt q̄ deꝰ volēs alicui dare gloriā ⁊ alia ipſum ad gloriā aliquo modo ordinātia vel ꝓmouētia: vt ſunt gratia ⁊ merita. ¶ Ex quo patet ꝙ vnio nature humane cū diuina in ꝑſona verbi cadit ſub ꝑdeſtinatiōe. Gratia em̄ vnionis: vt ſupra dictum eſt: vel eſt gratia gratū faciēs aut eā preſupponit. vel ſm alios: ei inſeparabiliter annexa/ de facto ſaltē: per quā diſponit humana natura in xp̄o ad gloriā et excellētiorem glorie gradū. ¶ Scđo aduertendū/ ꝙ predeſtinatio nō ſolum reſpicit ꝑſonā: ſed omne beatificabile ꝑ gratiā. Nō em̄ ſolū petrus: ſed ⁊ aīa petri ꝑdeſtinata eſt ad gloriā: que tamen nō eſt ꝑſona. Ex illo patet ꝙ nō eſt idē adoptio ⁊ ꝑdeſtinatio: quia adoptio dicit ꝑſonā: quia filiationē que non eſt niſi ꝑſona. Predeſtinatio vero conuenit tam nature q̄ ꝑſone: per hoc dicit ad dubiū ꝙ xp̄s ſm hominē predeſtinatus eſt eſſe filiꝰ dei. Hoc ꝓbat per apoſtolū Rom. j. dicentē de filio. q̄ ſcilicet filiꝰ factꝰ eſt ei ſcilicet patri ex ſemine dauid ſm carnē: qui ꝑdeſtinatꝰ eſt filius dei in virtute. Probatur rōne: nā natura humana predeſtinata eſt vniri deo: ꝑ quā vnionē verbū factū eſt hō/ et hō eſt deꝰ ⁊ filiꝰ dei ⁊ ſic verbū vel chriſtus predeſtinatū vel ꝑdeſtinatꝰ eſt ſm hominē eſſe filiꝰ dei. ¶ Sed dī. cōtra: aut ly ſm accipit re-

F duplicatiue aut ſpecificatiue: ⁊ vtroq; modo eſt falſa: quia preiacēs eſt falſa ſcilicet xp̄s ꝑdeſtinatꝰ eſt filiꝰ dei. Nā ꝑdeſtinatio ꝑcedit illud reſpectu cuiꝰ eſt: ſed nihil ꝑceſſit xp̄m ſeu verbū vt ſupra patuit/ cū ſit ꝑſona eterna: igit falſum ē ꝙ xp̄s predeſtinatꝰ eſt eſſe filiꝰ dei: quia ab eterno fuit filiꝰ dei: nec accipit vt eſt dictio diſtrahēs vel diminuens: ſicut ethiops eſt albus ſm dentes: tum quia addit ꝙ: tum quia etiā ſic eſt falſa: quia hūana natura nō eſt ꝑdeſtinata eſſe filius dei: cū hūana natura nō ſit filius dei. Reſpōdet/ ꝙ ly ſm ꝙ/ improꝑe accipit: vt ē dictio diſtrahēs vł diminuēs. ad hūc ſenſum xp̄s ſm ꝙ hō eſt ꝑdeſtinatꝰ filiꝰ dei. i. hūana natura ꝑdeſtinata eſt vniri verbo: vnde factū eſt vt hō ille eſt deꝰ ⁊ filiꝰ dei: ⁊ deꝰ hō. Et hec videt intētio Sco. dicentis. Sicut ꝑdeſtinatū eſt hāc naturā vniri verbo: ita ꝑdeſtinatū eſt verbū eſſe hoiem: ⁊ hūc hoiem eſſe verbū. Et ita exponit Haymo in glo. ad Rom. j. Hūanitas q̄ nō erat antea ꝑdeſtinata eſt. ſ. vt vniret verbo. Et beatꝰ Aug. in glo. ibidem. Preſtinata eſt hūane nature tāta et tā excelſa et ſumma ſubiectio: vt q̄ attolleret vlteriꝰ nō haberet: ſic ꝓ nobis ipa diuinitas q̄uſq; ſe deponeret humilius nō habuit q̄ ſuſcepta hoīs natura cū infirmitate carnis vſq; ad mortē crucis. ſic et ꝑpoſitiuꝰ ſenſit. Predeſtinatū eſt inq̄t: vt hec ꝑſona ſm hūanitatē ſit filiꝰ dei: nō tamen ꝑdeſtinatū eſt vt illa ꝑſona ſit filiꝰ dei: quia nō eſt filiꝰ dei ꝑ gratiā ſed ꝑ naturā. ¶ Et nota ꝙ ibi ſm hūanitatē/ nō determinat ly filiꝰ dei: ſed ly ꝑſona: vt ſit ſenſus. Hec ꝑſona ſm hūanitatē. i. hec ꝑſona ſubſiſtēs in hūanitate in qua nō fuit ſemꝑ ſubſiſtens. Huic videt ſatis cōcordare Aug. ſuꝑ Iohā. trac. cv. et habet vbi ſupra in glo. cū inq̄t. Recte dr̄ filiꝰ dei ꝑdeſtinatus nō ſm id qđ eſt v̄bū dei: deꝰ apud deū: vt q̄d em̄ ꝑdeſtinaret: cū iam eſſet qđ erat ſine initio ⁊ ſine termino ſempiternus: illud em̄ ꝑdeſtinādū erat qđ nōdū erat: vt ſic ſuo tēpe fieret/ queadmodū ante oīa tēpa predeſtinatū erat vt fieret. Quiſq; ergo filiū dei ꝑdeſtinatū negat: hūc eūdē filiū hominis negat. Hec ille. Predeſtinatꝰ eſt ergo ieſus: vt q̄ futurꝰ eſt ſm carnē filiꝰ dauid: eſſet in virtute filiꝰ dei. in virtute. ſ. deitatis. Ecce ſi bene ⁊ caute intelligunt oēs auto. ad hoc tēdūt ꝙ illud ꝑdeſtinat: qđ nō erat illud qđ futurū eē ꝑdeſtinat. Hūana ergo natura q̄ non ſemꝑ fuit vnita v̄bo: ꝑdeſtinata eſt vniri ex q̄ etiā ꝑdeſtinatū eſt ꝙ v̄bū in tēpe factū eſt hō. Predeſtinatū eſt etiā ꝙ hō ille ē deꝰ: nō ꝙ ille hō factꝰ eſt deꝰ: q̄a ille hō eternaliter erat deꝰ. Predeſtinatū tm̄ eſt ⁊ factū eſt/ ꝙ ille hō eſt deꝰ: vt ꝑdeſtinatū ⁊ factū determināt cōpletionē. Factū em̄ eſt ꝙ hec ē vera: ille hō ē deꝰ: nō em̄ ſemꝑ fuit vera: quia nō ante incarnationē: ſic ergo predeſtinatū ē ꝙ ille homo ē filiꝰ dei: q̄ nō ſemꝑ fuit vera. Et ad hūc ſenſum illa cōcedit: xp̄s ſm hoiem ē predeſtinatus filius dei: ita videt mihi ꝓ nunc eſſe dicendū: nō tamē meo ſenſui innitor: ſed humiliter cedo verius ſentienti.

¶ Diſtinctio. xj.

Determinato de idiomatibꝰ (quātū ad ea q̄ cōueniūt ꝑſone rōne nature) dicētibꝰ dignitatē.

Cōſequēter agit de his q̄ ſonāt in defectū: q̄ videlicet importāt inceptionē vel peccabilitatē: inq̄rēs an talia attribuēda ſint ꝑſone xp̄i. Et primo quantū ad hoc idioma qđ eſt creatura dī. ꝑūti. Deinde quātū ad alia defectū importātia diſt. xij. Sētētia aūt huiꝰ diſt. his cōcluſiōibꝰ cōtinet. ¶ Prima. Simpl'r ⁊ abſq; determinatiōe nō eſt ꝯcedēdū xp̄m eē creaturā/ factū vel creatū. ¶ Scđa. Chriſtū eē creaturā aſſeruit arrij ꝑfidia: ideo crepuit mediꝰ: ⁊ eiꝰ effuſa ſunt viſcera. ¶ Tertia. Chriſtum ſm humanā naturā/ creaturā exiſtere cōcedi poterit catholice. Declaratio remittitur ad textum.

¶ Queſtio vnica.

Queritur circa hanc

A diſtinctionē/ vtrū xp̄s q̄ ſm ſmonis ꝓprietatē creator dr̄: etiā creatura catholice aſſerat. ¶ Premiſſis terminoꝝ declarationibus: ſe-

Artic. 1. Nota. 1. quūtur ꝯcluſiōes ſubiūctis dubioꝝ ſolutiōibꝰ. ¶ Quoad ꝑmū notādū ꝙ creatura dr̄ illud qđ creat. Dictū aūt ē diſ. j. li. ij. ꝙ creari dr̄ aliq̄d q̄drupl'r: ſed illis dimiſſis ad ꝓpoſitū aliq̄d dr̄ creari dupl'r. Uno mō large: q̄a ꝓducit de non eſſe ad eſſe: ⁊ ita cōuenit omni alij a deo: ſm quā acceptionē ſumit illa cōis diuiſio entis in creatorē ⁊ creaturā. Alio mō accipit ꝓprie ⁊ ſtricte: ⁊ ſic illud dr̄ creari qđ producit ſimpl'r poſt nō eē ad eē a ſolo deo de nihilo: ita ꝙ nihil eiꝰ preſupponit nec educit de ſubiecto: et hoc mō angelꝰ/ et aīa intellectiua/ grā/ ⁊ ſimilia creari dicunt: q̄a a ſolo deo ꝓducunt: q̄ in ꝓducēdo effectū nō req̄rit cauſam materialē ſiue ſubiectū. Quicq̄d em̄ ꝓducit in ſubiecto producere poteſt ſine ſubiecto: ⁊ per hoc nullus effectꝰ ad cuius ꝓductionē cōcurrit cauſa ſecūda creat: quia oīs talis de potentia ſubiecti educit: nō em̄ poteſt cauſa ſcđa aliq̄d producere niſi de potentia ſubiecti: de quo latiꝰ in ſcđo. In ꝓpoſito aūt non accipitur ſic ſtricte; quia manifeſtū eſt ꝙ ſic ac-

cipiẽdo neq̃ chriſt⁹:neq̃ humana natura in chriſto eſt crea
tura. Nõ chriſt⁹:quia ſuppoſitũ xpi nõ eſt ꝑductũ de nihilo
cum ſit eternũ. Neq̃ natura hũana:q: licet illa ſit ꝑducta
poſt nõ eſſe ad eſſe:nõ tamẽ de nihilo:quia prefuit materia
Nec a ſolo deo:quia ad formationẽ corpis ↄcurrebat actio
matris:vt ſupra dictũ eſt. Sed accipiť large et p̃mo modo
quo modo certũ eſt humanã naturã in chriſto eẽ creaturã.
❡ Secũdo notandũ ꝙ ſic accipiendo creaturã duplex vi-
Nota. 2. B deť eſſe modus loquẽdi doctorꝫ. Un⁹ magiſtri q̃ negat chri
ſtum eſſe creaturã ſimpliciter.i.ſine addito:quia nullũ eter
nũ eſt creatura:chriſt⁹ eſt etern⁹: nã chriſtus ſupponit pro
ſuppoſito vbi qđ ẽ eternũ et ꝑ cõſequẽs nõ eſt creatura:q:
omnis creatura eſt ꝑducta de nõ eſſe ad eſſe:ſed nullũ eter
nũ aliquãdo nõ fuit:⁊ ita nullũ eternũ ꝑductũ eſt a nõ eſſe
ad eſſe. Opinionẽ magiſtri imitantur plurimi doc. ⁊ pene
tota theologoꝝ ſchola. Alij ſimpliciter cõcedũt illã:chriſt⁹
eſt creatura:ſicut illã chriſtus eſt tẽporalis:chriſt⁹ eſt morta
lis/paſſibilis/filius virginis:ſimul concedẽtes illas:chri-
ſtus eſt etern⁹/immortalis/impaſſibilis/filius dei patris:
q̃ nõ opponũtur priorib⁹:vt dictũ eſt ſupra diſt. vij. ❡ Ha
bẽt illi ꝑ ſe autoritates plurimas. Primo autoritatẽ apo-
ſtoli ad Gal. iiij. Miſit de⁹ filiũ ſuũ vnigenitũ factum ex
muliere:factũ ſub lege. vbi ſimpliciter diciť fili⁹ dei fact⁹ ſi-
ne determinatiõe aliqua. Item beat⁹ Aug. in ſermone quo
dam de natiuitate dñi. Magnũ ſacramentũ ⁊ admirabile
myſteriũ:quia creator mũdi voluit eſſe creatura. Idem in
ſermone dñi in mõte. Voluit eẽ creatura q̃ eſt creator. Itẽ
Hiero. ſup ep̃las ad Eph. ij. vbi diciť. Ipſius em̃ ſum⁹ fa-
ctura creati in chriſto ieſu. dicit. Multi timore trepidant
ne chriſtũ eſſe creaturã dicere cõpellantur. Nos proclama-
mus nõ eſſe ꝑiculũ dicere chriſtũ eſſe creaturã. Item Dam̃.
in. iij. Chriſtus eſt creat⁹ ⁊ increat⁹/paſſibilis et impaſſibi-
lis. Et alibi. Nõ ſcandalizať ad nomen creature/ q̃ ſe ſeruũ
aut vermẽ aut granũ natũ de ṽgine nominat. Idẽ. Quid
mirabilius q̃ creatorẽ creari/plaſmatorẽ plaſmari. Item
leo papa in ſermone de natiuitate dñi. Noua inaudita con
uentio. De⁹ q̃ ſemꝑ eſt:⁊ qui ſemꝑ erat:ſit creatura. Item
Richar. de ſancto victore. Fit creator creatura. Ad autori-
tates vero beati Augu. ⁊ Amb. per magiſtrum ad oppoſi
tum allegatas ⁊ inductas/dicũt/ꝙ loquunť de chriſto ſm
naturã diuinã:qđ etiã ſatis ex hoc patet: quia loquũtur cõ
tra arriũ qui chriſti negauit diuinitatẽ:et purã eſſe creatu-
ram mentit⁹ eſt. vnde dixit chriſtũ ſm omne eſſe ſuum fore
creaturã. Hinc ⁊ Amb. j. de trini. vbi dixit. Nunq̃d dicto fa
ctus eſt chriſt⁹:nũquid mãdato creatus eſt chriſtus. ſubdit
Quomodo aũt in deo creatura eſſe poteſt. Eſt em̃ de⁹ na-
ture ſimplicis/non cõiuncte:nec cõpoſite; cui nihil accidit
ſed ſolũ qđ diuinũ eſt in natura habet ſua. Ecce tota proba
tio ꝑcedit de natura diuina. Nihil aũt dubiũ eſt in chriſto
eſſe naturã humanã: nõ ergo loquiť de chriſto ſm naturã
diuinã. Unde dicũt cõſequẽter illi/ꝙ ſicut cõcediť chriſtuȝ
eſſe genitũ tẽporaliter ex virgine/⁊ tẽporaliter ꝑductum:
ita cõcedendũ eſt chriſtũ eſſe tẽporaliter creatũ ex virgine:
et per cõſequẽs eſſe creaturã. Licet ille locutiões parcius
proferẽde ſunt:ne earũ occaſione ſimplices poſſint ſeduci
in errorẽ arrij:credentes chriſtũ etiã ſm naturã diuinã eſſe
creaturã qđ eſt erroneũ ⁊ hereſis cõdẽnata. ❡ Tertio no-
Nota. 3. C tandũ/ꝙ iſti duo modi magis vidẽtur differre in q̃d nois
termini/q̃ in re ipſa. Res em̃ ſatis certa eſt:certũ q̃ppe eſt
in chriſto duas naturas fore:diuinã increatã/⁊ humanam
creatã in tẽpore et aſſumptã. Certũ eſt ſecũdo ꝙ in chriſto
nõ ſunt duo ſuppoſita aut perſone:ſed vna ꝑſona ſubſiſtẽs
in duabus naturis:diuina ⁊ hũana. Certũ eſt tertio ꝙ no-
men chriſtus ſupponit ꝑ perſona ſiue ſuppoſito ſubſiſten
te in duabus naturis. Et quoniã natura aſſumpta realiter
diſtinguiť a perſona aſſumẽte:natura aũt diuina nõ diſtin
guiť realiter a perſona ſed tantum formaliter:ideo nomen
chriſtus non ſupponit ꝑ natura humana aſſumpta:ſed be
ne ſupponit idẽtice pro diuina. ❡ Sed differentia opinio
num eſt de termino creari et creatura. Unde creari poteſt
accipi ſimiliter et creatura:vt nõ prediceť de aliquo niſi
cui immediate conueniũt:ſicut incipere ⁊ ꝑduci ſeu fieri:
de quib⁹ ſupra diſt. vij. Et ſic creatura diciť illud qđ de no-
uo ꝑduciť:ſiue ꝑductũ eſt poſtq̃ nõ fuit. Et creare eſt ali-
quid de nõ eſſe ꝑducere ad eſſe:⁊ ſic accipit magiſter ⁊ ſui
ſequaces. Alio modo accipiť creari ⁊ creatura; vt etiã pre-
dicanť de aliquo cui mediate cõuenit: ſicut genitũ ⁊ gene
rari:⁊ ſic creari eſt aliq̃d produci de nõ eſſe ad eſſe:vel ſub-
ſiſtere in natura de nouo ꝑducta de nõ eſſe ad eſſe. Et crea
tura eſt quod productũ eſt de nõ eſſe ad eſſe. Vel quod in
natura ſic producta ſubſiſtit:ſicut genitũ diciť quod ꝑ ge-
nerationẽ recipit nouum eſſe ſimpliciter:ſiue ipſum prius
fuerit:ſiue nõ. Primo mõ accipit prima opinio. Secundo
modo accipit ſecũda opinio. ❡ Quantũ ad ſecũdum arti Artic. 2.
culũ/eſt cõcluſio prima. ❡ Accipiẽdo creari ⁊ creatura in Cõcl. 1. D
prima ſignificatione in vltimo notabili poſita:chriſtus nõ
eſt dicendus creatura. Probať cõcluſio: quia chriſtus non
eſt de nouo ꝑduct⁹ ad eſſe poſtq̃ nõ fuit: ergo nõ eſt crea-
tura. Tenet cõſequẽtia a diffinitiõe q̃d nominis ad diffini
tum. Antecedens probať:quia nullũ ſuppoſitũ diuinũ eſt
de nouo ꝑductũ:chriſtus eſt ſuppoſitũ diuinũ:ergo Cõſe
quẽtia nota cũ maiore: quia ſuppoſita diuina ſunt eterna.
Minor patet ex predictis diſtinctiõe. vj. q. ij. ❡ Secunda Cõcl. 2.
cõcluſio. Creatura ſecũdo modo accepta vere predicatur
de chriſto/qui eſt verbi eterna perſona. Probať cõcluſio:
quia ſuppoſitũ verbi/qđ eſt chriſt⁹: ſubſiſtit in natura hu-
mana que eſt creatura:ergo eſt creatura. Tenet cõſequen-
tia ex quid nois creatura illo modo accepte. Antecedens
patet ex ſupradictis queſtiõe. ij. diſt. vj. ❡ Item chriſt⁹ eſt
tẽporaliter genitus:ergo creatura. Tenet ↄſequẽtia:quia
tẽporaliter gigni ẽ inferius ad creari: et tẽporaliter genit⁹
eſt inferius ad ly creatura: vt patet ex quid nois vtriuſq̃.
❡ Tertia concluſio. Secundũ vtraſq̃ opiniones ⁊ omnẽ Cõclo. 3.
catholicũ chriſtũ eſſe creatorẽ/eſt ſimpliciter cõcedẽdum.
Probatur: quia chriſt⁹ eſt verbũ per quod oĩa facta ſunt:
ergo creator. Tenet cõſequẽtia:quia factor ⁊ creator in pro
poſito ꝑ eodẽ accipiũtur. Ex quo patet ꝙ nõ opponũtur
creator ⁊ creatura/capiẽdo creaturam ſecũdo modo: licet
primo modo opponãtur:ſicut ⁊ genitus et ingenit⁹/mor-
talis et immortalis:de quib⁹ ſupra diſt. vij. patet. Secũdo
ꝙ dicte opiniones etſi ſint diuerſe:nõ tamen ſunt aduerſe:
idem em̃ ſentiunt in re:ſed in acceptione termini differunt
❡ Quantũ ad articulũ tertiũ dubitať/vtrũ illa ſit cõcedẽ Artic. 3.
da:chriſtus ſm ꝙ homo:ſimiliter ⁊ illa: chriſt⁹ ſm huma- E
nitatẽ eſt creatura. ❡ Pro reſponſione ſuppониť ex dictis
ſupra in diſtin. vij. cõcluſiõe. viij. ꝙ ille differũt: chriſt⁹ ſm
ꝙ homo eſt creatura:⁊ chriſt⁹ ſm humanitatẽ eſt creatura
Et habet hoc dubiũ locũ ſm primã opinionẽ negantẽ illã
chriſtus eſt creatura: nam ſm opinionẽ ſecundã/ certũ eſt
ꝙ ambe ſunt vere:ideo reſpondeť ſm primã opinionẽ que
cõmunior eſt:⁊ eſt prima ꝑpoſitio. Accipiẽdo ly ſm ꝙ ꝑ-
prie/ hoc eſt reduplicatiue vel ſpecificatiue: illa eſt falſa:
chriſtus ſm ꝙ homo eſt creatura. Patet quia ei⁹ preiacens
eſt falſa:ſcilicet chriſtus eſt creatura:⁊ per cõſequẽs illa re-
duplicatiua ⁊ ſpecificatiua eſt falſa. Cõſequentia tenet ex
dictis ſupra diſtin. vij. quia omnis reduplicatiua ⁊ ſpecifi
catiua preſupponit ſuam preiacentẽ. ❡ Secũda ꝑpoſitio
Illa propoſitio/chriſt⁹ ſm humanitatẽ eſt creatura/conce
denda eſt ⁊ catholice aſſerenda. Patet. quia in ea ly ſm/eſt
dictio diſtrahens ſeu diminuẽs:ſicut in illa:ethiops eſt al-
bus ſm dentes. ⁊ ita diſtrahit predicatũ ad ſtandũ pro illo
cui⁹ pars ſeu natura in qua ſubſiſtit: que eſt quaſi pars:eſt
creatura:⁊ ideo ad eius veritatẽ ſufficit ꝙ natura humana
in qua chriſtus ſubſiſtit:eſt creatura:ſicut ad veritatẽ illius
ethiops ſm dentes eſt albus (prout ſm dentes eſt deter-
minatio predicati) ſufficit veritas illius: dentes qui ſunt
partes ethiopis ſunt albi:de quo latius vbi ſupra. ❡ Ter
tia ꝑpoſitio. Accipiendo ly ſm ꝙ/improprie: vt eſt dictio
diminuens ſeu diſtrahens predicatum/ concedendum eſt
ꝙ chriſtus ſm ꝙ homo eſt creatura. Patet: quia valet illã
chriſtus

chriſtus eſt creatura ſm humanitatem: q̄ eſt vera: vt pa-
tuit: ergo ⁊c.

Diſtinctio. xij.

Sit de hoc idioma

te creatura: qd̄ ſonat indefectibilitatē cōue-
nientē ꝑſone rōne nature. In hac diſti. xij.
agit de ceteris/ ſcꝫ de inceptione alterīꝰ na-
ture aſſumptibilitate atq; peccabilitate: ⁊ ſm hec ꝯtinet
ſententia textus in tribꝰ ꝯcluſionibꝰ ſummarie: quarum
ꝑma eſt. ¶ Si ad ꝑſonam xp̄i reſpicias/ dic hoīem illum
ſemꝑ fuiſſe: ſi ad naturā hoīs ꝯcede eū cepiſſe. ¶ Secū-
da: ꝙuis deus naturā humanā aliūde aſſumere potuit/
ꝙ̄ ab ea que peccauerat: congruebat tamen ipſam ab
adam aſſumi/ vt vinceretur inimicus ꝑ eam quā vicerat.
¶ Tertia. Neq; chriſti perſona: nec natura verbo vnita
peccare potuit: quā licet in femineo valuit: in virili tamē
ſexu aſſumere voluit. Harum declarationem textus pro-
ſequitur latius.

Queſtio vnica.

A
Irca hāc diſtinctio

nē querit̄ vtrū aſſumpta natura vel ꝑſona
xp̄i: q̄ verus eſt deus ⁊ hō: potuit ſubiacere
Arti. 1. pctō. ¶ Queſtio hec tribꝰ articulis ꝯſueto
Nota. 1. more abſoluet̄. ¶ Quoad ꝑmū articulū/ notandū ꝙ vt
tāgit magr̄ aliter reſpōdendū ⁊ loquēdū erit de xp̄o ſm
ꝑſonā ⁊ naturā diuinā: ⁊ aliter ſm naturā aſſumptā. Itē
aliter de natura aſſumpta: vt eſt hec natura in ſe: aliter vt
eſt vnita nature diuine tam ꝑſonali ꝙ̄ beatifica vnione.
Nota. 2. Aliter ſm potentiā ordinatā: aliter ſm abſolutā. ¶ Se-
cundo notandū ꝙ vt habitū eſt lib. ij. diſt. xxxv. Peccare
nihil aliud eſt/ ꝙ̄ agere vel omittere ꝯtra dictamen recte
rōnis. Eſt aūt rō recta q̄ eſt ꝯformis diuine volūtati. Re-
ctitudinis em̄ oīm cōtingētiū ꝑma regula eſt volūtas di-
uina: vnde impoſſibile eſt rōnē rectā diſcordare a diuina
volūtate/ iudicando aliquid eſſe nō rectū qd̄ eſt a deo vo-
litū. Eoipſo em̄ ꝙ aliqd̄ eſt volitū ip̄m eſt rectū: vn̄ mani-
feſtū eſt ꝙ impoſſibile eſt deū peccare: vt latius ꝓbatuꝫ
eſt lib. ij. diſ. xxxvij. Et q: materia hec ibidē eſt ſatis decla-
Arti. 2. rata: igit̄ breuiter hic trāſeo. ¶ His ꝑmiſſis quoad arti-
Cōcl. 1. culū primū/ hec eſt ꝯcluſio prima quoad articulū ſcd̄m.
B ¶ Perſonā xp̄i ſm naturā diuinā peccare penitꝰ eſt im-
poſſibile. Patet ſatis ex vltimo notabili: ⁊ ex dictis diſt.
Cōcl. 2. xxxvij. ſecūdi. ¶ Secūda ꝯcluſio. Natura aſſumpta in ſe
ꝯſiderata potuit admittere pctā. Patet ꝑ magiſtrum in
textu: naꝫ natura aſſumpta potuit a verbi dimitti ipſa in
eſſe ꝯſeruata: ⁊ tūc ſicut alius hō peccare potuit: q: nul-
lam repugnantiā habuiſſet ad pctm̄ ꝑpter voluntatis li-
bertatē: ⁊ per ꝯn̄s nō plus ꝙ̄ alius hō fuiſſet īpeccabilis
Cōcl. 3. ¶ Tertia ꝯcluſio. Natura humana a verbo aſſumpta nō
dimiſſa peccare nō potuit de potentia dei ordinata. Pro-
batur q: natura illa fuit ⁊ eſt in beatitudine ꝯfirmata cui
repugnat oē pctm̄: q̄ btitudo tolli nō pōt de potentia or-
dinata: ſicut nec ab angelis ꝯfirmatis ⁊ alijs beatis: de
quo ſupra lib. ij. diſt. vij. Utrum aūt natura aſſumpta pec-
care poſſit manens vnita. Et an natura peccatrix aſſumi
poſſit de potentia abſoluta: tractatū eſt ſm duas opinio-
nes ꝯtrarias diſt. j. huiꝰ tertij. q. ij. Scd̄m has igit̄ opi. po-
Arti. 3. nende eſſent ꝯcluſiones oppoſite: vide ibidem. ¶ Quā-
Dub. 1. tū ad articulū tertiū/ eſt primū dubiū ꝯtra ꝯcluſionē pri-
C mā. Deus ſm naturā diuinā pōt peccare. Probat̄: quia
pōt mentiri ⁊ decipere: ergo pōt peccare. Tenet ꝯn̄a: q: oē
mendaciū eſt pctm̄: ſimilr̄ oīs deceptio. An̄s ꝓbat̄: nam
deus pōt dicere falſum ſcitū eſſe tale: nam Iohā. viij. ait.
Si dixero nō noui euꝫ: ero ſimilis vobis mēdax. Potuit
aūt hoc dicere: nā dixit totā illā orationē: ergo potuit dicere
partē: ſcꝫ nō noui patrē: ⁊ ita mētiri. Item. iij. Regū. vlti.
q̄renti dn̄o. Quis decipiet achab: cū rn̄diſſet ſpūs apo-
ſtata. Ego decipiā: egrediar ⁊ ero ſpūs mēdax ī ore oīm
ꝓphetarū eius. Dixit dn̄s. Decipies ⁊ ꝑualebis. Egrede-
re ⁊ fac ita. Et ſequitur. Dedit dn̄s ſpm̄ mendacij in ore
omniū ꝓphetarū ſuoꝝ. Ecce dn̄s mādauit ſpiritui vt de-
ciperet achab: ſed q̄ mandat aliquē decipi: ipſe cenſetur
decipere. Et ſi dr̄ ad primū ꝙ licet poſſet ꝓferre orationē
falſam: nō tm̄ poſſet eā aſſerere: vt ſoluit Scotus. Cōtra.
Deus pōt falſum aliqd̄ reuelare alicui: q: pōt ꝓpoſitio-
nē falſam creare in intellectu alicuiꝰ vt talis aſſentiat: im-
mo aſſenſum ip̄m creare pōt in mente alicuiꝰ. Eſt em̄ no-
ticia apph̄enſiua ſimilr̄ ⁊ adheſiua q̄dā entitas poſitiua
q: qualitas abſoluta: ⁊ ꝑ ꝯſequēs pōt deus illā in intelle-
ctu quo voluerit creare. ⁊ per ꝯn̄s mentiri ⁊ ita peccare.
¶ Ad iſtā rōnē dr̄ breuiter ꝙ impoſſibile eſt deū peccare D
q: impoſſibile eſt deū a ſe auerti: impoſſibile eſt etiā deū
ꝯtra ſuā voluntatē velle vel agere: vt oſtēſum eſt loco in
ꝯcluſione ꝑma allegato. Sꝫ an deꝰ poſſit reuelare falſuꝫ
nō video q̄n poſſit ꝓut argutuꝫ eſt. Pōt em̄ oēm actum
pctī poſitiuū facere: nō tm̄ ideo peccare: vt dictū eſt diſt.
xxxvij. ſecūdi libri. Et ſi mentiri ſimplr̄ eſt dicere/ aſſerere
vel reuelare falſum: nō video q̄n deꝰ hoc poſſit de poten-
tia abſoluta: nō tm̄ ſic oē mēdaciū erit pctm̄: ſed ſolū mē-
daciū a creatura ꝯtra legē ꝓlatū. De illo loquit̄ Aug. li-
bro ꝯtra mēdaciū ſicut ſupra dictū eſt de angeloꝝ obſti-
natiōe. Qd̄ ꝓbabile eſt dicere ꝙ deꝰ tanꝙ̄ cā totalis pro-
ducit vel ꝯſeruat odiū ſui/ in voluntate angeli apoſtate.
Nec h̄ faciēdo peccat: q: demeruit angelus apoſtata ha-
bere ſemꝑ in volūtate ſua odiū dei in penaꝫ pctī ſui. Nec
h̄ repugnat ꝑme ⁊ ſumme ac eſſentiali veritati: nec illud
ſumme bonitati: repugnaret aūt ꝑme veritati error ī mē-
te diuina. Sic īpoſſibile eſt deū errare: ſic repugnat ꝑme
⁊ ſumme bonitati odiū dei in volūtate diuina. Sicut em̄
deꝰ errare nō pōt: ita nec ſe odire pōt: ſecus in creatura:
nā ſi creatura errat: ſi deū odit: errorē illū ⁊ odiū cauſat
deꝰ vt cā partialis in mēte ⁊ affectu errantis ⁊ odientis.
Quicq̄d aūt deꝰ cauſat vt cā partialis: pōt cauſare vt cā
totalis in gn̄e cauſe efficiētis. Si aūt mentiri ⁊ decipe in-
cludūt deformitatē: manifeſtū eſt eā non poſſe cōuenire
deo. Et ita cōiter accipit̄ mētiri ⁊ decipere. Huic reſpon-
ſioni ꝯcordat petrꝰ de aliaco. q. xij. ꝑmi ſniarū arti. iij. pro-
pe finē. Hec dico nihil aſſerēdo: ſed tm̄ recitādo deſide-
rans in h̄ informari ⁊ ſubijci ſnīe maioꝝ meoꝝ. Uerū il-
lud qd̄ allegatū eſt ex iohāne: non reſpicit xp̄m ſm natu-
rā diuinā: ſꝫ humanā ſm quā vocaliter loq̄bat̄: et dicere
poterat falſum tāꝙ̄ partē orōnis vere: ſꝫ nō potuit aſſe-
rere illud falſum: q: in btītudine ꝯfirmatꝰ fuit: lꝫ etiā qd̄
allegat̄ ex. iij. Reg. vlti. exponi pōt ꝙ v̄ba ſonātia in p̄ce-
ptū/ accipiēda ſunt vt dicāt ꝑmiſſionē: vt illa. Egredere
⁊ fac ita: vt tantū valeat: ꝑmitto vt egrediaris ⁊ ita faci-
as: vt exponit Nico. de ly. An̄ quecūq; poſitiua deꝰ ꝑmit-
tit: hec ⁊ facit: cū (vt al's dictū eſt) ſine deo cooperante
nihil poſitiuū fieri pōt. ¶ Scd̄o dubitat̄ iuxta lr̄am ter- Dub. 2.
tus. Utrū decuit deū aſſumere naturā humanā de maſſa E
ꝑditiōis: de gn̄e. ſ. adam: ⁊ nō magis aliūde. Rn̄det̄ ſm
ſctm̄ Bonauen. diſt. p̄ſenti. ꝙ lꝫ filiꝰ dei potuit aſſumere
naturā hūanā aliūde/ ꝙ̄ de gn̄e adā: cōgruētiꝰ tm̄ illā aſ-
ſumpſit de gn̄e ipſiꝰ adā. Tū ꝑmo ꝓpter ſeruādā rectitu-
dinē iuſticie: vt ſcꝫ eiuſdē gn̄is eēt ſatiſfactor cuiꝰ erat ꝑua-
ricator. Iuſte ſiq̄dē ab eo exigit̄ emēda: in q̄ repta eſt of-
fenſa. Scd̄o ꝓpter manifeſtādū dulcorē mīe q̄ maxie ap-
paret in tante mīe ꝯdeſcenſione: ꝙ ꝯtemptus ab aduer-
ſario: vt eū redimeret ſuo generi ꝑſonaliter vniret̄. Ter-
tio ad declarādū ordinē ſapiētie/ q̄ ſic decreuit: vt om̄es
hoīes deſcēderent ab vno: ad rep̄ſentandū illud vniuer-
ſale ꝑncipiū: qd̄ deus eſt: a quo ſunt oīa. Quarto ad con-
ſeruādū altitudinē hūane nature: quā deꝰ in tāta digni-
tate creauerat: vt nulli alteriꝰ generis eēt obnoxia. Ob
quā etiā cām deꝰ ipſe voluit eē redēptor q̄ creauit: q: nō
minꝰ eſt redimere ꝙ̄ creare. ¶ Tertio dubitat̄: cum dn̄s Dub. 3.
aſſumere voluit naturā de maſſa ꝑditiōis: q̄re nō aſſum- F
pſit naturā indiuidualeꝫ ipſius adā: q̄ fuit cā ꝑditionis.
Rn̄det idē: ꝙ nō decuit deū aſſumere ip̄m adā/ ſm natu-
ram indiuidualē; aliam tm̄ ab adā deſcendentē: q: nō cō-

ueniebat vt pſona dei aſſumeret naturā pctōꝛis: cuꝫ ipſe
in foꝛma aſſumpta dꝫ iudicare pctōꝛes. Et q̇ alios de pec
cato iudicat: ipſe nō debet argui de pctō. Neqꝫ ꝯuenit ho
mini redimēdo: qꝛ ſi ille hō q̇ ſatiſfecit eſſet pene debitoꝛ
non eſſet eius ſatiſfactiua paſſio ita deo grata / ſicut hoīs
innocētis. Uix em̄ nocens ſufficeret ſatiſfacere ꝓ ſe: imo
nec ꝑ ſe: qꝛ nō acceptaꝛ opus niſi operās ſit acceptus: ſꝫ
nocēs ⁊ pctōꝛ deo pri acceptus nō eſt: igiꝛ nec opus ei⁹.
Si dicis: iuſte q̇ peccauit penas ſoluit nō innocēs. Rn̄de
tur ꝙ verū eſt de pena vltionis: nō aūt de pena placatio
nis. Illa em̄ magis eſt accepta ſi ab eo ſpōte exhibetur q̇
gratus eſt ⁊ placēs. Propter eandē cām non acceptauit
naturā humanā ab vtroqꝫ ſexu ꝑ cōmixtionē ſeminū: qꝛ
illa nō fit ſine pcti trāſfuſione / ſi res dimittanꝛ ſuis natu
ralibus ꝯditionib⁹. Sed nec naturā humanā aſſumpſit
de viro: ſed de femina virgine: vt qui in celis habuit pa-
trē ſine matre: in terris haberet matrē ſine patre: ne pa-
ternū nomen ꝯfunderetꝛ ſi alius eſſet pater xp̄i in terris:
alius in celis: Ut quoqꝫ cōpleretꝛ ꝑfectio vniuerſitatis in
mō ꝓducendi hoīem in eſſe. Product⁹ em̄ erat p̄mus hō
ſine viro ⁊ muliere: ſecūdus a viro ſine muliere: ceteri a
viro ſimul ⁊ muliere: reſtabat ꝓductio homīs a muliere
ſine viro. Etiā ne dum oīa fierēt miraculoſe nulla relinq̄
retur cooperatio nature: ⁊ ꝑ hec occaſio dareꝛ erroꝛis ve
ritatē nature aſſumpte negātis. Etiā ꝓpter alias cauſas
quas ponūt cōiter doc. Aſſumpſit aūt ſexū virilem: qꝛ ca
put futurus erat eccl̄ie: qd̄ nō cōuenit femine: ſed viro q̇
caput eſt mulieris: ne quoqꝫ in aſſumptione peruerteret
oꝛdinē inſtitutū. Si em̄ ſexū femineū aſſūpſiſſet iam femi
nas viris pꝛetuliſſet: ⁊ viros ſua naturali dignitate pri-
uaſſet: nūc autē vtrūqꝫ dignificauit: qꝛ ip̄e naturā in ſexu
virili aſſumpſit: ⁊ eam de virgine matre accepit. Tantuꝫ
de iſta queſtione.

¶ Diſtinctio. xiij.

Uperi⁹ determina-

uit magiſter de myſterio incarnatiōis quā
tum ad nature aſſumpte vnionem: ⁊ in ſe ⁊
quātum ad idiomatū cōicationē. Cōſequē
ter in ſequētibus duab⁹ diſt. agit de eodē incarnationis
myſterio / quātū ad collatā eidē nature aſſumpte ꝑfectio
nē. Et p̄mo agit de collatarū ꝑfectionū plenitudine. Se
cūdo diſ. xiiij. de earūdem ad diuinas ꝑfectiones cōpara
tione. Colligiꝛ aūt ſnīa hui⁹ diſt. in his trib⁹ ꝯcluſionib⁹
¶ Pꝛima. Chꝛiſtus ab inſtāti ſue ꝯceptiōis grē plenitu-
dinē recepit: in quo ſpūſſanct⁹ nō ad mēſurā: ſed diuini-
tatis plenitudo coꝛꝑaliter habitauit. ¶ Scd̄a. Chꝛiſtus
aliis nō in ſe ſapiētia ⁊ grā ꝓficiebat: que moꝛoſa ſui oſtē
tione magis magiſqꝫ hoībus apparebat. ¶ Tertia. Chꝛi
ſtus ſm̄ duplicem ſui naturā / duplicem habuit ſapientiā
vnam non creatam: ſed genitam: aliam creatam / gratui-
toqꝫ donatam.

¶ Queſtio vnica.

A

Circa hāc diſtinctio

nē queriꝛ vtrū ſumma creabilis grā ſit aīe
xp̄i collata. ¶ In q̄ſtione erūt articuli tres
Pꝛim⁹ de ſuppoſito / videlꝫ vtrum crebilis
ſit ſumma grā. Scd̄s de q̄ſito / an talis collata ſit aīe xp̄i.
Arti. 1. Tertius mouet dubia. ¶ Quātū ad p̄mū / notādū eſt ꝙ
Nota. 1 lꝫ multiplex ſit grā: vt habitum eſt in. ij. diſt. xxvj. ⁊ ſupꝛa
diſt. j. q. ij. tn̄ hic loq̇mur de grā gratū faciēte: q̇ eſt habi-
tus quidā īfuſus aīe a deo īmediate: quo aīa eſt deo gra
ta ⁊ chara. i. accepta ad vitā eternā: ⁊ eſt eadē realiter cū
charitate infuſa: intenſibilis ⁊ remiſſibilis in ſua eſſentia
ꝓut hec latius tractanꝛ in pꝛimo / diſ. xvij. vbi etiā de mō
intenſionis ⁊ remiſſionis grē: ⁊ gn̄aliter de augmētatiōe
q̄litatū q̇ recipiūt magis ⁊ min⁹ dictū eſt: varieqꝫ opinio-
nes recitate ſunt de h / quō hmōi augmentatio q̄litatum
(quā intēſionē dicim⁹) ſiat. Inter quas hāc ſequoꝛ opi.
q̇ tenet eā fieri ꝑ additionē gradus ad graduꝫ in eadem
parte ſubiecti ſe penetrantiuꝫ: numero tn̄ differentiū / ꝑ
quā ſit totū maius ꝑfectiue: hoc eſt maius nō quātitate
molis: ſꝫ quātitate virtutꝭ ⁊ ꝑfectiōis. Intēſio em̄ ſit etiā
in nō habētib⁹ extēſiuā quātitatē: vt in q̄litatibus aīe: et
ſilr̄ in habētib⁹ quātitatē extēſiuā: ſine tn̄ maioꝛi partiuꝫ
extēſione: vt in augmēto caliditatis aut albedinis: vt in-
tenſio ſiue augmētatio intēſiua nihil aliud eſt ꝙ̄ additio
gradus ad gradū: q̇ ſunt ꝑtes foꝛme in eadē parte ſubie-
cti ſimul ⁊ penetratiue exiſtētes: ꝑ quā foꝛma ipſa ſit ꝑfe
ctioꝛ: non extēſiue maioꝛ. Et hec cōmemoꝛaſſe ſufficit in
pn̄ti. ¶ Scd̄o aduertendū / ꝙ cū q̄riꝛ de ſumma creabili Nota. 2.
grā: ſuꝑlatiu⁹ ſumma ſicut ⁊ q̇libet ali⁹ / duplr̄ accipitur B
ſm̄ duplicē ei⁹ expoſitionē affirmatiuā ⁊ negatiuā. Affir
matiue ſumma. i. oī alia maioꝛ. Uel negatiue ſumma. i. q̄
nulla eſt maioꝛ. Pꝛimo mō nō pōt niſi vni cōuenire. ſcd̄o
mō pn̄t eſſe plā ſumma. In pꝛopoſito accipiꝛ ſumma ne
gatiue: ⁊ nō poſitiue ſiue affirmatiue. Nā p̄mo mō / ſcꝫ af
firmatiue certū eſt nō poſſe creari ſummā grām poſſibi-
lem. Quecūqꝫ em̄ talis crearetꝛ in quocūqꝫ ſubiecto: poſ
ſet de⁹ aliā huic ſimilē creare in alio ſubiecto exiſtēre vel
de nouo creabili. grā exēpli. Quātācūqꝫ grām creet ī aīa
xp̄i: cū poſſit aliā aīam aſſumere (vt. ſ. dictū eſt) pōt tan
taꝫ grām in aīa alia aſſumpta creare. Et ꝑ ꝯn̄s grā in aīa
xp̄i ꝓducta / nō eſt affirmatiue ſumma: qꝛ non maioꝛ grā
in alia aſſumptibili aīa creabili. ¶ Tertio notandum ꝙ Nota. 3.
de hoc an creabilis ſit ſumma grā negatiue due ſunt opi. C
extreme. Una ſcoti diſtin. pn̄ti. alia Ockam: quā tenet in Opio
p̄mo diſt. xvij. q. viij. ⁊ in. iij. q. vij. Scotus tenet ꝙ in foꝛ- Scoti.
marū intēſione eſt ponere ſtatū ⁊ terminū vltra quē ꝓce
di nō pōt: ⁊ ꝑ ꝯn̄s dabilis eſt ſumma grā a deo creabilis.
Illā ꝯcluſionē ꝓbat: qꝛ aſcēdendo ab infima grā deter-
minata puta a: aut eſt ſtat⁹ ad aliquē ſup̄mū gradū / ⁊ ha
beꝛ ꝓpoſitū: aut nō: ſed pōt ꝓcedi in infinitū: ⁊ tūc quia
quāto magis aliq̄ excedit a: tāto eſt ꝑfectioꝛ: ⁊ ꝑ ꝯn̄s q̇ in
infinitū excedit: eſt in infinitū ꝑfectioꝛ: ⁊ ita erit in ſe intē
ſiue infinita: qd̄ eſt impoſſibile. ¶ Itē q̇cq̇d videꝛ a deo
tanq̄ vnū creabile: pōt ab eo creari vna creatiōe: ſed infi
nite diſtās ab a / videꝛ a deo: ġ eſt creabile a deo. Et cū ſit
infinita / eſt ſumma: qꝛ infinito nō eſt maius: ġ ſūma grā
eſt creabilis a deo. Minoꝛ p̄ncipalis pꝛobatur: qꝛ maioꝛ
eſt manifeſta: qꝛ de⁹ videt oē factibile clare ⁊ diſtincte: et
qꝛ aſcendēdo ꝓcediꝛ in infinitū: igiꝛ videt infinitas gra
tias creabiles: ġ aliquas infinite diſtātes. Itē. iij. phyſi. c.
de infinito. Quātū ꝯtingit eſſe in potētia: tantū ꝯtingit
eſſe in actu: ſed infinitas foꝛmarū eſt impoſſibilis: ġ opꝫ
ponere ſtatū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s dare ſummā. Itē quātācūqꝫ grām
de⁹ pōt creare: tantā pōt creare. hec eſt vera: qꝛ idem pꝛe
dicaꝛ de ſeipſo. ponaꝛ in eſſe: tantā creat quātā pōt crea-
re: ġ nō pōt aliquā vltra creare. erit ġ ibi ſtat⁹: ⁊ ſic datur
ſumma. ¶ Alij ad idē arguūt vt tāgit Ockā in p̄mo: quā
tacūqꝫ ꝑfectio pōt fieri ſucceſſiue in grā: tanta pōt fieri
ſimul: ſed nō pōt fieri ſimul grā infinita: ġ nec ſucceſſiue
pōt ꝓcedi in infinitū: opꝫ ergo ponere terminū. Maioꝛ
patet: qꝛ ſi nō: aut eſt defectus ex parte recipiētis: aut ex
parte dei: aut ex parte grē ⁊ charitatis. Nō pꝛimū: qꝛ ſub
iectum ſpūale eſt in plena obedientia reſpectu dei: ⁊ per
ꝯn̄s pōt recipe oēm grām quā pōt de⁹ creare: nō enim ex
ceſſus gratie coꝛrūpiꝛ cū ſit incoꝛruptibile. Nec ſcd̄m: qꝛ
deus ſimul totā virtutē ſuā hꝫ: ergo q̇cq̇d pōt ſucceſſiue
pōt ſimul. Nec tertiū: qꝛ ei qd̄ īpoꝛtat infinitatē graduuꝫ
in ſua natura: nō repugnat poſſe eſſe ſm̄ illā infinitatem
in actu: ſed grā ſi eſt augmētabilis in infinituꝫ: impoꝛtat
infinitatē graduū in ſua natura. Itē ſicut q̄libet creatura
in eſſe ſubſtantiali eſt limitata: ita ꝙ ſm̄ illā ſpēm nō pōt
eſſe maioꝛ: ita in q̄libet eſſe eſt limitata: ita ꝙ nō cōtingit
in eadē ſpecie trāſcendere. Item. viij. phyſi. Motus re-
ctus nō eſt ꝯtinu⁹ in infinitū: ſed tm̄ circularis. Cuius ra
tio eſt: qꝛ motus rectus hꝫ terminū a quo / ⁊ terminū ad
quē: inter quos nō pōt eſſe motus in infinitū: ſed augmē
tatio foꝛme eſt motus rectus: qꝛ nō redit ad partē pꝛius
acceptā: ergo. Itē natura nō incipit moueri ad terminū

quē nō pōt attingere: ſed data hypotheſi nō pōt attinge
re terminū: ḡ ⁊c. Item. ij. de aīa. c. iiij. Oīm a natura con
ſtantiū terminꝰ eſt ⁊ rō ⁊ magnitudinis ⁊ augmēti: ergo
⁊ grē (q̄ eſt res q̄dā in natura ꝯſiſtens) eſt terminꝰ aliq̄s
Opio Ockam — vltra quē nō pōt ꝓcedi. ¶ Alia eſt opinio tenēs ꝙ in au
gmētatiōe grē / ⁊ alterius intēſibilis forme nō eſt ponere
ſtatū ſeu terminū: ſed in infinitū pōt ꝓcedi. Qd̄ multipli
citer ꝓbat. Primo ꝓceſſus in infinitum nō eſt negādus
niſi ad eū ſequat̄ infinitas aliq̄ in creatura. Propter iſtā
em̄ negat̄ talis ꝓceſſus: ſed ꝑpter iſtā cām nō opꝫ nega
re: igit̄. Minor ꝓbat̄: q: vltra oēꝫ ignē datū pōt deꝰ face
re ignē maiorē: ⁊ tn̄ nō pōt facere ignē īfinitū. Sic et ſm̄
pħm. ij de aīa. Ignis in infinitū augeri pōt: ſi aſſit ſemꝑ
cōbuſtibile: ⁊ tn̄ non eſt poſſibilis ignis infinitus. Vel ſi
ꝯcedit̄ ꝙ deus pōt facere ignē infinitū: eque ꝯcedenduꝫ
foret ꝙ poſſet creare grām infinitā. ¶ Preterea dato et
admiſſo ꝙ deus nō pōt facere tot indiuidua eiuſdē ratio
nis / q̄n poſſit facere plura: nō tn̄ ideo pōt facere infinita
indiuidua in actu ſiue cathegorematice: eadē rōne ꝙuis
non pōt tantā gratiā facere q̄n facere poſſit maiorē: ⁊ tn̄
nō ſequit̄ ꝙ poſſit facere infinitā. Aſſumptū ꝓbat̄: quia
ſi ponat̄ talis ꝓceſſus in infinitū: ſemꝑ illud qd̄ ponetur
in actu eſt finitū: ⁊ ita ſemꝑ faciendo plura ſemꝑ q̄ face-
ret eſſent finita: ⁊ ideo ſemꝑ faciendo plura finita nūꝙ̄
faceret infinita: q: finitū additum finito ſemꝑ facit finitū
⁊ nunꝙ̄ infinitū. Unde ſicut in infinitū augeri pōt nume
rus (q: nō eſt dabilis maximus) nunꝙ̄ tn̄ datur numerꝰ
infinitus: ita ſi in infinitū auget̄ gratia: nō ſequit̄ ꝙ dabi
lis ſit gratia infinita: q: in iſta augmētatione ſemꝑ finitū
additur finito: imo ſi in tali ꝓceſſu deueniret̄ ad infinitū
iam nō ꝓcederetur in infinitū: q: in illo infinito termina
retur ꝓceſſus: cū vltra infinitū nō eſt ꝓceſſus. Un̄ breui
ter ex infinito ſyncathegorematice nō infert̄ infinitū ca-
thegorematice. Cū ergo d̄r ꝙ pōt fieri ꝓceſſus in infini-
tum: īfinitū accipit̄ ſyncathegorematice. i. nō pōt ꝓcedi
ad tot vel tanta / q̄n poſſit ꝓcedi ad plura vel maiora. Ex
hoc nō ſequit̄ ꝙ poſſit ꝓcedi ad aliqd̄ infinitū cathegore
matice. i. ad aliqd̄ interminatū in multitudine vel magni
tudine. Unde licet infinities poſſet ꝓcedi: nūꝙ̄ tn̄ ꝓcedi
tur infinities: q: proceſſus ſemꝑ eſt finitus ⁊ certo nume
ro cōprehenſus. Unde licet infinities pōt finitum ꝓdu-
ci: nunꝙ̄ tn̄ infinities ꝓducitur finitū. Unde illa. Infini
ties pōt finitū ꝓduci: ſic debet poni in eſſe / ꝑ ſingulares
incōiunctim ſumptas. Illa vice pōt finitū ꝓduci: illa vi-
ce ⁊c vel vna vice: duabꝰ vicibus: tribus vicibus pōt fini
tum ꝓduci. Et q̄libet illarū eſt poſſibilis: q: infinitū ⁊ in
finities ſunt ſigna cōfuſiua / q̄ diſtribuūt ⁊ ꝯfundunt: vt
ptꝫ exponēdo: de quo dictū eſt ſupra diſt. ſ. lib. ij. q. iij. Se
cūdum hāc opinionē eſt hec ꝯcluſio: put etiā ſupra habi
tum eſt diſt. xvij. pͥmi. q. viij. Quelibet forma intenſibilis
pōt augmētari a deo in infinitū / ⁊ ſine termino. Probat̄
q: quacūꝙ forma intenſibili data / pōt ei deus gradū ali
quē de nouo ꝓductū vnire: ⁊ ſic eā maiorē facere: ḡ nul-
lus pōt eſſe terminꝰ augmētationis. Conſequētia nota.
Ans̄ ꝓbat̄ ſupponēdo tres ꝓpōnes / q̄ ſunt ipſius Oc-
kā vbi ſupra. q. viij. diſt. xvij ¶ Prima. Quotcūꝙ indiui
duis datis / ſpeciei habentis plura indiuidua: deus pōt
creare aliud indiuiduū eiuſdē rōnis cū eis. Probat̄: q: ſi
nō hoc eſſet: aliud indiuiduū nō eſſet factibile: vel q: deꝰ
nō poſſet aliud ꝓducere: aut q: ꝓducendū priorībꝰ repu
gnaret. Nullū illoꝝ pōt dici / igit̄. Cōſequētia tenet a ſuf-
ficienti diuiſione. Ans̄ ꝓbat̄. Non pͥmū: q: cuiuſlibet ſpe
ciei habētis plura indiuidua eiuſdeꝫ rōnis / infinita ſunt
poſſibilia fieri ſucceſſiue. Nā ſm̄ pħm. Poſita mūdi eter
nitate / cuiuſlibet ſpeciei generabiliuꝫ infinita indiuidua
ſunt futura. Iō quocūꝙ certo numero indiuiduoꝝ dato
adhuc eſt aliqd̄ indiuiduū eiuſdē rōnis factibile. Nec ſe-
cundū: q: deus eſt infinite potentie q̄ impediri non pōt:
poteſt ḡ omne factibile facere. Nec tertiuꝫ: q: indiuidua
eiuſdē rōnis nō repugnant adinuicē: multominus ꝙ in-
diuidua adinuicem cōtraria: vt albedo / nigredo. Sꝫ po
ſito vno ꝯtrarioꝝ / nō minus aliud cōtrariū pōt eſſe in re
rum natura: lꝫ nō in eodem ſubiecto: ḡ quocūꝙ numero
indiuiduoꝝ poſito / aliud indiuiduū eiuſdē rōnis pōt cū
eis eſſe in rerū natura. ¶ Preterea nō eſt maior impotē-
tia in deo ad cōtinuandū in infinitū indiuidua eiuſdē ra-
tionis ꝙ in natura: ſed ſi deus ꝯſeruaret corpora celeſtia
in eodē ſtatu in quo ſunt: in infinitū cōtinuarent̄ genera
tiones generabiliū ꝑ naturā: ḡ ⁊ deus hoc facere poteſt
¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Quocūꝙ indiuiduo poſito / pōt deꝰ
facere aliud indiuiduū eiuſdē rōnis / priore nō deſtructo
Probat̄: q: q̄n aliqua nō habent formalē repugnantiaꝫ
adinuicem / ad poſitionē vniꝰ in rerū natura nō ſequitur
deſtructio alteriꝰ. Ideo cū indiuidua eiuſdē rōnis nō ha
beant repugnantiā adinuicē: ad poſitionē vniꝰ nō ſequi
tur deſtructio alterius. ¶ Preterea ſummū indiuiduuꝫ
in aliqua ſpecie / ſi ponit̄ cōpatit̄ ſecū aliud indiuiduum
eiuſdē rōnis in rerū natura ꝓducenduꝫ: ḡ multo magis
quod libet aliud. Ans̄ patet de grā ⁊ charitate xp̄i: q̄ ſtā-
te pōt deus creare in alio grām. Et ſi aliā naturā aſſume
ret: poſſet in ea tantā ꝓducere quātā nunc hꝫ. ¶ Tertia
ꝓpoſitio. Si aliq̄ indiuidua eiuſdeꝫ rōnis ſunt vnibilia:
nullis indiuiduis eiuſdē rōnis repugnat vniri. Patet: q:
quicq̇d cōuenit vni indiuiduo: ſimilr̄ pōt cōuenire cuili-
bet alteri eiuſdē rōnis. Unde ſi due aque ſunt vnibiles:
nulli aq̄ repugnat vniri alteri ꝑ potentiā diuinā. Et poſ-
ſet ꝓbari: q̄cquid cōuenit pͥmo alicui cōi: nulli eius ſin-
gulari repugnat: vt riſibile pͥmo cōuenit illi cōi quod eſt
hō. Sed vnibilitas cōuenit alicui pͥmo: ⁊ non niſi cōi: er
go ⁊c. Non em̄ cōuenit pͥmo alicui ſingulari. ¶ Ex illis
ꝓpoſitionibus ꝓbat̄ ans̄ aſſumptū. Nā quacūꝙ forma
intenſibili data / ipſa cōſtituit̄ ex pluribus indiuiduis. ſ.
gradibꝰ eiuſdē rōnis: ḡ pōt deus aliū gradū eiuſdē ratio
nis ꝓducere ex pͥma ꝓpoſitione: manētibꝰ prioribus ex
ſcd̄a ꝓpoſitione: ⁊ ꝓductū prioribus vnire ex tertia: ⁊ ꝑ
ꝯn̄s preexiſtentē augmentare. Fit em̄ augmētatio ꝑ addi-
tionē gradus ad gradum: vt nūc ſupponitur ex habitis
diſt. xvij. pͥmi. Non em̄ videt̄ quin quātacūꝙ aqua facta /
deus pōt facere vnā guttā aque ⁊ priori vnire: ⁊ per hoc
priorē augmentare. Et ſm̄ hanc ꝯcluſionē reſpondet̄ ad
rōnes prioris opinionis. ¶ Ad primā / ꝯcedit̄ ꝙ pōt pro — Ad pͥmā rōnem.
cedi in infinitū ſyncathegorematice / nō cathegoremati-
ce. Et cū arguit̄: tūc quāto magis aliqua excedit a: tanto
ꝑfectior eſt a. ꝯcedit̄. Et cum infert̄ / ꝑ cōſequēs aliqua q̄
in infinitū excedit / eſt in infinitū ꝑfectior. Neget̄ illa con
ſequētia: q: ibi ſubiectū ꝓ nullo ſupponit: q: in tali pro-
ceſſu nunꝙ̄ eſt deuenire ad aliquā q̄ infinite diſtat ab a.
Sicut ſi ſucceſſio dierū eſſet eterna: ꝓcedēdo ab hodier-
no die in infinitū: nūꝙ̄ eſt deuenire ad aliquā diem infini
te ab hodierno diſtantē: ſemꝑ em̄ adderent̄ diſtantia fi-
nita finite. Et ita ꝯn̄s illud implicat falſum. ¶ Ad ſcd̄m — 2
neget̄ minor: ꝙ infinite diſtans ab a / videt̄ a deo: q: nul
la talis eſt q̄ infinite diſtat: vt ſtatim dictū eſt: nō em̄ pōt
fieri ꝓceſſus in infinitū cathegorematice. i. ad aliquā gra
tiā infinitā: ſeu a certa grā data infinite diſtantē: ſed fieri
pōt ꝓceſſus in infinitū ſyncathegorematice. i. nō ad tan-
tam q̄n maiorē: nō tn̄ ad infinitā grām. ¶ Et cū arguit̄.
Deus videt oē factibile / ꝯcedit̄. Et ꝯn̄ter cū infert̄: ḡ vi-
det infinitas grās creabiles. Diſtinguendū eſt: q: vel in
finitas accipit̄ cathegorematice: ſicut videt̄ accipi de vi
ſermonis: tūc neget̄: q: nulle tales ſunt poſſibiles. Aut
ſyncathegorematice / vt valet tantū. i. videt in infinitum
grās creabiles: hoc eſt nō tot q̄n plures: conceditur: ſed
tunc nō ſequit̄ / videt aliquas infinite diſtantes: q: nulle
poſſunt infinite diſtare. ¶ Et ſi replicat̄. Deus videt oēs
creabiles: ⁊ ille nō ſunt finite: alioq̄n eſſet ſtatus in illo
ꝓceſſu: ḡ ſunt infinite. Rn̄det̄ ꝙ videt oēs diſtributiue:
ſꝫ nō oēs collectiue: q: nulle ſunt oēs collectiue: ſicut vi
det oēs partes ꝓportionales cōtinui in quas continuuꝫ
eſt diuiſibile diſtributiue; q: videt illas ⁊ illas ⁊ quaſcūꝙ

demonſtrabiles:ſed nõ oẽs collectiue:q꞉ tales non ſunt
dabiles:q꞉ tunc dareť vltima qđ eſt impoſſibile. De hoc
3 vide latius in.ij.diſt.j.q.iij. ¶ Ad tertiū dꝛ:vno modo ne
gando in hac parte pħm:q꞉ tenet ꝙ nõ eſt poſſibilis ma/
ioꝛ quãtitas celo:⁊ ideo quãta poſſibilis eſt quãtitas ſcꝫ
vniuerſi:tanta nūc eſt ꝯtra fidem. Vel reſpondendo ad
verba/ſi vbiqꝫ infinite accipiť ſyncathegoꝛematice cõce
ditur illatū/ꝙ infinitas ꝯtingit eſſe in actu. Contingit.i.
põt:q꞉ non tot qn plures:nunqꝫ tamē infinite ſunt actu.
Si autē infinitū ſeu infinite accipiť cathegoꝛematice/aſ/
4 ſumpta ſunt falſa ꝙ ꝓcediť in infinitū. ¶ Ad quartum:
ſophiſma eſt:nec ſicvt arguiť ponenda eſt in eſſe:ſed ſic/
tantū creat quãtum creat. Illa eñ eſt ꝯditionalis:q꞉ in/
cludit ly ſi. Et ita ꝯñs nõ debet poni in eſſe ſine antecedē
te:ſicut illa. Si hõ põt currere/põt moueri:nõ ſic poniť
in eſſe. Si hõ poteſt currere/homo moueť:q꞉ illa eſt im/
poſſibilis:quia mala ꝯña:ſꝫ ſic:ſi homo currit:mouetur
Item añs ⁊ ꝯñs ſunt vniuerſales:ergo debent poni in
5 eſſe per ſingulares incõiunctim ſumptas. ¶ Ad qntum
dꝛ/ꝙ a/eſt falſa:ſicut eñ deus nõ poteſt creare tot gr̃as
qn poſſit creare plures(⁊ per cõſequens nõ poteſt crea
re tantã perfectionē qn poſſit creare maioꝛē:quia plus
perfectionis eſt in multis gratijs qꝫ paucioꝛibus ceteris
paribus)ita nõ põt creare tam ꝑfectã gratiam qn poteſt
creare ꝑfectioꝛem. Et qñ dꝛ aut hoc eſt ex parte dei ⁊c. Di
cenduꝫ ꝙ eſt ex parte charitatis:q꞉ nulla põt fieri gratia
cui repugnat vniri alteri gratie a deo creabili. Et quãdo
arguiť:ꝙ impoꝛtat infinitatē graduū ⁊c.dꝛ ꝙ verū eſſet:
ſi tale impoꝛtaret vnū integratū ex illis:ſed nulla gratia
vna factibilis eſt a deo integrata:ex talibus infinitis gra
tijs:⁊ ideo repugnat eis eſſe ſimul. Poſſet etiã dici ꝙ re/
pugnantia eſt ex parte infinitatis potentie dei:q̄ ꝓpter
ſui infinitatem nõ põt terminari:⁊ ideo ſemꝑ põt in plu/
ra:nec tanta aut tot ſimul facere qn poſſit facere plura ⁊
maioꝛa:ideo nõ poteſt tot ſimul facere quot ſucceſſiue:
6 hoc eñ derogat ſue potentie infinite. ¶ Ad ſextum ꝯce/
ditur ꝙ q̄libet creatura eſt limitata ſm oēm ꝑfectionem/
q꞉ finita:⁊ ſic etiam q̄libet gratia:⁊ ideo nulli gratie re/
pugnat ꝙ ea ſit aliqua maioꝛ. Si tñ illa limitatio ſic intel
ligiť:ꝙ in illa ſpecie nõ poſſet augmentari/negandū eſt
quia qualitas intenſibilis/etiã quoad ſuã eſſentiam/põt
augeri per additionē gradus:ꝓut deſcendit in infinitum
nec ꝑ iſtam augmentationē excedit ſuã ſpeciem. ¶ Ad ſe
7 ptimū dicendum:ꝙ verū eſt de motu qui fit ad terminū
certum q̄ excedi nõ poteſt. Sic eſt de motu locali recto:
qui ſm pħm nõ poteſt fieri vltra celū:ſed per potentiam
diuinã extra celum in vacuo poſſet mobile motu recto in
infinitū moueri vbi certus terminus ad quē nõ eſt conſti
tutus. Sic in motu augmentationis nõ eſt certus termi
nus cõſtitutus vltra quē qualitas nõ poſſit augmentari.
Etiam motu recto deus poſſet mobile moueri ad termi/
nū infinite diſtantē motu infinito/ſi moueret ſm partes
ꝓpoꝛtionales ſpacij:ſic eñ nunqꝫ eſt deuenire ad vltimū
8 ¶ Ad octauū dꝛ:ꝙ quilibet motus a natura eſt ad certū
terminū:q꞉ agens naturale eſt finite virtutis ⁊ gradus:
⁊ vltra gradū ꝓpꝛiū ſua virtute nõ agit. Etiã ſuſceptiuū
eſt determinatū ad certū gradum vltra quem nõ recipit
naturaliter. Secus de potentia diuina q̄ in actiõe ſua nõ
9 eſt limitata. ¶ Ad nonū dꝛ:ꝙ autoꝛitas illa allegať con
tra mentē pħi:imediate eñ ꝑmiſit. Ignis eñ augmentū
in infinitum eſt quouſqꝫ fuerit combuſtibile. Loquiť er
go pħs de viuētibus tñ:viuētia quippe ſm naturã non
poſſunt quãtūlibet augmentari. Determinãt eñ ſibi cer
tam magnitudinē quã excedere nõ poſſunt. Requirunt
eñ debitã oꝛganizationē partium que eſſe nõ põt natu/
raliter in qualicūqꝫ quãtitate. Unde ibi addit pħus:hoc
aūt aīe ⁊ non ignis:⁊ magis foꝛme ſcꝫ viuentis ⁊ mate/
rie:hoc ideſt poſitio termini. Ignis eñ nõ requirit figu/
rationē membꝛoꝝ ad certū terminū:nec hoc requirit ma
teria viuentis:ſed foꝛma eius:verū ille termin⁹ non eſt
punctualis:ſed habet certam latitudinem. Unde cuiuſli
bet viuentis datur maxima quãtitas quã habere nõ põt
ꝓpter nimiã paruitatem:⁊ minima quãtitas quã habere
nõ poteſt ꝓpter nimiã magnitudinē:vtputa/ſi quãtitas
aīalis tantū augmenteť ꝙ deſineret eſſe quãtitas q̄ eſſet
in materia in ꝑmo inſtanti nõ eſſe aīalis/eſt minima quã
animal tale habere nõ poteſt ꝓpter nimiã magnitudinē
hoc eſt inter oēs quãtitates quas nõ poſſet habere pꝛo/
pter nimiã magnitudinem:illa eſſet minima. Sic ſi dimi
nueretur intantū vt eſſe deſineret quãtitas q̄ eſſet in ma
teria:in ꝑmo inſtanti nõ eſſe aīalis/eſſet maxima quã ha
bere nõ poſſet ꝓpter nimiã paruitatē:quia inter oēs par
uas quas habere nõ poſſet:illa eſſet maxima. Uerum ci/
tra illū terminū poſſet augmentari ⁊ minui in infinitū:ſi
fieret augmētatio ⁊ diminutio per partes ꝓpoꝛtionales
quãtitatis addende vel gradus. Patet ğ ꝙ rõnes ille ni
hil demonſtrant. Hec opi.eſt ꝓbabilis ſatis quãtum ad
qualitatem ſeu foꝛmã que põt per ſe eſſe extra ſubiectū.
¶ Sed vtrū in ſubiecto poſſet augmētari in infinitum/ F
magis dubiū eſt. Unde poſſet dici/ꝙ ſicut ſubiectum de
terminat ſibi certas qualitates:ita ꝙ nõ poteſt quaſlibet
in ſe recipere. Unde ſubiectū materiale nõ põt recipere
qualitatem ſpūalem:nec ſubiectū ſpirituale qualitatem
materialē/puta lapis non poteſt recipere ſcientiã aut vir
tutem ſeu gratiã. Nec anima rationalis caliditatē aut al/
bedinem. Sic ⁊ quodlibet ſubiectū determinat ſibi cer/
tum gradū:vltra quē non põt alium recipere ꝑfectioꝛē:
ſtante natura talis ſubiecti. Sed ſi maioꝛ introduceretur
ſtatim ſubiectū coꝛrūperetur:ſicut lignū nõ poteſt reci/
pere caloꝛem quãtūlibet intenſum:ſꝫ ſi augereť caloꝛ in
ligno tandē coꝛrūpiť in ignē:⁊ h̄ quidē videre eſt in oib⁹
gnabilibus ⁊ coꝛruptibilibus:cuius ratio nulla alia aſſi
gnari poteſt:niſi q꞉ hec natura ē hec natura:⁊ hec ratio
ſufficit quãdo factum eſt euidēs per naturã. Ubi factum
nõ eſt euidens ꝑ experientiã vel euidentem rõnem:tunc
aſſignatio huius rõnis non ſufficit. In ſubiectis vero in/
coꝛruptibilibus vt angelis ⁊ aīabus/nulla eſt nobis ex
periētia nec ratio efficax:ſed ſolū a ſimili hoc dici poſſet:
q꞉ ita videmus in coꝛruptibilibus. Itē in incoꝛruptibili
bus experientiã quidē habemus:ꝙ ꝑ exceſſiuam qualita
tem coꝛrūpiť ſubiectum per agens naturale:⁊ hoc quã/
tum ad mixta:nõ quãtum ad elemēta vniuerſaliter quã/
tum ad oēs qualitates. Siquidē nulla experientia docet
ignē coꝛrūpi ꝓpter nimiū caloꝛem vel ſiccitatem. An aūt
per diuinã potentiã ſubiectū conſeruari poſſet ſub quali
tate quãtumcūqꝫ intenſa nõ eſt euidens. Nam ⁊ pueros
cõſeruauit in camino ignis ꝯtra naturã. An etiam ſic cõ/
ſeruare potuit cū ſuſceptione caloꝛis ignis/dubium eſt.
Non eñ id fieri poſſe implicat manifeſtã ꝯtradictioneꝫ:
⁊ a potentia nihil negandū eſt:qđ nõ implicat apud quē
nõ eſt impoſſibile oē verbum. Poteſt eñ mutare pꝛo ſua
voluntate oꝛdinē nature inſtitutū:qui omnia quecunqꝫ
voluit fecit in celo ⁊ in terra. Si ergo teneť ꝓbabiliter ꝙ
ſubiectū ſimpliciter determinat ſibi certū gradū qualita
tis quē recipit:ita ꝙ maioꝛē etiam ꝑ potentiã dei abſolu/
tam recipere nõ poteſt:tunc datur ſumma gratia poſſibi
lis nature intellectuali:nõ tñ ſumma ſimplr̃. Que etiam
ſumma receptibilis in ſubiecto/ſi per ſe cõſeruaretur ex
tra ſubiectū poſſet augmētari:licet nõ in ſubiecto:q꞉ eſt
ſumma receptibilis in ſubiecto tali. Poteſt aūt deus oēꝫ
foꝛmã ſuſceptibilem in ſubiecto conſeruare extra ſubie/
ctum. Et in talibus foꝛmis ſm ſe conſideratis/locum ha
bent rationes ꝓ ſecūda parte ſupꝛa adducte. ¶ Quan/ Arti.2.
tum ad ſecundum articulum de eo. An ſumma gratia ſit G
anime xp̄i collata. Aduertendum ꝙ difficultas hui⁹ arti
culi in duobus conſiſtit. Pꝛimū eſt:vtrum ſubiectum ſu/
ſceptiuū alicui⁹ ꝑfectionis determinetur ad certum gra/
dum:vltra quē recipere nõ poteſt ꝑfectioꝛem:⁊ de hoc
tactum eſt in fine pꝛioꝛis articuli. Et qꝫuis ita dici poſſet:
oppoſitum tamen videtur pꝛobabilius. Tum:quia licet

ſm potentiam naturalem ſubiectū determinetur ad cer⸗
tam qualitatem vt ibi dictū eſt. Tum ſm potentiā ſupna
turalem hoc valde dubiū eſt. Non em̄ facile aſſerendum
eſt deū nō poſſe qualitatē ſpūalem: qualis eſt cognitio/
ſcientia/vl̓ gratia creare in ſubiecto materiali/puta in la
pide ita ꝙ inhereat: licet tunc qualitas illa nō diceret co
gnitio/ſcientia/vel gratia ꝓpter nois cōnotationē: quia
per eam lapis nō intenderet cognitiue in obiectum: nec
redderet acceptus ad beatitudinē: nec per ꝯñs diceret
cognoſcens/ſciens/vel gratus: nullā em̄ includit hoc con
tradictionē. nō plus de forma accidētali: ꝙ̄ ꝙ formā ſub⸗
ſtantialem indiuiſibilē ⁊ ſpūalem: aīam ſcꝫ intellectiuā
ꝓducit in ſubiecto diuiſibili corpore ſcꝫ hūano cui inhe⸗
ret. Nec videtur magis impoſſibile ꝙ̄ ꝙ ꝓduceret hmōi
qualitates ⁊ conſeruaret extra ſubiectū: quo modo facit
de accidentib⁹ materialibus in ſacramēto altaris vbi mi
nus videtur. Minus em̄ videt ꝙ accidēs materiale eſſe
poſſit ſine ſubiecto: qḋ eſt imꝑfectius: ꝙ̄ accidēs ſpūale/
quod eſt ꝑfectius. Tum: quia etſi ſubiecta corruptibilia
determinata ſunt ad certū gradū qualitatis receptibilis
Tum hoc de ſubiecto incorruptibili nulla experiētia nec
ratio docet. Nam ⁊ materia pͥma/quia incorruptibilis: ſi
cut nō determinat ad aliquā formā materialē quoad ſpe
ciem: ſed oēm factibilem recipere pōt. Ita nec ad gradū
aliquē forme ſuſceptibilis: vnde non eſt dabilis maxima
caliditas in materia pͥma ex rōnibus pͥmi articuli. Unde
nō videt q̇n intellectus quācunꝙ ꝑfectionē ſm ſpēm ſi⸗
bi cōuenientem quātumcūꝙ intenſa fuerit recipere poſ
ſet: cum per nullā quātumcūꝙ excellentē corrumpi poſ⸗
ſet. ¶ Secūdo dependet difficultas huius articuli ex eo
Utrū eadem ſit ꝓportio ꝑfectibilis ad ꝑfectibile que eſt
ꝑfectionis ad ꝑfectionē. hoc eſt dictu. Utrū ſicut ꝑfecti⸗
bile inferioris ſpeciei nō poteſt attingere ꝑfectionē eſſen
tialem ſuperioris ſpeciei/puta intellect⁹ human⁹/intelle
ctus angelicus: ita etiā nō poſſit attingere ꝑfectionē ac
cidentalem: ita ꝙ intellectus humanus aliquā cognitio
nē vel gratie gradū attingere ſeu recipere nō poſſit quā
recipere poſſet intellectus angelicus. Quoniā ſi hoc eēt
verū: iam manifeſtū foret: ꝙ aīa xp̄i que eſt eſſentialiter
⁊ ſpecie inferior angelo. iuxta illud Minuiſti eū paulo⸗
minus ab angelis. pſal. viij. ⁊c. nō poſſet recipere ſummā
gratiā creabilē in ſubiectū: quia nō ſummā receptibilem
ab angelis: nec redundaret in derogationem dignitatis
xp̄i: ſicut nec ꝙ aſſumpſit naturā hoīs ⁊ angeli q̄ eſt ex⸗
cellentior. Et ſicut naturā aſſumpſit: ita etiā oīa naturaꝫ
eſſentialiter concomitantia: ſed illud nō eſt ꝓbabile: nec
credo verum. Sed tenendū ꝙ oīs natura creata intelli⸗
gibilis eſt eiuſdē capacitatis reſpectu cuiuſcūꝙ gradus
cognitionis/ſcientie/gratie/⁊ charitatis: maxime per po
tentiā diuinā: nec ꝓportio ꝑfectionū ſequit ꝓportionem
ꝑfectibilium: ſicut in ſimili. Oīs natura ſenſitiua eſt eiuſ
dem capacitatis/reſpectu ſenſationis ceteris paribus. i.
organis eque diſpoſitis: alioq̇n ꝓpter organoꝝ indiſpo
ſitionē etiā in eadē ſpecie non eſſet eadē capacitas. Et tn̄
potentia ſenſitiua in ſpecie ſuperiore eſt ꝑfectior: eſſentia
liter ꝙ̄ in ſpecie inferiore: qḋ indubie eſt tenendū ſuppo
ſito ꝙ in eodem cōpoſito nō ſit niſi vna forma ſubſtātia
lis. Sic em̄ in potentia ſenſitiua hoīs eſt aīa homīs: que
eſt perfectior eſſentialiter aīa canis. Sic in non cogniti⸗
uis/potentia receptiua perfectior nō recipit formā acci⸗
dentalem ꝑfectiorē. Nā mixta que ſunt ꝑfectiora elemen
tis: nō ſunt receptiua qualitatū pͥmarū ꝑfectiſſimarū in
ſummo: ⁊ eo gradu quo elemēta. Unde breuiter ḋr poſt
Scotum ꝙ qḋlibet gratificabile: hoc eſt ſuſceptibile gr̄e
accidentalis: eſt in potentia obedientiali ad recipiendū
quēcunꝙ gradū gratie a deo: q: reſpectu huius acciden
tis ſibi inherentis ſiue cōuenientis: nihil habet gratifica
bile ex ſe repugnās cuicūꝙ gradui gratie vñ determinet
ad certū gradū gratie quā capere poſſet: ⁊ nō ad vlterio
rem. Illa ergo ꝓpoſitio ꝙ ꝓportio eſt ꝑfectionis ⁊ ꝑfe⸗
ctibilis: ſi intelligitur ſm ꝓportionē preciſam ſcꝫ ꝙ per⸗
fectius ꝑfectibile eſt ſuſceptiuū maioris ꝑfectionis fal⸗
ſa eſt: imo totū ꝑfectibile in cōi reſpicit totam ꝑfectionē
in cōi ⁊ quodlibet quālibet: ita ꝙ gratificabile in cōi re⸗
ſpicit gratiam in cōi: ⁊ quodlibet gratificabile quālibet
gratiā a deo creabilem. ¶ Preterea ſm ſanctos nō erit
differentia capacitatis angeloꝝ ⁊ hoīm in glia: q: ſingu⸗
lis eoꝝ ordinibus hoīes aſſociabuntur ſm be. Grego. in
homel. imo virgo glorioſa in beatitudine p̄cellit omnes
angelos vt canit eccleſia. Ecce exaltata es ſuꝑ choros an
geloꝝ. qḋ verum eſt quātum ad gloriā nō naturam: igit
nō erit diuerſa capacitas gratie: cū gloria p̄ſupponit gra
tiam: imo eſt gratia ꝯſummata. ¶ His p̄miſſis eſt cōclu⸗ Cōcl̓. 1.
ſio pͥma ad iſtum articulum. Anima xp̄i non habuit ſum⸗ H
mā gratiam a deo ꝓducibilem: ſed potentiā eius abſolu
tam. Probatur: q: talis gratia non eſt dabilis: ergo. Añs
patet: q: potentia dei ꝓductiua: cum ſit infinita: non eſt
ad aliquē gradum gratie terminata. ergo quācunꝙ pro
ducit poteſt ea maiorē ꝓducere. vt pꝫ ex ar. j. ¶ Secun⸗ Cōcl̓. 2.
da ꝯcluſio. Si capacitas creature intellectualis termina
tur ad certum gradū gratie: gratia aīe chriſti eſt ſumma
poſſibilis nature intellectuali create. Probatur: q: qui
dat maius: etiā dat minus: ſed natura humana chriſti aſ⸗
ſumpta eſt ad ſummū eſſe ſubſtantiale ſibi cōicabile/ꝑſo
nalem ſcꝫ vnionē cū ſubſtantia diuina. ergo etiā ad ſum
mā perfectionē accidentalē ſibi poſſibilem. Patet: quia
ſumma perfectio nature humane eſt vnio hypoſtatica:
igitur nō deerit ꝑfectio accidentalis. Patet etiā ꝑ magi⸗
ſtrum in textu: deus aīe chriſti tantā gratiā contulit: quā
tam ꝯferre potuit: ſed potuit cōferre ſummā/ſtante hy⸗
potheſi. igitur. ¶ Tertia ꝯcluſio. Anima xp̄i ſummā per Cōcl̓. 3.
cepit gratiā cui⁹ capax eſt creatura intellectualis ſm po
tentiā dei ordinatam. Patet ꝑ illud Iohā. j. Uidim⁹ glo⸗
riam eius glo. q̄ſi vnige. a patre ple. gra. ⁊ ve. Item non
ad menſurā dedit ei pater ſpm̄. g̊ dedit totā gratiam dari
poſſibilem/ſaltē ſm potentiā ſuā ordinatā. Si em̄ mino
rem dediſſet: dediſſet ad menſurā. Similr̄ nō eſſet plen⁹
gratia/ſi maiorē gratiā accipere potuiſſet. Item cui de⁹
ꝯtulit ſummā gloriā: hoc eſt gloriam excedentē gloriam
cuiuſlibet creature rōnalis: cōtulit ⁊ ſummā gratiā: ſꝫ ta
lem gloriā contulit chriſto: nedū ſm naturā diuinā quā
dedit per eternā generationē: ſed etiā ſm naturā huma⸗
nam diuine vnitā g̊ ſummā contulit nature intellectuali
poſſibilem ſm potentiā ordinatā. Cōſequētia nota: quia
talis gr̄a ſic ſumma eſt poſſibilis. Preuidit em̄ diuina ſa
pientia ſummū gratie gradum quē creature rōnali dare
diſpoſuit. Maior pꝫ: quia glia reſpondet gratie: iō ma⸗
ximā gloriam/maxima p̄ceſſit gratia. p̄ceſſit inquā tēpo⸗
re vel natura. Minor probatur: q: xp̄s aſcendit ſuꝑ oēs
creaturas ad dexterā patris: vt habet Mar. vlti. Dñs q̄
dem ieſus poſtꝙ̄ locutus eſt eis: aſſumptus eſt in celū: ⁊
ſedet a dextris dei. per dexterā intelligūtur potiora bo⸗
na patris/ipſa ſcꝫ beatitudo ſm Augu. in ſermo. de ſym
bolo: cui cōſonat illud pſal. Glia ⁊ honore coronaſti eū:
cōſtituiſti eū ſuꝑ opera manuū tuarū. ¶ Quoad articu
lum tertiū: dubitatur pͥmo ꝯtra ꝓbationē tertie ꝯcluſio Arti. 3.
nis ex eo ꝙ ḋr pater plen⁹ gr̄a ⁊c. nā ⁊ de virgine matre Dub. 1.
ḋr. Aue gratia plena. Similr̄ de ſancto Stephano dicit I
Actuū. vj. Stephanus aūt plen⁹ gr̄a ⁊ fortitudine. ergo
in illis etiam fuit ſumma gratia: alioq̇n nō fuiſſent pleni
gr̄a ſicut argutū eſt de xp̄o. Ad hoc reſpondet ſm Alex.
parte. iij. q. xij. mē. iij. quē ceteri imitant: ꝙ nomen plen⁹
gratia equiuocū eſt: ⁊ quādoꝙ importat plenitudinem
ſufficientie: qñꝙ plenitudinem excellentis prerogatiue:
qñꝙ plenitudinē copie: qñꝙ plenitudinē effluētis ſuꝑ⸗
abundantie. Plenitudo ſufficientie eſt: vel q̄ ſufficit ad
finē. i. ad vitā eternā habendā: ⁊ hec excludit oē mortale
ſiue ſecūdo q̄ ſufficit ad ſtatum illum: vel ad opus ad qḋ
quis eſt ordinatus: ſiue etiā tertio ad gr̄am ad quā eſt di
uinitus p̄ordinatus. vl̓ quarto que ſufficit nō tm̄ ad ha⸗

bendū aureā:ſed etiam aureolam. Hec plenitudo tri⸗bus p̄mis modis eſt omniū ſanctoꝝ: de qua illud accipi poteſt ad Eph.iij. Ut impleamini in omnē plenitudinē dei. Sed quarto modo accipitur Actuū.vj. Stephanus autem ⁊c.quia ſua gratia nō ſolum cōdigna fuit aurea.i. p̄mio eſſentiali:ſed etiam aureola. Meruit em̄ aureā ⁊ aureolam:quia fuit p̄dicatoꝛ ⁊ martyꝛ. Plenitudo excel⸗lentis p̄ꝛogatiue eſt:qua ſcʒ habēs excellit ceteras crea⸗turas puras verbo nō vnitas:⁊ hec excludit oē peccatuʒ moꝛtale/veniale ⁊ oꝛiginale. ⁊ hec eſt plenitudo v̓ginis gloꝛioſe:de qua Luce.j. Aue gratia plena. Plenitudo ge⸗neralis copie/eſt plenitudo numeroſa includēs oē gen⁹ gratie:⁊ hoc modo eccleſia ꝺ: plena gratie. quia non eſt aliqꝺ genus gratie qꝺ nō ſit in eccleſia:quātum ad aliqꝺ membꝛū eius. Hinc dicit apoſtolus. Diuiſiōes gratiarū ſunt:vnus auteʒ ſpiritus. Alij datur ſermo ſapientie:alij ſermo ſcientie ⁊c.j.Coꝝ.xij. Plenitudo effluētis ſupabū⸗dantie/eſt gratia ſumma de facto cōmunicata nature re⸗dundans ⁊ ſupereffluens in ceteros:⁊ hec eſt gratia aīe chꝛiſti:que nedū abundat in xp̄o quātum ad oēs virtu⸗tes ⁊ effectus eius impfectionem nō includentes (quod additur ꝓpter fidem/ſpem/penitentiam:⁊ ſimilia: qui⸗bus annexe ſunt alique impfectiones:⁊ ideo in xp̄o non fuerunt) ſed etiam effluit tanꝙ̄ capitis in oīa membꝛa ec⸗cleſie. Non ꝙ eadem gratia numero ſit in xp̄o ⁊ in mem⸗bꝛis eccleſie: aut aliqua pars gratie xp̄i que in xp̄o fuit realiter transferatur in mēbꝛa:ſed effluit cauſaliter meri⸗toꝛie:q꞉ xp̄s per gratiā ſuam meruit oībus gratiā ⁊ p̄ſer⸗uationē vel remiſſionē peccatoꝝ. Et hec plenitudo eſt ſo⸗lius xp̄i:que excedit grām virginis intemerate ⁊ omniū electoꝝ:⁊ de hac ꝺ: quātum ad ſupabundantiā oīm vir⸗tutum/donoꝝ/⁊ effectuū in xp̄o. Uidim⁹ glīam ei⁹.g.q. vni.a pa.ple.grē ⁊ ve. Johā.j. Glīa aūt et grā vnigeniti ꝓpꝛia eſt xp̄o. ⁊ quoad effluentiā ꝺ: ibidem. Et de pleni⸗tudine eius accepimus om̄es grām pꝛo grā. Et p hoc ptʒ reſponſio ad queſtionē ꝙ in ꝓbatione ꝯcluſionis tertie plenus grā accipitur pꝛo plenitudine grē vltimo mō di⸗cte q̄ eſt ꝓpꝛia ſolius xp̄i. Alie autoꝛitates loquuntur de

K plenitudine alijs modis dicta. vt patuit. ¶ Similiter du⸗bium q̄ſtioni mote pꝛincipali moueri poſſet de fruitione humanitatis xp̄i: vtrum fuerit ſumma cōicabilis nature create. Sed ſili mō reſpōdendū erit:ſicut de grā dictum eſt:maxime ſi fruitio beatifica eſt effectiue a deo ſolo: vt tenet Ockam. De fruitiōe v̓o q̄ elicit̃ ab aīa xp̄i eiuſq꜒ vo⸗luntate actiue ꝯcurrente:poſſet dici ꝙ nō eſſet maxima q̄ elici pōt a creatura:q꞉ pfectioꝛ voluntas eſſentialiter:pu⸗ta voluntas angeli/cū equali grā poſſet elicere pfectioꝛē q̄uis de facto nulla pfectioꝛ elicitur a quocūq꜒ angelo ꝓ⸗pter exceſſum grē in aīa xp̄i ſup grām angeloꝝ:q̄ ad elici⸗endū cōcurrit actiue cū voluntate. vide Sco. in q̄one.iij.

L ¶ Sed dubiū adhuc eſſe videt̃:an voluntas angeli (ſtā⸗ti equali cognitiōe ⁊ gratia) poſſit elicere pfectioꝛē actū fruendi deo/ꝙ̄ voluntas humana/ꝓpter libertatem vo⸗luntatis:que videt̃ eſſe equalis in angelo ⁊ hoīe: qui in eliciendo actū ſuū nō neceſſitatur a cognitione:neq꜒ per gratiā:nedū quoad actū:neq꜒ quoad actus intenſionē. Un̄ videt̃ ꝓbabiliter dici poſſe:ꝙ ſicut nō eſt diuerſa re⸗ceptiuitas volūtatis angelice ⁊ humane:ita nec diuerſa actiuitas:ita ꝙ neutra poſſet in actū aliquē in quem non poſſet alia ceteris parib⁹ ſicut de ſenſualitate hominis ⁊ bꝛutoꝝ:ſi oꝛgana ſint eque diſpoſita:videt̃ ꝙ p̄nt in eaſ⸗deʒ ſenſationes actiui ⁊ paſſiui: licet ſenſualitas hoīs ſit

Dub. 2. M eſſentialiter pfectioꝛ q̄ ſenſualitas bꝛutoꝝ. ¶ Dubitat̃ ſcꝺo de grā capitis:q꞉ de grā vnionis.s.diſt.j.q.ij.dictum eſt/ꝙ realiter ipſa vnio ⁊ a grā gratū faciente realiter di⸗ſtincta:vt ꝓbabiliter teneri pōt. Eſt ḡ dubium: vtrum in xp̄o gratia capitis diſtinguat̃ a grā gratum faciente que eſt ſingularis pſone. ¶ Pꝛo ſolutione breui hui⁹ dubij notandū poſt Alex.par.iij.q.xij.mē.ij.ar.j.⁊ ſan. Tho.q. viij.par.iij.ſan. Bona.diſt.p̄ſenti/ꝙ tota ecclīa ꝺ: coꝛp⁹

quoddā myſticū. Hui⁹ coꝛpoꝛis caput eſt xp̄s:et hoc pꝛo⸗pter quaſdā ſimilitudines reptas inter coꝛpus verū ⁊ ca⸗put verū ex vna/⁊ coꝛpus ac caput myſticū ex alia parti⸗bus. Siquidē oēs trāſferentes ſm aliquā ſimilitudinem ſe transferūt. Unde de vtroq꜒ de xp̄o ⁊ ecclīa dicit aplūs Col.j. Ipſe eſt caput coꝛpoꝛis ecclīe. Nā tota ecclīa dicit̃ vnū coꝛpus myſticū ꝓpter ſimilitudinē ad naturale coꝛ⸗pus hoīs:qꝺ ſm diuerſa mēbꝛa diuerſos habet actus to⸗ti coꝛpoꝛi ſeruientes. Unde Rom̄.xij.ait aplūs. Sicut in vno coꝛpoꝛe multa membꝛa habemus: oīa autem mem⸗bꝛa nō eūdem actum habent:ita multi vnū coꝛpus ſum⁹ in chꝛiſto. Singuli aūt alter alterius membꝛa. ⁊ ꝯſequē⸗ter ꝓſequit̃ diſtinctionē membꝛoꝝ. Similr̄.j.ad Coꝝ.xij Sicut coꝛpus vnū eſt:⁊ membꝛa multa habet. Oīa aūt membꝛa coꝛpoꝛis cū ſint multa:vnū tamen coꝛpus ſunt: ita ⁊ xp̄s. ſequitur. Etem̄ in vno ſpū oēs nos in vnū coꝛ⸗pus baptizati ſumus. ⁊ ꝯſequēter ꝓſequit̃ neceſſitatem membꝛoꝝ coꝛpoꝛi. hui⁹ coꝛpoꝛis xp̄s caput dicit̃ ab apo⸗ſtolo Eph.j. Ipſum dedit caput ſup oēm eccleſiam: et in alijs pleriſq꜒ locis. Dicit̃ aūt chꝛiſtus caput ſm ſimilitu⸗dinē humani coꝛpoꝛis:in quo quattuoꝛ ꝯſideramus: cō⸗foꝛmitatē:oꝛdinē:pfectionē:virtutem. Eſt em̄ caput pꝛi⸗mo naturale cōfoꝛme coꝛpoꝛi in natura: q꞉ eſt cōpoſituʒ ex carne ⁊ aīa eadē numero vel ſpecie qua cōpoſitum eſt coꝛpus. Eſt ſcꝺo etiā oꝛdine p̄ma ps hoīs incipiendo a ſu⸗perioꝛi. Et inde eſt ꝙ oē p̄ncipium ſolet vocari caput. ſm illud Ezech.xvj. Ad omne caput vie edificaſti ſignū pꝛo⸗ſtitutionis tue. caput.i.pꝛincipiū. Eſt tertio caput oībus membꝛis pfectius:q꞉ in eo vigent oēs ſenſus hoīs exte⸗rioꝛes ⁊ interioꝛes:cū in membꝛis ceteris ſit ſolus tact⁹. Et ſm hoc qui pfectioꝛ eſt ceteris ⁊ honoꝛabilioꝛ aut di⸗gnioꝛ:caput eoꝝ ꝺ:. Hinc Eſa.ix. Longeuus ⁊ honoꝛabi⸗lis ipſe eſt caput. Habet deniq꜒ caput quarto virtutem in⸗fluxiuā in cetera membꝛa ⁊ gubernatiuā. Influit em̄ ce⸗teris mēbꝛis motū ⁊ ſenſuʒ. vn̄ glo. Col.j.ſup illud. Ipſe eſt caput coꝛpoꝛis eccleſie. ait. Capiti om̄ia ſubiecta ſunt ad operandū. Id autem ſcʒ caput ſupꝛa locatum ad con⸗ſulendū:q꞉ ipſius aīe quodāmodo vicē gerit caput:in ꝺ ꝙ dicit ad operanduʒ:oſtēdit quō motus eſt a capite ad operandū:⁊ ꝙ dicit ad cōſulendū: oſtendit ꝙ ſenſus eſt ab ipſo in mēbꝛis. Hinc ⁊ rectoꝛ ⁊ qui ꝓuidet vt paterfa⸗milias ⁊ paſtoꝛ ꝺ: caput ppl̄i. ſm illud.j. Regū.xv. Cum eſſes paruulus in oculis tuis:caput in tribubus iſrael fa⸗

ctus es. Hec aūt myſtice in xp̄o inueniūtur:quedā ſm na⸗ N
turā humanā:quedā ſm diuinā: quedaʒ ſm vtrāq꜒. ideo ꝺ: metaphoꝛice caput ecclīe. Eſt em̄ xp̄s ſm naturam aſ⸗ſumptā cōfoꝛmis ecclīe. vnde Augu. ſup illo Johan.xv. Ego ſum vitis vera ⁊c. dicit. Cum eſſet deus:cui⁹ nature nos nō ſumus:factus eſt hō:vt in illo eſſet vitis humana natura:cuius ⁊ nos hoīes palmites eſſe poſſem⁹. Secū⸗dum hanc ḡ ꝓpꝛietatē xp̄s eſt caput ſm naturā humanā nō diuinā eccleſie/hoīm nō angeloꝝ. Scꝺm oꝛdinē vero pꝛincipij eſt caput/nedum hominū: ſʒ ⁊ angeloꝝ ⁊ oīm creaturarum:⁊ hoc ratione deitatis: que eſt vniuerſale omniū pꝛincipiū. vnde Col.j. Ipſe eſt caput coꝛpoꝛis ec⸗cleſie:qui eſt p̄ncipium p̄mogenitus ex moꝛtuis: vt ſit in oībus ipſe p̄matum tenens. glo. ſm diuinitateʒ. Johan. viij. querentibus iudeis. Tu q̇s es. rn̄dit dn̄s p̄ncipium q̄ ⁊ loquoꝛ vobis. Scꝺʒ pfectionē ⁊ virtutē influxiuā eſt caput partim rōne diuinitatis:⁊ partim rōne humanita⸗tis: vt dicit.ſ. Bonauē. ſm diuinitatē ſolus eſt ſimplr̄ pfe⸗ctus/oīm rex ⁊ dn̄s/ſm humanitatem:quia plenus ſum⸗ma gratia ⁊ oī virtute nō habēte annexā imperfectionē/ excedit perfectione cunctos angelos ⁊ homines: iō hac conſideratione caput eſt hoīm ⁊ angeloꝝ. Similiter ſm virtutē influxiuā caput eſt ſm vtrāq꜒ naturam. Nam in⸗fluere ſenſum ⁊ motum hoc eſt grām ⁊ virtutes cōtingit dupl̄r:vel p modū pꝛeparantis ⁊ diſponētis: aut p mo⸗dū impartientis ⁊ p̄ncipalis agētis. Pꝛimo mō cōuenit chꝛiſto ratione humane nature in q̄ patiēdo ⁊ pꝛo nobis

ſatiſfaciēdo meruit oībus gratiā ⁊ ſalutē ac peccatoꝝ re/
miſſionē. vñ Heb. v. Conſummat⁹ fact⁹ eſt oībus obtēpe
rantib⁹ ſibi cā ſalutis eterne. ⁊. c. ix. Sanguis chriſti/ qui
per ſpiritūſanctū ſemetipm obtulit īmaculatū deo: emū
dauit ꝯſciētiā noſtrā ab opib⁹ mortuis ad ſeruiendū deo
viuēti: ⁊ ideo noui teſtamēti mediator eſt vt morte inter/
cedēte in redēptionē earū preuaricationū q̄ erāt ſub po/
ri teſtamēto: repromiſſionē accipiāt q̄ vocati ſunt eterne
hereditatis. Ex quo etiā habet quō/ ⁊ ſm quā naturam
mediator dei eſt ⁊ hoīs. Influere vo ſcd̄o modo p modū
principalis agētis cōuenit chriſto ſm naturaꝫ diuinā: qꝛ
ſolus de⁹ eſt q̄ pncipaliter illuminat pias mētes. Solus
eſt q̄ baptizat interius: ſolus qui gratiā ac dona virtutū
infundit: ſolus q̄ peccata remittit. Cū dico ſolus chriſt⁹:
nō excludo patrē/ nec ſpm̄ſanctū: qm̄ quicq̄d efficit chri/
ſtus ſm naturā diuinitatis: ſimul efficit trinitas tota. Et
hoc modo nō tm̄ pſona chriſti: ſed ⁊ ipſa trinitas caput
eſt: pater caput eſt: ſpūſſanct⁹ caput eſt ſicut ⁊ filius: nō
tria: ſed vnuꝫ caput oīm electoꝝ hoīm ⁊ angeloꝝ. ¶ Ex
his multe q̄ſtiones circa illā materiā ſoluunt q̄s mouet
Alex. ⁊ ceteri doc. poſt eū. Puta an chriſtus ſit caput tm̄
hoīm: an etiā angeloꝝ: an tm̄ electoꝝ: an etiā reprobo:
an ſolus chriſt⁹: an etiā pater aut ſpūſſanct⁹. Et ſm quā
naturā aſſumptaꝫ an diuinā q̄ ſm diuerſas ꝓprietas vñ
D dr̄ caput: diuerſimode ſunt ſoluēde. ¶ Per h̄ ad dubiū/
vtruꝫ grā capitis in chriſto diſtinguat ⁊c. Si p gratiā ca
pitis intelligit illud rōne cui⁹ dr̄ caput: grā capitis q̄n̄q̄ꝫ
dicit gratuitā dei volūtatē ſm quā creat/ gubernat/ iuſti
ficat/ acceptat/ perficit/ beatificat: ⁊ ſic non eſt gratia ha
bitualis gratum faciēs: ſed realiter ipſa diuina eſſentia.
Qn̄qꝫ etiā dicit ipſam naturā humanā ſm quā cōformis
eſſe voluit noſtre nature: nec ſic grā capitis eſt grā habi/
tualis. Qn̄qꝫ dicit plenitudinē grē habitualis quā natu/
ra humana chriſti recepit: nō ad mēſurā/ per quā nobis
meruit redemptionē/ gratiā et gloriā: ⁊ p hoc nobis in/
fluit ſenſum diuine cognitionis ⁊ motū charitatiui amo
ris: ꝓpter quē influxū magis ꝓprie dr̄ caput eccleſie vt
vult Alex. ſic accipiēdo gratiā capitis eſt grā habitualis
chriſti: que ſm ſuam plenitudinē/ animā chriſti adimple
uit: ⁊ noſtre gratie cauſa meritoria fuit. Et tantuꝫ de illo
dubio: et de tota queſtione. Diſtinctio. xiiij.

Diſtinctione prece
dēti. egit magiſter de perfectione natu/
re aſſumpte collatarū plenitudine; hic
de earundē ad pfectiones diuinas com
paratione: vnde inueſtigat: an ſciētia et
potentia anime chriſti equetur ſciētie ⁊ potētie verbi: et
continet ſentētia textus in ſubiectis tribus ꝯcluſionib⁹.
¶ Prima. Quāuis anima chriſti oīa q̄ deus ſcit/ noſcat:
non tm̄ ſua noticia dei ſcientiā adequat. ¶ Scd̄a. Nō om
nia que deus poteſt: poteſt anima chriſti facere: quoniā
natura creata nō eſt capax omnipotētie. ¶ Tertia. Om
nipotentiā quā filius dei ſemp habet naturaliter: hāc vt
haberet filius hoīs accepit tēporaliter. Tēporaliter em̄
fili⁹ dei fact⁹ eſt filius hoīs: ⁊ ita ex tēpore hec facta eſt ve
ra: filius hoīs habet omnipotētiā. Queſtio vnica.

A Circa hāc diſtinctio
nē querit: vtrū intellect⁹ chriſti creatus oīa
ſciuit q̄ ab eterno naturaliter verbū nouit.
¶ In hac q̄ſtione erūt tres articuli. Prim⁹
erit de cognitiōe rerū aīe chriſti in v̄bo beatifica. Scd̄s
de cognitione rerū in ꝓprio genere tā abſtractiua q̄ȝ in/
Arti. 1. tuitiua. Terti⁹ reſoluet dubia. ¶ Quoad primū notan/
Nota. 1. dū/ ꝙ ſciētia hic nō accipit ꝓprie vt diſtinguit ꝯtra alios
habit⁹ intellectuales: q̄bus nō cōtingit aſſentire falſo: ſꝫ
generalius p q̄libet noticia ſiue ſimplici ſiue cōplexa: ſi
Nota. 2. ue actuali ſiue habituali. ¶ Scd̄o notandū/ ꝙ in anima
chriſti triplex ponit cognitio ſicut et in quolibet beato;

ſcꝫ cognitio ſiue ſciētia rerū in verbo que eſt beatifica q̄
⁊ matutina dr̄. ſcd̄a cognitio rerū infuſa: tertia cognitio
rerū acquiſita. Vltime due dicunt cognitio rerū veſper/
tina ſiue rerū in ꝓprio genere. de quo tactū fuit in ſcd̄o/
diſt. iij. q. ij. ꝓpe finē: ⁊ lati⁹ in expoſi. cañ. lec. xxxi. Et q̄ȝ/
uis quecūqꝫ cognoſcit aīa chriſti in ꝓprio genere: clari⁹
cognoſcat in v̄bo: nō tm̄ ideo cognitio rerū in ꝓprio ge/
nere ſupfluit: nā per h̄ intellect⁹ perficit/ cū ſua opatio/
ne naturali nō priuat. Itē intellect⁹ creatus paſſiuus eſt
perfectiue reſpectu cuiuſcūqꝫ cognitiōis obiecti cogno/
ſcibilis. Cū aūt carere aliq̄ pfectiōe poſſibili eſt impfecti
onis: ⁊ oīs impfectio eſt remouēda a chriſto etiā ſm hu/
manitatē q̄ remoueri pōt: ⁊ oīs pfectio attribuēda q̄ at/
tribui pōt: nūc aūt ſm Aug. iiij. ſup Gen. ad lrām/ ſil ſtāt
cognitio in v̄bo: ⁊ cognitio in ꝓprio genere. g̊ et chriſto
eſt attribuēdū. Itē nihil erit ſupfluū qd̄ erat vere huma/
nitatis oſtēſiuū. Preterea hm̄oi cognitiōes ſunt de rōne
ſtatuū chriſti q̄ fuit verus viator ⁊ verus cōprehēſor. Itē
cognoſcere pfecti⁹ ⁊ impfecti⁹ nō eſt impfectiōis in hoīe
⁊ angelo: eſſet aūt impfectionis in deo/ cui⁹ oīa ſunt ſim
pliciter pfectiſſima. Verū ſm Ockā. q. xij. q̄rti/ cognitio
qua res intuitiue ab intellectu cognoſcit in v̄bo/ ⁊ ſimul
in ꝓprio genere/ eſt vna ſpecie ⁊ numero: qꝛ hꝫ idē obie
ctū oino/ ⁊ idē ſubiectū. ⁊ hꝫ effect⁹ eiuſdē rōnis: ⁊ ideo
eſt eadē ſpecie. Eſt ⁊ eadē numero: qꝛ nō eſt ponēda plu
ralitas ſine neceſſitate: ſed nulla viget neceſſitas ad po/
nendū diſtinctionē: ſed ſolū primus act⁹ eſt auct⁹: qꝛ alia
cā cōcurrēs augmentat actū. Si vo cognitio rerū in v̄bo
ſit intuitiua ⁊ in ꝓprio genere ſit abſtractiua: tunc diſtin
guūtur ſpecie. h̄ Ockā. Et ſi obiicit ꝙ maius lumē ob/
fuſcat minus lumē: g̊ nō ſtāt ſil cognitio rerū in v̄bo ⁊ in
ꝓprio genere. Rn̄det Alexā. pte. iij. q. xiij. ꝙ in corpalib⁹
verū eſt ꝙ maius lumē obfuſcat minus lumē: nō autē in
ſpūalib⁹. Cui⁹ ratio eſt: qꝛ oīa lumina corporalia ſunt ad
vnū actū/ ſcꝫ manifeſtatiōis: q̄ act⁹ vere et pleniſſime eſt
a lumine ſupiori. In ſpūalib⁹ aūt nō ſic: nā lumina dono
rū aut virtutū nō ſunt ad vnū actū. Vel vt dicit. b. Tho.
pte. iij. q. ix. arti. j. ꝙ ſi duo lumina fuerint eiuſdē ordinis:
maius obfuſcat ſeu abſorbet minus: ſicut lumē ſolis lu/
men cādele: qꝛ ſunt in ordine illuminātis. Vbi vo maius
lumen eſt in ordine illuminantis/ ⁊ minus in ordine illu
minati: tūc maius lumē nō obfuſcat: ſed auget lumen mi
nus: ſicut ſolis lumē illuminat lumē aeris. ¶ Tertio no Nota. 3.
tandum/ ꝙ de materia huius articuli quinqꝫ inueniūtur Opi. 1.
opi. quarū. iiij. tractat Sco. q. ij. huius diſt. ¶ Prima eſt Tho.
bea. Tho. in tertio ſcripto. q. ij. hui⁹ diſt. arti. ij. ⁊ in. iij. pte B
q. x. arti. ij. Vñ tenet ꝙ aīa chriſti videt oīa in v̄bo: que vi
det verbū ſciētia viſionis: nō autem oīa que verbū videt
ſciētia ſimplicis intelligētie. Diſtinguit aūt in deo dupli/
cē ſciētiā ſeu cognitionē. Accipit em̄ ſciētiā large p quali
bet noticia/ ſcꝫ ſciētiā viſionis/ ⁊ ſciētiā ſimplicis intelli/
gētie. de hoc. s. in. j. diſt. xxxviij. ⁊. xxxix. Scientia viſionis
eſt q̄ cognoſcit ea q̄ coexiſtūt alicui tēpore pterito pſen/
ti vel futuro. h̄ eſt q̄ ſunt/ fuerūt vel erūt: qꝛ illud ꝓprie
videt qd̄ hꝫ eſſe extra vidētē: de his em̄ diſtīctā cognitio
nē hꝫ duꝫ vnūquodqꝫ cognoſcit ſm ꝓpriā ideā: ſicut bo/
nū: vel p oppoſitū ſicut malū. ſꝫ ea que nec ſunt: nec fue/
runt: nec erūt: ⁊ tm̄ pn̄t eſſe: cū nō ſint in aliq̄ pte tēporis
in ſeipſis: nullā in ſeipſis diſtīctionē hn̄t: nec ſunt niſi in
potētia ipſi⁹ dei in qua vnuꝫ ſunt: vñ nō pn̄t eſſe reſpect⁹
diuerſi ſm quos diſtinguant rōnes ideales hoꝝ poſſibi
liū: ideo de⁹ nō cognoſcit hec p ideas diſtinctas: ſed p co
gnitionē ſue potētie in qua ſunt: ⁊ ideo dr̄ hec cognoſce/
re ſimplici intelligētia: nullus g̊ creat⁹ intellect⁹ pōt ſcire
oīa que de⁹ pōt facere: qꝛ ſunt infinita: ſed ea q̄ ſunt fue/
runt vel erūt finita ſunt: vñ nō ꝓhibet aliq̄s creatus in/
tellectus cognoſcere ea oīa: ſed vnuſquiſqꝫ tanto plura
coꝝ in v̄bo cognoſcit quāto pfectius verbū intuet: ⁊ qꝛ
aīa chriſti perfectiſſime verbū intuet inter creaturas ad
terminū hui⁹ cognitiōis puenit ꝙ ſcit oīa q̄ ſunt/ fuerunt

vel erunt. Quanto em̄ aliqua cauſa perfectius videtur:
tanto plures effectus videtur in ea. Exemplū: q: quāto
aliq̄s perfectiꝰ videt aliqđ principiū: tāto plures ꝯcluſio
nes videt ex ꝑncipio: ideo vidēs oēs ꝯcluſiones alicuiꝰ
principij/ cōprehēdit illud principiū. ¶ Ex illo arguitur
ad ꝯcluſionē huius opi. Si intellectꝰ aīe chriſti videret
oīa que videt verbū: tūc cōprehēderet verbū. Sicut vi-
dēs oēs ꝯcluſiones principij cōprehēdit ꝑncipiū ipſum:
ſed nullus intellectꝰ creatꝰ pōt cōprehēdere verbū: ergo
nullus intellectꝰ creatꝰ pōt videre oīa q̄ ſcit verbū: intel
lectus aūt aīe chriſti eſt creatus. Sed cōtra iſtam opi. ar
guitur cōtra rationē ſuā in qua fundať. Ex hoc ꝙ intelle
ctus videt omnia que videt verbū: nō ſequitur ꝙ cōpre-
hendit verbū. Probať: quia ſi ſic: hoc eſſet ex eo: quia vi
dens omnia in verbo que verbū videt: videret eius infi-
nitatē: ⁊ ita cōprehēderet: ſed ꝓpter videre infinitatem
verbi nō ſequiť cōprehēſio verbi: nā anima chriſti/ ⁊ cu-
iuſlibet beati videt infinitatē intēſiuā: ⁊ tn̄ ꝓpter hoc nō
cōprehēdit verbū. ¶ Preterea exēplū de principio ⁊ cō
cluſionibꝰ nō ꝓcedit: nā vidēs cōcluſionē aliquā vt effe
ctum principij: nō ideo ꝑfectius videt principiū vt cām.
Nā cauſa naturaliter eſt prior effectu: ⁊ ideo cognitio ꝑn
cipij nō augeť nec perficiť ex cognitione cōcluſionū ex
ipſo deductarū. Vn̄ ſi oēs cōcluſiones ex ꝑncipio dedu-
cibiles ſcirētur per principiū: nō ideo ꝑfectius ſciretur
principiū: nō plus q̄ ſi vna ſola ſcireť per ꝑncipiū. Ideo
ex hoc nō cōprehēdiť principiū ꝙ multe aut oēs ꝯcluſio
nes ꝑ ipſū ſciūtur. Nihil em̄ ꝑfectiōis accipit cā ab effe-
ctu: ⁊ ita nec principiū ex ꝯcluſionibꝰ: ſed ecōuerſo: alio
quin eſſet circulus inter illa: vn̄ licꝫ ꝑfectius cognoſcēs
cām repſentātē effectū ꝑfectiꝰ: vel etiā plures cognoſcat
effectꝰ: nō tn̄ ecōuerſo. Itē ꝯtra diſtinctionē ſciētie viſio
nis ⁊ ſimplicis intelligētie. Verbū eque clare videt intui
tiue poſſibilia q̄ nunq̄ fuerūt nec erūt: ſicut q̄ aliquādo
exiſtunt: alioq̄n quomodo vocaret ea que nō ſunt ſicut
ea que ſunt. ad Roma. iiij. Et ita futurū priuſq̄ fieret ni-
hil eſt in ſe: ſicut poſſibile qđ nunq̄ fiet: nō plus eſt mo-
do aīa antichriſti in ſe vel cognitiōe diuina/ q̄ aīa poſſibi
lis creari que nunq̄ creabiť: ⁊ ita diſtincte cognoſcit oīa
poſſibilia ⁊ ſingula eoꝝ ſicut q̄ncꝫ exiſtētia. Nihil em̄ ac-
cipit intellectꝰ diuinus a rebꝰ: ſed ſua eſſentia eſt omniū
cognitio. Qđ de ideis inſerit: impugnatū eſt in ꝑmo. Et
ſi ponēde eſſent hoc modo idee aliquo mō in mēte diui-
na diſtincte: quelibet res creabilis ꝓpriā ideā in deo ha-
beret: etiā que nūq̄ creareť: alioq̄n quomodo poſſet ra-
tionabiliter creari a deo tanq̄ a rōnabili artifice. ¶ Pre
terea: aīa chriſti pōt cognoſcere in verbo aliqđ poſſibile
nunq̄ factū: ideo nō eſt ponēdus terminus cognitionis
aīe chriſti in cognitiōe eoꝝ que verbū nouit ſciētia viſio
nis. Veriſimile eſt em̄: nō ſolā aīam chriſti: ſed et alioꝝ
beatoꝝ videre in v̄bo ipſū poſſe creare aliq̄d qđ nō cre
abit etiā diſtincte. Et ita videre aliqđ poſſibile in verbo:
⁊ qua ratione vnū: ⁊ aliud. ⁊ ita de oībus. Ergo ad vitā-
dā infinitatē/ oportet aliū terminū prefigere q̄ includē-
do q̄ncꝫ actualia ⁊ excludēdo poſſibilia nunq̄ aūt exiſtē
Secūda opinio Heinri. ganda. H tia. ¶ Scđa opi. Heinrici de Gandauo quotlibeto. v. q.
xiiij. ꝙ anima chriſti in verbo oīa poſſibilia videre poſſit
habitualiter: ſed nō actualiter. Scđm ꝓbatur: q: virtus
finita ſi poſſet in infinita: equareť infinite virtuti: q̄ non
pōt in plura q̄ in infinita. Preterea vbi pluralitas requi
rit maiorē perfectionē: ibi infinitas requirit infinitā: ſed
diſtincte cognoſcere duo ꝑfectius eſt q̄ cognoſcere vnū
⁊ tria q̄ duo: ⁊ ſic de alijs: ergo diſtincte cognoſcere infi
nita requirit perfectionē infinitā. Sed cōtra hāc opi. ſi-
mili ratiōe qua ꝓbatur pars iſta ſecūda: improbať pars
prima: quia ſi habitualiter cognoſcit īfinita diſtincte: ita
ꝙ habitus ſit ratio intelligēdi infinita obiecta diſtincte
⁊ ſub ſuis proprijs rationibus: ſequitur ꝙ habitꝰ ſit intē
Opi. 3. H ſiue infinitus. cōſequens impoſſibile: ⁊ ꝓbatur cōſequē
tia applicādo rationē priorē. ¶ Tertia opinio/ ꝙ anima
chriſti videt omnia que verbum videt nō ſolum habitua
liter ſed etiā actualiter ⁊ ita infinita. Et hoc duobus mo
dis poteſt imaginari. Vno modo/ ꝙ fiat vnica viſione.
Alio modo ꝙ multis et ꝓprijs viſionibus/ ad quas ani
ma chriſti ſe habet paſſiue tm̄/ recipiendo eas nō tn̄ acti-
ue: ſed actiue ſunt a verbo. Probať hec opi. q̄libet intel-
lectꝰ eſt receptiuus cuiuſlibet viſionis create diuiſim: er-
go ⁊ omniū cōiunctim. Tenet cōſequētia: q: cuicūcꝫ po
teſt quodlibet ineſſe: ſi ei duo poſſunt ſimul ineſſe: q: nō
opponūtur: infinita talia poſſunt ſimul ineſſe: q: nō eſt
maior ratio impoſſibilitatis reſpectu infinitoꝝ q̄ reſpe-
ctu duoꝝ: quia vbi nō eſt oppoſitio: quodlibet pōt cū
quocūcꝫ ineſſe: q: ſi duo poſſunt ineſſe: ⁊ tria poſſunt: ſi
tria ⁊ quattuor: ⁊ quartū non plꝰ opponiť ſeu repugnat
tribus q̄ tertium duobus: aut ſcđm primo: ⁊ ita in infini
tum. Et eſt ſimile argumentū ei quo ꝑcedenti diſt. ꝓba-
tū eſt: ꝙ gratia poteſt augeri in infinitū. Item Aug. xv.
de trini. c. xvj. Nō ſunt ibi volubiles cogitatiōes: ergo q̄-
cuncꝫ nouit habitualiter noſcit actualiter ⁊ ſimul: alio-
quin aīa chriſti haberet cogitatiōes volubiles eoꝝ que
cognoſcit in verbo. ¶ Sed cōtra iſtā opi. tūc aīa chriſti:
que eſt finita: cognoſceret actu infinita: qđ videtur ꝯtra
phm̄. ij. Metaphy. Nō cōtingit infinita ꝑtrāſire. ¶ Itē.
Si videt diſtinctis viſionibus oporteret ponere multi-
tudinē viſionū ſiue entium ſeparatoꝝ actu infinitā: cuiꝰ
nō eſt capax ſubiectū finitū. Si vnica viſione diſtincte re
preſentāte/ illa erit infinita intenſiue: vt. ſ. argutum eſt.
¶ Quarta opinio eſt Guilhelmi varronis: ꝙ aīa chri- Opi. 4.
ſti videt oīa que videt verbū habitualiter: ſed nō actua- varrōis.
liter: nō per habitū inherentē: vt ponit ſcđa opinio. Sed E
ſic ꝙ per aliquē actū videt verbū. ⁊ per illum actū ſunt
oīa relucentia in verbo ſibi ꝑſentia actu primo: quia iſto
actu pōt videre quodlibet relucentiū: ⁊ per hoc oīa ſunt
ſibi habitualř nota: q: generaliter loquēdo/ illud dr̄ ha-
bitualiter notū/ reſpectu cuius habeť actus primus ſuf-
ficiēter oſtēdens ipſum obiectū. Nō eſt ergo vnus habi-
tus in aīa chriſti: qui vnica ratione ſua oſtēdit obiecta in
finita: vt imaginatur ſcđa opi. Sed ille actus quo videt
verbū: primo eſt actus primus quo ſibi relucēt oīa q̄ lu-
cēt in verbo. Et hoc quia verbū eſt ſibi manifeſtū vt ſpe-
culum voluntariū repreſentās omnia. Scđm mēbrū de-
claratur: quia experimur in nobis ꝙ attētio circa plura
obiecta eſt minus perfecta. Et ideo videtur impoſſibile
potentiā infinitā attētione perfecta videre infinita obie
cta ſimul. Similiter ſi actualiter videret infinita: perfe-
ctio illius anime in infinitū excederet ꝑfectionē alterius
anime: qđ videť incōueniēs. Licꝫ ergo verbū vt volūta-
rie oſtēdens oīa/ ſit voluntarie ꝑſens illi aīe: nō tn̄ aīa illa
pōt oīa ſimul recipe: ſed quodlibet ſingillatim: ⁊ ita pōt
aliud videre ad quodcūcꝫ de numero infinitoꝝ ſe cōuer
tit. ¶ Et ſi obijciť: ꝙ ita eſt de qualibet aīa beata/ ꝙ pōt
quodlibet videre in verbo nō omnia ſimul. Diciť ꝙ ver
bū cuilibet alij beatoꝝ eſt ſpeculū repreſentās determi-
nata vltra q̄ nō pōt ille ordinate velle videre alia. ſꝫ hu-
ic aīe eſt ſpeculū repſentās oīa: ⁊ ideo hec aīa pōt ordi-
nate velle videre oīa/ ⁊ quodcunꝗ infinitoꝝ ad q̄ eſt in
potētia ꝓpinqua ad videndū ſicut ſi eſſent ſibi ꝑſentia ꝑ
propriū habitū: vel ꝑ aliquē actū primū cognitiōis q̄ ſm
predicta poſſet dici habitꝰ. Et huic opinioni magis con-
ſentit Sco. licꝫ nō penitus a tertia recedat quā reputat
ꝓbabilē: ⁊ rationes cōtra eā inductas ſoluit. ¶ Sed cō
tra illam opinionē arguiť ⁊ modū ponēdi. Impoſſibile
eſt animā chriſti vno actu nūc aliqua videre: nūc alia ad
que ſe cōuertit: ergo. Antecedēs ꝓbať: q: actꝰ diſtinguiť
per obiecta: ⁊ mutato obiecto mutať ⁊ actꝰ. Impoſſibi-
le eſt em̄ mutato viſibili manere viſionē: ſed ꝑ cōuerſio-
nē nūc ad hoc/ nūc ad aliud mutať viſibile in rōne obie-
cti: ergo ⁊ actꝰ vidēdi. Hic rn̄det Sco. in. ſ. diſ. ſ. q. ij. His
actꝰ hꝫ obiectū primū a quo eſſentialiter depēdet: ⁊ ha-
bet obiectū ſecundariū a quo eſſentialiter non depēdet:

ſed tendit in illud v̓tute p̄imi obiecti: ſic idē eſt actus vi/
ſionis diuine eſſentie/⁊ aliaꝝ rerū in eſſentia: ſꝫ eſſentia
eſt p̄imū obiectū: res vſe ſunt ſc̄daria obiectū: licꝫ ḡ nō
pōt manere idē actus niſi habeat habitudinē ad obiectū
p̄imū: pōt tm̄ manere idē ſine habitudine ad ſc̄dm obie/
ctum: q: ab eo nō depēdet: igitur nō poſſet manere viſio
eadē niſi eēt eiuſdē eſſentie: poſſet tm̄ manere eadē abſq̄
h̄ ꝙ eſſet rerū viſarū in ea. ¶ Cōtra ipoſſibile eſt trāſire f
de cōtradictorio in cōtradictoriū ſine mutatione acq̇ſiti
ua vel deperditiua alicuiꝰ de nouo duꝫ mutatio tp̄is vere
vel imaginarie nō eſt in cā. vt. ſ. diſ. xvij. p̄imi patuit: aut
motus localis. Sed intellectꝰ vidēs p̄imo aliquā creatu
rā in v̓bo poſtea nō vidēs: vel ecōuerſo: trāſit de cōtradi
ctorio ad cōtradictoriū: q: de viſione creature in nō viſi/
onē eius: vel ecōuerſo: ergo aliq̇d acq̇rit̄ de nouo vel de
perdit̄: nec motus localis hꝫ locū hic: nec ſola trāſitio tē
poris: aut ergo abſolutū: ⁊ illud nō erit niſi nouus actus
videndi: patet diſcurrēdo ꝑ ſingula: aut corruptio actus
prioris ſi ꝓcedit̄ de viſione creature ad nō viſionē eius
aut reſpectꝰ. Sed ille nō ponit̄ diſtinctꝰ ab abſolutis: vt
alı̄s ꝓbatū eſt. Et ſi ponit̄ nō pōt reſpectꝰ nouus intrinſe
cus aduenire: nec q̇ fuit deſtrui: niſi aliquid abſolutū de
nouo fiat vel intereat. Reſpectꝰ aūt viſionis ad obiectū
viſibile eſt reſpectꝰ intrinſecꝰ. ¶ Et ſi di. ꝙ reſpectꝰ viſio
nis ⁊ cuiuſlibet actꝰ intellectꝰ ad obiectū p̄imariū eſt in/
trinſecus. Cōtra oīs actus cognitiuꝰ in intellectu natura
liter tēdit in obiectū: ⁊ naturaliter ꝓp̄ie rep̄ſentat ſuum
obiectū: ergo ipſo poſito ⁊ obiecto nō pōt rep̄ſentare: q:
intellectꝰ in ſuis operibꝰ nō eſt potētia libera ſed natura
lis: ⁊ per ꝯn̄s reſpectꝰ ſi ponit̄ eſt intrinſecus: q: neceſſa
rio ponit̄ poſitꝭ extremis. ¶ Preterea: ꝯtra h̄ ꝙ volūtas
ſe cōuertit nūc ad vnā creaturā nūc ad aliā: nā voluntas
nō pōt ſe cōuertere de nouo ad aliquā creaturā: niſi per
nouū actū volūtatis: ſed actus volūtatis tēdens in obie
ctū/p̄ſupponit cognitionē obiecti: quero tūc a quo cau/
ſat̄ illa cognitio. Itē ſic cognita eſt creatura anteq̄ volū
tas ſe ad eā cōuertit. ¶ Preterea: exēpluꝫ de ſpeculo eſt
ad oppoſitū: quia ad h̄ ꝙ aliq̇s de nouo aliq̇d videat in
ſpeculo requirit̄ mutatio aliqua: vel localis ſpeculi: aut
vidētis: aut rei cuius imago apparet in ſpeculo: vel no/
ua ꝓductio alicuiꝰ relucētis in ſpeculo: ⁊ p̄ter hoc ſemꝑ
eſt noua viſio: ſi aliq̇d prius nō viſum de nouo videtur.
¶ Et ſi dicis. Eſſentia diuina eſt ſpeculū volūtariū in il
lo relucēt q̄ vult oſtēdere. Cōtra: hoc eſt ꝯtra opi. ſic em̄
nō oīs creatura viſibilis in v̓bo eſſet ſemꝑ p̄ſens et relu/
cēs in eſſentia ꝑ actū p̄imū viſionis eſſentie: ⁊ ita non ꝑ
ſolā cōuerſionē voluntatis ad h̄ vel illud relucēs de no
uo videret: ſed req̇reret̄ noua oſtenſio creature ⁊ ita no
ua relucētia. Itē creature naturalr̄ relucēt ī diuina eſſen
tia. Probat̄: q: eſſentia diuina eſt naturalis cognitio om
niū creabiliū: non aūt eſt cognitio alicuiꝰ nō relucētis in
ea. Itē: illa relucētia creature in deo dicit aliq̇d intrinſe/
cū ſiue in ip̄a diuina eſſentia: aut aliq̇d extrinſecū. Si p̄i
mū: tūc eſt ipſamet diuina eſſentia cognoſcēs: nō pōt au
tē deꝰ nō cognoſcere creaturā ⁊ q̄dcunq̄ cognoſcibile: ⁊
per ꝯn̄s non pōt creatura nō relucere in diuina eſſentia.
Sc̄dm dici nō pōt: q: nihil extrīſecū ē in deo niſi tanq̄ in
cā aut in cognoſcēte: h̄ eſt v̓tualiter vel obiectiue: ita aūt
oīa neceſſario ſunt in deo. ⁊ ita nō eſt eſſentia diuina ſpe
culū volūtariū: ſꝫ neceſſariū. Itē multa relucēt in eſſen/
tia q̄ nō habēt aliq̄d eſſe extra deū: vt poſſibilia nō exiſtē
tia: ḡ illa relucētia vel nihil dicit vel ipſaꝫ diuinā eſſentiā.
¶ Ideo eſt q̇nta opinio Ockā quā ponit. q. xij. q̄rti. ſm
Opinio Ockam quā r̄ndebit̄ ad hūc articulū q̄ſtionis. Notādū igit̄: ꝙ lꝫ
euidēter ꝓbari nō pōt: eſt tm̄ valde ꝓbabile: ꝙ actꝰ beati
Nota. 1. ficus tā viſio/q̄ fruitio totalr̄ cauſat̄ a deo in beat̄: ita ꝙ
G reſpectu eoꝝ intellectꝰ ⁊ volūtas beati hn̄t ſe pure paſſi/
ue: eos ſcꝫ recipiēdo/nō eliciēdo: vt. ſ. diſ. j. p̄mi. q. ij. bre/
uiter patuit. Siq̇dē: vt videt̄: ꝓbabiliꝰ eſt illud/q̄ eiꝰ op/
poſitū; tū q: vterq̄ actꝰ eſt p̄miū eſſentiale ꝑ actibꝰ meri

torijs noſtris p̄cedētibꝰ. Magis aūt rōnabile eſt/ꝙ pre
miū cōferat̄ a deo īmediate ⁊ totalr̄: q̄ ꝙ creatura q̄ me/
ruit premiū ſuū ꝓducat. Tū q: actꝰ illi ſunt excellētiſſime
perfectiōis q̄s creatura recipe pōt. Cū aūt reſpectu qua/
rundā ꝑfectionū ſuarū/nō hꝫ aliquā actiuitatē ꝓpter ea
rū excellētiā: vt reſpectu gr̄e/virtutū ⁊ donoꝝ infuſoꝝ: q̄
tm̄ ſunt inferiores actu beatifico: rōnabile videt̄/ꝙ nec
habeat actiuitatē reſpectu excellentiſſimoꝝ actuū: q: q̄d
nō pōt in minus: nō pōt actiue in maius. Huic alludit il/
lud ps. Gratiā ⁊ gloriā dabit dn̄s. vbi gr̄e copulat glo/
riā: ſicut ḡ ſolꝰ dat gratiā: ſolus etiā dat gloriā. Cōſequē
ter ſicut viſio v̓bi btı̄fica eſt a ſolo deo: ita etiā viſio crea
ture in v̓bo eſt a ſolo deo. ¶ Corollariū. ſequit̄ ꝙ intelle Corol. 1
ctus creatꝰ vidēs eſſentiā diuinā/pōt nō videre creaturā
aliquā. Probat̄: q: quantūcunq̄ obiecta aliq̄ ſunt reali/
ter ⁊ eſſentialiter diſtincta: q̄dlibet eorꝫ pōt videri ſine
alio: ⁊ quecūq̄ duo ſine tertio: ⁊ tria ſine quarto. ⁊ econ
uerſo. Probat̄: quia non magis repugnat aliqua ſepara
tim ītelligi intuitiue/q̄ abſtractiue. Sed quecūq̄ diſtin/
cta ſunt: pn̄t ſeparatim cognoſci abſtractiue: ḡ ⁊ intuiti/
ue. Minor patet: q: alioq̇n nō poſſet earū diſtinctio co/
gnoſci: nec diſtincte de eis doctrina tradi. Maior patet:
q: abſtractiua p̄ſupponit ītuitiuā. Si ḡ creatura pōt eli/
cere cognitiōes diſtinctas rerū diſtīctarū: multo magis
deꝰ pōt illas ꝓducere/⁊ ītellectui beati infundere. Ma
nifeſtū eſt aūt ꝙ eſſentia diuina eſſentialiter diſtinguit̄ a
q̄libet creatura. ¶ Sc̄do ſequit̄ ꝙ eadē rōne pōt intelle 2
ctus beati videre v̓bū ⁊ creaturā aliquā in v̓bo ⁊ aliā nō
videre: ⁊ h̄ vna vel diuerſis viſionibꝰ. Probat̄: q: deꝰ cau
ſando viſionē ſue eſſentie pōt ſil̄ creare actū vidēdi crea/
turā vnā vel plures ſicut placet: pōt etiā creare vnū actū
quo videt̄ v̓bū ⁊ aliq̄ creatura vel plures creature. Naꝫ
ſenſus vna viſione pōt videre plura realr̄ diſtīcta: puta
mōtē aliquē ⁊ arbores: ⁊ q̇cq̇d eſt in ꝓſpectu vidētis: ḡ ⁊
intellectꝰ vna viſiōe in eo creata pōt videre ītuitiue v̓bū
⁊ creaturā vel creaturas. Et ſicut in viſiōe corꝑali totuꝫ
q̄d videt̄ vno actu eſt tanq̄ vnū obiectū viſuꝫ: licꝫ ī ſe ſit
aggregatū ex multꝭ loco ⁊ ſubiecto diſtinctꝭ. Et quotiēs
aliq̇d variat̄ in toto vel in ꝑte q̄d oculis ſubiectū eſt: to/
tiēs cauſat̄ noua viſio. Neq̄ vna viſione manēte ꝯtingit
aliq̄d p̄imo videre q̄ poſtea. Ita pōt creare verbū viſio
nem in beato/qua videt verbū: ⁊ a/⁊ b/creaturas: ⁊ illa
manēte ſemꝑ videt verbū a/⁊ b: ⁊ tūc verbū a/⁊ b/ ha/
bēt ſe vt vnū obiectū talis viſionis: ⁊ ſi beatꝰ poſt videt
deū ſine creatura: aut deū ⁊ alias creaturas: puta c/d. q̄/
tiēs variat̄ viſibile: totiēs actus vidēdi: vn̄ manēte eodē
actu videndi/in intellectu ſemꝑ idē videt̄. Cuiꝰ ratio eſt:
q: actus vidēdi intellectui naturalr̄ rep̄ſentat: ⁊ ſignifi/
cat quicq̇d ꝑ eā videt̄: ⁊ eſt eiꝰ naturalis ſilitudo rep̄ſen/
tatiua: ⁊ ideo nō pōt in hac ſignificatiōe mutari: imo ille
actus ſic vidēdi diuerſa ſpecie diſtinguunt̄: ſi em̄ eſſent
eiuſdē rōnis: quicq̇d cōueniret vni: ſil̄r cōuenit aut cōue
nire pōt alteri: maxime in his que naturaliter cōueniūt.
Cū ergo ſignificare obiectū tale cōuenit naturalr̄ actui
intellectꝰ: hoc ipſuꝫ cōuenit cuilibet actui eiuſdē ſpeciei.
¶ Tertio ſequit̄ ꝙ aliq̇s actus vidēdi creaturā in verbo 3
eſt beatificus: aliq̇s v̓o nō. Primū patet q̄n eodē actu vi
detur verbū ⁊ creatura: ille eſt beatificus: q: eſt noticia
intuitiua dei. Sc̄dm patet: q: ſi cū viſione verbi produca
tur actus vidēdi aliquā creaturā nō eſt beatificus: q: nō
eſt dei tanq̄ obiecti: immo pōt ſeparari ab actu videndi
verbū. ¶ Quarto ſequit̄ ꝙ ſi p̄imo videatur verbuꝫ et 4
nō creatura in verbo: ſc̄do verbū ⁊ creatura in v̓bo: aut
beatificus actus interrūpitur: aut plures actꝰ ſunt ſimul
in intellectu. Patet: quia variato obiecto ſiue totali ſiue
partiali ſiue p̄imario ſiue ſecūdario/mutatur actus ten
dēs in illud: ideo in caſu aut p̄imus actus ad ſolā eſſen/
tiam diuinā terminatus deſtruit̄: ⁊ ſuccedit alius actus
beatificus ſimul ad eſſentiam diuinam ⁊ creaturā termi
natus; aut priore actu manēte ꝓducitur alia viſio tm̄ ad

creaturā terminata. Alius modus nō eſt imaginabilis:
⁊ vterqꝫ eſt poſſibilis: neuter em̄ includit aliquam repu
D gnātiā. ¶ Nec p̄mo obuiat illud Aug. allegatū fortaſſis
nō erūt ibi volubiles cogitatiōes noſtre: nō em̄ hoc aſſe
rit: ſed dubitatiue ꝓfert volēs oſtēdere ꝙ etſi volubiles
nō eſſent vt de vna trāſiret ad aliā: adhuc nō equarētur
v̉bo dei: qꝺ eſt forma nō formabilis. i. mutabilis: noſtre
v̉o etſi vltra nō mutarent̄: tn̄ fuerūt formabiles vt ibi lo
quit̄: poſſunt ğ in rerū cognitiōe in v̉bo actꝰ actui ſucce-
dere tā beatifici / q̄ꝫ nō beatifici. ¶ Nec ſcōo obuiat illud
qui nō vnū intelligit: nihil intelligit: qꝺ quidā excluſiue
intelligere volūt: vt nō niſi vnū intelligi poſſit ſil̄: qꝺ fal
ſum eſt. Tū q: ſil̄ habent̄ in intellectu noticia intuitiua ⁊
abſtractiua eiuſdē obiecti: vt ꝓbatū eſt. s. q. ij. diſ. iij. li. ij.
Tū q: quis pōt ſcire ſe beatū / reflectēdo ſe ſup actū pro-
priū beatificū: ⁊ ita habebit duos actꝰ / rectū et reflexū.
Nota. 2. ¶ Scōo notandū / ꝙ vt dictū eſt in p̄mo diſ. xxvj. aliquid
I dr̄ eſſe in deo ꝓprie: qꝺ eſt realiter ⁊ eſſentialiter in deo.
Et ſic in aliquo cōtinetur qꝺ actualiter ⁊ ſm̄ ꝓpriā eſſen
tiā eſt in alio: vt materia ⁊ forma in cōpoſito: ſic nihil eſt
in deo niſi eſſentia / relatio ⁊ ꝯſtitutū ex his: ⁊ h̄ modo lo
quunt̄ ſancti cū dicūt: quicq̇d eſt in deo: eſt deꝰ. Alio mō
aliqua dicunt̄ eſſe in deo improprie ⁊ metaphorice: puta
obiectiue / v̉tualiter aut eminēter. Obiectiue eſſe in deo
eſt cognoſci a deo / ſiue eſſe obiectuꝫ diuine cognitionis.
Eſſe in deo virtualiter / eſt poſſe cauſari a deo. Eſſe ī deo
eminēter eſt diuinā perfectionē eſſe excellentiorē ea. Sic
creaturā relucere in deo nō eſt creaturaꝫ aut ſpeciē eius
eſſe formaliter aut ſubiectiue ſeu realiter in deo: q: deus
eſt actus ſimpliciſſimus: in quo nihil eſt niſi deus. Neqꝫ
deꝰ repreſentat creaturā: ſicut quedā ſil̄itudo vel ſpecies
creature aut ſpeculū: in quo quaſi videat̄ imago creatu-
re. Nā nihil poſſibile aut cōtingēs eſt in deo. Quicquid
eſt in deo / eſt naturaliter ⁊ neceſſario in deo: nec aliquo
modo mutabile: imo verius eſt neceſſario deus: ⁊ ita ſi
ſm̄ hanc imaginationē deꝰ eſſet ſpeculū rep̄ſentās crea-
turā: in quo creatura reluceret neceſſario repreſentaret
oēm creaturā: nec vna reluceret plus: nec videret̄ in eo
q̄ꝫ alia. Sed creatura relucet in deo tanq̄ꝫ in cā eiꝰ cogni-
tionis ꝓductiua. Vn̄ nihil aliud eſt creaturā relucere in
deo / aut deū repreſentare creaturā: niſi deū cauſare co-
gnitionē eius in aliquo intellectu ip̄m vidēte. Et ſi bene
intelligit̄ ꝙ deus eſt ſpeculū volūtariū / oſtēdēs in ſe q̄
vult: cetera occultās: nec in eo relucēt niſi q̄ vult a vidē-
te ſe cognoſci: q: deus in intellectu ſe vidētis cauſat co-
gnitionē voluntarie ⁊ cōtingēter illarū creaturaruꝫ q̄s
vult cognoſci: ⁊ quarū cognitionē nō cauſat / occultare
dr̄. Sibiipſi aūt oīa relucēt neceſſario: q: ipſe eſt neceſſa
ria ⁊ formalis cognitio oīm: cui nihil occultari pōt. Et
q: de cōi lege. Deꝰ nō creat viſiones creaturarū in intel-
lectu angeli vel aīe: niſi videat̄ ipſa diuina eſſentia ſiue
v̉bū: ideo talia dicunt̄ videri in v̉bo ſiue in diuina eſſen-
tia: q: intellectꝰ creatꝰ recipit hmōi viſionē a v̉bo et diui-
na eſſentia / ſicut a cā efficiēte: nō autē videt res ſicut in
libro / vel ſicut in ſpeculo ſm̄ falſaꝫ quorūdā imaginatio
Cōcl. 1. nē. ¶ Iſtis p̄miſſis eſt ꝯcluſio prima ad iſtū articulum.
K Aīa chriſti in v̉bo pōt cognoſcere oīa nedū p̄ſentia / pre-
terita ⁊ futura: ſed etiā poſſibilia. Probat̄ Ioh. j. Plenū
gr̄a ⁊ veritate. Veritas refert̄ ad ſapientiā / ſm̄ Aug. xiiij.
de trini. nō aūt eſſet plenus ſi aliq̇d foret poſſibile qꝺ nō
poſſet cognoſcere. Itē Apoca. v. Dignꝰ eſt agnus q̇ occi
ſus eſt accipere v̉tutē ⁊ diuinitatē ⁊ ſciētiā. glo i. oēm co
gnitionē. Et pōt ꝑſuaderi: nā ip̄e eſt a deo ꝯſtitutus oīm
iudex: q: filiꝰ hoīs eſt. Ioh. v. ergo cognoſcet oīa etiā oc
cultiſſima / cogitatꝰ ſcꝫ ⁊ intētiones hoīm. Tenet ꝯſequē
tia ꝑ illud. j. Ethi. Vnūquodqꝫ bn̄ iudicat / in vnoquoqꝫ
eruditꝰ. Qꝺ etiā oīa poſſibilia cognoſcere poſſit: patet:
q: pōt cognoſcere in v̉bo ꝙ aliq̇d eſt poſſibile qꝺ nunq̄ꝫ
producet̄: ⁊ qua rōne vnū: eadē rōne quodlibet. ¶ Co-
rollariū. Anima chriſti infinita pōt cognoſcere in verbo
ſyncathegorematice / nō cathegorematice. ¶ Scōa ꝯclu Cōcl. 2.
ſio. Anima chriſti nō cognoſcit actualiter oīa in v̉bo di-
ſtincte ⁊ ſingulariter. Probat̄: q: infinita ſunt cognoſci-
bilia in verbo: ſed infinita nō ſunt cognoſcibilia ſimul ⁊
actualiter / ſingulariter ⁊ diſtincte ab intellectu creato:
ergo. Minor ꝓbatur: q: nō vna cognitione: illa em̄ eſſet
infinita. nec pluribꝰ: q: ille eſſent infinite ſm̄ numerum
actu: ſed neutra infinitas eſſe pōt in intellectu creato: vt
argutū eſt cōtra tertiā opinionē. Itē impoſſibile eſt po-
tentiā finitā attētione perfecta videre infinita obiecta ſi-
mul: ſed intellectꝰ anime chriſti eſt potētia finita: ğ. Con
ſequentia nota cū minore. Maior probatur: q: vt. s. ar-
gutū eſt: experimur ꝙ attētio circa plura eſt minus per-
fecta q̄ꝫ circa pauca: ergo attētio circa infinita erit infini
te imperfecta: que eſt nulla. Sil̄iter tūc aīa chriſti cogno
ſcendo actualiter et diſtincte infinita: infinite excederet
perfectionē alteriꝰ anime. cōſequēs falſum: q: ſic eſſet in-
finite ꝑfecta: qꝺ nō cōuenit creature. Cōſequētia ꝓbat̄:
q: videre diſtincte duo / eſt maioris ꝑfectionis q̄ꝫ vnū: et
tria q̄ꝫ duo: ergo ⁊c. ergo videre diſtincte infinita eſt infi
nite ꝑfectionis. ¶ Tertia cōcluſio. Omnia q̄ verbū no- Cōcl. 3.
uit naturaliter ab eterno: intellectus aīe chriſti aptitudi
naliter cognoſcit diſtincte in v̉bo. Probat̄: q: aīa chriſti
oīa ſcit q̄ deus ſcit: ⁊ nō actualiter: ergo aptitudinaliter.
Cōſequētia nota ex ſufficiēti diuiſione. Minor eſt cōclu
ſio ſcōa. Maior eſt magiſtri in textu ⁊ Fulgētij dicētis.
Anima chriſti ꝑ ſapientiā gratis datā in verbo dei cui eſt
vnita: ꝙ etiā perfecte intelligit oīa: ſcit. Item ad Col. ij.
In eo ſunt oēs theſauri ſapiētie ⁊ ſciētie abſconditi. Pa
tet etiā ex ꝓbatione prime ꝯcluſionis: q: quicq̇d poteſt
cognoſcere / cognoſcit aptitudinaliter: ſed oīa que v̉buꝫ
nouit pōt cognoſcere ex cōcluſione p̄ma: ergo. Illa opi-
nio quoad primā concluſionē cōcordat cū ſecūda: quan
tū ad hoc ꝙ cōcedit ꝙ oīa cognoſcit aptitudinaliter: ſed
aliū modū ponit de habitu improbatū. Cōcordat etiam
quoad ſcōam cōcluſionē cū quarta: cōcordat cum tertia
in eo ꝙ dicit cognitiones rerū in v̉bo recipi ab ītellectu
creato: ſed produci a v̉bo. ¶ Si dicis / ille ꝯcluſiones ita
vere ſunt de aīa cuiuſlibet beati: ideo nō plus de anima
chriſti dici pōt ꝙ cognoſcit oīa / q̄ꝫ de anima alterius bea
ti: Reſpōdet̄ aliquo modo ſicut ſupra in quarta opinio-
ne / ꝙ licꝫ quelibet anima beati poſſet cognoſcere oīa in
verbo ſm̄ dei abſolutā potentiā: quia quicq̇d deus po-
teſt ꝓducere in vno intellectu creato: pōt et ꝓducere in
alio: quia ſunt eiuſdē capacitatis: ⁊ equaliter in potētia
obediētiali reſpectu dei: tn̄ multo plura cognoſcit intel-
lectus aīe chriſti in v̉bo / ſm̄ ordinatā dei potentiā: ⁊ oīa
quecūqꝫ volet cognoſcere: pōt quoqꝫ ordinate velle co-
gnoſcere qꝺcūqꝫ cognoſcibile: ⁊ forte ꝙ actu cognoſcit
in v̉bo oīa p̄ntia / p̄terita ⁊ futura: q: illa oīa ſunt finita ⁊
multa poſſibilia. Et qꝺcūqꝫ poſſibiliū cognoſcere volue
rit diſtincte: lꝫ nō oīa ſaltē collectiue: q: nulla ſūt collecti
ue oīa: h̄ aūt nulli alij creato intellectui cōuenit: nec hu- Arti. 2.
mano nec angelico. ¶ Quātū ad ſcōm articulū / ſuppo- L
nendū ex dictis diſ. iij. q. ij lib. ij. de cognitione angelorꝫ:
ꝙ duplex eſt cognitio rerū in genere ꝓprio / ſcꝫ infuſa et
acq̇ſita: ⁊ vtraqꝫ duplex: habitualis et actualis. Noticia
acq̇ſita eſt quā elicit potētia cognitiua cū obiecto ſm̄ or
dinē nature inſtitute nō cōcurrēte ſpeciali concurſu dei.
Quis aūt ſit ille modus ⁊ ordo ꝓcedēdi tā in cognitio-
nibꝰ ſimplicibus q̄ꝫ cōplexis: tā apprehenſiuis q̄ꝫ adheſi
uis: require loco ſtatim allegato. Infuſa eſt quam deus
immediate cauſat in intellectu alicuiꝰ nō cōcurrēte obie-
cto ⁊ potētia intellectiua iſtius in quo ꝓducit̄ effectiue.
Vn̄ oēm noticiā tam actualē q̄ꝫ habitualē: quā ꝓducere
poteſt potētia intellectiua p̄ſente obiecto: aut mediāte
habitu repreſentante obiectū in eiꝰ reali abſentia quoad
apprehenſiuā: aut mediāte noticia intuitiua extremorꝫ:
vel mediāte habitu ex prioribus aſſenſibꝰ genito ad ſimi
les inclināte quoad noticiā inheſiuā: ſimiliter ⁊ ipos ha

bitus tam apprehẽſiuos ꝙ adheſiuos: pōt deus imedia
te cauſare in potẽtia intellectiua obiectis nō preſentibꝰ:
⁊ ita faciẽdo reuelat qñq; pterita: qñq; futura: qñq; pre/
ſentia occulta: ſic moyſi reuelauit noticiá creatiōis mūdi
longe pteritá: ſic ꝓphetis myſteriū incarnatiōis: ⁊ mul/
ta alia lōge vel ꝓpe futura: multa deniq; pſentia occul/
ta: vt patet ꝑ decurſuz ſcripturarū vtriuſq; teſtamẽti. In/
fundit qñq; habitꝰ quibꝰ poſtea intellectꝰ negociãdo ac/
quirere pōt multas noticias etiá certas ⁊ euidentes de
rebꝰ intuitiue nō cognitis: q̄ cognitiōes ſunt partim ſu/
pernaturales/partim naturales. Et breuiter oēm cogni
tionẽ quá potẽtia intellectiua acq̄rere pōt cum labore: ⁊
ſucceſſiue obiectoꝝ ꝑ pſentiá ⁊ negociationẽ intellectꝰ/
pōt immediate ⁊ multo ꝑfectiꝰ cauſare deus in potentia
intellectiua. Sic inſtantanee ⁊ ſubito infudit apl'is noti
ciá linguarū oīm: ⁊ noticiá oīm veritatū ad ſalutẽ ſibi et
eccleſie neceſſariarū: ſic paulū docuit euãgeliū qđ nō ab
hoīe accepit neq; didicit: ſed ꝑ reuelationẽ dñi noſtri ie/
ſu chriſti: vt teſtaṫ ad Gal. j. Nihil aūt ꝑfectionis intelle
ctui creato poſſibile negatū eſt intellectui chriſti verbo
vniti: vñ credẽdū ꝙ nihil qđ angelis ⁊ ꝓphetis ⁊ ſctīs re
uelatū eſt: negatū intellectui aīe chriſti: ſed lōge plura ⁊
Cõcl. 1. perfectiora: quibus breuiter ſuppoſitis eſt pˀma ꝯcluſio.
M ¶ Aīa chriſti nō cognouit actualiter ſub ꝓprijs noībus
oīa cognitione intuitiua ⁊ perfecta/infuſa vel acquiſita.
Probaṫ: q: ſic nō cognouit oīa tali cognitiōe in v̄bo: er
go nec in genere ꝓprio. Tenet ꝯña: q: nō cognouit plu/
ra vel alia in genere ꝓprio/ꝙ cognouerit in v̄bo. Antece
dẽs patet ex articulo pˀmo. ¶ Preterea infinita ſunt ſic
cognoſcibilia: illa aūt nō niſi cognitiōe īfinita ſic cogno
ſcunṫ: ſed aīa chriſti non eſt capax cognitiōis infinite: ḡ.
Cōſequẽtia nota: ⁊ antecedẽs ꝓ oībus partibꝰ patet ex
ſupra dictis. Sola em̄ eſſentia diuina q̄ eſt ſimplr ⁊ intẽ
ſiue infinita/eſt ſufficiẽs ratio diſtīcte ⁊ intuitiue cogno
ſcẽdi infinita q̄lia ſunt oīa cognoſcibilia. Potuit tñ habe
re cognitiōes diſtinctas infuſas multoꝝ ſingularium: ⁊
eoꝝ q̄ nō fuerūt preſentia: non tñ oīm/ꝓpter eoꝝ infini
Cõcl. 2. tatẽ. ¶ Scđa cōcluſio. Anima chriſti nouit oīa in ꝓprio
genere cognitione infuſa habitualiter in vniuerſali: nō
autẽ habitualiter ſingula in ꝑticulari. Prima pars ꝓba/
tur. Anima chriſti receptiua fuit habituum noticiarū ab/
ſtractiuarū in vniuerſali oīa repreſentátiū: ſilr ⁊ prin/
cipioꝝ ac veritatū/ex quibꝰ poterat ꝓcedere ad cogno/
ſcẽdas particulares res ac veritates: ergo illos recepit.
Tenet ꝯña: q: nulla perfectio poſſibilis aīe chriſti nō re
pugnãs maiori eſt ab ea remouenda. Habitꝰ aūt illi ſunt
perfectio aīe: ⁊ nō repugnat maiori ꝑfectioni/ſcz cogni/
tioni rerū in verbo: vt ſupra habitū eſt. Habẽs aūt illos
habitus habitualiter cognoſcit oīa in vniuerſali: ergo il
la pars cōcluſionis vera. Scđa pars ꝓbatur: q: ſicut co
gnoſcere in particulari actualiter oīa/arguit infinitatẽ.
Ita ⁊ cognoſcere in particulari habitualiter includit in/
finitatẽ. Infinitas aūt repugnat aīe chriſti: ergo. Conſe
quẽtia nota cū minore. Maior ꝓbaṫ: q: cuiuſlibet parti
cularis cognitiōis actualis pōt eſſe habitꝰ particulariter
ad eá inclinãs: ergo tot erūt habitꝰ particulares quot co
gnitiōes actuales: ſed poſſunt eſſe infinite actuales: ḡ et
infinite habituales. Maior declarata eſt in. ij. diſt. iij. q.
Cõcl. 3. ij. ⁊ minor eſt manifeſta. ¶ Tertia cōcluſio. Cognitione
intuitiua rerum in ꝓprio genere acquiſita: aīa chriſti no
uit tñ actualiter pſentia. Probaṫ: q: cognitio intuitiua
naturaliter acq̄ſita requirit actualẽ preſentiá obiecti: vt
patuit in ꝓlogo primi. q. j. ⁊ loco allegato diſt. iij. ſcđi. er
go acquiri nō pōt niſi obiecto pſente in ſe. vel vt quidaz
dicūt in aliquo in quo habet eſſe perfectiꝰ ꝙ nō in ſeipſo
vt puta in eſſentia diuina ſeu in v̄bo: ſed qđ ſic cognoſciṫ
ſm illud eſſe/nō cognoſciṫ in ꝓprio genere. non ergo in
ꝓprio genere pōt cognoſci ſeſſio petri/niſi ipſo pſente.
Et ita cū multa obiecta nō fuerūt: nec eſſe potuerūt pre
ſentia illi intellectui. i. aīe chriſti ſm eoꝝ exiſtentiá actua

lem/nō poterat habere noticiá intuitiuam iſtoꝝ. ¶ Sed
diceres. Potuit habere cognitionẽ oīm exiſtẽtiū ꝓ qua/
cūq; differẽtia tẽporis ꝑ ſpecies infuſas. Rñdeṫ negãdo
q: ſpẽs infuſe ſeu habitꝰ (qđ pro eodẽ accipio: nō em̄ po
no ſpẽs intellectuales pter habitꝰ) ille ergo ſpẽs vel ha
bitꝰ repreſentãt obiecta nō ſub rōne exiſtẽtie: ſz repreſen
tãt obiecta: ſiue ſint: ſiue non ſint actualiter. Noticia em̄
intuitiua nō relinq̄t poſt ſe habitū vel ſpeciẽ: ſed tñ ab/
ſtractiua: ⁊ ideo ſpẽs vel habitus infuſa vel infuſus non
mouet ad cognitionẽ intuitiuá: ſed tñ abſtractiuá: vt pa
tuit diſt. iij. lib. ij. Nunq̄ ergo ſciri pōt veritas cōtingens
noticia acquiſita niſi obiecta ſint in ſe pſentia. Deus aūt
illam creare poſſet in intellectu: ſed ſic nō eſt acq̄ſita. Et
licz deus infundat habitū ſupernaturaliter: tñ per illuz
habitū nō poteſt exire intellectus in noticiá actualẽ niſi
operatione actuali. Sic licz cecus ſupernaturaliter acci/
peret oculos: nō tamẽ per illos videret niſi naturaliter:
nec aliter ꝙ ſi eoſdez oculos habuiſſet a natura. Hec eſt
intentio etiá Scoti. ¶ Quarta ꝯcluſio. Quantū ad eui Cõcl. 4.
dentẽ contingentiū noticiá anima chriſti potuit ꝓficere N
⁊ nouas quotidie rerū noticias acq̄rere. Probaṫ: q: ad
nouá preſentiá alicuius obiecti actualez potuit acq̄rere
eius noticiá intuitiuá quá ipſo nō preſente nō habuit: er
go. Ex iſtis quoq; nouis cognitionibꝰ intuitiuis forman
tur noticie abſtractiue eorundez obiectoꝝ abſtractiue: a
quibus in memoria derelictꝰ fuit habitus: per quẽ potu/
it formare noticiá abſtractiuá obiecti prius intuitiue co/
gniti ⁊ abſtractiue atq; ex pluribꝰ talibꝰ abſtrahere noti/
cias vniuerſales: ⁊ cōſequẽter ꝓcedere ſicut eſt ꝓceſſus
in nobis: licz ꝓpter intellectus altitudinẽ ex paucis po/
tuit cognoſcere multa. Sic ergo proceſſu tẽporis multa
noſcere poterat experimẽto in ꝓprio genere que priꝰ nō
nouerat in tali genere: licz clariſſime illa nouerat in ver
bo: ꝓpter qđ nihil ignorare vel neſcire diciṫ. Licz nō ſin
gula oībꝰ modis quibus erãt noſcibilia nouit ſemꝑ: naz
quiſquis rem aliquá certo modo nouit: eá ignorare non
dicitur: vt vult Alexá. parte. iij. q. xiij. mẽbro. ij. Et ita ve/
rum eſt ꝙ ignorantiá nō aſſumpſit: vt dicetur diſtin. xv. ⁊
ſm hoc patet veritas textus euãgelij Luce. ij. Jeſus pro
ficiebat etate et ſapiẽtia et gratia apud deū et homines:
nō ſolum ſm apparentiá: ſed etiam ſm veritatẽ. Nam ex
hoc arguit Ambroſiꝰ lib. de ſpiritu ſancto: in chriſto eſſe
alium ſenſum ꝙ diuinū: quia ſm aliquẽ ſenſum/profecit
⁊ nō ſm diuinū: que probatio nihil valet/ſi tñ intelligi/
tur de profectu ſm apparentiá: quia ſic etiá ſm ſenſuz di
uinū profecit plura mirabilia diuinitatis opera ſucceſſu
tẽporis oſtẽdẽdo: ſic etiá plane intelligiṫ verbū apoſto/
li ad Hebre. v. Didicit ex his que paſſus eſt obedientiaz.
Didicit em̄ per experiẽtiá: qđ prius nouerat per habitū.
Ad hoc eſt illud beati Aug. lxxxiij. q. q. ix. contra appolli
nariſtas. Euãgelice narrãt hiſtorie qđ factū eſt: ⁊ veruz
eſt: ideo verba euãgeliſte vera ſunt vt exprimunṫ: nō ſic
de alijs ſermonibus tropicis ſcripture. Et nō videtur ꝙ
exponẽdū ſit ſm apparentiá tñ. Sed di. ibi diciṫ etiá ꝙ
profecit gratia. ſed ex precedẽti diſtinctione. xiij. patet ꝙ
gratia in eo fuit augmẽtata. Reſpondetur/ꝙ licz gratia
nō fuit in ſe augmẽtata: tamẽ vere profecit gratia: ꝑ gra/
tiam cōtinue operãdo meritorie/per quod profecit: non
quantū ad gratie augmentū: ſed per gratiá quantum ad
meritū ſibi vel alijs: qui ſunt effectus gratie: ſic ⁊ ꝓfecit
quantum ad profectum ſapientie qui eſt cognitio. Nam
profecit quantum ad cognitionẽ experimentalem: etſi
non quantum ad cognitionem habitualem vere ſcienti
ficam. ¶ Quantum ad articulum tertium/eſt dubiū pri Arti. 3.
mum/vtrum in anima chriſti ſimul fuerunt plures no/ Dub. 1.
ticie eiuſdem obiecti: puta vna in verbo: alia infuſa: alia Q
acquiſita. Et videtur ꝙ ſic: quia potẽtie in quocūq; ſunt
perfecte poſſunt in actus ſuos: in aīa chriſti fuerūt intel
lectus agẽs/⁊ intellectus poſſibilis perfecti: ergo pote/
rant in operationes ſuas ſcz producere noticias ⁊ reci/

230

pere. Ad illud dubiū reſpōdetur cōformiter ad predicta
in pncipio huiꝰ queſtionis per duas ꝓpoſitiōes. ¶ Pri/
ma. Cū actuali cognitiōe rerū in vbo poterāt ſimul eſſe
in aīa chriſti habitꝰ eorundē obiectoꝝ infuſi vel acquiſi/
ti in genere ꝓprio. Probať: q: habitus ſimul ſtat cū actu
eiuſdē obiecti cuiꝰ eſt habitus: ⁊ ideo nullus actus repu
gnat habitui reſpectu eiuſdē obiecti. Antecedens eſt ma
nifeſtū: q: habitꝰ ꝑ actuꝫ ſuū augeť: ⁊ ita nō corrūpiť. Si
dr / fruſtra poniť habitꝰ qui nō ꝓcedit in actū: ſꝫ vbi actꝰ
eſt ſtās ſicut cognitio rerū in vbo ꝗ nunꝗ corrūpitur: q:
beatifica: ideo habitꝰ reſpectu eiuſdē obiecti nunꝗ habe
bit actū per eū generatū. Rūdeť ꝙ q: habitus ſm ſe eſt
perfectio intellectꝰ / ſicut ⁊ oīs virtꝰ: etiā ſi nunꝗ exiret
in actū: ⁊ ꝑ hoc nō eſt iſta ꝑfectio ab aīa chriſti remouen
da: vt dictū eſt. Et licꝫ per habitū hmōi nō poſſet exire in
actū ſtāte cognitione obiecti ſui in vbo: nō tn̄ ideo eſſet
fruſtra: q: poſſet ceſſare cognitionibꝰ obiecti in vbo: q:
nō oīs cognitio obiecti in vbo eſt beatifica: ⁊ tunc habi
tus exire poſſet in actū ſuū. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Cognitio
ne actuali alicuiꝰ obiecti in vbo in intellectu exiſtēte / nō
eſt alia cognitio eiuſdē obiecti ſub eadē rōne repſentati/
ua in eodē intellectu / infuſa aut acqſita in ꝓprio genere.
Probatio: q: due cognitiōes eiuſdē obiecti ꝑfecte: ⁊ ſm
eandē rationē actuales / nō pn̄t ſimul eſſe in eodē: g̊ ꝓpo
ſitio vera. Cōſequētia nota. Antecedēs manifeſtū: q: aut
vtraqꝫ illarū eque ꝑfecte cognoſcitur obiectū: ⁊ tūc vna
ſupꝑflueret: aut nō: ⁊ tūc nō eſſent repreſentatiue obiecti
ſub eadē rōne. Et ſi dicis: cognitio ꝓprio genere eſt eque
perfecta cū cognitiōe in vbo. Rūdeť: hoc nō ſoluit: quia
etſi eſt minus ꝑfecta: g̊ magis ſupꝑfluit ſi nō ſub alia rōne
obiectū repreſentat ꝙ cognitio eius perfectior in verbo.
P ¶ Ad rationē dubij dr ꝙ hec ꝓpoſitio falſa eſt. Potētie
in quocūqꝫ ſunt ꝑfecte ⁊c. vt dicit Sco. vniuerſaliter: ſed
ſolū vera eſt de potētia impꝑfecta ad terminos ſuarū acti
onū. Si aūt ab aliquo agēte preueniēte potentiā inducti
ſunt termini nō poterūt agere ad hmōi terminos: nō ꝓ/
pter impꝑfectionē ſui: ſed ꝓpter poſitionē termini ab alio
agēte: nec ꝓpter h̄ ſunt negāde eſſe in natura: quia ſunt
ſimplr̄ ꝑfectiōes nature ſiue habeāt terminos ſuos a ſe/
ipſis ſiue ab alijs: ſicut potētia generatiua ſibi ſilis ꝗad
ſpeciē nō eſt fruſtra in homine: licꝫ nunꝗ habeat termi/
nū a ſe: ſed ſemper preueniatur a deo formaꝫ humanam
creante: ſi ponatur potentia diſtincta a natura. Si dici/
tur cognitiōes ſpecie diſtīcte eiuſdē obiecti ſtāt ſimul: ſi/
cut intuitiua ⁊ abſtractiua: ſed cognitio obiecti in vbo ⁊
eiuſdē in genere ꝓprio ſpecie diſtinguunť: ſicut matuti/
na ⁊ veſpertina: g̊. Rūdeť ꝙ cognitiōes ille matutina et
veſpertina: h̄ eſt in vbo ⁊ genere ꝓprio: ſi ſunt eiuſdē ob
iecti: ⁊ ſm eandē rationē: differunt tm̄ penes cauſas effi
ciētes: ſicut hō creatus ⁊ hō genitꝰ. Sed talis diſtinctio
cauſarū nō facit diſtinctionē ſpeciuocā ſm beatū Augu.
ad Deogratias. ⁊ ſm ſanctū Amb. de incarnatiōe. Diſpa
ritas ortus nō facit diſtinctionē nature: vt patet de adā
⁊ nobis. Nō ergo differūt dicte cognitiōes ſpecie. Et ſi/
cut dictū eſt de cognitione actuali: ita etiā de habituali:
ita ꝙ ſi habitꝰ certe cognitiōis fuerit infuſus / non poniť
habitꝰ reſpectu eiuſdē cognitiōis nouꝰ acqſitꝰ: vn̄ ſi ha/
bitꝰ infuſus exeat in cognitiones actuales: ille actuales
nō generāt nouū habitū: ſed bene augmētāt priorē infu
ſum. Vn̄ ſi infundanť actuales cognitiōes ſine habitu:
ille cognitiōes generabūt habitū acquiſituꝫ: ſi ſimul in/
fundiť habitꝰ augmētabūt eū: ⁊ loquor de habitu infuſo
eiuſdē ſpeciei cū acqſito: qui immediate pōt in oēm effe/
ctum habitꝰ acquiſiti: qđ dico ꝓpter virtutes infuſas / fi/
dem / ſpem / charitatē: qui ſunt habitꝰ alteriꝰ rōnis cū ac/
quiſitis: ⁊ ideo ſtant ſimul cū acquiſitis: vt. j. diceť / diſt.
Dub. 2. Q xxiij. ⁊ ſequētibus. ¶ Dubitať ſcd̄o vtrū aīa chriſti intui
tiue ⁊ perfectiſſime videns verbū comprehendat verbi
infinitatē. Reſpōdetur breuiter ꝙ nō ſolū intellectꝰ ani
me chriſti; ſed et cuiuſlibet beati cognoſcit diuinā eſſen/
tiam vt infinitam: nec alr̄s quietaretur niſi apprehēderet
obiectum vt infinitū. Nec ex hoc ſequitur ꝙ ſit eque per
fecta ſicut viſio verbi increata: licꝫ ſit eiuſdē obiecti ſub
eadem ratione: ſcilꝫ ſub ratione infiniti. Neqꝫ actus ca/
piunt ſuam diſtinctionē ⁊ vnitatē ab obiecto formaliter:
ſed ſeipſis intrinſece vniūtur ⁊ diſtinguūtur: ⁊ licꝫ ex di/
ſtinctione obiectoꝝ arguatur diſtinctio actuū: nō tamen
ex vnitate vnitas: quia eiuſdē obiecti ſub eadem ratione
poſſunt eſſe plures actus: ſicut cognitio et volitio. Et co
gnitio intuitiua ⁊ abſtractiua ſunt eiuſdē obiecti ſub ea/
dem ratione: vt in prologo dictū eſt. Sed an intellectus
creatus videns verbū cōprehendat ipſum / eſt notandū
ꝙ cōprehendere accipitur quinqꝫ modis: vt dicit Ockā
q. xij. quarti. Primo modo eſt videre aliquod viſibile / ita
vt nihil eius lateat: ⁊ ſic cōprehendere eſt diſtincte vide
re. Scd̄o modo eſt videre aliquod totū ⁊ diſcernere in/
ter partes eius. Tertio modo eſt videre aliquod viſibi/
le perfectiſſima viſione qua videri poteſt. Quarto mo/
do cōprehēdere eſt cognoſcere aliquid ſub omnibꝰ pre/
dicatis ſibi cōuenientibus. Quinto modo eſt cognoſce
re intellectione habēte talem proportionē ad alias intel
lectiones / qualē habet obiectum ad alia obiecta. Vel vt
dicit Scotus. Cōprehēdere eſt ſic intelligere / vt ſit tāta
perfectio in intellectiuitate intelligētis / quāta eſt intelli
gibilitas intelligibilis: ita ꝙ ſit ibi quedā cōmenſuratio:
⁊ neutrum aliud excedat. Et ſic dicit Auguſtinus lib. xij.
de ciuitate dei. c. xviij. Quicquid ſciētia cōprehēditur / ſci
entis cognitione finitur. quod nō eſt intelligendū ꝙ ab
ſolute finiatur: ſed finitur cognoſcēti vt ibi manifeſte de
clarat: quia cognoſciť ſm totā ſui cognoſcibilitatē: ⁊ ita
reſpectu eius ſe habet ac ſi eſſet finitū / eo ꝙ non excedit
cognitiuitatē intelligētis: ſed eſt ibi cognoſcētis ⁊ cogni
ti adequatio. Primo modo dicitur ꝙ quicqd videt eſſen
tiā diuinā cōprehendit eā: quia videt eam diſtincte: quia
non habet partes quarū aliqua poteſt latere aliqua ap
parere. Secūdo modo eſſentia ſeu verbū a nullo cōpre/
henditur: quia nō habet partes inter quas diſcerni poſ/
ſit. Tertio modo nō poteſt cōprehendi niſi ab intellectu
ſuo: quia omni cognitiōe creata ꝑfectior eſt viſio increa/
ta. Neqꝫ aliqua creatura iſto modo cōprehēdi pōt niſi a
ſolo deo. Quarto modo ſimiliter nō poteſt cōprehendi
niſi a ſeipſo: q: ipſe ſolus nouit oīa predicata ſibi conue
niētia. Sic ⁊ quinto modo ſolus cōprehēdit ſeipſum: q:
ſicut cognitio increata infinite excedit oēm cognitioneꝫ
creatā: ita obiectū increatū infinite excedit omne obie/
ctum creatū. Et tanta eſt intellectiuitas in intellectu di/
uino: quāta intelligibilitas in eſſentia diuina. quia vtro/
biqꝫ eſt īfinita. His tribꝰ vltimis modis cōmuniꝰ accipiť
cōprehēdere: qui ſoli deo cōueniunt reſpectu obiecti in/
creati. ¶ Et ſi obijciť ſi intellectꝰ creatꝰ cognoſcit diuinā R
eſſentiā ſub rōne infiniti: tūc cognoſcit ipſam ſub perfe/
ctiſſima rōne: q: nō eſt ꝑfectior ratio / ꝗ ſit ratio infiniti:
ergo cōprehēdit. Dicendū ꝙ nō oīs ratio infiniti eſt ꝑfe
ctiſſima: hoc eſt non oīs ratio qua aliquid cognoſciť eſſe
infinitū eſt perfectiſſima: q: inter tales ſunt gradus: q:
vna clarior alia: ⁊ increata ꝑfectior creata ſicut in ſimili:
nihil eſt ꝑfectius natura intellectuali: tn̄ nō oīs natura
intellectualis eſt ꝑfectiſſima. Poſſet moueri dubiū: vtrū
perfectiſſima noticia creabilis tā rerū in vbo ꝗ in ꝓprio
genere ſit cōicabilis anime chriſti: ſed ꝑ oīa rn̄dēdū erit
ſicut de grā. ſi ſumma cognitio eſt creabilis: rn̄deť affir/
matiue. ſin autē rn̄detur negatiue. ¶ Tertio dubitať iu/ Dub. 3. S
xta tertiā concluſionē tertus: vtrū anime chriſti cōmuni
cari potuit omnipotētia. Reſpōdeť ꝙ homini chriſto at/
tribuitur omnipotētia per cōmunicationē idiomatū: ſi/
cut cetere ꝓprietates diuine. Sed de humana natura in
chriſto / que eſt creatura: reſpōdetur breuiter ꝙ omnipo
tentia nulli creature cōmunicari poteſt. Cuius ratio eſt:
q: omnipotētia includit infinitatē intēſiuā et extēſiuam
quantū ad durationē. vtraqꝫ repugnat creature: et ratio

omnipotētie

omnipotētie repugnat rationi creature. Primū pꝛobatur: potentia pꝛoducendi dicit perfectionē in pꝛincipio pꝛoductiuo ad minus tantā/quanta eſſe poteſt in effectu ꝓducibili ab eo tanꝙ̄ a cauſa totali: ergo omnipotētia dicit perfectionē equiualentē aut maioꝛē perfectionē omniū pꝛoducibiliū: ſed ꝓducibiliū nō eſt terminus: quia quocūqꝫ pꝛoducibili dato/poteſt ꝓduci ꝑfecti⁹: vnde nō eſt dabile ſummū ꝓducibile. Similibus rationibus ſicut de gratia tactū eſt diſt. xiij. huius ergo ꝑfectionis pꝛincipij omnipotentis nō eſt dare terminū: et ꝑ cōſequēs habet ꝑfectionē infinitā. Secundū pꝛobaꝝ: quia neceſſe eſt omnipotentē eſſe eternū et ita duratiōe infinitū. Antecedēs ꝓbaꝝ: quia cū nihil poſſit ſeipſum pꝛoducere de nō eſſe. j. de trinitate. nihil generat ſe. neceſſe eſt omnipotentē eſſe impꝛoducibilem de nō eſſe: quia ſi eſſet ꝓducibilis: cū non habeat potentiā pꝛoducendi ſe de nō eſſe/non erit omnipotens: deficit em̄ ſibi potentia ſe ꝓducendi: cum tamē ſit ꝓducibile de nō eſſe ad eſſe: et per hoc patet tertiū/ꝙ ratio omnipotentie includit eſſe pꝛincipiū omnium factibiliū de nō eſſe ad eſſe. Hec autē repugnat creature: quia nulla creatura poteſt eſſe pꝛincipiū omniū poſſibiliū: quia nō ſuijpſius. ¶ Si dicis. Omniſcientia etiā includit infinitatē: et tamē attribuiꝝ anime chꝛiſti. Reſpondeꝝ ꝙ eo modo quo includit infinitatē: hoc eſt vt includit cognoſcere oīa cognoſcibilia diſtincte/ſm̄ pꝛopꝛias rationes/non attribuiꝝ anime chꝛiſti: ſed modis ſupꝛa expoſitis/ſm̄ quos non includit infinitatē. ¶ Additū eſt notanter ꝓducibili de nō eſſe: quia omnipotētia non repugnat ꝓducibili ſimpliciter: quia filius in diuinis ꝓducitur et eſt omnipotens/ſimiliter et ſpiritusſanctus. ſed neuter ꝓducitur de non eſſe: vt patuit in pꝛimo.

¶ De ſacramento dominice paſſionis. Diſtinctio. xv.

Oſtꝙ̄ magiſter egit

de myſterio incarnatiōis: cōſequenter in octo ſequētibus diſt. agit de ſacramento dominice paſſionis. Et circa hoc duo facit. Pꝛimo agit de paſſione quantū ad eius initium ⁊ pꝛogreſſum. Secundo quantū ad eius terminū diſt. xxj. Circa pꝛimū pꝛimo de paſſione agit quantū ad eius veritatē. Secūdo quantū ad eius congruitatē diſ. xx. Circa pꝛimū adhuc duo facit. Pꝛimo agit de paſſione in ſe/inueſtigādo eius poſſibilitatem et neceſſitatē. Secūdo quātum ad eius effectum/inquirendo eius meritum ⁊ vtilitatē diſt. xviij. Pꝛima in duas: quia pꝛimo inueſtigat paſſiōis poſſibilitatē. Secundo eius neceſſitatē. diſt. xvj. In hac ergo diſt. xv. poſſibilitatē paſſionis chꝛiſti ex eo ꝓbat: quia coꝛpus vere paſſibile aſſumpſit. Unde huius diſt. ſentētia his tribus cōcluſiōibus ſummarie notaꝝ. ¶ Pꝛima. Chꝛiſtus verā naturā hoīs/animā. ſ. paſſibilē ⁊ coꝛpus paſſibile accepit/cū penalibus vtriuſqꝫ defectibus: quos ipm̄ ſuſcipe decuit: ⁊ noſtre ſaluti expediuit. ¶ Secūda. Sicut aſſerere chꝛiſtū hoīs ſimilitudinem nō veritatē aſſumpſiſſe ē hereticū: ita dicere ipm̄ in paſſiōe doloꝛē in carne ⁊ in animo triſticiā verā nō ſenſiſſe ē a veritate deuiū. ¶ Tertia concluſio. Chꝛiſt⁹ defect⁹ penales q̄s aſſumpſit nō ſm̄ paſſionē: ſed ꝓpaſſionē volens ſuſtinuit. Pꝛopaſſionē vocat magiſter poſt beatum Hierony. ſuper Matth. dum q̄s ita timoꝛe vel triſticia aut doloꝛe afficitur vt mens inde a rectitudine aut de cōtēplatiōe nō moueaꝝ. Paſſio vero diciꝝ cū mens turbatione victa a rectitudine declinat. Hāc chꝛiſtus nō habuit: qui ſicut nō peccare: ita nec a rectitudine aut perfectiſſima dei contēplatione declinare potuit. Has concluſiones multis auto. coꝛroboꝛat: ⁊ ad cōtrarium ſonātes auto. Aug. ⁊ Hila. exponit.

¶ Queſtio vnica.

a # Irca hāc diſtinctionem

queriꝝ/vtrū anima chꝛiſti ſm̄ quālibet ei⁹ partē/habuit maximā triſticiā ⁊ doloꝛē. ¶ Pꝛemiſſis notabilibus terminoꝝ declaratiuis ꝑ articulo pꝛimo: cōcluſiōes ponūtur pꝛo ſecūdo/cū mouēdoꝝ ſolutiōibus dubioꝝ pꝛo tertio. ¶ Quantū ad pꝛimū/notādū circa iſtū terminū eius anime partē/ꝙ ꝑ partes anime intelliguntur anime potētie et potētiarū poꝛtiōes: nō em̄ habet anima chꝛiſti (ſicut nec alterius hoīs) partes aliquas ſm̄ ſuā ſubſtantiā: cum ſit ſubſtantia ſimplex ⁊ incōpoſita/indiuiſibilis: licet cōponibilis cū materia ad hoīs cōpoſitionē. Querit autē queſtio ſolū de potētijs anime cognitiuis et appetitiuis: q̄m nō cognitiue/nec appetitiue/neqꝫ doloꝛis/neqꝫ triſticie ſunt capaces/q̄les ſunt nutritiua ⁊ executiua. Intelligēda ergo eſt q̄ſtio tantum de potētia ſenſitiua ⁊ intellectiua/nō quidē cognitiua: talis em̄ vt ſic non triſtaꝝ/aut dolet cognoſcēdo: nam penarū cognitio nō infert doloꝛē vel triſticiā in cognitiua: licet ſit cauſa mediata doloꝛis ⁊ triſticie in affectiua. Deus naqꝫ ⁊ beati: ſed ⁊ iudex human⁹ et executoꝛ ſentētie penas cognoſcūt: nō tamē ex hoc triſtanꝝ neqꝫ dolēt. Sunt em̄ doloꝛ ⁊ triſticia paſſiones ſequētes actus appetitus: ſicut ⁊ gaudiū ⁊ delectatio: ſed intelligēda eſt de potentia appetitiua tā ſenſitiua ꝙ̄ intellectiua. Appetitus vero intellectiuus diſtinguiꝝ: ſicut ⁊ intellect⁹ in poꝛtionē ſuperioꝛē ⁊ inferioꝛē. Superioꝛ poꝛtio dupliciter accipiꝝ. Uno modo ſtricte ꝓ illa poꝛtione q̄ circa diuina ⁊ eterna volēda ⁊ diligēda verſatur: tanꝙ̄ circa obiecta tantū. Large capiꝝ pꝛo poꝛtiōe que verſaꝝ circa eterna vel tēpoꝛalia in oꝛdine ad eterna tanꝙ̄ circa ſua obiecta. Per oppoſitū diciꝝ de poꝛtiōe inferioꝛe. Pꝛimo modo ad poꝛtionē ſuperioꝛē volūtatis ꝑtinet tantū fruitio oꝛdinata: ſed ſcđo modo eius eſt tam fruitio ꝙ̄ vſus oꝛdinatus: ⁊ de hoc latius tractatū eſt diſt. xxiiij. li. ſcđi. ¶ Scđo notandū/ꝙ beatus Augu. xiiij. de ciui. dei. c. xv. ponit differentiam inter doloꝛē ⁊ triſticiā: nā dicit. Doloꝛ carnis tantummodo offenſio eſt anime ex carne ⁊ quedā ab eius paſſiōe diſſentio: ſicuti animi doloꝛ q̄ triſticia nūcupaꝝ: diſſenſio ē ab his rebus q̄ nobis nolētib⁹ accidūt. Unde patet ꝙ doloꝛ ꝓpꝛie accipiēdo terminū: q̄a eſt paſſio iexiſtēs aīe a carne ꝑtinet ad partē ſenſitiuā. Triſticia vero q̄ eſt paſſio conſequēs nolitionē rei nobis accidētis ꝑtinet ad partē intellectiuā ſiue ad rōnē: vtrūqꝫ ad appetitū: illa ad appetitum ſenſitiuū: iſta ad appetitū ſiue volūtatē. Cauſaꝝ aūt doloꝛ in appetitu ſenſitiuo ab appꝛhenſiōe ſenſitiui obiecti diſcōuenietis ſeu leſiui: ⁊ a potētia ↄcurrēte deo tāꝙ̄ cauſa p̄ma ⁊ nō ab obiecto appꝛehēſo. Qđ nō ab obiecto patet ꝑ ꝓpoſitionē frequēter acceptā: q̄a effect⁹ ſufficiēter depēdet a ſuis cauſis eſſentialib⁹: ſed deſtructo obiecto/remanēte appꝛehēſione ei⁹ in ſenſu: nihilomin⁹ cauſari poteſt in appetitu ſenſitiuo doloꝛ vel delectatio: ſicut patet cū ſenſus interioꝛ: puta phantaſia per noticiam abſtractiuam appꝛehendit aliquod obiectū nociuū vel delectabile. quantūcunqꝫ obiectū illud annihileꝝ/poteſt cauſari doloꝛ vel delectatio in appetitu ſenſitiuo. Similiter ſi deus cōſeruaret noticiā intuitiuā in ſenſu/deſtructo obiecto: aut cauſaret eā abſente obiecto: cauſareꝝ nihilominus delectatio vel triſticia: ⁊ ideo obiectū appꝛhēſum non ē cauſa imediata iſtaꝝ paſſionū: ſed tm̄ cauſa cauſe q̄ten⁹ naturaliter cauſat cognitionē intuitiuā in ſenſu ⁊ eam cōſeruat: q̄ cognitio imediate cauſat paſſiōes pꝛedictas. Pꝛimum patet ꝑ experientiā in ſomno ⁊ in amētib⁹ ratiōe carētib⁹: q̄ delectanꝝ ⁊ triſtanꝝ vſqꝫ ad riſum ⁊ fletū obiectis nō p̄ſentib⁹: ꝙ̄uis ab eis appꝛhendunꝝ vt p̄ſentia. Scđm qđ adduciꝝ de noticia intuitiua a deo ſupnaturaliter cauſata nō videꝝ ꝓbare: tum q̄a naturaliter nō poteſt ꝓduci nec cōſeruari noticia intuitiua ſine obiecti p̄ſentia: ſed ꝑ actū ſupernaturalē nō tolliꝝ ratio cauſe naturalis: ſicut licet de⁹ poſſet cauſare omnē effectum ſine cauſa ſcđa ſupnaturaliter: nō tamē ideo tolliꝝ ratio cauſe a cauſa ſcđa/ceſſante actu ſupnaturali. Tum q̄a ſi cōſeruaret de⁹ intuitiuā noticiā deſtructo obiecto: ꝑ illā cognoſcereꝝ obiectū nō eſſe: ⁊ ita ꝑ illā noticiā nō cauſareꝝ doloꝛ vel delectatio. ¶ Doloꝛ ergo eſt paſſio cōſequēs appꝛehenſionē obiecti diſcōueniētis tāꝙ̄ pꝛeſentis: ⁊ delectatio eſt paſſio cōſequēs appꝛehēſionē obiecti tanꝙ̄ cōueniētis ⁊ p̄ſentis: ⁊ hoc in parte ſenſitiua ſiue obiectū ſit p̄ſens ſiue nō: ⁊ per

[Right margin notes: Artic. 1. — Nota. 1. — Nota. 2. — B]

ħoc cauſa doloꝛis ⁊ delectatiōis eſt appꝑhenſio cū potētia.
E ¶ De triſticia q̄ eſt paſſio voluntatis aliter ſentit Sco. in
ſuo tertio diſt. preſenti: aliter Ockā in fine ſui tertij. Sco-
tus ponit quattuoꝛ modos q̄bꝰ triſticia generari poterit in
voluntate. Pꝛimus ⁊ pꝛincipalis eſt/ quādo accidit aliqđ
nolitū actu elicito: tunc em̄ nolitionē illā obiecti appꝑhenſi
per intellectū ſeq̄tur triſticia in volūtate: que nō eſt actus
volūtatis elicitꝰ: ſed paſſio naturaliter cōſequēs appꝛehen
ſionē obiecti ſic noliti. Nec eſt illa triſticia in libera poteſta
te volūtatis immediate: quia ſtāte pꝛeſentia obiecti quātū
ad eius appꝛehēſionē et nolitionē eius/ nō poteſt ſequi tri-
ſticia naturaliter. Eſt tamē triſticia in poteſtate voluntatis
mediate: quia mediāte actu nolitiōis elicito q̄ eſt in libera
poteſtate volūtatis: vnde poteſt nō elicere nolitionē obie-
cti: immo poteſt elicere actū oppoſitū: quia poteſt ipm vel-
le: et tūc cedit triſticia. Sic ⁊ gaudiū in voluntate generaꝛ̄
naturaliter ad p̄ſentiā (hoc ē ad appꝛehēſionē) obiecti vo
liti tanq̄ p̄ſentis. Ex quo patet duplex differentia inter ge
neratione doloꝛis in appetitu ſenſitiuo/ ⁊ triſticie in volun
tate. Pꝛima: q̄a doloꝛ generaꝛ̄ in appetitu ſenſitiuo ad ap-
pꝛehenſionē pꝛeſentie obiecti ex natura ſua diſcōuenientis
appetēti: quia ex natura ſua leſiui. Triſticia vero in volūta
te generaꝛ̄ ad appꝛehēſionē pꝛeſentie obiecti diſcōueniētis
nō ex natura rei: ſed ex nolitiōe volūtatis. Unde licet aliq̄d
ex natura ſua ſit cōueniēs volūtati: puta vltimꝰ finis: ⁊ ali
quid ex natura ſua diſcōueniēs vt coꝛruptio ſubiecti: tamē
ſit vltimate cōueniēs per actū volūtatis elicitū/ acceptan-
tis ⁊ cōplacētis ſibi in p̄ſentia talis obiecti/ q̄ actꝰ eſt velle.
Et ſimiliter obiectū ſit diſcōueniēs vltimate voluntati: q̄a
nolitū. Unde bꝛeuiter obiectū dicit̄ cōueniēs volūtati: q̄a
eſt volitū: ⁊ diſcōueniēs quia nolitū. ¶ Sc̄da differētia q̄a
triſticia in volūtate p̄ſupponit actū voluntatis elicitum: a
quo realiter diſtinguit̄: nō ſic doloꝛ in ſenſu. Pꝛimū patet
quia quātūcunq̄ ratio pꝛeſentet aliqđ obiectū volūtati vt
diſcōueniēs: nō tamē ſequit̄ triſticia in volūtate: niſi obie-
ctū ſit nolitū actu volūtatis elicito: immo ſi fuerit volitū.
(Poteſt em̄ volūtas velle obiectū oſtenſum: vt diſcōueni
ens ex ſua libertate: vt patet de ſciēter peccātibus cōtra di
ctamē ratiōis rectū) tūc ſequit̄ delectatio ſiue gaudium in
volūtate. iuxta illud ſapientis Pꝛouerb. ij. Letant̄ cū ma-
lefecerint: ⁊ exultāt in rebus peſſimis. ¶ Q̄đ autē gaudi-
um ⁊ triſticia nō ſit actus ille elicitꝰ/ velle vel nolle obiectū
patet: quia poteſt ſtare actus elicitus obiecti nō cōſequēte
gaudio vel triſticia. Pꝛimū patet in demonibꝰ qui multa
volunt: vt peccata hominū/ eoꝝq̄ perpetuā dānationē: ⁊
tamē his accidētibus nō gaudēt. Si angeli boni nolūt ſue
cuſtodie cōmiſſos peccare: ⁊ tamē ipſis peccātibus nō tri-
ſtant̄: quia ſicut gaudiū miſerie: ita triſticia oīs repugnat
gloꝛie: ideo aūt illi nō gaudēt: nec iſti triſtant̄: quia deꝰ ad
huiuſmodi paſſiones nō concurrit: et ꝑ hoc cauſas inferio
res a ſuis actiōibꝰ reſpectu taliū paſſionū ſuſpēdit: nō aūt
ſuſpēdit reſpectu actuū elicitoꝝ: ad hoꝝ em̄ ꝓductionē con
currit. Sc̄m patet: q̄a appetitꝰ ſenſitiuꝰ reſpectu obiecti cō
ueniētis et pꝛeſentis appꝛehēſi/ nō habet aliū actū niſi dele
ctationē: et reſpectu diſcōueniētis nō niſi doloꝛem: aliū em̄
actū nō experimur: nec ponēda eſt pluralitas ſine neceſſi-
tate. Unde vt dicit Ockā vbi ſupꝛa. Appetitus ſenſitiuus
non habet actū aliquē niſi deſiderij ⁊ fuge. Et illi ſoli ſunt
reſpectu obiectoꝝ abſentiū ⁊ nō habitoꝝ. Reſpectu illiꝰ ob
iecti aūt qđ appetitꝰ deſiderat vel fugit/ ſtantibꝰ illis acti-
bus in appetitu nunq̄ cauſat̄ doloꝛ vel delectatio in eodē
appetitu: ſed quādo obiectū deſideratū habetur et eſt pꝛe-
ſens potētie appꝑhenſiue: tūc ceſſat actus deſiderij: q̄a tunc
actus deſiderij nō eſt quādo cauſat̄ huiuſmodi delectatio:
et ꝑ cōſequēs eius cauſa eſſe nō poteſt: hos aūt actꝰ deſide-
rij et fuge. (Actus fuge eſt actus diſplicētie) ſequit̄ in eodē
appetitu ſpes ⁊ timoꝛ: q̄ ſunt paſſiones: ⁊ patet eoꝝ diſtin
ctio per ſeparationē: quia ſtat appetitū deſiderare obiectū
cōueniēs ⁊ abſens: et tamē nō ſperare: quia nō oſtendit̄ vt
poſſibile haberi. Similiter ſtat ad appetitū refugere obie-
ctum diſcōueniēs et nō timere: quia nō oſtēditur vt occur-
ſurum. ¶ Secūdus modus cauſandi doloꝛē in voluntate D
(doloꝛ hic ſumit̄ large ꝓ triſticia) ſm̄ Sco. eſt ꝑ nolle cō
ditionatū: vt ſi nolitū cōditionata nolitiōe accidat. Unde
duplex eſt nolle: ſimiliter ⁊ velle: ſcilicet abſolutū ⁊ ꝯditio
natū. Nolle abſolutū eſt quando aliq̄s ſimpliciter obiectū
oſtenſum nō vult actu poſitiuo ſine quacūq̄ cōditione: vt
dum vult nō moꝛi. Sic velle abſolutū oppoſito modo quā
do quis ſimpliciter vult obiectū oſtenſum ſine cōditione.
Nolle em̄ cōditionatū eſt: dū quis vult aliq̄d ꝓpter certam
cōditionē exiſtentē: qđ tamē quantū in ſe eſt nollet: ſublata
ſcilicet cōditione tali: vt ſi mercatoꝛ in periculo maris exi-
ſtens pꝛoijcit merces vt euadat periculū: reſpectu ꝓiectio
nis merciū habet nolle conditionatū. Licet em̄ ſimpliciter
loquēdo vult pꝛoijcere: quia nō coactꝰ ab aliquo extrinſeco
pꝛoijcit: tamē nollet pꝛoijcere quātū in ipſo ē: ſi alias nō ꝓij
ciēdo periculū poſſet euadere. Uolitio ergo qua vult ꝓij-
cere merces expꝛimit̄ per volo: ⁊ nolitio cōditionata ꝑ nol
le: ſcilicet ſi poſſet alias euadere: ⁊ talis nolitio cōditiona-
ta ſufficit ad triſtandū de ſic nolito eueniēte: ſicut mercatoꝛ
cū triſticia eijcit merces: nec ibi velle oppoſitū facit tantū
habere gaudiū ſicut nolle conditionatū triſticiā. Talis em̄
nolitio ⁊ volitio cōditionata ſufficit ad pctm̄ moꝛtale: qua
le foꝛte fuit peccatū angeloꝝ non pꝛius deceptoꝝ q̄ pecca
rent: quia voluerūt quātū in eis erat: eſſe equales deo: ſed
noluerūt ſimpliciter: quia hoc viderūt eis impoſſibile. Si-
militer q̄ metu pene moꝛtis idola colit: moꝛtaliter peccat:
licet nollet ſi alias moꝛtē euadere poſſet. Similiter q̄ vel-
let occidere pꝛoximū ſi impune poſſet; licet ſimpliciter no-
lit: tamen ſic volēdo cōditionate peccat moꝛtaliter. Etiam
ſufficit volūtas ꝯditionata ad meritū quale eſt in miſerāte
coꝛde ꝓximo nō potēte ſubuenire in opere. ¶ Tertius mo
dus cauſandi triſticiā eſt: dum obiectū naturaliter diſcōue
nit: ſiue nolitū ē ab ipſa volūtate vt potētia naturali abſq̄
hoc q̄ obiectū ſit nolitū nolle elicito: tūc nihilominꝰ ſuffi-
cit (dum tamē oſtēdit̄ ꝑ intellectū vt tale) ad triſticiā in vo
luntate cauſandā. Hoc ꝓbat̄: quia ſm̄ Aug. in encħ. Uolū
tas ita vult beatitudinē: q̄ non poteſt velle miſeriā. Illud
aūt velle eſt naturale: igit̄ velle naturale alicuiꝰ ſufficit ad
nō velle oppoſitū illius. Et ꝑ cōſequēs ad nō poſſe natura
liter gaudere de illo oppoſito ⁊ ad neceſſario triſtari de il-
lo: ſicut naturale velle beatitudinis ſufficit ad triſtandū de
miſeria naturaliter. ¶ Quartꝰ modus eſt: dum obiectū eſt
diſcōueniēs appetitui ſenſitiuo ⁊ ſibi triſte: ⁊ ꝑ hoc ſufficiē
ter diſcōueniēs volūtati: dū tamē oſtēdat̄ ſibi ꝑ intellectū:
ꝓpter colligantiā volūtatis cū appetitu ſenſitiuo. Nā illa
cōnexio volūtatis cū appetitu ſenſitiuo p̄ſentato appetibi
li ꝑ intellectū volūtati: ſufficit ad hoc vt cōueniēs appeti-
tui ſenſitiuo ſit conueniens volūtati: ⁊ diſcōueniēs triſte.
Sic em̄ ponit̄ aliqua delectatio ſurrepticia p̄cedere in vo-
lūtate oēm actū liberū volūtatis. Et ſicut ponit̄ in delecta
tionibus ſurrepticijs: ita poni poteſt in triſticijs et doloꝛi-
bus reſpectu obiectoꝝ triſtiū: vt ſicut intellectꝰ cooperat̄
ſenſui foꝛtiter immutato ſi nō ſit circa alia diſtractꝰ: ita po-
nat aliquis volūtatē nō neceſſario coopari: ſed cōpati ap-
petitui ſenſitiuo patiēti: et hoc circa idē obiectū ſi nō impe
pediat̄ volūtas ꝑ non cōſiderationē intellectꝰ: vel ꝑ aliud
impedimentū vincēs. Hoc modo diceret̄ q̄ coꝛrupta violē
ter: licet cōdelectet̄ in volūtate delectatiōe appetitus ſenſi
tiui nō tamē peccaret: q̄a etiā delectatio ⁊ delectabile poſ-
ſent eſſe nō volita quātū ad omnē actū elicitū voluntatis.
¶ Sic ergo recolligēdo dictos modos/ pōt dici ait Sco.
de quadruplici diſcōuenienti volūtate eſſe triſticiā pꝛopꝛie
Uno modo de ſimpliciter nolito actu ⁊ habitu eueniente.
Sc̄do modo de habitualiter nolito et actu cōditionaliter
eueniēte: licet tamē abſolute volito cōtra conditionē habi
tualem. Tertio modo: q̄a diſcōueniēs volūtati vt natura.
Quarto modo: quia diſcōueniēs appetitui ſenſitiuo: cui
cōiungit̄ volūtas nō habituata ſeu inclinata ad oppoſitū
vehementius/ q̄ ſit inclinatio eius ad appetitū ſenſitiuū.

¶ Primis duobus modis cōſentit Ockā tāq̄ veris ⁊ cer
tis:ſed vltimis duobus modis diſſentit. Nam videtur eſſe
cōtra experientiā.ſeipm em̄ volūtarie interimēs nō triſtaꝛ
ſm volūtatem:licet doleat ſm ſenſum:q̄uis corruptio il/
la ſit volūtati diſcōueniens vt nature. Itē apl'i gaudentes
ibāt a cōſpectu cōcilij:qm̄ digni habiti ſunt ꝓ nomine ieſu
cōtumeliā pati. Actuū.v.et tamē paſſio illa fuit diſcōueni/
ens nature. Sic beata Agatha gloriāter et cum leticia ibat
ad carcerē. Et generaliter ſancti martyres nō cum triſticia
volūtatis:licet cū pena ſenſus paſſi ſunt:ſed cum gaudio.
Nō autē ſtant ſimul triſticia ⁊ gaudiū de eodē obiecto ⁊ in
eodē ſubiecto:nec pōt dictū illud ꝓbari niſi ꝑ experientiā
ſicut nec aliter improbari. Et qm̄ de hoc nō eſt habita aliq̄
experiētia:ſed magis ad oppoſitū:ideo videꝛ volūtarium
¶ Ad rationē ꝓ tertio modo de ſancto Aug.diciꝛ:ꝙ eſto
ꝙ nō poſſit velle miſeriā:et ꝑ hoc nō poſſe gaudere de mi/
ſeria:quia deficit actꝰ volūtatis elicitꝰ:puta velle quē ha/
bere nō poteſt reſpectu miſerie:non ſequiꝛ ꝙ neceſſario tri
ſtetur de miſeria:niſi diceretꝛ ꝙ oſtēſa miſeria neceſſario eli
ceretur nolle eiꝰ:et ita autoritas magis eſt ad oppoſitum.
¶ Ad aliud pro quarta via de corrupta violēter dici poteſt
dupliciter. Uno modo ꝙ talis licet delecteꝛ ſm ſenſum ta/
ctus:nō tamen ſm volūtatē niſi libere de nouo cōſentiret.
Hanc ſolutionē tāgit Sco.ipſe. ¶ Aliter poteſt dici: ꝙ vo
litiōes ſurrepticie nō ſunt in poteſtate voluntatis:ſed cau
ſantur naturaliter ex apprehēſione intellectꝰ ⁊ a volūtate:
⁊ poſtea eadē naturalitate ac neceſſitate cauſant delectatio
nē. Eſt tamē opinio Sco.valde ꝓbabilis et cōſona ceteris
doctoribus:etiā principijs Ockā. Nec eſt certū Ockā te/
nuiſſe oppoſitū:q̄a nō inueniꝛ in operibꝰ ſuis: ſed in qua/
dā additiōe vltime.q.ſui tertij:neſcio ꝑ quē facta. ¶ Cōſe
E quēter notandū:loquēdo de portiōe ſuperiori ſtricte et vt
libera:ſic portio ſuperior non poteſt ordinate triſtari:quia
tale triſtari ſequiꝛ ad nolle deū in ſe: vel ad nolle aliquā ꝑ/
fectionē intrinſecā ſibi ineſſe:cū portio ſuperior illo modo
nō habet ꝓ obiecto niſi deū in ſe ⁊ ad ſua intrinſeca:reſpe/
ctu cuiꝰ obiecti nullū nolle poterit eſſe ordinatū:immo ta/
le nolle deū eſſe aut nolle ꝑfectū eſſe:qđ eſt nolle ꝑfectiōes
intrinſecas ſibi ineſſe:adeo eſt inordinatum:vt dicit Sco.
diſt.preſenti:ꝙ forte eſt pctm̄ in ſpiritūſanctū ⁊ vix dānati
ſic peccāt:quia ſi nolūt deū eſſe iuſtū: nō tamē forte hoc ab
ſolute nolūt:ſed quia nolūt effectū iuſticie ſcilicet punitio
nem quā ſentiūt:⁊ hoc nō ꝑtinet ad portionē ſuperiorē ſtri
cte ſumptā. Loquendo aūt de portiōe ſuꝑiore ſcđo modo:
ſic de tribus poteſt ordinate triſtari talis portio. Primo ſci
licet de carētia fruitiōis reſpectu obiecti eterni. Secūdo de
peccato ſui vel alterīꝰ volūtatis. Tertio de alijs malis ſuo
ſuppoſito vel alijs ꝑſonis ſibi dilectis cōueniētibus. Et pa
tet ordo:quia ſicut ſuperior portio large ſumpta p̄mo vult
ſuā fruitionē reſpectu dei. Scđo vult iuſticiā quācunq̄ʒ ad
fruitionē ordinatā:et hoc vel in ſe vel in alio. Tertio vult
ſm regulas eternas bona media ⁊ minima ſibi ⁊ alijs in or
dine ad maxima:ita habet nolle reſpectu oppoſitorū: ⁊ ita
triſticiā de illis ſi accidāt. Et tantū de articulo p̄mo termi/
Artic. 2. norū declaratiuo. ¶ Quantum ad ſecundū articulū:quia
F queſtio q̄rit duo. Primū: vtrū chriſtꝰ ſm quālibet partem
anime habuit triſticiā ſeu dolorē. Secundū/vtrū dolor ille
vel triſticia fuerit maximꝰ vel maxima. Secūdum hec di/
uidiꝛ articulus ille in duas partes:in prima ponūtur ꝯclu/
ſiones ad primū queſitū reſpōſiue:in ſecūda ad ſecūdum.
Cōcl. 1. ¶ Quantū ad partē primā ponūtur cōcluſiones nouem.
¶ Prima. In parte anime chriſti ſenſitiua fuit verꝰ dolor
⁊ ſenſibilis pena. Patet illa cōcluſio ꝑ magiſtrū ⁊ auto. in
textu allegatas. Patet etiā ratiōe. Nā obiectū approxima/
tum tactui chriſti ⁊ ſuo appetitui ſenſitiuo/erat diſcōueni/
ens ſenſui:⁊ ille ſenſus erat ꝑfecte ꝑceptiuus:quia ſm pro
portionē diſpoſitiōis boni corporis: eſt diſpoſitio exiſtētie
tactus.ij.de anima. Et illud corpus fuit optime cōplexio/
natū: vtpote ſpeciali ſpūſſancti operatione de puriſſimis
ſanguinibus virginis formatū;vt dicit Dam.ſicut et aīa il

lius corporis erat ꝑfectiſſima:et ꝑ cōſequēs ex approxima
tione diſcōueniētis ⁊ leſiui tactus ꝑcipiētis:ſecutus eſt do
lor ⁊ ꝑceptibilis pena. Tenet cōſequētia: quia his modis
naturaliter ⁊ neceſſario induciꝛ dolor ⁊ pena in partē ſen/
ſitiuā:vt patet ex articulo primo. ¶ Scđa cōcluſio. In ſen Cōcl. 2.
ſitiua chriſti parte fuit dolor tantū de ꝓprij corporis leſio/
ne. Patet hec cōcluſio:quia ſenſus tantū ꝑcipit incōueniē
tia ſui ſuppoſiti vel partis eiꝰ et nō extrinſeca: ergo nec do
let niſi de diſcōueniētibꝰ ſupopſito aut parti eiꝰ:hec aūt ſūt
leſiua corꝑis:ergo ⁊c. ¶ Tertia cōcluſio: ſm primā viam Cōclo. 3.
(opinionē ſcilicet Sco.)cui ſatis cōſentire videꝛ Alex.de G
ales ⁊ ſanctꝰ Bonauen̄.ac Tho. Uoluntas chriſti vt natu/
ra ſimilieer vt ſenſui cōiuncta de eiſdē triſtabaꝛ de quibus
dolebat potentia ſenſitiua. Hāc cōcluſionē ſic ꝓbat Scotꝰ
quia ſi ſenſu vehemēter patiente ac delectabili vel triſtabi
li intellectus poſſet eſſe in vſu ſuo:naturale eſſe videꝛ vt ve
hementer cooperareꝛ illi potētie inferiori:⁊ volūtas cōpa
tiatur delectādo vel ꝯtriſtādo ipſi appetitui ſenſitiuo iuxta
modū tactū in tertia via. Sic igiꝛ ad ꝓpoſitū: cū in chriſto
ratio ꝑmāſit in ſuo vſu:⁊ volūtas nō fuit abſorpta a dolore
appetitus ſenſitiui:⁊ intellectꝰ per cōſequēs intuitiue do/
lorē illū apprehendit:⁊ volūtati oſtēdit:illa volūtas cōdo
luit quia naturaliter inclinabaꝛ ad oppoſitū: q̄ inclinatio
ſufficit ad triſticiā ſm tertiā viā. Quod etiā ſic declaratur
quo ad viā quartā:quia affectio cōmodi q̄ eſt cōcupiſcētia
preſupponit affectionē amicitie:quia oīs cōcupiſcens bo/
nū alicui/prius vult illi bene eſſe q̄ illi cōcupiſcat aliquod
cōmodū:ergo ſi aliqua inclinatio ad ꝯmodū cōcupitū po/
teſt eſſe neceſſaria ratio cōtriſtādi de oppoſito: multoma/
gis inclinatio ad amandū illud:cui bonū concupiſciꝛ:po/
teſt eſſe cauſa triſticie de oppoſito bono ipſiꝰ amati. Sed
volūtas cū ſit appetitus principalis ꝑſone:ſumme natura
liter inclinatur in bonū cōmodū ꝑſone et appetit illud: q̄a
quādo ſunt multa in eodē:ſuperius diciꝛ principale inter
iſta multa illius ſuppoſiti. Sicut cū ſunt multe in hoīe co/
gnitiue potētie:ſuprema cognitiua ſcilicet intellectiua po/
tiſſima/diciꝛ hoīs cognitiua/vt homo. Ita ſupremꝰ appe/
titus hoīs/ſcilicet volūtas diceꝛ appetitus hoīs:ergo ſum
me naturaliter appetit bonū ꝑſone cuius eſt tanq̄ eius qđ
diligit amore amicitie:in quo fundaꝛ omnis amor cōcupi/
ſcentie:⁊ ita illū amorē amicitie neceſſario ſequiꝛ triſticia
de oppoſito: et ꝑ hoc corruptio ꝑſone neceſſario eſt triſtis
volūtati. ¶ Preterea:quia volūtas neceſſario colligatur
appetitui ſenſitiuo: ſm opinionē vie quarte in primo arti/
culo:⁊ illa colligatio fuit ꝑfectiſſima in chriſto:⁊ intellectꝰ
apprehendit illud obiectū triſtabile: quia nō fuit abſorptꝰ
nec impeditꝰ ſequiꝛ ꝙ paſſio triſticie ſiue doloris fuit in vo
luntate. ¶ Sic apparēt due vie quō poteſt poni chriſtum
doluiſſe in voluntate. Una ꝓpter inclinationē naturalē vo
luntatis ad ſalutē perſone. Alia ꝓpter colligationē eiꝰ cū
appetitu ſenſitiuo. ¶ Sed ꝯtra illā cōcluſionē eſt alia opi
nio ſupra recitata. Nam cū volūtas vt natura nō habet ali
quē actū elicitū:ideo nō eſt capax triſticie nō magis q̄ ap/
petitus naturalis alterius rei inſenſibilis. Res em̄ ſenſibi
lis habet naturalē appetitū ad ſui eſſe: per quē etiā reſiſtit
naturaliter corrūpenti:ſed quia nō habēt aliquē actū elici
tum ex eoꝝ corruptione nō habēt triſticiā nec dolorē.idem
videꝛ de volūtate vt eſt appetitus naturalis. Sed ad illā
replicā:⁊ vt melius intelligaꝛ illa opinio(quantū ego ca/
pio ſi non erro)nō vult illa opinio ꝙ volūtas vt natura nō
habeat aliquē actū reſpectu leſionis ꝑſone vel doloris ſen
ſus:ſed ꝙ nō habet vt natura actū elicitū/liberū ad primā
oſtenſionē intellectus. Habet tamē quoddā nolle reſpectu
leſiōis ⁊ doloris: quod in ea naturaliter ꝓduciꝛ ab appre/
henſione intellectus/reſpectu cuius volūtas nō eſt libera:
ad quā nolitionē leſionis(que tamē ineſt)ſequiꝛ triſticia
naturaliter in voluntate:ſicut infra habeꝛ diſt. xxiij.q.j.in
tertio dubio. Etiā ſi volūtas fuerit cōcauſa nō tamē libera
ſed naturalis:⁊ ideo nō diciꝛ actus elicitus:⁊ per hoc dici/
tur/ꝙ nō eſt ſimile de volūtate vt natura ⁊ de appetitu na

turali rei inſenſibilis. Nam appetitus rei naturalis: quia
non requirit preuiā cognitionē rei appetēde: ideo nullum
habet reſpectu eius actū: neqꝫ paſſionē triſticie vel doloris
Sed volūtas vt natura habet vel habere poteſt preuiā co-
gnitionē obiecti: ideo habet actū reſpectu eius non libere
elicitū: ſed vel a ſola apprehēſione vel ab ea cōcauſante vo
luntate nō libere: ſed naturaliter ꝓductū: quē etiam ſequi
tur in volūtate naturaliter paſſio triſticie. Vel poſſet dici:
ꝙ ſtatim ad apprehenſionē obiecti diſcōueniētis ſequit̄ in
volūtate triſticia nullo actu volūtatis medio: ſicut dictum
eſt de dolore ſenſus. Si vero intellectꝰ leſionē perſone aut
dolorē non apprehēderet: vt ſi tantꝰ eſſet vel tanta ꝙ vſum
rationis impediret: tūc neqꝫ dolor neqꝫ triſticia in volūta-
te generaret̄. ſicut nec in appetitu naturali rei inſenſibilis.
Cōcordat Gregorius diſtin. j. primi libri. q. ij. articulo. ij. ꝙ
Cōcl. 4. volūtas non omnē actū libere eliciat. ¶ Cōcluſio quarta.
B Sicut volūtas chriſti vt libera: ſm portionē eius ſuperio-
rē ſtricte acceptā nō habuit dolorē vel triſticiā: ita parifor-
miter ſm eandē largius ſumptā de fruitionis carentia: aut
peccato ꝓprio nullā habuit penā. Prima pars patet: quia
nihil inordinatū fuit in chriſto: ſed in portiōe ſuperiore ſtri
cte ſumpta vel libera nō pōt eē triſticia ordinata: vt patuit
notabili vltimo articuli pmi: igit̄. Scđa pars ꝯcluſionis ſi
militer ꝓbatur: quia carētia viſiōis nolita nō euenit in mor
te ipſi chriſto: quia nō fuit cōgruū vt ipſe minus cōiungere
tur fini per fruitionē: per illud ſcilicet mortē/per quod me
ruit alios fini cōiungi. Fruebat̄ ergo etiā in morte diuina
eſſentia: et ita fruitione nunq̄ caruit. Nō etiā pro peccato
proprio nō habuit penā/manifeſtū eſt: quia nullū peccatū
fecit: nec inuentus eſt dolus in ore eius. Eſaie. liij. ⁊. j. Pe.
ij. Eum aūt qui nō nouerat peccatū ꝓ nobis fecit peccatū
deus/id eſt ſacrificiū pro noſtris peccatis: vt nos efficere-
mur iuſticia dei in ipſo. ij. Corinth. v. ¶ Quinta cōcluſio.
Cōcl. 5. Chriſtus ſm portionē ſuperiorē large acceptam nō habuit
triſticiā de morte ac paſſione ſue pſone: nec mēbrorꝝ ſequē-
tem nolitionē corū abſolutā. Probat̄: quia reſpectu illorū
nō habuit nolitionē abſolutā: ergo nec triſticiā illā preſup
ponentē. Cōſequētia nota. Antecedēs ꝓbat̄ quoad paſſio
nē propriā: quia ſicut ratio ſuperior nō potuit pro tūc mor-
tem chriſti eiuſqꝫ paſſionē/referendo ad vltimū finem iudi
care malā: ſed determinate bonā: eo ꝙ vel imediate ordina
batur in finē vltimū: propter eius virtuoſitatē velle pati et
mori. Vel mediate/mediāte ſcilicet ſalute humana: ꝓ qua
procurāda fuit mors volita: ita volūtas ſuperior vt libera
nō potuit ordinate illam pro tūc nolle: ſed abſolute velle.
Non eñ tunc recte noluiſſet: quia cōtra rationē rectā: ⁊ ita
nec de illa triſtari triſticia abſolutū nolle liberū cōſequēte.
Patet etiā de paſſione ⁊ pena mēbrorꝝ/apoſtolorꝝ ſcꝫ ⁊ cete
rorū fideliū: q̇a illas relatas ad vltimū finē: quatenus fue-
re preuiſa a deo ⁊ determinata ſic vt fierēt ordinate nō po-
terat volūtas chriſti abſolute nolle: igit̄ nec ex eis ſic cogni
tis determinate futuris potuit cōtriſtari. Ex illo tamē non
ſequit̄ chriſtum ſemꝑ et ſimpliciter abſolute voluiſſe mori:
ſed cōditionatim ꝓ tunc: dum humanū genꝰ illo erat mo-
do redimendū poſt lapſum in peccatum. ¶ Sexta conclu
Cōcl. 6. ſio. Volūtas chriſti vt portio ſuperior large ⁊ libera triſtici
am habuit de delictis hominū atqꝫ culpa. Probat̄: quia de
infidelitate diſcipulorꝝ/ac crudelitate iudeorꝝ perſequētiū
omniūqꝫ ceterorꝝ peccatis doluit: ſm illud Ambro. ſuꝑ Lu
cam ⁊ ponit̄ in littera. Doles dn̄e nō tua vulnera ſed mea:
id eſt triſtaris de peccatis meis naturā meam vulnerātibꝰ
non de tuis: ⁊ hoc triſticia nolitionē abſolutā conſequēte.
Simpliciter enim ⁊ abſolute illa noluit q̄ cōtra diuinā vo-
luntatē fore nouit. Non eñ vult deus peccata ſub ratione
Cōcl. 7. peccati: licet ea fieri permittat. ¶ Septima cōcluſio. Chri
ſti voluntas paſſa eſt triſticiā de penis ac paſſionibus ſuis
et aliorum ſm portionē ſuperiorem: nolle conditionatum
aut habituale conſequentē. Et vocatur nolle conditiona-
tum habituale: in cuius actum voluntas prona eſt ex ſe exi
re niſi aliud obſtet. Probat̄ concluſio: quia illa portio no-
luit conditionata nolitione paſſionē: id eſt noluiſſet quan-
tum in ſe fuiſſet: ſi oīa iuſta et ꝓſpera ꝑ ſe appetibilia eque
fuiſſent: ſine ea: quod probatur duplici autoritate et ratiōe
poſt Scotū. Una eſt autoritas Augu. xiij. de trinitate capi
tulo. vij. Licet iuſtus per fortitudinē paratus ſit excipere:
et equo aīo ferre quicquid aduerſitatis acciderit: mauult
tamē vt nō accidat: ⁊ ſi poteſt facit: atqꝫ ita paratꝰ eſt ī vtrū
qꝫ: vt quātū in ipſo eſt alterū optet: alterū vitet. Et ſi qđ vi
tat incurrerit: ideo volens ferat: quia fieri nō potuit quod
volebat. ſupple quātū in ipſo fuit. Patet ergo ꝙ ita inten-
dit ſicut littera ſonat: quia per hoc probat̄ nullū quantūcū
qꝫ virtuoſum poſſe eſſe hic beatū: quia hic poteſt pati ad-
uerſa: ⁊ ita nō habere quicq̇d vult: quia alterū optat quātū
in ipſo eſt/ſcilicet proſperū. Alia autoritas phi. iij. Ethico-
rū capitulo. viij. Mors ⁊ vulnera triſtia forti ⁊ volēti erūt
Suſtinet aūt hec quoniā bonū vel nō turpe: ⁊ quāto vtiqꝫ
magis virtutem habeat omnē ⁊ felicior ſit: tanto magis in
morte triſtior erit. Tali eñ maxime viuere dignū: ⁊ iſte ma
ximis bonis priuatur ſciens: triſte aūt hoc. hec ibi. Nō nō
eſſet: niſi quantū in ipſo eſt vult oppoſitū: ⁊ tale nolle ſuffi
cit ad triſtari. Ratio ad hoc ē: q̇a obiectū patiētie nō videt̄
ſm ſe eligibile: tūc eñ nō req̄reret̄ patiētia: neqꝫ beati aliq̄
talia eligunt. Nō ergo elegiſſet chriſtus mori per patiētiā:
ſi aliter iuſticia/veritas ⁊ ſalus hoīm cōſtitiſſet. ¶ Et ſi di
ceretur ad autoritates: ꝙ loquūtur de forti moraliter: cuiꝰ
fortitudo deponit portionē inferiorē nō ſuperiorem. Illud
non obſtat: quia ſuperior ſm regulas eternas nihil aduer-
ſum videt̄ iudicare eſſe eligibile quantum in ipſo eſt: quin
oppoſitū eſſet eligibilius ſi illud iuſticia nō vetaret: alioq̇n
qualiter alligati ⁊ iuncti fini vltimo vt beati nihil eligunt
aduerſum. Hec omnia Sco. ¶ Octaua cōcluſio. Volun-
tas chriſti vt libere portio inferior de eiſdem triſtata eſt vo Cōcl. 8.
litione conditionata de quibus ⁊ ſuperior. Patet cōcluſio I
per eaſdē autoritates ⁊ rationes quibus ꝓbatū eſt de por-
tione ſuperiore. Ille eñ hoc ipſum magis oſtendunt de in
feriore q̄ de ſuperiore. ¶ Cōcluſio nona ⁊ probabilis. Vo
luntas chriſti vt libera nō eſt contriſtata ſm portionem in- Cōcl. 9.
feriorem de morte ſua et paſſione tanq̄ de nolito abſoluta
nolitione. Probatur concluſio: quia portio inferior nō ab-
ſolute noluit mortē ⁊ paſſionē: ergo. Cōſequētia nota. An
tecedens probatur: quia eadē potentia circa idem obiectū
nō poteſt habere actus oppoſitos maxime quorū alter ſit
in ſummo. Sed portio ſuperior ⁊ portio inferior ſunt vna
potētia ſm beatū Augu. xij. de trinitate. cap. iiij. ⁊ oſtēſum
eſt in ſcđo diſt. xxiiij. Superior autē intellectiua in ſummo
dictat ipſam paſſionē eſſe volēdā: et ſuperior portio quātū
ad volūtatē ſumme vult: ergo inferior nō poteſt nolle. Itē
oppoſita demōſtrari nō poſſunt: ſed alterū tantū ſophiſti-
ce arguetur. Ergo ſi ratio ſuperior hoc eſſe volendum de-
monſtrat: ex nullis ꝑncipijs niſi ſophiſtice pōt inferior ar-
guere hoc eſſe nolendū aſbolute. Ratio autē xpi errare nō
potuit nec ſophiſmatibus illudi: ergo inferior portio ratio
nis concludere non potuit mortem eſſe nolendam: et per
cōſequens nec inferior voluntatis portio que a ratione nū
q̄ diſcrepabat: mortē abſolute non potuit nolle: quod ra-
tio nō potuit dictare. ¶ Dixi notāter ꝓbabiliter: quia op-
poſitum illius concluſionis quidā videntur defendere di
centes: ꝙ portio inferior abſolute noluit iſtam penam: nō
ſic ſuperior. Unde aiunt ꝙ portio inferior conſiderat paſ-
ſionem abſqꝫ ordine ad finem vltimum: quia ſub illa circū
ſtātia conſiderare ē rationis ſuperioris. Circunſcripta au-
tem hac circunſtantia non eſt volenda: ⁊ ita nec voluntas
illa vult eam. Et quia non vult eam que tamen euenit: ſeq̄
batur triſticia tanq̄ de nolito abſolute in iſta portione: et
ita ex alia cauſa q̄ in portione ſuperiore. Ambas iſtas opi-
niones late proſequitur Scotus diſtin. preſenti. Primam
tamen prefert ſecūde tanq̄ magis probabilē: ſm quam eo
dem modo dicendum erit de vtraqꝫ portione ſuperiore et
inferiore vt libera ſcilicet ꝙ neutra triſtata eſt de paſſione
vt abſolute nolita. Utraqꝫ vero de ea triſtata eſt vt de no-

lita ex conditione. ¶ Ex omnibus premiſſis poteſt breui/
ter epilogari: ꝙ chriſt⁹ ſm appetitū ſenſitiuū doluitvere ⁊
vehementer de corporis leſione. Volūtas vt natura de ea/
dem doluit tanꝙ̄ de corruptiua perſone: cuius ſalutem na
turaliter voluit tanꝙ̄ appetit⁹ principalis ꝑſonē. ¶ Etiam
doluit de eiſdem de quib⁹ ſenſus tanꝙ̄ coniunctus natura/
liter ſenſui in eodem ſuppoſito. ¶ Voluntas vt libera ſm
portionem ſuperiorem ſtricte ſumptam de nullo triſtabať.
Sed ſm portionē ſuperiorem large acceptā doluit de pec/
catis omniū hominū non ſuis: triſticia nolitionē abſolutā
conſequente. De ceteris malis pene ſue perſone ⁊ mēbroꝝ
triſtatus eſt triſticia nolitionē conditionalem cōſequente
non abſolutā. De eiſdem penis etiā triſtata eſt portio infe
Secūda pars ſe/cundi ar/ticuli. A rior: ⁊ eodem modo quo ſuperior. ¶ Quantū ad ſecundā
partem hui⁹ articuli de quantitate paſſionis doloris ⁊ tri/
ſticie chriſti. Aduertendū/ꝙ cum queriť: vtrum paſſio chri
ſti (ſub quo nomine intelligo dolorem/triſticiā/leſionem/
et quicq̄d ad penā pertinet a chriſto paſſam) vtrū inquam
paſſio chriſti fuerit maxima. Cum ſic queritur: comparatio
fieri poteſt ad paſſionem cuiuſcunqꝫ viatoris. Vel ſecun/
do ad paſſiōes viā preſentis vite excedentes vtputa dāna/
torum in inferno: aut ſatiſfacientiū in purgatorio. Simili/
ter cū deo paſſiōis magnitudine queriť: poteſt queſtio in/
telligi de magnitudine intenſiua vel extenſiua. Intenſiuā
voco paſſiōis ac pene acerbitatē: ſiue in pena ponať inten
ſio proprie dicta que fit per additionem gradus ad gradū
in eodem ſubiecto ſe vnientiū: ſiue alias augeať acerbitas
non eſt cura ad propoſitū. Extenſiuā voco pene multipli/
citatem ⁊ numeroſitatem: ſiue illa numeroſitas ſit formali
ter in doloribus et penis: ſiue in cauſis vel in obiectis aut
circunſtantia. Et patet diſtinctio: quia poteſt dolor vnus
numero de vno obiecto acerbior eſſe pluribus doloribus
de plurib⁹ obiectis: ſicut acerbior poteſt eſſe dolor de amiſ
ſione vite corporalis/ꝙ̄ dolor de amiſſione multorum tem
Cōcl. 1. A poralium bonoꝝ. ¶ Eſt ergo cōcluſio prima ad hanc ſecū
dam huius articuli partem. Minor fuit chriſti noſtri redē
ptoris paſſio/ꝙ̄ anime ſeparate in inferno aut purgatorio
Hec concluſio eſt ſancti Tho. partis. iij. q. xlvj. artic. vj. in
ſolutione. iij. rationis. Et probať: quia paſſio anime ſepa/
rate excedit omne malum huius vite: ſicut gloria ſanctorū
excedit omne bonū huius vite. Unde beatus Auguſtinus
de pena purgatorij vbi minus videť. in de vera ⁊ falſa pe/
nitentia cap̄. xviij. ait. Hic autem ignis etſi eternus non ſit
miro tamen modo eſt grauis: excellit em̄ omnem penam
quam vnꝙ̄ paſſus eſt aliquis in hac vita: nunꝙ̄ in hac car/
ne tanta inuenta eſt pena. Cuius ratio adduci poteſt: quia
paſſio anime ſeparate eſt de maiori malo clarius cognito
et in ſubiecto magis ꝑceptibili. Eſt em̄ de carentia maximi
mali beatifice viſionis et fruitionis: que ſunt maximū bo/
num creature rationali poſſibile: et tunc cum eſſet debita
⁊ cum eſt feruentius ꝯcupita: quod malum clarius cogno
ſcitur ab anima ſeparata: que tanto clari⁹ cognoſcit: quā/
to tunc immediate obiecta apprehendit: non egens ſenſu/
um miniſterio: magis deniqꝫ triſticiam percipit: ipſaqꝫ ma
gis animū affligit que immediate anime inheret non per
corporis organum. Concurrit et diuinum iudicium quod
ibi grauius ꝙ̄ hic punit. Ibi quippe arguit in furore ſcili/
cet in inferno: in ira/in purgatorio: hic vero in miſericordia
et paterno flagello. Hinc propheta orat. Domine ne in fu/
rore tuo arguas me: neqꝫ in ira tua corripias me. Miſere/
re mei domine quoniam infirmus ſum ſana me dn̄e ⁊c̄. Et
per carentiam harum circunſtantiarum in hac vita: patet
cur hic non eſt tāta triſticia de beatitudinis carentia: quia
hic debilius credita: minus cognita: tepide ⁊ minus effica
citer conſiderata: ⁊ hic indebita. Cuius etiam concupiſcen
tiam ſuperant preſentium amor commodorum et impedi/
Cōcl. 2. M unt neceſſitates huius vite. ¶ Secunda concluſio. Pena
chriſti paſſa pro redemptione humana: maior fuit intenſi
ue et extenſiue omni pena quorūcunqꝫ hominum experta
in hac vita. Iſta cōcluſio probatur ſimul de dolore partis

ſenſitiue: ac etiam de triſticia appetit⁹ intellectiui. Primo
tamen de magnitudine extenſiua: ſecundo de intenſiua.
¶ Quoad primum fuit pena chriſti inter omnes huius vi
te paſſiones/maxima extenſiue: quia prout colligi poteſt
ex doctoribus ⁊ ſanctis Alexan. Tho. Bonauen̄. ⁊ ceteris
paſſio chriſti ſe extendit ad omniū cauſaꝝ genera. ¶ Ma
gna ſiquidem fuit chriſti paſſio ꝓpter cauſam efficientem/
materialem/formalem/et finalem. ¶ Primo propter effi/
cientem/multitudinem ſcilicet cauſarum ⁊ occaſionum ad
ſuam paſſionem interiorem et exteriorem effectiue concur
rentium chriſti paſſio fuit maxima. ¶ Paſſus em̄ eſt ab om
ni conditione ſexu et ſtatu. ¶ Ab omni conditione: quia a
gentilibus et iudeis inimicis gaudentibus: amicis condo
lentibus: mulieribus flentibus: quarum cōſolationi ſe ne/
glecto intendit dicens. Nolite flere ſuper me. Luce. xxiij.
A diſcipulis etiam dormientibus pre triſticia. A cōpatien/
te matre in anima et ſpiritu cōcrucifixa. Sed a tota trinita
te patre dilectiſſimo/ſeipſo/ſpiritu ſancto. Nam pater filio
non pepercit: ſed pro nobis omnibus tradidit illū. Rom̄.
viij. Hinc vox illa maximi doloris expreſſiua: hely hely la/
maſabathani ⁊c̄. Matth. xxvij. Tradebat iudicāti ſe iniu/
ſte. j. Petri. ij. Tradit⁹ eſt etiam a ſpiritu ſancto: qui per os
cayphe pontificis prenunciauit: quia expedit chriſtum mo
ri pro populo. Johannis. xj. ¶ Paſſus eſt ab vtroqꝫ ſexu:
mulieribus ancillis anne pōtificis/petrum ad negationē
impellentibus. et ſimiliter a viris. ¶ Paſſus eſt ab omni
ſtatu: principibus et miniſtris/ſimplicibus/doctis/⁊ ſcri/
bis/extraneis ⁊ notis/a fugientibus diſcipulis/a petro ne
gante/a iuda tradente. ¶ Secūdo chriſti paſſio fuit maxi/
ma paſſio ꝓpter cauſam materialem obiectiuā circa quā:
⁊ ſubiectiuam in qua. Magna igitur fuit propter obiecto
rum numeroſitatem. Nam paſſus eſt de omnibus que ad
eum extrinſecus pertinebant ſcilicet de peccatis ⁊ offenſa
patris: omnium generaliter quos redimere venerat. Spe
cialiter iudeorum: quibus ſe multipliciter notificauerat.
Specialiſſime diſcipulorū: quos ex omnibus in ſui fami/
liaritatem elegerat: ⁊ eccleſie ſue quaſi fundamenta ſolida
deputauerat. petri negantis: iude tradentis: et crucifigen/
tium. Pro quibus primā in cruce totius benignitatis vo/
cem ad patrem emiſerat. Pater dimitte illis: non em̄ ſciūt
quid faciunt. Luce. xxiij. ¶ Paſſus eſt etiā de proprij ſup
poſiti grauiſſimis ⁊ multiplicibus penis: videlicet ſua in/
iuſta damnatione: aceti ⁊ fellis amaritudine. De corporis
multiplici vulneratione: de innocentis anime afflictiōe: de
vite nobiliſſime amiſſione: de quibus omnibus et alijs ꝙ̄
plurimis tanꝙ̄ de obiectis nolitis ſimpliciter: vel ex cōdi/
tione: ⁊ tamen accidentibus paſſus eſt et doluit vehemen
ter. De diffamia nominis irriſionibus et blaſphemijs. De
ſpoliatione veſtis: et per hoc omnium temporalium: quia
aliud quo ſpoliari poſſet preter veſtem non habuit. Vul/
pes inquit foueas habent ⁊c̄. Matth. viij. De matris con
dolentis aſſiſtentia: de diſcipulorum deſolatorum fuga: et
de martyrum ⁊ iuſtorum perſecutione: de omnium miſeria
et tribulatione. Doluit inquā lapſum ade: per quem in vi/
te huius miſerias multiplices incidit ei⁹ poſteritas: quas
vt auferri mireretur doluit. ¶ Fuit etiā paſſio chriſti maxi
ma ꝓpter cauſam materialem in qua: hoc eſt patientis ſub
iecti totalitatem. Paſſus eſt enim in toto corpore/et omni
bus eius membris: in ſenſib⁹ ſingulis: et mentis qualibet
portione: in capite coronam ſpineam et arundinis percuſ/
ſionem: in facie ſputa et excreationes: in genis ⁊ barba ala
pas et vellicationem: in collo et dorſo colaphos ac graues
illudentiū percuſſiones: in ſcapulis crucis pondera in ma
nibus et pedib⁹ transfixa clauorum vulnera: in latere aper
turam: in corde profundam lancee fixuram: in corporis ſu/
perficie nuditatem et diram flagellationem: in oſſibus/vi
ſcerib⁹/brachijs/crurib⁹/⁊ iuncturis rigidiſſimā extenſio/
nem: et in membris vitalibus et venis totius ſanguinis ef
fuſionem. Et ꝑ hoc oſſium dinumerationem/liquefactio/
nem/ariditatem/ſitim ac nimiā ſiccitatem: ſm illud Pſal.

xxi. ex perſona chriſti. Sicut aqua effuſus ſum: et diſperſa
ſunt omnia oſſa mea. Factum eſt cor meũ tanꝗ̃ cera lique-
ſcens in medio ventris mei. Aruit tanꝗ̃ teſta virtꝰ mea: et
lingua mea adheſit faucibꝰ meis. et ſequit. Foderũt manꝰ
meas et pedes meos: dinumerauerũt oia oſſa mea. ¶ Paſ-
ſus deniꝗ eſt ſm omnes ſenſus. in oculis caligatiões ⁊ la-
chrymas: videns matris diſcipulorum ac amicorum turba-
tionem: ⁊ inimicorũ inſolentes motiones/ ludibria/ inſul-
tus et gloriationem. in auditu peccatorũ multiplicem blaſ-
phemationem: accuſantium dolos ⁊ teſtium falſitatem: in
odoratu ſputorum cadauerumꝗ fetorem: in guſtu fellis et
aceti amaritudinem: in tactu totius corporis vulneratio-
nem: aſperitatem ventoꝝ et imbrium. ¶ Paſſus eſt quoꝗ
ſm quamlibet membrorũ portionem: in ſuperiore triſtatꝰ
eſt de omnium peccatis ⁊ patris offenſione: in inferiore de
matris ac diſcipulorum amicorũꝗ compaſſione: in appe-
titu ſenſitiuo de ꝓpria corporis mortifera leſione. Hinc ve-
riſſime per ꝓphetam dixit. Repleta eſt malis anima mea
malis vtiꝗ pene nõ culpe. ¶ Tertio paſſio chriſti fuit ma-
xima quãtũ ad cauſam formalem / actuum ſcilicet ſuorum
peruerſiſſimas interpretatiões. Paſſus eſt enim in verbis
contradictores: in predicatiõe detractores: in operibus ob-
ſeruatores: in miraculis blaſphematores: in meritis ac mi-
ſericordie operibus ſcandalum accipientes ⁊ odientes: in
penis irriſores: in morte exprobratores: in ſepultura cuſto-
des: in reſurrectiõe doloſas teſtium ſubordinationes. Si-
quidem pacti ſunt dare cuſtodibus pecuniam: vt teſtaren-
tur dominũ eis dormientibus a diſcipulis fuiſſe ſublatum
¶ Quarto maxima fuit chriſti paſſio extenſiue ex cauſa fi-
nali ꝓpter fructus modicitatem qui ſequebatur. Nam cũ
pro omnibus ac toto genere humano ſit paſſus ſufficiẽter
pro paucioribus profuit efficienter: quia multi vocati/ pau-
ci electi. Et anguſtam regni viam pauci inueniunt. Mat-
thei. vij. Et hoc propter paſſionis contemptum ⁊ ingrati-
tudinem redemptorũ. De his omnibus tanꝗ̃ de ſubiectis
multiplicibus paſſus eſt dñs. ¶ Hanc extenſiuã pene ma-
gnitudinem extenderunt loci temporiſꝗ circunſtantie: nã
paſſus eſt in locis plurimis. Nam vt vult Auguſtinꝰ. Paſ-
ſus eſt in preſepio indigentiam. adde duriciem ⁊ anguſtiã
in egypto laborem ⁊ exilium: in deſerto famem ⁊ pugnam
in templo lapidum impetitionem et reſiſtentiam: in hoſpi-
tio obſeruationem malignam: in itinere fatigationem ⁊ la-
borem: in ciuitate eiectionem: in mõte precipitij conatum:
in horto ſanguineum ſudorem ac proditoris oſculum: ſed
et comprehenſionem/ ligationem/ ⁊ diſcipulorum fugam:
in atrijs pontificum alapas et illuſiones: falſam teſtifica-
tionem/ conſpuitionem ac multiplicatam percuſſionem.
In pretorio calumnioſam accuſationem/ flagellationem/
coronationem/ et crudeliſſimã mortis adiudicationem: in
caluaria expoliationem veſtium et mortale crucis ſupplici-
um. ¶ Paſſus eſt demum in omni ſue vite tempore: in in-
fantia anguſtias vteri: fetorem ſtabuli: indigentiã mater-
ni obſequij: circũciſionem ſm legem moyſi: perſecutionẽ
herodis aduerſarij: fugam in egyptũ ſub cura ioſeph iuſti
viri: in puericia et adoleſcentia labores/ abſtinentias/ vigi-
lias: quas ſcriptura non exprimit niſi in genere: ꝙ ſubditꝰ
eſſet matri et ioſeph putatiuo patri. ¶ Paſſus eſt pauper-
tatem vulpes aueſꝗ vincentem: dum filius hominis non
habuit vbi caput ſuum ſanctiſſimum reclinaret. Nec dubi-
um quin in illa etate cruciatus fuerit ſiti et fame: prolixus
in orationibus: fatigatus vigilijs et laboribus. Creſcente
vero etate creuerunt labores et abſtinentie. Nã in iuuenili-
bus annis quadraginta diebus continuo in deſerto inter
feras habitans: corpus innocens caſtigans: ſine cibo man-
ſit et potu: tentatus eſt a maligno ſpiritu: ſuper templi pin-
naculum/ ⁊ montem ductus eſt excelſum. Deniꝗ ſudores
labores/ fatigationes ſuſtinuit: in predicãdo/ currendo de
ciuitate in ciuitatem: per caſtella/ agros/ montes ⁊ maria:
vt annunciaret vitam mortuis: redemptionem captiuis:
preſtaret beneficia infirmis; atꝗ collectis diſcipulis / per

eos innoteſceret omnibus finibus orbis: in quibus pertu-
lit lachrymas in compatiendo: inſidias in colloquendo: pe-
ricula in falſis fratribus ac mille tales iniurias ⁊ cõuitia ab
inſidiantibus. Demum elaboratis omnibus ad noſtrã re-
demptionem neceſſario precurrentibus/ conſummaturus
opus noſtre ſalutis: inſtituto paſſionis ſue memoriali diui-
niſſima euchariſta: ſurgens a cena hora completorij/ tedet/
pauet/ triſtatur et factus in agone ſanguinem ſudat in hor-
to. ¶ Hora matutina/ comprehẽditur/ ligatur vt latro: ad
annam primo: deinde ad caypham ducitur/ ceditur/ mole-
ſtatur. ¶ Hora diei prima corã preſide pilato ſiſtitur et ac-
cuſatur. ¶ Hora tertia linguis iudeorum crucifigitur: nu-
datus flagellatur/ coronatur/ purpura illuſorie veſtitur. ¶ Hora
ſexta ꝯtemnitur/ eijcitur/ cõdemnatur/ cruce oneratur/ crucifigitur.
¶ Hora nona in cruce tenſus ſitiẽs ⁊ clamãs voce magna
moritur. ¶ Hora veſpertina latus lancea ꝑforatur ac de cru-
ce mortuus deponitur. ¶ Cõpletorij hora ſepelitur: ac ſe-
pulcrum poſitis cuſtodibus, clauditur et ſignatur. Ecce
nullum tempus aut etas inuenitur in qua ſalus mundi nõ
pateretur. Ex ꝗbus omnibus alijſꝗ ꝗ̃plurimis hic breuita-
tis gratia omiſſis: in alio quodã ſermone hiſtoriali latiꝰ di-
geſtis patet ꝙ paſſio chriſti maxima fuit ⁊ omnibꝰ mortaliũ
paſſionibus quãtum ad extenſiuam magnitudinem incõ-
parabilis. ¶ Sed magis hoc ipſum deduci poteſt ex paſ-
ſionis intenſiua grauitate et incomprehenſibili acerbitate
Fuit enim dolor patientis ieſu acerbiſſimus tam exterior
ꝗ̃ interior. Exterior propter corporis chriſti teneritudinem
optimam complexionem: etatis vigorem: propter que pe-
ne fuerunt magis ꝑceptibiles ⁊ ita doloris acerbioris cau-
ſe. Sed et propter mortis genus quod fuit turpiſſimum/
acerbiſſimũ/ diuturnũ. Quid enĩ turpius ꝗ̃ vniuerſorum
iudicem mortis ſententia condẽnare: celi terreꝗ regem il-
ludere: ſummum pontificem crucifigere: mundi conditorẽ
in loco caluarie deſpectiſſimo ac latronum medio et male-
dictionis ligno ſuſpendere: innocẽtiſſimũ dñm ac ſummo
honore ſuꝑ omnia venerandũ: ab angelis ⁊ cunctis celi ci-
uibus adoratum: coram tanto populo/ toto corpore nuda-
ri. Propter quod obtenebratꝰ eſt ſol ſm Augu. vt celaret
membra creatoris. Oim conſeruatorem/ angeloꝝ hoimꝗ
cõſolatorẽ/ ab oibus in penis vltimis derelinqui. ¶ Fuit
et genus illud mortis acerbiſſimũ: quia fuerat chriſtus to-
to corpore vulneratus/ in locis maxime neruoſis: pedibꝰ
ſcilicet et manibus confoſſus/ articulatim extenſus/ ac to-
to corpore vulneratus/ nudus ſoli ⁊ ventis expoſitus. Cor-
pus pre filijs hoim ſpecioſum: quãtitate ꝑfectũ ⁊ pondero-
ſum: tribꝰ tantũ vel ſm alios quattuor clauis ferreis ſuſtẽ-
tatũ. ¶ Fuit etiã pena diuturna: qm̃ ab agonia ⁊ mortali
anguſtia ſanguineũ ſudorẽ in horto ꝑmi cõpletorij hora in
terrã fundere cepit. Et ad nonã horã diei ſequẽtis penarũ
cõtinua ſucceſſione carũꝗ grauatione perdurauit. ¶ Et
ꝗ̃uis paſſio chriſti exterior grauiſſima fuit corporis et ſen-
ſu nimium doloroſa: fuit tamẽ interior triſticia in parte ra-
tionali maior ⁊ excellentiſſima. Nã fuit de ſumme nolito. ſ.
patris offenſa ⁊ cotẽptu: ꝑ peccata oim tũc preſentiũ/ pre-
teritorũ et futuroꝝ. Nunꝗ̃ aliꝗs conuerſorũ tantã habuit
cõtritionẽ et triſticiã de peccatis ꝓprijs: quãtũ in illa hora
ſatiſfactionis dñs habuit ꝓ pctis ſinguloꝝ. Sua enĩ cõtri-
tione ꝓ nobis aſſumpta oim pctã ſufficiẽter deleuit: ⁊ om-
nẽ penã ꝓ eis debitã ſoluit. Legimus tamẽ nõnullos pro-
pter vehementiã cõtritiõis ſubito extinctos: quorũ tamen
cõtritio ad intenſionẽ triſticie chriſti nõ ꝑuenit. Quis enĩ
dubitare poſſit dñm in horto/ effuſo ſudore ſanguineo pre
mentis anguſtia extinctũ fuiſſe: niſi ad vlteriora patienda
fuiſſet ꝑſeruatꝰ ſuꝑnaturaliter a patre/ ipo teſte. Triſtis eſt
anima mea vſꝗ ad mortẽ. ¶ Hanc aũt triſticiã de offenſa
patris omniũꝗ ceteroꝝ malorũ penalium ꝓprij corporis
ac omniũ hominũ ſibi in cognitione preſentium/ auxit ani-
me patientis perfectio/ ꝓpter cognitionis claritatem tam
paterni honoris ꝗ̃ contemptus ac culpe grauitatem. Et
propter triplicis amoris integritatem ſummi patris; pro

pꝛij ſuppoſiti: et totius humani generis: qui cum in chꝛi-
ſto fuit maximus: quilibet in genere ſuo de malis diſconue
nientibus dilectis et accidẽtibꝰ doloꝛ fuit maximus. ¶ Au-
cta eſt et paſſio interioꝛ ex doloꝛis puritate: propter pater-
ne cõſolationis ſubtractionẽ: ac redũdãtie gaudij ſuperio-
ris poꝛtionis pꝛohibitionẽ: ac oĩm doloꝛẽ augere valentiũ
cõſeruationẽ: et oĩm mitigare poꝛentiũ (que ceteris marty
ribus exhibuit) ſubtractionem. ¶ Aucta eſt quoqꝫ ꝓpter
agẽtium ſubitationẽ. Nã quo actio cõtrarij velocioꝛ: eo do-
loꝛ inflictus intenſioꝛ. Hinc actio ignis vehementioꝛẽ inge
rit doloꝛem ceteris elemẽtis. Fuit aũt actio affligẽs ſubita
que in breui tꝑis interuallo totũ coꝛpus lacerauit: totũ ſan
guinẽ elicuit: et tã exterioꝛa ꝙ̃ interioꝛa penis ac doloꝛibus
repleuit. ¶ Itẽ aucta eſt ꝓpter volũtariã maioꝝ doloꝛis ⁊
triſticie: quam exterioꝛa affligẽtia inferre naturaliter pote-
rãt: aſſumptionẽ. Nã ſm beatum Tho. par. iij. q. xlvj. ar. vj.
Dñs aſſumpſit doloꝛẽ volũtarie ꝓpter finẽ liberationis ho
minũ a pctis: ideo tantã doloꝛis quãtitatem aſſumpſit: que
eſſet ꝓpoꝛtionata magnitudini fructus inde ſecuti: ſcilƺ re-
miſſionẽ oĩm peccatoꝝ cũctoꝝ hominum. Unde aſſumpſit
triſticiã et doloꝛẽ maximũ quãtitate: regulã tñ rõnis nõ ex-
cedentẽ. Et ꝙ̃uis minoꝛ doloꝛ ſatiſfeciſſet pꝛo pctis oĩm ho
minũ ꝓpter perſone infinitatẽ hũc patiẽtẽ: voluit tamẽ ge
nus humanũ redimere: nõ poteſtate ſed iuſticia. Ideo non
ſolũ attendit quãtã virtutem haberet doloꝛ eius ex diuini-
tate vnita: ſed quãtus ſufficeret ſm humanã naturã ad tan
tã ſatiſfactionẽ. Unde in flagellatione vltra doloꝛẽ quẽ fla-
gella ex vehemẽtia et percuſſione flagellãtium intulerunt:
dñs ſponte maioꝛẽ aſſumpſit: et ſic ſuo modo de alijs/ coꝛo
na/ clauis/ ⁊ ceteris affligẽtibus intelligendũ eſt. Ex quibꝰ
patet: ꝙ nullus vnq̃ moꝛtalis tantũ doloꝛẽ eſt expertus: li-
cet quidã martyꝛũ aſſati: vt laurẽtius/ vincẽtius: quidã arti
culatim dimẽbꝛati ſint vt quintinus: alijſqꝫ hoꝛribilibꝰ pe-
nis varij ſint extincti: que pene videtur cruce foꝛe ſeuioꝛes:
oĩbus tñ pꝛedictis ſimul iũctis/ patet exceſſus pene chꝛiſti
ſup oẽs allegatas martyꝛũ penas: maxime ꝓpter interioꝛẽ
triſticie puritatẽ: ſpontaneũ earũ augmentũ: et ſatiſfactio-
nis pꝛopoꝛtionẽ ſm diuinã iuſticiam: et cetera ſupꝛadicta.

Artic. 3. ¶ Quãtum ad tertiũ articulũ eſt pꝛimũ dubiũ: vtrũ in in-
Dub. 1. ſtãti moꝛtis fuerit maxima triſticia in ſenſualitate xp̃i: tunc
N enĩ fuit maxima leſio ꝑſone ꝓpter quã deſijt eſſe hõ. Rñde
tur ſm aliquos ꝙ ſicut aĩe in moꝛtis inſtãti datur impecca
bilitas: ita et impaſſibilitas. Qđ ſi etiã verũ eſt: de aĩa chꝛi
ſti dicit̃ ꝙ in moꝛtis inſtãti nõ fuit maximus doloꝛ: ſed priꝰ
triſtabatur de moꝛte certiſſime cognita. ¶ Si di. Nõ ſciuit
futurũ contingẽs niſi viſione in verbo: ergo nec de illa tri
ſtabat̃/ niſi ſm voluntatẽ vt ei oſtẽdebat̃ in verbo. Iſta au
tẽ volũtas pertinet ad poꝛtionẽ ſuperioꝛẽ: non ergo de hac
moꝛte doluit ſm ſenſum. ¶ Preterea illa viſio eſt beatifi-
ca: igitur nõ eſt alicuius doloꝛis aut triſticie cauſatiua. Re
ſpondet̃: ꝙ non ſolũ moꝛtẽ ſuã cognouit viſione in verbo:
ſed etiã illã oſtẽdere potuit poꝛtio inferioꝛ intellectus. Nec
hoc ſolũ: ſed etiã imaginatiua potuit iſtã vt terribilẽ imagi
nari: et ita appetitus illius partis ſenſitiue potuit timere.
Poteſt tñ dici: ꝙ ſi in alijs aĩalibꝰ nõ eſt paſſibilitas in moꝛ
tis inſtãtia: tñ nõ ſic in aĩa chꝛiſti: in qua oẽs vires ac poten
tie fuerũt ꝑ ſpeciale miraculũ cõſeruate in ſuis operationi-
bus perfecte vſqꝫ ad aĩe ſeparationem incluſiue: ſicut ⁊ aĩa
chꝛiſti fuit plena ſapiẽtia ab inſtãti ſue conceptionis. Pꝛo-
pter qđ ſola aĩa chꝛiſti ſenſit: et cõſequẽter ſm rationẽ intui
tiue appꝛehendit moꝛtis amaritudinẽ. Et ideo doloꝛ maxi
mus fuit in ſenſu: et triſticia grauiſſima in rõne: qđ de nul-
lo alio moꝛiente credendũ eſt: qm̃ in ceteris oĩbus ante in-
ſtãs ſeparationis aĩe iam oꝛgana ſenſuum deficiũt: et ceſſat
operatio oĩs ſenſitiua: et ꝑ ꝯñs deficit cognitio intellectus
rerũ ſenſibiliũ intuitiua. Et ex hoc patet doloꝛem moꝛtis ⁊
triſticiã in voluntate cõſequentẽ exceſſiſſe doloꝛẽ ⁊ triſticiã
oĩm hoĩm viatoꝝ: eo ꝙ nullus ceteroꝝ doloꝛẽ hunc qui ma
Dub. 2. ximus eſt: ſentit nec percipit. ¶ Dubitatur ſcđo: quõ doloꝛ
O chꝛiſti potuit eſſe maximus: cũ tñ doluit ſm ſenſum: et tri-
ſtabatur tñ ſm poꝛtionẽ inferioꝛẽ nõ ſuperioꝛẽ ſtricte acce
ptam. Reſpondetur bꝛeuiter: ꝙ doloꝛ ac triſticia in moꝛte
chꝛiſti de malis ꝑſone ſue fuit maximus omniũ viatoꝝ eiuſ
dẽ generis: ita ꝙ nullus viatoꝛ tantum doluit de moꝛte ſua
ac triſtabatur quantũ chꝛiſtus. Fuit tamen alia triſticia ma
ioꝛ ſcilƺ de offenſa patris vt dictum eſt: que fuit in poꝛtione
ſuperioꝛe large. In poꝛtione enim ſuperioꝛe ſtricte ſumpta
nõ poteſt eſſe doloꝛ ſeu triſticia oꝛdinata/ vt dictũ eſt. Ma-
xima autem quantitas paſſionis chꝛiſti: non ex vno tantũ: Dubi. 3.
ſed ex omnibus ſimul que paſſus eſt colligitur. ¶ Dubita- P.
tur tertio: quomodo ſimul eſſe potuit in chꝛiſto ſumma tri
ſticia et ſummum gaudium: cum illa ſint contraria in eodẽ
ſubiecto: non obſtante reſpectu cuiuſcũqꝫ obiecti: quia ob-
iectum habet ſe ad doloꝛem/ triſticiam et gaudium vt cau-
ſa efficiens. Sed contraria repugnant in eodem ſubiecto/
non curando a quibuſcunqꝫ cauſis ſiant ſicut caloꝛ et frigi
ditas/ albedo et nigredo ſemper repugnant in eodem ſub-
iecto: ſiue ſiant ab igne: ſiue a ſole: ſiue quocunqꝫ alio agen
te. ¶ Preterea etſi non eſſent contrarie dum ſunt diuerſo-
rum obiectoꝛum: tamen ſm phũm. vij. Ethicoꝝ. c. vltimo.
Delectatio vehemens expellit triſticiam: non tñ oppoſitã:
ſed etiam contingẽtem. Gaudium autem in anima chꝛiſti
fuit ſummum: quia beatificum: ergo nõ compatiebatur ſe-
cum aliquam triſticiam. ¶ Item potentie impediunt ſein-
uicem in actibus ſuis: vt patet in raptu pauli: qui ꝓpter ar
cana illa que vidit: nõ ſine maximo gaudio neſciuit an eſſet
in coꝛpoꝛe vel extra coꝛpus: ⁊ ſi ſic ſe impediunt diuerſe po
tentie: quanto magis eadem potẽtia reſpectu diuerſoꝛum.
¶ Item maioꝛ eſt triſticia de obiecto ſimpliciter nolito ac-
cidente ꝙ̃ de volito ſimpliciter: et tñ ex conditione noli-
to. Sed paſſio chꝛiſti fuit ſimpliciter volita et nolita ex con
ditione. ſimpliciter ſi fuiſſet nolita ſm omnes poꝛtiones ⁊
vires fuiſſet maioꝛ: quia virtus vnita maioꝛ eſt ſe diſperſa.
Minoꝛ per pꝛopoſitionem ſeptimã de cauſis. ¶ Preter-
ea gaudium ſequitur coꝛdis dilatatio; triſticiam vero coꝛ-
dis conſtrictio: non poteſt autem ſimul coꝛ dilatari et con-
ſtringi. ¶ Ad dubium reſpondetur ꝙ gaudium ⁊ triſticia
reſpectu diuerſoꝛum obiectoꝛum non ſunt contraria: ſicut
nec ſcientia et ignoꝛantia. Cõtrariãtur autem reſpectu eiuſ
dem: ſicut ſtant ſimul gaudium de deo/ ⁊ triſticia de pecca
tis: ſicut ſimul ſtant amoꝛ dei et odium peccati. ¶ Conſe-
quenter dicitur/ ꝙ licet cauſe diuerſe efficientes nõ tollant
repugnantiam effectuum: dummodo ſunt pꝛeciſe cauſe et
non obiecta. In pꝛopoſito autem obiectum non tñ eſt cau
ſa efficiens: ſed etiam obiectiua a quibus vt talibus eſſen-
tialiter dependet gaudium et triſticia: ſimiliter quãdo per
diuerſas cauſas non immutatur ſpecies effectus: tũc diuer
ſitas cauſarum non tollit cõtrarietatem et repugnantiã: ſi-
cut omnes coloꝛes: ⁊ ſimiliter omnes albedines vndecũqꝫ
pꝛoducãtur ſunt eiuſdem ſpeciei: ſecus ſi variatio cauſarũ
variat ſpeciem effectuum: ſicut in pꝛopoſito diuerſitas ob
iectoꝛum variat ſpeciem cognitionum et affectionũ: ⁊ per
conſequẽs paſſionum ſequentium. Huic cõcoꝛdat ſanctus
Bonauen. diſt. xvj. ar. v. et addit ꝙ triſticia et gaudium nõ
tñ non ſunt contraria: ſed etiam vnum eſt materiale. i. ob-
iectum alterius: et ideo ſimul ineſſe poſſunt eidem ſicut in
penitẽte/ qui ſimul dolet de peccatis: et gaudet de doloꝛe:
ſic et anima chꝛiſti ſm naturam coꝛpoꝛi compatiebatur: et
de compaſſione letabatur. Et ſubdit. Chꝛiſtus fuit verus
compꝛehenſoꝛ et verus viatoꝛ: ita ꝙ viatoꝛis cognitio non
impediebat cognitionem compꝛehẽſoꝛis: nec affectio affe-
ctionem: et hoc fuit in chꝛiſto ſingulare pꝛopter officiũ me
diatoꝛis quo debebat experiri diuina et humana. Unde ſi
cut ſimul et ſemel poterat conuerti ad deum et ad nos: ita
ꝙ vna conuerſio aliam non impediuit: ita potuit ſm can-
dem partem anime ſimul et ſemel gaudere in deo ⁊ compa
ti coꝛpoꝛi ſuo: ita ꝙ nec doloꝛ a gaudio nec gaudium a do-
loꝛe minueretur. Hec Bonauen. ¶ Ad illud quod argui-
tur in oppoſitum ex philoſopha. vij. Ethico. dicendum ꝙ
verum eſt de facto/ ꝙ delectatio magna excludit triſticiam

contingētem/ propter colligantiam potētiarum adinuicē: tāta enim poteſt eſſe delectatio in vna parte anime: ꝙ excludit vſum alterius partis anime. Licet aūt in propoſito fuit maximū gaudiū in portione ſuperiori volūtatis chriſti: tn̄ vt ait Sco. nō excluſit dolorē in appetitu ſenſitiuo: nec etiā triſticiam in portione inferiori: q꞉ illa delectatio non redundabat in portionē inferiorē/ ſicut nec gloria: hoc aūt fuit factum per nouā miraculū ꝙ gloria in ſuperiori portione voluntatis nō redūdabat in corpꝰ: ſed ſuſpenſa ibi fuit: vt corpus maneret paſſibile. Nec etiā redundabat in eandē potētiam/ vt comparat̃ ad aliud obiectū: vnde ſicut per miraculum erat ꝙ fuit viator ⁊ cōprehenſor: ita fuit miraculoſum ꝙ iſta gloria non redundabat in corpꝰ/ nec in vires inferiores. ❡ Sic ad aliud de raptu pauli dicit̃ ꝙ verū eſt/ ꝙ naturaliter potētia intenta vni operationi impedit aliā a ſua operatione: cōtrariū tn̄ fuit diſpēſatiue in xp̄o: vt dictū eſt. ❡ Ad aliud de obiecto ſimpliciter nolito dicit̃ ꝙ licet xp̄s non triſtabat̃ de paſſione tanq̄ de ſimpliciter nolito vt potētia libera: triſtabatur tn̄ de eadē tāq̄ de ſimpliciter nolita vt natura/ ⁊ vt appetitui ſenſitiuo cōiuncta. ❡ Itē de peccato ac diuina offenſa doluit vt libera tanq̄ de ſimpliciter nolito ſm portionē ſuperiorem. ❡ Itē magis noluit cōditionē propter quā paſſus eſt/ ſcilicet dānationē humani generis: cuiꝰ debitū incurrit propter peccatū: q̄ q̇cunqꝫ alius homo: et ideo triſticia ex omnibus his alijſqꝫ ſuprapoſitis collecta/ fuit maior omni triſticia viatoris: licet forte ipſe xp̄s maiorē aſſumere potuiſſet/ ſi fuiſſet nolita ſm omnes portiones aīe eiꝰ: ſicut arguit ſequēs argumentū. ❡ Ad illud de cōſtrictione cordis ⁊ dilatatione/ rn̄det Sco. Credo inquit ꝙ non habuit corpꝰ magis dilatatū q̄ alij: vnde pōt dici ꝙ gaudiū nō redūdabat in cor: q꞉ etiā nō redundabat in portionē inferiorē: cū gaudiū voluntatis xp̄i/ qđ habuit circa idē obiectū eternū: nō redundabat in eandē potentiā circa aliud obiectū: ⁊ hoc per ſpeciale miraculum: vt dictū eſt: ideo nec mirū ſi nō redūdabat in cor. ❡ Vel aliter pōt dici ꝙ aut gaudiū et triſticia circa cor fuerunt equalia: vel non. Si ſic: cor nec mouebat̃ motu dilatationis nec conſtrictionis: q꞉ tunc vnū impediret actionē alteriꝰ: ſicut ſi ponatur aqua ⁊ ignis penitꝰ equales ſm virtutē agendi ⁊ patiēdi: et ponatur lignū in medio: quod natū eſt pati equaliter ab vtroqꝫ: nec caleſiet nec frigeſiet. Si aūt fuerint inequalia: tunc vnū ſcilicet dolor circa cor/ dominabat̃ quantū ad eius cōſtrictionē: q꞉ gaudiū nō redundabat vſqꝫ ad cor aut corpus: vt dictū eſt.

¶ Diſtinctio. xvj.

OStēſa dominice paſſionis poſſibilitate: in hac diſtinc. xvj. agit de eius neceſſitate: cuiꝰ diſt. ſentētia in his colligit̃ ꝯcluſionibꝰ. ❡ Prima ꝯcluſio. Chriſtꝰ nō tm̄ moriēdi aptitudinē: q̄ ſine pctō fuit in ſtatu innocentie: accepit: ſed etiā neceſſitatē patiendi in anima/ ⁊ moriēdi in corpore aſſumpſit. ❡ Scđa. Chriſtꝰ patiendi neceſſitatem nō ſuſcepit ex cōditione ſue nature: ſed ſola miſericordi volūtate. ❡ Tertia concluſio. Chriſtus de quolibet hominis ſtatu ante peccatū/ poſt peccatū/ et ante gratiā/ ſub gratia/ et in gloria aliquā accepit cōditionē. De primo pcti immunitatē. de ſecūdo defectꝰ et penā. de tertio gr̄e plenitudinē. de quarto impeccabilitatē ⁊ perfectā contemplationē: nam habuit quedam bona vie: ⁊ quedā bona patrie: ſicut et quedam mala vie. Hec magiſter ſatis breuiter oſtendit ⁊ ꝓbat in textu.

¶ Queſtio vnica.

A **CIrca hāc diſtinctio**nem queritur/ vtrū chriſtꝰ ſm hominē habuit moriendi neceſſitatē. ❡ In queſtionis huiꝰ ſolutione tres erunt articuli. Primus terminos declarabit. Scđs ad queſtionē reſpōdebit. Tertius dubia

Artic. 1. mouebit. ❡ Quantū ad primū/ notandū ꝙ chriſtū habere

Nota. 1. neceſſitatē moriēdi multipliciter intelligi poteſt. Vno modo cōparando chriſtū. i. perſonā verbi ad naturā aſſumptā. et ſic eſt ſenſus/ vtrū perſona chriſti aſſumpſit neceſſario naturam mortalem. Vel vtrū perſona chriſti habuit ſimpliciter moriēdi neceſſitatē ſm aſſumptā humanitatem: ⁊ hunc intellectū habet titulus de rigore verboꝝ. Scđo modo cōparādo naturā aſſumptam ad qualitates naturā cōſequentes: ⁊ ſic erit ſenſus vtrū natura humana in chriſto conſiderata in ordine ad ſuas naturales qualitates eā cōſequētes habuit neceſſitatē moriendi. Tertio modo comparādo ſeu cōſiderando naturā humanā cū qualitatibꝰ ad gloriā: ⁊ eſt ſenſus vtrū humana natura in chriſto habens gloriā in portione ſuperiori habeat neceſſitatē moriēdi. ❡ Quantū ad primū intellectū/ qui eſt vtrū perſona chriſti aſſumpſit neceſſario naturā mortalē: aduertendū ꝙ perſona chriſti que eſt verbū: potuit aſſumere naturā humanā ſimpliciter glorioſam: qualis nunc eſt ad dexterā patris. Potuit etiā aſſumere naturā in ſua puritate ⁊ innocētia ſine peccato: quemadmodū eā de facto aſſumpſit. Potuit iterū aſſumere naturam glorioſam quantū ad partē ſuperiorē: ita tn̄ ꝙ gloria in alias partes non redūdaret/ quod ⁊ fecit. ❡ Scđo notā- Nota. 2.

dum ꝙ multiplex eſt neceſſitas. Eſt em̄ neceſſitas abſoluta vel ſimpliciter dicta: cuiꝰ ſcilicet oppoſitū includit cōtradictionem. Alia eſt neceſſitas violentie ſiue coactionis qualis eſt neceſſitas corruptionis ligni poſiti in ignē quod violēter ab igne corrūpit̃. Tertia eſt neceſſitas finis ſiue conditionata: ſic neceſſariū eſt ad finē: ſine quo finis haberi non poteſt: ſic merita ſunt neceſſaria ad btitudinē cōſequēdam: ⁊ quelibet duarū neceſſitatū vltimarū accipi poteſt ſm potentiam dei ordinatā vel abſolutā. ❡ Tertio notādum ſm Nota. 3.

B beatum Tho. in tertio ſcripto diſ. preſenti. q. j. ꝙ neceſſitas moriendi partim ineſt homini ex natura/ et partim ex peccato. Ex natura quidē: q꞉ corpus hominis compoſitū eſt ex cōtrarijs: que nata ſunt agere et pati adinuicē ſm diuerſas partes organicas: ad quoꝝ actionē ſequit̃ tandē corruptio corporis: corruptis ſcilicet qualitatibꝰ ad operationes vitales requiſitis. Itē propter cōſumptionē humidi radicalis/ et propter violētias extrinſecas: de quo in ſcđo dictū eſt latius diſt. xix. Tamen in ſtatu innocētie per donū a deo gratis datū (ſiue id fuerit lignū vite: ſiue originalis iuſticia: ſiue vtrūqꝫ ſimul) largita eſt hmōi immortalitas: nā per hoc donū potuit caueri omnis corruptio/ ⁊ ꝑ cōſequens mors: ſed propter peccatū donū illud perdidit: et ideo relicta eſt humana natura (vt dicit Diony. de eccle. hie.) in ſtatu q̇ debetur ei ex natura ſuoꝝ principioꝝ: ſm ꝙ dictū eſt Geñ. iij. Terra es/ ⁊ in terrā reuerteris. Et ideo poſt peccatū neceſſitas moriendi ineſt homini ex peccato: ſicut ex remouente prohibens donū illud/ ſcilicet vite cōſeruatiuū. ❡ His pre- Artic. 2.

miſſis quātū ad ſcđm articulū eſt hec ꝯcluſio pīma. Chriſtꝰ Cocl. 1.

C qui eſt verbū patris: non habuit ſimpliciter moriēdi neceſſitatē/ ſm aſſumptā humanitatē. Patet: q꞉ potuit nō mori: ergo non habuit abſolutā moriēdi neceſſitatē. Cōſequētia nota. Antecedēs probat̃: q꞉ potuit naturā aſſumptā perpetuo cōſeruare: nō cōcurrēdo actiue cū corrumpentibꝰ: ⁊ cōſeruando virtutes naturales/ ac qualitates in ſuo vigore ⁊ vitalibus actionibus. Potuitqꝫ ſuſpenſam glorie redūdātiā relaxare: vt influeret in virtutes inferiores: vt totū corpus eſſet glorioſum. Potuit etiam nature humane dare donum vite conſeruatiuum: ſicut dedit innocentiam/ ⁊ peccati immunitatē: et quodcūqꝫ hoꝝ feciſſet: mortuꝰ nō fuiſſet: et ſic potuit non mori: et per conſequens non habuit abſolutam moriendi neceſſitatem: ſed aſſumptam humanitatē.

❡ Secunda cōcluſio. In nullius hominis etiam peccatoris natura eſt moriendi neceſſitas abſoluta. Patet: q꞉ deus Cocl. 2.

ſicut humanitatē ſuā preſeruare potuit a morte ꝑpetuo: ita et cuiuſlibet alterius hominis: ergo nullus homo ſimpliciter habet neceſſitatē moriendi. Cōſequentia nota. Anˢ probatur: q꞉ eādē potentiā habet reſpectu cuiuſlibet creature: et oīs creatura eſt i equali obediētiali potētia dei: q꞉ equaliter deo ſubiecta. Quod ergo potuit impēdere ſue nature aſſumpte: potuit et īpēdere cuilibet nature hūane. ❡ Ter- Cocl. 3.

tia concluſio. In natura humana a verbo aſſumpta fuit

moriendi neceſſitas ſcdo ꝛ tertio modis ex potētia dei ordi
nata. Probaꝛ:q: verbū aſſumpſit naturā humanā cū gene
ralibus ſuis defectibus penalibus ſine pctō:ſed magnꝰ de
fectus fuit moriēdi neceſſitas:ergo et illum defectū aſſum-
pſit. ¶ Preterea aſſumpſit naturā humanā ſine dono vite
perpetuatiuo:et ꝑ ꝯñs potuit violētari:ꝛ ſic violentatū po
tuit neceſſario mori. Itē gloriā aīe aſſumpſit ſine redundā-
tia:idō ex hac parte natura fuit dimiſſa ſuis naturalibꝰ actio
nibus ꝛ paſſionibus ſm quas fuit mortalis: et ꝑ ꝯñs ſtāte
illa cōditione/fuit in eo neceſſitas moriēdi. Quo aūt mors
erat neceſſaria neceſſitate finis/ diceꝛ in ſequenti diſtin.xx.
Cōcl.4 D ¶ Quarta cōcluſio. Neceſſitatē moriēdi ſm humanam na
turā chriſtus aſſumpſit nulla ſua neceſſitate:ſed ſola miſeri
cordi ꝛ amoroſa voluntate. Prima pars patet:q: potuit eā
nō aſſumere:ergo non aſſumpſit neceſſario. Scdā pars pa
tet:q: ſicut naturā humanam aſſumpſit volūtarie ex nimia
dilectione generis humani: ita etiā eadē volūtate ꝛ amore
aſſumpſit cōſequētia naturā ad generis humani redēptio-
nem ꝑficiētia (ad excludendū pctm̄ nō aſſumpſit) tale aūt
erat neceſſitas moriēdi. Itē nullū miraculū verbū neceſſa-
rio operatū eſt:ſed naturā humanā aſſumptam eſſe morta-
lē fuit miraculoſum:ergo. Minor ꝓbaꝛ: q: miraculoſum
fuit ꝙ corpus: cuiꝰ aīa ſm aliquam ſui partē fuit glorioſa:
erat mortale ꝛ paſſibile. tale fuit corpus chriſti:ergo. Cōſe-
quentia nota cū minore. Maior patet:q: per nouū miracu
lū impedita ꝛ ſuſpēſa eſt redūdātia glorie aīe chriſti iā glo-
rioſe in corpus: que ſi ſue nature fuiſſet dimiſſa:redūdaſſet
in corpus:ipſumq̄ reddidiſſet glorioſum:et ꝑ ꝯñs immor-
tale/ſicut in ceteris beatis. Stāte itaq̄ hac ſuſpenſione re-
dūdātie glorie aīe chriſti in corpus:et q: nō aſſumpſit iuſti-
ciā originalē:nec lignivite virtutē/preſeruātes a corruptio
ne:corpus chriſti habuit moriēdi neceſſitatē. Hoc etiā cōfir
matur autoritate beati Aug. in de baptiſmo paruuloꝝ:vbi
expreſſe dicit/ꝙ facto illo miraculo habuit neceſſitatē mo-
riēdi. Et tātū de articulo ſcdō. ¶ Quantū ad tertiū articu-
Artic.3. Dub.1. E lū dubitatur primo/vtrū in poteſtate aīe chriſti fuit nō mo
ri ex violētia paſſionis. De verbo nō eſt dubiū:quia verbū
pōt omne viuēs conſeruare ne moriaꝛ. Et videꝛ ꝙ ſic:tū q:
aīa illa ſm voluntatē dominabaꝛ perfecte appetitui ſenſiti
uo/et oībus viribus inferioribus:q: in ipō nulla fuit rebel
lio ipſarū viriū:ergo dominabaꝛ plene ſup corpus:vt poſ-
ſet impedire oēm violentiā corporalē. Item Iohā.x. Pote
ſtatē habeo ponendi animā meam. Et premiſit. Ego pono
aīam meā et iterū ſumo eā. Nemo tollet eā a me:ſed ego po
no eam a metipſo. A meipſo dicit/non vtiq̄ a me verbo:q:
nūq̄ aīam depoſuit a ſe verbo: q: nunq̄ fuit ſeparata a ver
bo:ergo hoc dicit vt hō. Sic em̄ poſuit aīam ſeparādo eam
a corpore. Fuit ergo in poteſtate aīe ſeparari ꝛ nō ſeparari:
et hoc cōfirmaꝛ per hoc qđ ſequitur in Iohāne. Hoc mādā
tū accepi a patre meo. ſ. ponere aīam:ſed nō recepit manda
tū a patre niſi vt homo:q: in diuinitate erat equalis patri:
ergo vt hō: ꝛ minor patre ponit aīam ſuā. Facit ad idem ꝙ
cū clamore valido emiſit ſpiritū. Nō poterat aūt ſic valide
clamare/ niſi preueniſſet volens mortis horā:que accidit ex
violētia paſſionis. Ante horā ergo illā poſuit ex poteſtate
ꝓpria aīam ſuā:et eadē rōne potuit tūc nō feciſſe: nec poſt-
ea: et ita in poteſtate eius fuit mori vel nō mori ex violētia
F paſſionis. ¶ Ad dubiū reſpondeꝛ ꝑ tres ꝓpoſitiones. Pri
ma. Si aīa xpī ſibi abſolute dimiſſa fuiſſet:nō mori in eius
poteſtate extitiſſet. Probaꝛ:q: aīa chriſti fuit glorioſa quā-
tū ad portionē ſuperiorē: que gloria niſi ꝑ miraculū impe-
dita fuiſſet:redūdaſſet in corpus: ꝛ ꝑ ꝯñs in eius poteſtate
fuiſſet nō mori ex aliqua paſſionis violētia. ¶ Scdā ꝓpo-
ſitio. Stante miraculo ſuſpenſionis glorie portionis ſupe-
rioris/ non fuit in poteſtate aīe chriſti nō mori ex violentia
paſſionis. Probaꝛ:q: eius ſolius eſt immutare legē et cur-
ſum nature impoſitū: qui naturā inſtituit et ordinauit: qđ
ſolus deus fecit. Et nulla creatura corporalis/ nec ſpūalis
autoritate ſua hoc poteſt:niſi ꝑ modū orationis quō ſancti
a deo impetrauerūt fieri miracula;que tm̄ ꝓprie nō fiebant
a ſanctis:ſed a deo ad ſanctorū orationē:et ideo hoc fuit ſi-
gnū diuinitatis chriſti/ꝙ imperādo perfecit miracula:non
orando ſicut ceteri ſancti:ſed ſm legem nature inſtitutam/
mors corporis ſequiꝛ violentiā paſſionis: nā ex prima inſti
tutione nature eſt/ꝙ aliqua actiua nata ſunt dominari paſ-
ſiuis:ideo corpus alterabile ꝛ corruptibile per approxima
tionē actiui dominātis aīe chriſti/ex eadē lege corrūpiꝛ:nō
ergo fuit in poteſtate aīe chriſti non mori/illata tā violenta
paſſione. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Si chriſtus nō fuiſſet paſſus:
nihilominꝰ ſtāte lege/et glorie ſuſpēſione/ſenio fuiſſet mor-
tuus. Probaꝛ:nā omne corpus animale ꝯſeruatū nutritio-
ne tandē neceſſe eſt deficere:tū ex debilitatione potētie nu-
tritiue:tū ex impuritate alimēti:nā potētia nutritiua agen-
do in nutrimentū ad reſtaurationē deperditi repatiꝛ et de-
bilitaꝛ. Et qm̄ eſt finita:tandē deficit vt ꝯuertere nō poſſit:
ſicut docet experiētia in nobis: et hoc niſi ꝑ aliud donū pre
ſeruareꝛ: vt per lignū vite: de quo in.ij.diſt.xix. Similiter
rōne nutrimēti:quia nō quodlibet poteſt generari ex quoli
bet:ſed determinatū ex determinato: et ideo ex puriori ali-
mēto ꝛ meliori generatur melior ſanguis: ꝛ ex puriori ſan-
guine ſolidior: caro et permanētior: et ex impuriori alimēto
generaꝛ caro valde fluida. Sed alimētū chriſti reſpectu ali
menti ade in paradiſo fuit impurū ſicut ꝛ noſtrum: ꝛ ideo
ex parte alimenti non potuit fieri ita perfecta reſtauratio ſi
cut deperditio:et ideo licet tēperatiſſime vixit:ſciretq̄ quā
tum neceſſe fuerit ſumere ad reſtaurationē deperditi: tm̄ ex
cauſis dictis nō potuit fieri equa reſtauratio perditionis.
¶ Per hoc ad rōnes in principio dubij. Ad primū reſpon- G
det Sco. et bene ꝙ aīa non ſic dominabaꝛ appetitui ſenſiti
uo/ꝙ appetitus fieret impaſſibilis: q: vere doluit: vt patꝫ
ex precedenti diſtin. et ita nec corpori. Qđ vero diciꝛ ꝙ plꝰ
dominaꝛ corpori: q: corpori dominaꝛ diſpotice: appetitui
vero ſenſitiuo politice: verū eſt quantū ad potētiam moti-
uā tm̄:qm̄ anima poteſt mouere corpus ꝛ mēbra hinc et in
de localiter: et ad hoc opus et ad illud ſicut placuerit: non
tm̄ quantū ad omnē potentiā que ſe tenet a parte corporis:
immo multo minus dominatur ſuper corpus quātū ad po
tentiam vegetatiuam q̄ ſuper appetitum ſenſitiuum: quia
potentia vegetatiua eſt omnino irrationalis: ſm phm. ſ.
Ethic. non obediens in actibus ſuis anime: q̄uis enim ſit
in poteſtate anime exhibere materiam in quam agat:tamē
materia exhibita nō ſubiacet dominio anime in actibꝰ ſuis
quantum ad imperium voluntatis:ꝛ ideo ex aſſumptione
alimenti impuri ꝛ debilitate virtutis in conuertendo fuiſ-
ſet corruptio et mors ſubſecuta. ¶ Ad ſecundum de iohan
ne dicit Scotus/ ꝙ ly ego / et in ſuppoſito et appoſito ſtat
pro eadem perſona:ego ſcꝫ in ſuppoſito:ꝛ meipſo in appo
ſito:ſed non ſm eādem naturam:ita ꝙ ſit ſenſus. Ego ſup-
poſitum verbi ſm naturam diuinam/pono animam meā a
meipſo ſm naturam humanam: quia animam pono a cor-
pore nō a verbo:ita ꝙ ponere et ſeparare poteſtatiue attri-
buitur verbo: ſed ſeparare animam terminatiue vt a quo/
puta a corpore/cōuenit ſibi ratiōe humane nature. ¶ Per
hoc ad cōfirmationem dicitur ꝙ vt homo accepit manda-
tum ponendi animam. i. de complacendo et patiendo ani-
mā poni:ſed non effectiue: ita ꝙ ponere et non ponere fue
rit in poteſtate eius ſm naturam humanam: hoc enim cō-
ueniebat ſm naturam diuinam effectiue: licet terminatiue
ſm naturam humanam. Et talis expoſitio non eſt extorta:
quia eadem littera poteſt exponi partim de capite: partim
de membris ſm regulas Ticonij de expoſitione ſcriptura-
rum: ſicut hic. Qui potuit tranſgredi et non eſt tranſgreſ-
ſus. quantum ad poſſe tranſgredi exponitur de membris:
et quantum ad nō eſt tranſgreſſus exponitur de capite: ita
idem poteſt ſm aliquid exponi de chriſto: vt eſt ſuppoſitū
eternum in natura diuina: et aliquid de natura creata in
ſuppoſito. ¶ Ad aliud de clamore valido dicit Scotus/ H
ꝙ alterum fuit miraculnm/ſcilicꝫ ꝙ clamauit valide in ho
ra mortis: quia ex potentia verbi. Sed alterum/ ſcilicet ꝙ
anima fuit ſeparata per violentiā paſſionis; hoc fuit natu-

rale ſuppoſito miraculo primo de nō redundātia glorie in
corpus: qꝛ omnia que paſſus eſt: fuerūt quodāmodo mira
culoſa/ licet naturalia: qꝛ quod nō pōt fieri niſi p̄ſuppoſito
miraculo: etſi poſito miraculo poſſit naturaliter fieri: in re
latiōe tñ ad miraculū neceſſario p̄ſuppoſitū eſt aliq̄ mō mi/
raculoſum: ſic ꝙ patit̄ chriſtus ſm corpꝰ et animā ſenſitiuā
et portionē inferiorē rationis: hoc fuit ex miraculo: non no
uo ſed antiquo: quo gloria nō redundabat in corpꝰ nec in
portionē inferiorē: ideo totū qꝺ patit̄ fuit miraculoſum: et
tñ naturaliter patit̄ facto illo miraculo: ſicut cecus illumi/
natus miraculoſe facto miraculo naturaliter videt. Quod
vero anima ſeparata fuit ante horā ſeparationis ꝑ violētiā
paſſionis (ꝓpter qꝺ pilatus mirabat̄ ſi iam obijſſet. Mar.
xv.) hoc ipſum fuit miraculoſum ⁊ de potētia verbi ⁊ mira
culum nouū: ⁊ ita quantū ad horā ſeparationis verū eſt qꝺ
dicit Johā. x. Nemo tollit animā meā: ſed ego pono eā. Li/
cet etiā ſi horā nō p̄ueniſſet paſſionis: violentia tandē ſepa/
raſſet: q̄uis et textꝰ ille ſic exponi poſſet: ſm Nicolaum de
lyra. Nemo tollit eā a me: ſcilicet violenter: nō eſt ſic intelli
gendū quin ex vulneribꝰ ⁊ paſſione mortuꝰ ſit: ſed qꝛ pote/
rat perſecutores ſuos impedire ⁊ vno verbo proſternere. ⁊
ſic quod ſequit̄. Sed ego pono eā a meipſo/ interfectores
non impediēdo: imo potentiā id faciendi eis cōcedendo et
permittendo: niſi em̄ poteſtatē a deo haberent: nō poſſent
Dub. 2. facere quicꝗ̄. ¶ Scꝺo dubitat̄ vtrū paſſio xp̄i fuerit violē
J ta. Et videt̄ ꝙ ſic: qꝛ a principio extrinſeco paſſo nō cōferrē
te vim. Paſſum em̄ naturaliter ad oppoſitū inclinabat̄: vt
dictum eſt precedēti diſt. Sed in oppoſitū eſt: qꝛ tūc paſſio
nō fuiſſet meritoria: nā ſi violenta: ergo nō volūtaria: ⁊ per
cōſequēs nec meritoria. Reſpōdet̄ ꝙ violētum vno modo
opponit̄ naturali. ij. phyſicoꝝ. Alio modo opponit̄ volūta
rio. iij. Ethico. Primo modo violentū eſt quod ſit cōtra na
turalem inclinationē rei: vt motꝰ grauis ſurſum. Scꝺo mō
violētum eſt quod eſt inuoluntariū. Tunc dicit̄ accipiēdo
violētum primo modo: paſſio chriſti fuit violēta anime vt
naturaliter inclinat̄ ad perficiendū corpus. Fuit ⁊ cōtra in
clinationem naturalē corporis: vt naturaliter habet perfici
ab anima. Accipiendo aūt violentū ſcꝺo modo pro inuolū
tario/ tunc eo modo quo ſm predicta diſt. precedēti paſſio
fuit nolita: et tñ euenit: fuit violenta: ſed vt acceptata a vo/
luntate et volita ſic nō fuit violenta: de quo diſt. precedēti.
Per hoc patet ſolutio rationis ante oppoſitū: quod verū
arguit ſm primā acceptionē nōis violentū. ¶ Ad rationē
in oppoſitū que arguit ꝙ nō meritoria ſi fuit violenta: dici
tur ꝙ ꝓcedit ſm acceptionē ſecūdā violēti: et poſſet rō con
firmari: qꝛ ſi violēta: ergo nō in poteſtate aīe: et per ꝯn̄s nō
erit meritoria: qꝛ nullū neceſſariū/ et qꝺ nō eſt in poteſtate
voluntatis: eſt meritoriū. Dicit̄ igitur ꝙ volūtas pōt habe
re actū meritorium circa obiectū qꝺ nō eſt in poteſtate ſua:
immo qꝺ eſt neceſſarium impoſſibile aliter ſe habere: ſicut
pōt meritorie amare deū amore amicitie volēdo ſibi bonū/
omnipotentiā/ iuſticiā/ infinitatē ⁊c. et tñ velit nolit volun
tas amātis deus omnipotēs eſt iuſtus ⁊ infinitus: ſed me/
ritoriū eſt ſic amare complacendo in perfectionibus diui/
nis: qui amor et complacentia eſt in poteſtate voluntatis.
Actus ſiquidē meritorius: cū ſit actus volūtatis eſt in eius
poteſtate: nō obiectum. Sic martyres licet violenter occiſi
ſunt: meruerūt tñ acceptando penā ꝓpter dei honorē: ita ⁊
chriſtus meruit acceptando voluntarie paſſionem propter
bonum ex ipſa conſequens: et quia fuit placita deo: licȝ cer
to modo: fuit violenta.

Diſtinctio. xvij.

Poſtq̄ magiſter egit

de paſſione in ſe quātū ad eius poſſibilitatē et
veritatē. Cōſequēter determinat de eadē quā/
tū ad eius effectū: inquirendo eius meritum ⁊
vtilitatē. Et circa hoc duo facit. Primo de volūtate que eſt
merendi principium inueſtigat diſt. preſenti. Scꝺo de ipſo
merito paſſionis chriſti determinat diſt. xviij. Sententia aūt
huius diſt. in his tribus abbreuiatur cōcluſionibꝰ. ¶ Pri/
ma: ſm duas naturas in chriſto plures ſunt voluntates in
eo. ¶ Scꝺa cōcluſio. Chriſtus affectu rationis/ idē qꝺ diui
na volūtate. ſ. pati ⁊ mori volebat: ſed affectu ſenſualitatis
hec noluit: immo refugebat. ¶ Tertia concluſio. Ut mem
bris formā preberet imminēte turbatione clamandi ad do
minū: chriſtus pro eo orauit ad patrem: ꝙ illū nouerat nō
facturum. Has proſequitur latius in textu.

Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio a

nē querit̄/ vtrū in chriſto fuerūt plures volū/
tates ſibi in volito ſemper cōformes. Tribus
articulis queſtio abſoluet̄/ notabiliū. ſ. conclu
ſionū ⁊ dubioꝝ. ¶ Quantū ad primū notandū/ ꝙ ſicut in Artic. 1.
vna chriſti hypoſtaſi ſunt due nature vere ⁊ realiter diſtin/ Nota. 1.
cte: diuina ſcȝ ⁊ humana: vt ex ſupradictis patet: ita ꝯn̄s eſt
ꝙ in ipſa ſint vtriuſꝗ̄ nature proprietas ⁊ potentie: vt vult
Dama. lib. iij. Tamē deſcendēdo ſpecialiter ad volūtatem
aduertendū/ ꝙ nomen voluntatis accipitur qn̄ꝗ̄ generali
ter et large ꝑ quolibet appetitu/ ſiue rationali/ ſiue ſenſiti/
uo ſiue naturali. Alio modo ſtricte et ꝓprie tm̄ ꝑ appetitu
libero qui ſequitur cognitionē intellectiuā ſiue rōnis: vn/
de in hoīe tot ponūtur appetitus quot potētie apprehenſi/
ue: ⁊ ita ſicut eſt alia apprehēſiua guſtus: alia viſus: alia au
ditus: alia odoratus: alia tactus: ita eſt alia virtus appeti/
tiua ꝓpria huius ⁊ illius: alia quoꝗ̄ eſt delectatio propria
cōſequēs hāc apprehēſionē et illā: cōmuniter tñ de appeti/
tu ſenſitiuo loquimur/ ſicut de vno qui ſequitur imaginati
uā. Quia ſicut illa virtus imaginatiua apprehēdit obiecta
oīm ſenſuū et in preſentia et abſentia: ſic ſuus ꝓprius appe
titus delectatur in illis ſi ſint conuenientia: vel dolet ſi ſint
diſcōueniētia. Sed ſicut nō obſtante illo ſenſu cōi qui dicit̄
imaginatiua apprehēſiua oīm obiectoꝝ poſſibiliū/ nihilo/
minus ponūtur ſenſus particulares apprehēſiui obiectoꝝ
particulariū diſtinctoꝝ: vt viſus viſibilium tm̄: auditus ſo
noꝝ ⁊c. Sic nō obſtāte appetitu cōſequēte imaginationē:
que pōt appetere ſingula ſenſibilia ſi ſint cōueniētia: et re/
futare ac dolere ſi ſint diſcōueniētia: oportet nihilominꝰ po
nere appetitus particulares diſtinctos preter illū cōmunē
ſenſitiuum/ conſequētes particulares potētias apprehenſi
uas que dicuntur ſenſus exteriores. Et ſicut ponitur diſtin
ctio in apprehēſiuis: ſic in appetitiuis: qualis aūt ſit illa di/
ſtinctio viſum eſt in. ij. diſt. xvj. Preter aūt illas potentias
ponit̄ appetitus ſeu voluntas naturalis: de quo magis du
biū eſt an ſit diſtincta a volūtate libera vel nō. ¶ Pro quo Nota. 2.
ſcꝺo notādū/ ꝙ volūtas naturalis accipit̄ tripliciter. Uno B
modo generaliter ꝑ inclinatione naturali rei cuiuſlibet ad
ſuā ꝓpriā perfectionē: ⁊ hec inclinatio nō eſt aliquid diſtin
ctū a re ipſa: neꝗ̄ eſt aliq̄s actus elicitus: ſed eſt res ipſa na
ta ex cōditione nature recipere propriā perfectionē aut talē
producere: ſm ꝙ dꝛ: materia inclinat̄ et appetit formam: et
agēs inclinat̄ ad agendū. Poteſt etiā illa inclinatio dici ꝓ
prietas ſiue forma accidētalis naturā rei cōſequēs vt graui
tas: ꝑ quā graue mouet̄ ad locū naturalē. Nec eſt aliq̄d ab
ſolutū diſtinctū ab appetēte ⁊ eius ꝓprietate: ⁊ illa inclina
tio qn̄ꝗ̄ eſt aptitudinalis: qn̄ꝗ̄ actualis. de qua. ĩ. diſ. xxiij.
q. ĩ. in dub. iij. Sed vide ne dicta hic aliquo modo cōtradi/
cāt dictis. ĩ. Iſta ergo volūtas naturalis nō diſtinguitur a
volūtate libera in hoīe: ſed eadē potētia appetitiua: que eſt
realiter aīa hoīs: eſt volūtas naturalis et volūtas libera: li
cet alia rōne dꝛ volūtas naturalis et alia ratione libera. Li
bera em̄ dꝛ in ordine ad actū elicitū quē habet in ſua pote/
ſtate. Naturalis inquātū nata eſt recipere ꝑfectionē aliquā
aut receptā cōſeruare a cōtrario. Scꝺo modo accipit̄ volū
tas naturalis vt diſtinguit̄ cōtra potentiā ſupernaturalē: ⁊
ſic volūtas naturalis ſiue in puris naturalibus exiſtēs eſt
volūtas nō informata donis gratuitis. de quo dictū eſt in
ij. diſtin. xxviij. Tertio modo accipitur voluntas naturalis
pro voluntate eliciente vel recipiente actum conformem

inclinationi naturali/que ſemꝑ eſt ad cõmodũ:ſiue illũ eli-
ciat libere ſiue neceſſario ad oſtẽſionẽ cõmodi:vt dictũ fuit
diſt.xv.et de primis motibꝰ.j.diſt.xxiij.q.j.dub.iij. ¶ Ter-
Nota.3. tio notandũ ꝙ volũtatẽ vnã alteri cõformari/eliciẽdo actũ
E põt cõtingere tripliciter: vt tãgit Ockã diſt.vlti.primi ſen.
ſcꝫ in obiecto ſeu volito:in actu:in modo. In volito/quan-
do vna volũtas vult idẽ qđ vult alia: vt dũ vtraqꝫ volũta-
tum tendit in idẽ obiectũ. In actu/qñ vna volũtas vult il-
lud qđ alia vult ipſam velle:ita ꝙ iſta actũ elicit quẽ alia vo
lũtas vult eã elicere:licꝫ nõ reſpectu eiuſdẽ obiecti vel noli
ti:vt ſi dñs precipit ſeruo aliq̃d velle:qđ tñ non vult per eũ
fieri:ſicut dñs precepit abrae immolare filiũ ſuũ yſaac: quẽ
tñ noluit immolari:abraã habẽs velle elicitũ circa immola
tionẽ filij/habuit voluntatẽ conformem volũtati diuine in
actu:nõ aũt in obiecto. In modo qñ conſimili mõ vult vna
volũtas/quo modo vult alia:vt ꝙ velit ſimpliciter qđ alia
vult ſimpliciter:aut ſub cõditione qđ alia vult ſub cõditio-
Artic. 2. ne. ¶ Quantũ ad ſcđm articulũ/eſt hec prima ꝯcluſio. In
Cõcl. 1. chriſto fuerũt plures volũtates:diuina ſcꝫ ⁊ humana ab in
D uicẽ realiter differẽtes. Probat᷑ concluſio auto.ꝑ magiſtrũ
in tex.allegatis ⁊ rõne. In chriſto fuerũt due nature diuina
et humana realiter tanq̃ increatũ ⁊ creatũ diſtincte: quarũ
quelibet habet volũtatẽ:vel per idẽtitatẽ vt diuina: vel vt
partẽ eſſentialẽ vt humana:ergo cõcluſio vera. Cõſequen-
tia nota: et antecedẽs ꝓ prima parte patet ex dictis.ſ̄.diſt.
j.et ſequẽtibus. Scđa pars patet:qꝛ volũtas diuina eſt ea-
dẽ eſſentie diuine:vt patuit in primo. Et volũtas humana:
qꝛ eſt realiter aĩa que eſt pars eſſentialis:non chriſti ſeu ſup
poſiti verbi:qđ eſt ſimplex ⁊ incõpoſitũ: ſed nature huma-
ne aſſumpte:que qꝛ eſt creatura differt realiter ſm ſe totã ⁊
Cõcl. 2. oẽs ſuas partes a creatrice eſſentia. ¶ Scđa cõcluſio. Acci
piẽdo voluntatẽ large pro quolibet appetitu/in chriſto tri-
plex eſt voluntas humana: rõnalis/ſenſitiua/et naturalis:
nõ re ſed noĩe diſtincta. Prima pars probatur:qꝛ in chriſto
eſt humana natura ꝑfecta:ergo in eo ſunt quecũqꝫ ad eius
perfectionẽ requirunt᷑. Sed hec triplex volũtas eſt de per-
fectione humane nature:qꝛ pars eiꝰ eſſentialis ⁊ formalis:
ergo ⁊c̃. Scđa pars probatur:qꝛ illi appetitus in hoĩe ſunt
vna aĩa realiter:que eſt ſimplex ⁊ indiſtincta: vt habitũ eſt
in.ij.diſt.xvj.niſi diceret᷑ ꝙ naturalis appetitus eẽt tota na
tura humana et nõ aĩa tñ:tunc cõſequẽter dicendũ foret ꝙ
appetitus naturalis diſtinguitur ab alijs ſicut totum a par
te. Tertia pars ꝓbatur:qꝛ illi appetitus ſortiuntur diuerſa
noĩa:que non ſunt ſynonyma ꝓpter diuerſitatẽ actuũ quos
Cõcl.3. cõnotãt:de quo latius in.ij.loco ſtatim allegato. ¶ Tertia
cõcluſio. Volũtas rationalis volitione abſoluta in chriſto
ſemꝑ cõformabat᷑ volũtati diuine in volito. Probat᷑:qꝛ vo
lũtas rõnalis in chriſto fuit rectiſſima:ſed oĩs voluntas re-
cta cõformis eſt ſue regule in volito ſcito eſſe tale:ergo. Nõ
enĩ põt volũtas recta cõtraria aut difformis eſſe ſue regule
volẽdo aliud q̃ volũtas que eſt ſua regula dũ nota fuerit:
ſed diuina volũtas eſt regula oĩm volũtatũ rationabilium
creaturarũ:nũc aũt volũtas rationalis in chriſto nouit per
intellectũ oĩa volita a verbo/tã cognitione beatifica/q̃ in-
Cõcl.4. fuſa:igit᷑. ¶ Quarta cõcluſio. Volũtas rõnalis in chriſto
E volitione conditionata et ſenſualis ac vt natura/aut vt ſen
ſui cõiũcta/nõ ſemper fuit cõformis voluntati diuine in re
volita. Patet cõcluſio quãtũ ad oẽs partes ex dictis.ſ̄.diſ.
xv.nã volũtas diuina voluit chriſtũ pati ⁊ mori: ſed volun
tas humana rationalis cõditionata:et volũtas ſenſualis q̃
eſt appetitus ſenſitiuus:etiã volũtas vt natura:et vt cõiun
cta appetitui ſenſitiuo/paſſionẽ ⁊ mortẽ horruit:vt dictum
Cõcl.5. eſt.ſ̄. ¶ Quinta cõcluſio. Quantũ ad volẽdi actum queli
bet volũtas in chriſto hoĩe perfecte cõformabat᷑ voluntati
diuine. Probat᷑:quelibet volũtas humana in chriſto ſic vo
luit quomodo eã velle diuine volũtati cõplacuit:igit᷑. Con
ſequẽtia nota. Antecedẽs ꝓbatur:qꝛ q̃uis deus non vellet
hoc qđ ſenſualitas vel volũtas vt natura ſenſui coniuncta
volebat: volebat tñ illũ actũ vtriuſqꝫ volũtatis inquãtum
ſm Dama.permittebat vnicuiqꝫ partiũ anime agere ⁊ pati
quod ſibi erat naturale et proprium/quantum expediebat
ad finem redemptionis humane ⁊ oſtenſionẽ veritatis na
ture:vt dicit ſanctus Tho.diſ.preſenti.q.ij. Voluit ergo di
uina volũtas ſenſualitatem chriſti/et volũtatem vt natura
⁊c̃.ad oppoſitum ſui voliti et ad commoda nature inclina
ri ſm propriam conditionẽ. ¶ Sexta cõcluſio. Quelibet Cõcl. 6.
voluntas in chriſto conformabat᷑ voluntati diuine quoad
omnem modum ſui actus quo voluit eam velle. Patet:qꝛ
voluit diuina voluntas voluntatẽ humanam rationalẽ ab
ſolute velle mortem et nolle ex cõditione:et vtrunqꝫ ſic vel
le et nolle ex charitate. Cetera ſic velle ſm conditionem na
turalem cuiuſlibet:et ſic quelibet voluit: ergo in modo vo
lendi voluntatis humane cum diuina in chriſto plena con
cordia fuit. ¶ Quãtum ad tertium articulum eſt primum Artic.3.
dubiũ: vtrum in chriſto fuerit rebellio ſenſualitatis contra Dub. 1.
rationem. Et videtur ꝙ non:quia in beatis non eſt talis re F
bellio:cum in eis ſit plena ſatietas omnis deſiderij et appe
titus: ſed chriſtus fuit verus comprehenſor et ceteris bea-
tior:igit᷑ nec in chriſto fuit talis rebellio. In oppoſitũ eſt cõ
cluſio quarta cum dictis diſ.xv. Item chriſtus eſuriuit ſm
ſenſualitatem. Matth.iiij. et tamẽ ad tentatoris ſuggeſtio
nem comedere noluit. Item in cruce ſitiuit. Sitio inquit.
Iohan.xix.et tamen dum guſtaſſet bibere noluit. Matth.
xxvij.et ſic voluit aliquid ſm appetitum ſenſitiuum:quod
noluit ſm voluntatem rationis:ergo rebellio. Reſponde-
tur ſm beatum Tho.diſtin.preſenti.q.ij.ar.ij.ꝙ pugna ſeu
rebellio ſenſualitatis ad rationem in nobis ex tribus cauſa
tur. Primo ex diuerſitate volitorum:quia ſenſus naturali-
ter inclinatur et appetit carni conuenientia:que nonnunq̃
voluntas rationis libere reſpuit:vt patet de continẽte. Se
cundo patet:quia ſenſualitas in ſuum volitum effrenate ⁊
ſine regimine ratiõis fertur. Tertio:quia ſenſualitas effre-
nate tendens in ſuum volitum/motũ rationis retrahit vel
impedit in toto vel in parte. Hec duo vltima in chriſto non
fuerunt: non enim fuit in appetitu ſenſitiuo aliqua inclina
tio actus/vel delectatio contra volitionẽ rectã:cuius duas
cauſas addit Ockam in ſuo.iij.q.xij. Vna qꝛ deus non coe
git cum apprehenſione ſenſitiua ad cauſandum talem actũ
vel delectationem. Vel ſecundo:quia habuit multas voli-
tiones rationis: vel vnam intenſam per quam tales actus
ſenſitiui appetitus impediuntur. Sicut patet per experien
tiam/ꝙ aliquis habẽs actũ deſiderij vel delectationẽ in ap
petitu ſenſitiuo: reſpectu predicti actus poteſt tam intenſe
cogitare ⁊ velle ad oppoſitum:puta cogitare paſſionẽ chri
ſti:penas inferni:vel gaudia paradiſi:ꝙ totus ille actꝰ ap
petitus ſenſitiui et delectatio corrumpitur. Vnde patet ꝙ
volitio habet propriam efficaciam corruptiuam vel produ
ctiuã ſuper qualitates corporales: ſicut etiã aliquis per ſo-
lum actũ volendi aut triſticiã acquirit aut ſanitatẽ. In chri
ſto aũt fuit intenſiſſima contemplatio diuinorũ:ideo nõ po
tuit ſurgere in eius ſenſu aliqua vitioſa rebellio impediti-
ua quomodolibet rationis in actibus ſuis. Etiam vt dicit
Tho.nunq̃ motus ſenſualitatis in aliq̃d ferebatur niſi pre
ordinaretur a ratione. Et ſic q̃uis volũtas rationis nõ vel
let illud volitum in quod ſenſualitas tendebat: voluit ta-
men ꝙ ſenſualitas in illud tẽderet. Similiter ſicut dictum
eſt de voluntate diuina et humana ſupra concluſione.v. et
ſic etiam motus ſenſualitatis nõ impediebat motum ratio
nis:quia non erat violenta redundantia potentie in poten
tiam in chriſto. Et ideo quãtum ad velle ſeu appetere fuit
ſenſualitas plene ſubiecta rationi. Quantum vero ad voli
tum fuit rebellio/quantum illam eſſe voluit volũtas ratio
nis et non vltra. Voluit autem quantum iſtam conducere
nouit(ſm regulam diuine voluntatis)ad liberationem ac
redemptionem generis humani. Sic ergo omnes motus
ſenſitiui et volũtatis vt nature:et vt appetitui ſenſitiuo cõ
iuncte fuerunt voliti a voluntate rationis:vt per hec dolor
paſſionis augeretur:et copioſa fieret redemptio peccatorũ.
Per hoc patet ad dubiũ. ¶ Ad rationẽ ante oppoſitũ dr-
ꝙ licet chriſtus fuit beatior ceteris quãtum ad portionem

ſuperiorē: tn̄ eius beatitudo nō redūdabat in vires inferio
res: ⁊ ideo nō fuit in chriſtꝰ ꝑfecta q̄etatio ſenſuū inferioꝝ:
nec inferioris portionis rōnis/ſicut in ceteris beatis: ideo
Dub.2. G potuit in chriſto eſſe aliqua rebellio. ¶ Scd̄o dubitatur de
oratione chriſti facta ad patrē in horto ꝓ paſſionis ablatio
ne: vtrū chriſtus orās patrē ꝓ calicis tranſlatione/voluerit
liberari ab imminēte paſſione. Nō ſic: q: al's ficte oraſſet.
ff icte em̄ orat qui illud pro quo orat nec vult nec deſide/
rat. ¶ In oppſitū eſt illud Eſaie. liij. Oblatꝰ eſt: q: voluit.
Rn̄det breuiter poſt beatos Tho. ⁊ Bona. ꝑ quattuor pro
ppō. 1. poſitiones. ¶ Prima. Orare nō cōueniebat xp̄o ſm̄ diui/
nitatē: ſ tm̄ ſm̄ aſſumptā humanitatem. Probatio partis
prime: q: ſm̄ Dama. Oratio eſt aſcenſus mētis in deū: ⁊ ita
eſt inferioris ad ſuperiorē: ⁊ minoris ad maiorē: ſ chriſtus
equalis fuit patri ſm̄ diuinitatē: ⁊ ideo nihil qđ in minora/
tionē ſonat chriſto attribuēdū eſt ſm̄ deitatē: ideo ſicut ſm̄
illam nō obedit patri: ſed cunctis imperat cū patre: ita ſm̄
eandē nō orauit patrē: ſed cū patre orantibꝰ petita cōceſſit.
Scd̄a pars patet: q: omnis oratio eſt inferioris ad ſuperio
rem pro ſupplemēto alicuiꝰ defectꝰ: quē inferior nō ſufficit
ſubleuare: ſed chriſtꝰ ſm̄ naturā humanā fuit minor patre:
ſm̄ illā etiā varios aſſumpſit defectꝰ: vt moriēdi neceſſitatē
et penalitatē: ad quoꝝ amotionē non ſuffecit natura hūana
in xp̄o: vt dictū eſt precedēti diſt. Item ad ſubleuationē de/
fectuum ſpiritualiū ſuoꝝ mēbrorū/ ⁊ collatione ſpiritualiū
charismatū ſm̄ humanitatē non ſuffecit: cū ſolꝰ deꝰ peccata
dimittit ⁊ gratiam infundit: non vt hō/ſed vt deꝰ: ergo pro
his ſm̄ humanitatē patrē orare cōgruebat. ¶ Scd̄a ꝓpoſi
ppō.2. tio. Chriſtꝰ eo modo pro calicis trāſlatione orauit/quo ip/
ſum a ſe transferri voluit. Patet propoſitio: q: nō voluit eū
transferri ſimpliciter et abſolute ſm̄ voluntatē rōnis: ſ cō
ditionaliter: ideo ⁊ cōditionaliter orauit/dicens. Si poſſi/
bile eſt/ſcilicet ſm̄ diuinā p̄ordinationē. Et iterū. Nō mea
ſed tua volūtas fiat. ſuā voluntatē dicēs voluntatē ſenſua/
lem aut carnis infirme: nō portionis ſpiritualis ad ſufferē/
dum prompte. Quomō aūt ⁊ ſm̄ quā anime partē pati vo
ppō.3. luit: ⁊ ſm̄ quā noluit/ſupra dictū eſt diſt. xv. ¶ Tertia pro/
poſitio. Quāuis chriſtꝰ ſm̄ rationē / orationē patri propo/
ſuit: hanc tn̄ vt ſenſualitatis aduocatꝰ in eiꝰ ꝑſona obtulit.
Primū patet: q: ſenſualitas vt talis patrē deū noſcere non
potuit. cū pater deꝰ ſpūs ſit: et ita inſenſibilis: ⁊ ideo patrē
inuocare nō potuit. Incognitꝰ em̄ non pōt oratione inuo/
cari. Oratio ergo facta eſt et patri ꝓpoſita ꝑ chriſtū ſm̄ ra/
tionē/ſm̄ quā nouit patrē. Scd̄a pars probatur: q: orando
propoſuit patri appetitū ſenſualitatis/que ſimpliciter pati
refugit: ergo pro ſenſualitate nō pro ratione orauit: ſed ſen
ppō. 4. ſualitatis aduocatꝰ fuit. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Oratio chri/
H ſti in omni eo qđ abſolute voluit eſt exaudita: nō aūt in eo
quod voluit cōditionaliter aut volūtate vt natura. Prima
pars patet: q: chriſtus abſolute ſemꝑ voluit cōcordare vo/
lūtati diuine: ergo quecū illa voluntate orauit/obtinuit.
Hec aūt eſt volūtas rōnis que ſimpliciter et abſolute dicit
voluntas. Et de hac dicit apl's Heb. v. Qui in diebus car/
nis ſue/ preces ſupplicationeſ ad eū qui poſſet illū ſaluū
facere a morte: cū clamore valido ⁊ lachrymis offerens: ex
auditus eſt ꝓ ſua reuerentia. Scd̄a pars patet: quia multa
orauit ꝓ ſe et ſuis mēbris: que tn̄ nō ſimpliciter voluit: ſed
ſub cōditione: vt illud in cruce. Pater dimitte illis: quia ne
ſciūt quid faciūt. Nō hoc abſolute voluit: ſed conditionali
ter: ſi cōuerſi penitentiam agerēt. Et per hoc pn̄t multe ſcri
pture cōcordari: quarū alique aſſerunt chriſtū nō exauditū
vt illud pſ. Clamabo per diem et nō exaudies. Alique aſſe
rūt ſemper exauditū: vt illud Iob. xj. Ego aūt ſciebā q: ſem
per me audis. ¶ Per hoc ad rationē dicit ꝙ oratio chriſti
nō fuit ficta. Tum q: nō fuit niſi pro eo qđ volebat appeti/
tus ſenſitiuus: in cuius perſona orationem ꝓpoſuit. Tū q:
vt dicit ſanctus Bonauē. q: ille orationes (licet exauditus
nō ſit) non tn̄ fuerūt fruſtra: q: magis fuerūt ad noſtrā eru
ditionē q̄ ad petiti impetrationē. Similiter magis ad veri
tatis humane nature oſtēſionē ac pietatis ⁊ mīe. Etiam ad
oſtendendū ꝙ erat deo obediens et non contrarius/ dum
orando eū vt ſuū principiū recognoſcebat: vt dicit ſanctus
Tho. Itē ad noſtre imbecillitatis cōfirmationē: vt nō diffi
damus ſi pericula paſſionū perhorremus: et per hoc ſpem
erexit in nobis contra naturalē aduerſitatis timorē. Itē vt
oſtēderet volūtatē noſtrā diuine voluntati in oibus ſubij/
ciendā: preſertim in eo qđ addidit in conditione appoſita.
Verūtamē nō ſicut ego volo: ſed ſicut tu. Et in hoc ordina
uit in nobis charitatē: que effectū noſtrum diuine volūtati
per oia conatur ſubijcere: vn̄ magis in oratione pro nobis
orauit/ q̄ pro ſe. Hec Bona. Et ad hoc facit verbū Hila. x.
de trini. ſm̄ ꝙ allegat et exponit magiſter in fine p̄ſentis di
ſtin. ¶ Vltimo dubitat vtrū chriſtus ſm̄ ꝙ homo dubita/ Dub.3. I
uit de ſua paſſione: et videt ꝙ ſic: q: dicit Ambro. iij. de tri.
Chriſtus vt homo dubitauit. vt habet in littera. ¶ In op/
poſitū: in chriſto non fuit ignorātia: ergo nec dubitatio: q:
dubitatio preſupponit ignorantiā. ¶ Pro reſponſione ad
uertēdum ſm̄ beatū Tho. Dubitatio dupliciter accipitur.
Vno modo ꝓprie ꝓ motu intellectus in vtrā parte cōtra
dictionis cū formidine determinādi alterā. Et ſic videt eē
priuatio aſſenſus vtriuſ partis ꝯtradictoriarū eis appre
henſis: nā qui duo cōtradictoria apprehēdit et neutri aſſen
tit: dubitat vtrun: ita videtur ꝙ dubitatio nihil poſiti
uū dicat preter apprehenſionē ꝓpoſitionis. ſ. priuationem
aſſenſus vtriuſ cōtradictoriarū. Alio modo capitur dubi
tatio improprie vt trāſfert ad formidinē affectus in aggre/
diendo vel ſuſtinēdo terribile. ſic dicimus de formidoloſo
ꝙ dubitat aggredi inimicos. Primo mō dubitatio contin/
git ex defectu ſciētie: q: neſcit que partiū ſit vera. Scd̄o cō/
tingit ex infirmitate ⁊ defectu fortitudinis. ¶ Tūc dicitur
ad dubiū ꝙ in xp̄o nō fuit dubitatio de paſſione primo mo
do: quā certiſſime nouit imminere ſm̄ oēs circūſtātias: nā
plenus fuit gratie ⁊ veritatis. Sꝫ ſcd̄o modo: q: in chriſto
fuit infirmitas carnis qua leſionem mortis imminentē ſen
ſus trepidauit. Ideo erat talis trepidatio in ſenſualitate:
q̄uis eſſet ſumma ſecuritas in rōne: que auxiliū diuinū im
minere videbat: quod ſenſus apprehēdere nō potuit. Et ꝑ
hoc dicit ad Amb. ꝙ loquebat de dubitatione ſcd̄o modo
quantū ad ſenſualitatis timorē: quē dū oſtēdit videbat ho
minibus dubitare: et nō quātum ad rationē. Et hoc eſt qđ
dicit magiſter/ꝙ Amb. voluit ꝙ chriſtus dubitauit: nō ſm̄
dubitationis affectū: ſed dubitantis geſſit modū: vt homi
nibus dubitare videret. Et tantum de illa queſtione.

¶ Diſtinctio. xviij.

Egit magiſter de paſſione chriſti quātū ad meriti principiū: conſe/
quēter inueſtigat eiuſdē paſſionis meritū. Et
circa hoc duo facit. Primo oſtēdit ꝙ ſibi ⁊ mē
bris meruit. Scd̄o modū quō meruit membris ſuis aperit/
diſt. xix. Sentētia huius diſtinctionis his tribus ſubnotat
cōcluſionibus. ¶ Prima cōcluſio. Chriſtus ꝑ ſuā paſſionē
nedū mēbris ſuis meruit redēptionē: ſed ⁊ corpori ſuo im/
mortalitatis gloriā et aie impaſſibilitatē. ¶ Scd̄a ꝯcluſio.
Manifeſtationē nois dei / chriſtus ſm̄ hoīem a principio
ſue conceptionis meruit: quod tamē poſt reſurrectionē ſu/
am in euidenti poſitum fuit. ¶ Tertia concluſio. Pro no/
bis chriſtus meruit ſua paſſione ⁊ morte: vt nobis eſſet vir
tutis forma et cauſa glorie.

¶ Queſtio vnica.

Irca hāc diſtinctio B
nē querit: vtrū chriſtus meruit in inſtanti cō/
ceptionis: et poſt in tēpore paſſionis. ¶ Tri/
bus articulis queſtio hec terminabit: ſcꝫ pre/
miſſione notabiliū: ſubiūctione ꝯcluſionū: et ſolutione du
bioꝝ. ¶ Quātū ad primū articulū ſupponit ex dictis lib. Artic. 1.
ij. diſt. xvij. ꝙ meritū eſt operatio aliqua libere a voluntate Nota. 1.
elicita: ad premij retributionē illi vel alteri acceptata. Ra/
dix aūt omnis meriti ꝓprie loquendo de meritorio: cōſiſtit
in affectione

in affectione iuſticie voluntatis: nō in affectione cōmodi
nec in affectione iuſticie vt regulat affectionē cōmodi: vt
dicit Scotus diſt. pſenti. Probat ſic: q2 primū obiectum
circa qḋ aliquis merek eſt deus ſm ꝙ affectione iuſticie
vult deo bonū ꝓpter ſe vt eſſe ⁊ bene eſſe: ſcꝫ eſſe ſapien
tem/iuſtū ⁊c. Sed voluntas affectiōe cōmodi reſpicit ꝓ
priū bonū ⁊ aliq̄n inordinate: niſi reguleꝶ affectione iu-
ſticie. Et ideo meritū nō cōſiſtit p̄mo in affectiōe iuſticie:
vt regulat affectionē cōmodi circa bonū ꝓpriū. Sed pri
mo in affectione iuſticie circa deū: volendo ſibi deo bo-
nū in ſe: ac deinde volendo ſibiipſi volenti ⁊ aliis bonū
in ordine ad deū. Nā in affectione cōmodi (niſi referatur
ad deū tanq̄ ad vltimū finē affectione iuſticie: ideſt pro-
pter ſe deū ſup oīa dilectū) nō ꝯſiſtit meritū. ¶ Poteſt
hoc idem breuius oſtendi. Nā radix meriti eſt charitas:
q̄ p̄mo inclinat ad diligendū deū ꝓpter ſe. Nullus autē
actus eſt meritorius niſi eliciatur ſm inclinationē chari
tatis. Ideo nō eſt meritorius niſi referaꝶ in deū ꝓpter ſe
dilectū. Hec autē dilectio dei eſt ſm affectionem iuſticie.
Nota.2. B ¶ Secūdo notandū: ꝙ meritū p̄cedit p̄miū ad minꝰ or-
dine nature: ⁊ p ꝯñs non pōt eſſe poſterius duratione: li
cet forte pōt eſſe ſimul duratiōe: vt ſtatim diceꝶ. Et ꝓba
tum fuit in ſecūdo de merito angeloꝝ ꝯtra opinionē ma
giſtri diſt. v. ¶ Ex quo ſequiꝶ: ꝙ reſpectu boni habiti nō
poteſt eſſe meritū: q2 tunc premiū p̄cederet meritū. Se-
cūdo ſequiꝶ: ꝙ in ſtatu pfecte beatitudinis/nullum pōt
eſſe meritū reſpectu beatoꝝ. Nā nihil eſt quo carent ſm
vtrāq; affectionē: ſunt eñ beati ſm totā voluntatē cōiun
cti fini vltimo deo: quē ſumme diligūt affectione iuſticie.
Et ſimilr habēt ſummū cōmodū iunctū ſibi qḋ appetūt
affectione cōmodi: ⁊ quicq̇d iuſte appetere poſſunt ha-
bent ⁊ poſſident: ideo nō ſunt in ſtatu merēdi ſibi. ¶ Di
citur in ſtatu pfecte beatitudinis: q2 illa ratio nō ſufficiē
ter ꝓbat ꝙ aīe ſeparate beate nō mereanꝶ gloriā corpo-
ris p actus fruitionis ⁊ tentionis. Deſiderāt eñ gloriam
corporis. Unde clamāt ſub altare. Uſq; quo dñe ſctūs et
verus nō iudicas ⁊ nō vindicas ſanguinem noſtrum ⁊c.
Apoc̄. vi. Nō petūt nō tam cupiditate vindicte q̄ deſide
rio corporis glorie: q̄ ante iudiciū nō datur quo ſanguis
ſanctoꝝ effuſus vindicatur. Qḋ vero non merenꝶ: ratio
eſt: q2 opera coꝝ/puta viſionē ⁊ fruitionē q̇bus feruētiſ
ſime diligūt deū: nō acceptat deus ad premiū quodcūq;
pro eis reddendū. Acceptauit aūt dilectionē coꝝ qua di-
lexerūt in corpore deū affectione iuſticie ad retribuendā
gloriā corpori. ¶ Diciꝶ etiā in ſtatu merendi ſibi: q2 non
eſt īprobabile: ꝙ aīe ſanctoꝝ in patria: ⁊ beata vgo: etiā
ſi in ea cōpleta eſt reſurrectio: nobis ſua interceſſiōe me-
reantur grām ⁊ plura dei beneficia: vt tenet Sco. in. iiii.
diſt. xlv. q. iiii. Nam p̄ces ſanctoꝝ acceptat deus ad mul-
ta beneficia illis tribuēda ꝓ quibus fundūtur: ⁊ ita ſunt
Nota.3. C merita ſanctoꝝ: nō pro ſe ſed ꝓ illis ꝓ quibꝰ orāt. ¶ Ter
tio notandū ꝙ oē meritū ꝓprie acceptū ptinet ad portio
nē ſuperiorē rōnis p̄ncipalr ⁊ p̄mo: ita ꝙ nullus actꝰ im
peratus cuiuſcūq; potentie pōt eſſe meritorius: niſi ſibi
correſpondeat actus elicitus meritorius portionis ſupe
rioris. Naꝫ nullus actus eſt meritorius: niſi referatur in
deū tanq̄ vltimū finē. hoc eſt dictu niſi fiat p̄ncipaliter
ꝓpter deū ſup oīa dilectum. Nullus eñ actus eſt merito
rius niſi fuerit a charitate elicitus vel imperatꝰ. Ille aūt
elicitur a charitate q̇ elicitur a volūtate ſm charitatis in
clinationē: cuius eſt oīa finaliter ordinare in deum. Hic
aūt actus charitatis ptinet ad ſuperiorē portionē ſicut ⁊
ipſa charitas. Siquidē ad eandē potentiā ptinet habitꝰ
Corol. 1 ⁊ actus eius elicitus. ¶ Ex quo ſequiꝶ ꝙ nullus actus
circa naturam elicitus vel imperatus eſt meritorius: niſi
quatenꝰ habet annexū actū dilectiōis dei ſup oīa. Patet
quia nullus actus circa creaturam eſt meritorius niſi eli
ciatur vel imperetur ꝓpter deū tanq̄ ꝓpter finē vltimū
ideſt ſuper oīa intentū ⁊ dilectū: ergo vel eſt dilectio dei
ſup oīa; ſi eodem actu tenditur in mediū ⁊ finē: aut ha-
bet annexam dilectionē dei ſup omnia: ſi diuerſis actibꝰ
tenditur in mediū ⁊ finē. Non eñ actus eſt meritorius ꝓ
quāto p eum potentia tendit ad creaturā: ſed pro quāto
tendit in deum: quia non eſt meritorius niſi pro quanto
eſt actus charitatis cuius eſt tendere in deum. ¶ Secū- Corol. 2
do ſequitur: ꝙ nō exiſtente merito in portione ſuperiore
nullum meritum erit in portione inferiori: neq; in poten
tia ſenſitiua neq; executiua. Patet: q2 nullus actꝰ eſt me
ritorius niſi ꝓcedat a dilectione dei ſup oīa: que eſt actꝰ
portionis ſuperioris. ¶ Unde ſequiꝶ tertio: ꝙ quicunq; Corol. 3.
mereꝶ ſm portionē ſuperiorem p̄mo ⁊ p̄ncipalr meretur
Nā in actu portionis ſuperioris ſcꝫ dilectiōe dei ſup oīa
tota ratio meriti ꝯſiſtit. ¶ Sequiꝶ quarto: ꝙ oēs ille opi Corol. 4
niones deficiūt q̄ querūt meritū xp̄i vel cuiuſcūq; alterꝰ
in potentiis inferioribꝰ abſq; merito portionis ſuperio-
ris. Sūt eñ quidā attēdentes xp̄m ſm portionē ſuperio
rē fuiſſe btm̄: ⁊ iō dicūt eū ſm portionē ſuperiorē nō me-
ruiſſe: ne coganꝶ actū beatificū: qui p̄miū eſt: dicere fore
meritū: ⁊ ſic idē eſſe premiū ⁊ meritū: ſed huiꝰ motiui ſo-
lutio patebit ex ꝯcluſionibus. ¶ Quarto notandum: ꝙ Nota.4 D
xp̄s in carne mortali fuit verus viator/verus cōprehen-
ſor: q2 vere beatus. Nā intuitiue ⁊ clare facie ad faciē aīa
eius vidit diuinā eſſentiā pfectiſſime: etiaꝫ ea fruebaꝶ nō
in ſpe ſed in re. In his autem duobꝰ actibus ꝯſiſtit eſſen
tialis btitudo. Cū aūt actꝰ illi ſint pfectiſſimi actus ſupe
rioris portionis: ſequiꝶ ꝙ fuit btūs ſm portionē ſupiorē:
⁊ ita ſm illā fuit in termīo. i. eſt in vltima eius pfectiōe q̄
vltra perfici nō potuit: ſaltē ſm potentiā eius ordinatā:
⁊ hoc ab inſtanti ꝯceptionis. Hos actus beatificos viſio
nē ⁊ fruitionē ſequebaꝶ gaudiū immenſum ⁊ firma ten
tio: q̄ eſt plena ſecuritas nō pdendi hanc beatitudinē: et
his cōprehendit deū: nō quidē tante quātus eſt cognoſci
bilis ⁊ fruibilis. Sic enim eſſentia diuina a ſeipſa tm̄ ⁊ a
nulla creatura cōprehendiꝶ. Nam cū res ſit tanta cogno
ſcibilis quāta eſt: ⁊ tante diligibilis quātum bona eſt: et
eſſentia diuina eſt eſſentia infinita ⁊ bonū ſimplr infini-
tum: ḡ cognoſcibilis eſt cognitione formalr infinita: ⁊ di
ligibilis dilectione formalr infinita. Infinitas aūt repu
gnat creature: ⁊ iō ſic nec ab aīa xp̄i: nec a quocunq; bea
to cōprehendi pōt. Comprehendiꝶ aūt a creatura large:
q̄n creatura tanta vnione vnitur deo p viſionē ⁊ fruitio
nē: quātum pōt ⁊ decet creaturā vniri deo. ¶ Eſt etiā ve
rus viator quātum ad virtutes ⁊ potentias inferiores et
quantū ad corpus: q2 quātum ad illa nō fuit in termino
pfectionis: expectabat eñ quātum ad illa pfici dotibus
glorie. Erat eñ mortalis quoad corpus: ⁊ paſſibilis q̄ad
aīam: a q̇bus trāſiturus erat ad pfectā coꝝ gloriaꝫ: ergo
quātum ad illa fuit verus viator. ¶ Quinto notanduꝫ: Nota.5. E
ꝙ actū beatificū eſſe meritoriū nullā includit ꝯtradictio
nē: neq; in xp̄o: neq; in angelis: nec in ceteris beatis: ⁊ ſ
neq; ſibi beatis: neq; aliis: etiā neq; quoad beatitudinē
eſſentialem: nec quoad aliud bonū. Primū patet: q2 oīs
actus acceptus a deo tanq̄ actus bonus ⁊ laudabilis/ꝓ
quo velit deus aliq̇d retribuere: vel illi cuiꝰ actum acce-
ptat: vel alteri ꝓ quo fit: eſt meritorius ex ſtatim dictis:
ſed talis pōt eſſe actus beatificus: ḡ pōt eſſe meritorius.
Minor ꝓbatur: q2 actum beatificū pōt acceptare tanq̄
dignū retributione alicuius boni ipſi beato ſi indiget et
capax fuerit: vel alteri. Nihil eñ repugnātie hic inueniri
pōt: neq; ex parte actus cū ſit bonus laudabilis ⁊ digniſ
ſimus. Neq; ex parte dei qui bona pōt retribuere oī capa
ci cui voluerit: ⁊ ꝓ quocūq; actu bono voluerit: ⁊ p hoc
tam beatis ſi ipſi fuerint maioris vel alterius boni capa
ces: q̄ aliis pro q̇bus beati illud fieri optarēt: imo ſi nō
optarent: ſicut p̄nceps bene facit quādoq; alicui cōſan-
guineo ſui amici/etiā amico ignorante. Et ſic p idem ptꝫ
ſcdm. ¶ Tertiū ſimiliter patet: quia poſſet deus accepta
re actum beatificum lini ad augmentandū eum: vſq; ad
perfectionem actus beatifici beati petri. Sicut eñ in via
actus meritorius acceptatur ad charitatis augmentū: ⁊

per ꝯñs ad ꝑfectiorē actum meritoriū: ita poſſet accepta
re actum beatificum ad charitatis ⁊ ſuiipſius actus au-
gmentum intenſiuū vſqꝫ ad terminū charitatis ⁊ actus
eius: ſi dabilis eēt charitas ſumma creata: ⁊ ſumm⁹ eius
actus. Uel in infinitū ſi termin⁹ charitatis ⁊ actus ei⁹ nō
eſt dabilis. Nullā eñ̄ includit ꝯtradictionē: qm̄ etſi ſic in
infinitū acceptaret: nunꝙ̄ tñ̄ eſſet deuenire ad charitatē
infinitam vel actū dilectionis infinitū: q: licet in infinitū
charitas augeretur: nunꝙ̄ tñ̄ erit infinita: q: tunc eſſet in
termino ⁊ vltra non augmentabilis. Non eñ̄ infinitum
pōt augmentari ſm̄ id/ſm̄ qđ eſt infinitū. Si eñ̄ eſſet in
finite longum: non poſſet fieri longius: licet poſſet fieri
maius ſi nō eſſet infinite latū vel ꝓfundum. Sicut naqꝫ
poſſet deus viatorē perpetuare in via: ita vt quolibet die
vel qualibet hora eliceret actum meritoriū: ⁊ tunc chari-
tas eius ſine termino augeretur: ſuppoſito ꝙ nō ſit dabi
lis ſumma/ſic ⁊ beato: nec ex illo ſequit̄ ꝙ aliq̇d ſit meri
tum ipſius: hoc eñ̄ reputo impoſſibile: cū meritū ad mi-
nus natura p̄cedit illud cuius eſt meritum. ¶ Preterea
aliq̇d eſſe meritum ſui/nihil aliud eſt dicere. exempli gra
tia: niſi a mereretur actū dilectionis dei: q: meretur. Uel
deus acceptat actum talē: q: acceptat. qđ nihil eſt dicere.
Uerum de facto nullus beatus actu ſuo beatifico meret̄
augmentū ſue beatitudinis eſſentialis/q: de facto cuili-
bet beato deus determinauit certū premiū ⁊ actū beatifi
cum certe ꝑfectionis ſm̄ menſurā ſui meriti precedentis
dum fuerat viator: nec iſtum auget ſicut nec charitatē pa
trie. Et ideo nec beatus ſibiipſi ꝑfectiſſima dilectiōe qua
diligit deū: nec alius beato alicui pōt mereri augmentū
beatitudinis: q: nullū actū quātumcūqꝫ bonū acceptat
deus ad augmētū beatitudinis eſſentialis cuiuſcūqꝫ bea
ti: cui⁹ nulla ratio alia aſſignari pōt niſi libera voluntas
dei: q̇ ex ſua mera liberalitate dabit cui vult: ⁊ quō vult ſi-
cut ī parabola Matth. xx. An nō licet mihi qđ volo face
re. Uolo autē huic dare ſicut tibi: an oculus tuus nequā
eſt: q: ego bonus ſum. ¶ Ex illo ſequit̄ ꝙ nō ſufficienter
diſtinguitur ſtatus cōprehenſoris a ſtatu viatoris ꝑ poſ
ſe mereri ⁊ nō mereri: ita ꝙ oīs exiſtens in termino meri
ti ſit comprehenſor: ⁊ q̇ in ſtatu merendi ſit viator. Nam
quoad primū inſtantia eſt de exiſtentibus in purgatorio
illi eñ̄ ſunt in termino meriti ſaltem pro ſe: ⁊ tñ̄ non ſunt
cōprehenſores. Quoad ſcđm inſtantia eſt de beatis qui
ſuis orationib⁹ nobis merent̄ pro quibus intercedūt: et
tñ̄ nō ſunt viatores. Quoad vtrūqꝫ inſtantia eſt in xp̄o: q̇
ſimul fuit cōprehenſor ⁊ viator: ſimul in inſtanti p̄mi et
meriti tam ſibi ꝙ̄ aliis: vt dicet̄. ¶ Ultimo notandum: ꝙ
Nota.6. F ſucceſſio nō eſt de rōne meriti: ⁊ pōt meritū cauſari in in-
ſtanti. Ad ꝓducendū eñ̄ actum meritoriū tria ſufficiūt:
ſcꝫ potentia ꝑfecta/intellectiua/⁊ volitiua nō impedita.
Secūdo obiectū p̄ſens intellectui ꝑ cognitionē: nō eñ̄
poteſt volūtas velle vel nolle incognitū: ⁊ tertio chari-
tas ſeu gratia. In quocūqꝫ inſtanti illa concurrūt pro eo
dem pōt voluntas elicere actū ſuū circa obiectū preſen-
tatū ꝑ cognitionē intellectus: q: poſitis cauſis ſufficien
tibus pōt poni effectus. Poſſunt autē cauſe ille poni in
inſtanti: quia potētia/charitas/⁊ obiecti cognitio/ſunt
res ꝑmanentes: ergo poſſunt in certo inſtanti cōcurrere
puta in p̄mo inſtanti eſſe cognitionis obiecti: nā ipſa co-
gnitio obiecti eſt qualitas ꝑmanens: habēs totū eē ſuū
ſimul: nec incipit eſſe ꝑ motū: ġ incipit per primū inſtans
eſſe. In illo ġ inſtāti volūtas pōt ꝓducere actū ſuū: qui
⁊ ipſe eſt qualitas ꝑmanēs: ſcꝫ velle obiectū ex charitate
⁊ ita actū meritoriū: nec opꝫ ꝯcurrere aliqđ impedimen-
tū. Id eñ̄ vel eſſet imꝑfectio potentie ꝓpter defectū cha
ritatis: aut nō ꝯcurſus p̄me cauſe: aut libertas volūtatis
aut ſucceſſio p̄ſentationis obiecti: aut ſucceſſio act⁹ meri
torii: ſed oīa illa tolli poſſunt. De p̄mis tribus certū eſt:
de quarto ſcꝫ libertate volūtatis ſimilr̄ patet: q: eo ꝙ li-
ber eſt pōt ꝓducere actū: licet nō neceſſario. Nec q̇ntū:
q: illa preſentatio obiecti eſt ꝑ actum intellectus qui eſt
res permanens: ergo incipit quātum ad eſſe cōpletum ꝑ
primū inſtās eſſe. Deniqꝫ cognitio intellectiua eſt diuiſi-
bilis ſicut eius ſubiectū: nec īpedit (ſi fuerit intēſibilis)
quin ſimul poſſit ꝓduci. Similr̄ nec ſextū īpedit: q: act⁹
voluntatis res ꝑmanens eſt: qui totus ſimul ꝓducitur a
volūtate: lꝫ ꝓductus ſucceſſiue poteſt intendi. ¶ Exil-
lo ſequit̄: ꝙ poſſibile eſt creaturam rōnalem in p̄mo in-
ſtanti ſui eſſe mereri. Patet: q: in illo inſtanti poſſunt eē
oīa ad meritum requiſita: pōt eñ̄ anime (que eſt ſuus in
tellectus ⁊ voluntas) concreari gratia/⁊ cognitio obie
cti beatifica vel alterius: ⁊ in eodē inſtanti p̄mo eſſe aīe
intellectus volūtatis gratie ⁊ cognitionis obiecti q̄ ſunt
oīa requiſita ad meritū: ergo in eodē (impedimento ceſ-
ſante) pōt voluntas elicere actū meritoriū. i. dilectionē
obiecti beatifici ſm̄ dilectionē charitatis q̇ eſt actus me-
ritorius. ¶ Neqꝫ ad eliciendū actū meritoriū ſemꝑ req̇ri B
tur deliberatio vt meritū ſit actus electiu⁹: ſicut oīs vir-
tutis actus eſt actus electiuus. Nam deliberatio (q̄ pre-
ſupponit ſyllogiſmū practicum ac diſcurſum: ⁊ diſcurſus
morā ⁊ ſic ſucceſſionē) nō eſt neceſſaria ad hoc ꝙ habea
tur actus electiuus volūtatis. Judicio facto ꝑ ꝯcluſionē
practicā: q: facto iudicio ꝑ ꝯſilium de cōcluſione/ſtatim
volūtas eligit: ⁊ tunc qñ voluntas eligit: ratio practica
nō diſcurrit. Sed ſententiat facta cōcluſione practica de
eligendo: ſententiat inquā aſſentiendo. Si ġ ſententia vl
timata poſſit haberi ſine diſcurſu p̄cedenti ⁊ in inſtanti:
ita ꝑfecte pōt voluntas libere elicere ſine tali diſcurſu ſi
cut cū diſcurſu. Sed ꝑfectus in cognoſcendo non diſcur
rit ſicut artifex/ſicut cithareda ꝑfectus non ſyllogizat in
percutiendo chordas alias imꝑfecte caneret. vt habetur
ii. Ethico. Itē actus meritorius circa finē nō p̄ſupponit
cōſilii diſcurſum. Hic eñ̄ diſcurſus ſicut ⁊ electio non eſt
reſpectu finis: ſed reſpectu medioꝝ: ideo ad oſtenſionē
bonitatis finis/pōt ſtatim elicere fruitionē finis nullo
diſcurſu preuio. Nec operatio p̄ſupponit eſſe tanꝙ̄ p̄us
duratione ⁊ tp̄e: ſed tanꝙ̄ prius prioritate nature. Nam
ſol in eo inſtanti quo ꝓductus eſt/ꝓduxit de ſe lumen.
Et ſi pro a/inſtanti crearetur ignis: pro eodem caleret ⁊
ſplendorem ꝓduceret. vt vult beatus Auguſt. Hec ſatis
ſunt de mente Sco. Ockam. be. Tho. ⁊ Bonauē. ⁊ alio
rū. Et hec de p̄mo articulo. ¶ Quātum ad articulum ſe Arti.2.
cūdum/eſt p̄ma ꝯcluſio. Nobis ⁊ ſibi meruit xp̄us/non Cōcl. 1.
obſtante ꝙ toto tp̄e vie cōprehenſor fuerat ⁊ beat⁹. Pri D
me partis ꝙ nobis meruit/plena eſt ſcriptura. Nam ad
Eph. i. dr̄. Gratificauit nos in dilecto filio ſuo: in quo ha
bemus redemptionē per ſanguinē eius remiſſionē pec-
catoꝝ ſm̄ diuitias gratie eius. Sed nō aliter redempti ſu
mus ꝑ ſanguinē eius: niſi quia effuſione voluntaria ſui
ſanguinis penā quā debuimus ſoluendo nobis meruit
remiſſionē peccatoꝝ/ideſt liberationē a gehēna. Simili
ter. i. Timoth. ii. Unus eſt mediator dei ⁊ hoim: hō xp̄us
ieſus: q̇ dedit redemptionē ſemetip̄m ꝓ oībus ⁊c. In E
eſt mediator: q: ſuo merito reconciliauit nos offenſo no
bis patri. Hinc ad Col. Cōplacuit ꝑ eū reconciliare oīa
in ipſo pacificans ꝑ ſanguinē crucis eius. Scđm ꝙ ſibi
meruit ꝓbat magr̄ ꝑ illud ad Phil. ii. Exinaniuit ſemet-
ipſum ⁊c. ſequit̄. ꝓpter qđ deus exaltauit illum ⁊c. Ter-
tia pars patet: q: ſtatus beatitudinis nō repugnat meri-
to: vt ꝓbatum eſt notabili. v. ⁊ infra latius probabitur.
¶ Scđa ꝯcluſio. Chriſtus nobis meruit gratiā ⁊ gloriā: Cōcl. 2.
nedū actibus imperatis potētie executiue/ſenſitiue aut
portionis inferioris: ſed etiā actu beatifico portionis ſu-
perioris. Prima pars patet: q: ſeipſum ⁊ oīa opera ſua
obtulit patri: vt nobis meritū gratie ⁊ glorie reparatio-
nē. Unde ad Eph. v. Tradidit ſemetipſum ꝓ nobis obla
tionē ⁊ hoſtiam deo. Scđa pars patet ex notabili tertio:
q: nullus actus imperat⁹ inferioris potentie eſt merito-
rius: niſi ſibi correſpondeat actus elicitus meritorius ſu
perioris portionis reſpectu dei/vt finis vltimi. Sed oīs
talis actus ſuperioris portionis eſt beatificus: ġ actus

Cōcl.3. beatificus xpi fuit meritorius. ¶ Tertia cōcluſio. Chri
ſtus ſibi meruit beatificā fruitionē: neq̧ clarā ſue eſſen
tie viſionē. Probaꝛ: q2 nullū actū ſibi meruit quo nunq̄
caruit: ſed nunq̄ caruit viſione τ fruitione beatifica: er
go. Maior patet: q2 ſi meruit: ergo p inſtanti meriti frui
tionē τ viſionē nō habuit: cū meritū p̄cedit premiū: ne
dum natura ſed tēpore: vt dictū eſt diſt. v. de morulis an
gelorum lib. ij. ¶ Preterea: ſi meruit/ aut igitur illa fruitio
ne: aut alia. Non ipſa: q2 idem nō eſt meritū ſuijpſius vt
dictū eſt: nec alia: q2 in xpo nō fuit niſi vna fruitio conti
nua. Et ſi interrupta fuiſſet qua rōne vna nō meruit: ea
dē rōne nec alia: cū oēs (ſi fuiſſent plures) fuiſſent eiuſ
dē ſpeciei. Deus ergo liberaliter ſine aliquo merito p̄ce
dente vel operatione aliqua: cōiunxit voluntatē xpi vlti
mo fini p fruitionē. vnde Aug. xiiij. de tri. dicit: q̧ ſumma
gratia eſt q̧ hō in vnitate perſone cōiunctus eſt deo. Et
q̄uis ibi loquaꝛ de gratia vnionis: illa tm̄ p̄ſupponit gra
tiam fruitionis: ſine qua nō eſſet gr̄a vnionis ſm opi. ali
quorum ſupra recitatā. q. ij. diſt. j. Vn̄ ſctūs Bonauen. diſt.
p̄ſenti. q. iiij. dicit. Aia xpi nō fuiſſet idonea ad vnionē ſcȝ
hypoſtaticam: niſi fuiſſet beatiſſima τ deiformiſſima: qđ
quidē fuit p influentiā gratia: ergo neceſſe fuit illā vnio
nem p̄cedere oia merita ſm ordinē nature. Et ſic gloria
in xpo p̄ceſſit omne meritū. Hec ille. Et be. Tho. q. iiij. ar.
ti. iij huiꝰ diſtin. dicit. Vnio q̄ eſt in pſona q̄ eſt vltima et
cōpletiſſima p̄ſupponit oēm aliam vnionē ad deū. Vnde
ex hoc ipſo q̧ aia xpi erat deo in pſona cōiuncta: debeba
tur ſibi fruitionis vnio: τ nō per operationē aliquā ei fa
cta eſt debita. Et iō xps fruitionē nō meruit. Hec Thom.
Et iſta valēt p cōfirmatione opinionis ſupra diſt j. q. ij.
q̧ ſine vnione gratuita nō potuit fieri vnio pſonalis: ſal
tem de facto vt aliq̄ volūt. ¶ Cōcluſio quarta. Chriſtus
Cōcl.4 ſua fruitiōe τ oibus actibus elicitis τ imperatis/ meruit
3 ſibi impaſſibilitatē aie τ gloriā corporis. Qđ meruit ſua
fruitione/ iam pbatū eſt: q2 ſi nō fruitione meruiſſet: nul
lo alio actu imperato meruiſſet. Qđ vero oibus actibus
imperatis/ pbatur: q2 xps in oibus ſumme pfectus nul
lum habuit actū inordinatū: neq̧ indifferentē: ſed in oi
bus ſuis actibus τ ſua voluntate elicitis vꝉ imperatis or
dinatiſſime tenuit punctuale mediū virtutis: eoſq̧ p cha
ritatē quā habuit ſummā ſeu pfectiſſimā (cuiꝰ aia capax
fuerat) ordinauit in vltimū finē: τ fuit in ſtatu vie q̄ eſt
ſtatus meriti: ḡ oibus illis meruit. Tenet ꝯña: q2 nihil
vltra ad meritū requiriꝛ. Illa em̄ q̄ dicta ſunt: ſufficiunt
cū diuina acceptatione que ibi ſemp affuit. Qđ autē me
ruit corpori ſuo gl̄iam τc. pbatur: q2 opera ſua in natura
humana mortali accepta fuerūt a deo ad exaltationē re
tribuendā p reſurrectionē ad corporis gl̄iam τ aie ipaſſi
bilitatē: ḡ p ea meruit gl̄iam corporis. Tenet ꝯña/ ex qđ
nōis meriti. Añs pbaꝛ per apl̄m ad Phil. ij. Humiliauit
ſemetipm̄ factus obediens vſq̧ ad mortē τc. ppter qđ τ
deus exaltauit illū. Illa exaltatio eſt reſurrectio ad glo
riam corporis: vt dicit magr̄. ¶ Sed di. illud qđ natura
liter ſequitur aliqđ inexiſtens ſine merito (ſi nō miracu
loſe impediretur) non cadit ſub merito: ſed gloria cor
poris/ τ aie impaſſibilitas naturaliter ſecuta fuiſſet bea
titudinē aie ſm portionē ſuperiorē in inſtanti ꝯceptiōis
quo fuit beata: τ illa btitudo aie nō infuit ex merito: vt
dixit ꝯcluſio tertia: ergo nō cadit ſub merito. Rñdeꝛ q̇c
quid ſit de minore negeꝛ maior: q2 q̄n ſublatio miraculi
cadere pōt ſub merito: etiam illud qđ ſequiꝛ hmōi ſubla
tionē cadet ſub merito: nūc aūt xps meruit miraculi ſub
lationē: q2 fuit miraculoſa ſuſpēſio redūdantie beatitu
dinis in corpus τ portionē inferiorē aie. Nā ideo fuit ſu
ſpenſa gloria corporis vt redimereꝛ genꝰ humanū p paſ
ſionē xpi τ mortē: q̄ eē nō poterat in corpore glorioſo. Et
paſſio xpi τ mors acceptata eſt a deo ad redēptionē hu
mani generis: τ etiā ad ſublationē ſuſpēſionis redūdan
tie beatitudinis. τ ita p hoc q̧ meruit ſublationē impedi
menti; meruit etiā ꝯceſſionē eius qđ ppter impedimen
tum negatū fuit: q2 qui meretur antecedēs meretur τ cō
ſequēs. Sublatio aūt impedimēti fuit antecedēs ad glo
riam corporis: licet imediatius acceptatuȝ fuit meritum
xpi ad ſublationē ſuſpenſionis τ mediante illa ad colla
tionē gl̄ie corporis. ¶ Quinta ꝯcluſio. Chriſtus non tm̄ Cōcl.5.
meruit in ſua paſſione: ſed ab inſtanti incarnatōis in ſua L
ꝯceptione. Prima pars patet in ꝯcluſione ſcđa: τ eiꝰ pro
batione. Scđa ps pbatur: q2 xps in inſtāti ꝯceptiōis ha
buit oia ad meritū req̄ſita: ſcȝ potentiam pfectā lumine
glorie ſm ſic loquētes: τ charitatē τ obiectū p̄ſens. Nec
fuit aliqđ impedimentū: ergo in illo inſtāti habuit clarā
diuinitatis viſionē τ beatificā fruitionē. Fruitione autē
meruit vt ſtatim pbatū eſt: ideo ꝯcluſio vera. Fuit enim
in ipſo ꝯceptionis inſtanti vir pfectus: oī gratia τ virtu
te ac meritoria operatione. ſm illud Hiere. xxxj. Nouū fa
ciet dn̄s ſup terrā: mulier circūdabit virum τc. Virū non
etate τ membrorum quātitate: ſed virtutū et meritorum pfe
ctione. ¶ Sexta ꝯcluſio. Non aliud ſm idē/ qđ xps me Cōcl. 6.
ruit in paſſione: prius meruerat in ꝯceptione. Probatur
q2 humani generis redēptionē: τ pprij corporis gloriam
meruit in inſtanti ꝯceptionis/ p obedientiā qua pr̄i obe
diens volūtatis actu ſe obtulit ad patris honorē in mor
tem ſuſtinendā p generis humani redēptione: ergo hoc
actu meruit: τ idipſum meruit in paſſione: ḡ ꝯcluſio vera
Cōſequētia nota. Maior patet: q2 ſicut aia xpi nō creuit
in vlla pfectione gratuita τ ſpūali: ita nec in merito. cum
τ meritū ſit quedā pfectio gratuita: τ omne qđ poſt con
ceptionē meruit in ſua cōuerſatione/ labore/ p̄dicatiōe/
τ paſſione: prius meruit in inſtanti cōceptionis. Minor
pbaꝛ: q2 acceptatio paſſionis volūtaria qua xps ſm hu
manitatē voluit pati: fuit opus pfectiſſime charitaꝛ/ iux
ta illud. Maiorē charitatē nemo hȝ/ q̄ vt aiam ſuam po
nat quis p amicis ſuis. Johā. xv. Et omne tale opus eſt
meritoriū: ḡ. Acceptauit paſſionē dum dixit patri in hor
to. Non mea ſed tua volūtas fiat. Item dū ſe voluntarie
obtulit in cruce cum effectu: ḡ illo actu meruit: τ nō niſi
hoī ſalutem: τ corpori ſuo gl̄iam: τ aie impaſſibilitatem.
¶ Quātum ad tertiū articulū dubitaꝛ p̄mo: quō actus Arti.3.
beatificus poſſit eſſe meritorius: cū habeat oppoſitas cō Dub. 1.
ditiones ad meritū. Nam de rōne actus beatifici eſt q̧ ſit Z
neceſſarius. De rōne meriti q̧ ſit ꝯtingens. Primū patet
q2 niſi eſſet neceſſarius nō eſſet beatificus: nā beatitudo
eſt imutabilis τ perpetua. Nec pōt eſſe beatus niſi certꝰ
de ſua ppetuitate: vt pbat Auguſt. ſed nō eſſet ppetua ſi
actus beatificus eſſet ꝯtingēs. Scđm pbatur: q2 ad hoc
q̧ actus ſit meritorius requiriꝛ q̧ pcedat ex libertate vo
luntatis: oē aūt tale eſt ꝯtingens: q2 libertas volūtatis
eſt ꝯtingens ad vtrūlibet que ꝯtingentia repugnat ne
ceſſitati ¶ Preterea: actus beatificus eſt a ſolo deo: me
ritū vero a voluntate eliciente vel imperāte q̄ nō cōue
niūt eidem. Primū patet: q2 actus beatificus eſt p̄miū:
ſed premiū nō eſt a merente ſed a premiante: premiās eſt
deus: ergo eſt a deo. Qđ vero meritū ſit a voluntate/ iā
deductū eſt. ¶ Preterea: portio ſuperior quātuȝ ad actū
beatificum fuit in termino: τ per ꝯñs mereri nō poterat
ſm illud. Antecedēs ptȝ: q2 nō eſt trāſire ad actū pfectio
rē beatitudine: cū actus beatificus ſit terminꝰ pfectiōis
aie. ¶ Ad hoc dubiū reſpondeꝛ vt ſupra notabili q̇nto:
q̧ actus beatificus in xpo fuit meritorius: non reſpectu
ſui: ſed reſpectu glorie corpis/ impaſſibilitatis aie/ τ etiā
redēptiōis humane: τ nō fuit premiū in xpo: licet actus
beatificus in ceteris beatis ſit premiū: q2 cū xpus in illo
inſtanti conceptionis fuit beatus: reſpectu beatitudinis
eius nō p̄ceſſit aliqđ meritū: vt dictuȝ eſt. ¶ Per hoc ad
rōnes ante oppoſitū adductas: negeꝛ q̧ actꝰ btitudinis
ſit ſimplr̄ neceſſarius: q2 ſiue ſit a deo imediate: ſiue elici
tus a volūtate eſt libere elicitus/ τ ita cōtingens. Eſt tm̄
imutabilis τ perpetuus/ cōtingenter τ nō neceſſario: q2
a volūtate diuina perpetue cōſeruatur: cuiꝰ certitudinē
habet btūs per diuinā reuelationē. Eſt ḡ beatitudo imu

tabilis:quia mutabitur:nõ autem ĩmutabilis.i.impoſſi⸗
bilis mutari. Poſſet em̃ deus eã mutare de potentia ab⸗
ſoluta. ¶ Ad ſcðm ꝙ actus beatificus eſt a ſolo deo: dꝛ
vno modo:admiſſo ꝙ actus beatificus q̇ eſt premiuꝫ eſt
ĩmediate a deo:⁊ ille non eſt meritorius:ſed cum illo eſt
alius actus fruitionis a voluntate elicitus eiuſdẽ obiecti
beatifici:q̇ etiã dꝛ beatificus: lꝫ priore q̇ a ſolo deo eſt ſit
imꝑfectior:q: eſt obiecti beatifici in ſe clare viſi:⁊ ille eſt
meritori⁹:⁊ de illo intelligẽde ſunt ↄcluſiones. Poſſunt
em̃ illi duo actus ſimul ſtare: q: nõ habent adinuicem re
pugnantiã. Et eſt ꝑfectionis in voluntate bti/ꝙ habeat
etiã actũ a ſe elicitũ reſpectu obiecti beatifici. ¶ Alio mõ
põt dici ſm illam opinionẽ: ꝙ in aĩa xp̃i fuit tantũ vnus
actus fruitionis dei:⁊ hic a deo creatus ⁊ beatificus:qui
nihilomin⁹ in xp̃o fuit meritorius. Cõſequẽter dꝛ:ꝙ fuit
in poteſtate voluntatis quãtum ad tendentiã in obiectũ
nõ quãtum ad eſſe elicitũ. Nam voluntas ꝑ hunc actum
increatum libere ⁊ cõplacenter tendit in obiectũ beatifi
cum:licet nõ libere contradictorie:⁊ hec libertas ſufficit
ad rationẽ meriti. ¶ Si vo aliqua opinio acceptatur ꝙ
actus beatificus eſt a voluntate eliciente eleuata ꝑ chari
tatem ꝑfectam: preſuppoſito lumine glorie in intellectu
obiectũ clare oſtendẽte:tũc iſta ratio nõ ꝓcedit:q: falſuꝫ
aſſumit ꝙ fruitio in aĩa xp̃i fuerit a ſolo deo. ¶ Ad tertiũ
dꝛ:ꝙ portionẽ ſuperiorẽ eſſe in termino duplr̃ intelligit̃.
Uno modo quãtum ad ꝑfectã cõiunctionẽ cũ deo ꝑ actũ
beatificũ:⁊ quãtum ad impeccabilitatẽ:⁊ ſic fuit nedum
portio ſuperior: ſꝫ tota aĩa xp̃i in termino. Alio modo in
telligi põt quãtum ad conſecutionẽ oĩs deſiderij quoad
ſeip̃m ⁊ alios. Et ſic beati nõ ſunt in termino ante gene⸗
ralem reſurrectionẽ ⁊ iudiciũ:ſic nec eſt xp̃s. Et illo mo⸗
do verũ eſt:ꝙ ſic exiſtẽs in termino mereri nõ põt. Non
aũt ſic de eo q̇ eſt p̃mo mõ in termino/ſicut fuit xp̃s via⸗
tor:illi em̃ mereri nõ repugnat: ⁊ ꝑ hoc ptꝫ ſolutio argu
menti. Procedit em̃ ex equiuocatione hui⁹ qđ eſt eſſe in
Dub. 2. termino. ¶ Scðo dubitat̃ ↄtra ↄcluſionẽ tertiã:nam qđ
M eſt glorioſius ⁊ ꝑfectius eſt xp̃o attribuendũ:ſed glorio
ſius ⁊ ꝑfectius eſt habere beatitudinẽ ex meritis ꝙ̃ ſine
meritis:ergo illud eſt xp̃o attribuẽdũ. Et ita meruit ſuã
beatitudinẽ cuius ↄtrariũ dicit ↄcluſio. Reſpondet̃ poſt
Sco. ↄcedendo maiorẽ rõnis. Ad minoreꝫ dꝛ/ꝙ vera eſt
de premio qđ põt haberi ex meritis:ſed hec cõiunctio aĩe
xp̃i per actũ beatificũ/fuit tam excellens ꝙ ad illam nõ
potuit p̃cedere meritũ. Et nobilius eſt habere ex libera⸗
litate dantis actũ ita excellentẽ ꝙ ad eũ nõ põt p̃cedere
meritũ ꝙ̃ actum debiliorẽ cũ merito multo p̃cedente. Et
hoc videt̃ rõnabile/ſicut dicit Scot⁹:q: ſicut deus in eſſe
nature creauit naturã ita nobilem vt naturaꝫ angeli: ad
quã creandam nõ potuit cooperari cauſalitas cauſe ſe⸗
cũde/ꝓpter ꝑfectionẽ talis rei in eſſe nature. Ita in gene
re moris/deus creauit aliquẽ actũ beatificũ ad quem nõ
põt eſſe aliq̇s actus meritorius prior: ⁊ hmõi fuit actus
beatificus aĩe xp̃i. Et hoc ꝓpter nobilitatẽ ⁊ excellentiã
actus:⁊ modi habendi eum: q: ĩmediate anteꝙ̃ haberet
aliquẽ actũ circa ea que ſunt ad finem: fuit beatus:⁊ illa
minor habet inſtantiã aliam. Nam melius eſt ⁊ nobilius
habere beatitudinẽ ꝑ naturã ꝙ̃ ꝑ meritũ. Patet de beati
tudine qua deus eſt beatus. Nam ꝓ tãto dignius eſt ha⸗
bere beatitudinẽ per meritũ ꝙ̃ ſine merito:q: glorioſius
eſt hr̃e rem a ſeipſo ꝙ̃ oĩno ab alio: ſed qđ quis meretur
quodãmodo habet per ſeip̃m: pro quãto ꝑ meritum eſt
aliquo mõ cauſa habendi illud. Nunc aũt xp̃s magis ha
buit ex ſeipſo qđ ex vnione habuit: ꝙ̃ aliquis habeat id
qđ ex operatione acq̇rit. Habuit em̃ beatitudinem quaſi
naturaliter aĩa xp̃i vnita deo:q: ſine ea vniri nõ potuit q̃
vnio fuit nobiliſſima:⁊ ita magis habuit ex ſe ꝙ̃ ſi habuiſ
ſet ex merito:vt dicit ſctũs Tho.q.iiij.hui⁹ diſtin.arti.iiij.
¶ Preterea:eſto ꝙ actus beatitudinis aĩe xp̃i cadere po
tuiſſet ſub merito:etſi glorioſius fuiſſet habere ex meri⸗
to ꝙ̃ nõ meruiſſe habenti:non tamen fuit ſimplr̃ glorio⸗
ſius:quia decens eſt ꝓpter alios ⁊ propter ꝑfectionem
illius ſtatus:ꝙ ibi inueniantur oẽs gradus poſſibiles in
actibus beatificis:vt ſic accidentalis beatitudo omniuꝫ
ſit maior:q: ibi erunt aliqui beati qui nunꝙ̃ fuerũt inimi
ci actualiter peccato actuali.lꝫ originali peccato:vt mul⸗
ti innocentes. Fuerũt etiam beati plures q̇ aliquãdo fue
runt inimici/tam actuali ꝙ̃ originali peccato: vt mortali
ter peccantes ⁊ poſt penitentes. Eſt etiam beata mater
dei q̇ nunꝙ̃ fuit inimica actualiter neqꝫ rõne pcĩ actua⸗
lis nec origĩalis. Fuiſſet tm̃/niſi fuiſſet p̃ſeruata: ĝ decẽs
fuit ꝙ ibi eſſet beatitudo alicui⁹ perſone ſine omni meri
to p̃cedente:⁊ ita talis ſemꝑ btã nũꝙ̃ fuiſſet inimica: nõ
quia p̃ſeruata:ſed q: ſemꝑ btã.hec Scotus. ¶ Preterea
p̃uenire meritũ ꝓpter dignitatẽ ꝑſone per liberalitatem
dantis eſt maioris dignitatis ꝙ̃ habere ꝑ meritũ ꝓpriũ.
⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. ¶ Tertio dubitatur circa ↄcluſionẽ Dub. 3.
ſextam. Nam nõ videtur ꝙ xp̃s in paſſione quicquã ſibi N
vel nobis meruit:nã nemo meretur alias ſibi debitũ:ſed
ex merito xp̃i in inſtanti conceptionis quo eadem chari⸗
tate ſe obtulit patri ꝓ ſalute mũdi/⁊ gloria corporis:vni
uerſa ſibi ⁊ nobis ↄferenda fuerunt ſibi debita:ergo ni⸗
hil mereri potuit in paſſione. ¶ Preterea:nemo põt idẽ
bis mereri:ſicut idem nõ põt ab eodem bis emi/ſaltẽ nõ
alienatum poſt primã emptionẽ: ſed oĩa merenda xp̃us
meruit in inſtanti conceptionis:ergo nõ poterat iterato
mereri in paſſione. ¶ Ad iſtud reſpondet̃ poſt ſanctum
Tho.q.v.huius diſt.ꝙ tribus modis cõtingit mereri:ſm
ꝙ per meritũ triplr̃ aliquid ſit merenti debitũ. Uno mo
do qñ res q̇ meretur ſit de nõ debito debituꝫ. Sic primo
actu charitatis poſt iuſtificationẽ impij iuſtificatus facit
ſibi vitã eternã debitã:que prius fuit ſibi indebita. Alio
modo qñ de debito facit ſibi magis debitũ:qđ contingit
dum ꝑ actũ meriti charitas auget̃. Tertio mõ qñ aliquid
qđ vno mõ eſt ſibi debitũ facit alio mõ ſibi debitũ: ſicut
puer baptizat⁹ cui debet̃ vita eterna ex habitu gr̃e in ba
ptiſmo infuſo:qñ vſum lib.ar.habere incipit facit ſibi eã
debitam ex actu a charitate elicito. Primo modo meruit
xp̃s in p̃mo inſtanti ſue ↄceptionis gloriã corporis/ĩpaſ
ſibilitatem aĩe/ſibi ⁊ nobis vitã eternã:q̇ p̃us non erant
debita.nõ em̃ erat debita gloria corporis: nec impaſſibi⸗
litas aĩe xp̃o ex ↄditione nature corporis aut aĩe in ſe ↄſi
derate:neqꝫ ex neceſſitate vnionis:ſicut gloria fruitiõis
vt dictũ eſt. Secũdo modo xp̃s mereri nõ potuit: q: cha
ritas in aĩa xp̃i nõ eſt augmentata q̇ in p̃mo inſtanti acce
pit tantã charitatẽ quãte fuerat capax. Tertio modo xp̃s
meruit oĩb⁹ actib⁹ ſuis poſt p̃mũ inſtãs ſue ↄceptiõis:q:
oẽs act⁹ ſui ꝓceſſerũt a charitate:et ſic ꝑ quẽlibet eoꝝ fe
cit ſibi debitũ:qđ al's fuit ſibi debitũ:ſeu qđ pri⁹ alijs acti
bus debebat̃:ſic em̃ quolibet actu ſit debituꝫ quicq̇d illi
actui deberet̃:ſi p̃us ↄbitũ nõ eẽt:⁊ ita cuilibet actui cha
ritatis puri viatoris debita ſit eterna vita: etiam ſi prius
nõ fuiſſet debita:q: quilibet talis acceptat̃ ad vitam eter
nam:etiã ſi p̃us ſibi debita nõ eſſet. Et ſic forte poſſet ꝓ⸗
babiliter ↄcedi:ꝙ xp̃s licet nõ meruit fruitionẽ beatificã
quã ſemꝑ habuit:meruit tm̃ eius cõtinuationẽ per actus
charitatis/ſicut corporis gloriam. ¶ Per hoc dꝛ ad pri⸗
mũ:nam maior eſt falſa:ꝙ nemo meretur p̃us ſibi debi⸗
tum ſm tertiũ modum merendi. ¶ Ad ſcðm dꝛ ↄceſſo ꝙ
nemo põt idem mereri/ſaltem ſine interruptione: quia
bis importat interruptionem: que non fuit in debito in
xp̃o:quia quicq̇d ſemel fuit debitum chriſto: ſemꝑ man⸗
ſit ei debitum:⁊ ita debitum nunꝙ̃ fuit interruptum. Et
ſic ↄceditur illatum: ꝙ nõ poterat aliquid iterato mere
ri:ſi iterato etiam importat debiti interruptionem. Et ita
ꝓbatur ꝙ xp̃s nihil meruit p̃mo modo per paſſionẽ: nõ
autem ꝓbat/ꝙ non meruit tertio modo. Et quãtum ad
hoc ꝙ res ſit alicui debita eſt aliquo modo ſimile de em⸗
ptione:q: quis rem emptam poſſet ſibi alio modo face⸗
re debitam:⁊ rem p̃us ſibi debitam poſſet quis etiã em⸗
ptione facere ſibi debitam. Si tm̃ emere dicit alietatẽ rei

empte immediate precedere emptionem: patet quia nõ eſt ſimile: hoc eñ non importat mereri: ſed plane impor tat facere rem ſibi debitã: ſiue prius debitam: ſiue prius

Dub. 4. D etiã fuerit debita ſiue nõ. ¶ Ultimo dubitatur: quomo do xp̃us ſm portionẽ ſuperiorem mereri potuit: ſm quã fuit vere btũs: ⁊ tñ alij beati ſm eam mereri poſſe negan tur. Reſpõdetur breuiter ꝙ ratio ſupra tacta eſt: q: ope ra xp̃i ſm eandem portionem acceptata ſunt a deo/ad re tributionem glorie corporis xp̃o/⁊ vite etern: nobis. Et ſic nõ eſt de actibus ceteroꝝ beatoꝝ: cuius ratio non eſt niſi diuina volũtas: ⁊ tñ aſſignabilis eſt aliqua congrui tas: vt dicit Sco. Nam ſicut meritũ non reſpicit ſeu cõſi ſtit tñ in actu elicito: ſed etiã aliquo modo in ꝯditionibꝰ elicientis actũ. Sic acceptatio diuina non ſolum reſpicit actum: ſed cõditiones pſone eliciẽtis. Exemplũ vt remit tens offenſam ꝓpter ſupplicationẽ alicuiꝰ: nõ tñ atten dit verba ſupplicationis: ſed etiã conditionem pſone/ſi fuerit amica vel inimica. Ita acceptatio diuina reſpicit in perſona conditionẽ viatoris. Nam q: beati totaliter ſunt extra ſtatum vie ſm totũ ſubiectum/actus eoꝝ non acce ptat deus. Chriſtus vero etſi fuit beatus: tamen ſm ali quid ſui fuit in ſtatu viatoris: ſcȝ ſm corpus ⁊ ſenſualita tem: ac portionẽ inferiorem. Et ꝓpter hoc omnis actꝰ il lius perſone cuiuſcũq; portionis erat acceptꝰ ⁊ merito rius pro ſe ⁊ illis ꝓ quibus offerebatur deo. Et propter eandem cauſam/actus chriſti nũc (licet ex eadem chari tate ꝓcedant ſicut nunc) nõ ſunt meritorij: quia nũc ſm nihil ſui eſt viator ⁊c.

¶ Diſtinctio. xix.

Oſtenſo ꝙ xp̃s paſ-

ſione ſua ſibi ⁊ mẽbris ſuis meruit. In hac diſt. xix. modũ quo meruerat ſuis membris aperit. Summat aũt ſententia textus in tri bus ſubnotatis ꝯcluſionibus. ¶ Prima. Chriſtus deus ⁊ hõ per mortẽ ſuã a peccato ⁊ a diabolo nos liberauit: charitatem in nobis nimie ſue charitatis oſtenſione exci tando: ⁊ ꝑ fidẽ eiuſdem ſue paſſionis ac mortis pctã no ſtra relaxãdo. ¶ Scda. Chriſtus ꝑ penã quã in cruce ꝓ nobis innocẽter tulit ab oĩ pctõꝝ pena ſufficiẽter nos re demit. ¶ Tertia. Chriſtus nõ ſolus: ſed cũ pr̃e ⁊ ſpũſan cto redemptor eſt nos iuſtificando ꝓpter vſum poteſta tis: ſolus aũt mediator d: ſm naturã aſſumptam/ꝓpter exhibitionem obedientie ⁊ humilitatis. Declaratio lata eſt in textu.

¶ Queſtio vnica.

A

Circa hãc diſtinctio

nem queriṫ: vtrum xp̃s ſua paſſione bene dicta oĩbus ꝓpagatis ⁊ ꝓpagabilibus ex adam/meruit ſufficienter peccati remiſſio

Arti. 1. nem/gratiã/regni apertionẽ/⁊ gloriam. Primo ponun

Nota. 1 tur notabilia: ſecũdo ꝯcluſiones: tertio dubia. ¶ Quã tum ad primũ notandũ: ꝙ aliq̊d eſſe meritũ reſpectu ali cuius cõferendi alteri duplr̃ poteſt cõſiderari. Uno mõ quãtum ad ſufficientiã. Alio modo quãtum ad efficien tiam. Meritum ad ſufficientiã eſt quãdo actus merẽtis acceptatur ad retributionẽ faciendã conditionaliter: ſcȝ ſi is cui meretur antecedentia ad retributionẽ ordinata nõ omittat: neq; impedimentũ preſtet. Unde ſi quis me retur apud p̃ncipem vt oĩbus characterẽ ſuũ habentibꝰ ⁊ tali hora curiã p̃ncipis intrantibꝰ daret vnũ florenum iſte ſufficienter meruiſſet vnũ florenũ: etiam eis q̊ chara cterem ſuũ nõ acciperent: aut curiã hora determinata nõ intrarent. Meritũ ad efficientiã eſt qđ ſimplr̃ acceptaṫ

Nota. 2. ad aliq̊d retribuendũ realiter ⁊ cũ effectu. ¶ Secundo notandũ ⁊ ſupponendũ: ꝙ infiniti ſunt ꝓpagabiles ab adam. Nam generationẽ hoĩm deus poſſet in perpetuũ cõtinuare: ſicut poſſet mũdũ perpetuo conſeruare: ⁊ ſic infiniti generarenṫ. Infiniti ſyncathegorematice: ſed nõ cathegorematice: quia licet mũdus in infinituȝ duraret: nunq̃ tamen geniti eſſent infiniti: ſed ſemꝑ certo nume ro comprehenderentur. ¶ Tertio notandũ: ꝙ meritum Nota. 3.

B eſſe infinitũ tripliciter poteſt accipi. Uel rõne ꝓprie ꝑfe ctionis. i. vt actus ipſe d: infinitus. Uel rõne perſone me rentis. Uel ex volũtate acceptantis. Primo modo nullũ meritũ dici poteſt infinitũ: quia infinitas ꝑfectionis re pugnat creature: omne aũt meritum eſt q̊d creatũ: actus nãq; diuinus nõ eſt meritum: ſed dator premioꝝ: q̊cquid eñ in deo eſt/eſt deus. Uelle ergo aĩe xp̃i ſiue eius frui tio/qua ꝑfectiſſime quãtum creaturaȝ decet fruebaṫ ſm ſe finita fuit ⁊ finitũ quia creatura. Secũdo mõ merituȝ xp̃i potuit dici infinitũ: q: actus pſone infinite. Siquidẽ oĩa opa xp̃i fuerũt vbi tanq̃ ſuppoſiti/qđ fuit infinituȝ: licet illa opera humanitatis xp̃i nõ fuerũt verbi ſm natu ram infinitã diuinã: ſed ſm naturam finitam humanam. Tertio modo meritum d: infinitũ extenſiue qđ accepta tur pro infinitis: ⁊ hec infinitas ſicut ⁊ ſecũda nõ eſt infi nitas ſimpliciter: ſed ſm quid. Nõ aũt requiriṫ infinitas in merito vt acceptetur ꝓ infinitis. Unde vt dicit Scotꝰ diſtin. pſenti. Sicut omne aliud a deo: ideo bonũ eſt q: a deo volitũ/nõ ecõuerſo: ſic meritũ in tantũ meritũ eſt ꝓ quãto acceptatur. Nam ideo meritũ eſt q: acceptatur: nõ ecõuerſo: q: meritũ ⁊ bonũ ideo acceptatum. Põt auteȝ meritũ quodcũq; tñ ⁊ pro tantis acceptari paſſiue: quã tum ⁊ pro quãtis vult tota trinitas acceptare actiue: q: quãtum vult tantũ poteſt. Nec vt pro infinitis accepteṫ: req̊riṫ formalis rõ infiniti in merito. Nec req̊riṫ ĩfinitas ex circũſtantia ſimpliciter: ſed bene de congruo: ꝓpter quod magis congruũ fuit meritũ in ſe finitum (ſed tamẽ perſone infinite) acceptari pro infinitis extenſiue/q̃ pſo ne finite: quia ibi nec ratione operis in ſe: nec rõne ope rantis eſſet congruitas acceptationis eius pro infinitis. ¶ Quarto notandũ: ꝙ meritũ xp̃i non tantũ acceptatũ

fuit vt exhibitũ: ſed etiã vt preuiſum ſiue vt exhibendum Nota. 4 ad aliud tñ vt preuiſum: ⁊ ad aliud vt exhibitum. Exem plũ Anſel. ij. cur deus homo. ca. xvj. Si multi offenderũt regem ⁊ ꝓ offenſa ſunt exulati: venit vnus innocens de ſanguine eoꝝ ⁊ ꝓmittit facere vnum opus pro rege cer to die a rege ſtatuto: vt rex remittat eis offenſam ⁊ recõ cilietur eis: rex acceptans ſeruitiũ ꝓmiſſum remittit of fenſam: ita tñ ꝙ nullus offendentiũ intret palatium do nec ſeruitiũ ꝓmiſſuȝ exhibeatur. Hoc caſu poſito/opus illud ꝓmiſſum vt p̃uiſum meretur reconciliationeȝ: ⁊ vt exhibitum meretur palatij apertionẽ. ¶ Quãtum ad ſe cũdum articulũ eſt ꝯcluſio p̃ma. Chriſtus ade ⁊ toti ſue

poſteritati ſufficienter meruit grãm ⁊ apertioneȝ regni. Arti. 2.

Probaṫ: q: meritũ paſſionis xp̃i ſatis fuit in acceptatio Cõcl. 1.

C ne diuina pro oĩm peccatoꝝ remiſſione/ſaltem eoruȝ qui in xp̃m crediderũt ac legi obedierunt. Et qm̃ veritas hu ius ſtat in facto/⁊ eſt in ſe ꝯtingens: ⁊ ideo ſufficiẽter de monſtrari nõ põt: lȝ apparentes pſuaſiones adduci poſ ſunt: quarũ plures btũs Anſel. colligit in libro. Cur deꝰ homo: efficax aũt ꝓbatio eſt auto. ſcripture. vñ Luce. xix Uenit filius hoĩs querere ⁊ ſaluũ facere quod perierat. Et. j. Timoth. j. Fidelis ſermo ⁊ omĩ acceptione dignus: q: venit xp̃s ieſus in hũc mũdum pctõres ſaluos facere. Et Johan. iij. Sic deus dilexit mũdum vt filiũ ſuũ vnige nitũ daret: vt oĩs q̊ credit in eũ nõ pereat: ſed habeat vi tam eternã. Non eñ deus miſit filiũ ſuũ in mundũ vt iu dicet mũdũ: ſȝ vt ſalueṫ mũdus ꝑ ip̃m. Non aũt ſalutem p̃ſtitit mũdo inquãtum filius hoĩs p̃ncipalr̃ ⁊ autoritati ue: q: hoc ſolꝰ deitatis eſt: ſȝ meritorie ⁊c. Hinc Matth. xx. Uenit filius hoĩs dare aĩam ſuã in redẽptionẽ ꝓ mul tis. Item. Dilexit nos ⁊ lauit nos in ſanguĩe ſuo. Apoc. j. Et talia ĩnumerabilia in ſcriptura q̊bus teſtaṫ oĩbus ſi bi per fidẽ ⁊ ſacramẽta vnitis meruiſſe p̃mia eterna. Uñ Mar. vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatꝰ fuerit ſaluus erit. qui vero nõ crediderit ꝯdẽnabiṫ. In qua autoritate etiã ſ̊ inuiṫ/ꝙ meritũ xp̃i nõ oẽs ſaluat: q: nõ eos q̊ nõ vniũ tur xp̃o fide ⁊ ſacramẽtis. hic tñ defectus nõ eſt ex ineffi cacia meriti xp̃i; ſed ex indiſpoſitione ſubiecti cauſe ſalu

tis nō debite approximate. Hec eñ approximatio eſt per
incorporationē xp̄o que fit p̄ fidē ⁊ ſacramentoꝝ partici
Cōcl. 2. D patione. ¶ Scḋa ꝯcluſio. Chriſtus paſſione ſua tanq̄ me
rito ſufficienti vt p̄uiſa p̄cedentibꝰ obtinuit remiſſionem
pctōꝝ ⁊ gratiā: ſed vt exhibita aptionē regni ⁊ gloriam.
Primū ptz: q: paſſio hoīs xp̄i innocētis p̄uiſa ab eterno
fuit tm̄ trinitati accepta/ q̄ ꝓpter eā in tp̄e exhibendaꝫ ⁊
ex ſumma charitate creature poſſibili ipſi offerendā oī/
bus eā credentibꝰ tā exhibendā q̄ exhibitā: ⁊ per eā ſa/
lutem ſperātibus remitteret pctā/ ⁊ grām infunderet/ ſi
penitere vellēt. nō tm̄ ante eius exhibitionē regnū aperi/
ret: ſed ipſam vt exhibitā acceptauit: nō tm̄ ad remiſſionē
offenſe ⁊ collationē gratie: ſed etiā ad apertionē regni et
collationē glīe: nā ante exhibitionē ſancti oēs in limbum
deſcenderūt: ⁊ nulli ianua regni patuit: q̄ claue crucis oī
bus debito pene ⁊ culpe remoto apta fuit. Hinc quoad
primū qui p̄cedebāt: ⁊ q̄ ſequebant̄ clamabāt. o ſanna fi
lio dauid. Matth. xxj. Quoad ſcḋm dr̄ in pſal. Aſcendēs
Cōcl. 3. xp̄s in altū captiuā duxit captiuitatē ⁊c. ¶ Tertia ꝯclu/
ſio. Licet meritū xp̄i ſm̄ ſe finituꝫ fuit ſimplr̄: pro infini
tis tm̄ ade filijs (ſi futuri eſſent) acceptatū eſt ſufficiēter.
Prima ps patet ex notabili tertio: q: meritū xp̄i actꝰ fuit
aut paſſio humane nature: que cū oībus ſuis actionibus
⁊ ꝓprietatibus creatura erat: ⁊ p̄ ꝯſequens finitū. Scḋa
pars ptz: q: acceptatū eſt tanq̄ ſatiſfactio ſufficiēs ⁊ re/
conciliatio ꝓ oībus ſibi obtemperantibꝰ: licet infinitis/
nullis penitus excluſis: ⁊ ſalus ⁊ redēptio. vñ Hebre. v.
Cum eſſet filius dei: didicit ex his q̄ paſſus eſt: obedien/
tiā: ⁊ ꝯſummatus factus eſt oībus obtēperantibꝰ ſibi cā
ſalutis. Cauſa nō p̄ncipalis ꝯferens ſalutē ſm̄ humanaꝫ
Cōcl. 4 E naturā: ſed cā meritoria p̄ncipalis. ¶ Quarta cōcluſio.
Paſſione ⁊ morte quas ꝓ hoīm reparatione xp̄us patri
obtulit: tantū p̄deſtinatis gratiā finalē ⁊ glīam efficaci/
ter meruit. Probatur ꝯcluſio. nam illis tm̄ xp̄us meruit
gratiā finalem ⁊ glīam efficaciter: qui eas p̄ meritum ſue
paſſionis ꝯſecuti ſunt aut ꝯſequent̄: tales aūt tantū ſunt
p̄deſtinati: ergo concluſio vera. Conſequētia nota cum
maiore. Minor ꝓbatur: q: nemo cōſequitur ſalutē fina/
liter niſi fuerit predeſtinatus ab eterno. plures eñ pre/
ſciti gratiā cōſecuti ſunt: ſed nō finalem. ſm̄ illud Mat.
xxv. Uenite benedicti patris mei: poſſidete paratum vo/
bis regnū ab origine mūdi. Glo. ad obtinendā gloriam
ad quā p̄deſtinati eſtis a ꝯſtitutione mūdi. ⁊ ad Roma.
viij. Quos p̄deſtinauit: hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit:
hos ⁊ iuſtificauit. quos aūt iuſtificauit: illos ⁊ magnifi/
cauit. Uocauit p̄ fidem: iuſtificauit p̄ gratiā. finaliter ma
gnificauit per gloriā. ¶ Sed di. Predeſtinatis glīa debi
ta eſt ex ipſa predeſtinatione: ergo reſpectu eius non eſt
aliqḋ meritū. Tenet ꝯſequētia: q: debitum alias nō acq̇/
ritur merito. Antecedēs patet: q: eo ipſo quo predeſtina
ti ſunt: ius habent ad gloriā: ⁊ ſic iure p̄deſtinationis q̄
prior eſt acceptatione paſſionis xp̄i eſt gloria eis debita:
igitur nō ex merito paſſionis. Qḋ aūt predeſtinatio ſan/
ctoꝝ ſit prior preuiſione paſſionis xp̄i: patet per ordinem
quē ponit Scotus diſtin. preſenti. Unde dicit. Incarna/
tio xp̄i non fuit occaſio naturaliter preuiſa: ſed ſicut bo/
nū fini ꝓpinquius īmediate p̄uidebatur a deo ab eterno
ita q̄ xp̄s in humana natura: cum ſit ꝓpinquior fini: ce/
teris prius predeſtinabatur (loquēdo de his q̄ predeſti/
nantur) q̄ quicūq̄ alius: ⁊ q̇libet alius prius ordinatur
ad glīam ⁊ gratiā q̄ preuidebat̄ eius caſus. vide Scotū
diſtin. xlj. p̄mi. ⁊ diſtinc. vij. huius. Unde ille fuit ordo in
preuiſione diuina. Primo deus intellexit ſe vt ſummū bo
num. In ſecūdo intellexit oēs creaturas. In tertio p̄de/
ſtinauit aliquos ad gratiam ⁊ gloriam. Et circa aliquos
habuit actum negatiuū non predeſtinando. In quarto
vidit omnes illos ⁊ illas in adam caſuros: ſcꝫ predeſtina
tos/ ⁊ non predeſtinatos. In q̇nto preordinauit ⁊ preui
dit de remedio quomodo redimerentur per paſſionem
filij ſui: ita q̄ chriſtus in carne: ſicut oēs electi p̄us pre

uidebantur ad gratiam ⁊ gloriam q̄ preuideretur paſſio
chriſti: vt medicina contra lapſum. Sicut medicus prius
vult ſanitatem hoīs/ q̄ ordinet de medicina ad ſanandū
eum: ergo ſicut prius p̄deſtināntur electi q̄ preuidebatur
paſſio chriſti vt remediū contra lapſum eoꝝ: ita tota tri/
nitas prius preordinauit p̄deſtinatos ⁊ electos ad gra/
tiam ⁊ gloriā finalem quātuꝫ ad efficaciam qua preuidit
chriſti paſſionē tanq̄ medicinā acceptatā pro electis ca/
dentibus in adam. Hec Sco. Ex illo ordine apparet glo/
riam prius fuiſſe debitam electis/ q̄ paſſio xp̄i fuerit pre
uiſa: ergo nō eſt facta debita ex merito paſſionis chriſti.
¶ Reſpondet̄ admiſſo q̄ gloria fuit debita ex ipſa p̄de/
ſtinatiōe. negetur conſequētia. q̄ igitur eius nō ſit aliqḋ
meritū: q̄m ſicut predeſtinauit deus electos ad glīam:
ita ⁊ p̄uidit media quibus p̄ueniēdū fuit ad gloriaꝫ. Un
nō ſimpliciter preuidit eis gloriam: ſed p̄uidit eis glīam
per xp̄i paſſionem tanq̄ per meritū ad hoc preordinatū
aſſequēdam. ¶ Sed ꝯtra hanc reſponſionē militant illa
prioritatis ſigna que ponit Sco. Ad que dicitur ſicut et
in primo habitum eſt diſtin. ix. q̄ ille prioritates in diui/
nis nō ſunt ponende: ſicut nec pluralitas actuū ordina/
torum ſm̄ imaginationē doctoris ſubtilis. Unus eñ eſt
actus in diuinis/ re ⁊ ratione indiſtinctus: qui eſt ipſa eſ/
ſentia diuina: quo ipſa vnica cognitione preuidit chriſti
incarnationem: omniū electorum futuram beatitudinē:
caſum ⁊ reparationem per chriſti paſſionem. Nec vnum
prius: aliud poſterius: ⁊ ideo nō eſt ille ordo in diuinis.
¶ Et ſi dicis ſaltem ibi eſt ſm̄ noſtram conſiderationeꝫ.
Dicitur aūt noſtra conſideratio imaginatur talem ordi/
nem vere eſſe in diuinis: ⁊ ſic noſtra conſideratio eſt ſpe
culatio falſa: aliter rem eſſe intelligens q̄ ſit. Aut noſtra
conſideratio prius conſiderat chriſti predeſtinationem
ſm̄ hoīem: ⁊ poſt p̄deſtinationem alioꝝ electoꝝ: deinde
eorum caſum ⁊c. ſic erit ordo noſtre conſiderationis per
diuerſos actus cognitionis in noſtro intellectu: ſed hec
ordinata conſideratio nullum ordinē ponit in diuinis:
alioq̇n ſi primo ꝯſiderarem deū vt creatorē: deinde tres
perſonas: exhinc eſſentiam diuinam: talē oporteret po/
nere ordinē in diuinis: vt potentia creandi eſſet p̄or eſſen
tia ⁊ perſonis: ⁊ perſone priores eſſentia. Item ſi ſequit̄
q̄ ſi chriſtus paſſus nō fuiſſet: electi nihilominus eſſent
ſaluati: q: prius p̄uidit deus electos ſaluandos q̄ chriſti
paſſionem. ¶ Quinta concluſio. Quāuis oībus ade fi/ Cōcl. 5.
lijs ſalutem p̄ncipaliter meruit chriſti paſſio: cooperaba F
tur tamen ſaluandoꝝ operatio tanq̄ merituꝫ de cōgruo
vel condigno. Prima pars patet ex concluſione prima.
Secūda pars patet: quia ad hoc vt per meritū paſſionis
chriſti/ alicui peccatū remittatur: aut gratia infundatur:
ſiue primo iuſtificans: ſiue ſequēs primā ⁊ priorē augmē
tans: ſi fuerit adultus: requiritur bona diſpoſitio volun
tatis/ ⁊ motus bonus in deum: ſiue ſit attritio aut com/
punctio de peccatis vite preterite: aut amor dei ac ſalu/
tis deſiderium: vel voluntaria ſacramentorum ſuſceptio
que ſunt merita de congruo: aut quoad gratiam ſecun/
dam augmētandam requiritur operatio bona ex priore
gratia ꝓcedens: que eſt meritum de condigno. Si ṽo in
fans fuerit: vſum rōnis non habens: tunc ſine ſacramen
to aut ſacrificio aliquo nō purgatur ab originali: opꝫ er
go q̄ concurrant offerentes paruulum/ ⁊ diſpenſantes
ſacramentum vel ſacrificium: quorum operatio eſt meri
tum de congruo. Et per conſequens illa pars ꝯcluſiōis
vera. Ex illo ſequit̄ q̄ licet chriſti paſſio ſit p̄ncipale me/
ritum ꝓpter qḋ confertur gratia: apertio regni ⁊ gloria:
nunq̄ tamen eſt ſola ⁊ totalis cauſa meritoria. Patet: q:
ſemper cum merito chriſti concurrit aliqua opatio tanq̄
meritū de congruo vel de cōdigno recipientis gratiā vl̄
gloriam: ſi fuerit adultus rōnis vſum habens: aut alte/
rius pro eo/ ſi caret rationis vſu. Probatur: quia ſi meri/
tum chriſti eſſet totalis cauſa meritoria/ maxime aper/
tionis regni/ et amotionis obſtaculi: vt hominibus in

gratia recedentibus aperiret: vt vult Sco. diſt. preſenti.
Qđ probat: q2 tanta fuit abūdantia meriti in antiqs pa-
trib9: quāta nūc in chriſtianis: ſed nullus eoꝝ/ nec beata
virgo potuit amouere obſtaculū: qn oēs trāſirēt ad lim
bum ⁊c. Sed ꝙuis ablatio obſtaculi eſt remiſſio peccati
tā originalis ꝗ actualis. Apertio regni eſt collatio glie.
Ad vtrūqꝫ tñ (licꝫ min9 ꝑncipaliter reſpectu meriti chri-
ſti) aliqđ meritū patrū cooperabat̄ quo meruerunt re-
miſſionē peccatoꝝ de cōgruo: et apertionē regni de cōdi
gno: ſine quo nec peccatū fuiſſet remiſſum: nec regnum
apertū: licꝫ non ſtatim poſt mortē ſequebat̄ gloria: quia
nō ante ſolutionē precij per paſſionē chriſti: ſequebat̄ tñ
ſtatim redēptionis precio ſoluto. ⁊ ideo cū merito chriſti
tanꝙ principali/ ſemꝑ cooperatū eſt meritū electoꝝ de
lege cōmuni. Qđ additur ꝓpter ſanctificatos in vtero:
quoꝝ ſanctificatiōis cauſa meritoria fuit paſſio chriſti to
talis et ſola. Et tantū de articulo ſcđo. ¶ Quātū ad ter-
Arti. 3. Dub. 1. B tium articulū/ eſt primū dubiū contra cōcluſionē ſcđam
quā d2/ ꝙ paſſio chriſti vt preuiſa meruit ꝑcedentibus re
miſſionē peccatoꝝ ⁊ gratiā. Si illa cōcluſio eſſet vera/ ſe
queret̄ ꝙ premiū precederet meritū: nam collatio grē in
antiqs patribus preceſſit meritū chriſti quo meruit illis
gratiā: qđ eſt cōtra dicta in. ij. diſt. v. cōtra magiſtrū tenē
tē/ ꝙ in angelis premiū preceſſit meritū. ¶ Preterea ſic
dici poſſet/ ꝙ prima grā caderet ſub merito recipiētis: q2
poſſet de9 acceptare bonum vſum grē ſequentē/ tñ preui
ſum: vt meritū reſpectu gratie ꝑme infundēde; ꝯtra apo-
ſtolū Roma. xi. Si aūt grā/ iam nō ex operib9: alioquin
grā iam non eſt grā. ¶ Preterea ſi paſſio chriſti ꝑuiſa ab
eterno ⁊ acceptata/ fuit meritū ⁊ cauſa cōferendi gratiā
patribus anteꝙ exhiberet̄ in effectu: ſic paſſio ab eterno
preuiſa ⁊ acceptata trinitati potuit eſſe ratio ꝑdeſtinādi
electos: ⁊ ita ꝑdeſtinatio electoꝝ potuit habere cām me
ritoriā: qđ eſt incōueniens. ¶ Ad illa r̄ndetur. ad primū
cōcedēdo ꝙ aliqđ premiū precedit meritū: ſed nō ꝑmiuꝫ
finale qđ eſt beatitudo ipſa. Nā etſi paſſio chriſti vt pre-
uiſa/ cauſa fuit collationis grē patrib9 priuſꝙ exhiberet̄:
nō tñ fuit cā meritoria glorie nō exhibita: vt dictū eſt: et
hoc fuit reprobatū in ſcđo/ ꝙ angeli nō meruerūt beati-
tudinē ſuā iā habitā per ſequētia miniſteria nobis impē
ſa. ¶ Ad ſcđm d2 ꝙ grā prima nō cadit ſub merito cōdi-
gni recipientis gratiā: cadit tñ ſub merito chriſti q omni
bus meruit gratiā. Nec aliqs ex adā ſm naturalē ꝓpaga
tionis curſum deſcēdens vnꝙ ſortit9 eſt gratiā ſine meri
to paſſionis chriſti exhibite vel preuiſe: ſic grā prima ca-
dit ſub merito cōgrui etiā recipiētis gratiā: q2 (vt dictuꝫ
eſt) in adultis ꝑcedit diſpoſitio ſubiecti ad gratiā: bon9
ſcꝫ motus volūtatis in deū: qui eſt meritū cōgrui. ¶ Ad
tertiū: an ꝑdeſtinatio hꝫ cām meritoriā vel nō: videatur
diſt. xlij. primi: vbi de hoc latius eſt tractatū. Unde d2 ꝙ
eo modo quo reprobationi aſſignat̄ cā demeritoria: ita ⁊
predeſtinationis cā meritoria. Multa dicūt ꝑdeſtinatio
⁊ reprobatio/ ſcꝫ actū aliquē eternū in deo: ⁊ aliqd crea-
tū in electo vel reprobo ipſi in tēpore dandū. Quantum
ad primū qđ dei eſt: nō eſt aſſignare cām meritoriā. Quā
tū ad ſcđm vtriuſqꝫ ꝑdeſtinatiōis ⁊ reprobatiōis aſſigna
tur cā meritoria: q2 glorie illoꝝ: ⁊ pene iſtoꝝ: de quo la-
Dub. 2. D tius in primo. ¶ Scđo dubitat̄ quō ꝑ chriſti paſſionē li-
berati ſumus a culpa/ a pena/ a poteſtate diaboli/ et ab
obligatione chirographi decreti. Licꝫ hoꝝ ſolutio ſatis
patet ex ꝑmiſſis: tñ vt habeat̄ breuis et ſummaria r̄nſio
notandū/ ꝙ ꝑ pctm̄ primi hoīs: quo de9 toti humano ge-
neri offenſus eſt: hō cecidit in reatum ſeu debitū mortis
eterne: ⁊ ꝑ ꝯ̄ in poteſtatē diaboli tanꝙ tortoris penā in-
fligētis. Hoc deniqꝫ debitū ꝓ quāto obligat hominē ad
penā luendā d2 chirographus decreti: q2 ſicut chirogra
phus teſtimoniū eſt vel certitudo quedā debiti: ita obli-
gatio qua hō debitor eſt mortis eterne ex diuino decreto
(q2 certa eſt) metaphorice d2 chirograph9 decreti. Col.
ij. Nunc aūt remiſſo debito: qđ eſt ordinatio hoīs ad pe-

nam ꝓpter peccatū cōtractū vel cōmiſſuꝫ/ liberatus eſt
hō a culpa/ a pena/ a poteſtate diaboli/ ⁊ ab obligatiōe
chirographi decreti: q2 remiſſo debito/ iā nō eſt ordinat9
ad penā: ſed aſſumpt9 per gratiā ad dei amicitiā: ⁊ ꝑ hoc
nec habet culpā: nec obligatur ad penā: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nec ſub
poteſtate diaboli: nec eſt ſub obligatione chirographi.
Fit aūt hec remiſſio ꝑ paſſionē chriſti: q2 ordinauit diui-
na ſapiētia hominē lapſum nō ordinare ad vitā: ⁊ ita nec
remittere culpā nec penā: niſi ab aliquo innocente obſe
quiū ita gratū offerretur: quantū culpa fuit diſplicens ⁊
ingrata. Chriſtus ergo ſm hominē ex ſumma charitate
voluntarie mori eligens/ ad gloriā dei obſequiū tale ob
tulit: nam plus placuit deo hec voluntas hominis chri-
ſti ex tanta charitate elicita/ ꝙ omniū hominū diſplicue-
re peccata: nedum ꝑſentia preterita ⁊ futura: ſed etiam
poſſibilia. Ideo ꝓpter opus tam acceptabile chriſti: qđ
pro recōciliatione hominis trinitati obtulit: trinitas om
nibus chriſto incorporatis peccata ⁊ peccati reatū remi
ſit: ac ordinatos prius ad penā/ rurſus ordinauit ad glo
riā: ⁊ per hoc ab omnib9 predictis liberauit. Hec colligi
poſſunt ex Anſel. lib. ij. Cur de9 hō. Et ꝑ hoc patet reſpō
ſio ad dubiū et ad oēs eius partes. ¶ Dubitatur tertio Dub. 3. I
vtrū ſolus chriſtus dicēdus ſit humane generis redem-
ptor: an tota trinitas. Reſpōdetur ꝙ dupliciter aliqs di
citur redemptor. Uno modo principaliter: quia reſtituit
captiuū libertati precio accepto. Alio modo diſpoſitiue
⁊ quaſi inſtrumētaliter: q2 liberationis precium tribuit.
Primo modo tota trinitas hominē redemit: q2 tota trini
tas preciū datū ſcꝫ ſatiſfactoriā paſſionē acceptauit: pro
pter quā peccatū remiſit nō imputādo ad penā: ⁊ gratiā
cōtulit ordinādo ad gloriā: ⁊ per hoc libertati reſtituit.
Scđo modo ſolus chriſtus ſm humanā naturā/ ſm quā
paſſus eſt: preciū ſoluit: quia patiendo ſatiſfecit. ¶ Ulti Dub. 4. K
mo dubitat̄ vtrū ſolus chriſtus dicēdus ſit mediator dei
⁊ hominū. Reſpondetur ſm ſanctū Bonauen̄. ꝙ refert
dicere mediū ⁊ mediatorē: quia mediū d2 habēs aliqđ cō
mune cuꝫ vtroqꝫ extremoꝝ. Mediator ſuper hoc addit
officiū recōciliationis. Eſt ergo chriſt9 mediū inter deuꝫ
⁊ hominē per participationem vtriuſqꝫ nature diuine ⁊
humane: ⁊ ſimiliter ꝓprietatū vtriuſqꝫ nature: nā habet
iuſticiā ⁊ innocentiā ⁊ beatitudinē cum diuina: mortali-
tatem et paſſibilitatē cum humana. Primo modo eſt me
diuꝫ ſm ambas naturas: ſecūdo modo tñ ſm humanā.
Eſt etiam mediator: quia exiſtens mediū/ officium recō-
ciliationis exhibuit ſm naturā humanā tñ: ſm quam ſa
crificiū dignum pro peccatis hominuꝫ obtulit. Ex quib9
patet ꝙ tñ chriſtus: nō pater aut ſpirituſſanctus media-
tor eſt dicendus: quia ſolus medius vt patuit. Et harum
duarum dubitationum ſolutio latius patet in textu. Et
tantum de queſtione. ¶ Diſtinctio. xx.

Supra egit magi-
ſter de paſſionis chriſti veritate. In hac
diſt. xx. agit de paſſionis cōgruitate. Un
tribus ſequētib9 cōcluſionibus ſentētia
magiſtri explicat̄. ¶ Prima. Alius hu-
mane reparatiōis modus poſſibilis fuit deo: ſed nullus
cōueniētior ſanāde miſerie qua liberaret̄ homo. ¶ Se-
cunda. Hoc modo redēptionis hō a deſperatiōe liberat̄:
⁊ diabolus nō potētia: ſed iuſticia ſuperatur. ¶ Tertia.
Quia chriſtus a patre/ a ſeipſo/ a iuda/ a iudeoꝝ populo
eſt traditus: ideo eius paſſio (licꝫ diſſimiliter) tamen dei
⁊ iudeorum eſt opus. Pulchre deducit has cōcluſiones
magiſter in textu. ¶ Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio A
nē queritur/ vtrū reparatio generis huma
ni neceſſario facta fuit per paſſionem hoīs
chriſti. ¶ In ſolutione huius qſtionis tres
erūt articuli. Prim9 notabiliū ꝓ declaratiōib9 terminoꝝ.

Scꝺ̄s concluſionū ad queſtionē reſpondentiū. Tertius
Arti. 1. dubioꝝ ſoluendoꝝ. ¶ Quantū ad primū nota ꝙ beatꝰ
Nota. 1. Anſel. cañ. archieps hāc queſtionē ſoluēdo in duobus li
bris. Cur deꝰ hō. quattuor ꝑ ordinē oſtēdere nitit̄/ ꝑ que
queſtio illa ſoluit̄. Primū/ ꝙ hoīem ad beatitudinē crea
tū/ ⁊ a iuſticia lapſum neceſſe fuit reparari: ne deꝰ in ſuo
opere fruſtraret̄: ⁊ in vanū fecerit qꝺ̄ de tam ſublimi na
tura facere cepit. lib. ij. c. iiij. Scꝺ̄m/ ꝙ hō ſine ſatiſfactiōe
redimi nō potuit: q: peccādo honorē deo abſtulit: quem
vt ſatiſfaciēdo pro pctō redderet/ debitor fuit: ꝙ̄diu igit̄
nō ſatiſfecit/ in culpa fuit. Itē deū relinquere pctm̄ im
punitū/ iniuſtū eſt ⁊ indecēs. Si aūt ſine ſatiſfactiōe pec
catū dimitteret̄: impunitū relinqueret̄. Hec lib. j. ca. xj. et
ſequēti. ꝑſertim. c. xix. Nec impotētia ſatiſfaciēdi hominē
excuſat: q: ſua ſponte in illā impotentiā cecidit. Nec ſola
miſericordia remittere pōt ſine ſatiſfactione: q: tūc dimit
teret̄ peccatū inordinatū: cū nihil aliud ſit peccatū ſine
ſatiſfactione ordinare/ ꝙ̄ ipſum punire. In regno autem
ſuo nihil pōt inordinatū dimittere. Tertiū/ ꝙ ſatiſfactio
illa fieri nō pōt niſi per hoīem deū: q: ſatiſfactio fieri nō
pōt niſi reddat̄ maius ꝙ̄ ſit illud ꝓ quo nō debuit pecca
re. Nō debuit autē pro tota creatura peccare: igit̄ maius
aliqꝺ̄ tota creatura reddendū erat: illud eſſe nō pōt niſi
deꝰ: nec debuit niſi hō: igit̄ neceſſe eſt vt eā faciat deꝰ hō:
vt tāgit. c. xxj. lib. j. ⁊ lib. ij. c. v. ⁊. vj. Quartū/ ꝙ oportuit
deū hominē ſatiſfacere per paſſionē ⁊ mortē: q: qui ꝑ ſua
uitatē peccauit: per aſperitatē ſatiſfacere debet: vt lib. ij.
c. xj. ⁊. c. xix. late quomodo ablatio vite ſanctiſſime ꝑ mor
tē quā ſpōte pro honore patris ſuſtinuit: pro omniū pec
B catis ſufficiētiſſime ſatiſfecit. ¶ Sed ꝙ̄uis rōnes ille be
ati Anſel. deuote ſint ⁊ apparētes: tm̄ niſi ꝓcedant ex or
dinatione diuina ꝓſuppoſita nihil probāt. Dū aūt ex illa
procedūt/ inferūt quidē neceſſitatē cōſequētie nō conſe
quētis: q: ſequitur/ deus ita preordinauit hoīez redimi:
ergo ſic eſt redēptus. Cū qua neceſſitate cōſequētie ſtat
cōtingētia antecedētis ⁊ cōſequētis. ſicut neceſſe eſt me
moueri ſi curro: q: ſequit̄: curro/ igit̄ moueor: ⁊ tm̄ ante
cedens eſt cōtingēs ſiliter ⁊ cōſequēs: nō aūt ꝓbant ne
ceſſitatē ſimpliciter dictaz: neq̄ redēptionis/ neq̄ modi
redimēdi: cuius oppoſitū includit cōtradictionē. Unde
quoad primū articulū nō fuit ſimplr̄ neceſſe hoīez repa
rari/ ſicut nō fuit neceſſe hoīem creari. ¶ Preterea deus
potuit ⁊ poſſet oēm rationalē creaturaz: ſiue beatā: ſiue
viatricē: ſiue dānatā annihilare: nā ſicut cōtingēter crea
uit: ita cōtingēter cōſeruat. Poteſt igitur nō cōſeruare ⁊
ita annihilare. Et argumētū qꝺ̄ fundat̄ in hoc/ ne deus
in ſuo fruſtraret̄ opere ⁊c. ita pōt fieri de angelis apoſta
tis ⁊ quolibet preſcito. Nā cū quelibet creatura rationa
lis facta eſt a deo/ vt beate viueret cū deo: in his que be
atitudinē nō attingunt fruſtratur deus: nō quantum ad
voluntatē beneplaciti cōſequentē: ſm̄ quā deꝰ fecit que
cunq̄ voluit in celo ⁊ in terra: ſed quantū ad voluntatē
antecedentē ſm̄ quā precedētia ad ſalutē cōtulit: que q:
preſciti acceptare noluerūt: ſalutē cōſecuti nō ſunt. Non
ergo plus arguit illa ratio de toto genere humano/ ꝙ̄
de vno ꝓſcito: nec plus de ſpecie ꝙ̄ de indiuiduo. ¶ Si
militer ratio quoad ſcꝺ̄m nō probat: nā ſine ſatiſfactiōe
per ſolam nō imputationē peccatū remitti potuit: ſm̄ il
lud. Beatus vir cui non imputauit dñs pctm̄. Nec ꝑ pec
catū aliqd in deo exiſtens auferr̄: nec honor diuinus in
ſe minuit̄: itaq̄ non eſt qꝺ̄ reſtitui pōt deo: ſicut nihil au
ferri. Uñ nō oportet peccatorem in culpa manere donec
ſatiſfaciat: ſed donec deꝰ ſatiſfactionē ſibi q̄ faciēda eſſet
remittat: nec ſi gratis remitteret pctm̄ ſine ſatiſfactione
aliqꝺ̄ inordinatū eſſet in vniuerſo: tūc eñ aliqꝺ̄ inordina
tū eſſet in vniuerſo: qñ aliquid fieret aut eſſet contra vo
luntatē dei beneplaciti. Sola eñ volūtas dei eſt regula
oīs ordinis ⁊ iuſticie: vt vult Augu. iij. de trini. ⁊ ideo ni
hil pōt eſſe inordinatum in vniuerſo: q: nihil ibi eſſe pōt
cōtra voluntatē dei. Et ꝙ nūc peccatū verius peccator ꝑ
penā ordinatur/ ita eſt: q: ſic deo placuit: ⁊ hunc ordinē
inſtituit: quē tm̄ mutare poſſet. ¶ Etiā eſto ꝙ ſatiſfactio C
penalis eſſet neceſſaria ad peccati remiſſionē: nō tm̄ pro
batur ꝙ illa neceſſario fieret per deū hoīem: vt in. iij. ar
gumēto ꝓbare nititur: nā nō fuit abſolute neceſſariū ꝙ
ſatiſfactio fieret per hoīem: licz ſolus hō debitor fuit: q:
qui nō eſt debitor: pōt pro alio ſatiſfacere. Nā ⁊ chriſtꝰ ſa
tiſfecit q̄ nō fuit debitor: ⁊ ita ſi placuiſſet deo: potuit vnꝰ
angelus bonus ſatiſfeciſſe/ offerēdo deo aliqꝺ̄ placituz
pro nobis/ qꝺ̄ acceptaſſet pro oībus pctis: cū (vt ꝓcedē
ti diſt. dictū eſt) tanto acceptabile eſt omne donū bonuz
pro quanto deus voluerit acceptare. Sic ⁊ purus homo
quē deus ſine peccato cū ſumma grã ꝓduxiſſet: ſatiſface
re potuiſſet: nec ꝓpter hoc obligarent̄ redēpti tm̄ ei ſi
cut deo: imo ſimpliciter obligarent̄ deo: q: qꝺ̄ ipſe habe
ret: eſſet totū a deo. Obligaremur tm̄ multum ſibi/ ſicut
obligamur beate virgini ⁊ alijs ſanctis q̄ meruerūt no
bis: ⁊ ſanctis angelis qui nos cuſtodiūt: ſemper tm̄ fina
liter ⁊ ſumme obligamur deo tanq̄ ei a quo oīa bona
alioꝝ prouenerūt. ¶ Itē de poſſibili quilibet ſatiſfacere
potuit pro ſe/ ſi data fuiſſet prima grã ſine merito: ſicut
data eſt chriſto ſine merito ꝓprio ⁊ alieno: q: licz modo
quilibet fuerit filius ire: dat tm̄ primā gratiā ſine merito
proprio/ qua habita meretur beatitudinē: ergo potuit ⁊
meruiſſe deletionē culpe vt arguit Sco. Sed hic dici poſ
ſet ꝙ per actū elicituz a gratia nullus meret̄ deletionem
culpe: q: infuſione gratie culpa delet̄: etiā nullo adhuc
actu elicito. Et qꝺ̄ dicit beatꝰ Anſel. ꝙ nō ſatiſfit deo niſi
offerat̄ aliquid maius ꝙ̄ tota creatura: q: ꝙ̄ ſit illud pro
quo peccare non debuit. Si illud intelligit̄ de maiori bo
no formaliter ſm̄ perfectionē: ſic ſatis fuiſſet offerre ma
ius bonū deo in acceptatione eius: ꝙ̄ fuiſſet malū illius
hoīs peccantis: ita ꝙ oblata ſatiſfactio magis placuiſſet
ꝙ̄ peccatū diſplicuiſſet. Unde ſi adam per gratiā datā et
charitatē habuiſſet vnū vel multos actus diligendi deū
propter ſe ex maiori conatu liberi arbitrij ꝙ̄ fuit conatus
in peccādo: talis conatus ſuffeciſſet ad remiſſionē pecca
ti: nā ſicut pro amore creature vt obiecti diligibilis pec
cauit: qꝺ̄ pro tota creatura facere nō debuit: ita offerēdo
aliqd maius obiectiue ꝙ̄ ſit tota creatura/ ſcz amorez dei
ꝓpter ſe: q̄ excedit obiectiue totiꝰ creature amorē (ſicut
deus creaturā) ſatiſfacere potuit. Uñ ſicut peccauit per
amorē obiecti in infinitū ignobilioris: ita potuit ſatiſfa
cere per amorē obiecti in infinitū nobilioris: ⁊ hꝺ̄ accepta
ri potuiſſet a deo vt ſufficiēs ſatiſfactio/ ſi ita deo placu
iſſet: ⁊ tm̄ ille amor dei nō fuiſſet maior omni creatura: ſi
cut nec amor chriſti: quo nobis meruit ſalutē: fuit maior
omni creatura: q: nō maior humanitate chriſti q̄ fuit cre
atura: nec maior grã chriſti: nec maior ſeipſo amore qui
fuit creatura. Ex eodē patet ꝙ quartuz nō ꝓbat: q: ſicut
ſuauitas in peccato fuit finita: ita per amaritudinē finitā
compenſare potuit voluptatē: quā tamen non oportuit
eſſe ſummā: ſicut nec delectatio in peccando fuit ſumma
⁊ ſicut peccando ſuam voluntatē pretulit voluntati di
uine preceptiue: ita mortificando voluntatem ſuam per
plenam voluntatem voluntati diuine potuiſſet ſatiſface
re de poſſibili. Et ita patet ꝙ rationes beati Anſelmi nō
demonſtrant ſimpliciter: ſed tm̄ ſtante lege eterna qua
ab eterno ordinauit hominem caſurum ſic debere repa
rari: que tamen ordinatio ſicut et predeſtinatio nō fuit
ſimpliciter neceſſaria: ſed mere contingens dependēs
ex libera voluntate dei: cui licet qꝺ̄ vult facere. ¶ Quā Arti. 2.
tum ad articulum ſecundum eſt concluſio prima. Si Cōcl. 1.
cut non fuit neceſſaria reparatio humani generis: ita D
nec modus ille redemptionis. Primum patet: quia nul
lum opus dei adextra eſt ſimpliciter neceſſarium: cum
deus adextra non niſi contingenter agit: ſed reparatio
fuit opus adextra: ergo. Preterea deus potuit genus
humanum non redimere ſicut potuit non creare: ergo.
Secunda pars probatur per beatum Auguſtinum et

Leonē papam dicētes/ꝙ alius modus redimēdi hoīem
nō defuit deo: vt patet in textu. Et ſatis patet ꝓbatio vtri-
uſ partis cōcluſionis ex improbatiōe rationū beati An-
Cōcl. 2. ſelmi epi. ¶ Scđa cōcluſio. Modus redēptionis ꝑ vni-
geniti paſſionē fuit cōgruētiſſimus oīm modoꝝ quibꝰ re-
dimi potuit humanū genus. Probatꝛ: q2 ille modus pre-
uiſus eſt ⁊ preordinatus ab infinita ſapiētia trinitatis/⁊
ex nimia dilectione hoīs: ſicut dicit apl's Ephes. ij. Deus
qui diues eſt in miſericordia: propter nimiā charitatē ſuā
qua dilexit nos: cū eſſemus mortui peccatis conuiuifica-
uit nos in chriſto cuius gratia eſtis ſaluati. Ideo eū mo-
dum ordinauit qui magis homini profuit ⁊ cōgruentior
fuit. Huius autē cōgruentie varias cauſas ponūt ſancti:
quarū aliquas ⁊ bene notabiles ponit magiſter in textu
alias quoq adducūt doctores/ſanctus Tho. ſanctꝰ Bo-
nauen. Alexander ⁊ ceteri. Et tantum de illo articulo.
Arti. 3. ¶ Quantū ad articulū tertiū eſt dubiū quomodo chri-
Dub. 1. ſtus nos ſua paſſione ⁊ morte redemit. Reſpōdetur ſm
E Sco. ꝙ chriſtus ſponte animā ſuā obtulit pro iuſticia ad
patris honorē pro nobis: quā oblationē pater accepta-
uit tanꝙ ſatiſfactionē pro omniū peccatis. Vidit em̄ chri-
ſtus mala iudeoꝝ que fecerūt ꝑ quibꝰ eos arguit: ⁊ quo-
modo inordinata ⁊ diſtorta affectione afficiebanꝛ ad le-
gem dei: vt ꝙ ſuā ſtatuerūt in fraudē diuine legis: vt pa-
tet de honore parētū/⁊ iuramēto in atrio tēpli: nec per-
mittebāt hoīem curari in ſabbato: cū ipſi extraherēt bo-
uē de puteo in ſabbato: ⁊ multa alia. Chriſtꝰ ergo voluit
eos ab illo errore reuocare ꝑ opera ⁊ ſermonem: vn̄ ait.
Si veritatē dico vobis: quare nō crediꞇ mihi. Ioh. viij.
Ipſoſ in fide errātes/⁊ ſcripturas male intelligentes
inſtruere: qđ audire nolebāt. Et cū veritas eis ꝓtūc erat
dicenda: maluit mori ꝙ̄ tacere. Dicendo aūt eis cōtra eo-
rum vota iniuſta: mortale odium eoꝝ incurrit ⁊ mortem
ſuſtinuit. Hoc ergo velle mortē pro iuſticia ⁊ patris obe-
dientia/libere ordinauit pro nobis: ideſt voluit vt trini-
tas hanc ſuam obedientiā/patientiā/⁊ mortis volunta-
riam ſuſtinentiā acceptaret pro ſatiſfactione peccatorū
omniū in ſe credentiū: ⁊ legem dei obſeruantiū: vt ſic tri-
nitatis honor: ⁊ laus ex hominibꝰ ⁊ in terris ⁊ perpetuo
in beatitudine impleretꝛ. Hanc chriſti oblationē trinitas
ſic acceptauit pro omniū peccatis remittēdis quātūcū
grauibꝰ ⁊ multis: etiā ꝑ peccato crucifigētiū: qm̄ ex ma-
iori charitate ꝓceſſit chriſti actꝰ ⁊ oblatio: ꝙ̄ fuerit odiū
iudeoꝝ crucifigētiū. Et feruētior atq intēſior fuit cōuer-
ſio aīe chriſti ꝑ actualē amorē in deū: ꝙ̄ auerſio iudeoꝝ ⁊
quorūcun pctōꝝ ꝑ amorē ſui a deo. Maior reueren-
tia chriſti ꝙ̄ cōtemptꝰ trāſgreſſoꝝ. ⁊ ideo magis deo pla-
Dub. 2. cuit actꝰ chriſti ⁊ oblatio in bono: ꝙ̄ diſplicuerūt ſibi pec-
F cata oīm hoīm in malo. ¶ Scđo dubitatꝛ ꝯtra ſcđam cō-
cluſionē. Nā nō videtꝛ ꝙ ille modus fuit cōgruētiſſimus
q2 ille videtꝛ congruētiſſimus ꝓpter quē magis deo obli-
gati fuiſſemꝰ: ſꝫ ſi nō fuiſſet aliꝰ modus redēptiōis poſſi-
bilis: nec ꝑ aliū: tūc magis deo obligaremur. Si em̄ ali-
quis bonū aliqđ acceptū ab vno poſſet etiā ab alijs rece-
piſſe: minus obligaretꝛ illi a quo accepit: ꝙ̄ ſi ab eo ſolo
recipe potuiſſet: ſic etiā de modo redemptiōis. Rn̄detur
ꝙ ratio illa magis eſt ad oppoſitū: nā multo magis tene-
mur deo: eo ꝙ chriſtꝰ alio modo redimere potuit: ⁊ hūc
penalē modū redimendi ꝓpter nos elegit: quo magis ad
fructū redēptionis aptaremur: cū tn̄ alio minus penali
modo nos potuiſſet redimere: nā per hūc modū quo no-
bis palā oſtēdit amorē ſuum per hoc ꝙ in nullo pater filio
pepercit: ſed nec filiꝰ ſibijpſi nos validiſſime ad ſuū amo-
rē allexit: ſine quo amore nihil nobis ꝓdeſſet eius redē-
ptio: vn̄ nihil magis indiguit ad amandū ꝙ̄ amor preue-
niēs: vt pulchre oſtēdit Aug. in de cathe. rudibꝰ. Vn̄ du-
per aliū potuit fieri redēptio: tn̄ in hoc magis tenetꝛ ho-
mo deo: quia facta eſt per deū. vt nō ꝓpter ſui redēptio-
nē homo teneretꝛ alteri: licꝫ principaliter nō poſſet redi-
mi niſi a deo: quia redēptio principaliter cōſiſtit in acce-
ptione opis tanꝙ meriti ſalutis omniū: q̄ acceptatio ſo-
lius dei eſt. Et tantū de illa queſtione. ¶ Diſtinctio. xxi.

P Rioribꝰ diſtinctio-

nibꝰ magiſter egit de paſſiōe dn̄ica quā-
tū ad eius initiū ⁊ ꝓgreſſum. In ſequē-
tibus duabus diſtinctionibꝰ agit de ipſa
quantū ad eius terminū. Et q2 in morte
chriſti cōſummata eſt eius paſſio: mors aūt ſeparatio eſt
aīe a corpore: Ideo primo agit de aīe corporis ac deitaꞇ
ſeparatiōe diſt. preſenti. Scđo de ſeparatoꝝ conſequen-
ti denoīatione/diſt. xxij. Colligitꝛ autē ſn̄ia textus in his
tribꝰ ſubnotatis cōcluſionibus. ¶ Prima concluſio. In
morte chriſti ab humanitate ſeparauit ſe diuinitas foris
ad defenſionē: non tamen intus defuit ad vnionis ſolu-
tionem. ¶ Scđa concluſio. Potētia deitatis anima diui-
ſa eſt a carne: ſed neutrum a verbo dei in chriſti morte.
¶ Tertia concluſio. Quicquid patitur caro vnita v̈bo/
debet dici deus pati: licꝫ verbū nec mori nec corrūpi po-
tuerit nec mutari. Ex hac concluſione elicit ⁊ infert ꝙ ſa-
ne dici poteſt: deus eſt mortuus ⁊ non mortuus: paſſus
eſt dei filius ⁊ non paſſus: ſed ſm alterā naturā paſſus:
ſm alteram impaſſibilis. ¶ Queſtio vnica.

C Irca hāc diſtinctio-

nē queritꝛ vtrū ꝓpter ſolius aīe ſeparationē A
a carne/chriſtꝰ fuerit vere mortuus manēte
vnione diuinitatis cū vtra. ¶ In huiꝰ que-
ſtionis ſolutione q̄ ex p̄dictis pēdet tres ſuccedēt articu-
li. Primus notabiliū: cōcluſionū alter: tertius dubiorū.
¶ Quantū ad primū/ſupponitꝛ ex ſupradictis ꝙ in chri-
ſto duplex fuit vnio. Vna partiū humane nature inter ſe Arti. 1.
aīe ſcꝫ vt forme: ⁊ carnis vt materie: per quā ex ipſis ꝯſti- Nota. 1.
tutū eſt cōpoſitū ſubſtātiale viuū in natura humana. Se-
cunda fuit vnio ſuppoſitalis ſiue hypoſtatica nature hu-
mane ⁊ vtriuſ eius partis cū natura diuina in perſona
v̈bi: de qua latius dictū eſt. s̄. diſt. j. ¶ Scđo notandū ꝙ
ſm duplicē naturā in chriſto/duplex fuit vita in chriſto. Nota. 2.
Vna diuina ſumma ⁊ eterna: qua ꝑſona chriſti: q̄ ⁊ ꝑſo-
na eſt v̈bi: viuit ſeipſo neceſſario inalterabiliter ⁊ imuta-
biliter: q̄ ab illa ꝑſona tolli nō pōt. Scđa eſt vita nature
humane aſſumpte qua aīa chriſti viuit imediate eſſentia-
liter: caro mediate formaliter ⁊ v̈bū carū aſſumptione ꝑ
cōicationē idiomatū cōtingēter. Natura em̄ humana in
hoc viuere đr: q2 habet aīam q̄ eſt vita ſubſtātialiter tāꝙ̄
ſui partē. Anima v̈o viuit imediate eſſentialiter: quia ſm
ꝓpriā naturā operationū vitaliū eſt ꝓductiua. Caro vi-
uit: q2 eſt ſubiectū forme vitalis/ſcꝫ aīe ipſaꝫ informātis
⁊ perficiētis. Verbū v̈o hac vita humana quā cōtingen-
ter aſſumpſit viuit: per idiomatū cōicationē ſm quā pro-
prietates nature aſſumpte cōicantur perſone aſſumenti:
ſic nā verbū viuere nō eſt aliud/ꝙ̄ verbū in natura vi-
uente ſubſiſtere: de quo. s̄. diſt. vij. ¶ Tertio notandū ꝙ
mors hoīs non eſt niſi ſeparatio aīe a corpore. Hac em̄ Nota. 3.
anima a corpore ſeparata totū cōpoſitū moritur: q2 deſi- B
nit eſſe cōpoſitū: caro moritur: quia priuatꝛ forma q̄ eſſen-
tialiter eſt vita. Anima etſi annihilari pōt: manēs tn̄ mo-
ri non pōt: q2 ſeipſa viuit eſſentialiter: ⁊ nō ꝑ aliq̄d ſuꝑ-
additū. Vn̄ ipoſſibile eſt animā eſſe ⁊ nō viuere: ſicut im-
poſſibile eſt animā eſſe ⁊ nō eſſe animā. Verbū per idio-
matū cōicationē moritur qn̄ deſinit ſubſiſtere in natura
aſſumpta viuēte. Hec breuiter de articulo p̄mo. ¶ Quā-
tum ad ſecundum articulū eſt cōcluſio prima. In paſſio- Arti. 2.
ne chriſti anima realiter ⁊ vere ſeparata eſt a carne. Pro- Cōcl. 1.
batur: quia inclinato capite tradidit ſpiritum. Joh. xix. ⁊ C
Matthei. xxvij. Clamans voce magna emiſit ſpiritum.
Illa traditio et emiſſio ſpiritus/fuit ſeparatio anime a
carne. ¶ Secunda concluſio. Separatione anime chri-
ſti a carne non ſolum chriſti humanitas et corpus: ſed et Cōcl. 2.

ipſe chriſtus vere fuit mortuus. Probat̃: q: vere morit̃
qui vita quā habuit priuat̃: ſed tam humanitas chriſti/ꝙ
corpus: ⁊ ipſe chriſtus ſeu verbū in ſeparatione aïe pri/
uatū eſt vita quā habuit. De humanitate patet: q: per ſe/
parationē anime deſijt eſſe humanitas: ergo deſijt habe
re vitā: q: qđ nihil eſt in ſe nō habet vitā. De corpore ma
nifeſtū eſt. De chriſto ſeu v̄bo patet: q: ſeparata aïa a car
ne/deſijt verbū ſubſiſtere in natura humana viuēte. Tū
q: poſt ſeparationē caro ⁊ aïa chriſti nō fuere natura hu
mana. Tū quia illud qđ aſſumpſit .i. natura humana/nō
fuit viua. Itē mortuuȝ vere predicat̃ de natura humana
que fuit: ⁊ de eius ſuppoſito proprio ſi aſſumpta nō fuiſ
ſet: ergo etiā vere predicat̃ de ſuppoſito diuino ꝑ cōmu/
nicationē idiomatū. Cōſequentia patet ex dictis .ſ. diſt.
Cōcl.3. vij. ¶ Tertia cōcluſio. Quāuis in morte chriſti facta eſt
anime ⁊ carnis ſeparatio: manſit tñ diuinitatis cū vtraqȝ
indiſſoluta vnio. Prima pars patet ex cōcluſione prima.
Scđa ꝓbatur: q: chriſtus ſepultꝰ eſt ⁊ ſimul deſcēdit ad
inferna: vt dicit ſymbolū: nō autē deſcēdit nec ſepultꝰ eſt
ſm diuinitatē ſm quā eſt īmutabilis: igitur ſm naturam
aſſumptā ſibi vnitā. Nihil aūt aſſumpte nature fuit in ſe
pulcro niſi corpus: nec in inferno niſi aïa: ⁊ chriſtꝰ vtro/
biqȝ fuit: ergo vtrobiqȝ fuit natura diuina vnita nature
aſſumpte: in ſepulcro carni: in inferno aïe. Patet etiam
autoritate magiſtri ⁊ allegatoꝝ ꝑ eū in textu. Ad idē bea
tus Bonauen. adducit rōnes q̄ cōgruitatē oſtēdūt: non
Arti.3. tñ ſufficiēter factū ꝓbant. ¶ Quantū ad articulū tertiū
Dub. 1. eſt primū dubiū: cuȝ (vt dicit magiſter diſt. ij.) diuinitas
D vnita eſt carni mediāte aïa: ergo ſeparata aïa a carne/ſo
luta eſt vnio: nam ſublato vnionis medio tollitur vnio.
Ad hoc pōt dupliciter reſpōderi/ſm duplicē opinioneȝ
Dub.2. que tacte ſunt .ſ. q. ij. diſt. j ibi videat̃ ſatis late. ¶ Scđo
E dubitat̃: vtrū caro chriſti fuiſſet reſoluta ſeu putrefacta
in ſepulcro: ſi dilata fuiſſet reſurrectio. Rñdetur ꝙ licȝ
caro chriſti in ſepulcro habuit cauſas intrīſecas ⁊ extrin
ſecas naturales ad ſui reſolutionē nō obſtāte vnione eiꝰ
cū verbo: non tñ fuiſſet reſolutū: ſed a putrefactione cō/
ſeruatū nouo miraculo. Primū patet: q: fuit intrinſecus
humor et calor: ſimiliter extrinſecus ſicut in alio corpo/
re mortuo: nec impediebat vnio: quia illa nō obſtāte cor
pus fuit paſſibile mortale ⁊ mortuū ⁊ nō glorioſum. Itē
per actionē caloris naturalis/etiā per ſudores aliq̄d cor
poris chriſti reſolutū fuit: q: vere nutrituȝ eſt: vere ſuda/
uit: vt ſupponit̃: que nō fiunt ſine reſolutione corporis:
nec quantū ad illa impediebat vnio: ergo ſilr̃ ex rōne
vnionis nō fuit impedita incineratio. Qđ aūt nō fuerit
nec fuiſſet in ſepulcro reſolutū: patet ꝑ illud Pſ. Nō da/
bis ſanctū tuū videre corruptionē. Glo. Nec corpus ſan
ctū per qđ ⁊ alij ſanctificādi ſunt patieris corrūpi putre
factiōe. Quāuis em̄ chriſtꝰ aſſumpſit corpus noſtrū cuȝ
defectibꝰ penalibꝰ corꝑis viui: nō tñ cum opprobrijs cor
poris mortui. Illis em̄ meruit nobis ablationē corꝝ: iſtis
aūt mereri nō potuit: q: tēpus merēdi morte terminat̃.
Inutiliter ergo iſtos aſſumpſiſſet: imo nō ſolū inutiliter
ſed etiā in periculū fidei noſtre: q: in incredulitatē reſur
rectiōis. Vñ Pſ. xxix. Que vtilitas in ſanguine meo: dū
deſcēdo in corruptionē. glo. Aug. Si em̄ ſtatim nō reſur
go ⁊ corpus corrūpitur: nemini annūciabo: nullū lucra
bor. Qđ etiā corruptio corꝑis fuit impedita nouo mira/
culo: patet: q: per miraculū fuerūt cauſe corruptiue tam
intrīſece ꝙ extrīſece ſuſpēſe ab actiōe corruptiua: illa au
tē ſuſpēſio fuit miraculoſa: q: ſupnaturalis. Qđ aūt fue/
rit nouū miraculū (dicūt em̄ quidā ꝙ de nouo: ſed anti/
quo miraculo/quo corpus illud fuit indiſſolubiliter vni
tū verbo: cōtra quos ꝓbatur ꝙ nouo miraculo) q: illo
miraculo antiquo quo corpus vniuit v̄bo nō impediuit
corꝑis: ſȝ nec aïe impaſſibilitatē: cū illud corpꝰ ſit paſſuȝ
et mortuū. immo ſi eiꝰ paſſionē impediuiſſet: ex quo cor/
pus fuit paſſibile: nō obſtāte illa vnione h̄ fuiſſet nouo
miraculo: ſic ꝙ prohibuit eiꝰ reſolutionē poſt mortē cuȝ
fuerat corruptibile: fuit nouū miraculū. Ita ſentit Sco.
Verū ſiue nouo/ſiue veteri miraculo/certū eſt ꝙ mira/
culoſe ſuſpēſe ſunt cauſe naturales corpus naturaliter
reſoluere potētes. ¶ Sed diceres: videt̃ ꝙ corpus chri/
ſti ſit in ſepulcro corruptū. Probat̃: q: fuit forma cada/
ueris informatū: ⁊ hec eſt magna corruptio ſi corpꝰ priꝰ
viuū ſit corpus cadaueris. Antecedēs ꝓbat̃: q: aut ſepa
rationi aïe a carne ſucceſſit alia forma ſubſtantialis vel
nulla. Si nulla: igitur materia ſtetit nuda. Si aliqua nō
viuēs: ergo cadaueris. Reſpōdet̃ tenēdo vnitatē forme
ſubſtātialis in cōpoſito: dicēdū ꝙ nulla ſubſtātialis for
ma ſucceſſit ſeparationi anime: ſed materia corporis chri
ſti fuerat nuda quātū ad formas ſubſtātiales: nō habēs
in ſe ꝑ illud triduū quo fuit ī ſepulcro aliquā formā ſub/
ſtantialē: habuit aūt formas accidētales: nec magis hoc
eſt impoſſibile/ꝙ dicere ꝙ materia ſtetit ſine forma ſpe/
cifica: q: ſicut ꝑ naturā nō pōt ſtare nuda: ita nec ſine for
ma ſpecifica: ⁊ ergo ſi diceret̃/ꝙ ſeparata forma ſubſtan
tiali ſpecifica ſcȝ aïa intellectiua: ibi māſit forma corpo/
reitatis (q: ſenſitiua nō manſit/alr̃ nō fuiſſet mortuus)
oportet cōcedere ꝙ materia corꝑis ſtetit ſine forma ſpe/
cifica: aut ꝙ ſubintrauit forma cadaueris. ¶ Tertio du/ Dub.3.
bitat̃ vtrū ipſa ſeparatione/aïa chriſti facta ſit impaſſibi F
lis. Hic rñdet ſanctꝰ Bon. ꝙ nō eſt certuȝ ex autoritatibꝰ
vtrū aïa chriſti ſtatim poſt ſeparationē facta ſit impaſſi/
bilis: aut in corꝑis glorificatiōe: iō qđlibet hoꝝ ſine ꝑicu
lo ſentiri pōt. Verūtñ ꝓbabiliꝰ videt̃ ꝙ ſtatim fuerit fa/
cta impaſſibilis poſt ſeparationē: quia aïa chriſti nō fuit
paſſibilis: cū ſemꝑ fuerit beata: niſi ꝑ miraculuȝ ⁊ ꝓpter
noſtrā ſalutē: vt ſua paſſiōe mereret̃ nobis impaſſibilita
tē: ſed poſt ſeparationē nō erat locꝰ merēdi: ideo tūc aïa
nō debuit pati. Et ſubdit: nec h̄ ſolū de aïa chriſti ꝓbabi
le eſt: ſed etiā de cuiuſlibet viri iuſti: in quo nō reꝑit̃ poſt
ſeparationē aliq̄s reatꝰ peccati: ꝙ talis a p̄ma ſeparatiōe
a corꝑe ſtatim fuit impaſſibilis: dū tñ ſeparat̃ ſeparatiōe
diffinitiua et finali/nō ad tp̄s ꝓpter glr̃ie manifeſtationē
ſicut factū eſt in lazaro ⁊ alijs reſuſcitatis. Nec obſtat ꝙ
caro chriſti non ſtatim fuerit glr̃ioſa ⁊ impaſſibilis facta:
q: aïa erat ꝓpinquior ad gloriā (q: btā) ꝙ caro. ¶ Pre/
terea dilatio īpaſſibilitatis in carne faciebat ad fidei cō/
firmationē: vt oſtenderetur chriſtus vere paſſus et mor
tuus. Hec ſanctus Bonauen̄.

Diſtinctio. xxij.

Agit magiſter de ani

me chriſti et corporis eius ſeparatione. In
hac diſt. xxij. agit de cōſequente ſeparatiōis
denominatione: inueſtigat enim an chriſtꝰ
in triduo mortis fuit homo. Et colligitur ſententia magi
ſtri in hac diſt. in tribus concluſionibus que ſequuntur.
¶ Prima cōcluſio. In mortis triduo chriſtus fuit homo
verꝰ ⁊ rationalis: nō mortalis nec immortalis. ¶ Secū/
da cōcluſio. Chriſtus in triduo fuit vbiqȝ ſm diuinitatē:
non autēȝ vbiqȝ fuit homo: ſed tñ in inferno/et in ſepul
cro ſm humanitatē. ¶ Tertia cōcluſio. Chriſtus totus ⁊
perfectus eodē tēpore fuit in inferno totus: totꝰ in ſepul
cro: totus in celo: nō tñ totū deus fuit: nec totum homo.

Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio

nē querit̃ vtrū chriſtꝰ in triduo fuerat verꝰ A
homo. ¶ Tribꝰ articulis queſtio termina/
bit̃. In p̄mo termini declarabunt̃. In ſcđo
ꝑ cōcluſiones rñdebit̃. In tertio dubia ſoluent̃. ¶ Quā Arti.1.
tū ad primū notandū ꝙ de materia q̄ſtionis apud vete/ Nota.1.
res fuerūt opiniones. Naȝ venerabilis Hugo de ſancto
victore lib. ij. de ſacramētis ꝑte. j. c. penul. tenet chriſtum
fuiſſe hoīem in triduo mortis: q: ponit aïam eſſe hoīeȝ/
vtentē tñ corꝑe: veruȝ ꝙ vtat̃ corꝑe/accidit aïe: ideo aïa
etiā nō vtens corpore actu eſt homo. Dicit etiā aïam ꝑ ſe
eſſe ſuppoſitū. Et q: chriſtus habuit aïam in triduo ſibi

vnitā: ideo ponit chriſtū eſſe hominē in triduo: ⁊ hoc nō ſolū dicit de chriſto: ſed de quolibet hoīe mortuo. Vñ dicit aīas beatoꝝ eſſe hoīes: licꝫ ſint ſeparate a corꝑe. Magiſter cōcordat in ꝯcluſione: ſcꝫ ꝙ chriſtus in triduo fuit hō: ſed nō cōcordat in modo ponendi. Nā tenet: ꝙ ad rationē hoīs reqrit corpus ⁊ aīa: neqꝫ eſt hō / ſi alterū deſit. Et requirit etiam cōiunctio illoꝝ vel inter ſe mutuo / vel cū eodē termino. Et q: in ceteris hoībus nunꝙ coniungunt per vnionē tertio: ideo nō eſt ibi hō / niſi vniantur ſibi mutuo. In ſolo chriſto manet cōiūctio ſiue vnio vtriuſqꝫ cū verbo ſeparatis ab inuicē: ideo ſolus chriſtꝰ eſt hō in triduo: licꝫ in illo aīa fuerit ſeparata a corꝑe: q: vtrūqꝫ fuit vnitū vbo. Sunt etiā vt recitat Sco. q tenēt generaliter: ꝙ ſola forma eſt de ꝑ ſe rōne qdditatis ⁊ nō materia. Et ꝑ hoc dicūt: ꝙ quicqd habet formā / hꝫ totaꝫ quidditatē rei. Et ideo habēs aīam intellectiuā / hꝫ totā quidditatē humanitatis: ⁊ per cōſequens eſt hō. ¶ Sed illa opinio ſatis improbata eſt in .ij. diſt. xij. q. j. vbi probatum eſt ꝙ materia eſt entitas poſitiua ⁊ pars eſſentialis cōpoſiti ſubſtātialis: ⁊ ꝑ cōſequēs pars qdditatis eius: ſiquidēꝫ nihil eſt quidditas niſi eſſentia rei. Vñ materia que eſt altera pars cōpoſiti: licꝫ nō ſit de qdditate forme ſicut nec eſt pars forme: eſt tñ de quidditate totiꝰ cōpoſiti / cuius eſt vera pars eſſentialis. Et ideo ſicut forma ita ⁊ materia eſt de ratione quidditatis cōpoſiti ſubſtantialis.

Nota. 2. B

¶ Scdo notandū: ꝙ ſanctus Bonauen. q. j. huiꝰ diſ. ad cōcordandū opi. Hugo. ⁊ magiſtri cū opi. cōmuni tenente partē queſtionis negatiuā: ponit quādā diſtinctionē huius qđ eſt eſſe. vñ ait. Notādum ꝙ hoc eſſe de hoc / pōt tripliciter dici: aut ſm eſſe actuale: aut ſm eſſe aptitudinale: aut partim ſm eſſe aptitudinale. Primo modo predicat dū ſubiectū eſt actu ⁊ predicatum actu inheret ſubiecto / vt homine exiſtēte: dico / homo eſt animal. Secundo modo dr hoc de illo: qñ nec ſubiectū eſt actu: nec forma predicati actu inheret: ſed neceſſario eſt ordinatio vnius ad alterū fundata ſuꝑ principia nature: ſicut nulla roſa exiſtēte: hec ꝯcedit: roſa eſt flos. Tertio modo dr hoc de hoc: qñ ſubiectū eſt in actu: forma vo ꝑdicati nō ineſt ei ſm actū: ſed ſm neceſſariā ordinationē fundataꝫ in principijs nature: ſicut chriſtus in triduo fuit hō: q: in triduo chriſti pſona erat actu. Forma tñ vnitatis ſeruata fuit in aptitudine cōiunctionis aīe ad carnē. Et ſm hos triplices modos ꝑdicandi poſſent poni dicte opiniones Hugo. magiſtri / ⁊ cōis doctoꝝ. Vñ ſubdit cuꝫ queritur: vtrū chriſtꝰ in triduo fuerit hō. Si loqmur de ꝑdicatiōe ſm eſſe aptitudinale: nō tm̄ verū eſt de chriſto: ſed etiam de omni hoīe mortuo: q: ſm fidē noſtrā / qñ hō morit remanēt ꝑncipia eius in quibꝰ ſalua eſt ordinatio: nō ſoluꝫ reſpectu hoīs: ſed etiā reſpectu huius hoīs: alioqn non eſſet vera reſurrectio: ⁊ hec fuit opinio Hugo. ¶ Si aūt loquamur de ꝑdicatione partim actuali ⁊ partim aptitudinali: ſic cōcedi pōt de chriſto: ſed non de alijs hoībus. Hec poſitio fuit magiſtri. ¶ Si aūt loqmur de ꝑdicatione actuali ſimplr / nec de chriſto: nec de alio hoīe verum eſt dicere ꝙ ſit hō: ꝙdiu aīa ſeparata eſt a carne. Nō em̄ eſt hō in actu: niſi illa fuerit coniuncta. Et hec eſt opinio cōis doctoꝝ: ⁊ ſm h poſſunt concordari oēs opiniones: ita ꝙ quelibet dicat verū: licꝫ vt poſtea declarat: nō preciſe fuit illa ſentētia Hugonis neqꝫ magiſtri: vt patet intuēti verba eoꝝ.

E

¶ Hec aūt que dicta ſunt de triplici modo predicādi / poſſunt clarius ita exprimi ⁊ reſolui: quia modus predicādi cōſiſtit in ſermone copule / que ꝑdicat vnū de altero. Copula ly eſt / pōt tripliciter accipi. Uno modo vt importat eſſe actuale reſpectu vtriuſqꝫ extremi. Et ita verū eſt: ꝙ ad veritatē ꝓpoſitionis affirmatiue de copula eſſe requirit ꝙ extrema ſupponāt ꝑ re actualiter exiſtēte: ⁊ ſic ille ſunt ſimplr falſe: roſa eſt flos. hō eſt animal. ſortes eſt ſortes: nullo flore / nec hoīe / nec ſorte exiſtente. Scdo modo accipit eſſe / vt dicit eſſe aptitudinale ⁊ ita tantū valet eſſe. i. poſſe eſſe in natura. Et ita oēs ille eſſent cōcedende. Homo eſt currens. hō eſt albus. nullo homine exiſtēte: non minus ꝙ ille / hō eſt animal. hō eſt hō. roſa eſt flos: imo illa / roſa eſt. hō eſt. ſortes eſt / nullo hoīe vel roſa exiſtēte: q: in oībus illis eſt valet tantū / id eſt poteſt eſſe. In caſu autē poſito vera eſt hec: hō pōt eſſe animal. homo pōt eſſe currēs ⁊c.

D

Tertio mō / vt dicit eſſe actuale reſpectu ſubiecti: ⁊ poſſibile reſpectu ꝑdicati. Et tunc: illa chriſtus eſt homo: valet illā / chriſtus actu exiſtēs poteſt eſſe homo ſm principia humanitatis actu exiſtētia natura: ⁊ ille modus nō eſt vſitatus niſi in illa: chriſtus eſt hō in triduo apud eā cōcedētes. ¶ Cōſequēter apud ſic diſtinguētes: dr / ꝙ eſt ex cōmuni vſu: in ꝑdicatione quidditatiua: ſcꝫ generis de ſpecie: eiuſdē de ſeipſo dicit eſſe aptitudinale. In ꝑdicatione vo accidētali ⁊ in ꝓpoſitione de eſt ſcdo adiacēte / dicit eſſe actuale: et ideo illa cōcedit: hō eſt animal / nullo hoīe exiſtēte: ⁊ nō illa / hō eſt albus: nec illa / homo eſt: q: ex vſu loquentiū / eſt / equiuocat in illis. Et ꝓpter hoc negāt cōſequentiā ab eſt tertio adiacēte ad eſt ſcdm adiacens in quidditatiua predicatione: q: ibi eſt / equiuocat in antecedēte ⁊ cōſequente. In antecedēte dicit eſſe aptitudinale: in conſequēte eſſe actuale. Sed ſi ly eſt / accipit eodē modo in antecedēte ⁊ cōſequēte: vniuerſaliter valet illa cōſequētia in nō ampliatiuis. Nos aūt ſm viā noſtrā dicimus: ꝙ differentia eſt inter eſſe ⁊ poſſe eſſe: ideo eſſe ſemꝑ dicit eſſe actuale. Poſſe eſſe ſemꝑ dicit eſſe aptitudinale ſm potētiā nature: vel ſimpliciter ſm potentiā quācunqꝫ diuinā vel naturalē: ideo oēs has negamus. roſa eſt flos. ceſar eſt homo. nulla roſa / nullo ceſare exiſtēte. ¶ Et dicimꝰ vniuerſaliter cōſequentiā / ab eſt tertio adiacente / ad eſt ſcdm adiacēs in affirmatiuis / ⁊ non ampliatiuis eſſe bonam et formalē.

Nota. 3. E

¶ Tertio notandū: ꝙ diuerſitas illaruꝫ opinionū magis videt cōſiſtere in quid noīs termini hō (qđ diuerſimode apud eos aſſignat) ꝙ in re. De re em̄ ipſa eſt cōcors ſentētia oīm illoꝝ opinantiū. Certū enim eſt apud oēs: ꝙ in triduo aīa rōnalis in chriſto fuit ſeparata a carne ſine materia: loco / ⁊ ſubiecto. Loco: q: non erat ſimul; aīa em̄ fuit in inferno cū patribus: caro in ſepulcro. Subiecto: q: aīa nō informabat carnē / ſicut forma ſubiectū: vt patet ex ꝑcedenti diſtinctione. Certū em̄ eſt ꝙ nec caro: neqꝫ aīa fuit vnꝙ ſeparata a vbo poſt eiꝰ aſſumptionē: q: verbū qđ ſemel aſſumpſit nō dimiſit ſm Dam̄. vt ex ꝑdictis oſtēſum eſt. ¶ Utrū autē ſuppoſituꝫ verbi quod ſubſiſtit in carne ⁊ aīa a ſe mutuo ſeparatis ⁊ verbo vnitis debeat noīari homo: de hoc eſt queſtio: ⁊ de hoc ſunt opiniones. Intellecta ergo ſignificatione huiꝰ vocabuli hō queſtio nō manet dubia. Cum aūt noīa ſint ad placitū: ⁊ apud diuerſos diuerſimode accipiant: vel ꝓpter diuerſas impoſitiones: aut ꝓpter diuerſum voluntatū vſum qui habet vim impoſitionis. Hinc cōtingit idē nomen de eodem vere ⁊ falſe predicari ꝓpter diuerſas acceptiones apud diuerſos. Nec hoc mirū eſt: quia etiaꝫ apud eundē: idē terminus predicat de eodē vere ⁊ falſe. Et eadē propoſitio vocalis ⁊ ſcripta eſt ſimul vera ⁊ falſa ꝓpter terminoꝝ eius equiuocationē. Poſſet autē terminus hō recipi vt ſignificaret omne ſubſiſtēs in natura rationali / capiēdo rationale vt diſtinguitur contra intellectuale: ⁊ ſic aīa rōnalis ſeparata eſſet hō: apud illos q dicūt animā ſeparatā eſſe perſonā. Homo em̄ quia cōcretuꝫ eſt: nō ſupponit niſi pro perſona ſeu ſuppoſito: ⁊ ſic accipiēdo opi. Hugo. vera eſt. ¶ Poſſet iteruꝫ accipi ſiue ex impoſitione ſiue ex vſu: vt ſignificaret ſubſiſtēs in corpore ⁊ anima rationali coniunctis: ſiue inter ſe: ſiue tertio: ⁊ ſic opinio magiſtri eſt vera. ¶ Poſſet tertio accipi pro ſuppoſito ſubſiſtēte in natura cōpoſita ex materia ⁊ anima rationali tanꝙ ex forma ipſam materiam informāte: ⁊ ſic verbū eſt verus hō: ſed nō in triduo. Que autem acceptio ſit propria: colligi oportet ex autoritatibus ⁊ cōi modo loquēdi: ⁊ ſm hoc videtur ꝙ tertia acceptio ſit ꝓpria. Nā apud oēs philoſophos / homo deſcri-

dicitur animal rationale: ⁊ omne animal eſt corpus: quia
animal ſpẽs eſt corporis: ſed omne corpus cõpoſitũ eſt ex
materia ⁊ forma. Uel ſaltẽ ſuppoſitũ ſubſiſtens in natu
ra cõpoſita ⁊c. ꝓpter eos qui diſtinguũt inter naturaꝫ ⁊
ſuppoſitũ. Iterũ apud oẽs hõ eſt ſuppoſitũ ſubſiſtẽs in
humanitate. Humanitas aũt eſt natura cõpoſita ex ma⸗
teria ⁊ forma rationali: alioquin aĩa rationalis cũ mate
ria cui nunq̃ fuit cõiuncta: eſſet natura humana: qđ nul⸗
lus cõcedit. Uñ ⁊ illo tertio modo accipiẽdo ponent̃ cõ⸗
Arti.2. cluſiones. Hec de articulo primo. ¶ Quantũ ad articu⸗
Cõcl. 1. lum ſcđm/ eſt hec cõcluſio prima. Chriſtus in mortis tri⸗
F duo nõ fuit verus hõ. Probat̃: qꝛ in illo triduo perſona
chriſti nõ ſubſiſtebat in natura humana: igit̃ non fuit ve
rus hõ. Tenet ꝯña ex quid nõis huius termini hõ: etiam
ſ̃. diſt. vij. Antecedẽs patet: qꝛ in illo triduo caro ⁊ aĩa in
quibꝰ ſubſiſtebat ꝑſona verbi: nõ cõſtituerũt humanita⸗
tẽ: nec ꝓpter ſui ſeparationẽ cõpoſuerunt vnam naturã.
Humanitas aũt eſt natura cõpoſita ex materia ⁊ forma.
¶ Itẽ: ſi in triduo corpus chriſti ⁊ anima fuiſſent ſibi di
miſſa: nõ fuiſſet hõ: nec partes hoĩs: igitur nec verbum:
cui vnita fuerũt: in triduo fuit hõ. Antecedẽs manifeſtũ
eſt: ⁊ cõſequẽtia ꝓbatur: qꝛ nulla denoĩatio cõcretiua cõ
uenit ſuppoſito verbi rõne nature aſſumpte: que nõ cõ⸗
Cõcl.2. ueniret ꝓprio ſuppoſito nature aſſumpte ſi dimitteret̃ a
verbo: vt patet ex dictis ſ̃. diſt. vij. ¶ Scđa cõcluſio. In
triduo ꝑſona verbi nõ potuit ꝓprie chriſtus noĩari. Pro
batur: qꝛ vt. ſ̃. diſ. vj. q. ij. dictũ eſt. Chriſtus eſt nomẽ ſup
poſiti in duabꝰ naturis diuina ⁊ humana ſubſiſtẽtis. In
triduo aũt nõ fuit natura humana: igit̃ nihil ſubſiſtebat
in natura humana. Nomẽ itaqꝫ chriſtꝰ in triduo pro nul⸗
lo ſuppoſuit: ⁊ cõceptus eiꝰ in ſe falſus fuit: vt dicit Sco
Cõcl.3. tus diſt. p̃ſenti ¶ Tertia cõcluſio. Licꝫ ſm ſermonis ꝓ⸗
prietatẽ ille. Chriſtꝰ in triduo fuit in ſepulcro / aut in in⸗
ferno ſunt falſe: ſimiliter tñ ille. Chriſtus iacuit in ſepul⸗
cro: chriſtus deſcẽdit ad inferna ſunt cõcedende. Prima
pars patet: qꝛ chriſtus cũ illa determinatione in triduo/
pro nullo ſupponit: ergo cuꝫ ſint affirmatiue ſunt falſe.
Scđa pars ꝓbatur: quia perſona verbi que eſt vel fuit
chriſtꝰ iacuit in ſepulcro: igitur ⁊c. ab equiualẽti ad equi
ualẽs. Poſſet tamẽ prima cõcedi: ſi ly in triduo/ determi
naret ly iacuit vel fuit: ſecus ſi determinat ly chriſtus: qꝛ
Arti.3. tunc chriſtus alienatur. ¶ Quantũ ad tertiũ articulum
Dub. 1. dubitatur primo: cũ omne inexiſtens vel vnitũ alicui ſuf
G ficit ipſum denominare cui ineſt: ⁊ in triduo verbo vnita
fuit caro: ſiliter ⁊ aĩa. Dubitat̃ quam denominationẽ ſi⸗
bi tribuit. Et videt̃ ꝙ caro vel corpus: nõ aliã q̃ corpus
vel corporeũ: ⁊ aĩa nõ aliã dedit/ niſi illã que eſt anima⸗
tũ: qđ ſi cõcedit̃/ tũc vltra: qꝛ genus aut ſupius nõ predi
cat̃ de aliquo ſingulari quin aliqua ſpecialiſſima gene⸗
ris de eo predicet̃. Nulla aũt alia ſpecialiſſima corporis
aut animati predicat̃ de verbo q̃ hõ: igitur in triduo fuit
homo. ¶ Ad illud dubiũ reſpõdet̃ ꝙ caro ſiue corpus ⁊
anima aliquã denoĩationẽ tribuit verbo in triduo: ⁊ hoc
impoſitã ſiue imponendã. Nõ tamen hanc denoĩationẽ
corpus vel corporeũ/ animal vel animatũ/ ſiue rationa⸗
le accipiẽdo illos terminos vt ſunt genera ſubſtãtie: vel
differẽtie ſubſtãtiales ꝓut accipiũtur in arbore porphy⸗
riana: quia ſicut oẽs illi termini ſupponũt ꝓ ſubſiſtente
in natura cõpoſita ⁊ forma corporea animata vel ratio⸗
nali. In triduo autẽ verbũ nõ ſubſiſtebat in tali natura
cõpoſita ꝓpter ſeparationẽ anime a materia. Si aũt vox
aliqua imponeret̃ ad ſignificãdũ ſubſiſtẽs in carne/ aut
in materia carnis: ⁊ aliqua ad ſignificandũ ſubſiſtẽs in
anima rationali: tales denoĩationes cõicarentur verbo.
Et ſi corpus corporeũ/ animatũ rationale per nouã im⸗
poſitionẽ imponeret̃ ad ſignificandũ habẽs carnem vel
animã ſibi vnitã: tũc denominarẽt verbũ. Sed tunc non
eſſent genera aut differẽtie coordinationis porphyrij: et
tũc nõ haberẽt ſpẽs ſpecialiſſimas/ hoĩem vel aſinũ ⁊c.
ſed ſpeciẽ de nouo imponẽdã. Bene loquit̃ ad ꝓpoſitũ

Sco. diſt. preſenti iuxta finẽ ponẽs exemplũ. Si albedo
ſuſtentaret̃ ſiue ſuppoſitaret̃ ſine informatione ſubiecti
tũc diceret̃ hoc ſuppoſitũ ſuſtẽtans albedinẽ: ſed tñ non
diceret̃ albũ ꝓpter defectũ informationis. Loquitur ad
idẽ Ockam in cẽtilogio ꝯcluſione. xiij. ¶ Scđo dubitat̃ Dub.2.
vtrũ cõcedendũ ſit: ꝙ ille homo demõſtrãdo chriſtũ eſt H
vbiqꝫ. Rñdet̃ primo de re: ꝙ cũ in chriſto ſint due natu⸗
re/ humana ⁊ diuina realiter diſtincte: ſola diuina natu⸗
ra ꝓpter ſui infinitatẽ eſt vbiqꝫ. Sola em̃ natura diuina
eſt infinita: natura aũt humana in chriſto: qꝛ pura crea⸗
tura ⁊ finita: eſt in loco determinato: puta in celo aut in
ſacro. Uñ Inno. dicit/ ꝙ chriſtꝰ eſt alicubi ꝑſonalr̃: alicu
bi ſacramẽtalr̃: alicubi localr̃: in celo localiter: in altari
ſacramẽtaliter: vbiqꝫ ꝑſonalr̃: ſacramẽtaliter ⁊ localiter
ſm naturã humanã: vbiqꝫ ſm naturã diuinã. Hec de re.
¶ Quantũ ad rationẽ noĩs ſupponit̃ ꝙ ly hõ nõ eſt no
men nature: ſed ſuppoſiti vbi natura diſtinguit̃ a ſuppo
ſito: ſicut ĩ chriſto natura humana realiter a v̾bo. ¶ Se
cundo ꝙ in chriſto nõ eſt niſi vnũ ſuppoſitũ qđ eſt per⸗
ſona verbi: nec alia eſt perſona verbi: alia perſona homi
nis. Et ita nõ alius deus alius homo: ſed vna indiſtincta
⁊ indiuiſa perſona v̾bi eterna eſt deus ⁊ hõ. Et ideo q̇c⸗
quid predicat̃ de verbo: predicat̃ etiã de hoĩe chriſto. et
ecõuerſo: per cõicationẽ idiomatũ: vt latius dictũ eſt. ſ̃.
diſt. vij. Et hoc verũ eſt ſimpliciter: ideſt ſine addita de⸗
terminatione: quia ſi additur determinatio determinãs
ſm hanc vel illam naturã/ tũc datur inſtantia. Unde qñ
ly vbiqꝫ additur: videre oportet an determinet ſm idem
vel diuerſa. ſi ſm idem/ propoſitiones equiualent: ſecus
ſi ſm diuerſa. Et quia dum additur huic termino hõ chri
ſtus aut verbũ: determinat quẽlibet hoꝝ terminoꝝ/ ſm
illud qđ cõnotat. Hoc eſt: ſi additur huic termino hõ: qꝛ
connotat naturam humanã: determinat ipſum ſm natu
rã humanã. i. denotat ꝙ eſſe vbiqꝫ cõueniat humane na⸗
ture. Si determinat ly verbũ/ qđ cõnotat naturã diuinã:
denotat ꝙ eſſe vbiqꝫ cõueniat nature diuine. Si determi
nat ly chriſtus/ qđ cõnotat vtrãqꝫ naturã/ diuinam ⁊ hu
manã: denotat ꝙ vtraqꝫ natura ſit vbiqꝫ: ⁊ ſm hoc facile
eſt diſtinguere inter illas. Ille hõ eſt vbiqꝫ: ⁊ ille demon
ſtrãdo ideꝫ ſcꝫ perſonã chriſti eſt hõ vbiqꝫ. Prima vera:
quia valet illã: ille hõ/ ideſt illa ꝑſona q̃ eſt hõ ſcꝫ verbũ
eſt vbiqꝫ. Scđa valet tãtũ: ille ideſt ꝑſona hec eſt homo
vbiqꝫ/ ideſt vbiqꝫ habet humanitatẽ ſibi vnitam que eſt
falſa. Et in eodẽ ſenſu ille negant̃: chriſtus inquantũ hõ
eſt vbiqꝫ: chriſtus ſm humanitatẽ eſt vbiqꝫ. ⁊ hoc ſi illa
determinatio inquãtũ homo/ vel ſm humanitatẽ deter⸗
minat ly vbiqꝫ. Si aũt determinaret ly chriſtꝰ eſſent vere.
quia valerẽt tantũ qđ eſt chriſtꝰ inquãtũ hõ: vel ſm hu⸗
manitatẽ/ eſt vbiqꝫ que vera eſt: quia verbum qđ ſm hu
manitatẽ eſt chriſtus: eſt vbiqꝫ. Uerũ ꝙ ille ſpeciuocatio
nes ſm/ ſm ꝙ/ inquantũ/ multipliciter accipiũtur: vt ha
bitũ eſt. ſ̃. diſt. vij. ⁊ ſm hoc varie eſſet reſpõdendũ: vide
ibi. ¶ Tertio dubitatur circa tertiam cõcluſionẽ textꝰ/ Dub.3.
ad quẽ infernũ deſcẽdit chriſtus: ⁊ quouſqꝫ permanſit. I
Reſpõdetur breuiter/ ꝙ ſm beatũ Tho. p̃ſenti diſt. q. iij.
arti. ij quadruplex eſt infernus. Profundiſſimus eſt dã⸗
natoꝝ in quo ſunt tenebre: et quantum ad carentiã diui⸗
ne viſionis: et quantum ad carentiam gratie ⁊ cũ hoc pe
na ſenſibilis Secũdus iſto ſuperior: eſt limbus pueroꝝ:
in quo ſunt pene duplices predicte: ſed nulla pena ſen⸗
ſus. Tertius ſuper hunc in quo ſunt tenebre carentie di⸗
uine viſionis: nõ autẽ tenebre gratie: ſed eſt ibi pena ſen
ſus in quo ſunt anime purgande. Adhuc ſupra hunc eſt
quartus tenebroſus quantum ad carentiã luminis glo⸗
rie/ nõ gratie: ⁊ nulla pena ſenſus: in quo fuere patres
ab omni debito peccati purgati. Ad hũc deſcẽdit chriſtꝰ:
⁊ ſm multos doctores etiam ad locũ ſecũdum purgato
rij oẽs ſuos amicos: ideſt gratia ſibi incorporatos eripi⸗
ens: nõ autem ad limbum pueroꝝ: nec ad infernum dã⸗
natoꝝ. Unde nullum de his locis liberauit. Quilibet ta⸗
men horum

mē hoꝝ locoꝝ etiā limb⁹ patrū q̄n̄q̄ꝫ dicit̄ infern⁹ inferioꝛ. vt in pſ̄. Eduxiſti aiam meā de inferno inferioꝛi: vel ꝓfundiſſimū inferni. Job. xvij. In ꝓfundiſſimū infernū deſcēdēt oīa mea. Nō cōparatione ad patres inferni: ſed ad celū et aerē caliginoſum qui etiā dicit̄ infern⁹ demonū: quo ꝓfundioꝛ eſt limb⁹ patrū: permāſit aūt ibi vſq̄ꝫ in diē reſurrectionis.

Dub. 4. Z. ℂ Quarto dubitatur: cur nō ſtatim educti ſunt patres de limbo ſoluto per moꝛtē chꝛiſti debito. Reſpōdetur ſm̄ ſanctum Bonauē. ꝙ ſtatim ſoluto debito chꝛiſto deſcendente ad eos lumē eternū ⁊ beatitudinē cōſecuti ſunt: ⁊ ſic patuit eis celū quantū ad beatificū pꝛemiū: ſed nō quātū ad locū. Cui⁹ ratio eſt iſta: quia chꝛiſt⁹ in omnib⁹ pꝛimatū debuit habere. Unde omniū aſcenſio differri debuit vſq̄ꝫ ad aſcenſionem chꝛiſti: ſicut ⁊ reſurrectio ad gloꝛiā vſq̄ꝫ ad reſurrectionem chꝛiſti que dilata fuit triduo: vt pꝛobaret̄ veritas moꝛtis chꝛiſti. Et poſt reſurrectionē dilata fuit aſcenſio vſq̄ꝫ ad diem quadrageſimū: vt pꝛobaret̄ veritas reſurrectionis ꝑ multas operationes ⁊ argumēta. vt dicit̄ Actuū. j. Pꝛebuit ſemetipſum viuū poſt paſſionē ſuā in multis argumētis ꝑ dies quadraginta apparēs eis. Sic ergo manſit anima xp̄i in inferno vſq̄ꝫ ad diē tertium reſurrectionis quo limbus factus eſt paradiſus/ ꝓpter apertā dei viſionē: in quo ⁊ latro recept⁹ eſt ſm̄ veriſſimā chꝛiſti pꝛomiſſionē. Et tantum de iſta queſtione ⁊ de tota materia incarnationis et paſſionis chꝛiſti: que vt menti eo facilius inſideat: placuit poſt pꝛedicta annotare quedam pūcta ſummaria: materiam dominice incarnationis quaſi epilogantia.

Puncta ſummaria materiam dominice incarnationis epilogātia.

ℂ Incarnatio eſt aſſumptio hūane nature a verbo in vnitatem ſue perſone propter quam deus factus eſt homo: ſiue deus vere dicitur homo: ⁊ homo deus.

ℂ Omnis natura aut in ſe ſubſiſtit: aut alteri innitit̄: vel vt pars toti: vel vt foꝛma ſubiecto: vel vt natura ſuppoſitāti: vel vt conſtituens conſtituto. Quod in ſe ſubſiſtit id eſt alteri non innititur: eſt ſuppoſitum: et ſi fuerit natura intellectualis eſt perſona.

ℂ Natura humana a verbo aſſumpta ad vnionē perſonalem/ non eſt perſona nec̄ꝫ verbum: ſed perſona verbi ſubſiſtit in ea: et quodammodo terminat eius innitentiā: et hoc eſt ſuppoſitare vel perſonare naturam aſſumptam: ⁊ in hoc natura aſſumpta ſuppoſitatur ſiue perſonatur.

ℂ Incarnatio dicit aliq̄d poſitiuum pꝛeter naturas aſſumptam et aſſumentem: per cuius poſitionem natura dicitur aſſumpta: et eius remotionem dicitur dimiſſa. Patet quia alias fieret tranſitus ſine mutatione.

ℂ Illud poſitiuū ſm̄ aliquos eſt entitas abſoluta: ſm̄ alios entitas pure relatiua/ infoꝛmans naturā humanam: nō verbū. Et pōt dici ꝓbabiliter gratia vnionis: et illa qualitate abſoluta natura humana foꝛmaliter dr̄ vnita: ſicut qualitatib⁹ eiuſdē ſpeciei ſubiecta foꝛmaliter dicunt̄ ſimilia.

ℂ Entitas illa (ſi ponit̄ abſoluta) eſt qualitas accidētalis et ꝑfectio nature aſſumpte: ⁊ non eſt de aliqua ſpecie qualitatis poſita ab Ariſto. ipſe em̄ hāc ignoꝛauit. Poſſet tm̄ reduci ad pꝛimā ſpeciē: q2 eſt ꝑfectio nature aſſumpte/ diſponens eam ad melius: non quidem ad operationem: ſed ad maioꝛem dignitatem. Uel tamen poteſt reduci ad tertiam ſpeciē: quia eſt qualitas inherens: nō tamen ſenſibilis.

ℂ Entitas illa qua foꝛmaliter ſit vnio: non poteſt cōſeruari in natura vnita ſoluta vnione: nec poteſt coꝛrumpi manēte vnione: ſicut non poſſunt conſeruari albedines in iohāne et petro q̄n ſint ſimiles. Nec poſſunt eſſe ſimiles deſtructa albedine in altero vel ambobus. Et ſicut ſubiectum nō poteſt eſſe nō album exiſtēte in eo albedine: nec poteſt eſſe album deſtructa albedine: ita in pꝛopoſito.

ℂ Incarnatio realiter nō eſt quid vnū: ſed eſt natura aſſumens et natura aſſumpta ⁊ vnionis gratia: ſicut albefactio eſt ſubiectum album et pꝛoducēs albedinem: et albedo de nouo introducta: et neutrum illoꝛum ſeoꝛſum.

ℂ Per vnicā vnionis gratiā aie inherentē: ipſa aīa et caro eius materia ac ꝓpꝛietates eis exiſtētes aſſumuntur.

ℂ Perſonari extrinſece nō eſt eſſe perſonam: ſed eſt vniri perſone vel aſſumi a perſona modo ſupꝛadicto. Unde non ſequit̄: natura humana perſonat̄ in verbo: ergo eſt ꝑſona: ſed magis ſequitur oppoſitum: igitur non eſt perſona.

De his que aſſumi et que aſſumere poſſunt.

ℂ Tametſi omnem entitatem abſolutam creatam ſuppoſitum diuinum poſſit aſſumere: quia tamē ſolam naturā rationalē de facto aſſumpſit pꝛo humani generis redēptione poſſet pꝛobabiliter et humili cum ſubmiſſione teneri ꝙ de facto ſola illa natura aſſumi pōt a verbo: que eſt capax gratie vnionis aut tali vnita. Unde ſolū natura angelica ⁊ anima humana immediate aſſumi poſſunt: mediate autē que ipſi anime ſunt vnita: vt materia ſiue coꝛpus ⁊ pꝛopꝛietates eis inherentes actu vel inclinatione.

ℂ Gratia vnionis pꝛeſupponit gratiā capitis et gratiā ꝑſone ſingularis. Et ideo natura nō gratificabilis nō eſt immediate aſſumptibilis: mediate vero que naturam beatificabilem perficiunt aut in ſe recipiunt/ ſaltem ſtāte opi. pꝛemiſſa: qua non admiſſa ſecus dicendum venit.

ℂ Aſſumere non eſt agere: ſed terminare innitentiam ſiue dependētiam ſuppoſitalem nature aſſumpte: ſic et incarnari nō eſt pati: ſed per oīa idem quod aſſumere carnē. Unde aſſumere et incarnari neutralia ſunt ſignificatione: et nec actiua nec paſſiua. Incarnari vero actiuum eſt: cuius paſſiuum eſt aſſumi vel vniri. Nā actio illa que eſt vnire ſiue facere vnionem vt tranſit in obiectū: tranſit in naturā aſſumptam non in verbum. Et ideo natura aſſumpta patitur: et eſt in potentia obedientiali.

ℂ Tota trinitas incarnat verbum: et vnit naturam humanam verbo. Solum autem verbū aſſumit ſeu incarnatur: quia ſolum verbum terminat dependētiam ſuppoſitalē nature humane aſſumpte.

ℂ Licet vna perſona non poſſit terminare dependentiam cauſalem: ſeu conſeruati ad conſeruans ſine alia: tamē vna poteſt terminare dependentiam ſuppoſitalē ſine alia vt docet ſcriptura cano. Unde vnā perſonā incarnari ſine alia. i. alia non incarnata: expꝛeſſe cōtinet ſcriptura ⁊ fides catholica: non autem habet ꝙ vna cauſet aut conſeruet ſine alia. Nihil autem quod conceditur de aliquo: negandum eſt de eo quod eſt illi idem ſiue cum eo eadem res et eadem eſſentia: niſi hoc expꝛeſſe habeatur ex fide/ ſcriptura/ aut determinatione eccleſie.

ℂ Eadē perſona diuina aſſumere pōt plures naturas numero et ſpecie differentes: vt plures humanas: vt petri et pauli/ aut plures angelicas: vel ſimul humanā ⁊ angelicā: vt petri ⁊ pauli: vel michaelis et gabꝛielis: aut oēs illas ſimul. In quo caſu nō eſſent plures homines vel angeli: q2 nō plura ſuppoſita: licet petrus eſſet paul⁹: et gabꝛiel eſſet michael: ⁊ homo eſſet angel⁹: ſicut ſi plures ſcientie inſunt vni intellectui: et albedo ⁊ dulcedo eidē ſubiecto: non ſunt pꝛopter hoc plures ſciētes: nec plura qualia: ſed bene grāmaticus eſt logicus: et albū eſt dulce. Ita in caſu eſſet vn⁹ homo/ vnus angelus: ſicut deus et homo vnus eſt chꝛiſt⁹.

ℂ Si queris aſſumat verbū naturā petri ⁊ pauli quā figurā habebit homo ille/ an petri an pauli: ſimul enim vtraſq̄ꝫ habere nō pōt. Itē vtrū in caſu coꝛpoꝛa petri ⁊ pauli eſſent ſimul penetratiue aut in diſtinctis ſitibus. Nō ſcdm: q2 tūc idē diſtaret a ſeipſo puta petr⁹ a paulo/ q̄ in caſu eſſent idē. Nec pꝛimū: q2 nō ſunt cōmēſurabilia: cū vnus ſit alio mai⁹ vt ſupponitur. Solutio ſecūdi. vtrunq̄ꝫ eſt poſſibile ꝙ coꝛpoꝛa ſeu tote nature petri et pauli ſint ſimul vel in diuerſis ſitibus: poſſet em̄ verbū aſſumere vnā naturā Rome ⁊ aliam Pariſius. q2 verbū eſt vbiq̄ꝫ. Nō tm̄ opꝫ ob hoc naturā aſſumptā eē vbicūq̄ꝫ eſt verbū aſſumēs. nā humanitas xp̄i eſt in celo/ ⁊ in euchariſtie ſacramēto tm̄: verbū vero vbiq̄ꝫ eſt. ℂ Et neutrū ſuperi⁹ ꝓpoſitoꝝ includit cōtradictionē. Nō tm̄ ꝓpter hoc petr⁹ diſtaret a paulo: q2 ſuſtentans naturā petri nō diſtaret a ſuſtētante naturā pauli: cū idē ſcꝫ ver-

bum vtrāq; ſuſtentet:et in vtraq; ſubſiſtat.
¶ Per hoc ad primū dicitur: ꝙ quodlibet corpus ſeruare
poteſt ſuam formam. Si vero ſe penetrarent qđ eſt poſſibi
le: ſeruaret formam quam deus vellet ſiue petri ſiue pau/
li: ſiue alterius cuiuſcunq;. Patet ex dictis: ꝙ idem indi/
uiduum poteſt contineri ſub diuerſis ſpeciebus ſpecialiſſi
mis ſubſtātie: q: idem in caſu eſſet homo/angelus ⁊ deus.
Et ſtante opi. alia ꝙ ois natura ſit aſſumptibilis: hec eſſet
poſſibilis: eſt lapis/lignum/leo ⁊c̄.
¶ Plures perſone poſſunt ſuppoſitare eandem naturam/
vt pater et filius et ſpiritusſanctus poſſunt aſſumere eādē
naturam: que depēderet ſufficiēter dependētia ſuppoſitali
ad quālibet perſonarū aſſumentiū: licet nō totaliter: nō ta
men vna ſed diuerſis vnionū gratijs ſm opi. ſuperi⁹ tactā:
et hic ſuppoſitā vt probabilē. Sicut idē effectus pōt cauſa/
ri a diuerſis cauſis ſufficiētibus: ſʒ nō totalib⁹. Cauſa ſuffi/
ciens eſt que/alia circūſcripta/adhuc cauſaret. Cauſa tota
lis que ſine concurſu alterius cauſat vel cauſare poteſt. In
caſu iſto eſſent tria ſuppoſita: ſʒ tm̄ vna natura aſſumpta.
Nec cōcedendū ꝙ idem homo eſt pater et filius ⁊ ſpūſſan/
ctus: neq; ꝙ pater eſt filius aut ſpūſſanctus: licet eadē na/
tura humana eſſet in patre ⁊ filio et ſpūſancto. ſicut ſi eadē
ſcientia numero eſſet in petro ⁊ paulo: eſſent duo ſcientes/
vna ſcientia: oppoſitum huius tenet Scotus.
¶ Eſſentiam diuinā aſſumere naturā humanā ad vnitatē
ſuppoſitalē: tanq̄ primū terminū hui⁹ vnionis: eſt problē
ma neutrū. Nā ſi de ratione aſſumentis eſt ꝙ habeat ſubſi/
ſtētiā incōmunicabilē: ſic eſſentia diuina nō pōt aſſumere.
Si vero ſufficit ꝙ ſit res ſingularis eadem perſone incom/
municabili: q: hoc cōuenit eſſentie: poteſt eſſentia aſſume/
re primo naturā humanā: licet illa aſſumptione quelibet ꝑ
ſona eandē naturā aſſumat quaſi ſecūdarie: ꝑ quāto eſſen/
tia que eſt primus terminus dependētie ſuppoſitalis eſt in
trinſeca cuilibet perſone. Neq; eſſentia ratione ſue commu
nicabilitatis perſonaret naturam aſſumptam: niſi eſſet ea/
dem perſone incommunicabili.
¶ Probabile eſt ſuppoſitū creatū poſſe aſſumere aliā na/
turam creatam terminatiue non effectiue eiuſq; dependen
tiam ſuppoſitalem terminare/agēte hoc potentia dei abſo
luta. Hoc em̄ nullā includit impoſſibilitatē ſeu cōtradictio
nem ex parte dei. Nec exigit infinitatem in creatura: aut ali
quod vltra limites creature. Sic ꝙ quodlibet ſuppoſitum
creatū eſt in potentia non naturali ſed obedientiali ad ſup
poſitandum quālibet aliā naturam creatā/maxime imper/
fectiorē. Nec ꝓpter hoc neceſſe eſt ſuppoſitās induere for/
mam exteriorē ſuppoſitati: pōt em̄ alterū eoꝝ dimittere for
mā ſuā: ⁊ nihilominus interminari alteri. non illapſu gene
rali et ſanctificatiuo: quia deficit preſidētia regitiua que re
quiritur ad illapſum ſoli deo proprium.
¶ Incarnatio actiua attribuitur ſpirituiſancto/ſine tamē
excluſione aliarū perſonarū: vt ſupra habitum eſt: q: facta
eſt ex nimio amore dei ad creaturā. Spiritus autē ſanctus
amor eſt: nec tamē ſpiritusſanctus/nec tota trinitas/pater
chriſti dici poteſt: non enim ſm diuinitatem ſm quam a ſo
lo patre eſt genitus: nec ſm humanitatem: quia illa eſt alte
rius rationis a natura trinitatis.
¶ Maria virgo vera fuit mater dei chriſti et hominis: ta/
men ſm naturam humanā. Et cooperata eſt ſicut alia ma/
ter ad corporis chriſti formationem. In concipiendo mate
riam miniſtrando: conceptū fouendo in vtero: ipſumq; ſal
ua virginitatis integritate pariendo: partūq; lactando et
nutriēdo vbere de celo pleno: vt canit eccleſia. Conceptio
vero inſtantanee facta eſt cū vnione: cetera ſucceſſiue.
¶ Humanitas chriſti fuit nata ex virgine: nō tamē filia vir
ginis: q: filius eſt nomē ſuppoſiti: verbū ergo eſt filius vir
ginis ⁊ natum ex virgine: licet fuerit ante virginem: q: ver
bum ex ea recepit nouū eſſe ſubſtātiale: ſcʒ eſſe humanum.
Nā illud de nouo generatur quod recipit nouū eſſe ſubſtā
tiale: ſiue prius fuerit ſiue nō. ſicut illud alteratur quod re/
cipit nouū eſſe accidentale; nec tamen omne qđ naſcitur ex
matre eſt filius vel filia. Nam partes/caput/manus naſcū
tur: et tamen non ſunt filij: quia non ſunt ſuppoſita.
¶ Humana natura a verbo aſſumpta nunq̄ fuit in ſe per/
ſonata: vnde nūq̄ fuit hō: et ideo verbum nō aſſumpſit ho
minē. Quotiēs aūt inuenit̄ ſuſcepiſſe hoiem/cōcretū acci/
pitur pro abſtracto. i. pro humanitate ſeu natura humana.
¶ Sed gratia vnionis eſt qualitas abſoluta ſoli anime in
herens: ipſa anima immediate vnitur verbo: et corpus et
proprietates mediante anima: per illā naq; vnionis gratiā
verbū terminat depēdentiā ſuppoſitalē. Nō tm̄ aie: ſed om
niū ad aiam pertinentiū: ſcʒ corporis et ꝓprietatū. Si vero
eſt entitas pure relatiua: tot ſunt vniōes: quot vnita diſtin
cta: et ſic quodlibet vnitum diſtinctū ab alio ſpeciali vnio/
ne immediate vnitur verbo.
¶ Corpus chriſti in ſepulcro ab aia ſeparatū/vnitum fuit
verbo ſuppoſitaliter per gratiam vnionis aie inherentē ſal
ua opinione premiſſa. Illud naq; corpus etiā ad aiam ſepa
ratā habet inclinationē: et in ipſo manet quedā impſſio ab
aia vnita poſt aie ſeparationē: ꝑ quā eſt aliq̄d pertinēs ad
aiam: et per gratiā vnionis in aia: ita verbū ſibi vnit corp⁹
ſeparatū ſicut cōiunctū qđ habet talē ordinē ad aiam ſepa/
ratā. Vñ ſi ſolueret̄ vnio aie ex cōſequēti ⁊ ſolueretur vnio
corꝑis ſeparati: et poſita vnione in aia/vnit̄ ex cōſequēti et
corp⁹ habēs ordinē ad ipm. Snia eſt Alex. par. iij. q. xj. ar. x.
¶ Natura diuina licet ſit vnita nature humane in verbo:
nō tamē aſſumpſit naturam humanam: quia nature huma
ne ſuppoſitalis dependentia non determinatur ad naturā
diuinā: alioquin et pater eſſet homo ⁊ ſpūſſanctus ſicut et
filius: q: equaliter eſt natura diuina in tribus. ſed termina
tur ad ꝑſonā verbi: igit̄ ſola ꝑſona verbi aſſumpſit.

De idiomatū cōmunicatione.

¶ Idiomatū communicatio in chriſto eſt mutua predica/
tio concretorum vtriuſq; nature de ſeinuicem ⁊ de nomine
ſuppoſiti in his ſubſiſtente.
¶ Duum concretoꝝ: q: abſtracta non predicant̄ de ſeinui
cem: qm̄ etſi homo eſt verbū/chriſtus/deus: tm̄ humana na
tura nō eſt diuina natura: nec humanitas eſt diuinitas: nec
humanitas eſt verbum deus nec chriſtus.
¶ Concreta in propoſito ſupponūt ꝑ ſuppoſito et conno
tāt naturā. Vel ambas/vt chriſtus. Vel alteram tm̄ huma
nā/vt homo mortalis genitus ex virgine/paſſus/ſepult⁹/
reſurgens/aſcendens: ⁊ ſic de alijs. Vel diuinam/vt deus/
verbū/fili⁹ patris/creator/immortalis/impaſſibilis/eter/
nus/infinitus ⁊c̄. Omnia hec pro eodem ſupponunt: quia
pro ſuppoſito quod vnū eſt ſubſiſtens in duabus naturis.
ſed non idē connotant: chriſtus enim connotat vtrāq; na/
turam: cetera vel humanam tm̄: vel diuinam tantum.
¶ Ponēdo quid nominis cōcreti loco cōcreti: patebit fa/
cile que propoſitiones ſunt in hac materia concedēde que
negāde. Diffinit̄ aūt quodlibet cōcretū predicabile de ali/
quo mediate per ly ſubſiſtens: et ablatiuū abſtracti nature
quā cōnotat ſumptū cū prepoſitione in. vt chriſtus eſt ſub/
ſiſtēs in natura diuina et humana: deus eſt ſubſiſtēs in na/
tura diuina: verbū ſubſiſtēs in natura diuina genitū ſeu di/
ctū a patre: ſic filius creator ſubſiſtēs in natura creante: im
mortalis ſubſiſtens in natura immortali: et ſic de alijs: ho/
mo ſubſiſtēs in natura humana: mortalis ſubſiſtēs in natu
ra mortali ⁊c̄. Sed notāda eſt hic diſtinctio illoꝝ terminoꝝ
impaſſibilis/immortalis ⁊c̄. q: accipiūtur qñq; poſitiue: ⁊
ſic diffiniti ſunt ſtatim ſupra: et ſic nō ſunt cōtrarij neq; op/
poſiti. Et cōcedende ſunt ille: mortalis eſt immortalis: paſ
ſibilis eſt impaſſibilis. Alio modo accipiūtur negatiue: vt
immortale pro eo qđ nō pōt mori: impaſſibile ꝑ eo qđ non
poteſt pati: et ſic non predicantur de ſuis oppoſitis/morta
le/paſſibile. Qđ vero additū eſt cōcretū predicabile de ali
quo mediate ex ſequentibus declaratur.
¶ Concretoꝝ triplex eſt differētia: quedā non predicātur/
niſi de his quibus immediate cōueniunt et quibus conue
niūt nō ratione alicuius diſtincti: nec rōne vni⁹ partis pre/
ciſe; vt ſunt idē/diuerſum/finitū/infinitū/limitatum et illi

mitatū/ſubſtantiale/accidentale/eſſe/ſubiectū informare/ eſſe partē/eſſe totū ⁊ ſimilia. Alia ſunt concreta que nō p̄dicātur: niſi de his quibꝰ mediate cōueniūt ⁊ de nullis p̄dicātur immediate: vt albū/calidū/dulce: hec em̄ ⁊ ſimilia p̄dicanꝫ de ſubiectis accidētiū rōne accidentiū ab eis diſtinctoꝝ: ⁊ de nullis alijs ꝙ ſubiectis. Tertia ſunt concreta que indifferēter p̄dicanꝫ de his quibꝰ cōueniūt immediate: ⁊ de his quibꝰ cōueniūt mediate: vt calefactiuū/frigefactiuum/diſgregatiuum. Diſtinctio hec in terminoꝝ impoſitione ⁊ vſu loquendi fundatur.

¶ Cōcreta que tm̄ p̄dicanꝫ immediate non cōmunicanꝫ ſuppoſito diuino rōne nature aſſumpte. Ideo verbum ſeu homo xp̄s nō dicitꝫ limitatꝰ/finitꝰ/creabilis/creatura/annihilabilis ⁊c̄. Sed cōcreta ſecundi vel tertij ordinis vtriuſqꝫ nature/nata p̄dicari de ſuppoſito/ p̄dicanꝫ de chriſto ⁊ de ſe mutuo: vt homo/animal mortale ⁊c̄. itelligere viuere. Et dicitꝫ notāter in prima parte rōne nature aſſumpte: quia eſſe nō p̄dicaꝫ niſi immediate: et tn̄ cōmunicaꝫ ſuppoſito diuino: ſed nō rōne nature aſſumpte: ſed rōne ſuijpſius ſuppoſiti. Dicitꝫ in ſecūda parte: nata p̄dicari de ſuppoſito ꝓpter illa cōcreta aſſumi/ ſuppoſitari/perſonari. que de ſuppoſito non p̄dicanꝫ: nec creato nec increato.

¶ Creatura/creari/licꝫ ſm vim ſermonis pn̄t p̄dicari de chriſto/ ſicut genitꝰ ex tempore/generari ex tempore: ne tn̄ videamur fauere hereſi arriane: chriſtꝰ negaꝫ eſſe creatura: licꝫ ſancti patres frequenter conceſſerūt: ſic dicitur de filio adoptiuo: ſed cū additione ſm humanā naturā. vtreqꝫ ab omnibus conceduntur.

De ampliatiuis/fieri/incipere/deſinere.

¶ Fieri / incipere/ deſinere dicta ſimpliciter. i. ſine addito/ non p̄dicanꝫ niſi de eo cui immediate cōueniunt. Nō em̄ dicitꝫ res fieri/incipere vel deſinere ſine addito ꝓpter quodcunqꝫ quod non eſt ipſa. Nō em̄ ꝓpter formā de nouo receptam res dicitꝫ fieri: nec ꝓpter partē de nouo additā. Ideo ſine addito nō p̄dicanꝫ de chriſto. vnde ille falſe ſunt/ xp̄s factus eſt/chriſtꝰ incepit/chriſtꝰ deſijt: q: chriſtꝰ fuit ab eterno: ſed cū addito p̄dicati: qꝺ qn̄qꝫ p̄dicaꝫ de ꝓnomine demonſtrāte rē ſubiecti: qn̄qꝫ non pn̄t p̄dicari de ſuppoſito verbi/vt chriſtus/deus/vel verbū incepit eſſe homo. incepit eſſe chriſtus: nō aūt concedēdum ꝙ hō factꝰ eſt deus: niſi improprie in ſenſu cōpoſito. i. factū eſt ꝙ homo eſt deꝰ: q: quandocūqꝫ ly deꝰ p̄dicaꝫ de aliquo ſubiecto ſemꝑ p̄dicari potuit/et pōt et poterit de pronomine demōſtrāte rē ſubiecti: ideo nūꝙ incipit de eo p̄dicari. Rō dictoꝝ eſt: q: qn̄ fieri incipere ⁊c̄. p̄dicanꝫ ſecundū adiacēs importāt factionē/inceptionē/ deſitionē ſimpliciter rei ſignificate per ſubiectū. Qn̄ vero p̄dicanꝫ tertiū adiacēs/important factionē ſm id qꝺ p̄dicaꝫ: vt homo ſit albus: homo incipit eſſe albus. ¶ Si dicitur: ſi chriſtus aut deus factus eſt hō: aut factus eſt aliquid vel nihil. Itē vel creator vel creatura a ſufficiēti diuiſione: ſed nullū illoꝝ eſt verū: igitꝫ. Solutio: quelibet pars diſiūctiue eſt falſa: et licet aliquid/nihil/creator/creatura/diuidūt omne ens: verū eſt ſimpliciter: ſed nō cum addito/ſcꝫ factum eſt/aut ſimili.

De reduplicatiuis et ſpeciuocatiuis.

¶ Signa reduplicatiua/inquātū/prout/ſm ꝙ/et ſimilia. Sed ly ſm/nō eſt reduplicatiuum ſed ſpeciuocatiuū: ſed ſepius diminuit aut diſtrahit. ¶ Ad veritatē reduplicatiue aut ſpeciuocatiue: dū ſignū ſpeciuocatiuū nō diſtrahit vel diminuit requiritur veritas p̄iacētis licet nō ſufficiat. Patet: q: prima exponēs eſt p̄iacens: vnde ille ſunt falſe. chriſtus ſm ꝙ hō eſt creatura: chriſtus inquantū homo eſt finitus: incepit eſſe filiꝰ adoptiuus de rigore verboꝝ. Sed cōcedūtur loco illarū: chriſtus ſm humanā naturā eſt creatura: vnde multum differūt ſm/et ſm ꝙ. ſm ſpeciuocat et frequēter diminuit: vt ethiops eſt albus ſm dētes que cōceditur: q: ly ſm additū ly dens/ facit ipſum ſtare pro eo cuius pars eſt alba. Falſe ſunt: chriſtus ſm ꝙ eſt albus: chriſtus/ verbū/eternus ⁊c̄. q: tertie et quarta exponētes ſunt falſe. Ille aūt vere: chriſtus inquātū chriſtus/inquantū hō eſt rationalis/eſt animal/eſt corporeus/eſt ſuppoſitū/ſi exponitur concomitanter. Similiter ille: chriſtus ſm ꝙ homo eſt perſona capiendo reduplicatiue concomitanter: nō tn̄ accipiendo ly ſm ꝙ/ vt ſpeciuocat rationem ſm quam p̄dicatum ineſt ſubiecto: ſic em̄ falſa eſt; quia humana natura nō eſt ratio ꝙ chriſtus eſt perſona.

¶ Hec breuiter ⁊ humili cū ſubmiſſione ſuccinctim ex p̄dictis elicere placuit: ꝓ qualicūqꝫ incipientiū eruditione.

¶ Sequitur nūc tractatus de perfectione virtutū/ donoꝝ et grē. Et primo de virtutibꝰ theologicis fide/ſpe/⁊ charitate: premiſſa queſtione generali de virtutibus et actibus virtutum.

Diſtinctio. xxiij.

QVia in p̄cedētibus

xxij. diſt. magiſter determinauit de ſolo capite chriſto nr̄o redēptore: In ſequentibꝰ. xviij. diſt. proſequitꝫ de eodē ſimul et mēbris quātū ad perfectiones virtutū et donorū et gratie. Et qm̄ harum perfectionū quedā ſe habēt vt habitus: quedā vt actꝰ. Primo agit de habitibus/donis ſcꝫ ⁊ virtutibus. Scđo de preceptis a dn̄o actibus/diſtin. xxxvij. Prima in duas. Primo determinat de virtutibus. Scđo de donis ſpūſſancti/diſt. xxxiiij. Circa primū: primo de virtutibus theologalibus tractatū premittit. Scđo de cardinalibus doctrinam annectit: diſtin. xxxiij. Prima in tres/ſm tres theologicas virtutes. Primo nāqꝫ agit de fide. Secūdo de ſpe/diſt. xxvj. Tertio de charitate/diſt. xxvij. ¶ De fide determinat p̄mo ſm ſe quātū ad fidei habitū ſimul et actū. Scđo quantū ad obiectū. Tertio quantū ad ſubiectū/diſt. xxv. In hac ergo diſtin. magiſter agit de fide ſm ſe: et quantū ad eius ſubſtantiā ſeu quidditatē. Nā determinat de eius diffinitione/formatione/vnitate/et ordine ſiue prioritate. Cuius ſententia abbreuiari pōt tribus cōcluſionibus que ſequūtur. ¶ Prima. Fide accepta ꝓ habitu que virtus eſt qua credūtur ad religionē pertinētia que nō videnꝫ: ac que eſt fundamentū et ſubſtātia rerū ſperandarū argumentū nō apparentiū: nō ſolū creditur deus aut deo: qꝺ etiā demonū eſt et maloꝝ: ſꝫ in deū cum charitate firma: qꝺ veroꝝ tm̄ eſt chriſtianorum. ¶ Scđa cōcluſio. Vtrūqꝫ dici pōt ſine periculo: ⁊ ꝙ fides informis accedēte charitate trāſeat: et ꝙ manente charitas ſuperueniens formet et perficiat. ¶ Tertia concluſio. Etſi fides multipliciter accipitur: vna tn̄ eſt nō numero: ſed genere: et quantū ad obiectum et quantū ad habitū: primaqꝫ virtutū naturali ordine. Has cōcluſiones quantū ad ſingulas ſui clauſulas late declarat magiſter in textu.

Queſtio. j.

CIrca hāc diſtinctio

nem/que ceteris latior eſt: querēdum primo erit de virtutibus in genere vt ſequentibus fundamētum ſolidius iaciatur. eſt ergo queſtio. Vtrum virtus ſit habitus/potentia/paſſio/vel actus. A

¶ Solito more tribus articulis queſtio abſolueꝫ. Primo premittenꝫ notabilia terminoꝝ declaratiua. ſcđo concluſiones inferētur: et tertio mouebūtur dubia. ¶ Quātum ad Artic. I. primū/ notandū ꝙ licet virtus multipliciter accipiꝫ in ſcri Nota. I. ptura: aliqn̄ pro potentia. vt in pſ̄. xxxij. Verbo dn̄i celi firmati ſunt: et ſpū oris eius oīs virtus eorū. Et. j. Para. xxix. In manu tua virtus et potētia. Qn̄qꝫ ꝓ fortitudine corporali: vt in pſ̄. xxj. Aruit tanꝙ teſta virtus mea. Quandoqꝫ pro victoria. Iudith. xiij. Nobiſcū deus qui fecit virtutē in iſrael. Qn̄qꝫ ꝓ armatura bellica. j. Macha. j. dicitꝫ de Alex. magno. Cōgregauit virtutē et exercitū fortē nimis. Quandoqꝫ ꝓ fructu rei. Iohel. ij. Lignū attulit fructū ſuū: ficus et vinea dederūt virtutē ſuā. Qn̄qꝫ ꝓ operatione aut actu exteriori. Mar. vj. Non poterat ibi vllā virtutē facere: niſi paucos infirmos impoſitis manibus curauit. et in pſ̄. cx. Virtutē operū ſuoꝝ annūciabit populo ſuo. Qn̄qꝫ ꝓ principali agēte: vt Matth. xxiiij. Virtutes celoꝝ cōmouebuntur. alijſqꝫ multis modis ſparſim in ſcriptura poſitis: hic

tamen accipitur pro qualitate accidētali principio operati
uo inherēte: ipſum et opus eius ad qđ inclinat perficiēte: ⁊
ſm hāc acceptionē dicitur in pſ. lxxxiij. Ibūt de virtute in
virtutē: videbitur deus deoꝝ in ſion. Et ſm hāc acceptionē
Nota. 2. B cōſequēter fiet ſermo de virtute. ¶ Scđo notādum ꝙ phs
ij. Ethicoꝝ/inueſtigās diffinitionē virtutis moralis: pſup/
ponit eā eſſe aliquid in aīa. Et ideo inquirit que ſint in ani
ma: vt iſtis cognitis/inquiraꝛ qđ hoꝝ ſit virtus. Aſſerit au
tē tria eſſe in aīa cap. v. ſcȝ paſſiones/potētias/ et habitus.
Inferēs qđ hoꝝ aliquod erit virtus. Videndū itaq; quid ꝑ
illos terminos importeꝛ. ¶ Paſſio igitur diuerſimode ac
cipiꝛ. Uno modo multū generaliter ꝓ acquiſitione vel de
perditione alicuius forme: aut inceptione vel deſitione ali
cuius rei: quo modo ſubiectū quodlibet acquirēdo formā
aut perdendo acquiſitā. ſimiliter omne qđ generaꝛ aut cor
rūpitur dicitur pati. et forte adhuc generalius accipitur vt
eſt genus generaliſſimū predicamēti paſſionis. Scđo mo/
do accipitur aliquātulū ſtrictius pro quacūq; inclinatione
rei in aliquod acquirendū vel cōſeruandū: ſiue ſit inclina/
tio naturalis indiſtincta a potētia: ſiue diſtincta: ſiue rei ſu/
peraddita: et ſub hac generalitate loquiꝛ de paſſione Ger
ſon cācel. pariſieñ. i ſuo trac. de paſſione aīe. Et ſic nō ſemꝑ
diſtinguiꝛ a potētia inclinata: ſic etiā naturalis inſtinctus:
qui nihil ſuperaddit nature: đ paſſio. His aūt duobus mo
dis nō accipiꝛ in ꝓpoſito: ſicut nec illis modis accipit phs
ij. Ethic. Tertio accipiꝛ ſm mētem phi/prout diſtinguitur
cōtra potentiā et habitū: pro forma aliqua in potētia appe
titiua nata regulari ratione recta. Et hoc modo accipiꝛ tri/
pliciter. Uno modo generaliter ꝓ qualibet hmōi forma po
tētie appetitiue/ſiue ſit actus elicitus: ſiue qualitas actum
elicitū conſequēs: vt delectatio vel triſticia: ſiue etiā appeti
tus ſit ſenſitiuus ſiue intellectiuus. Scđo modo ſtrictiꝰ ꝓ
hmōi forma appetitus ſenſitiui: ⁊ ſic excludūtur paſſiones
partis intellectiue. Tertio modo ſtrictiſſime ꝓ ſolo actu eli
cito appetitus ſenſitiui: et ſic excludiꝛ qualitas ſequēs hu/
iuſmodi actus: et ita videtur accipere phs cum. ij. Ethico.
c. v. dicit delectationes et triſticias ſequi paſſiones. Et ad/
dūt aliqui adhuc magis vocabulū reſtringētes: ꝙ ſtrictiſſi
me accipiꝛ tm̄ pro actu elicito intēſo vehemēter ad actū ex/
teriorē impellēte: et illo modo actus remiſſus nō đ paſſio:
nec habēs actus remiſſos đ paſſionatus: ſed qui tales ha/
bet intēſos. Prima acceptio vltimarū triū ſatis cōis eſt: et
ſm hāc poteſt paſſio ſic deſcribi. Paſſio eſt forma ſeu quali
tas diſtincta a cognitione exiſtēs ſubiectiue in potētia ope
ratiua requirēs cognitionē actualē ad ſuū eſſe exiſtere. Per
primū excludiꝛ oīs cognitio actualis ſiue ſenſitiua ſiue in/
tellectiua. Per ſcđm excludūtur oēs habitus cognitiui: qꝛ
illi nō inherēt potētie appetitiue vt talis eſt. Per tertiū ex/
cludūtur oēs habitus appetitiui in ſenſu vel volūtate: im/
mo generaliter oēs habitus qui pn̄t eſſe ſine actuali cogni
tione: vt in dormiēte. Ex illo ſequiꝛ ꝙ oīs actꝰ appetitiuus
tam ſenſitiuus ꝙ̄ intellectiuus: hoc eſt oīs ſenſualis appe/
titio/et oīs volitio actualis/etiā delectatio vel triſticia con
ſequēs in appetitu ſenſitiuo aut in voluntate eſt paſſio: nā
quodlibet horum eſt forma diſtincta a cognitione. Eſt etiā
ſubiectiue in appetitu ſenſitiuo vel intellectiuo regulabile
ratione mediate vel immediate. Mediate in appetitu ſen/
ſitiuo. immediate in volūtate. Et requirit actualē cognitio
nē ad ſui exiſtentiā. Primū patet ꝙ actus eliciti appetitus
ſenſitiui ſint paſſiones: tū qꝛ phs exēplificās de paſſione di
cit. Dico aūt paſſiones quidem cōcupiſcētiā/iram/timorē/
audaciā/gaudiū/amicitiam/odiū/deſideriū. Hec aūt ſunt
actus appetitus ſenſitiui: quos cōſequūtur delectatio vel
triſticia: vt ibi dicit phs. Nec accipiuntur ibi ꝓ habitibus:
qꝛ ab illis diſtinguit paſſiones: et ꝙ dicāt actus clarius ex/
primit. c. vj. vbi ait. Uirtus autē mediꝫ erit coniectatrix: di/
co aūt moralē: hoc em̄ eſt circa paſſiones et operationē: in
his aūt eſt ſuperabūdātia ⁊ defectus et mediū. Et exempli
ficans de paſſione ait. Puta et timere et audere et concupi
ſcere et auerti. i. fugere et iraſci et miſereri. que omnia dicūt
actus potentie appetitiue: tum qꝛ ſm phm tria ſunt in aīa:
vt dictū eſt. Manifeſtū eſt aūt ꝙ in aīa ſunt actus ⁊ opera
tiones: que nō ſunt potētia: neq; habitus: ergo paſſiones.
Et niſi paſſio eſſet actus nō ſufficiēter probaret ꝙ virtꝰ eſt
habitus: per hoc ꝙ probat ꝙ nō eſt paſſio/nec potentia: qꝛ
dici poſſet licet nō ſit potētia nec paſſio: eſt tm̄ actus. Tum
etiā qꝛ vbi in trāſlatione veteri habeꝛ paſſiones: noua trāſ/
latio habet affectus. Affectus aūt eſt actus potentie affecti
ue: nihil em̄ poni pōt in appetitu/niſi actus quem precedit
apprehēſio obiecti et cōſequēs delectatio vel triſticia et ha
bitus: nā poſita apprehēſione ſeu cognitione obiecti ſenſi
bilis ſiue intuitiua ſiue abſtractiua: ſtatim generatur actus
in potētia appetitiua: quo proſequiꝛ/amat ſeu deſiderat ſi
fuerit conueniēs: aut quo fugit/odit vel timet: ſi apprehē/
ditur vt diſcōueniēs: et illū ſequitur delectatio vel triſticia:
nec aliud poniꝛ in potentia appetitiua excepto habitu. his
em̄ oīa poſſunt ſaluari. Quicquid ergo eſt in potētia appe
titiua preter habitū/eſt actus aut delectatio vel triſticia cō
ſequēs actum: et per cōſequēs paſſio: qꝛ vniuerſaliter quic
quid eſt preuiū delectationi vel triſticie ſm phm eſt paſſio.
¶ Si diceres. Tunc oīs cognitio rei actualis eſt paſſio: qꝛ C
nec potētia nec habitus. Reſpondeꝛ ꝙ cognitio nō eſt paſ
ſio: ſed eſt preuia paſſioni: et cauſa eius partialis: que cum
potētia cauſat paſſionē: nec requiriꝛ obiectū ad productio
nē actus appetitus: qꝛ ſine obiecto per ſolā noticiā abſtra/
ctiuā que haberi pōt in abſentia obiecti et potētia/elicitur
primus actus appetitus. Obiectū autē ſine cognitione in/
tuitiua vel abſtractiua nō mouet appetitū ad actū proſecu
tionis vel fuge. ¶ Cōſequēter diciꝛ ad phm/ꝙ ſolū loqui/
tur de anima vt appetitu: in quo tm̄ eſt virtus moralis: de
qua ibi tractat. Uult igitur ꝙ aīa vt eſt potētia appetitiua:
nihil eſt niſi paſſio/potentia et habitꝰ: et hoc ſufficit ſibi ad
probandū ꝙ virtus moralis ſit habitus. Nec obſtat ꝙ phs
dicit/ꝙ ꝓpter paſſiones nō dicimur ſtudioſi vel praui: nec
laudamur neq; vituperamur. Scđm actus autē laudamur
et vituperamur. Laudabilis quippe eſt qui bene agit: quo
niā ſicut ꝓpter paſſiones: ita ꝓpter actus ſm ſe conſidera
tos ſimpliciter: vt ſunt actus appetitus ſenſitiui: nō vt con
formiter vel difformiter rationi recte ſunt eliciti nullus lau
datur vel vituperatur: ſed ſm paſſiones et actus vt confor
mes vel difformes ratiōi recte laudamur vel vituperamur:
ſatis oſtendit. Et probat dictū ſuū phs ſimul oſtendēs per
paſſiones intelligi actus/cū ait. Et qm̄ ſm paſſiones neq;
laudamur neq; vituperamur. Non em̄ laudatur qui timet:
neq; qui iraſcitur: neq; vituperatur qui ſimpliciter iraſciꝛ:
ſed qui qualiter ſcȝ timet vel iraſcitur ſm vel cōtra rationē.
Ecce de paſſione loquēs exemplificat de actibus timere et
iraſci. Uult ergo philoſophus ꝙ laus et vituperiū nō con
uenit paſſionibus intrinſece eſſentialiter et ex ſe: ſed ꝑ quā/
dam denominationē extrinſecā: ſcilȝ per moderationē vir/
tutis: vt ſtatim ſequitur. Ex quo etiā ſequitur ꝙ quanto ali
quis eſt magis paſſionatꝰ ſicut oportet/ et quādo oportet/
et propter quod oportet ⁊c. tanto laudabilior eſt ⁊ virtuo/
ſior: et econuerſo. Magis paſſionatus ſicut nō oportet/et
quando non oportet ⁊c. eſt magis vituperandus/magiſq;
vitioſus. Et ſicut virtus habet ſedare paſſiones: ita et actꝰ
appetitus ſenſitiui. Uirtutis enim eſt excitare paſſiones ⁊
actus quod idem eſt/quando oportet: puta iraſci/ timere/
audere ⁊c. quia virtus poteſt hoꝝ eſſe cauſa partialis: me/
diāte tamē ſuo actu elicito: vt infra dicetur. Eius etiā eſt ſe
dare paſſiones vitioſas et refrenare/ ſeu ſuperabundātes
ſiue deficientes: et reducere ad mediū ſm debitas circūſtā
tias: hoc eſt cohibere appetitum ſenſitiuū: ne eliciat actus
cōtra rationē: et excitare vt eliciat ſm rationē. ¶ Sed ſup/ D
poſitū: ſcilȝ ꝙ omnis volitio actualis ſit paſſio: patet: qꝛ in
voluntate ponitur amor/odium/ſpes/metus ⁊ gaudium.
Similiter delectatio et triſticia: ꝗ ſunt paſſiones: ſed amor
eſt quoddā velle: odiū nolle. Et qua ratione vnus actꝰ vo/
lēdi eſt paſſio: eadem et alius. ¶ Item qđ virtus modera/
tur eſt paſſio; ſed virtus primo moderatur actus voluntatis

et mediantibꝰ illis ceteros: ergo actꝰ volũtatis/ſunt paſſio
nes. ¶ Tertiũ ſcilicet ꝙ delectatio ⁊ triſticia ſint paſſiones
ſatis ab omnibꝰ conceſſum eſt: hec aũt non ſunt actus: ſed
conſequunt̃ actꝰ: quod ex eo patet: quia actꝰ poſſunt rema
nere ſine delectatione et triſticia: ſicut patet de demone qui
neceſſario diligit ſe: ⁊ tm̄ in hoc nullo modo delectatur. Si
militer angelꝰ bonus habet nolle reſpectu alicuius qḋ eue
nit. Nollet em̄ hominẽ peccare ad cuiꝰ cuſtodiã deputatus
eſt: et tm̄ ex hoc ꝙ homo peccat mortaliter/nullo modo tri⸗
ſtatur: quia ſicut in dãnato non eſt delectatio: ita in beato
nulla eſt triſticia. Naturaliter tm̄ delectatio et triſticia non
poſſunt eſſe ſine actibꝰ appetitus: quia ab eis cauſant̃: ⁊ ab
eis cõſeruant̃: ⁊ ſicut de volũtate/ſic de appetitu ſenſitiuo.
¶ Si vero paſſio accipit̃ ſcḋo modo: diffiniat̃ vt prius dũ
taxat/vbi dicit̃ in potẽtia appetitiua: dicat̃ in appetitu ſen⸗
ſitiuo: ⁊ ſic excluditur paſſio in voluntate. Et illo modo de
ſcribit Damaſ. lib. ij. Paſſio eſt motus appetitiue virtutis
ſenſibilis in imaginatione boni vel mali. Et Euſtratiꝰ. Eſt
motus appetitꝰ ſenſitiui in phantaſia boni vel mali. Et ac⸗
cipitur motus pro inclinatione actuali qua appetitꝰ actua⸗
liter tendit in bonũ proſequendũ/aut in malũ fugiendum:
aut in adepto bono quieſcendũ: quod addit̃ propter volu
ptatem ⁊ delectationem: ſm̄ quã non inclinat̃ appetitus in
aliud: ſed per eam ſiſtit ⁊ firmatur in opere vel obiecto. vñ
x. Ethicoꝝ. Coauget aũt operationẽ propria delectatio. Et
ſatis concordat cũ diffinitione ſupraſcripta: in qua licet nõ
ponit̃ clauſula in imaginatione ſeu phantaſia. i. in apprehẽ
ſione boni vel mali: tm̄ ſatis innuit̃ in eo ꝙ dicit̃ requirens
cognitionẽ actualẽ. Nam cognitio actualis repreſentat ob
iectũ appetitui ſub rõne boni. i. cõuenientis aut mali. i. diſcõ
uenientis. vñ hec clauſula. in imaginatione boni vel mali/ni
hil excludit vel includit: ſꝫ exponit obiectũ paſſionis. Ob⸗
iectũ em̄ ꝓpriũ actꝰ appetitus eſt bonũ vel malũ apprehen
ſum. Si tertio mõ accipit̃: diffiniat̃ ſic. Eſt actꝰ elicitꝰ appe
titus ſenſitiui requirẽs cognitionẽ preuiã ad ſui exiſtẽtiã: ⁊
ſic per primũ actus elicitus excludit̃ delectatio ⁊ triſticia: ꝑ
Nota. 3. E ſcḋm habitus. ¶ Tertio notandũ ꝙ potentie ſm̄ pħm/di⸗
cunt̃ ſm̄ quas poſſibiles harũ dicimur: puta potentes ira⸗
ſci/triſtari/miſereri. Ubi nota ꝙ potẽtia dr̄ a poſſe: eſt aũt
poſſe agere: et poſſe pati. Et ſm̄ hoc eſt duplex potẽtia/acti
ua ⁊ paſſiua: ⁊ põt ſic in genere deſcribi. Potentia eſt prin⸗
cipium principale agendi vel patiendi. Dicitur principale
propter principiũ minus principale determinatiuũ vel in⸗
ſtrumentale: ⁊ per hoc excludit̃ habitus qui non principa⸗
liter producit: ſed determinat potentiã ad certũ modũ agẽ
di. In propoſito bene vel male: excluduntur etiã diſpoſitio
nes qualitatiue in materia q̃ determinãt materiã ad huius
vel illius forme ſuſceptionẽ. Uoco aũt principiũ principa⸗
le/cui primo ſiue ex ſe nõ per aliud cõuenit poſſe agere vel
pati: ſicut intellectꝰ cui primo cõuenit intelligere ⁊ homini
per intellectum: et ideo homo nõ eſt potentia intelligendi
aut volendi: quia ſibi non conuenit intelligere et velle pri⸗
mo immediate per ſe: ſed mediate/mediante alio. ſ. intelle⸗
ctu ⁊ volũtate. Utrum aũt anima ſit potentia: an intellectꝰ
et voluntas diſtinguant̃ ab anima/dictũ eſt lib. ij. diſt. xvj.
diffuſe. Appetitus ergo eſt potentia actiua ⁊ paſſiua reſpe⸗
ctu paſſionum: quia ipſas efficit et recipit. Ipſe em̄ primo
iraſcitur/ipſe miſeret̃/ipſe triſtat̃/ipſe amat/odit ⁊c̄. pro⸗
ducendo hmõi actꝰ et in ſe recipiendo: ⁊ vtrũꝗ tãgit pħs:
potentiam recipiendi cum dicit paſſibiles harum dicimur.
Trãſlatio noua habet. Quibus ad hos effectꝰ ſuſcipiẽdos
idonei eſſe dicimur. Potentiã agẽdi cũ addit: puta iraſci/
miſereri ⁊c̄. Nam iraſci eſt appetere vindictã. miſereri pete
re ablationem miſerie: et ſic de alijs. Et per hoc patet diffe⸗
rentia inter potentiam (vt hic accipit̃) et habitum: quia po
tentia eſt principiũ principale ⁊ principiũ quod: qḋ primo
denominat̃ ipſa actione vel paſſione. Habitꝰ eſt minꝰ prin⸗
cipale et principium quo: quod nõ denominat̃ actione vel
paſſione, non em̄ dicit̃ habitus intelligere aut velle/amare
vel odire: ſed ipſo habitu potentia diſponitur ad intelligẽ⸗
dũ/volendũ/amãdũ/ſic vel ſic: bene vel male. ¶ Quarto Nota. 4. F
notandũ circa illũ terminum habitꝰ/ꝙ licet multipliciter
eſt equiuocus: vt vult pħs in poſtpredicamentis: tm̄ in pro
poſito accipit̃ pro qualitate quadã anime que determinat
potẽtiam in agẽdo. vnde dicit pħs. Habitꝰ dico ſm̄ quos
ad paſſiones nos bene vel male habemus: puta ad iraſci: ſi
quidem vehementer vel remiſſe male habemꝰ: ſi medie be⸗
ne. Põt ergo habitus ſm̄ hanc acceptionẽ ſic deſcribi acci⸗
piendo ꝓ habitu acquiſito: nã de habitibus infuſis poſtea
tractabitur. Eſt ergo habitus acquiſitꝰ qualitas abſoluta/
difficulter mobilis/ex actu vel actibus potentie vitalis ge
nita/ad ſimiliũ actuũ productionem potẽtie inclinatiua.
¶ Dicitur qualitas/quod accipit̃ pro qualitate accidẽtali/
ad excludẽdã formã ſubſtantialẽ et potentiã que idẽtificat̃
forme: vt dictũ eſt in. ij. que ſunt principia actiua pͥncipalia
ſuoꝝ actuũ et operationũ. ¶ Dicit̃ abſoluta: qꝛ habitꝰ non
eſt reſpectus nec tm̄ modus rei. Primũ patet: quia habitꝰ
eſt productiuus actus: vt dicet̃. Reſpectꝰ aũt non eſt de nu
mero actiuoꝝ. Preterea habitꝰ ab abſoluto cauſatur/⁊ eſt
cauſa abſoluti: ergo et ipſe eſt res abſoluta: cũ cauſa ſit pre⸗
ſtantior effectu. Relatio aũt eſt minime entitatis. Antece⸗
dens probat̃: quia cauſat̃ ab actu potentie apprehenſiue ⁊
affectiue: ⁊ eſt cauſa actus hmõi vt dicetur: talis aũt actꝰ eſt
res abſoluta: quod probat̃ de vno actu tali: ⁊ eadẽ ratio eſt
de omnibus/ſimiliter de habitibus. Probatur aũt de actu
beatifico ſcilꝫ viſione ⁊ fruitione dei. Ille em̄ actꝰ eſt qua⸗
litas abſoluta: qꝛ eſt maxima ꝑfectio accidentalis creature
rõnali poſſibilis: ergo eſt quid abſolutũ: cũ abſoluta perfe⸗
ctiora ſint relationibus: que vt dictũ eſt: minime ſunt enti⸗
tatis. Preterea reſpectꝰ hmõi non ſunt ponẽdi vt oſtenſum
eſt in. j. diſt. xxx. q. j. Scḋm ꝓbatur ꝙ nõ ſit modus rei/⁊ nõ
res: quia quero quid intelligis ꝑ modũ rei: aut aliquid in⸗
herens rei a quo res cui ineſt ſortit̃ denominationẽ cõnotã
tem habitudinem rei accidẽtalẽ: ⁊ ſic omne accidẽs eſt mo⸗
dus rei cui inheret: ſed hoc nõ obſtante/accidẽtia ſunt qua
litates abſolute. Aut ꝑ modũ rei intelligit̃ aliquid in re ab
ipſa indiſtinctũ realiter: non tm̄ oĩbus modis eadẽ ſibi: ſed
nihil tale eſt ponẽdũ in creaturis: eo ꝙ omnia habẽtia eſſe
ſubiectiuũ in creaturis non eadem omnibus modis diſtin
guũtur realiter ⁊ eſſentialiter. Siquidẽ preter diſtinctionẽ
realẽ ⁊ eſſentialem in habẽtibus eſſe ſubiectiuũ: ⁊ rationis
in habẽtibus eſſe obiectiuũ aut aggregatũ ex his in iſtis et
illis/nulla alia diſtinctio reperit̃ in creaturis: vt nũc ſuppo
nit̃ ex primo. ¶ Preterea etſi aliqua nõ idẽtitas alia/puta
formalis poneret̃ in creatura: tm̄ quod eſt idẽ rei realiter eſt
vera res: igitur modus rei (ſi eſt idem rei realiter cuius eſt
modus) eſt vera res ſicut res ipſa: cui eſt idem. ¶ Dicitur
difficulter mobilis/per quod excludũtur actus potẽtie co
gnitiue et appetitiue qui faciliter corrumpũtur: nõ em̄ per
manent ceſſante potẽtia obiecti in ſe vel in aliquo ſui repre
ſentatiua. Habitus aũt manet tranſeũte actu: etiam dum ſe
potentia conuertit ad aliud: vt patet in dormiente: et ſe ab
actuali obiectorum conſideratione auertẽte. ¶ Dicitur ex
actu vel actibus potẽtie/ſcꝫ elicitis genita propter ſpecies
ſenſibiles et intelligibiles immediate ab obiecto cauſatas
ſi ponantur: qꝛ licet inclinent potentiam ad productionem
actus cognoſcendi: non tamen ſunt habitus: quia non cau
ſantur ab actibus potentie elicitis. ¶ Et dicitur notanter
immediate ab obiectis cauſatis: quia illud quod relinqui⸗
tur poſt primam noticiam abſtractiuã in ſenſu interiori vel
intellectu/inclinans ad ſimilem noticiam abſtractiuã/ſiue
dicantur ſpecies memorie: ſiue ſm̄ alios intentiones/vere
ſunt habitus. Item ponitur etiam hec clauſula ad excludẽ
dum virtutes naturales: de quibus loquitur pħs. vj. Eth.
c. vltimo. que ſunt qualitates et diſpoſitiones quedam na⸗
turales diſponẽtes ad virtutes: ſicut molles carne apti mẽ
te dicuntur. ij. de anima. Quidam em̄ per complexionẽ cor
poris diſponuntur ad virtutes: quidam ad vitia: vt chole⸗
rici naturaliter inclinantur ad iram: ſanguinei ad manſue⸗
tudinem: per qualitates corporales/calorẽ ſcꝫ frigiditatẽ/

humorem/ſiccitatem et eoꝝ varia temperamenta: que qua-
litates precedunt omnes actus potentiarū: et ideo proprie
nō ſunt habitus. Inueniuntur em̄ tales virtutes ſeu diſpo-
ſitiones in pueris et brutis: vt dicit phs: in quibus nō pre-
ceſſerūt actus ex quibus generētur. ¶ Dicitur potentie vi-
talis: quia ex actibus potentiarum mere naturaliū ad actū
vnum determinatarum: que per actus ſui frequentiam nō
aliter aſſuefieri aut magis ad ſimiles inclinari poſſunt: nō
cauſatur habitus: vt dicit phs. ij. Ethico. c. j. Nullū natura-
exiſtētiū aliter aſſueſcit: puta lapis naturaliter deorſum ia-
ctus/non vtiq; aſſueſcet ſurſum ferri: neq; ſi decies millies
aſſueſcet quis eum ſurſum iaciens: nō tamen omnis actus
potentie vitalis eſt generatiuus habitus: non enim illi per
quoꝝ frequentationē potentia nō plus inclinatur ad ſimiles
actus/ꝙ ſine huiuſmodi frequentatione. Unde noticia in-
tuitiua non generat de ſe habitū: quia ſi millies videatur ob-
iectum non plus inclinatur potētia ad vidēdum obiectū ꝙ
dum primo preſentatum eſt viſui. Siquidē non inclinatur
potentia ad videndum intuitiue obiectum niſi ipſo preſen-
te: et eo preſente non poteſt non videre ſi non fuerit impe-
ditum. Qui aūt actus/et quarum potentiarū generent ha-
G bitus: dicetur in dubijs. iij. arti. ¶ Dicitur vltimo ad ſimi-
lium actuū ꝓductionē inclinatiua. i. ſimiliū actuum cū po-
tentia productiua: inclinare eſt concauſare: in hoc em̄ incli-
nat habitus potētiā ad productionē ſimiliū actuū: quia eſt
cauſa partialis productiua ſimiliū actuū cum potētia. Qđ
autē habitus ſit cauſa ꝓductiua actuū ſimiliū eis a quibus
ipſe productus eſt: probatur cōmuni medio: nam cauſa eſt
ad cuius eſſe ſequitur aliud: qđ intelligitur de cauſa efficiē-
te non materiali: igitur. Quando aliquid ſic ſe habet/ꝙ ip-
ſo poſito aliud ponitur in eſſe ſimpliciter vel in eſſe perfecto
aut intenſo: et eo ſubtracto aliud nō poteſt poni in tali eſſe
ſimpliciter ſcꝫ: vel ita perfecto ſicut cum ipſo: illud eſt cau-
ſa eius. Sed poſito habitu in potentia poni poteſt actꝰ ſim-
pliciter vel in eſſe perfectiore ꝙ eo non poſito: ergo habitꝰ
eſt cauſa actus: et non alia ꝙ efficiens. Conſequentia nota.
Maior probabitur infra arti. iij. Maior patet: quia nullū
aliud mediū eſt quo probari poſſet aliquid eſſe cauſam al-
terius. ¶ Preterea quādo aliquid dependet ab alio eſſen-
tialiter: ita ꝙ ſine eo non poteſt eſſe naturaliter: hoc em̄ eſt
dependere ab alio eſſentialiter: illud aliud habet ſe ad ip-
ſum in ratione cauſe: quia omnis effectus ſufficienter depē-
det a ſuis cauſis ſufficiētibꝰ, alioquin ſufficiētes nō eſſent:
ſed aliquis actus in eſſe ſimpliciter vel in eſſe tali eſſentiali-
ter dependet ab habitu: ita ꝙ ſine eo produci nō poſſet in
eſſe ſimpliciter vel tali: vt infra probabitur: igitur habitus
ille habet ſe ad ipſum in ratione cauſe: et nō niſi ratione effi-
cientis. ¶ Item quādo aliquid effectiue poteſt in aliud in
quod prius non potuit: habet aliquid quod eſt cauſa effe-
ctiua eius in quod prius nō potuit: aut caret aliquo impe-
dimento propter quod prius in tale non potuit. Sed potē-
tia ante habitum non potuit in certum actum in quem po-
teſt exiſtēte habitu: vt infra patebit. Nec eſt impedimētum
aliquod amotū: ergo habitus erit cauſa effectiua talis actꝰ
partialis ſaltem cum potētia. Maior rationis patet: quia
al's nulla aſſignari poſſet ratio cur prius non potuiſſet ſub-
lato impedimento: niſi q; prius aliqua cauſa neceſſaria de-
fuiſſet. Exiſtētibus enim oībus neceſſarijs ad effectus pro-
ductionem poteſt poni effectus. Relinquitur igitur ꝙ ha-
bitus eſt cauſa actus: nec impedit ꝙ actꝰ eſt cauſa habitus.
¶ Nec impoſſibilis eſt circulatio in cauſis eſſentialibꝰ re-
ſpectu eorundem effectuum ſpecie/ſed numero diuerſorū:
ſic primus actus eſt cauſa habitus: et habitꝰ eſt cauſa actus
(non primo actus a quo ipſe cauſatus eſt: quia ⁊ omnē ha-
bitū precedit. j. c. ⁊. ij. Ethico. Uirtutes accepimus operan-
tes prius. ſequitur. Edificantes edificatores fiunt) ſed actus
alterius ſequentis priori ſimilis ſpecie. Habitus enim non
inclinat ad primum actum numero: ſed ad actus alios ite-
rum eliciendos equales prioribus: vnde habitus eſt geni-
tus: vt dicit diffinitio habitus. Et per hoc patet declaratio
diffinitionis habitus. ¶ Uerum quādoq; habitus accipi-
tur generalius pro qualibet qualitate inclinante potētiam
ad actuum productionem/ſiue ſit genita ex actibus ſimili-
bus ſiue non. Sic philoſophus nominat virtutes natura-
les habitus: quādo tamen ſunt qualitates corporales om-
nes actus precedentes. vnde ait. Etenim pueris et beſtijs
naturales exiſtunt habitus. et loquitur de virtutibus natu-
ralibus. Sed diffinitus eſt habitus ꝓprie acceptus ſm ꝙ
eſt genus virtutis moralis. ¶ Adhuc circa illum terminū h
virtus/accipiendo vt ſupra dictum eſt: pro qualitate perfi-
ciente operantem et opus eius: quo modo philoſophus di-
cit. ij. Ethico. c. vj. Uirtus eſt que habētem perficit: ⁊ opus
bonum reddit. Notandum poſt Ocham in. ij. ſentē. q. x. ꝙ
virtus in propoſito nihil aliud eſt ꝙ habitus inclinans ad
actum virtuoſum. Cum em̄ habitus generetur ex actibus:
ex virtuoſis actibus generatur habitus virtuoſus: et ex vi-
tioſis vitioſus. Ex quo ſequitur ꝙ virtuoſum eſſe primo cō-
uenit actibus et per actus habitibus. Unde. ij. Ethico. c. j.
Oportet operationes equales reddere: ſm harū em̄ diffe-
rentias ſequuntur habitus. et cap̄. iij. Omnis anime habi-
tus actibus a quibus innatus eſt: fieri deterior vel melior:
ſi efficitur. Eſt autem innatus fieri ex operibus: vt ibidem
premiſit philoſophus. c. ij. Pro dicēdorum in queſtione il-
la generali clariori et diffuſiori intellectu plurimum valet
Ochā. q. x. xj. xij. xiij. tertij ſen. Itē. q. vj. quarti quodlib. de
connexione virtutum: que omnimode eſt eadem cum que-
ſtione. xij. tertij ſenten. Itē. q. xiij. xiiij. et ſequentibus tertij
quodlibe. et. q. xvj. ſecūdi quodlib. ⁊c̄. ¶ Suppoſito itaq; J
ꝙ eſſe virtuoſum primo conuenit actibus: et per actus ha-
bitibus: eſt conſequenter notandum/ꝙ ad actum eſſe vir-
tuoſum tria requiruntur/ſm phm̄. ij. Ethico. c. iiij. Primū
eſt ꝙ eliciens actum operetur ſciens non caſu vel ignoran-
ter: ſed ex rōne ſciens quid faciat. Et ſic requiritur ꝙ actus
talis ſit eliciendus ſm dictamē rationis. Secundū ꝙ ope-
retur eligens/et propter hoc. Et hec quidem conditio duo
includit: que ambo pertinent ad volūtatem: ſicut primum
ad intellectum ſeu rationem. Oportet ergo ꝙ operetur ex
electione libera: ita ꝙ voluntas ad oſtenſionē rationis nō
neceſſario: ſed libere eligat operationē ipſam: hoc eſt libe-
re velit oſtenſum vel dictatū a ratione: nō neceſſario ex ſur-
reptione vel paſſione timore ſcilicet aut dolore vel coactio-
ne. Nec ſufficit ſic elicere ex electione: niſi eliciatur propter
hoc. i. niſi eliciatur ꝓpter hoc quia ſic dictatum eſt a ratio-
ne recta: nō propter lucrum/commodum/delectationem:
aut aliam quamcunq; cauſam quam nō dictat recta ratio.
Hinc Ocham. q. xiij. tertij dicit prudētiam actualē neceſſa-
rio requiri ad actum virtuoſum: immo ita eſſentialiter ſicut
volūtatem: cum tam voluntas ꝙ prudētia actualis ſit cau-
ſa efficiens actus virtuoſi. Et prudentia actualis eſt aliquo
modo prior actu virtuoſo: vt ibidē latius deducit Ochā:
erit enim prior actu: ſicut cauſa prior eſt ſuo effectu: vel ſal-
tem ꝙ ſimul producatur cum illo actu: ſimul dico tempore
licet de facto natura ſit prior illo actu virtuoſo: quia poteſt
ſeparari ab eo: et non econuerſo. Hec ille. Et in queſtione
de connexione virtutum: et eſt. q. xij. tertij ſententiarum: et
q. vj. quarti quodlibe. in arti. iiij. articuli tertij principalis
pulchre oſtendit actum prudentie eſſe vere cauſam efficien-
tem actus virtuoſi: ſic ꝙ impoſſibile eſt actum eſſe virtuo-
ſum ſtante ordinatione diuina: que nūc eſt: ſine actu prudē-
tie: vide ibi. Tertiū quod ponit philoſophus: eſt ꝙ firme
et immobiliter operetur: ⁊ hoc quidem reſpicit rationē ha-
bitus: qui eſt difficulter mobilis: ſm quem habens eū ope-
ratur conſtanter quoad ſeipſum: et immobiliter quoad ex-
teriora impedimenta: ita ꝙ ꝑ nulla exteriora moueatur quin
operetur eligens propter hoc. Uerum illa tertia conditio
nō requiritur ſimpliciter ad omnem actum virtuoſum: ſed
ſolum reſpicit actum ab habitu procedentem: patet autem
ꝙ multi actus vere virtuoſi precedunt habitum: vt dictum
eſt. Ideo prime due conditiones vel tres (ſi ſecunda ſubdi-
uiditur in duas) ſufficiūt ad hoc ꝙ actꝰ ſit vere virtuoſus.

Coro. 1. ¶ Ex illis ſequiꝛ corollarie/ꝙ nullus actꝰ poteſt eſſe v̄tuo
ſus ſine recta ratiōe. Patet:q̄a opoꝛtet ꝙ eliciens ſit ſciens
Scientia aūt ad intellectū pertinet et ratiōnē:vnde carē⸗
tes vſu ratiōis actus virtuoſos habere nō poſſunt:vt pue
2 ri amentes ⁊ furioſi. ¶ Scd̄o ſequiꝛ ſm Ockā vbi ſupꝛa.
q.xiij.⁊.q.xij.tertij ſenteñ.ꝙ ad actū eſſe virtuoſum nō ſuf⸗
ficit cōfoꝛmitas ad rōnē rectā aptitudinaliter. Et dico illū
actū cō foꝛmē recte rationi aptitudinaliter: q̄ eliciꝛ ſicut ra
tio dictaret eū eſſe eliciendū ſi ineſſet: licet non inſit de fa⸗
cto:tūc ꝓbaꝛ:tum q̄a nō habens vſum ratiōis/poteſt elice
re actū ꝯfoꝛmem ratiōi recte ſi ineſſet:vt poteſt indigēti da
re elemoſynā:et tamen talis actus nō eſt virtuoſus: q̄a nō
operaꝛ ſciens.hinc dicit phs.ij.Ethi.c.iiij.Juſtus ⁊ tempe
ratꝰ eſt/non q̄ hec.ſ.iuſta ⁊ temperata operaꝛ:ſed q̄ ſic ope
ratur vt iuſti et tēperati operanꝛ: q̄a impoſſibile eſt ꝙ ali⸗
quis actus cōtra dictamen rōnis ſiue rectū ſiue erroneū eli
citus ſit virtuoſus:q̄a qui cōtra cōſcientiā agit: edificat ad
gehennā.ſumiꝛ et glo.ſuꝑ illud Rom̄.xiiij. Omne qđ nō
eſt ex fide:peccatū eſt. Ex fide.glo.i.cōtra cōſcientiā. Sed
volūtas poteſt ex libertate ſua velle aliq̄d cōtra cōſcientiā
erroneā:quod eſſet ꝯfoꝛme ratiōi recte ſi ineſſet vt dare pa
nem indigēti quem crederet errando nō indigere:⁊ tamen
tale dare cōtra conſcientiam eſſet vitioſum et peccatū:licet
3 ꝯfoꝛme recte ratiōi aptitudinaliter. ¶ Tertio ſeq̄tur ꝙ ad
actū eſſe virtuoſum nō ſufficit cōfoꝛmitas ad rationē rectā
habitualiter:hoc eſt non ſufficit ꝙ habitꝰ ratiōis recte inſit
cui actus cōfoꝛmeꝛ. Pꝛobaꝛ: q̄a habitus vnꝰ nunꝙ̄ incli⸗
nat ad actū alterius habitus cauſando vel regulando:niſi
mediante actu pꝛopꝛio ad quē immediate inclinat:ſicut ha
bitus pꝛincipij nō inclinat ad actū cōcluſionis:niſi mediā⸗
te actu ꝑncipij ad quē pꝛimo inclinat: ergo habitus pꝛudē
tie ſiue ratiōis recte nō reddit actū virtuoſum niſi quem re
gulat. Nec regulat actū volūtatis niſi mediāte actu ꝓpꝛio:
ſequiꝛ ergo ꝙ ad regulādū actū volūtatis req̄riꝛ actꝰ pꝛu⸗
dentie:et ita nō ſufficit ſolus habitꝰ. Et ſi q̄riꝛ quid eſt actū
elici cōfoꝛmiter actū ratiōi recte. Reſpōdet Ockam vbi ſu
pꝛa.q.xiij.tertij/eſt ipſum elici ſm rectā rationē regulantē
et dictātem talem actū eſſe eliciendū:qđ quidē dictare ſiue
regulare nō eſt aliud ꝙ̄ ſpeciali modo actū illū cauſare. Si
quidē ſuſpēſa actiuitate volūtatis vel pꝛudētie/nullo mo⸗
do diceręꝛ actus ille virtuoſus. Et ratio eſt: q̄a virtuoſum
et vitioſum ſunt nomina ꝯnotatiua:⁊ ſignificant actū non
abſolute:ſed cōnotando cū hoc actiuitatē volūtatis ⁊ pꝛu⸗
dentie. Et quādo aliqđ hoꝝ ꝯnotatoꝝ deficit:nō diciꝛ eſſe
4 actꝰ virtuoſus. Hec ille. ¶ Quarto ſeq̄tur ꝙ ad actum eſſe
virtuoſum nō ſufficit cōfoꝛmitas eius ad pꝛudentiā ſeu ra⸗
tionē rectā actu inherentē. Pꝛobaꝛ: quia ſtat pꝛudētiā di⸗
ctare aliquid eſſe volendū certo modo:⁊ ꝙ volūtas ex ſua
libertate ita velit: nō tamen q̄a ita dictabit ratio recta: ſed
quia ita placet:vel pꝛopter lucrū aliquod aut delectationē
in quo caſu velle illud licet ſit cōfoꝛme rationi recte actua⸗
liter inexiſtenti:nō tamen eſt actꝰ virtuoſus:q̄a nō eſt elici⸗
tus ꝓpter hoc exponēdo vt ſupꝛa. ¶ Pꝛeterea nullus actꝰ
eſt virtuoſus q̄ eliceręꝛ a volūtate ad nudā appꝛehēſionē
obiecti:vel etiā appꝛehēſionē obiecti cū certa circūſtantia
quā recta ratio nō dictaret:ſed volūtas q̄ elicit velle alicu⸗
ius obiecti qđ ratio recta dictat eſſe volendū ex ſola ſua li⸗
bertate:aut ꝓpter delectationē vel aliā cām quā ratio recta
nō dictaret:etiā eliceret velle illud ad nudā oſtēſionē obie
cti:vel ad oſtēſionē eiꝰ cū circūſtātia quā ratio nō dictaret
5 ergo nō eſt v̄tuoſus. ¶ Quinto ſeq̄ꝛ/ꝙ ad hoc ꝙ actꝰ vo⸗
lūtatis elicitꝰ ſit virtuoſus req̄riꝛ ꝙ eliciaꝛ ꝯfoꝛmiter recte
ratiōi actualiter inexiſtenti/tanꝙ̄ obiecto actus ſic eliciti.
¶ Partes huius coꝛollarij patent ex pꝛioꝛibus vſq; ad vl⸗
timā/ſcilicet ꝙ ratio recta eſſe debet obiectum actus eliciti
que ſic patet:quia quicquid tendit in aliquid pꝛopter alte⸗
rum:tendit in vtrūq; tanꝙ̄ in obiectum:ſicut diligens pꝛo
ximum pꝛopter deum/diligit etiam deum: ſic et voluntas
volens aliquid pꝛopter aliud: vult vtrūq;:et per cōſequēs
tendit in vtrūq; tanꝙ̄ in obiectū. Quicquid enim vult vo
luntas eſt obiectum eius:nunc autem ad hoc ꝙ actus vo⸗
luntatis ſit virtuoſus: requiritur ꝙ ipſum eliciat pꝛopter
rectam rationem eum ſic elici debere dictantem: ergo vo⸗
luntas ſic volendo/vult etiam ipſam rationem rectam ta⸗
liter dictantem:ergo ratio recta erit eius obiectum partia⸗
le. Et hoc quidam bꝛeuius expꝛimūt dicētes ꝙ ad actū vir
tuoſum req̄ritur ꝙ eliciatur confoꝛmiter rationi recte actu
inexiſtenti. Hoc autem eſt elicere confoꝛmiter rationi recte
velle dictatū a ratione recta:pꝛopter hoc/quia eſt a ratiōe
recta dictatum:ita tamen non accipiꝛ cōfoꝛmitas in quar⸗
to coꝛollario:ſed largius ꝓ actu elicito ſm dictamen ratio⸗
nis:ſiue eliciatur ꝓpter hoc q̄a ſic dictatum eſt: ſiue ꝓpter
cauſam aliā. ¶ Eſt etiam notandū poſt dicta in.ij.diſt.xlj.
ꝙ actus virtuoſus eſt duplex:quidā eſt virtuoſus intrinſe⸗ Z
ce vel eſſentialiter vt quidam loquuntur.i.non denomina
tione extrinſeca:vel vt alij dicunt foꝛmaliter. Quidam ve⸗
ro eſt virtuoſus contingenter ſiue denominatiōe extrinſe⸗
ca:vel ſm alios materialiter. ¶ Actus virtuoſus intrinſe
ce/ſeu ſm modum loquendi aliquoꝝ eſſentialiter/et non
denominatione extrinſeca/eſt qui manens idem numero
naturaliter nō poteſt fieri vitioſus ſeu nō virtuoſus. Exem⸗
plum:ſicut omnis actus voluntatis elicitus cōfoꝛmiter re
cte ratiōi includendo in ly ꝯfoꝛmiter rationi recte/omnes
ſuperioꝛes ꝯditiones ad actū virtuoſum req̄ſitas. ¶ Actꝰ
virtuoſus contingenter et denominatione extrinſeca per
oppoſitū/eſt actus virtuoſus: qui idem numero naturali⸗
ter poteſt fieri non virtuoſus:vt ſunt actus imperati a vo⸗
luntate. Et ſuo modo poteſt diſtingui inter actū intrinſece
ſeu ſm alios extrinſece ſeu denominatione extrinſeca/ſiue
eſſentialiter vitioſum/et vitioſum contingenter. ¶ Diciꝛ
naturaliter:quia ſupernaturaliter actus intrinſece virtuo
ſus poteſt fieri non virtuoſus: puta ſi actus elicitus cōfoꝛ⸗
miter recte rationi a voluntate cōcurrente deo:ſimiliter et
pꝛudentia actuali/depoſt a ſolo deo cōſeruaretur: tūc actꝰ
ille pꝛius virtuoſus/poſtea dum a ſolo deo cōſeruaꝛ eſt nō
virtuoſus:quia tūc non eſt in poteſtate voluntatis:q̄a iam
pꝛudentia non cauſat illū actū: neq; volūtas:ſed ſolus deꝰ
conſeruat actū. Conſeruare autem cauſare eſt. ex cōſequen
ti actus ille nec eſt laudabilis: nec vituperabilis: neq; me⸗
ritoꝛius. Virtuoſus em̄ ⁊ meritoꝛius ſupponunt pꝛo actu
vt patuit:⁊ cōnotāt actiuitatē liberā voluntatis et pꝛuden
tie. Qđ aūt aliquis actus ſit intrinſece ſeu eſſentialiter vir⸗
tuoſus: ꝓbatur ſic:aliq̄s actus eſt determinate virtuoſus:
aut ergo intrinſece ſeu eſſentialiter ⁊ habeꝛ pꝛopoſitū. Aut
cōtingenter ⁊ denominatiue denominatione extrinſeca: et
ſic erit determinate virtuoſus per alium actum virtuoſum.
Quero de illo/aut eſt intrinſece et eſſentialiter virtuoſus:
et habeꝛ pꝛopoſitū.aut cōtingenter ⁊ ita ꝑ aliū. Nō em̄ po
teſt actus contingenter virtuoſus qui quādoq; eſt virtuo
ſus:quādoq; non fieri determinate virtuoſus/niſi per aliū
actū virtuoſum cui cōfoꝛmaꝛ:ſi em̄ ex ſe eſſet virtuoſus: iā
eſſet eſſentialiter virtuoſus: hoc enim eſt actū eſſe ꝑmo in⸗
trinſece ſiue eſſentialiter virtuoſum:vt patuit: tunc quero
de illo tertio actu ſicut de ſecūdo:⁊ tandem dabitur aliq̄s
actus virtuoſus intrinſece ſeu eſſentialiter aut pꝛimo/vel
etiā neceſſario: vt Ockā loquiꝛ.q.xiij.tertij qđli. tā etſi di⸗
cat ibidem ꝙ de vi ſermonis nullus actꝰ eſt neceſſario vir⸗
tuoſus.ꝓbat:q̄a nullus actꝰ eſt neceſſarius:eo ꝙ poteſt fie
ri a ſolo deo cōtingenter adextra agente. Ponit tamē ⁊ ali
um intellectū q̄ſtiōis/cum q̄riꝛ an aliq̄s actꝰ ſit neceſſario
virtuoſus. Concludit ꝙ ſic:de actu dilectionis dei ſuꝑ oīa
vide ibi latius. Et in cameraceñ. in queſtione que fuit pꝛin
cipium in pꝛimum ſententiarum. Sic ergo tandem dabiꝛ
aliquis actus eſſentialiter virtuoſus:aut pꝛocedetur in in⸗
finitū in cauſis eſſentialiter oꝛdinatis:quod eſt impoſſibi⸗
le. Verum ſi actus dicatur neceſſario eſſentialiter/intrinſe
ce aut pꝛimo virtuoſus/ſeu denominatione intrinſeca:
dum conſtat de re: fruſtra concertatur de nomine:cum di⸗
uerſi diuerſimode loquantur:et terminis quādoq; ad pla⸗
citum vtantur. Iſtud eſt de mente Ockam queſti.xiij.ter⸗

tij ſententiarū cum inquit: Actus intrinſece virtuoſus nō
poteſt fieri nō virtuoſus negatiue/etiā per naturā: qa ſi cor
rumperet actus prudentie/neceſſario corrūpit actꝰ virtuo
ſus cuius prudētia erat directiua: neceſſitate dico naturali
pro eo ꝙ talis actus prudentie eſt cauſa efficiēs ⁊ obiectū:
vt actualiter inherens neceſſario requiſita ad cauſandum
actū virtuoſum ⁊ ad cōſeruandū/ſubiūgit. Tamen ꝑ potē
tiā dei abſolutā poteſt fieri cōtrariū. Hec ille. Quomodo
aūt prudentia dicat directiua actꝰ: patuit in corollario. iij.
eo ꝙ eſt modo quodā ſpeciali actꝰ illius cauſatiua. De quo
latius vide. q. xij. tertij ſenten. ⁊ q. vj. iiij. q̄ol. Ockā de cō
L nexione virtutū in arti. iiij. tertij articuli principalis. ¶ Si
queris: q̄s eſt p̄mo ſeu eſſentialiter virtuoſus exterior vel
interior intellectus vel voluntatis. Reſpōdet poſt Ockā
q. vj. quarti q̄oli. ⁊ tertij q̄oli. q. xiij. Itē. q. x. ⁊. xij. tertij ſen-
tentiarū. Primo ꝙ actꝰ oīs cuiuſlibet potētie alteriꝰ a vo-
luntate virtuoſus eſt accidētaliter ſeu contingenter virtuo
ſus. Patet: q̄a quilibet talis poteſt idē manēs p̄mo eſſe vir
tuoſus: poſtea vitioſus ⁊ ecōuerſo: ergo. Antecedēs patet
de actu exteriori/puta trāſitu ad eccleſiā: q̄ poteſt p̄mo fie-
ri ꝓpter ſui oſtēſionē aut aliū finē malū: ⁊ tūc eſt vitioſus.
Et cōtinuato eodē fieri pōt ille trāſitus (mutata intētiōe)
ꝓpter deū ⁊ ſic erit virtuoſus. Similiter patet de actu ſen-
ſus exterioris vel interioris: puta videre/audire/tangere/
phantaſiari/quatenus ſubſunt imperio voluntatis. Patet
quoq̄ de actu intellectꝰ/ſcilicet intelligere/ſtudere/ſpecu-
lari ⁊c. q̄ poteſt p̄mo fieri ex volūtatis imꝑio ꝓpter finem
debitū ⁊ alias circūſtantias: ⁊ erit ſpeculatio v̄tuoſa: et po
teſt cōtinuari mutata intētiōe volūtatis ꝓpter finem malū
et erit ſic vitioſa. Sc̄do dicit ꝙ ſolus actꝰ volūtatis elicitꝰ
cōformiter ratiōi recte quantū ad finē ⁊ ceteras circunſtan
tias/eſt p̄mo intrinſece ⁊ eſſentialiter virtuoſus: ⁊ ſolꝰ actꝰ
volūtatis elicitꝰ cōtra dictamē recte rōnis eſt eſſentialiter
⁊ primo vitioſus. Probat: q̄a ſolus talis actꝰ ſic eſt virtuo
ſus/ꝙ manēs idem naturaliter: nō poteſt fieri nō virtuoſus
ergo. Cōſequētia tenet ex q̄d nominis actꝰ eſſentialiter vir
tuoſi. Antecedēs patet: q̄a (gratia exēpli) velle intrare ec-
cleſiā cōformiter ad rationē rectā/ſcʒ ꝓpter diuinū p̄ceptū
dum oportet: ⁊ ſicut oportet ⁊c. ſic eſt virtuoſus ꝙ natura
liter nō poteſt manēs fieri nō virtuoſus: ⁊ ſic eſt de quoli-
bet alio velle ⁊ nolle cōformiter ad rationē rectā elicito. Et
accipio cōformiter ad rationē rectā elicito. Et accipio con-
formiter vt ſupra ſtricte vt includit omnia req̄ſita ad actū
virtuoſum. Aſſumptum probatur: quia ſi actus ille poſſet
fieri vitioſus: hoc cōtingeret ꝓpter hoc/quia fieret diffor
mis ratiōi recte ꝓpter mutationē intentiōis finis vel alte-
rius circūſtātie: ita ꝙ vellet intrare eccleſiā nō ꝓpter deū:
ſed ꝓpter alium finem malū: vel intrare quādo nō oportet
vel quō non oportet ⁊c. cōtra dictamē rōnis recte: ſed hoc
non. Maior eſt manifeſta. Minor patet: q̄a mutata inten
tione finis vel alia circunſtantia non manet idem velle eli
citū. Non em̄ eſt idem velle in volūtate/velle intrare eccle-
ſiam ꝓpter diuinū preceptū: et velle intrare ꝓpter vanam
gloriā. Quod ꝓbat: nam illoꝝ duoꝝ actuū/nō eſt idē obie
ctum: immo ſunt obiecta diſtincta ſpecie. et ꝑ cōſequēs illa
duo velle diſtinguunt ſpecie. Cōſequentia tenet: q̄a diſtin
ctio actuū arguit ex diſtinctiōe obiectoꝝ. ij. de anima. An-
tecedens ꝓbat: q̄a illi duo actꝰ habēt diſtinctos fines in ca
ſu: ergo diſtincta obiecta. Cōſequētia tenet: q̄a finis eſt p̄n
cipale et primariū obiectū actꝰ eliciti. Similiter et oēs alie
circūſtantie recta ſcʒ ratio/tēpus/locꝰ/modus ⁊c. ſunt ob-
iecta ſecūdaria partialia actus eliciti volūtatis: ergo quo-
cunq̄ illoꝝ mutato/mutat actꝰ elicitus. Antecedēs ꝓbat
de fine: ſicut ſupra ꝓbatū eſt de recta rōne: nā illud eſt obie
ctū actus eliciti q̄d volūtas actu elicito vult/vel poſito nō
vult: ſed volūtas volēs aliq̄d ꝓpter finem/ magis vult fi-
nem: ſm̄ regulā pōi. ſ. poſteriorū. Nā ꝓpter q̄d vnūquodq̄
tale ⁊c. ergo finis eſt principalius obiectū ipſius velle/q̄
id q̄d vult ꝓpter finē. Similiter de aliis circūſtātijs/loco/
tempore ⁊c. nam volens actū aliquē exteriorem ſm̄ rectā
rationem in certo loco ⁊ tempore: per idem velle etiā ten-
dit in locum illum et tempus: q̄a eodem velle quo vult ali
quid ſm̄ omnes circunſtātias a ratiōe recta dictatas: vult
etiam illas circūſtantias: licet minus principaliter velit il-
las circūſtantias temporis/loci ⁊c. q̄ illud q̄d vult in loco
⁊ tempore: ergo ſunt obiecta actus eliciti: licet ſecundaria
vel minus principalia. Finis vero (vt dictū eſt) eſt obiectū
primariū et principaliſſimū: cum magis vult volūtas finē
q̄ media. ¶ Si queris: quare dicūtur circunſtantie ſi ſunt M
obiecta. Reſpondetur poſt Ockā. iij. q̄oli. q. xv. ꝙ ſunt cir-
cunſtātie actuū imperatoꝝ aliarū potentiarū/qui ſunt vir
tuoſi tantū denominatiōe extrinſeca. Tales em̄ actus quia
poſſunt eē virtuoſi ⁊ vitioſi: ⁊ manēt iidē variatis circūſtā
tijs (vt comedere) nō variantur ꝓpter variationē intētio-
nis finis vel loci: q̄a ex his variatis pōt ꝯtinuari idem actꝰ
comedendi: ⁊ per cōſequens nō ſunt obiecta: ſed circūſtan
tie. Circūſtantia enim actus eſt aliquid non de eſſentia vel
cauſa actus/quo variato actus in ſe non variat: ſic de actu
intellectus/ſtudio/ſpeculatione: qui idem manens poteſt
fieri et bono fine ⁊ malo: ſed et cōtra dictamen recte ratio
nis. Et breuiter omnium actuum virtuoſorum per denomi-
nationem extrinſecam/ſcilicet per cōformitatem ad actuʒ
eſſentialiter virtuoſum finis/locus/tempus ⁊c. ſunt circū
ſtantie. Sed actuum primo et intrinſece ſeu eſſentialiter
virtuoſorum ſcilicet elicitorum a volūtate conformiter re
cte rationis ſunt obiecta ſecundaria/preter finem q̄ eſt ob-
iectum primariū et principale/et cauſe partiales huiuſmo
di actus eliciti. Exemplum dictorum declaratiuum ponit
Ockam. q. x. tertij ſententiarū in dubio. iiij. quod dubium
notandum eſt pro intellectu ⁊ concordia dictorum in. ſ. di-
ſtin. ſ. an ſcilicet voluntas poſſit vno actu diligere finem ⁊
id quod eſt ad finem: et an actus diligendi deum propter
ſe et propter aliud ſint actus diſtincti ſpecie. Item an ex va
riatione obiectorum primariorū mutetur actus: an deniq̄
fines ſunt obiecta primaria voluntatis: vide ibi. Ponamꝰ
ergo ꝙ ad hoc ꝙ velle orare deum ſit actus ꝑfecte virtuo-
ſus: req̄rant ille circunſtātie ꝙ velit orare ꝓpter honorem
dei ſm̄ dictamen rōnis recte in tēpore ſtatuto/puta die do
minica. in loco debito/puta in eccleſia: tūc ille actꝰ elicitus
virtuoſus/ſcʒ velle ſic orare deū/habet honorem dei ꝓ ob
iecto p̄ncipali: actū orādi ꝓ obiecto cōmuni. rōnē rectā/diē
dn̄icā ⁊c. ⁊ eccleſiā ꝓ obiectis ſecūdarijs ⁊ partialibus: ita
ꝙ reſpectu actus volūtatis eliciti/ſcʒ velle ſic orare/ille cir
cunſtātie ſunt obiecta ⁊ cauſe effectiue ꝑtiales. Sed reſpe-
ctu actꝰ exterioris puta actꝰ orandi nō ſunt obiecta partia-
lia: q̄a actꝰ ille dicit obiectū cōmune volūtatis ⁊ actꝰ ab eo
eliciti: nec habet illas circūſtātias ꝓ obiectis: ſed actꝰ oran
di habet ꝓ obiecto v̄ba oratiōis: actꝰ comedendi cibū: am
bulādi viā. Sed circūſtantie nihil faciunt ad actꝰ illos: ſed
tātū circūſtāt ſine aliqua cauſalitate: q̄a actꝰ illi exteriores
eſſe poſſunt ſine circūſtātijs illis oībꝰ vel q̄buſdā: ⁊ etiā cū
eis. Et ideo actꝰ exterior intētꝰ d̄r obiectū actꝰ interioris vo
lūtatis: p̄ncipale quidē ⁊ cōmune: ſed nō p̄mū: q̄a finis p̄n
cipalior eſt: q̄a magis volitꝰ. Principale: q̄a p̄ncipaliter in
tentū a voluntate. Cōmune: q̄a pōt idem manere reſpectu
multoꝝ actuū volūtatis: vt ſi primo velim orare ꝓ honore
dei: ibi orare eſt obiectū cōmune. Si poſt velim orare tem
pore ſtatuto: iam variat actus volūtatis: et poteſt manere
idem actus orandi. Si adhuc velim orare ad honorem dei
⁊ tp̄e ſtatuto: ⁊ ꝓpter rationē rectā ſic dictantē/actus volū
tatis interior variat. Sed actꝰ exterior orandi manet idem:
et ideo dicit obiectū cōmune: q̄a poteſt manens idem/eſſe
obiectum multorū actuum volūtatis nō ſolum dictoꝝ: ſed
etiā difformiū ratiōi recte: vt ſi velit orare ꝓpter vanā glo-
riā: et reſpectu illiꝰ actꝰ exterioris finis/locus/tempus ſunt
circunſtantie: quia poteſt manere cū illis circūſtantijs ⁊ ſi-
ne eis. ¶ Sed eſt dubium an ſit aliquis actus indifferens
elicitus voluntatis: ſicut eſſe poteſt in alijs potentijs. Du- N
bium iſtud tangit Ockam in. iij. q. x. dubio vlti. ⁊ reſoluit
ibidē. de quo etiā et de alijs dictū fuit in. ij. diſtin. xlj. Itaq̄

poſt ꝑdicta reſpōdet ſub diſtinctiōe: quia aut tenetur ꝙ in
voluntate poſſunt eſſe ſimul plures actus volendi natura
liter: aut nō. Si nō: tunc in volūtate poteſt quidē eſſe act⁹
indifferens.i.nec bonus nec malus moraliter: vt act⁹ quo
vult aliq̇d ad eius ſimplicē apprehēſionē: neq̧ cōformiter
rationi recte: neq̧ difformiter: ſed nō poteſt eſſe in volūta-
te actus indifferens qui ſit primo nec bonus nec malus: et
poſtea fiat bonus aut malus: q̇a nō poſſet fieri bon⁹ niſi ꝑ
cōformitatē ad aliū actū volūtatis intrinſece bonū: ſed ille
nō poteſt ſimul cum eo eſſe in voluntate/ſm ſic dicentes.
Si vero duo actus volendi poſſunt naturaliter ſimul eſſe
in voluntate: quod probabilius eſt: ſic poteſt in volunta-
te eſſe actus indifferens hoc modo: vt ſi voluntas primo
velit dare elemoſynam indigenti/non ordinādo in finem
aliquē: nec q̇a ratio dictauit: poſtea accedente rōnis dicta-
mine volūtas vult illū actū cōtinuare cōformiter ad ratio-
nem rectā: et q̇a ſic dictauit ſm oēs circunſtātias: tūc act⁹
prim⁹ ſic cōtinuat⁹ eſt virtuoſus denominatiōe extrinſeca/
propter actū voluntatis cōformiter ratiōi recte elicitū q̇ eſt
eſſentialiter virtuoſus. Recte/ſicut ſi diligo aliquē hoīem
ſimpliciter et abſolute: nō attendendo aliquā circūſtantiā
bonā vel malā: tunc ille actus diligendi eſt neuter/nec bo-
nus nec malus: ⁊ ita indifferens: ſi tūc ſtante illo actu/vo-
lo hominē diligere ꝓpter deū/cōformiter ad rationē rectā
ſm omnes circunſtātias req̇ſitas: ille ſecūdus act⁹ eſt per-
fecte et intrinſece virtuoſus. Et primus q̇ fuit indifferens
eſt nūc virtuoſus denoīatiōe extrinſeca quatenus cōtinua-
tur cōformiter actui eſſentialiter virtuoſo: a quo impat ei⁹
cōtinuatio. Qḋ notāter dicit: quia ſi nō imperaret a volū-
tate ꝑ actū quo vellet illū primū cōtinuare conformiter ad
rationē rectā: nullū haberet ordinem ad actū volūtatis in-
trinſece virtuoſum: et ita ꝓpter eū non eſſet virtuoſus con
tingenter ſeu denominatiōe extrinſeca. Similiter exempli-
ficari poteſt de actu exteriori: vt comedere/ambulare/ſub
uenire indigenti ⁊c̄. q̇ ſinguli poſſunt eſſe indifferētes bo-
ni vel mali: ⁊ mutari de vno in aliud ꝓpter aliū et aliū vo-
luntatis actū eoꝝ cōtinuationē imperantē/indifferentem/
virtuoſum vel vitioſum. ¶ Et nota ꝙ ad hoc vt actus in-
differens fiat virtuoſus: nō ſufficit aſſiſtentia recte ratiōis
cui cōformet: ſed oportet ꝙ eliciat actus nouus volunta-
tis intrinſece virtuoſus eius cōtinuationem cōformiter ad
rationē rectā imperans/hoc eſt nouū velle quo voluntas
vult actū illum indifferentē vt prius malū continuare con
formiter ad rectā rationem: et hoc velle eſt eſſentialiter vir
tuoſum. Hoc ꝓbatur: Tum q̇a ſi recta ratio ſolū aſſiſteret
actui: act⁹ indifferens nō plus cōtinuaret ꝓpter hoc nunc
ꝙ̄ ante aſſiſtentiā rōnis recte: ⁊ ita ſicut prius cū nō aſſiſte-
ret actui: actus fuit indifferens ⁊ non virtuoſus: ſic ⁊ nūc
cum ſolum aſſiſtit actui: nō facit de indifferenti virtuoſum
Ex cōſequenti ſola aſſiſtentia rōnis recte nō ſufficit: vt lati⁹
tangit Ockā.q.xiij.tertij ſenten̄. Tum ſc̄do: q̇a tunc actus
nō virtuoſus fieret virtuoſus per aliqḋ mere naturale: qḋ
nō eſſet in poteſtate noſtra. Et eodem modo de nō merito
rio meritori⁹. Cōſequens eſt abſurdū: quia laus ⁊ vitupe-
riū que cōſequunt actus virtuoſos ⁊ vitioſos: ꝓpter ſolā
volūtatem (et nō ꝓpter aliquem actū naturalē) attribuū-
tur: cū in inuoluntarijs neq̧ laudamur neq̧ vituperamur
iij. Ethico. ⁊ ibidē.c.xiij. Virtus voluntariū eſt: nihil min⁹
et malicia volūtariū vtriq̧ erit ſimiliter. Probat aūt conſe
quentia: q̇a ſi per ſolā poſitionē actus prudētie fieret act⁹
indifferens virtuoſus: q̇ prius ꝓpter carentiā illi⁹ act⁹ nō
fuit virtuoſus: cū actus prudētie ſit mere naturalis: vt in-
fra dicet in diffinitione virtutis: in ver. electiuus: et nullo
modo in poteſtate noſtra: puta aſſenſus dictaminis prudē
tie ſiue rationis recte (hoc em̄ intelligit per actū prudētie
requiſitū ad virtutē/nō apprehenſio dictaminis) ſequitur
ꝙ per poſitionē vel remotionē act⁹ mere naturalis: de nō
virtuoſo actu fieret virtuoſus vel econuerſo. Et per mere
naturale qḋ nō eſt in poteſtate noſtra: de indigno vita eter
na/fieret dignus vita eterna, cōſonat Ockam.q.xv.tertij

quodlibeti. ¶ Ex his patet q̇d bonitas moralis ſuꝑaddit
ſubſtantie actus virtuoſi. Nam ſubſtātie actus eſſentialiter
⁊ intrinſece virtuoſi nihil ſuꝑaddit: q̇a bonitas eius mora
lis eſt met actus ille. Nec poteſt eſſe actus ille/quin ſit bo-
nus moraliter: licet habeat plures cauſas partiales/ſcilicet
potentiā/rationē rectā et oēs circūſtantias: que ſunt eius
obiecta partialia ⁊ cauſe partiales: ſed illa nihil ſunt ſub-
ſtātie act⁹: ſed ſunt cauſe partiales integrātes vnā cām to-
talem cū deo: a quibus act⁹ habet ſuā ſubſtātiā ⁊ bonitatē.
¶ Sed bonitas moralis actus virtuoſi ꝯtingenter addit
ad actū voluntatis eſſentialiter virtuoſum actū ꝯtingēter
virtuoſum cōformiter ſibi fieri vel cōtinuari imperantem.
Addit quidē nō vt ſit aliq̇d act⁹ cōtingēter virtuoſi: ſed q̇a
actus cōtingēter virtuoſus ſine eo nō poteſt eſſe virtuoſus
licet ſine eo poſſit eſſe idē actus q̇ prius. Vide ad ꝓpoſitū
Ockā.iij.qōlibeti.q.xiiij.⁊.x.iij.ſentē. ¶ Sicut aūt dictū
eſt de actibus: ita ſimiliter dicendū eſt de habitibus ex acti
bus genitis. Nam et habituum quidā ſunt eſſentialiter et
intrinſece virtuoſi: quidā tantū extrinſece ſiue cōtingenter
¶ Eſſentialiter virtuoſi ſunt q̇ geniti ſunt ex actibus volū
tatis elicitis eſſentialiter ⁊ intrinſece virtuoſis: ⁊ hi tantū
ſunt in voluntate. ¶ Habitus cōtingenter virtuoſus eſt q̄
gignitur ex actibus contingenter virtuoſis: ſicut habitus
aliarū potētiarū: puta intellectus/ſenſus/aut potentie exe
cutiue dum generant ex actib⁹ a volūtate imperatis. Oēs
em̄ illi indifferēter inclināt ad act⁹ laudabiles ⁊ v̄tuoſos/⁊
vituꝑabiles ſeu vitioſos: q̇a inclināt ad act⁹ ſimiles eis ex
q̇bus generant: qui aliq̄n ſunt v̄tuoſi: quandoq̧ vitioſi ex
trinſeca denominatiōe. Hec eſt em̄ ſentētia be. Tho. in.iij.
ſcripto diſtin.xxiij.q.iiij. vbi dicit: ꝙ ſolus habit⁹ volunta
tis eſt bon⁹ formaliter. Ceteri ſunt boni materialiter: non
bonitate ſui generis: ſed bonitate ſue volūtatis: hoc intel-
ligens ꝑ ly formaliter/quod ſupra dictū eſt eſſentialiter: ne
ceſſario vel intrinſece: et hoc ꝑ materialiter: qḋ ſupra per ly
extrinſeca denominatiōe vel cōtingenter. ¶ Sed di. vide
tur ꝙ null⁹ habit⁹ ſit extrinſece ſeu eſſentialiter virtuoſus.
Tum: quia habitus nō eſt in poteſtate voluntatis: natura
liter enim generatur ex actibus. Tum: quia naturaliter in-
clinat ad actus ſimiles: ⁊ nō ex electione voluntatis. Tum
tertio: quia omnis habitus eſt indifferens ad actum tam
virtuoſum ꝙ̄ vitioſum: quia naturaliter inclinat ad actum
ſm ſubſtantiam actus non attendendo circunſtantias: ſi-
ue vtrum actus ipſe illo fine/ſiue alio eliciatur a volunta-
te: ſicut patet de habitu temperātie: qui inclinat ad come-
ſtionem frugalem: quacunq̧ intentione/loco vel tempore
fiat. ¶ Ad prima duo reſpondet philoſophus.iij. Ethico.
cap̄.xiij. Habitus non ſunt in poteſtate voluntatis eo mo
do quo actus et operationes: operationū enim domini ſu-
mus a principio vſq̧ ad finem: quia ſicut voluntarie volu
mus: ita volentes velle continuamus. Habitus autem vo
luntarij ſunt in principio: quia in noſtra poteſtate fuit ſic
operari ex quibus actib⁹ geniti ſunt. Similiter eorum au-
gmētatio in noſtra eſt poteſtate pro quāto actus/ex quo-
rum frequentia augmentantur: ſunt in noſtra poteſtate: et
propter hoc dicuntur voluntarij. Et per hoc patet ad pri-
mum: ꝙ licet habitus naturaliter generantur ex actibus:
tamen ipſi actus ſunt voluntarij: et per hoc et habitus di-
cuntur voluntarij. Nam in poteſtate voluntatis eſt promo
uere vel impedire generationem habituum. ¶ Ad ſecun-
dum ſimiliter dicitur: licet naturaliter incliner ad actus ſi-
miles: quia tamen habitus ipſe eſt in poteſtate volūtatis
ſaltem remota quoad eius generationem ⁊ augmentatio
nem: etiam eius inclinatio eſt voluntaria modo dicto. Et
licet habitus naturaliter inclinet ad actum quātum eſt de
ſe: tamen actus ad quem inclinat nō producit naturaliter/
ſed libere: quia ſolus habitus non ſufficit ad producendū
actum: ſed requiritur potentia ipſa/ſcꝫ voluntas: q̄ non ne
ceſſario ſed libere vtitur habitu cū vult. Cū vero nō vult:
non vtit quātūcunq̧ intenſus fuerit. ¶ Ad tertiū dicitur:
ꝙ ratio procedit de habitu genito ex actibus virtuoſis

denominatione extrinſeca que ſunt indifferentes ſicut eo/
rū actus:poſſunt ijdē eſſe virtuoſi ⁊ vitioſi ſucceſſiue. Sed
habitꝰ geniti ex actibus eſſentialiter ⁊ intrinſece virtuoſis
nō manent ijdē mutatis circunſtātijs:quia circūſtātie ſunt
eoꝝ obiecta:⁊ ſicut variant ſubſtātiā actꝰ:ita et habitꝰ:q̇a
vniuerſalr̃ tāta eſt diſtinctio habituū : quāta actuū ex q̇bꝰ
generanť:vt in p̄mo patuit in ꝓlo. Unde ⁊ habitꝰ tēperan
tie intrinſece virtuoſus:q̄ eſt virtus ꝑfecta:nō inclinat niſi
ad actū tēperantie elicitū cōformiter recte rōni quātum ad
omnes circūſtantias dictatas a rōne recta:⁊ ad nullū aliū
et ita nō ad quēlibet actū frugalem:ſed tantū ad frugalem
eſſentialiter ⁊ intrinſece virtuoſum:ex talibus em̄ dūtaxat
Q est genitꝰ. ¶ Ex his poteſt colligi intellectꝰ diffinitiōis vir
tutis moralis acq̇ſite quā ponit pħs.ij. Eth.c.vij. Uirtꝰ eſt
habitꝰ electiuus in medietate cōſiſtens quoad nos deter/
minata rōne:et vt vtiq̄ ſapiens determinabit . q̄ poteſt ſic
exponi. Uirtus moralis acq̇ſita eſt habitꝰ electiuus in me/
dietate cōſiſtēs.i.habitꝰ acq̇ſitꝰ ex actibꝰ ex electiōe volunta
tis elicitis vel imperatis genitꝰ mediū inter abundantiā ⁊
defectū tenēs quoad nos.i.ſm̄ cōgruentiā obiectoꝝ et cir/
cunſtantiarū determinata rōne prout ſapiēs determinabit
id eſt ſm̄ determinationē prudentie/prout ſapiens.i.recta
rōne vtens dictabit. ¶ Diciť in diffinitiōe virtus moralis
acquiſita : qꝛ de virtutibus intellectualibus aut infuſis
in illa diffinitiōe nō loq̄tur ariſto . ¶ Diciť in diffinitione
habitus:qđ poniť pro genere quo excluduntꝰ actꝰ virtuoſi
paſſiōis ⁊ potētie:licet em̄ actus ſint p̄mo virtuoſi : et eſſe
virtuoſum ꝯuenit habitui rōne actuū:ſiquidē actꝰ ſunt ma
gis in poteſtate volūtatis q̄ꝫ habitꝰ:vt patuit. Actibus em̄
meremur nō habitibꝰ. Unde.ſ. Eth.c.x. Queadmodum in
olimpiadibus nō optimi ⁊ fortiſſimi coronanť ſed agoni/
zātes:ita et eoꝝ qui in vita bonoꝝ et optimoꝝ operātes re
cte illuſtres ſunt:ꝓpter actꝰ p̄mo laudamur ⁊ vituperamur
propter habitꝰ aūt ſecūdario inquātū ex actibus bonis vel
malis generanť/⁊ ad ſimiles inclināt:nihilominꝰ actꝰ non
ſunt virtutes:q̇a virtus eſt manſiua ⁊ difficulter mobilis:
actus vero nō:⁊ ideo ſolus habitꝰ eſt virtꝰ non actꝰ. Cuius
finalis ratio nō eſt niſi impoſitio ⁊ vſus terminoꝝ. ¶ Di/
citur electiuus ⁊c. propter habitꝰ intellectuales ſcientiam/
prudentiā:artem ⁊c. Hi em̄ habitus nō generanť ex actibꝰ
electiuis:nō em̄ eligit volūtas cui vero aſſentiat intellectꝰ
ſiue ſpeculatiuo:ſiue practico. Nam vero euidēti intellectꝰ
diſſentire non poteſt:nec falſo aſſentire: neq̄ꝫ in hoc ſubeſt
imperio aut poteſtati volūtatis. Uerū habitus inclinans
ad ſpeculandū:ad ſtudendū:ad veritatē inquirendā:ad ar
guendū:ad ſyllogizandū:⁊ ad quācūq̄ꝫ operationē intelle
ctus aut ſenſus vel potētie executiue quā imperare poteſt
volūtas:poteſt eſſe virtꝰ denoīatiōe extrinſeca ⁊ actus eli/
citus volūtatis:talis actꝰ imperās cōformiter rationi recte
eſt eſſentialiter virtuoſus. Omnes em̄ tales oꝑatiōes etiā
puriſſima ſpeculatio praxis eſt ⁊ imperio volūtatis ſubie/
cta:poteſt em̄ volūtas imperare intellectui vt ſpeculeť : et
prohibere ne ſpeculeť:⁊ hoc cōformiter vel difformiter re/
cte rationi.et ꝑ cōſequēs virtuoſe vel vitioſe:licet nō poſſet
imperare intellectui vt aſſentiat falſo : aut diſſentiat vero
apparenti. Et hoc bene notandū eſt: vnde habitꝰ inclinās
ad predicandū/ſtudendū/docendū/faciendū calceos/mo
ralis eſt. Non aūt habitꝰ inclinās ad aſſentiendū p̄ncipijs
et cōcluſiōibus ſcientiarū prudentie aut artiū . ¶ Diciť in
medietate cōſiſtens:in medietate ſcꝫ abundātie ⁊ defectus
ꝓpter vitia q̄ exiſtūt in extremis:dū ſcꝫ vel plus q̄ꝫ oportet:
vel minꝰ agiť. Hec aūt medietas nō accipiēda eſt ſm̄ rem ſi
ue ꝓportionē arithmeticā. Nā inter comedere.xx.vncias ⁊
vj.vncias mediū rei eq̇liter diſtans ab extremis eſt.xiij.et
hoc q̇dē vni eſſet multū:alij nimis modicū. Et ideo mediū
accipiendū eſt quoad nos : hoc eſt quo ad obiecta fines et
ceteras circūſtātias ſm̄ q̄ꝫ nobis cōueniūt. ¶ Diciť deter/
minata ratiōe ⁊c. q̇a illud mediū ſumēdū eſt ſm̄ q̄ꝫ rō recta
ſiue prudentia ſingula ꝯſiderās determinat ſiue dictat. Et
per hoc excluduntꝰ actus indifferentes:q̄ eliciunť ad nudā

apprehenſionem obiecti/nullo ratiōis dictamine directi/
uo precedēte:hoꝝ habitꝰ etiā ſi mediū tenerēt nō eſſent vir
tutes. Similiter ſi p̄cederet dictamē rōnis:⁊ tamen nō pro
pter hoc eliceret actus:habitꝰ eius nō eſſet virtꝰ: ſicut nec
actus virtuoſus/vt dictū eſt. Et poteſt diffinitio breuius
ſic poni in forma. Uirtꝰ moralis acq̇ſita eſt habitꝰ inclinās
ad actū volūtariū elicitū vel imꝑatū cōformiter ad dicta/
men recte rōnis. ¶ Quantū ad articulū ſecundū/ponitur
cōcluſio vnica ad q̄ſtionē reſpōſiua. ¶ Uirtꝰ nō eſt poten/ Artic. 2.
tia/paſſio/nec actus:ſed habitus ad rationē rectā cōformi Conclu/
ter elicitus vel imperatꝰ. Iſta cōcluſio ſatis patet quātum ſio reſpō
ad ſingulas particulas ex p̄dictis p̄cedenti arti. Pħs tamē ſiua.
eam ꝓbat.ij. Eth.c.v.quātū ad ſingulas partes q̄ꝫ non ſit R
potentia:q̇a ꝓpter potentias neq̄ꝫ boni dicimur neq̄ꝫ ma/
li:nec laudamur nec vituperamur. virtute aūt dicimur bo
ni ⁊ laudamur:⁊ vitijs mali ac vituperamur: ergo poten/
tia non eſt virtꝰ. ¶ Preterea potentie inſunt nobis a natu
ra:virtutes aūt ex electiōe volūtatis (ad intellectū priꝰ ex/
preſſum)vt ſupra dictū eſt in notabili tertio. Itē virtus eſt
principiū quo:potētia aūt principiū quod: et per cōſequēs
nō eſt potentia. Qđ etiā virtus nō ſit paſſio:ꝓbat ſimiliter
q̇a ſm̄ paſſionē neq̄ꝫ boni neq̄ꝫ mali ſumꝰ : neq̄ꝫ laudamur
nec vituperamur.et hoc ſimpliciter ⁊ abſolute cōſideratas
nō vt dirigunť a rōne recta. Nemo em̄ : q̇a iraſciť aut timet
ſimpliciter bonus eſt aut malus . Sed ſi iraſciť vel timet:
quomodo aut q̄n oportet ⁊c. bonꝰ. ſi quō non oportet ma/
lus. ¶ Preterea: virtꝰ eſt ſm̄ electionē:paſſiōes vero non:
quia frequēter p̄ueniūt deliberationē et volūtatis electio/
nē. ¶ Preterea: ſm̄ paſſiōes dicimur moueri: q̇a ſunt actꝰ
appetitus ſenſitiui:ſm̄ quos mouemur immediate et etiā
ad actꝰ exteriores. Sed ſm̄ virtutes(quia ſunt habitꝰ)nō
mouemur immediate : ſed bene diſponimur ad ꝓducēdū
actus virtuoſos quibꝰ bene mouemur. Qđ non ſint actus
virtuoſi vel vitioſi: ꝓbat.c.iiij.quia virtutes ſunt firme et
immobiles.i.difficulter mobiles:actus vero tranſeunt/et
ſunt facile mobiles. Qđ autem ſint habitus: probat:quia
ſm̄ omnes virtꝰ eſt aliquid in anima ⁊ nō paſſio nec poten
tia:⁊ ſub paſſione cōprehendit actū:ergo habitꝰ. Cōſequē
tia tenet a ſufficienti diuiſione. Hec em̄ tria dūtaxat ſunt in
anima. Qđ etiā ſit habitꝰ recte ratiōis cōmēſuratꝰ: oſtēdit
quia virtus coniectatrix eſt medij qđ dirigit ac determinat
ratio recta. ¶ Preterea:cōcluſio illa quātū ad oēs ſui par
tes ſatis patet ex diffinitione virtutis ⁊ eius declaratione.
Tantū de artic.ij. ¶ Quantū ad articulum tertiū/dubita Artic. 3.
tur circa ea q̄ dicta ſunt de habitu. Et eſt primum dubiū in Dub. 1.
qua potētia ponēdus eſt habitꝰ. Pro illo dubio vide Oc/ S
kam.q.xj.⁊.x.tertij ſentē.⁊.q.xvj.ij.qđli.⁊.q.xvij.iij.qđli.
Itaq̄ꝫ poſt Ockā:reſpōdeť ꝑ aliquas ꝓpoſitiōes. ¶ Pri/ ppō. 1.
ma. Neceſſe eſt ponere habitꝰ in potentia executiua corpo/
rali. Probať:quia potētia executiua corporalis poſt mul/
tos actus corporales elicitos poteſt in cōſimiles actus fa/
ciliꝰ q̄ꝫ ante hmōi actus elicitos:vt manifeſtū eſt in ſcripto
ribus ⁊ in citharedis : et ſimiliter in alijs artificibus.ergo
in illis potentijs executiuis (puta corporalibꝰ mēbris) eſt
aliq̇d additū vel ablatū/ꝑ quod iam poſſunt qđ prius nō
potuerūt. Nihil aūt eſt ablatū/vt patet:ergo aliq̇d additū
ſed illud eſt habitꝰ/vt patet ex diffinitiōe habitꝰ ſupra poſi
ta. Eſt em̄ qualitas genita ex actibꝰ. Nulla em̄ corporis di/
ſpoſitiōe aut medicina ſine frequētatiōe actuū poteſt indu
ci. Non em̄ niſi citharizando cithariſte ſimus:vt dicit pħs
ergo. Ita habet Ockā.q.xvij.tertij.quodli. ¶ Scđa ꝓpo
ſitio. Neceſſe eſt ponere habitū in potētia cognitiua tā ſen/ ppō. 2.
ſitiua q̄ꝫ intellectiua. Probať:quia potētia cognitiua poſt
cognitionē intuitiuā et primā abſtractiuā/poteſt in ſimilē
cognitionē abſtractiuā abſente obiecto ⁊ priori cognitiōe
in quā non poſſet niſi p̄ceſſiſſet cognitio intuitiua ⁊ abſtra
ctiua:vt patuit in.ij.diſtin.iij. ergo aliq̇d eſt derelictū ꝑ qđ
potentia(trāſeuntibus prioribꝰ cognitiōibus ⁊ obiectis)
poteſt qđ alias nō poſſet. Illud aūt derelictū eſt habitus.
quia ex actibus genitum ⁊c. inclinans ad ſimiles. Uerum

illud derelictū quidā nomināt ſpecies ſenſibiles vel intel/
ligibiles intētiões aut phātaſmata. Sed ſiue ſic ſiue aliter
nominētur/ſunt habitꝰ: cū eis cōueniat tota diffinitio ha/
bitus. ¶ Similiter poteſt argui de noticijs adheſiuis. Ex
perimur em̄ ꝙ ꝓpoſitiōi p̄mo ignote/vel dubitate poſt p̄/
mū aſſenſum ꝑ rōnē acq̄ſitū eiuſqꝫ frequētiā/aſſentimꝰ ad
nudā eius apphēnſionē/nō cogitātes de rōne ꝓbāte cui an
te primū aſſenſum nullo modo aſſentiremꝰ: ergo eſt aliq̄d
derelictū in potētia qđ prius nō fuit a p̄mo aſſenſu: nūc ad
ſimilem inclināte ⁊ hoc eſt habitꝰ: alioq̄n intellectꝰ nō eſſet
aliter in potētia poſt actū q̄ ante omnē actū: qđ falſum eſt
Cū poſt p̄mū actū poteſt in aliquos actꝰ in quos nullo mo
do potuit ante p̄mū actū. Et hec eſt ratio phi. iij. de aīa ad
ponendū habitꝰ intellectuales: q̄a per habitū intellectꝰ cū
volumꝰ intelligimꝰ/etiā obiecto deſtructo. Itē ſm Ockā
q. xvij. iij. qđli. in potētia apprehēſiua/ſimiliter et adheſiua
poſt frequētes actꝰ imaginādi reddit̄ q̄s prōptus ad cōſi/
miles actus/ad quos nullo modo redderet̄ prōptus ante
omnē actū imaginādi: ergo ex illis actibꝰ imaginādi relin
quet̄ aliq̄d: qđ nihil aliud eſt q̄ habitꝰ. ¶ Si dicis vt idem
arguit: phātaſia qn̄qꝫ exit in actꝰ imaginādi ſine omni actu
cōſimili preuio: ſicut patet in furioſis ⁊ freneticis: q̄ mul/
tos habent actꝰ imaginādi: et pleraqꝫ loquūtur q̄ prius in
ſanitate nō imaginabātur. Similiter patet de ſomniātibꝰ
aut dormiētibꝰ: q̄ multa ſomniāt q̄ prius nō imaginabant̄
Reſpondet̄: ꝙ in talibꝰ eſt multitudo actuū diuerſimode
ordinādoꝝ: q̄ aliter ordinātur in ſanitate ⁊ aliter in infirmi
tate: aliter in vigilāte/⁊ aliter in dormiente. Et q̄libet illoꝝ
actuū p̄ſupponit aliquē ſibi ſimilē in ſano et vigilāte. Et il
lo modo dormiēs format ꝓpoſitiões ⁊ ſyllogizat: q̄a vigi
lans audiuit ꝓpoſitiões et terminos ⁊ cōſimiles imagina
tur tales adinuicē ordinādo ⁊ cōponēdo/alio ordine q̄ vi
gilans audiuit. ſicut puer nōdū peritꝰ ſermone voces quas
audiuit alio ordine imaginat̄ ⁊ repetit. Hec ille. ¶ Tertia
ppō.3. propoſitio. Nō poteſt ſufficiēter et euidēter ꝓbari ꝙ aliq̄s
habitꝰ ſit in appetitu ſenſitiuo ponēdus. Probat̄ poſt Oc
kam. q. xvj. ſecundi qđlibeti: q̄a omnia q̄ experimur nobis
ineſſe poſt frequentiā actꝰ: experimur qn̄qꝫ in nobis ꝑ trāſ
mutationē corꝑalem ſine frequētia actꝰ appetitiui. Quod
probat̄: q̄a omnis talis inclinatio/puta ad gulam/ad dele
ctationē carnis: poteſt induci per qualitates corꝑales: ac
per artem medicine ⁊ alias vias. Nam medici ꝑ artē ſuam
diminuūt cōcupiſcētias: ⁊ ſic diſponūt ad actꝰ caſtos. Ta/
les etiā inclinatiões auferūtur ꝑ trāſmutationē corporalē:
puta ꝑ generationē caloris vel corruptionē caloris aut fri/
goris ſine omni actu appetitus ſenſitiui. ¶ Preterea: poſt
magnū exercitiū actuū appetitꝰ ſenſitiui: ſi corpus notabi/
liter trāſmutetur ꝑ infirmitatē/potationē vel comeſtionē:
ita fortes paſſiões et actus inſurgūt in appetitu ſenſitiuo:
ſicut ſi nō preceſſiſſent hmōi actꝰ exercitioꝝ laudabiliū: ꝓ/
pter augmentū caloris/frigoris ⁊ aliarū qualitatū: qđ non
videt̄ poſſe/ſi habitus poneret̄ in appetitu ſenſitiuo. Illi
em̄ ſi ineſſent mitigarēt hmōi paſſiões. Nō igit̄ pōt ſufficiē
ter ꝓbari ꝙ habitus generent̄ ex actibus in appetitu ſenſi
tiuo immediate ſubiectiue exiſtentes in appetitu ſenſitiuo
q̄uis ex actibus apprehenſiuis multi habitus immediate
generent̄ vt refert Ockā vbi ſupra. Nec poſt multos actꝰ
appetitiuos experitur q̄s ſe magis inclinatū ad cōſimiles
actus immediate ꝑ habitus: ſed ſolum mediate. Puta qn̄
appetit comedere ⁊ bibere: tunc poſt comeſtionē alicuius
calidi/experit̄ ſe magis inclinatum ad actū cōcupiſcētie q̄
ante actus appetendi: ſecus in cognitiua ſenſitiua. ¶ Si
queritur. Quid ergo eſt illud quod manet poſt actꝰ appe/
titiuos. Ad hoc reſpōdet̄ ſm mentē doctoris prefati vbi ſu
pra: ꝙ ſm phm quādoqꝫ ſunt paſſiões ſuꝑabūdātes qn̄qꝫ
deficiētes. Quado ſunt paſſiões ſuperabundātes: tunc ad
eliciendū actꝰ virtuoſos: oportet aliquā qualitatē deſtrue/
re in homine: que ad talē paſſionē inclinat. et iſta qualitas
frequenter forte eſt calor. Exemplū. Intemperatus ⁊ incō
tinens: in quibus tales paſſiones concupiſcentie ſuꝑabun

dant: ꝑ macerationem carnis et ſubtractionē cibi/remittit
qualitatem illam inclinatiuā ad paſſiões cōcupiſcentie. Et
poſſibile eſt ꝙ eo ip̄o quo talis qualitas inclinatiua ad paſ
ſionē cōcupiſcētie remittit̄ vel extinguit̄: generetur ſimul
qualitas corporalis inclinans ad actus tēperatos. Siqui/
dem remiſſio qualitatis corporalis ſit per cōtrariā volūta/
tem. De hoc tamen magis ad medicos. Si aūt ſint paſſio/
nes deficientes: tūc primo generat̄ aliqđ inclinatiuum ad
paſſionem talem: ſiue aliqua qualitas precedens corrūpa/
tur ſiue nō: q̄a forte nō ſemꝑ quādo aliqua qualitas corpo
ralis generatur: alia ſtatim corrumpit̄. Non tamē oportet
dicere/ꝙ tales qualitates inclinatiue ad actus conſimiles
immediate generent̄ ex actibus appetitus ſenſitiui: ſed ſo
lū mediate. Actꝰ em̄ poſteriores actibꝰ appetitiuis generāt
immediate tales q̄litates: vt docet doc. vbi ſupra. vide ibi.
Et ſicut dictū eſt de virtute temperātie: cuius actꝰ maxime
excitant̄ per trāſmutatiões corporales: ita etiā videt̄ poſſe
dici in alijs virtutibus: licet in alijs ſit minus euidēs. Non
tamē videt̄ neceſſitas ponendi habitus generatos imme/
diate ex actibus appetitiuis/ſenſus inclinātes ad ſimiles
actus/quin omnia poſſunt ſaluari per qualitates corpora/
les/vt de actibꝰ fortitudinis ⁊ ſimilibus. ¶ Quarta ꝓpo
ſitio. Probabile eſt/⁊ autoritatibus cōſonum in appetitu ppō.4.
ſenſitiuo ponere habitus ex actibus appetitiue potētie im
mediate genitos/ad actus ſimiles inclinātes. Probat̄: q̄a
omnis potentia que poſt actus frequentatos poteſt in cō/
ſimiles/et nō contrarios: requirit habitum inclinātem ad
tales actus: appetitus ſenſitiuus eſt huiuſmodi: niſi impe
diatur per voluntatis imperium. ergo. Maior videt̄ no/
ta ex p̄cedentibus. Minor ꝓbatur: quia experimur ꝙ poſt
frequentes actus fortitudinis: aliquis facillime ⁊ cum de/
lectatione aggreditur terribilia: ad que primo ante frequē
tiam actuum/nō niſi cum quodā timore ac difficultate ag/
greſſus eſt. Nec videtur hic ſufficere corporis diſpoſitio: q̄a
etiam in corpore equaliter diſpoſito experimur maiorem
promptitudinem ad actus fortitudinis poſt frequentiam
actuum q̄ ante. ergo preter qualitatem corporalem (puta
accenſionem ſanguinis circa cor: que prouocat iram ad ap
petitum vindicte) oportet ponere aliud inclinatiuum ad
actus fortitudinis: quoniā poſt frequentiā actuum etiam
non irati: inclinamur ad ſimiles actus: hoc autē inclinati/
uum nihil aliud eſt niſi habitꝰ: ergo. ¶ Item potentia de
ſe indifferens ad plures actus: in quorū vnū aliquādo fer/
tur determinate: ita ꝙ nō in oppoſitū: niſi ꝑ imperiū volū/
tatis tanq̄ potentie ſuperioris: indiget habitu ex actibus
genito inclinante ad huiuſmodi determinate. Sed appetit
tus ſenſitiuus eſt huiuſmodi: ergo. Maior patet: quia hu
ius determinationis magis nunc q̄ prius oportet aſſigna
re cauſam. Et hec nō ſemꝑ eſt qualitas corꝑalis: vt ſtatim
argutū eſt: nec imperiū volūtatis. Nam in furioſis vſu ra/
tionis carētibꝰ: patet ꝙ in ſimiles actꝰ tendūt eis quos pri
us frequētarūt: nec ab eis retrahunt̄ niſi ꝑ triſticiā aliquā
vincentē nō plus q̄ brutū: ergo in eis eſt habitꝰ ex prioribꝰ
actibꝰ derelictꝰ: eos ad ſimiles inclinās ⁊ determinās. Hu
ic ꝯcluſiōi vident̄ cōcordare dicta cōia. Nā ibi ponēdi ſunt
habitꝰ bene vel male dirigētes: vbi ſunt paſſiões dirigibi/
les: tales ſunt i appetitu ſenſitiuo ſm p̄dicta: g̊. Itē. j. Ethi
coꝝ. c. vlti. Virtutes morales ſunt in ꝑte irrōnali q̄ tn̄ ꝑtici
pat rōnē/⁊ eſt obediētialis rōni. Hec aūt pars eſt appetitꝰ
ſenſitiuꝰ. Itē. iij. Ethico. c. ij. Poſt hec de tēperātia dicamꝰ.
Vident̄ em̄ irrōnalium partiū he eſſe v̄tutes. Loquit̄ de
fortitudine ⁊ tēperātia: ꝑ partes irrōnales/obedientiales
tn̄ rōni: intelligit appetitū ſenſitiuū. vt. j. Ethi. exponit ſan
ctus Tho. ⁊ idem videt̄ ſentire ꝯmētator cōmen. vlti. p̄mi
Ethicoꝝ. ¶ Verū ne auto. ille videantur negare v̄tutes a
voluntate/eſt aduertendū ꝙ phs ꝑ partē irrōnalē/obediē
tialem tn̄ rōni (qđ addit̄ ꝓpter appetitū naturalem) intel
ligit omnē appetitū cognitionē preſupponentē/tam ſenſi/
tiuum q̄ intellectiuū. Unde. j. Ethico. c. vlti. ponit duplex
irrationale: ⁊ ſimiliter duplex rationale in hoie. Nā quod/

dam eſt irrationale/qđ non participat ratiōe ſicut planta⸗
tiuum:⁊ potētia nutritiua in homine. Quedā aliqualiter
participāt rōne/ſm̄ ꝙ ſunt nata obedire rōni:exemplificat
ſicut cōcupiſcibile.i.appetitꝰ ſenſitiuus q̄ cōcupiſcit. Nam
frequēter pħs noīa in bilis ponit loco nominū verbaliū in
tiuus q̄ dicūt actū.Et vniuerſaliter appetibile.i. appetiti⸗
uum:qđ dicit ꝓpter intellectiuū appetitū:ſcilicet volūtatē
Nam appetitꝰ tam ſenſitiuꝰ ꝙ̄ volūtas ꝑſuaderi poteſt in⸗
crepari ⁊ admoneri vt ꝓcedat vel nō ꝓcedat ad actuū ſuo
rū executionē.¶ Similiter diſtinguit duplex rōnale.Qđ
dam eſt rōnale principaliter ⁊ in ſeipo:ſiue(vt aliĳ dicunt)
per eſſentiā ſicut intellectꝰ.Quedā ſunt rōnalia q̄a obedi⸗
unt rationi:ſicut filiꝰ patri q̄ ſuut rōnalia ꝑ participationē
Et ita in hoīe eſt aliqua vis irrōnalis tantū/ſicut potentia
nutritiua.Quedā vero rōnalis tantū/ſicut intellectꝰ et ra⸗
tio.Quedāvero ſm̄ ſe irrōnalis:rōnalis aūt participatiue
ſicut oīs vis appetitiua tam cōcupiſcibilis ꝙ̄ iraſcibilis et
volūtas.Hec Tho.in cōmēto.Et ſm̄ hoc diuidit pħs vir⸗
tutē in intellectualē ⁊ moralē:ponens intellectualē in rōna
li ꝑ eſſentiā/ſcilicet in rōne ſiue intellectu.Moralem in ra⸗
tionali ꝑ participationē:ſcilicet in appetitiua parte q̄ inclu
dit vtrūqꝫ appetitū ſenſitiuū et volūtatē.Eſt ergo volun⸗
tas irrōnalis ꝑ eſſentiā:rōnalis aūt per participationē. Nō
ergo pħs per partē irrōnalem intelligit tantū appetitum
ſenſitiuū:ſed omnē appetitū:⁊ ita volūtatē.Huic cōcordat
ſan.Tho.p̄ma ſcđe.q.lvĳ.arti.vĳ.in ſolutiōe ſcđe rōnis: di⸗
cens. Rationale ꝑ participationē nō ſolū eſt iraſcibilis et
cōcupiſcibilis:ſed omnino.i.vniuerſaliter appetitiuū : ſub
ppō.5. X appetitiuo aūt cōprehēdiť volūtas.Hec ille.¶ Quinta
ꝓpoſitio.In volūtate ponēdus eſt habitus ex actibꝰ ſuis
elicitis generatꝰ.Probať nam licet volūtas ex ſua liberta⸗
te poſſit in actū ſuū:velle ſcilicet ⁊ nolle reſpectu cuiuſcūqꝫ
obiecti:etiā quātūcūqꝫ intenſum ſine habitu. Nā actꝰ ſui eli
citi ſunt i plena ſua ptāte:⁊ quātū ad ſubſtātiā actꝰ: ⁊ quā⸗
tū ad eiꝰ intēſionē. Patet:nā circa obiectū p̄mo oſtēſum re⸗
ſpectu cuiꝰ volūtas nullū priꝰ habuit actū:et ita nec habitū
poteſt habere velle aut nolle tāte intenſionis/ꝙ potiꝰ elige
ret mori ꝙ̄ actū illū mutare:patet in martyribus nolentibꝰ
immolare idolis: ⁊ hereticis nolētibus reuocare errores.
Et ſicut primū actū tante intenſiōis poteſt elicere ad oſten
ſionē obiecti ſine habitu: ita ⁊ ſcđm ⁊ tertiū/ ⁊ ſic de aliĳs:
quia in omni actu volūtatis req̄riť oſtēſio obiecti ſine qua
nec poteſt velle nec nolle. Nihilominꝰ ponendi ſunt habitꝰ
in volūtate:q̄uis ſm̄ Ockā.q.xvĳ.tertĳ qđli.illud diffici⸗
le poſſit ꝓbari:ſed ſolum ꝑſuaderi ⁊ rationabiliter teneri.
Probať:quia q̄libet experiť in ſeipſo/ꝙ poſt multos actꝰ
elicitos in volūtate circa aliqđ obiectū faciliꝰ inclinať ⁊ in
tenſius ad eliciendū actꝰ cōſimiles mō poſt multos actꝰ ta
les/ꝙ̄ prius : ideo licet volūtas poſſit elicere actū cōtrariū
illi inclinatiōi ꝓpter libertatem ſuā: tamē hoc erit cū diffi⸗
cultate et cū triſticia:⁊ tamē prius poterat cū tanta delecta
tione elicere illū actū cōtrariū ſicut nūc iſtū. Exemplū:ali⸗
quis perſonā ignotā primo oſtenſam poteſt eque faciliter
amare vel odire:⁊ tamen poſt multos actꝰ diligēdi elicitos
circa illā nō pōt eā odire niſi cū triſticia. Sed actꝰ diligendi
reſpectu illius ꝑſone elicit cū delectatiōe et faciliter ⁊ cum
magna inclinatiōe:ergo nunc aliq̄d ſic inclinās iam eſt in
eo qđ prius nō fuit in eo:et illud nō poteſt eē qualitas cor⸗
poralis:cū volūtas nō ſit virtꝰ organica:ergo erit habitus
ex actibꝰ genitꝰ:ſiquidē nihil aliud poteſt aſſignari. ¶ Co
rollariū. Reſpectu omniū/ reſpectu quoꝝ poniť habitꝰ in
parte ſenſitiua:poteſt poni habitꝰ in volūtate. Probať:q̄a
reſpectu omniū obiectoꝝ ſenſus/poteſt voluntas habere
actū et hūc frequētare vnde cauſať inclinatio:qua faciliter
et cū delectatiōe maiori poteſt elicere actū:hoc aūt non ſit
ſine habitu:igitur. ¶ Secundo ſequiť: ꝙ maior eſt neceſ⸗
ſitas ponēdi habitū in potētĳs apphenſiuis tam ſenſus ꝙ̄
intellectus/ꝙ̄ in appetitiuis. Patet quia in apprehēſiuis
oportet poni habitū ad eliciendū actū ſimpliciter: ita ꝙ ſi⸗
ne habitu elici nō poſſet: vt patet ex ꝓpoſitiōe ſcđa. Sed in
appetitiua nō poniť hac de cauſa(q̄a ſine habitu ad oſten⸗
ſionē obiecti poteſt elici actꝰ)ſed tantū ꝓpter maiorē incli
nationē/facilitatē et delectationē. Cuius rō eſt:q̄a potētia
apphēſiua poteſt habere actū circa obiectū:obiecto nō pre
ſente in ſe vel cognitiōe:ſed appetitꝰ nō exit in actū ſuū niſi
obiecto actualiter cognito:⁊ ita appetitꝰ non poteſt eſſe in
actu ſuo/niſi alia potētia/ſcilicet cognitiua ſit in ſuo actu.
Phātaſia aūt ſiue ſenſus interior poteſt eſſe in actu:dū ſen
ſus exterior nihil actu ſentit:et intellectus ſimiliter dū ſen⸗
ſus actu nō ſentit. ¶ Scđo dubitať:ad q̄d ponať habitus
ſiue q̄d opereť in potentia. Reſpōdeť/ ꝙ cōiter quattuor Dub.2.
cōditiones attribuūtur habitui tam a pħo ꝙ̄ a doc. Nā fa AA
cit potentiā/in quo eſt/elicere actū ſuū ad quē inclinat de⸗
lectabiliter/faciliter/prōpte ⁊ expedite. Cōtra moleſtantia
quoad p̄mū:reſiſtētia cōtraria quoad ſecundū: retardātia
quoad tertiū:cōtra impediētia quoad quartū . Verū/licet
ille ꝯditiones frequēter inueniūtur in habitu:nō tamē vni
uerſaliter in omni habitu:nec ſufficiūt ad ponēdū habitū.
Primū patet: q̄a habitꝰ inclinās intellectū ad ſpeculandū
vel ad aſſentiendū alicui principio vel cōcluſioni naturali
non delectat intellectū:licet delectatio poſtea ſeq̄ poſſet in
voluntate ſibi cōplacente in illa ſpeculatiōe. Itē habitꝰ in⸗
clinans ad odiendū aliquē non inclinat delectabiliter: ſed
magis triſtabiliter. Nullꝰ em̄ delectabiliter vult alteri malū
licꝫ ſi malū illud ſequiť: volūtas delecteť. Scđm ꝓbať:q̄a
habitꝰ qn̄qꝫ poniť ꝓpter ſubſtantiā actus: vt patet in potē
tĳs apprehēſiuis: vt dictū eſt ꝓpoſitiōe ſcđa prioris dubĳ.
vnde huiꝰ dubĳ ſolutio pendet ex priori. Quare breuiter
diciť:ꝙ habitꝰ quādoqꝫ poniť neceſſario ꝓpter ſubſtantiā
actꝰ qui ſine habitu a potētia elici nō poſſet: vt ſupra habi⸗
tū eſt. ¶ Poniť etiā ad inclinādū potentiā: ⁊ ſic inclinādo
potentiā coagit potētie ad ꝓductionē actꝰ tanq̄ cauſa par
tialis:⁊ ex hoc ꝙ coagit ſeq̄ť facilitatio ⁊ prōptitudo eliciē
di actū:et q̄a habitꝰ determinat potentiā in eliciēdo.i.recti
tudo ſm̄ inclinationē habitꝰ. Nā expedite.i.ꝯformiter ad i⸗
clinationē habitꝰ recte vel diſtorte ſm̄ ꝙ habitꝰ fuerit vtuo
ſus ⁊ vitioſus. Et ex illis ſeq̄ť delectatio i eliciēdo actū. Cō
placet em̄ ſibi potētia i facilitate prōptitudine ⁊ expeditiōe
maxime qn̄ obiectū ē cōueniēs prōpte valet.i. feſtināter ex
pedite .i. recte. Vide ꝓ hoc dubio Ockā.q.xvĳ.tertĳ qđli.
¶ Tertio dubitať: vtrū inclinatio habitꝰ differat ab habi⸗
tu. vel generalius: vtrū inclinatio forme differat a forma. Dub.3.
¶ Pro ſolutiōe notandū poſt Ockā.q.xix.tertĳ qđlibeti.
⁊.q.iiĳ.tertĳ ſenten̄.ꝙ inclinatio dupliciter accipiť. Vno
modo large:⁊ ſic nihil aliud eſt ꝙ̄ eſſe in potentia ad aliud
ſine omni actiuitate ad cōtrariū. Sic diciť materia inclina
ri ad omnem formā ad quā eſt in potentia : et ſic inclinatio
nihil addit ei qđ inclinať : ſed et ipſa forma vel materia q̄
eſt in potentia ad aliud. Scđo modo accipitur ſtrictius: vt
addit actiuitatē ei qđ inclinať. Et ſic inclinari eſt eſſe in po
tentia naturali ad aliquid : reſpectu cuius habet actiuitatē
illo modo materia nō inclinať ad quācunqꝫ formā. Mate
ria em̄ reſpectu forme nullā habet actiuitatē : et illo modo
accipiť:cū habitui attribuiť. ¶ Et per hoc reſpōdeť ad du
biū/ꝙ inclinatio forme importat aliquem conatū forme ſi
ne quo eſſe poteſt forma: qđ nihil aliud eſt ꝙ̄ actio quedā:
ſiue actus quem forma ſic inclinādo producit: ⁊ per conſe⸗
quens inclinatio forme diſtinguiť a forma qđ ꝓbať de ha⸗
bitu. Nā habitꝰ aliquādo inclinat intellectū:aliquādo nō:
dormientē em̄ nō inclinat. Nō em̄ dormiens experiť ſe incli
natū ad intelligendū:ſed tantū cū euigilat . Cū ergo talis
trāſit de cōtradictorio in cōtradictoriū:aliq̄d eſt in intelle⸗
ctu quādo euigilat:qđ non eſt in eo dū dormit: et hoc non
eſt habitus: q̄a ille idē eſt in dormiente ⁊ vigilante:ſequiť
ergo ꝙ eſt diſtinctū ab habitu. Similiter graue in loco ꝓ⸗
prio nō inclinat ad illū: q̄a inclinatio eſt virtualiter reſpe⸗
ctu abſentis nō habiti ſed habendi. Sed quando eſt extra
locū tunc inclinat ad actū/ſcilicet motum deorſum:⁊ tamē
grauitas manet vbiqꝫ : igitur inclinare eſt actum cauſare.
¶ Sed diceres graue quieſcens ſuperius ſuꝑ trabem in⸗

clinat deorſum: ⁊ tñ tunc nullũ actum habet cũ quieſcat.
¶ Preterea: habitus ⁊ paſſiones ſenſus inclinant volũ-
tatem: ⁊ tñ nihil agunt in voluntate. ¶ Ad primũ dr: ꝙ
graue quieſcẽs ſup trabem ſemꝑ inclinatur ad motũ de-
orſum actiue. Nam tandẽ frangeret ſuſtentãs ipm: et tñ
cũ frangit: nõ plus inclinatur ꝙ̃ prius: niſi eſſet tanta reſi-
ſtentia ſuſtentãtis, ꝙ vinceret actionẽ grauis in ipm. Et
tũc graue ꝓprie nõ inclinat: eo ꝙ tunc nõ habet aliquã
actionẽ reſpectu ſuſtentãtis. Sicut nec inclinat ad locũ
Dub. 2. dum eſt in loco ſuo naturali: q2 tũc nõ habet actionẽ ali-
quã reſpectu ſuſtentãtis: q2 tũc nõ habet actionẽ aliquã
reſpectu loci naturalis. ¶ Si queris q̃ eſt actio grauis ĩ
trabem dũ quieſcit. Reſpondet ꝙ eſt actio deperditiua.
Prima ſcz diminutio virtutis reſiſtendi trabis: ſcda actio
eſt fractio trabis: tertia eſt motus grauis deorſum: oĩm
hoꝝ grauitas eſt cauſa effectiua. ¶ Ad ſcdm dr, ꝙ habi-
tus ⁊ paſſiones ſenſitiue nõ inclinãt ꝓprie actualiter vo-
luntatẽ: niſi dum habẽt aliquã actionẽ in voluntate. Vñ
dum obiectũ habitus nõ apprehendit: puta ꝯcupiſcibi-
le, habitus nõ inclinat. Nullus eñ obiecto non apphen-
ſo experit ſe inclinari. Nã inclinationi habitꝰ p̃ſupponit
apphenſio obiecti: ⁊ tñ ita habitus eſt in ſenſu vel intel-
lectu dũ nõ apphendit obiectũ, ſicut dũ apphendit. Dũ
vo apphendit obiectũ: q̇libet experit ſe inclinatũ ad cõ-
cupiſcibile: niſi eſſet habitꝰ fortior in volũtate vincẽs: et
ita neceſſe eſt nũc aliq̇d eſſe in volũtate qđ prius nõ inerat
ꝓpter tranſitũ de ꝯtradictorio in ꝯtradictoriũ: ⁊ hoc nõ
põt eſſe niſi actus in volũtate ꝓductus: ⁊ iſte actus dici
põt primus motus q̇ ſtatim ſequit apphenſionẽ ꝯcupiſci-
bilis. Et ſimile eſt de habitu vitioſo in volũtate: q̊ exiſtẽ-
te ⁊ apphẽſo obiecto, ſtatim ſentit ſe hõ iclinatũ ad actũ
vitioſum: q̃ inclinatio nõ põt eſſe, niſi actus quidã in vo-
lũtate ꝓductus. Cuiꝰ actus ſm aliquos habitꝰ vitioſus
eſt totalis cã: ⁊ nullã reſpectu eius volũtas habet cauſa-
litatẽ: ſm alios vero apphenſio ⁊ potentia ꝯcurrũt acti-
ue cũ habitu. ¶ Sed tũc eſt dubiũ quõ actus ille excuſa-
tur a pctõ mortali. Nã ꝙ non ſit mortalis ptz: q2 ſtat cum
grã: nã ponamꝰ ꝙ in aliquo ſit habitus vitioſus luxurie:
puta in incõtinente. Habitus ille manet infuſa grã: q2 ha-
bitus acq̇ſiti nõ ꝯtrariant infuſis. Talis ꝯtinẽs apphen-
ſo obiecto ꝯcupiſcibili: ſentit ſe inclinatũ ꝑ habitũ vitio-
ſum. Habet eñ ꝯcupiſcentias malas: ꝙ̃uis eas nõ ſequi-
tur: vt vult pħs. Si g̊ inclinatio eſt actus in voluntate
quõ excuſat a mortali qm̃ ſtat cũ gratia. Qui dicũt actũ
illum cauſari ab habitu tanꝙ̃ a cã totali et nõ volũtate,
facile dicũt: ꝙ iõ nõ eſt pctm̃: q2 nõ voluntariũ. Nullus
aũt actus a voluntate nõ elicitus: neqꝫ imꝑatus eſt volũ-
tarius: nec imputat ad pctm̃: neqꝫ ad vituperiũ. Qui vo
dicũt actũ illũ ſimul a volũtate cauſari: ꝯñr dicere habẽt
ꝙ licet volũtas ſit libera reſpectu cuiuſcũqꝫ actus ab ea
eliciti, abſolute ꝯſiderando actũ: tñ ꝯſiderando actũ ali-
quẽ volũtatis in ordine ad aliũ actũ vel habitũ p̃ceden-
tẽ, nõ ſemꝑ eſt libera. Vñ ponamꝰ ꝙ obiectũ charitatis
ſit hoc totũ. Deus ⁊ q̇cq̇d deꝰ vult diligi: ⁊ ꝙ diligã deũ
charitatiue. Oſtenſo tñ ꝑ intellectũ ꝙ deus vult iohan-
nem a me diligi. Jam ſtãte priori actu quo volo diligere
deũ: ⁊ q̇cquid deus vult a me diligi: nõ ſum liber ad non
diligendũ iohãnem. Et breuiter volũtas volens efficaci-
ter añs: nõ põt nolle ꝯñs apphenſum vt tale: ⁊ tamẽ iſte
actus reſpectu antecedẽtis ⁊ ꝯñtis ſunt diſtincti: q2 pñt
ſeparari. Sic exiſtẽte habitu vitioſo in volũtate apphen-
ſo ꝯcupiſcibili obiecto, nõ eſt libera volũtas vt nõ incli-
netur. Et ita iſte actꝰ inclinationis: q2 non eſt in ptãte vo-
luntatis: ſicut nec habitꝰ vitioſus, poſtꝙ̃ fuerit acq̇ſitus
nõ imputat ad pctm̃: ⁊ ꝑ hũc modũ excuſant primi motꝰ
a pctõ. Et hoc videt Aug. iij. de li. ar. iuxta finẽ dicere: ꝙ
nõ eſt in ptãte nr̃a quibꝰ viſis tangamur. q̇bꝰ viſis ꝑ intel-
lectũ: tangamur ꝑ affectũ, ſcz voluntatẽ. Non ergo ſunt
illi motus primi pctã: neqꝫ etiã meritorij ſi fuerint ab habi-
tu virtuoſo. Et licet volũtas nõ ſit libera quãtũ ad actũ
alius inclinationis: eſt tñ libera ad nõ ſequendum eum.
Põt eñ ex ſua libertate ſm inclinationẽ gratie actũ con-
trariũ elicere cũ maiori conatu: ⁊ auertere intellecũ a cõ-
ſideratione prioris obiecti: vt ceſſet primus actus ſiue in-
clinatio. Nam habitus qñ ſtat ſub actu cõtrario, tũc non
inclinat: neqꝫ habitus ille cogit volũtatẽ ad ꝯſentiendũ
ſue inclinationi actu elicito libero: q̇n poſſit elicere actũ
ꝯtrariũ diſſentiendo: licet quãdoqꝫ difficile ſit nõ ꝯſenti-
re. Vide latius Ockam. q. iiij. tertij ſentẽ. ¶ Quarto du- Dub. 4.
bitatur: vtrũ ex vno actu virtuoſo poſſet acq̇ri virtꝰ ſeu
habitus virtuoſus. Dimiſſis multoꝝ opinionibꝰ: ſuppo-
no nũc cũ pħo: ꝙ virtus eſt forma vel q̄litas augmẽtabi-
lis. hoc eſt intẽſibilis ⁊ remiſſibilis: ꝙqꝫ intenſio ſit per
additionẽ gradus ad gradũ eiuſdẽ rõnis ſe vnientiũ: ac
vnã qualitatẽ ꝯſtituentiũ. de quo in. j. diſt. xvij. quo ſup-
poſito: primo videat de re: ſcdo de noĩe. De primo dico: cũ
habitus ⁊ virtus generat ex actibus, vt dictũ eſt: q̇libet
actus gignit aliquã partem habitus quã vocamus gra-
dum. Partẽ dico certe intẽſionis: maiorẽ vel minorẽ: ſm
ꝙ actus ipſe eſt ꝑfectior vel minꝰ ꝑfectus: puta ſm ꝙ eſt
diuturnior: aut cũ maiori conatu potentie elicitus. Bre-
uiter ſm ꝙ actus ille eſt intenſior vel remiſſior: ſm ħ ma-
iorem vel minorẽ partem gradus ꝓducit: ſic g̊ primus actꝰ
aliquẽ gradũ ꝓducit: ſecũdus actus aliũ eiuſdẽ tñ rõnis
⁊ ſpeciei cũ priore q̇ primo vnitur: ⁊ tertiꝰ actus ſimiliter
aliũ gradũ vel partẽ numero prioribꝰ vniendũ, ⁊ ſic de
alijs. Et quãto plures gradus ꝓducunt ⁊ vniũtur: tãto
qualitas illa ex hmõi gradibus cõpoſita erit intẽſior. Et
quãto intẽſior: tanto firmiꝰ inheret ſubiecto: tanto minꝰ
mobilis: ⁊ tanto fortius inclinat ad actus ſimiles. Exem-
plũ eſt de illuminatiõe medij: ſi eñ primo ponit in medio
aliquo lux remiſſa modice candele: lumẽ q̇dẽ remiſſum
in medio ꝓducit. Si addit ſecũda candela: lumen aliud
numero ꝓducit ⁊ priori vnitur: ⁊ mediũ magis illumina-
tur: ⁊ ita ꝑ multiplicationẽ illuminãtium, claritas medij
magis ⁊ magis intendit. Sic g̊ ꝑ diuerſas cãdelas lumẽ
lumini addit: ac ꝑ hoc claritas medij auget. Ita ꝑ actus
ſingulos aliq̇s gradus gignit: q̇bus vnitis ⁊ intẽſis vir-
tus noĩatur. Et ſic lux maior gradũ luminis generat ma-
iorem pluribꝰ parũ lucẽtibus. Ita oꝑatio intẽſa, intẽſio-
rem gradũ habitus ꝓducit ꝙ̃ plures oꝑationes remiſſe.
Sic etiã eſt videre de guttis lapidẽ cauantibꝰ: nã q̄libet
gutta aliq̇d operat in lapide cauando: licet ſenſu imꝑce-
ptibile: donec frequẽter cadentibus guttis, tandẽ appa-
ret lapidis cauatio. ¶ Nec valet quorũdam dictũ: ꝙ vlti-
ma vel. 1000. gutta cauat in virtute prioꝝ: q2 nõ eſt aſſi-
gnare q̃ ſit illa virtus quã gutte preuie p̄ſtent poſterio-
ri. Nec ꝑ priores lapis diſponitur ad cauationẽ: q2 quero
de illa diſpoſitiõe q̃ vtiqꝫ nõ fieret niſi ꝑ introductionẽ
alicuiꝰ qualitatis: ſed nulla põt aſſignari: nõ liquefactio
manifeſtũ eſt: nec humiditas: qm̃ ſi totꝰ iaceret lõgo tpe
in aqua, nõ caueret: nec plus ad cauationẽ diſponeret.
Ideo nõ plus vltima gutta operat in lapide ꝙ̃ prima, ſi
equali vehemẽtia cadũt. Sed quelibet aliquãtulum ca-
uat: ⁊ cauatio modica ꝑ priores guttas inducta, ꝑ poſte-
riores augmentat: ſic ſuo mõ de habitu ⁊ virtute. Patet
g̊ ꝙ ꝑ quãlibet operationẽ virtuoſam aliq̇d virtutis (qđ
eſt ſubſtãtiale virtuti ⁊ ꝑs eius) ꝓducit. Et ſi q̄libet ꝑs
virtutis eſſet virtus: ꝑ quãlibet operationẽ virtuoſã vir-
tus ꝓduceret ſaltem partialis: lz ꝓpter eius remiſſionẽ
eius inclinatio ad actus ſimiles nõ ꝑciperet donec ꝑ plu-
res actus intenderet. Hec de re ipſa. ¶ De noĩe: q2 noĩa
ſunt ad placitũ: põt virtus vno mõ accipi ꝓ qualibet q̄li-
tate genita ex actu virtuoſo nata inclinare ad ſimilẽ ſiue
intenſe ſiue remiſſe. Alio mõ accipit ſtrictius pro quali-
tate genita ex actu vel actibus virtuoſis: difficulter mo-
bilitate intenſionis ꝙ ſufficit inclinare potentiã ꝑcepti-
biliter ad ſimiles actus, delectabiliter, faciliter prompte
⁊ expedite eliciẽdos: ⁊ ita cõiter accipit tã a pħo ꝙ̃ a do-
ctoribus, vñ dicit pħs. j. Ethicoꝝ. c. viij. Vna irundo ver

nō facit: necꝫ vna dies: ita nec beatum vna dies: nec paucum tēpus. Eſt aūt beatitudo operatio ſm virtutem ꝑfectiſſima: ⁊ ita virtutē nō facit operatio vna vel pauce. Et ij. eth. frequēter declarat ex multis operationibꝰ virtutē generari. Cuiꝰ ſignū dicit eſſe voluntatē. i. delectationē ſupꝑuenientē in operibꝰ. Primo igit mō accipiendo virtutem ex vno actu virtuoſo ſiue remiſſo generat virtus: q2 aliquid virtutis. Accipiendo vero ſecūdo mō: virtus ex pluribus actibus frequētatis generat: ⁊ nō ex vno ſolo niſi (qđ rarum eſt) valde extēſo. Ex quo ſequit ꝙ ſic ſtricte accipiendo virtutē: nō q̄libet pars virtutis eſt virtus. Patet: q2 gradus remiſſus eſt pars virtutis: ſed non eſt virtus. ¶ Scđo ſequit / ꝙ virtus nō eſt eſſentialiter. i. abſolute virtus. Patet: quia oīs denoīatio eſſentialis ⁊ abſoluta cōuenit oībus que ſunt eiuſdē rōnis: ſed virtꝰ nō cōuenit parti virtutis / gradui ſcꝫ remiſſo: que tamē ſunt eiuſdē rōnis eſſentialis cū toto. ¶ Tertio ſequitur ꝙ nomen virtus cōnotat intētionē habitus: ꝓpter quā ꝑceptibiliter ⁊ prompte inclinat ad actus ſimiles quo cōnotato deficiente deficit ⁊ ſuppoſitio. Vn̄ ſicut lapis nō đ cauus donec multis minimis partibꝰ ablatis apparet cauitas. Ita gradus virtutis ꝑ ſingulas operatiōes acq̄ſiti nō dicūtur virtus donec intendant vt mō dicto inclinēt. Et ſicut đ de v̉tute: ita dici pōt de habitu: ꝙ nō quelibet pars habitus dicetur habitus: ſed ſolū intēſa difficulter mobilis. Et ſm hec opꝫ diffinitiōes tā virtutis q̄ꝫ habitꝰ

Dub. 5. FF ſuppoſitas moderari. ¶ Quinto dubitat de ſubiecto virtutis: vtrū in ſola voluntate: an in appetitu ſenſitiuo ſolo ſit virtus moralis: an in vtroꝗ. Huiꝰ dubij ſolutio ſatis habet ex ſupradictis preſertim in dubio. Vn̄ breuiter đ: ꝙ virtus ſeu habitus virtuoſus intrinſece eſt in ſola voluntate ſubiectiue. Patet: q2 in eadē potētia ſunt actꝰ ⁊ habitꝰ ab eo genitꝰ: ſed in ſola voluntate eſt actꝰ intrinſece virtuoſus: ergo. Probatōes patent ex dictis. ¶ Secūdo đ: ꝙ virtus extrinſeca denoīatiue eſſe pōt in appetitu ſenſitiuo: ſimiliter ⁊ in potentia executiua. Patet q2 vbicūꝗ pōt eſſe habitus inclinās ad actum ꝯformiter rationi recte elicitū vel imperatū a volūtate pōt eſſe virtꝰ ſed talis actus pōt eſſe in potentia appetitiua ⁊ executiua: nā volūtas pōt imperare illis potentijs: q̄m eis p̄ncipatur p̄ncipatu politico / ſcꝫ appetitui ſenſitiuo / aut diſpotico / puta potentie executiue. ¶ Tertio đ: impoſſibile eſt virtutē moralē eſſe in aliq̄ potentia inferiori ad voluntatē: niſi ſit virtus ei correſpōdens in volūtate. Probatur: q2 nulla virtus denoīatione extrinſeca pōt dici virtus niſi ſubordinet virtuti eſſentialiter ⁊ intrinſece: ſicut nec actus pōt dici extrinſece virtuoſus: niſi imperet ab actu virtuoſo intrinſece: ſed in ſola voluntate eſt virtus intrinſece ſine qua nō eſt virtꝰ extrinſeca denominatione igit nō pōt eſſe virtus extra voluntatē: niſi ſit virtus correſpōdens in volūtate. Vide Ockam. ij. quodli. q. xvj. itē q. x. tertij ſenten. ¶ Sexto dubitat: q2 ſatis dictū eſt vir-

Dub. 6. BB tutē gn̄ari ex actibus virtuoſis: ⁊ etiā ex eiſdē augmētari ſicut dicit p̄hs ca. ij. Sed nō ſolū gn̄ationes ⁊ augmentationes ex eiſdē ſiūt ⁊ ab eiſdē. ſ. operationibꝰ: eſt dubiū quō virtus ⁊ gn̄aliter habitꝰ corrūpit. ¶ Reſpondet ꝙ virtus duobꝰ modis corrūpit. Primo ꝑ habitū ꝯ̄riū genitum ex actibꝰ vitioſis. Vn̄ introducto errore circa aliquā ꝯcluſionē / ſcia eius corrūpit. Similr̄ in virtute morali introducto habitu vitioſo ꝑ frequentatos actus vitioſos / corrūpitur p̄exiſtens virtus. Habitus em̄ vitioſus cōtrariatur virtuoſo: iō ſimul ſtare non poſſunt. Sicut em̄ mediū extremis ꝯtrariat: ita habitus inclinās ad mediū cōtrariat habitui inclināti ad extrema: ⁊ accipio habitū et virtutē ſcđo mō ſtricte ꝓ habitu intēſo. Et dico notanter ꝑ habitū ꝯtrariū nō ꝑ actum vitioſum: nā actus vitioſus ſtat cum virtute acquiſita: ſic econuerſo actus virtuoſus ſtat cū vitio acq̄ſito. Primū patet in virtuoſo in peccatū lapſo: talis adhuc ſentit inclinationē ad actū virtuoſum: licet nō ſequat ſenſualitatem ſuā. Hoc aūt nō eſt niſi ab habitu virtutis prius acquiſite. Scđm patet de nouiter cōuerſo: q̇ graues patitur inclinationes ad actus vitioſos: q̄bus cū difficultate ⁊ magno conatu reſiſtere opꝫ: tales aūt inclinationes ſunt ab habitu vitioſo p̄us acq̄ſito / ⁊ manente cū actibus virtuoſis. Nec ſolū habitus vitioſus ſtat cū actu virtuoſo moraliter: ſed etiam ſtat cum gratia ⁊ actu meritorio eadeꝫ rōne qua ſupra: nec gratia q̄ eſt habitus infuſus: cōtrariat habitui acq̄ſito: ſed acq̄ſitus ꝯtrariatur acq̄ſito. Nec obſtat qđ dicit p̄bus. c. j. . ij Ethico. Adhuc aūt ex eiſdē ⁊ ꝑ eadem / ſcꝫ opera / ſit oīs virtus ⁊ corrūpitur. hoc em̄ intelligit mediate: nā ex operibus vitioſis frequētatis generat vitiū ꝯtrariū virtuti: ꝑ qđ īmediate virtus corrūpitur. Non em̄ actus habitui: ſed actus actui / ⁊ habitus habitui ꝯtrariat. Scđo modo corrūpitur virtus / quaſi p̄uatiue ꝑ negligentiā ⁊ longā ceſſationē actuū virtuoſoꝝ. Nā ſicut habitus generat ex actibus: ita etiā ex eiſdē cōſeruat. Non quidem ſimplr̄ ꝙ nō poſſit eſſe ſine actibus / ſm ꝙ nō pōt diu manere ſine actuū frequētatione: ſicut manifeſte patet in habitibus memorie: manet tn̄ vnus diutius: alius corrūpitur citius ſm ꝙ fuerit magis vel minꝰ intenſus. Ratio aūt huiꝰ nō eſt alia niſi natura habitus. Sūt em̄ quedā ita a deo condita / vt nō ſolū a ꝯtrario poſitiuo corrūpant: ſed etiam ꝯtinuo fluāt ad nō eſſe niſi cōſeruētur ab alio: quoꝝ aliq̄ ipſe inſtituto: nature īmediate cōſeruat: ſicut angelos et ſpūs rōnales. Aliqua ꝯſeruat mediate: ſicut lumē mediāte luce vel luminoſo: ⁊ hoꝝ aliqua ſic mediate ꝯſeruat ꝙ ceſſante mediato cōſeruāte ſtatim deſinūt cōſeruata per ipſum. Quedā nō ſtatim: ſed remoto ꝯſeruāte (non deo ſed medio) ſiue minus p̄ncipali ſucceſſiue corrumpi incipiūt: ⁊ nō diu ꝑmanēt: vnū tn̄ diutius altero ſm differentiā ꝯditiōis ſue nature: tales ſunt habitꝰ tam intellectiui q̄ꝫ morales. Et forte hoc voluit apl's ad Roma. viij. Vanitati creatura ſubiecta eſt. Eo ꝙ nihil qđ creatum eſt ex ſe poterit ꝑmanere: ⁊ ad vtrūꝗ referri pōt illud ſtatī allegatū. Ex eiſdē ⁊ ꝑ eadē ſit oīs virtus ⁊ corrūpit. Similr̄ aūt ⁊ ars ex eiſdē / ⁊ ꝑ eadē intellige ꝯtrario mō ſe habentibus vel habentia: vt ſicut ex operibꝰ frequētatis generatur habitꝰ: ita ex eis neglectis corrūpit. Et ſicut ex operibus bonis generat habitus laudabilis: ita ex cōtrarijs ꝯtrarij. Vno aūt cōtrarioꝝ genito in aliquo ſubiecto: neceſſe eſt alterū cedere in eodē. ¶ Septimo dubitat: cum Dub. 7.

in eadē aīa ſunt plures habitus / tā apprehēſiui q̄ꝫ appetitiui: cur nō ſemꝑ inclināt potentiā ad actus cōſimiles: DD

⁊ quare plus vno tēpore q̄ꝫ alio. Et cū multi habitus ſimul inſint potentie: quare plus illi inclināt q̄ꝫ alius. Simul em̄ inſunt habitus diuerſarū ſcientiarū ⁊ virtutum. Reſpondet ꝙ quidā habitꝰ ad h̄ ꝙ inclinēt potentiā ad actū p̄requirūt apprehenſionē obiecti. Sic voluntas nō pōt elicere actum aliquē circa obiectū: niſi prius ꝑ intellectū app̄henſum ⁊ ipſi volūtati oſtenſum. Inuiſa enim amare poſſumꝰ: incognita v̉o nequaq̄ꝫ. ait Aug. x. de trini. c. j. ⁊ ita nec habitus inclinare pōt ad actū voluntatis niſi obiecto ꝑ actum intellectus p̄ſente. Quo ſic p̄ſente inclinat voluntatē ad eliciendū actum ſuū: nō aūt (vt dictū eſt) neceſſitat. Pōt em̄ voluntas libere elicere actum ſm inclinationem habitus vel ꝯtra: licet vnū delectabiliter: aliū triſtabiliter ⁊ cum quadā difficultate. Similr̄ đ de habitibus intellectiuis adheſiuis: qui nō inclināt intellectū ad aſſenſum: niſi actuali app̄henſione credende veritatis preuia. Dū aūt illa actu habet in intellectu: habitus adheſiuꝰ inclinat ad aſſentiendū: ſed habitꝰ apprehenſiui: q2 nō p̄ſupponūt cognitionē actualem in potentia: ſed ad ipſum inclināt: ideo ex varijs cauſis habitꝰ apprehenſiuꝰ quādoꝗ mouet: quādoꝗ nō: q̄nꝗ ille: quandoꝗ alius: vt experimur de habitibꝰ memorie: cuius varie ſunt particulares cauſe. Quādoꝗ ꝯtingit ꝓpter habitus intenſionē / qui magis mouēt q̄ꝫ remiſſiores. Quādoꝗ ꝓpter influētias celeſtes / quātum ad appetitꝰ potentie ſenſitiue. Quādoꝗ ꝓpter ꝯcurſum alicuiꝰ moto-

ris extrinſeci: quãdoq̄ ex cõplexione: aliquãdo ex volũ-
taria applicatione intellectus ad inquirendũ obiectum
aliqͦd: vel eliciendũ actum circa ipm̃: aliqñ ex p̄ſentia ob
iecti exterioris p̄ſentati ſenſibus: quãdoq̄ ex aliquo ſimi
li: quãdoq̄ ex ꝯtrario obiecti habitus quieſcentis: ex va
rijs quoq̄ alijs cauſis excitantibus latentes habitꝰ. Et
ꝑ oppoſita illoꝝ ſepe habitus impedit̄. Vñ difficile eſt
aſſignare in ꝑticulari cãm: cũ ſepe icipit itellectus de aliq̄
Dub. 8. II cogitare/neſciẽs vnde moueatur ad cogitandũ. ¶ Vlti
mo dubitat̄ vtrũ rectitudo actus ⁊ deformitas differãt
a ſubſtãtia actus. Ad illud dubiũ vide Ockam. q. x. ter-
tij. iuxta finẽ. ⁊ q. xiiij. tertij quotli. vbi inter cetera duas
ponit ꝯcluſiones. ¶ Prima. Nunq̄ actus ⁊ ſua rectitu-
do differũt. Probat̄ hoc dictũ in quotl̄. vbi. s. ⁊ in. iij q. x.
¶ Scd̃a ꝯcluſio. Aliquis eſt actus q̇ nõ põt ꝑmo eſſe re
ctus ⁊ poſtea deformis: ſed eſt neceſſario rectus: vt oſtẽ
dit. q. xiij. eiuſdem quotli. Dehinc rñdendo ad primũ du-
bium dicit ꝙ deformitas/ſeu difformitas actus nõ eſt ca
rentia iuſticie vel rectitudinis debite ineſſe actui: ſ; eſt ca
rentia rectitudinis debite ineſſe ipſi volũtati. quod nihil
aliud eſt dicere/niſi ꝙ volũtas obliget̄ ex iuſticia aliquẽ
actũ elicere: quẽ nõ elicit ſm̃ p̄ceptũ diuinũ: ⁊ iõ rectitu-
do actꝰ nõ eſt aliud q̄ ipſe actꝰ q̇ debite elicit̄ ſm̃ rõnẽ re
ctã. Hec ille. Cetera patẽt ex dictis in q̄ſtione. Et tantum
de illa queſtione generali. Queſtio. ij.

A **Secundo querit̄ ma**
gis ad materiã diſtinctionis: vtrũ ad credẽ
dum oĩa credibilia vna fides infuſa ſit ſuffi
ciens ⁊ neceſſaria. ¶ Premittent̄ in primo
Arti. 1. articulo notabilia termĩoꝝ declaratiua. Scd̃o reſpõſio
Nota. 1 ꝯcluſiua. Tertio mouenda ſoluent̄ dubia. ¶ Quãtum
ad ꝑmũ/notandũ ꝙ fides in ſcripturis varijs modis ac
cipit̄. Nam Alexãder de ales parte. iij. q. lxxiiij. mẽb. j. po
nit vndecim fidei acceptiones. Nam fides quandoq̄ ac-
cipitur ꝓ ſponſione. j. Thimo. v. Primã fidem irritam fe
cerunt. Quãdoq̄ ꝓ fidelitate. Hiere. vij. Perijt fides: ⁊
ablata eſt de ore eoꝝ. Quãdoq̄ d̾ ꝯſcientia de faciendo
vel nõ faciendo. Rom̃. xiiij. Omne qͦd nõ eſt ex fide: pec
catũ eſt. Glo. ꝯtra cõſcientiã. Qñq̄ dicit̄ generaliter aſ-
ſenſus ꝯcluſionis acceptus ꝑ rõnẽ ꝓbabilẽ: ſm̃ ꝙ argu
mentũ d̾ ratio rei dubie faciẽs fidem. Qñq̄ d̾ cognitio
patrie: Rom̃. j. Iuſticia dei in eo ſc; euãgelio/reuelatur
ex fide ĩ fidẽ. glo. Ex fide ſpei ĩ fidẽ ſpei. Qñq̄ d̾ ſimbo
lũ fidei qͦd credit̄: vñ Athana. Hec eſt fides catholica ⁊c.
Qñq̄ d̾ ſacramentũ fidei/ſc; baptiſmus: ſic dicit Aug.
ad bonifaciũ. Quid eſt aliud paruulos hr̃e fidem: niſi ſi
dei ſacramentum. Quãdoq̄ d̾ fides habitus informis.
Iaco. ij. Fides ſine opibus mortua eſt. Quãdoq̄ habitꝰ
charitate formatus. Rom̃. j. Iuſtus ex fide viuit. Quan
doq̄ pro actu credendi. Rom̃. x. Fides ex auditu eſt. Ha
rum tñ acceptionum tres ſunt magis in cõivſu: nã fides
aliquãdo accipit̄ pro actu: quãdoq̄ ꝓ habitu: quãdoq̄
ꝑ obiecto. Pro actu eſt aſſenſus veritatis reuelate. Pro
habitu eſt habitus ex hmõi aſſenſibus frequẽtatis acq̇ſi
tus: vel imediate a deo infuſus: inclinans intellectu; ad
aſſentiendũ veritatibus reuelatis. Pro obiecto eſt veri
tas credita aut res ꝑ ipm̃ ſignificata. De ꝑmo d̾ Rom̃.
x. Fides ex auditu eſt: auditus ꝑ verbũ dei. De ſcd̃o. Heb̃.
xj. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. qͦd de habituali
intelligendũ eſt. De tertio. j. Thimo. iiij. Enutritus ver-
bis fidei ⁊ bone doctrine quã aſſecutus es. Verbis fidei
ideſt veritatũ credendarũ. Et põt fides ſm̃ quãlibet ha-
rum acceptionũ ſubdiuidi. Nam fides tã actualis/q̄ ha
bitualis diuidi põt in fidem formatã/⁊ fidẽ informẽ: ita
diuidit magiſter poſt beatũ Aug. cũ dicit ĩ textu/ꝙ fides
accipit̄ pro eo quo credit̄ ⁊ eſt virtus: ⁊ pro eo quo credi
tur ⁊ nõ eſt virtus: fidẽ dicẽs eſſe virtutẽ q̄ charitate for-
matur: illã vͦo nõ eſſe virtutẽ q̄ ſine charitate eſt: que et
inanis eſt ⁊ mortua. Credimꝰ aũt fide actuali ⁊ habitua
li. Actuali formaliter: habituali tanq̄ diſpoſitione nos
diſponente. i. concauſante et inclinante ad actum credẽ-
di firmius eliciendũ. Poteſt ⁊ fides ſm̃ eaſdẽ acceptio-
nes diuidi in fidẽ acquiſitam/⁊ in fidem infuſam. Fides
etiã ſm̃ tertiã acceptionẽ põt ſubdiuidi multiplr̄ ſm̃ di-
uerſitatẽ articuloꝝ ⁊ veritatũ credendarũ: ⁊ ſm̃ has di-
uerſas acceptiones aliter ⁊ aliter fides habet diffiniri:
nã ⁊ varie diffinit̄ a ſanctis ⁊ doctoribus. ¶ Magiſter B
dicit. Fides eſt virtus qua creditur qͦd non videtur: ⁊ eã
declarando ſubdit. Qͦd tamen nõ de oĩbus que nõ vidẽ
tur accipiendũ eſt: ſed de his tm̃ que ad religionem per-
tinent: vt ait Aug. Hec diffinitio datur de fide habituali
formata: qͦd notatur in termino virtus. Hugo lib. j. de ſa
cramentis parte. x. c. j. ita diffinit fidem poſt expoſitionẽ
diffinitionis apoſtoli. Fides eſt certitudo. i. certa cogni-
tio quedã animi de rebus abſentibus ſupra opinione; ⁊
infra ſcientiã cõſtituta. Certitudo dicit. i. certa adheſiua
cognitio: per qͦd diſtinguit̄ ab eſtimatione/cõiectura et
opinione: que dubitationẽ ⁊ formidinẽ de oppoſito ſecũ
cõpatiũtur. Sed vbi adhuc dubitatio eſt (ait) fides non
eſt. Qͦd addit: infra ſcientiã/exponit: nõ quãtum ad me-
ritum: ſed quãtum ad cognitionẽ: niſi eñ credere aliqñ
plus eſſet q̄ vera videre: nequaq̄ viſio ſubtraheret̄/vt
fides mereretur: nec dictum fuiſſet. Beati q̇ nõ viderũt
⁊ crediderũt. Quãtum vͦo ad cumulũ felicitatis/⁊ ꝑfe-
ctionẽ veritatis/plus eſt p̄ſentem videre q̄ abſentẽ cre-
dere. Excluditur ergo viſio. i. euidentia ſciẽtie: q: ſi vides
inquit nõ eſt fides. Hec diffinitio generalis eſt cõueniẽs
tam actuali q̄ habituali infuſe et acquiſite: extendendo
certitudinẽ ad cognitionẽ actualem ſimul ⁊ habituale;.
Damaſce. in. iiij. ita diffinit ꝯformiter ad apoſtolũ. Fides
eſt eoꝝ que ſperant̄ hypoſtaſis. i. ſubſtantia. Vel ſic. Fi-
des eſt aſſenſus nõ inq̇ſitus circa primã veritatẽ. Hec dif
finitio datur quãtum ad actum ſuũ ꝑncipalem: qui eſt aſ
ſentire ꝑme veritati reuelanti: ⁊ ideo d̾ aſſenſus nõ inq̇-
ſitus/ſc; rõne argumẽtatiua: ſed acceptus per reuelatio
nem. Beatus Dionyſius in lib. de diuinis noĩbus ſic dif
finit. Fides eſt ratio ſimplex veritatis per ſe exiſtentis.
Per rationẽ ſimplicẽ intelligit cognitionẽ acceptã ꝑ re-
uelationẽ: nõ per argumentatiuã inquiſitionẽ: veritatis
per ſe exiſtentis. i. veritatis ꝑme vel veritatis certe. Bea
tus Augu. preter eã que ſupra dicta eſt: ad Conſentiũ ita
deſcribit. Fides eſt illuminatio mentis ad ſummã verita
tem. i. cognitio reuelata illuminãs mentẽ ad cognoſcen-
dum ſummã veritatẽ. Hec etiam datur de fide ſm̃ ꝑfectiſ
ſimũ credendi actum. ¶ Apoſtolus Paulus gentiũ ma C
giſter ad Hebre. xj. ita diffinit. Fides eſt ſubſtantia reru;
ſperandarũ: argumẽtum nõ apparentiũ. Pro intellectu
huius diffinitionis apoſtoli aduertendũ/ꝙ non diffinit
fidem in genere: ſed fide; formatã. Et quoniã illa eſt ha
bitus quidã vt infra dicetur: ⁊ habitus cognoſcitur per
actus ⁊ obiecta: ideo diffiniri debet per propriũ actum ⁊
ꝓpriũ obiectũ. Actus aũt fidei eſt credere: q̇ eſt actus in-
tellectus vero aſſentientis/ꝓcedẽs ex voluntatis impe-
rio: quia nullus credit niſi volens: ſm̃ beatũ Augu. ſuꝑ
Iohan. ⁊ ideo actus qui eſt credere nõ ſolum habet pro
obiecto verũ: qͦd eſt obiectum intellectus: ſed etiã fine;
vel bonũ: qͦd eſt obiectũ volũtatis. ⁊ per hec tria diffinit
apoſtolus fidem. Actũ innuit cũ dicit/argumentũ. obie-
ctum intellectus in verbo/nõ apparentiũ. Obiectũ eñ
fidei eſt veritas nõ viſa i. non euidens: cui firmiter adhe
ret fides: nõ ex rei euidẽtia: ſed ex autoritate diuina. Ob
iectũ voluntatis in verbo/rerũ ſperandarũ. In vͦbo ſub
ſtantia/qͦd pro genere ponitur innuit fidei quidditate;.
Vbi nota ꝙ ſubſtãtia nõ accipit̄ hic abſolute ꝓ re per ſe
ſubſiſtente/aut ꝓ rei eſſentia: ſed accipit̄ cõnotatiue: vt
d̾ a ſubſtando ꝓ quadã rei inchoatione: vt dicit ſanctus
Tho. ij ij. q. iiij. arti. j. ⁊ poſt eum Nico. de lyra in poſtilla
Seu pro cauſa aut fundamẽto rei/qua res ſubſiſtit in ſe
in eſſe ſubiectiuo: vl̄ in intellectu in eẽ obiectiuo: vt vult

gloſa Heb.xj. Sic ergo fides dr̄: ſubſtantia rerū ſperan-
darū (Hec ſunt bona in futura beatitudine nobis ꝯferē-
da: ſcȝ viſio ⁊ fruitio diuine eſſentie ⁊c.) inquātum eſt q̄-
dam inchoatio future beatitudinis: q: fides eſt p̄ma vir-
tus infuſa: ſine qua res ſperādas nemo cōſequi poteſt: ⁊
ita eſt cauſa rerū ſperandarū: q: facit res ſperandas quā-
doq̄ ſubſiſtere in nobis. qd̄ eſt dictu: facit ꝯſequi futura
bona: ⁊ ſic ſubſtat ſperandis: q: facit ea eſſe in credenti-
bus in futura vita vere ⁊ realiter q̄ ſunt nunc ꝑ fidem in
cordibus credentiū in eſſe cognito ſiue obiectiuo. Siqui-
dem fide cognoſcimus bona ſperata nonduȝ exiſtentia:
ſed in futura beatitudine poſſidenda: ac ꝑ hoc eſt funda-
mentū oīm bonoꝝ qd̄ nemo mutare pōt: ſine quo nō eſt
bona edificatio. hec glo. in effectu. Argumentū accipitur
ſm glo. ꝓ certitudine rerū que nō apparent: hoc eſt cer-
ta ⁊ firma adheſio. ❡ Pōt ergo diffinitio apl̄i ſic exponi
Fides formata eſt ſubſtantia rerū ſperandarū. i. inchoa-
tio q̄dam cauſa vel fundamentū aſſequēdi res ſperādas
in beatitudine. Argumentū nō apparentiū. i. certa ⁊ fir-
ma adheſiua cognitio. ſperandarū. i. nondū apparentiū
Que em̄ ſperamus nō apparent: ſm illud apl̄i Roma.
viij. Spes q̄ videt̄: nō eſt ſpes. nā qd̄ videt quis: quid ſpe-
rat. ❡ Per hoc qd̄ dicit̄/ ſubſtantia rerū ſperandarū/ di-
ſtinguit̄ a fide cōiter ſumpta: q̄ etiā eoꝝ eſt que ad beati-
tudinē nō ordinantur: ſic dicimus qnq̄. Credo iohānem
currere: ſimiliter ⁊ a fide informi: hec em̄ q: nō eſt meri-
toria: nō eſt ſubſtantia p̄ncipium vel cauſa ſperandarum
neq̄ per ipm̄ ſubſiſtunt ⁊ acquiruntur. ❡ Per h̄ qd̄ dr̄/
argumētum/ diſtinguit̄ ab opinione/ ſuſpitiōe ac dubita-
tione: que ſunt cū formidine de oppoſito. ❡ Per hoc qd̄
dicit̄/ nō apparentiū/ diſtinguit̄ a ſcientia ⁊ intellectu/ ⁊
generaliter a nō euidenti: per quā ſit aliq̄d apparens ⁊
quodāmodo viſibile intellectui. Et ex illis colligit ſan-
ctus Tho. diffinitionē ſic poſſe poni in forma. Fides eſt
habitus mentis quo inchoatur vita eterna in nobis/ fa-
ciens intellectū aſſentire nō apparentibus. Et addendū
erit firmiter. ⁊ certe al̄s cōueniret diffinitio ſua opinioni
⁊ ſuſpitioni. etiā ſi loco habitus poneret̄ noticia adheſi-
ua: eſſet generalior: q: tūc includeret vtrūq̄/ habitum et
actum. Neq̄ em̄ actus fidei excludit̄ in diffinitione apo-
ſtoli ſaltem formatus: ipſo em̄ meremur adipiſci ſperan-
da: vt patet intuenti: ſic ergo patet ꝙ ſingule diffinitōes
recitate bone ſunt ⁊ formales: ſi bene exponant̄: licet nō
eque generales. ❡ Poteſt aūt colligi ex p̄miſſis diffini-
tio generalis/ cōueniens fidei ſm ꝙ ꝑtinet ad theologi-
cam conſiderationē tam infuſe q̄ꝫ acq̄ſite: tam habituali
q̄ꝫ actuali: tam formate q̄ꝫ informi: que talis eſt. Fides eſt
noticia adheſiua/ certa ⁊ firma/ veritatꝭ ad religionē per-
tinentis/ ꝑ reuelationē accepta. Dicit̄ noticia adheſiua/
qd̄ includit tam actualem aſſenſum/ q̄ꝫ habitū acq̄ſitum
vel infuſum ad actū aſſentiendi inclinantē. Diuiditur em̄
cōiter noticia adheſiua in actualem ⁊ habitualem. Dicit̄
certa ⁊ firma ad excludendū noticias adheſiuas cū for-
midine de oppoſito. ❡ Ad intellectū tn̄ huius clauſule
eſt aduertendū/ ꝙ licet certitudo/ firmitas et euidentia
frequēter accipiūtur vnū pro alio a doctoribus: tamen ſi
ꝓprie accipiūtur termini/ nō parū differūt. Qua cogni-
ta differentia/ facile cognoſcitur quomō fides eſt certa/
firma ſeu euidens/ etiā cōparata ad alias virtutes intel-
lectuales. Certitudo ergo reſpicit obiectū (credite ſcȝ ve-
ritatis) infallibilitatem: nā certū eſt/ quod infallibile eſt
cui ſcȝ aſſentiendo nemo fallitur. ❡ Firmitas reſpicit in-
tellectus adheſionē: qua ſcȝ ꝯſtanter ſine formidine ad-
heret aſſentiendo veritati. ❡ Euidentia reſpicit manife-
ſtationis modū: quo ſcȝ veritas ſic manifeſtat̄: vt intelle-
ctus nō poſſit diſſentire: q̄ manifeſtatio ſit vel per cogni-
tionē experimentalē: que p̄ſupponit noticiā intuitiuam
terminoꝝ: aut ꝑ cōplexionē notā ex terminis: aut per de-
monſtrationē ex hmōi p̄ncipijs. Dicit̄ em̄ euidētia q̄ſi ex-
preſſa vel clara videntia aut viſio: ⁊ hec euidētia non eſt

fidei: ſed ſcientie ⁊ intellectus p̄ncipioꝝ. Fides enim eſt
nō apparentiū. i. veritatū non euidentiū. ❡ Fides ergo
eſt certa: imo certiſſima: imo oī humana cognitione vie
certior. Eſt em̄ reuelatoꝝ a deo: ſm illud Iohā. j. Deum
nemo vidit vnq̄. vnigenit⁹ filius q̇ eſt in ſinu patris: ip̄e
enarrauit. Et. ij. Pe. j. Non volūtate humana aliq̄n alla-
ta eſt ꝓphetia: ſed ſpūſctō inſpirati locuti ſunt ſancti dei
hoīes. Reuelata aūt a deo (q̇ eſt p̄ma ⁊ infallibilis veri-
tas: cui falſum ſubeſſe nō pōt) certiſſima ſunt q̇bus falli
eſt ipoſſibile. Non g̊ vincitur certitudo fidei certitudine
ſcīe humanit⁹ acq̇ſite: imo eā vincit: ꝓ quāto veritas pri-
ma q̄ deus eſt: cui fides innitit̄: infallibilior eſt quacūq̄
inq̄ſitione humana. Si vō ſciētia accipit̄ ꝓ certa viſione
in patria: adhuc nō eſt certior fide: nā q̇ ſe videndū p̄bet
in patria ipſe veritates fidei reuelauit in via: licet patrie
viſio ſit euidētior: ⁊ ita extendendo nomen certitudinis
ad euidentiā exponende ſunt autoritates ſanctorū: que
certitudinē ſcīe vidētur p̄ferre certitudini vie. ❡ Sed di.
Fides nō eſt tm̄ neceſſarioꝝ: ſed etiā ꝯtingentiū: ſicut ꝙ
xp̄s venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Cōtingen-
tia aūt mutari p̄nt: poſſet em̄ xp̄s nō venire ad iudiciū: ⁊
ſic hic articulus poſſet eſſe falſus: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō eſt quoad
veritatē infallibilis: ⁊ ſic nō eſt certus. ❡ Preterea cre-
dens ꝑ fidē pōt moueri dubitatiōe circa obiectū fidei: g̊
fides eius nō eſt certa: cū certitudo excludit oēm dubita-
tionē. ❡ Itē ſpei ⁊ charitati pōt ſubeſſe falſum: g̊ ⁊ fidei
p̄ſupponūt em̄ fidē. Aſſumptū ꝓbat̄. Pōt em̄ quis ſpe-
rare btitudinem q̇ p̄ſcitus eſt: ⁊ pōt charitate tendere in
aliud deceptus errore inuincibili/ q̇ nō expellit charita-
tem cū excuſat a pctō. ❡ Ad primū dr̄: ꝙ ꝯtingētia quorū-
dam articuloꝝ fidei nō tollit: nec minuit certitudinem fi-
dei nō plus q̄ꝫ neceſſitas articuloꝝ. Tum q: certitudo fi-
dei (q̄ eſt quedā infallibilitas) non innitit̄ neceſſitati ve-
ritatis credite: ſed diuine reuelationi que fallere nō pōt:
nō plus q̄n reuelat ꝯtingētia: q̄ꝫ dum reuelat neceſſaria:
q: reuelare nō pōt eſſe futurū: niſi illud ſit a deo p̄ſcitum
ſeu p̄uiſuȝ. Sed infallibilis eſt p̄ſcientia dei: ita ꝙ ſimpl̄r
impoſſibile eſt eā falli: qm̄ licet dei p̄ſcientia nō imponit
rebus neceſſitatē: ita ꝙ nō obſtante p̄ſcientia/ res aliter
poſſunt ſe hr̄e in ſenſu diuiſo/ ꝓ quāto ꝯtingēter ſunt pre-
uiſa: ⁊ poſſunt nō eſſe p̄uiſa ſeu p̄ſcita (qd̄ hic ꝓ eodē re-
cipio) nunq̄ tn̄ pōt reuelatio (q: p̄uiſum) fallere in ſen-
ſu cōpoſito: ⁊ ita impoſſibile eſt ꝙ reuelatū fallat: ⁊ hoc
ſufficit ad certitudinē fidei: nunq̄ credēs fallitur. Et ꝑ h̄
ad formā argumēti ꝯcedit̄/ ꝙ fides etiā eſt ꝯtingentium
ꝯcedit̄ etiam ꝙ ꝯtingentia poſſunt mutari de veritate in
falſitatē abſolute ⁊ in ſe ꝯſiderata: ſed ꝯſiderata in ordi-
ne ad diuinā reuelationē: ſm quā ꝯſiderationē ſubſunt
fidei: hoc eſt inquantum ſtant ſub p̄uidentia diuina: non
poſſunt eſſe falſa. Unde lȝ ſimpl̄r xp̄s poſſet non venire
ad iudiciū de potentia abſoluta: tn̄ ſtante reuelatione: ⁊
ꝑ ꝯſequēs p̄ſcientia dei/ nō pōt non venire ad iudiciū: q:
illa ſimpl̄r eſt impoſſibilis: xp̄s reuelatus ſeu p̄uiſus ad
iudiciū/ nō venit ad iudiciū: ⁊ ideo ꝯſequētia illa non va-
let: articulus fidei pōt eſſe falſus: g̊ pōt fallere credentē
fide: q: fallere credentē fide duo importat: ſcȝ ꝙ credēs
habet fidē de articulo: ⁊ ꝑ ꝯſequēs ꝙ articulus ſit reue-
latus: ⁊ ꝙ ſit falſus: q̄ duo ſimul ſtare nō poſſunt. ❡ De
ſecūda replica patebit diſt. ſequēti: vbi tractabit̄ per q̇d
corrūpitur fides: tn̄ in ꝓpoſito dr̄:/ ꝙ certitudo nō neceſ-
ſario tollit oēm motū dubitationis q̇ conſurgit ex parte
credentis: ſed tollit oēm fallendi poſſibilitatē. ❡ Ad ter-
tium. Cōceſſo ꝙ ſpei ⁊ charitati ſubſit qn̄q̄ falſum: vt de-
ducit argumentū: neget̄ ꝯſequētia: q: fides eſt virtus in-
tellectualis: cui⁹ obiectū eſt verū: ideo virtus itellectua-
lis penitus excludit falſum. Spei aūt ⁊ charitatis tanq̄
virtutū pertinentiū ad appetitū intellectualē: quarū ob-
iectū eſt bonū nō ſimpl̄r excludūt errorē. Pōt em̄ quis
ex charitate agere circa obiectū: circa qd̄ habet errorem
inuincibilē: quō nō ageret virtuoſe ceſſante errore: vt co

gnoſcens alienā credens eā eſſe ſuā: dū̄modo non fuerit
ipſe in culpa errandi: ⁊ ideo licet ſpes ⁊ charitas p̄ſuppo
nant fidē: tm̄ poſſunt circa obiectū cōe habere actum vbi
ꝯtingit error: non ꝑ actū fidei: ſed ꝑ aliū actū cognitiuū.
Non em̄ ſolus actus fidei ſufficit ad opus charitatis vel
ſpei: ſed requirūtur alij actus cognitiui q̄ nō ſunt actus
fidei. Gratia exempli: ad reddendū debitū vxori ꝓpter
diuinū p̄ceptū eſt actus charitatis: ⁊ tm̄ nō ſufficit fides
qua cognoſcit̄ debitū eſſe reddendū: ſed etiā opʒ ſcire ꝙ
illa ſit vxor: q̄ cognitio nō eſt cognitio fidei: ⁊ ſic de alijs.
F ¶ Dicitur ꝯſequēter in diffinitione fidei / firma / ad exclu
dendū ſuſpitionē ⁊ opinionē q̄ habent annexā formidi/
nē de oppoſito. Eſt em̄ firmitas adheſiōis de rōne fidei:
nam dubitans in fide infidelis eſt: vt habet̄ ex̄ de hereti/
cis ca. j. Et ſi infidelis: ergo fidem nō habet. Hinc in ſym
bolo Athanaſij dr̄. Hec eſt fides catholica: quā niſi q̄ſq̄
fide. firmi. cre. ſal. eſſe nō poterit. Et btūs Aug. in de fide
ad petrū / in oībus capitulis q̄bus credenda ꝓponit pre
mittit. Firmiſſime tene ⁊ nullaten⁹ dubites. Et bene dicit
firmiſſime in ſuplatiuo: q: viator nulli veritati firmi⁹ ad/
herere debet veritatibus fidei: qđ ⁊ in ſanctis martyrib⁹
exemplatū eſt: quos fides magis adherere fecit veritati
credite / ꝙ̄ aliqua ſcientia rei ſcite. Nam nec ꝑ blandimen
ta. nec per tormēta induci poterant: vt ꝯtra fidem aliq̄d
ſaltem oretenus dicerent: qđ in ſciētijs nō ꝯtingit. Stul/
tus em̄ eſſet q̄ pro quacū̄q̄ certa cōcluſione geometrica
mortē ſubiret: vt dicit ſctūs Bonauē. ¶ Dicit̄ veritatis
ad religionē ꝑtinētis: q: nō adheſio cuiuſlibet veritatis
ex autoritate dicentis (etiā ſi certa fuerit) fides dr̄: vt de/
clarat ſanct⁹ Aug. in enchiri. c. viij. ⁊ xv. Vn̄ quecū̄q̄ nō
ꝑtinent ad felicitatem ꝯſequēdam: neq̄ ad illā ꝯducunt
nō ꝑtinent ad religionē qua deus ſumm⁹ colitur in via:
vt tandē beatificet in patria. Vn̄ ait Augu. Cū querit̄ q̄d
credendū ſit: quid ad religionē ꝑtineat: nō natura iſta ri
manda eſt: queādmodū ab eis quos phyſicos greci vo/
cant. Et ſequit̄. c. xvj. Sunt em̄ q̄ neſcire / ꝙ̄ ſcire ſit me/
lius. ¶ Dicit̄ ꝑ reuelationē accepta: nā fides nō innitit̄
demonſtratiuis ꝓbationib⁹ / nec experientie / que gene/
rant noticiā euidentē: ſed tm̄ autoritati reuelantis: ⁊ ꝑ
G h hoc diſtinguit̄ a ſcientia / prudentia ⁊ ſapientia: ſimiliter
a viſione beatifica. ¶ Coſequēter notandū / ꝙ multiplr̄
differunt fides acquiſita ⁊ infuſa. Primo: q: fides acq̄ſi/
ta eſt habitus naturaliter acquiſitus ex actibus creden/
di frequētatis. Sed fides infuſa eſt habitus a deo ſupna
turaliter ⁊ immediate in aīa creat⁹. Eſt aūt fides infuſa
habitus (non ſm̄ diffinitionē habitus p̄cedenti queſtio
ne poſitā) ſed dr̄ habitus: q: eſt qualitas producta a deo
in aīa: inclinās ad eoſdem actus mediate vel immediate
ad quos inclinat habitus acq̄ſitus. Secundo differunt:
quia fides acquiſita īmediate inclinat ad actū credendi:
nec aliud coexigit niſi apprehenſionē credibilis. i. verita
tis credendi: ſicut etiā ex actibus hmōi īmediate eſt geni
ta. Exempli cauſa. Credēs referentē aliqđ credibile eſſe
veracem: ſtatim credit tale credibile ab eo relatum. ex
actu illo credendi / generatur habitus ille ad eliciendū
actum credendi: nec aliud aliq̄d requirit̄ ad actū creden
di: ſed habitus infuſus nunq̄ inclinat ad actū credendi
reſpectu cuiuſcū̄q̄ obiecti ꝓprij vel mediate ſine habitu
acq̄ſito aut actu ei⁹. Nā ſi puer baptizat⁹ nutriat̄ ſolus:
⁊ nō informetur de his que ſunt fidei: habet fidē infuſā
reſpectu illius cōplexi. Omne reuelatū a deo eſt verum:
qđ eſt eius ꝓprium obiectū: nunq̄ tm̄ pōt aliquē actū cir
ca illud elicere / ceſſante miraculo diuine illuminationis
niſi inſtruatur ꝙ oē reuelatū a deo eſt verū: ⁊ credat per
fidē acquiſitā ꝑ inſtructionē. Et ſicut requirit̄ fides acq̄/
ſita ad actū credendi illud cōplexū: ita requirit̄ fides ac/
quiſita ad credendū quēcunq̄ aliū articulū in ſpeciali.
Tertio differūt: q: fides infuſa eſt vnica circa oēs articu
los credendos: nō ſic fides acquiſita. De hoc infra in cō/
cluſione. v. ⁊. vj. Quarto differūt: q: fides infuſa corrūpi

tur per quēcunq̄ errorem circa quēcū̄q̄ articulū. Fides
acquiſita ſtat cū errore reſpectu alterius articuli ſeu ob/
iecti. hui⁹ declaratio patet infra in dubijs. Couenīūt aūt
fides acquiſita ⁊ infuſa in hoc: q: vtreq̄ inclināt ad actū
credendi. De acquiſita manifeſtū eſt ex dictis hui⁹ ⁊ pre/
cedentis queſtionis quō inclinat ad actū. ¶ Sed de ha/
bitu infuſo quō inclinat ad credendū articulos fidei / eſt
duplex poſitio: vtraq̄ ꝓbabilis: licet neutra demonſtra
ri poſſit. ¶ Prima ponit ꝙ ſicut fides acq̄ſita credit ve/
racitati teſtis aſſerentis credibile: ⁊ ideo credit articulo
aſſerto per ipm̄: nō em̄ credens innitit̄ certitudini ex eui
dentia obiecti crediti: ſed ex veracitate teſtis ſcʒ dei. Vn̄
q: credit illam tanq̄ p̄ncipiū deus verax eſt: credit illā.
Omne aſſertū a deo eſt verū: ex illa tanq̄ maiore dedu/
cit ſingulos articulos / ſubſumēdo: hoc eſt aſſertū a deo
ꝯcludendo: ḡ hoc eſt verū: q̄ credit̄ ſicut p̄miſſe ſunt cre/
dite: ⁊ per hoc fides dr̄ eē cognitio ex parte ⁊ in enigma/
te ⁊ obſcuritate: ſicut dicit apl's. j. Cor. xiij. Videm⁹ nūc
per ſpeculū in enigmate: tunc aūt facie ad faciē. Sequit̄.
Nūc cognoſco ex parte: tunc aūt cognoſcā ſicut ⁊ cogni
tus ſum. Et loquit̄ de cognitione fidei: q: habēs fidē nō
credit articulū verū eſſe ex euidentia obiecti: ſed ex hoc
q: aſſentit veracitati dei aſſerentis. Sic fides infuſa hʒ ꝓ
obiecto ꝓprio ⁊ īmediato hoc complexum. Omne reue
latū a deo eſt verū. in ſenſu in quo reuelat̄ eſſe verū: qđ
pōt eſſe p̄miſſa ⁊ p̄ncipium partiale / inferēs oēm articu/
lum fidei in ſpeciali: ſic arguendo. Om̄e reuelatū a deo
eſt verū in ſenſu quo eſt reuelatū eſſe verū. Sed deū eſſe
trinū ⁊ vnū / eſſe incarnatū / paſſum ⁊c. eſt reuelatum a
deo: ergo eſt verum. Et ſicut illud cōplexum eſt p̄ncipiū
inferens oēm articulū fidei in ſpeciali: ita habitus fidei
infuſe (cuius hoc cōplexum eſt īmediatū obiectum) incli
nat mediate ad oēm actum elicitum circa quēcunq̄ arti/
culum virtute illius cōplexi. ¶ Verū (vt dictū eſt) fides
infuſa nō pōt eſſe p̄ncipium ſufficiens cū intellectu ⁊ ap
prehenſione obiecti īmediati vel mediati ad eliciendum
actū credendi circa obiectū: ſed requirit̄ fides acquiſita
circa idem obiectū. Pōt em̄ dici ꝙ fides infuſa īmediate
inclinat ad actum circa ꝓprium obiectū: qui habita fide
acquiſita circa illud cōplexum: oē reuelatū a deo ⁊c. pōt
īmediate concurrere cū intellectu ⁊ fide acquiſita: ſicut
cauſa partialis ad eliciendū primū actum credendi theo
logicum ⁊ meritoriū / ſi fuerit formata circa illud cōple/
xum: ita ꝙ ille habitus eſt cā īmediata illius act⁹ nunc cu
ius p̄us eē cauſa nō potuit: q: defecit cauſa partialis ne/
ceſſario req̄ſita / puta fides acq̄ſita: ⁊ ideo immediata: q:
nō req̄rit alium actū p̄cedentē reſpectu alterius cōplexi
quaſi p̄ncipij reſpectu illius: ſed reſpectu alioꝝ articulo
rum ſpecialiū / habitus infuſus nō eſt cauſa īmediata: ſʒ
mediata: q: eſt cauſa cauſe: q: ad alios articulos non in/
clinat niſi mediante actu ꝓprio: ſicut habitus p̄ncipij nō
inclinat ad actum concluſionis / niſi mediante ſuo ꝓprio
actu: pro tanto em̄ inclinat ad actū articuli ſpecialis: q:
inclinat ad actū ꝓprij obiecti: ex quo inferri pōt quilibet
articulus ſpecialis. ¶ Sed cōtra illum modū ponendi
arguit̄. Si fides infuſa reſpicit hoc complexū tanq̄ obie
ctum ꝓpriū: ⁊ mediante actu ſuo circa illud inclinat ad
actus alioꝝ articuloꝝ: ſequit̄ ꝙ nunq̄ aliquis fide infu/
ſa aſſentiret illi. Deus eſt trinus ⁊ vnus. Probatio conſe
quētie: q: ſm̄ dicta aſſentio huic. Deus eſt trinus ⁊ vnus
q: reuelata eſt a deo: ⁊ omne reuelatū a deo eſt verum:
tunc quero / quō aſſentio huic: deum eſſe trinū ⁊ vnū / eſt
reuelatū a deo. ¶ Sed dicis quia reuelatum eſt a deo /
deum eſſe trinū ⁊ vnū: credo deum eſſe trinū ⁊ vnum re/
uelatum eſſe a deo: tunc iterum quero de illa: quomodo
illam credo: ⁊ erit ꝓceſſus in infinitum. Et per ꝯſequēs
nunq̄ aliquid credo firmiter: ſicut de ſcientia ꝯcluſionis
ſi reſolueret̄ in p̄ncipia: ⁊ illa p̄ncipia in alia in infinitū:
nunq̄ ſciretur illa cōcluſio: ſicut nunq̄ eſſe poteſt aliq̄d
qđ dependet eſſentialiter a cauſis infinitis. ¶ Si dicis

ꝙ aſſentio huic. Deum eſſe trinum ⁊ vnū eſt reuelatum
fide acq̇ſita. Cōtra. Tunc fides infuſa depēder in eſſe/et
in firmitate adheſionis alicui articulo a fide acquiſita ſi
cut a ṗncipio: ⁊ ſic fides acq̇ſita eſſet ꝑfectio: fide infuſa
tanq̄ cauſa equiuoca ſuo effectu. Reſpōdet admiſſo an
tecedente: neget ꝯſequentia. Ad ꝓbationē d: ꝙ aſſentio
huic: deus eſt trinus ⁊ vnus: q: reuelata eſt a deo: ⁊ huic
deū eſſe trinū ⁊ vnū reuelatū eſt a deo aſſentio: q: teſtem
hoc aſſerentē credo veracē. ſit apl's: ſit ſcriptura ſacra/a
qua audiui vel legi. Et huic aſſentio fide acquiſita ſicut
ex priorībus: q: ſicut dictum eſt: nunq̄ aſſentio alicui arti
culo fide infuſa ſine fide acquiſita: ⁊ ita nō ſit ꝓceſſus in
infinitum. Et cum ꝯtra obījcit ꝙ tunc fides infuſa depē/
deret ab acquiſita ⁊c. Negetur illa ꝯſequētia quātum ad
ambo illata: nam fides infuſa in eſſe a nulla creatura de
pendet: quoniā a ſolo deo creante infundit ⁊ cōſeruat:
nā infundit in baptiſmo infantibus: ⁊ cōſeruat nulla in
eis exiſtente fide acquiſita. ¶ Similr in firmitate nō de/
pendet: nā fides infuſa vltra firmitatē adheſionis quam
actui dat: fides acq̇ſita addit aliq̇d. Intēſio: ē itaqꝫ actuꝫ
elicit habens vtrāqꝫ fidē acquiſitā ⁊ infuſam: q̄ habens
acquiſitā ſolā: vt infra dicetur. et ꝑ ꝯñs firmius aſſentit.
Verū ꝙ fides infuſa ad ꝓducendū actum circa ſuū obie
ctum īmediatum vel mediatū coexigit fidem acquiſitam
tanq̄ partiale agens: ⁊ ita actus fidei infuſe depēdet taꝫ
a fide infuſa q̄ acquiſita: ſimilr a potentia ⁊ ab apprehē
ſione obiecti: que oīa cū deo integrāt vnā cauſam totalē
actus. Nec eſt alius actus fidei infuſe ⁊ acquiſite: ſed ad
eundem actū ꝯcurrit vtraqꝫ fides. Et licet fides acq̇ſita
actum ꝓducere poſſet ſine infuſa: ⁊ nō ecōuerſo: non tm̄
poſſet ꝓducere actū ita ꝑfectum ⁊ intenſum ac firmū ſi/
ne infuſa ſicut cum infuſa. Neqꝫ poſſet producere actum
theologicū ⁊ meritoriū ſine fide formata. Et ꝑ hoc patet
ꝙ acquiſita nō eſt ꝑfectio: infuſa tanq̄ cauſa effectu: q:
acquiſita nō eſt cā infuſe. De ꝑfectione tm̄ carū infra vide
bitur. ¶ Alia poſitio ꝙ fides infuſa īmediate inclinat ad
actus oīm articuloꝝ fidei: ⁊ nō ad vnū mediante alio: ſꝫ
eque īmediate ad quēlibet: ꝯcurrente tm̄ ſimul fide acq̇ſi
ta: ⁊ ponit hoc modo Ockam in quotli. iij. q. vij. Quia ſi
cut ſol īmediate ꝯcurrit cum cauſis inferioribus ad ge/
neratione rerū naturaliū/plantarū/aīalium/elemento
rum/mixtoꝝ: nō tm̄ ſine cauſis ſecūdis inferioribus. Sic
deus homini infundit fidē que eſt quidā habitus vniuer
ſalis/vniuerſalitate cauſalitatis: ⁊ ex ſua natura īmedia
te inclinat ad actū cuiuſcūqꝫ articuli ad quē īclinat fides
acquiſita. Et quia actus diuerſoꝝ articuloꝝ differūt ſpe/
cie: ſequit ꝙ fides infuſa eſt cauſa eoꝝ eq̇uoca ⁊ nō vni/
uoca: ſicut ſol reſpectu inferioꝝ ſpecie diſtinctoꝝ. Hec de
Arti. 2. illo articulo. ¶ Quātum ad ſcd̄m articulū eſt ṗma con/
Cōcl. 1. cluſio. Fides acquiſita ad credenduꝫ fidei articulos eſt
I neceſſaria. Probat illa ꝯcluſio autoritate apl'i Roma. x.
Fides ex auditu eſt: auditus autē per verbum chriſti. Et
premiſit. Quomodo credent ei quē nō audierūt: quō au
dient ſine predicante. que nō poſſunt intelligi de fide in/
fuſa: que nō eſt ex auditu ṗdicationis: ſed īmediate crea
ta a deo. Et ꝓbatur rōne Sco. diſt. preſenti. Ad creden/
dum articulos neceſſe eſt credere eccleſie: hoc eſt crede/
re eccl'iam eſſe veracem: hoc credim⁹ fide acq̇ſita: ergo.
Conſequentia nota. Maior eſt beati Auguān epl'a fun/
damenti ꝯtra manicheos. Euangelio nō crederem: niſi
crederem eccl'ie: ergo ſm eum libris canonicis/⁊ ſcriptu
re nō eſt credendū: niſi q: ṗmo credendū eſt eccleſie ap/
probanti libros illos ⁊ contenta in eis. Et licet quidam
libri autoritatē nō habeant ex autoribus ſuis: tm̄ firmiter
nō adheretur eis: niſi q: creditur eccleſie teſtificanti ve/
races eſſe illoꝝ autores. Unde ibidem ait Aug. Euange
lium nazareoꝝ nō admittā: q: non admittitur ab eccl'ia.
Minor ꝓbatur: q: ſicut fide acquiſita credo alījs hiſto/
rījs a famoſis viris ſcriptis ⁊ narratis: q: autores credū
tur veraces: ita credo euāgelio: quia eccleſia/cui credo:
approbat ⁊ tenet ſcriptores eorum veraces eſſe. Quod
ego audiens acquiro mihi habitum credendi eoꝝ dictis
¶ Preterea ſupra ꝓbatum eſt ꝙ nullus articulus credi
poteſt ſine fide acquiſita: q: fides infuſa non inclinat ad
aſſentiēdum cuicūqꝫ ſine fide acquiſita. ¶ Preterea hō
nō dubitat de veritate dei: quia illud naturaliter cuilibet
inſertum eſt/deū eſſe veracē. Nec dubitat de approbatio
ne eccl'ie/q̄ approbat dicta ⁊ ſcripta viroꝝ veraciū: g̊ eis
fide acquiſita ex auditu firmiter adheret. ¶ Scd̄a ꝯclu/ Cōcl. 2.
ſio. Non pōt naturali rōne ꝓbari/fidē infuſam ad credē K
dum fidei articulos eſſe neceſſariā. Probatur cōcluſio:
q: ad credendū oīa credibilia ſufficit fides acq̇ſita: ergo
preter illam alia nō eſt neceſſaria. Cōſequētia nota. Añs
ꝓbat: q: ſi aliquis puer gētilis vel iudeus nutriret inter
fideles nō baptizatus: ille nō haberet fidē infuſaꝫ: ſicut
nec charitatē/q̄ ſimul infundunt. Et tm̄ ſi inſtrueret iter
fideles (q: crederet ſuos inſtructores eē veraces) oīa
crederet q̄ xp̄ianus crederet. ¶ Preterea ꝑ ſolā fidē acq̄
ſitam pōt credi ſingulus articuloꝝ: g̊ oēs. Tenet ꝯña: q:
ſibi nō repugnat. Oē em̄ verū/vero ꝯſonat. Añs ptꝫ: q:
quocūqꝫ articuloꝝ ſignato/hūc pōt credi errando circa
aliū iſti articulo impertinentē: ⁊ tunc nō habet fidem in
fuſam: vt patebit. Et ꝑ ꝯñs credit articulū ſignatū ſine ſi
de infuſa. ¶ Item ſicut credo fide acquiſita referenti hi
ſtoriam: q: relatorem credo veracē: ita credere poſſuꝫ ſo
la fide acquiſita eccleſiam collectam ex viris grauiſſimis
(omne mendaciū dānantibus: ⁊ pro teſtimonio articu/
loꝝ ſanguinē ꝓprium ſponte fundentibus) eſſe veracē:
nec approbare niſi q̄ vera ſunt: ⁊ ꝓpter hoc credere q̇c/
quid eccleſia approbat: ſed oēs articulos fidei appro/
bat: ergo oēs credere poſſum ſola fide acquiſita. Conſe/
quētia nota cū maiore: ⁊ minor eſt manifeſta. Qd̄ auteꝫ
hec poſſit credere ſine ſine infuſa/ptꝫ: q: hec credere pōt
nō baptizatus exiſtens in mortali: in quo nō eſt fides in
fuſa. ¶ Item ſi poſſum credere ſola fide minus veraci/
bus hiſtoriographis gentilibus: quāto magis veracib⁹
chriſtianis vita ꝓbatiſſimis. ¶ Sed diceres: licet nō poſ
ſet probari fidem infuſam eſſe neceſſariam ꝓpter actus
credendi ſubſtantiā: tamen neceſſaria eſt propter firmio
rem adheſionem. Reſpondet. Et ſi fides infuſa facit fir
mius adherere q̄ ſola fides acquiſita: hoc tm̄ ratione na
turali probari nō pōt: tamen q: ſicut firmiter credo ſine
omni formidine de oppoſito/mūdum ṗceſſiſſe me ⁊ par
tes mūdi eſſe: ac ciuitates quas nō vidi: puta greciā/cō/
ſtantinopolim/hieruſalem/alexandriam: q: non dubito
de veracitate narrantiū hec vera eſſe: multo minus dubi
tare poſſum de veracitate ṗdicantium fidem maxime ſe/
quētibus miraculis ⁊ ſignis: ⁊ per ꝯſequens poſſum fir
miter fide per verbum eoꝝ ⁊ ſignoꝝ veracium teſtimo/
nia acquiſita credere eoꝝ predicationi. ¶ Preterea quis
poteſt errori firmiter adherere: ⁊ pro ei⁹ teſtimonio mo
ri: vt patet de hereticis ſine aliquo dono īfuſo: ergo mul
to magis pōt firmiter adherere veritati ſine fide infuſa.
¶ Tertia concluſio. Fidem infuſam poni preter acquiſi Cōcl. 3.
tam creditum eſt ⁊ expreſſum per ſcripturam. Probatur L
concluſio: nā ad Heb. xi. Impoſſibile eſt ſine fide place/
re deo. Sed multi placuerunt deo ſine fide acquiſita: vt
patet de infantibus pro chriſto ab herode occiſis: ⁊ ſimi
liter de infantibus baptizatis: ergo in eis fuit fides non
acquiſita/patet: ergo infuſa. Item de baptiſmo ⁊ eius ef
fectu. c. Maiores in ver. Illud vo quod opponentes. ⁊
in cle. j. de ſumma trini. in fine habetur de infuſione virtu
tum. vide de hoc Panor. in cap̄. Maiores. vbi. ſ. Item. j.
Corinth. xiij. Habitib⁹ infuſis: ſpei ſcilicet ⁊ charitati cō/
numerat fidem: ideo ⁊ ipſa eſt habitus infuſus. ¶ Item
iuſtus ex fide viuit. Roma. j. Item ibidem. iij. Per fidem
iuſtificamur ⁊ filij dei conſtituimur. Sed hec nō poſſunt
intelligi de fide acquiſita: que etiam in demonibus eſſe
poteſt: ergo de infuſa. ⁊ ſimilia īnumera ſunt in ſcriptu/
ra. Item ad Eph. ij. loquit apl's. Gr̄a eſtis ſaluati per fi/

dem:⁊ hoc nō ex vobis. Dei em̄ donū eſt. non ex operibꝰ
vt ne qs glorieṫ. qđ nō pōt intelligi de acqſita: hoc enim
opus noſtrū eſt: ſed de infuſa. Nō em̄ illa requiriṫ ſignū
eſt: q: duo audiūt eundē pdicantē: vident ⁊ eadē mira
cula faciētē: vnus credit/alius nō: vt patet in p̄dicatiōe
chriſti ⁊ apl'oꝝ. Cuiꝰ ratio eſt: quia ille recipit donū fidei
deſuꝑ: alius nō: nec alia ratio facile dari pōt. Et pōt ꝑſua
deri hec cōcluſio: q: lex diuina hec eſt qn̄ perficit hoīem
perfecte perficit: ſicut qn̄ ſanat aliquē ẜm corpus: ꝑfecte
ſanat ꝓ ſtatu in quo eſt: ita etiā ẜm aīam. Et q: in aīa eſt
imago dei ẜm potētias tres/q̄ deformate erāt ꝑ peccatū
chriſtus ſicut reformādo perficit voluntatē ꝑ charitatē:
ſic intellectū per fidē. Iſta perſuaſio nō demōſtrat: quia
nō eſt euidēs/ꝙ volūtatē perficiat ꝑ charitatē infuſam:
ſicut dictuꝫ eſt in. ſ. diſt. xvij. ẜm hoc ipſum eſt creditum.

Cōcl. 4. ¶ Quarta cōcluſio. Reſpectu oīm reſpectu quoruꝫ eſt
fides infuſa: reſpectu eorundeꝫ eſſe pōt fides acquiſita.
Patet ex p̄miſſis: q: fides infuſa non poteſt inclinare ad
quecunq; actū ſicut acqſita: vt ꝓbatū eſt: ergo cōcluſio
vera. Tenet cōſequētia: q: alˀs fruſtra eſſet fides infuſa:
cū vtraq; fides ſit ꝓpter inclinare ad actū. Antecedens
Cōcl. 5. probatū eſt. ¶ Quinta ꝯcluſio. Diuerſoꝝ articulorū di⸗
M uerſe ſunt fides acqſite: nedū numero ſed ſpecie cōdiſti⸗
cte. Probaṫ ꝯcluſio: q: actꝰ credēdi diuerſos articulos
diſtinguūtur ſpecie: ẜ ⁊ habitus ad ipſos inclinātes. Te
net ꝯn̄a: q: habitꝰ diſtinguunṫ penes actus. Et vniuerſa
liter tanta eſt diſtinctio habituū quanta actuuꝫ ex quibꝰ
generanṫ: vt. ſ. in prologo primi ſētē ⁊ alibi. Antece⸗
dens ꝓbaṫ: q: duo actꝰ credēdi eiuſdeꝫ articuli in diuer⸗
ſis ſubiectis: puta Ioh. ⁊ Pe. aut in eodē ſucceſſiue inhe
rentes differūt numero: ergo duo actus diuerſoꝝ articu
loꝝ differūt ſpecie: cū inter differētiā numeralē ⁊ ſpecifi⸗
cam nō ſit mediū: ſed duo actus diuerſoꝝ articuloꝝ diffe
rūt plus ꝙ̄ numero: q: plus ꝙ̄ duo actus eiuſdē articuli
qui differūt numero: ⁊ intelligo per eoſdē articulos nō
ſynonymos: q: actus articuloꝝ nō ſynonymoꝝ nō plus
differūt/ꝙ̄ plures actus eiuſdem articuli. ¶ Preterea:
quecūq; ſic ſe habēt ꝙ vnū ſtat cū vno cōtrarioꝝ cū quo
aliud nō ſtat: illa diſtinguuntur ſpecie. Patet in exēplo:
q: dulcedo ſtat cū albedine: ⁊ nigredo nō ſtat cū albedi
ne: ergo dulcedo ⁊ nigredo ſpecie diſtinguunṫ. Et ꝓba
tur rōne: q: qn̄ aliqua ſunt eiuſdē rōnis quicqd ſtat cum
vno: ſtare pōt cū alio: ⁊ quicqd repugnat vni: repugnat
etiā alteri: ſicut cū due albedines ſunt eiuſdē ſpeciei: qc⸗
quid ſtat cū vna: pōt ſtare cū alia. ⁊ qđ vni repugnat: eti
am repugnat alteri: ſed error repugnat fidei acqſite cir⸗
ca eundē articulū: ⁊ nō repugnat fidei acqſite circa aliū
articulū: ergo due fides diuerſoꝝ articuloꝝ diſtinguun⸗
tur ſpecie. Conſequētia nota. Maior eſt ꝓbata ꝑ prima
parte. Patet: q: eundē articulū nō cōtingit credere ⁊ er⸗
rare: q: idē articulus nō pōt eſſe verus ⁊ falſus. Secūda
pars ꝓbatur: q: hereticus errans circa vnū articulū pōt
habere fidē acquiſitā circa aliū. Pōt em̄ credere chriſtuꝫ
natū de virgine: ⁊ circa articulū trinitatis errare: aſſerēs
Cōcl. 6. chriſtū eſſe creaturā ⁊ nō deū: ſicut errāt arriani. ¶ Se⸗
xta cōcluſio. Vna eſt fides infuſa ad oēs fidei articulos
mediate vel immediate inclinatiua. Probaṫ ꝯcluſio ẜm
ambas poſitiones ſuprapoſitas: nā ẜm primā/ eſt vnus
habitus inclinās immediate ad obiectū propriū ſeu ime
diatū: ⁊ mediate ad alia particularia obiecta. Scđm opi
nionē ſcđam ſilr̄ eſt vnus habitꝰ immediate ad oīa cre
dibilia inclinās. Hic autē habitus eſt idē ſpecie in oībus
fidelibꝰ: quia in oībus habet eadem obiecta ⁊ actus ſpe
cie: ita ꝙ quecunq; obiecta habet in vno fideli: eadē ſpe
cie habere poteſt in alio: ſimiliter ⁊ actus: licꝫ obiecta in
vno fideli differant ſpecie: in eodē autē eſt idē numero
reſpectu omniū credibiliuꝫ: ita ꝙ in eodem non poſſunt
eſſe plures ſeu diſtincte fides infuſe ſimul: poſſunt autē
ſucceſſiue: vt ſi primo infuſa per errorem corrumpitur: ⁊
poſt correcto errore iterū infundatur. Hec q̄ ſcđo infun⸗
ditur nō eſt eadē numero ei que prius corrupta eſt: cum
idē corruptū numero nō reuertaṫ: niſi forte per ſpeciale
miraculū. Ulterior huius ꝯcluſionis declaratio patet ex
notabili vltimo. Et tantū de articulo. ij. ¶ Quantuꝫ ad Arti. 3.
tertiū articulū/dubitaṫ primo ad qđ poniṫ fides infuſa: Dub. 1.
cū em̄ firmiter ⁊ certe ꝑ fidē acqſitā articulis fidei aſſen N
tio ſine formidine de oppoſito: ſicut aſſentio ꝙ mundus
me p̄ceſſit firmiter ⁊ ſine formidine: multo magis reue⸗
latis a deo: videṫ ꝙ fruſtra poniṫ fides infuſa. Rn̄detur
ꝙ q: fides infuſa a deo aīe donaṫ: dubiū nullū eſſe pote
rit quin fructuoſe ⁊ ad perfectionē ⁊ vtilitatē hoīs infun
datur. Nō em̄ pōt a diuina bonitate ꝓcedere aliqđ vanū
⁊ inutile: ſicut nec a diuina eſſentia aliqđ inordinatum.
Dei em̄ perfecta ſunt opera: etiā ſi nos lateat vtilitas do
ni. Quantum tn̄ nunc ſufficit: fides infuſa in actu primo
perficit intellectuꝫ. Eſt em̄ fides infuſa ꝑfectior acqſita:
immo quocūq; habitu naturalr̄ acqſito/puta ſciētia/ſa⸗
piētia/prudētia naturalr̄ acqſita. Nā fides infuſa eſt ha
bitus ſupnaturalis q̄ ꝓpter ſui ꝑfectionē nō pōt cauſari
niſi a deo: licꝫ habitus acqſiti/ſciētia ⁊c. quātū ad euidē⸗
tiā cognoſcēdi obiectū ſuū excedant habitū fidei infuſe.
Simpliciter tn̄ et in ſe cōſideratus habitus infuſus ꝑfe⸗
ctior eſt quocūq; acqſito. Vn̄ eſt quidā ſupnaturalis aīe
ornatus ex eo ꝙ anime ineſt/eā multū perficiēs ⁊ nobi⸗
litās. Perficit etiā animā in actu ſcđo: quia cū fide acqſi
ta ⁊ potētia cauſat perfectiorē actū credēdi / ⁊ quantum
ad actus ſubſtantiā/⁊ quantū ad intenſionē / ⁊ quantū
ad aſſentiēdi firmitatē. Nobilior em̄ eſt actus credēdi in⸗
tenſior ⁊ firmior: cū elicitur cū cōcurrēte fide infuſa: ꝙ̄ a
ſola potētia ⁊ fide acquiſita. Nā ſunt aliq̄ qui vellēt ma⸗
gis aſſentire: ⁊ tn̄ minus aſſentiūt: ideo petūt illud apo⸗
ſtoloꝝ. Dn̄e adauge nobis fidē. ⁊ petitur idē in collecta
quadam. Omnipotēs ſempiterne deus da nobis fidei/
ſpei/⁊ charitatis augmentū ⁊c. Hoc autē augmentuꝫ ſit
per fidē infuſam. ¶ Scđo dubitaṫ: per qđ corrūpiṫ fi⸗ Dub. 2.
des. De fide acquiſita dr̄: ſicut p̄cedenti queſtione dictuꝫ O
eſt de corruptione habituū. Nā quoad actuꝫ corrūpitur
per errorē cōtrariū circa eundē articulum. Impoſſibile
em̄ eſt ꝙ eundē articuluꝫ quis ſimul credat ⁊ diſcredat.
Stat tn̄ ſimul actus credēdi vnū articulū cū errore circa
aliū articulū: vt dictū eſt. Sic ⁊ habitus fidei acqſite per
habitū erroris contrarij corrūpitur: vel per longā negli
gentiā eliciendi actū ſuū circa propriū obiectum: ꝓpter
defectū cōſeruātis. Nō autē corrūpitur habitus fidei ac⸗
quiſitus per actū erroris circa idem obiectū: q: licꝫ actꝰ
repugnet actui: non tn̄ actus repugnat habitui: dr̄ tamē
qn̄q; actus repugnare habitui: q: actus gignit habitum
qui eſt cōtrarius habitui: ⁊ ſic diciṫ mediate repugnare.
Vn̄ generaliter nullus actus repugnat habitui: ⁊ ideo
actus fidei ſtare pōt cū habitu ſciētie: etiā cū habitu erro
ris circa idē obiectū. Sic ecōuerſo habitꝰ fidei ſtare pōt
cum actu ſcientie: ⁊ ſimilr̄ cū actu clare viſionis: etiā cuꝫ
actu erroris circa eandē ꝯcluſionē. ¶ Primū patet: q: ſi
aliquis habeat habitū ſcientie circa aliquā cōcluſionem
ꝑ demonſtrationem acquiſitā: obliuiſcaṫ demonſtratio⸗
nis manēte habitu: poteſt eidem ꝯcluſioni poſtea aſſen⸗
tire ex autoritate doctoris: vel q: credit ſibi eaꝫ quādoq;
fuiſſe demonſtratam. Sic ſi quis habet actum fidei circa
aliqđ obiectū/circa qđ prius errauit: habitus erroris ma
net: q: ſentit ſe poſtea inclinatum ad actū erroris donec
⁊ quouſq; per habitum fidei genitū/habitus erroris cor
rumpitur. ¶ Scđm ſimilr̄ patet: quia nō eſt maior repu⸗
gnātia inter illa/ꝙ̄ inter habitum ſcientie ⁊ actum errā⸗
di circa eandē concluſionē: ⁊ ſimilr̄ inter habitū tēperan
tie ⁊ actum intēperantie: ſed illa ſtare reſpectu eiuſdem
obiecti nō includit repugnantiā: ẜ. Cōſequētia nota cuꝫ
maiore. Minor ꝓbaṫ: q: vt ſupra argutū eſt: habēs ha⸗
bitū ſcientie acquiſitū ꝑ demonſtrationem poteſt obliui
ſci demonſtrationis: per ſyllogiſmuꝫ falſigraphū decipi
circa ꝯcluſionē prius ſcitam ad diſſentiendum ei: adhuc

ſentiet ſe magis inclinatū ad actū ſciētie/ꝙ fuit ante ha/
bitū. Sic habēs habitū tēperātie pōt elicere actū intēpe
ratū: ergo multo magis poſſunt ſimul ſtare habitꝰ fidei
cū actu ſciētie ⁊ clare viſionis. Et licꝫ habitꝰ ſtat cuꝫ actu
habitus cōtrarij: tm̄ habitus actuū cōtrarioꝝ nō ſtant ſi/
mul. Vn̄ qn̄ actus ſunt cōtrarij ⁊ incōpoſſibiles: etiā ha/
bitus eoꝝ cōtrarij ſunt incōpoſſibiles: ⁊ ecōuerſo. ſi nō/
nō. Et hoc ꝓbabiliter dr̄. Et licꝫ habitꝰ fidei ſtet cū actu
ſciētie: ⁊ habitus ſcientie cū actu fidei: etiā habitus fidei
cū clara viſione reſpectu eiuſdē obiecti: tm̄ actus fidei eſt
incōpoſſibilis actui ſciētie/⁊ actui clare viſionis: quia de
rōne fidei eſt obſcuritas ſiue ineuidentia: ſed de ratione
viſionis ⁊ actus ſciētie eſt euidētia ⁊ claritas. ¶ De ha/
bitu vō infuſo dr̄: ꝙ ſicut a ſolo deo creādo infundiť: ita
ab eo ſolo annihilādo corrūpitur. Vn̄ nulla cauſa crea/
ta eū corrūpere poteſt: corrūpitur demeritorie: nō quidē
per quodlibet mortale ſicut charitas: ſed per errorez cir/
ca quēcunqꝫ articulū pertinacē. Nam qui errat circa ali/
quē articulū: demeretur ſibi auferri illud donū infuſe ſi/
dei quo inclinatur mediate vel immediate ad aſſentiēdū
cuilibet articulo fidei. Vn̄ per quālibet hereſim corrūpi
tur fides infuſa: alioqn idē eſſet fidelis ⁊ hereticus. He/
reticus per errorē ꝑtinacē circa certū fidei articulū: ⁊ fi/
delis per infuſam fidē: ⁊ ſicut dictū eſt de errore: ita dicē
dum eſt de dubio pertinaci eadē ratione: quia ⁊ dubitās
pertinaciter circa quēcunqꝫ articulū/hereticus eſt: nul/
lus autē hereticus habet fidē infuſam ¶ Diciť tm̄ notan
ter pertinaciter: qꝛ error nō pertinax: ſimiliter ⁊ dubiū/
circa articulū particularē/nō repugnat fidei infuſe: licꝫ
acquiſite ſm̄ eūdē articulū. Poteſt em̄ quis circa aliquā
veritatē in canone biblie contentam errare vel dubitare
explicite: ⁊ tm̄ eundem implicite credere: hic tm̄ vere fide
lis cenſetur: ſicut laicus firmiter credēs fidē catholicam
eſſe verā: ⁊ ſilr̄ oīa cōtenta in biblia. Ignorat autē ſa/
ram vxorē fuiſſe abrae: aut credit eam fuiſſe matrē abrae
vel dubitat/paratus informari: non eſt infidelis. Et cre
dendo oīa cōtenta in biblia eſſe vera implicite credit ſa/
ram fuiſſe vxorem abrae: ꝙuis explicite ignoret/dubitet
aut oppoſitum putet: quia neſcit hoc cōtineri in biblia.
¶ Que aūt veritates ſint catholice: ⁊ quis fidelis ⁊ in/
fidelis ſeu hereticus cēſendus: remitto ad ſcđm ⁊ tertiū
librū prime partis dialo. Ockam: vbi hec late tractanť.
¶ Ex premiſſis ſequiť ꝙ fides infuſa ⁊ acq̄ſita ſpecie di/
ſtinguūtur. Patet: qꝛ aliquid (puta error pertinax circa
obiectū particulare) repugnat fidei infuſe q̄ ſtat cū fide
acquiſita. Nec eſt incōueniēs duos habitꝰ alterius rōnis
poni in eadē potētia reſpectu eiuſdeꝫ actus īmediate ad
eū inclinātes: dūmodo vnus fuerit ſuꝑnaturalis: aliꝰ na
Dub. 3. D turaliter acq̄ſitus: ſecus ſi ambo eſſent acquiſiti. ¶ Du/
bitatur tertio: vtrū fides informis ſit donū dei ⁊ virtus.
Supponať hic ꝙ multiplicia ſunt dei dona: naturalia et
gratuita. Et gratuita ſunt duplicia: quedaꝫ gratis data:
quedā gratū faciētia: quoꝝ multa enumerat apl's. j. Co/
rinth. xij. Diuiſiones gratiarū ſunt ⁊c. De hoc in. ij. diſt.
xvj. Hic donū accipiť pro dono gratuito/nō pro natura/
li: qm̄ ſic accipiēdo nō eſt dubiū: quin oīs natura eſt do/
nū dei. Et ꝑ hoc r̄ndetur ad primā parteꝫ dubij: ꝙ fides
acq̄ſita informis nō eſt donum gratuitū. Patet: qꝛ fides
acquiſita acquiritur ex naturali hoīs potentia: ſicut alia
ars aut ſciētia vt habitū eſt: ſtante generali influētia dei:
igitur nō eſt donū gratuitū. Tenet cōſequētia: qꝛ donuꝫ
gratuitū eſt qđ nature facultatē excedit: ⁊ a ſolo deo na/
ture ſuꝑaddiť. ¶ Scđo dr̄/ꝙ fides informis infuſa eſt
donū dei. Patet: qꝛ eſt habitꝰ a deo ſuꝑnaturaliter infu/
ſus: vt patet ex p̄miſſis. ¶ Pro r̄nſione ad ſcđam parteꝫ
dubij/notandū ꝙ ſm̄ Alexā. parte. iij. q. lxxiiij. mēbro. iij.
virtus accipiť quadrupliciter. Primo cōiſſime ſm̄ ꝙ di/
uidiť in virtutē naturalē/politicā ⁊ gratuitā. Scđo mo/
do cōiter vt diuidiť in politicā/que eſt habitꝰ acquiſitꝰ: ⁊
gratuitā que eſt habitꝰ infuſus. Tertio ſtricte ꝓ habitu
infuſo tm̄: ſiue ſit gratis datus: ſiue gratū faciēs. Quar/
to ſtrictiſſime pro habitu gratuito gratū faciēte determi
natiuo ad operabilia: ⁊ h̄ modo ſolus habitꝰ charitatis
aut charitate formatꝰ eſt virtus. Et ſic accipiť in p̄ncipio
diſtinctionis. vbi ex verbis beati Auguſtini/magiſter di/
ſtinguit fidē in id quo creditur/et eſt virtus: et in id quo
creditur/⁊ nō eſt virtus: ⁊ in id quod creditur/quod eſt
aliud ab eo qđ crediť. ¶ Per h̄ patet: ꝙ fides infuſa in/
formis eſt virtus primo ſcđo ⁊ tertio modis: qꝛ habitus
infuſus gratuitꝰ gratis datus: ſed fides formata eſt virtꝰ
quarto modo. Fides aūt acq̄ſita virtus eſt primo ⁊ ſcđo
modis/accipiēdo virtutē pro quolibet habitu acquiſito
dirigēte potentiā ad aliquā actꝰ ſui rectitudinē: quo mo/ Dub. 4. Q
do etiā habitus intellectualis dr̄ virtus. ¶ Quartū du/
biū: an fides acquiſita ſit virtus intellectualis vel mora
lis. Pro r̄nſione notandū/ꝙ accipiēdo virtutē cōiſſime:
vt in p̄cedenti dubio dictum eſt: virtus eſt diſpoſitio ſeu
qualitas perficiens potentiam ad bene operandū: hāc
deſcriptionē tangit ph's. ij. Ethi. c. vj. dicēs. Virtꝰ eſt que
habentē perficit: ⁊ opus eiꝰ bonū reddit. Exēplificat de
virtute oculi ⁊ equi. Ubi nota ꝙ opus bonuꝫ ſiue bene
operatū intelligiť opus qđ a potētia elicitur cōueniēter
ad finē ꝓpriū potētie cuius eſt. Sic qꝛ oculi. i. potētie vi/
dēdi finis eſt videre: equi ſeſſorē ſuauiter ferre: velociter
currere: ⁊ imperterrite hoſtes inuadere: ideo diſpoſitio
nes quibꝰ oculus diſponiť ad ꝑfecte ⁊ clare videndū/di
cunť virtus oculi: ⁊ mēbroꝝ fortitudo quo equus ad fi/
nes ſuos bene diſponiť/eſt virtꝰ equi. Sic etiā qꝛ finis ꝓ
prius intellectꝰ eſt cognitio veri: ⁊ finis ꝓprius volūta/
tis eſt adeptio boni: habitꝰ inclinās intellectū ad appre/
hēdendū clare obiectū: ⁊ ad aſſentiendū prōpte ⁊ firmi
ter vero eſt v̇tꝰ intellectꝰ: ⁊ habitꝰ inclinās voluntatē ad
delectabiliter volendū bonū ⁊ ad nolendū malū/eſt vir
tus volūtatis. ¶ Cōſequenter aduertēdū/ꝙ cū virtꝰ di/
uiditur in intellectualē et moralem: virtus accipiť ſcđo
modo pro virtute politica vel gratuita: que etiā ſm̄ ali/
quos dr̄ virtus humana: qꝛ cōuenit homini inquātū rō/
nalis: eſſe aūt rōnale eſt ꝓpria ratio hoīs. Excludiť itaqꝫ
in illa diuiſione virtꝰ naturalis oculi/equi/⁊ quorūlibet
alioꝝ irrationaliū: Eſt autez virtus intellectualis virtus
ſeu habitꝰ derelictꝰ ac cauſatus ab actibꝰ intellectus ap/
prehēſiuis vel adheſiuis/inclinās intellectuꝫ ad obiecti
cognitionē aut ad veri adheſionē. ¶ De virtute morali
quidā diſtinguūt/ſm̄ ꝙ mos dr̄ a cōſuetudine/vocātes
generaliter ⁊ cōiſſime virtutē moralē/oēm habitū ex fre
quētia actuū derelictū: ⁊ ſic ex cōſuetudine cauſatū/ꝑſi/
cientē ſubiectum: ⁊ ſic oīs virtus acq̄ſita eſt virtus mora
lis. Et ſic nō diſtinguiť virtus intellectualis a morali: ſꝫ
illa acceptio nimis cōis eſt ⁊ larga. Alio mō accipiť pro
virtute ex actibꝰ volūtatis cauſata q̄ reddit hoīeꝫ lauda
bilē atqꝫ bonū. Et qm̄ duplex eſt actꝰ volūtatis. Unꝰ eli/
citus q̇ eſt velle ⁊ nolle. Alius eſt imperatus/⁊ eſt actus
cuiuſcūqꝫ potētie ad imperiū volūtatis (qđ eſt velle) ꝓ
ductus. Igiť virtꝰ moralis qn̄qꝫ accipiť ſtrictiſſime ꝓ vir
tute ex actibꝰ elicitis volūtatis derelicta: ⁊ talis virtꝰ eſt
virtꝰ intrinſece: vt. ſ̄. dictū eſt. Alio mō largius ꝓ virtute
cauſata ex actibus volūtatis elicitis vel imperatis: ⁊ illa
nō ſemꝑ inheret volūtati vt talis eſt: ſed qn̄qꝫ itellectui:
qn̄qꝫ ſenſui: qn̄qꝫ potentie executiue. Vn̄ gn̄aliter omnis
habitꝰ illi potētie inheret: cui inſunt actꝰ a q̇bus cauſať.
Et hec virtus nō eſt virtus moralis intrinſece: ſed cōtin/ R
genter ⁊ denominatione extrinſeca. ¶ Scđm has diſtin
ctiones r̄ndetur ad dubiū. Et dr̄ primo modo accipiēdo
virtutē moralē ſtricte/pro virtute morali ꝑ eſſentiā: nul/
la virtus intellectualis eſt moralis. Patet: qꝛ realiter dif
ferūt actus intellectus ⁊ actus volūtatis: nec de ſeinuicē
predicanť: ergo ⁊ habitꝰ ab eis derelicti. Tenet ꝯn̄a: qꝛ
tanta eſt diſtinctio habituū quāta actuū. Antecedēs ma/
nifeſtū eſt: qꝛ actus intellectꝰ eſt cognitio. voluntatis eſt
velle ⁊ nolle: nūc aūt diſtinguitur cognitio et velle ma/

nifeſtū eſt. ¶ Scđo dr̄: accipiēdo virtutē moralē cōiter ⁊
ſcđo mō aliq̄ virtꝰ intellectualis eſt moralis. Probaẗ: qꝛ
aliq̄ actꝰ intellectꝰ pn̄t imperari a volūtate: ⁊ habitꝰ illoꝝ
ſunt morales illo mō. Minor nota eſt. Maior ꝓbaẗ: qꝛ
volūtas pōt imperare intellectui vt ſpeculeẗ/diſcurrat/
veritatē arguēdo inq̄rat ⁊c. q̄ ſunt actꝰ intellectꝰ eliciti: ⁊
ſunt actꝰ volūtatis imperati: ⁊ ꝑ ꝯn̄s habitꝰ ad hmōi actꝰ
inclinātes ſunt habitꝰ intellectuales ſil' ⁊ morales. Et dr̄:
notāter aliq̄ actꝰ intellectuales particulariter: qꝛ non vi
deẗ verū vniuerſaliter. Nā actꝰ aſſentiēdi vero euidēti et
diſſentiēdi falſo euidēti non ſubſunt volūtatis imperio.
Nā intellectꝰ nō pōt nō aſſentire vero euidēti ⁊ apprehē-
ſo. Et ſiue volūtas velit ſiue nolit: intellectꝰ aſſentit: igiẗ
ille aſſenſus nō depēdet ab imperio volūtatis imediate:
niſi forte quantū ad ſui cōtinuationem: qm̄ volūtas pōt
intellectū auertere a ꝯſideratiōe veritatis euidētis: ⁊ cō
uertere ad alioꝝ cōſiderationē: ⁊ tunc ceſſabit aſſenſus:
tm̄ ſtante cōſideratione veri euidētis/ nō pōt intellectus
nō aſſentire: ſecus de vero non euidenti. ¶ Tertio dr̄/ ꝙ
oīs fides acq̄ſita eſt virtꝰ intellectualis. Probaẗ: qꝛ oīs
talis cauſaẗ ab actibꝰ intellectꝰ elicitis: ſcꝫ aſſentire vero
certo ex autoritate teſtis. ꝗ ⁊c. ¶ Quarto dr̄/ ꝙ oīs fi-
des acq̄ſita eſt virtꝰ moralis ſcđo modo. Probaẗ: qꝛ acq̄-
riẗ ex actibꝰ volūtatis imperatis: qđ ſic patet. Nā appre-
henſo vero certo ſed ineuidenti: ⁊ ita nō ſufficiēter ꝓba-
to/ nō cogiẗ intellectus aſſentire: ſed quātū eſt de ſe/ pōt
nō aſſentire: ideo ſi aſſentit firmiter/ volēs aſſentit: ⁊ ita
ex imperio volūtatis: ⁊ h̄ eſt qđ dicit beatꝰ Aug. ꝙ cetera
pōt hō nolēs (cetera ſcꝫ ieiunare/ intrare eccleſiā) crede
re non pōt niſi volēs. ¶ Quinto dr̄/ ꝙ fides infuſa pro-
prie nec eſt virtus moralis nec intellectualis: ſed gratui
ta. Phs em̄ diuidens virtutē moralem ⁊ intellectualē lo
quiẗ de virtutibꝰ acquiſitis: nō de infuſis. ¶ Vltimo du
Dub. 5. S bitaẗ: vtrū fides formata ⁊ informis ſint idē numero an
diuerſi habitꝰ. Silr̄ queri pōt de actibꝰ credēdi. Rn̄de
tur breuiter dimiſſis opinionibꝰ: ꝙ eadē fides nō eſt in-
formis ⁊ formata: h̄ em̄ implicat: ſed fides que fuit infor
mis/ eadē ī ſubſtātia pōt formari. ⁊ ecōuerſo: ſic de actu.
¶ Pro quo notandū/ ꝙ charitas dr̄ forma vtutū/ ⁊ for-
mare vtutes: non ꝙ inhereat virtutibꝰ ⁊ det ſpeciē/ ſicut
forma ſubſtātialis inheret materie: ⁊ dat ſpeciē nō mate
rie: ſed cōpoſito. Sed dr̄ forma vtutū ꝓ quāto ꝑ charita
tē actꝰ virtutū perficiunẗ: qꝛ ꝑ charitatē in debitū finem
vltimū/ ſcꝫ ſummū bonū ꝓpter ſeipſum: qđ deꝰ eſt: refe-
runẗ. Perfectior aūt eſt actus in deū relatꝰ/ ꝙ̄ relatus in
aliū finē: vt honeſtatē aliquā moralē citra deū. Sola au
tē charitas qua diligiẗ deꝰ ſuꝑ oīa/ ⁊ ꝓpter ſeip̄m/ refert
actꝰ eiꝰ in quo eſt in eū quē ſuꝑ oīa diligit: ideo ſola chari
tas format vtutes ꝓ quāto ꝑducit virtutū actꝰ ad vltimā
perfectionē. Vn̄ habitus fidei informis nihil aliud eſt ꝙ̄
habitꝰ fidei: cui non aſſiſtit in eodē ſubiecto charitas: ⁊ ꝑ
oppoſitū fides formata eſt cui in eodē ſubiecto ſeu in ea
dē aīa aſſiſtit charitas. Vn̄ habitꝰ fidei nō mutaẗ ꝓpter
aduētū charitatis: ſicut nec corpꝰ hoīs ꝓpter veſtimētuꝫ
licꝫ eo orneẗ: neqꝫ mutaẗ ꝓpter deſitionē charitatis. Pa
tet ꝗ ꝙ idē habitꝰ fidei tā infuſus ꝙ̄ acq̄ſitꝰ. ſilr̄ ⁊ actꝰ
Z eiꝰ/ pōt ſucceſſiue eſſe formatꝰ ⁊ informis. ¶ Sed di. di-
ctū eſt. ſ. q. ꝑceđ. ꝙ circūſtātia finis eſt obiectū principa-
le ⁊ primū actꝰ ⁊ habitꝰ: ꝗ mutato fine/ mutaẗ vtrūqꝫ ha
bitus ⁊ actus: cuꝫ diſtinctio habituū ⁊ actuū/ principalr̄
arguiẗ ex diſtinctiōe obiectoꝝ: ꝗ ſi fides fuerit p̄mo infor-
mis: ⁊ adueniat charitas ꝑ quā actus fidei referẗ in aliū
finē: mutaẗ eius obiectū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s actꝰ ⁊ habitꝰ ⁊ prior ha
bitꝰ corrūpiẗ. Nō em̄ poſſunt duo habitus infuſi fidei ſil'
ſtare: neqꝫ duo acq̄ſiti reſpectu eiuſdē credibilis. Rn̄deẗ
vt. ſ. dictū eſt: ꝙ finis eſt obiectū principale ⁊ primū actꝰ
⁊ habitꝰ intrinſece virtuoſi moraliter: talis aūt eſt ſolus
actus elicitꝰ volūtatis ⁊ habitꝰ eius: ⁊ iſti varianẗ ꝓpter
aliū et aliū finē. Nūc autē actus fidei/ ⁊ eius habitꝰ inhe
rent intellectui: ⁊ non ſunt virtuoſi niſi denoīatione ex-
trinſeca/ inquantū actus fidei imperatur a voluntate: et
hoꝝ actuū ⁊ habituū ex eis generatoꝝ finis eſt circūſtā-
tia ⁊ nō obiectū: ⁊ ꝑ hoc poſſunt manere iīdē fine ⁊ cete
ris circūſtantiīs variatis. ¶ Sed di. ſaltē virtutes mora
les nō ſunt eedem formate ⁊ nō formate: qꝛ ille ⁊ earum
actus ſunt in volūtate. Rn̄deẗ ꝙ per aduentuꝫ charitaẗ
nouus actꝰ eliciẗ: ex quo frequētato etiā alius habitꝰ ge-
neraẗ a priori habitu morali ſpecie diſtinctꝰ. Exēpli grā-
tia. In iohanne eſt fortitudo moralis/ per quā aggrediẗ
terribilia ꝓpter bonū reipublice/ puta pacē cōſeruādā:
aut propter patriam a latronibus liberandā. Adueniat
charitas/ per quā iohānes vult aggredi terribilia ꝓpter
diuinū preceptū: quo tenetur proximū liberare a dānis
⁊ periculis. Iam eliciẗ aliꝰ actꝰ a priori etiā ſpecie diſtin-
ctus: vt dictū eſt priore q̄ſtione: ⁊ ꝑ ꝯn̄s alius habitus/ ſi
actus ille frequētaẗ. Nō tn̄ ꝓpter adgenerationē ſecūdi
habitus/ prior informis corrūpitur: qꝛ habitꝰ adgenitus
priori nō ꝯtrariatur: licꝫ inclinēt ad diuerſos actꝰ. ¶ De
actibus vō ſi nō poſſunt in voluntate ſimul eſſe plures
actꝰ adueniēte ſcđo prior actus cedit: nō ꝓpter cōtrarie-
tatē actuū: ſed qꝛ potētia nō eſt ſimul capax pluriū: habi
tus tn̄ prior manet. hec dico de habitu acquiſito. ¶ Sed
de habitu infuſo poteſt dici: ꝙ nō infundiẗ nouus habi-
tus ſi alius prefuit adueniēte charitate: ſed preexiſtens
formaẗ: ſicut dictū eſt de fide. ¶ Adhuc q̄s quereret. Ja Dub. 6. V
cobꝰ dicit. Demones credūt ⁊ cōtremiſcūt. qua fide cre-
dunt: infuſa/ an acquiſita. Rn̄detur ꝙ credūt fide actua
li ex ſignis ⁊ cōiecturis: etiā ex ſcriptura quā nouerūt: ⁊
ex illis actibꝰ credēdi generaẗ in eis habitꝰ. Nō tn̄ habēt
fidē infuſam: quia illā nō habuerūt ante caſum vt quidā
volūt. Nec eſt veriſimile ꝙ deus poſt caſum/ obſtinatꝭ in
malicia ⁊ odio dei infuderit donū gratuitū quale eſt fi-
des informis. Et tantū de illa q̄ſtione. Diſtinctio. xxiiij.

In ſuperiori diſtin
ctione magiſter egit de fide quantuꝫ ad
eius ſubſtantiā: habituꝫ ſcꝫ ⁊ actuꝫ. In
hac diſt. xxiiij. agit de eadem quantū ad
obiectū: hoc eſt quantū ad ipſa credibi-
lia. Vn̄ inquirit an de viſis et cognitis poſſit eſſe fides.
Et ſtat ſentētia textus in his tribus ꝯcluſionibꝰ. ¶ Pri-
ma. Licꝫ fides impropꝛie accepta qua nō edificamur in
chriſto ſit de viſis: ꝓprie tn̄ tm̄ eſt de nō apparētibꝰ: nec
euidēter cognitis. ¶ Scđa. Petrus fide non cognouit
hominē chriſtum pati quem mori oculis vidit: ſed deum
fore qui paſſus eſt fide credidit: qđ corporis ſenſibꝰ non
percepit. ¶ Tertia. Sunt quedā que ſciri ⁊ intelligi non
poſſunt niſi prius credanẗ: ⁊ ſunt que credi nō poſſunt
niſi prius intelliganẗ. Intelliganẗ dicit ex ꝑte/ nō perfe
cte: qꝛ qđ penitꝰ ignoraẗ credi nō pōt. Has ꝯcluſiones la
tius proſequitur in textu. Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio A
nē queriẗ: vtrū credibiliū reuelatoꝝ in ea-
dē anima ſimul eſſe poſſit fides et ſcientia.
¶ Premiſſis notabilibꝰ: ſubiūgenẗ cōclu-
ſiones: q̄bus ꝓ articulo tertio addēde ſunt mouendoꝝ
dubioꝝ ſolutiōes. ¶ Quātū ad primū articulū/ notādū Arti. 1.
ꝙ licꝫ multiplr̄ accipiẗ ſciētia apud ſanctos ⁊ doc. hic tn̄ Nota. 1.
ꝓprie accipiẗ ꝓ noticia adheſiua ꝯcluſiōis neceſſarie ac
quiſite ꝑ demonſtrationē: vbi innuunẗ tres cōditiones
ſciētie. Prima: ꝙ ſit noticia adheſiua habitualis vel actu
alis: ꝑ qđ excludiẗ noticia apprehenſiua: ipſa ſcꝫ veritas
ſcita q̄ nō eſt ſciētia: ſed obiectū ſciētie. Scđa: ꝙ ſit ꝓpoſi
tionis neceſſarie. Vn̄ etſi ꝓpoſitiōis cōtingētis veritas
poteſt euidens eſſe per noticiam intuitiuam extremoꝝ:
nō tn̄ eius noticia eſt ſcientia. Tertia: ꝙ ſit acquiſita per
demonſtrationē. hoc eſt per diſcurſum ſyllogiſticū ꝓce-
dentē ex neceſſariīs euidentibus mediate vel imediate.
vn̄ nunꝙ̄ aliqua veritas ſcitur: donec reſoluaẗ ad princi

pía euidẽtia:hoc eſt donec in ꝓbatione eius veniatur ad
principia euidẽtia ex terminis vel ꝑ experientiã. ¶ Ex q̊
ſequit̃ ꝙ licʒ ſciẽtia ſubalternata p̄ſupponat p̄ncipia ſua
ex ſubalternãte:ſicut muſica ex arithmetica/ ⁊ perſpecti
ua ex geometria.hoc eſt ꝙ p̄ncipia ſua in alia ſciẽtia ꝓbã
tur ⁊ reducunt̃ ad p̄ncipia euidẽtia:nulli tñ ſubalterna/
ta eſt ſciẽtia:niſi cui p̄ncipia eiꝰ reducta ſunt ⁊ demõſtra/
ta in ſciẽtia ſubalternãte:qm̃ ſi tñ credit p̄ncipia: ⁊ ſup/
ponit ea in ſciẽtia ſupioꝛe demõſtrata ⁊ nõ ſunt ei demõ/
ſtrata:nulliꝰ cõcluſionis muſice vel ꝑſpectiue hr̃e poteſt
ſcientiã. Nõ em̃ põt eſſe maioꝛ euidẽtia ⁊ adheſionis fir/
mitas cõcluſionis/ q̄ꝑ premiſſarũ ex quibꝰ infertur:immo
quantum ad euidentiam / ſemper cõcluſio ſequitur pre/
miſſam debilioꝛẽ:vt ſi maioꝛ eſt credita:minoꝛ neceſſaria
⁊ euidẽs/vel ecõuerſo:ↄcluſio erit credita ⁊ nõ euidẽter
ſcita. Ex quo patet:ꝙ nunq̄ꝑ erit muſicus ⁊ ꝑſpectiuus:
niſi fuerit arithmeticus ⁊ geometricus. Uerũ opinionẽ
vel fidẽ extenſo noĩe habere põt de his q̄ tradunt̃ in mu
ſica ⁊ perſpectiua:q̄ preſupponit principia abſq̃ꝫ hoc ꝙ
ſciat arithmeticã ⁊ geometriam. Un̄ nihil eſt dicere/ego
ſcio cõcluſiones aliquas:qꝛ tu ſcis p̄ncipia quibꝰ ego cre
do:qꝛ tu ſcis ea:qꝛ de eiſdẽ põt eſſe fides opinio ⁊ ſciẽtia
ſed nõ ſimul in eodẽ:⁊ ideo quãtũcunq̃ꝫ theologia via/
toꝝ ſubalternet̃ theologie beatoꝝ in qua p̄ncipia theo/
logie viatoꝝ ſunt euidẽtia/puta deus eſt trinus ⁊ vnus:
qꝛ tñ viatoꝛi de cõi lege nõ ſunt euidẽtia:nõ põt ei theo/
Nota. 2. logia eſſe ſciẽtia:vt opinat̃ beatꝰ Tho. ¶ Scd̃o notãdũ
B circa obiectũ fidei:ꝙ qꝛ generaliter idẽ eſt obiectũ actꝰ ⁊
habitꝰ ad ipſum inclinantis:aliter loquendũ eſt de obie
cto fidei acq̇ſite ⁊ infuſe. Nã qꝛ fides acq̇ſita nõ eſt eadẽ
reſpectu diuerſoꝝ articuloꝝ ſeu credibiliũ fidei acq̇ſite:
nõ eſt vnũ tñ obiectũ:ſed tot obiecta quot ſunt credibi/
lia:nã obiectuꝫ fidei nihil aliud eſt q̄ꝑ veritas credita:ſi/
cut obiectũ ſciẽtie eſt veritas ſcita:licʒ inter illa vnũ poſ/
ſet dici primũ obiectũ qđ eſt q̄ſi principiũ ex quo alia in/
ferunt̃:quale eſt hoc cõplexũ/omne reuelatuʒ a deo eſt
verũ in ſenſu in quo eſt reuelatũ. Illud em̃ põt eſſe pre/
miſſa ⁊ p̄ncipiũ partiale inferẽs oẽm articulũ in ſpeciali.
Põt em̃ ſic argui reſpectu cuiuſlibet articuli:omne reue
latũ a deo in ſenſu in quo eſt reuelatũ eſt verũ:ſed deum
eſſe trinũ et vnũ eſt reuelatũ ⁊c.ğ eſt verũ. ¶ Sed de fi/
de infuſa/ſi tenet̃ opinio ſcd̃a ſupius recitata diſt.p̄cedẽ
ti/ꝙ tanq̄ꝑ cã vniuerſalis ĩmediate inclinat ad oẽm arti/
culũ:dicendũ eſt ſicut de fide acq̇ſita/ꝙ eius nõ eſt vnũ
obiectũ immediatũ:ſed tot quot ſunt credibilia. Nõ em̃
ẜm illã poſitionẽ inclinat ad vnũ credibile ꝓpter aliud:
ſed ad qđlibet ĩmediate. ¶ Sed ſi tenet̃ prima opinio:
ſic fidei infuſe eſt vnũ obiectũ immediatũ/ſcʒ hec ꝓpoſi
tio. Omne reuelatũ a deo ⁊c.ad cuius actũ adheſiuum
primo ⁊ ĩmediate inclinat:cõcurrẽte tñ fide acquiſita:et
mediate inclinat ad alia obiecta ſpecialiũ articuloꝝ pro
quãto ex illo obiecto primo inferri p̄nt: ⁊ ita articuli ſpe
ciales ſunt obiecta mediata.de h̄ diſt.p̄cedẽti latiꝰ dictuʒ
Nota. 3. eſt. ¶ Tertio notãdũ:ꝙ ſub fide nõ ſolũ cadũt ꝓpoſitio
C nes cõtingẽtes:ſed etiã veritates neceſſarie demõſtrabi
les. Patet per apl̃m ad Heb.xi.dicẽtẽ. Credere opoꝛtet
accedentẽ ad deũ qꝛ eſt: ⁊ ꝙ inquirẽtibꝰ ſe remuneratoꝛ
ſit. Prima:deꝰ eſt.neceſſaria eſt ⁊ demõſtrabilis. Scd̃a:
deꝰ inquirẽtibꝰ ſe remuneratoꝛ eſt:eſt cõtingẽs. Un̄ oẽs
articuli fidei aliq̇d enũciantes de deo intrinſecũ deo: vt
deus eſt trinus ⁊ vnus. Uerbũ eſt a patre eternaliter ge
nitũ.ſpũſſanctus ꝓcedit ab vtroq̃ꝫ. Deus eſt eternus/ſa
piẽs/iuſtus/oĩpotens/bonus: ⁊ ſic de alijs attributis/
ſunt neceſſarie:quarũ multe ſunt demõſtrabiles ⁊ natu
raliter note. Quedã tñ ſupnaturaliter cognoſcibiles: ⁊
dũtaxat in theologia beatoꝝ demõſtrabiles. Articuli vo
qui aliq̇d enũciant de deo per reſpectũ ad extra ad crea/
turã:vt ꝙ eſt incarnatus.ꝙ eſt paſſus. Iudex futurus vi
uoꝝ ⁊ moꝛtuoꝝ.beatificatoꝛ electoꝝ ⁊ ſimiles/ cõtingẽ/
tes ſunt ⁊ per cõſequens indemõſtrabiles: ⁊ ꝑ cõſequẽs
nõ ſunt ſcibiles:licʒ ſint euidenter cognoſcibiles ex noti
cia intuitiua terminoꝝ:ſed nõ niſi obiectis. Siquidẽ in/
tuitiua noticia dei eſt beatifica. Et licʒ quedã ꝓpoſitio/
nes ſunt neceſſarie vt dictũ eſt/ ⁊ demõſtrabiles: p̄nt tñ
credi ſimiliter ⁊ opinari:nã qui eis aſſentit inductꝰ leui
perſuaſione opinat̃ eas:qui vo aſſentit inductus auto/
ritate reuelãtis credit eas:cui autẽ demõſtrant̃/iam nec
opinat̃ nec credit:ſed euidẽter noſcit eas:eiſq̃ꝫ ſciẽtia ꝓ/
prie dicta firmiter aſſentit. ¶ Quantũ ad ſcd̃m articulũ
eſt prima cõcluſio. ¶ Quoꝛundã credibiliũ põt eſſe ſciẽ Arti. 2.
tia ⁊ apud viatoꝛes/ ⁊ apud beatos. Quoꝛũdã tñ apud Cõcl̃. 1.
beatos. Quoꝛũdã nec apud illos nec iſtos. Prima pars D
patet:nam deum eſſe eſt credibile:vt patet per apoſtolũ
ſ.allegatũ: ⁊ tñ eſt rõne naturali demõſtrabile. ¶ Pre/
terea:plura attributa:vt ꝙ eſt intelligẽs/purus actꝰ ⁊c.
ph̃s demonſtrat de deo: ⁊ tñ omnia illa ſimplex fidelis
credit tanq̄ꝑ reuelata. ¶ Quod etiã apud beatos pate/
bit ex ſcd̃a parte cõcluſionis que ſic ꝓbatur:quia ꝓpoſi
tio illa/deus eſt trinus ⁊ vnus / quam foꝛmat viatoꝛ eſt
quoddã credibile: ⁊ tñ eſt demonſtrabile apud beatos.
qđ patet:qꝛ illa ꝓpoſitio quã foꝛmat viatoꝛ ex cõceptibꝰ
cõplexis vel cõibus ac indiſtinctis deũ rep̄ſentãtibꝰ/ eſt
neceſſaria ⁊ nõ ꝑ ſe nota:ğ deducibilis ex ꝑ ſe notis: ⁊ ita
demõſtrabilis ꝑ prioꝛẽ.hec aũt prioꝛ ꝓpoſitio eſt q̄ cõpo
nit̃ ex ↄceptibꝰ ſimplicibꝰ ⁊ ꝓprijs deo:h̄ em̃ eſt euidens
ex terminis: ⁊ tales ↄceptꝰ p̄nt eſſe mediũ demõſtrãdi eã
quã foꝛmat viatoꝛ. Gr̃a exẽpli:ſuboꝛdinet̃ ly a/cõceptui
ſimplici ꝓprio ⁊ diſtincto dei:tũc illa:a/eſt trinꝰ ⁊ vnus/
eſt ꝑ ſe nota ei q̇ hʒ coꝛreſpõdentẽ ↄceptũ a.tũc arguẽdo
Oĩs a/eſt trinus ⁊ vnus:deꝰ eſt a:ğ deꝰ eſt trinus ⁊ vnꝰ:
⁊ volo ꝙ ly deus ſuboꝛdinet̃ ↄceptui quẽ foꝛmet viatoꝛ
eſt bona demõſtratio. Procedit em̃ ex neceſſarijs prioꝛi/
bus ⁊ notioꝛibꝰ cõcluſione:nã premiſſe ſunt euidẽtes ex
terminis:nõ ſic cõcluſio. Premiſſas aũt nõ põt foꝛmare
ẜm legem niſi beatꝰ:qꝛ nulla eſt cognitio diſtincta ⁊ ſim
plex dei:niſi intuitiua aut abſtractiua p̄ſupponẽs intui/
tiuã. Ille aũt ſoli beato ſunt poſſibiles: ⁊ ꝑ ↄñs ſolꝰ bea/
tus põt illã demõſtrare:de h̄ latiꝰ in p̄mo patuit. ¶ Pre
terea paulus poſt raptum habuit euidentẽ noticiam de
illa:deus eſt trinus ⁊ vnus:quia habuit in ſe noticiã ab/
ſtractiuam diſtinctã dei. Poterat etiam foꝛmare illã:deꝰ
eſt trinus et vnus/quã ceteri viatoꝛes foꝛmãt:qꝛ infide/
lis cõtradixit ſibi de illa ꝓpoſitione:ergo qualẽ propo/
ſitionẽ foꝛmauit infidelis:talem foꝛmare poterat ⁊ pau
lus:al̃s ſibi nõ cõtradicerent. Illam ergo ineuidentem
viatoꝝ/deus eſt trinus ⁊ vnus:potuit paulus demõſtra
re ex euidenti/quã ipſe foꝛmauit per noticias diſtinctas
abſtractiuas:licʒ illius demõſtrationis purus viatoꝛ nõ
fuit capax. ¶ Tertia pars cõcluſionis patet de veritati/
bus credibilibus cõtingentibus:quarũ nõ põt eſſe ſcien
tia ẜm acceptionẽ ſcientie ſuppoſitã:licʒ poſſint euiden
ter cognoſci ab habentibꝰ noticias intuitiuas extremoꝝ.
¶ Secũda cõcluſio. Habitus fidei infuſus poteſt ſtare Cõcl̃. 2.
in eodem reſpectu eiuſdẽ credibilis cũ actu ſciẽtie ⁊ cla/ E
re viſionis. Probatur:qꝛ vt.ſ.habitum eſt queſtione pre
cedenti dubio.ij. Nõ eſt maioꝛ repugnãtia inter illa nec
tanta:quanta eſt inter actum errandi ⁊ habitũ ſciẽtie cir
ca eandẽ concluſionẽ. Silr̃ inter habitũ tẽperantie et
actũ intẽperãtie:ſed nõ includit cõtradictionẽ/ꝙ reſpe/
ctu eiuſdẽ ſit habitꝰ ſciẽtie ⁊ actꝰ errandi: ⁊ ſilr̃ ꝙ in eo
dẽ habitꝰ tẽperãtie eſt actꝰ intẽperãtie:ğ. Aſſumptũ ꝓba
tur:qꝛ ponamus ꝙ aliquis habuerit demõſtrationẽ ali/
cuius ↄcluſionis geometrice: ⁊ tñ de hoc nõ recoꝛdetur.
ille põt elicere aliquẽ actũ circa cõcluſionẽ iſtam:nõ aũt
actũ ſciendi:qꝛ actus ſciẽdi nõ eſt ſine actu p̄ncipioꝝ: igi
tur põt elicere actum credendi vel dubitãdi: ⁊ eodẽ mo/
do actũ errãdi: ⁊ tñ ille hʒ habitum ſciẽtie:qꝛ poſt ea ma
gis inclinatꝰ ad actus ſciẽtie q̄ꝑ ante habitũ:ğ eodem mõ
hñs habitũ tẽperãtie põt elicere aliquẽ actũ intẽperatũ
Sic in ꝓpoſito habitꝰ fidei infuſe ⁊ actꝰ ſciẽtie vel viſio/

Cōcl.3. nis clare poterūt ſimul ſtare. ¶ Tertia cōcluſio. In co-
dē reſpectu eiuſdē articuli ſtare pōt fides infuſa ⁊ ſimul
ſciētia ꝑ demōſtrationē aut experientiā acq̇ſita. Probaꝛ:
quia ex p̄cedēti cōcluſione fides infuſa pōt ſtare cū actu
ſciētie citra cōcluſionē credibilē neceſſariā: ⁊ cū habitus
ſciētie generaꝛ ex actibꝰ: ergo ⁊ cū habitu. ¶ Preterea:
pōt quis habere fidē infuſam reſpectu huius. Omne re
uelatū a deo eſt verū: ⁊ habere ſciētiā reſpectu illiꝰ: deꝰ
eſt viuēs. Sed habēdo fidē infuſam reſpectu illiꝰ: omne
reuelatū a deo ⁊c. habet fidē reſpectu oīm articuloꝝ ſeu
credibiliū: cū tm̄ ſit vna fides infuſa inclinās ad oīa cre-
Cōcl.4. dibilia: ergo etiā ad illā: deus eſt viuēs. ¶ Quarta ꝯclu
F ſio. Nō pōt in eodē ſubiecto ⁊ reſpectu eiuſdeʒ veritatis
ſimul ſtare habitꝰ fidei acq̇ſite ⁊ habitus ſciētie ꝑ demō-
ſtrationē genite. Probaꝛ: q: impoſſibile eſt actus eoꝛuʒ
ſimul ſtare: cū includāt rōnes oppoſitas: actus ſcʒ ſcien
tie euidentiā: ⁊ actꝰ fidei ineuidentiā ⁊ obſcuritatē: ergo
⁊ habitꝰ: q: vt dictū eſt p̄cedēti q̇ſtione: habitꝰ actuū cō-
trarioꝝ ſunt cōtrarij ſicut habitꝰ ſciētie ⁊ erroꝛis / tēperā
tie ⁊ intēperātie. Virtus em̄ eſt in medio duoꝝ vitioꝝ: et
vtriq; extremo cōtrariaꝛ: vt docet phs. ij. Ethi. c. x. ⁊ non
ex alia cā: niſi q: hoꝝ habituū actus cōtrariant. ¶ Si di.
habitꝰ nō generant inſtātanee ſed ſucceſſiue: ſic nec coꝛ
rumpūtur inſtātanee. Pono q̄ reſpectu alicuiꝰ articuli
demōſtrati genereꝛ vnus gradus habitꝰ ſciētie: ille non
coꝛrūpit ſubito fidei habitū ex multis gradibꝰ cōſtitutū:
ergo ſtabūt ſimul habitus ſciētie ⁊ fidei acq̇ſite. Reſpō
detur: ſi teneꝛ q̄ q̄litates cōtrarie nō (niſi excedant me-
diū latitudinis) repugnēt: ſed in gradibꝰ remiſſis nō cō-
trariant: ſed ſtent ſimul: cum d: q̄ ſic nō cōtrariantur in
gradibꝰ remiſſis: niſi excedāt mediuʒ latitudinis: ita nec
gradus remiſſi citra mediū latitudinis faciūt habitū: vt
s. dictū eſt. q. j. p̄cedēti diſt. in. iiij. dubio. Si v° tenetur
oppoſituʒ: q̄ qualitates contrarie in nullo gradu ſimul
ſtant: tunc d: q̄ actus frequētati ſcientie in caſu p̄mo re-
mittūt habitū fidei donec coꝛrūpatur: ⁊ tūc p̄mo intro
ducūt habitū ſcientie: vide de hoc Ockam. q. viij. tertij.
Cōcl.5. ¶ Quinta cōcluſio. Fidelis legēs litteraliter canonem
G biblie / ⁊ capiēs eius ſenſum / acquirit plures fidei habi-
tus et nullū ſcientificū. Patet: quia canon biblie non eſt
traditus per modū ſciētie demōſtratiue: vt ex p̄ncipijs
euidentibꝰ deducanꝛ cōcluſiones: quibꝰ aſſentiatur pꝛo
pter p̄ncipia ex quibꝰ deducātur: ergo legēs nō acqui-
rit habitū ſciētie. Et ſi q̄n̄q; ex vna veritate alia infertur.
ſicut apl's. j. Coꝛ. xv. videtur cōcludere reſurrectionem
moꝛtuoꝝ ex reſurrectione chꝛiſti. Arguit enim: ſi reſurre
ctio moꝛtuoꝝ nō eſt: neq; chꝛiſtus reſurrexit: ſi chꝛiſtꝰ nō
reſurrexit: inanis eſt fides noſtra. Sed nō eſt fides ina-
nis / ⁊ chꝛiſtus reſurrexit: ergo reſurrectio eſt moꝛtuoꝝ:
⁊ ſic inueniꝛ in alijs ſcripture paſſibꝰ. Sed nō eſt ille ꝓ-
ceſſus demōſtratiuus: q: p̄ncipia nō ſunt euidētia: ſed
tm̄ credita / puta q̄ chꝛiſtꝰ reſurrexit: q̄ fides nō eſt ina-
nis: q̄ eſt reuelata a deo: ergo hec p̄ncipia nō generāt
niſi fidē de concluſione. ¶ Preterea legens bibliā: ſi eſt
fidelis: imediate aſſentit oībus ⁊ ſingulis ibi traditis: q:
credit oīa reuelata a deo: nec vni plus q̄ alteri: nec vni
ꝓpter alterū: quinimmo cuilibet ibi tradito aſſentit: etiā
ſi cetera nō eſſent ibi tradita: ⁊ hoc ꝓpter autoꝛitatē dei
ſingula ⁊ oīa reuelātis. Et ſm hoc tot acquirit habitus
fidei diſtinctos: quot ſunt diſtīcte veritates tradite: quo
rū quilibet immediate aſſentit ſue veritati vn̄ genitꝰ eſt.
Habet tm̄ et vnū habituʒ infuſum: quo oībus ⁊ cuilibet
veritati ibi tradite imediate aſſentit: vel ad minus cuili-
bet eque aſſentit: licʒ mediāte illo p̄ncipio: omne reue-
latū a deo eſt verū ⁊c. cui immediate aſſentit: nō tm̄ ſine
fide acquiſita. De hoc loquiꝛ beatus Augu. xviij. de ciui
tate dei. c. xlj. ponēs differentiā inter ſcripturā ſacram et
dogmata phoꝝ di. Quicūq; ſcʒ ꝓphetarū ⁊ ſcriptoꝝ ca-
nonis: ſapuit et vixit: nō ſm hominē / ſed ſm deū qui per
eos locutus eſt ſapuit ⁊ vixit. Ibi ſi ꝓhibitum eſt ſacrile
gium: deus pꝛohibuit. Si dictū eſt. Honoꝛa patrē tuū et
matrē tuā: deus iuſſit. Si dictū eſt. Nō mechaberis: non
homicidiū facies: nō furaberis ⁊ cetera hmōi: nō hec oꝛa
humana: ſed oꝛacula diuina fuderūt. Quicq̇d phi quidā
inter falſa q̄ opinati ſunt verū videre potuerūt: ⁊ labo-
rioſis diſputationibꝰ perſuadere moliti ſunt: q̄ munduʒ
iſtū fecerit deus: cūq; ipſe ꝓuidētiſſimus adminiſtret: de
honeſtate virtutuʒ: de amoꝛe patrie: de fide amicitie: de
bonis operibꝰ / atq; oībus ad moꝛes pꝛobos pertinenti
bus rebꝰ: q̄uis neſciētes ad quē finē ⁊ quonā mō eſſent
iſta oīa referēda ſunt ꝓpheticis / hoc eſt diuinis vocibus
q̄uis per hoīes in illa ciuitate / ſcʒ eccleſia populo cōmē
data ſunt: nō argumentationū cōcertationibꝰ inculcara:
vt nō hoīs ingeniū: ſed dei eloquiū cōtemnere foꝛmida-
ret qui illa cognoſceret. hec Aug. Ubi expꝛeſſe innuit ꝓ-
ceſſum ſcripture nō eſſe argumētatiuū: ſed magis tanq̄
ex oꝛe dei plane reuelatū. ¶ Sexta concluſio. Maioꝛes Cōcl.6.
in eccleſia per ſtudiū theologicū p̄ter acquiſitā fidem H
quā augmētant: ⁊ circa quedā credibilia de nouo acqui-
runt multos appꝛehēſiuos ⁊ adheſiuos habitus conſe-
quentiarū / opinionū ⁊ ſcientiarū in ſeipſis pꝛoducunt.
Probatur: q: tales inquirēdo ⁊ exponendo ſcripturas:
nūc vnā per aliā fidem p̄us acquiſitā augmentant: duʒ
qd̄ in vna parte ſcripture obſcurius: in alia parte clarius
vel multiplicius affirmatū inueniūt. Dū quoq; quedam
affirmata cōſpiciūt: que p̄us ignoꝛabāt: fidem illoꝝ de
nouo acquirūt. Quādo etiā ad intellectū ſcripturarum
alias ſciētias / puta metaphyſicā / naturalē philoſophiā /
et moꝛalē immiſcēt (ad qd̄ vltimo doc. deuenerūt) acqui
runt multas nouas noticias appꝛehenſiuas terminoꝛū /
pꝛopoſitionū / ⁊ adheſiuas p̄ncipioꝝ / cōcluſionum / ar
gumentoꝝ / cōſequentiarū generantiū q̄n̄q; opinionē /
quādoq; etiā ſcientiā / tam actualem q̄ habitualē: quas
etiam in alijs ſciētijs poſſunt acquirere: etiā quaſdā que
ad nullas naturales ſciētias pertinēt. Per quas etiā cre
dita poſſunt ab impugnatoꝛibus defendere: ⁊ contraria
diſſoluere: et rationē reddere de ea que in eis eſt fide: vt
Petrus ait. j. Petri. iij. Et quecunq; per theologicū ſtu-
diuʒ acquirere pōt fidelis: etiā pōt hereticus aut infide-
lis / p̄ter fidē eiuſq; augmentū: tm̄ reſpectu pure credi-
biliū / etiā fideles ſcientiā acquirere nō poſſunt: q: quan
tūcunq; illa pꝛobare nitūtur: ſemꝑ aſſumunt aliqua cre-
dita: ⁊ ſic noticia cōcluſionis ad euidentiā ſciētie perue-
nire nō poteſt: q: ſemper cōcluſio ſequiꝛ partē infirmio-
rem: ita q̄ nunq̄ cōcluſio poterit eſſe euidētioꝛ q̄ p̄miſſa
minus euidens ad eius pꝛobationeʒ inducta. Et de hoc
loquiꝛ beatus Aug. xj. de ciui. dei. c. xix. Quāuis itaq; di-
uini ſermonis obſcuritas etiā ad hoc ſit vtilis: q̄ plures
ſentētias veritatis parit: ⁊ in lucem noticie ꝓducit: dum
alius eū ſic intelligit: alius ſic: ita tm̄ qd̄ in obſcuro loco
intelligitur: vel atteſtatione rerū manifeſtaruʒ: vel alijs
locis minime dubijs aſſeratur. Siue cum multa tractan-
tur: ad id quoq; perueniatur quod ſenſit ille qui ſcripſit
ſiue id lateat: ſed ex occaſione tractāde pꝛofunde obſcu-
ritatis / alia quedā vera dicuntur: nō mihi videꝛ ab ope-
ribus dei abſurda ſententia. hec ille. ¶ Septima cōclu- Cōcl.7.
ſio. Prophete / apoſtoli / ⁊ ſancti qui reuelationē verita- I
tū ſcripture īmediate a deo receperūt: creduntur noticias
tante certitudinis ⁊ euidētie habuiſſe q̄ oēm dubitatio-
nis motū penitus excluſerunt. Hec ꝯcluſio in effectu eſt
doc. ſubtilis diſt. p̄nti q̄ ſic declaraꝛ. Nā oēm effectū quē
deꝰ facere pōt cū cā ſcd̄a effectiua pōt facere īmediate: ſʒ
ſi res ipſe de quibꝰ ſcriptura tractat eſſent clare appꝛehē
ſe et intuitiue: generarēt noticiā certā abſq; omni dubita
tione ⁊ euidentē nō minus q̄ ſcientificā: ergo deus ſine
omni motione obiecti poteſt cauſare talem noticiā / quā
creditur ꝓphetis ⁊ ceteris quibus p̄mo reuelauit infu
diſſe. Et ꝑ ꝯn̄s illa ꝯcluſio vera. Illa tm̄ certitudo nō fu-
it euidēs ex euidētia rei cauſata ꝑ demōſtrationē: fuit tm̄
ita firma ſicut certitudo ſcientialis que cauſaꝛ ex p̄nci-

pijs notis ex euidentia terminoꝝ:ſed a deo ímediate re-
uelante:⁊ ideo nõ fuit ſciētia. Fuit tñ euidētia/ideſt certi
tudo maioꝛ ꝙ̄ fidei:īmo equalis ſciētie:qꝛ fides nõ exclu
dit oēm motũ leuē dubitatiõis:ſed dubitationē ptinacē:
vt patuit q̄ſtione p̄cedente in.ij.dubio. Hec de ſcđo arti-
Arti.3. culo. ¶ Quantũ ad tertiũ articulũ dubitat̃ pꝛimo: vtrũ
Dub. 1. audiēs p̄dicationē articuloꝝ fidei:⁊ vidēs miracula fie-
B ri/acquirat aliquē habitũ diſtinctũ a fide. Q̃ ſic videt̃:
qꝛ audiēs pꝛedicationē ſine miraculis acquirit habitum
fidei:ſm illud apl̃i ad Rom.x. Fides ex auditu eſt: ergo
audiēs pꝛedicationē ſimul ⁊ vidēs miracula aliq̄d plus
acq̄rit. R̃ndetur poſt Ocꝛam.iiij.quotl̃.q.x. ꝙ audiens
pꝛedicationē articuloꝝ:⁊ vidēs fieri miracula/nõ acqui
rit noticiā euidentē articuloꝝ:ſed ſolũ acquirit fidē: licꝫ
intenſioꝛē:qua firmius aſſentiat p̄dicationi ⁊ pꝛedicato-
ri ꝓpter teſtimoniũ miraculoꝝ. Nõ tñ habet noticiā eui-
dentē.qđ ꝓbatur:qꝛ nullus actus euidens eſt reſpectu
falſi. Nũc autē ſaracenus pꝛedicās legē machometi/fa-
cere põt miracula apparētia: cuius tñ legis articuli ſunt
falſi: ſicut antichꝛiſtus faciet apparentia miracula ap-
pꝛobatione falſe doctrine. Sicut ergo audiens illoꝛum
falſam pꝛedicationē:⁊ videns miracula apparētia / non
acquirit noticiā euidentē. Ita nec audiens pꝛedicationē
verā articuloꝝ fidei:⁊ videns miracula vera/acq̄rit no-
ticiā euidentē:pꝛeſertim cũ nõ facile diſcernit̃ inter mira
Z cula vera et falſa. ¶ Sed di. voluntas imperat virtuoſe
intellectui ꝙ aſſentiat articulis fidei:ergo virtuoſe impe
rādo p̄ſupponit rationē rectā dictantē ꝙ ſic eſt imperan
dũ:al̃s nõ eſſet virtuoſa:vt patet ex.ſ. dictis diſ.xxiij.q.j.
¶ Quero an illud dictamen rationis eſt euidēs: an nõ.
Si ſic:habetur ꝓpoſitũ:qꝛ ſi eſt euidens/ꝙ ſic eſt aſſen-
tiendum iam aſſenſus erit noticia euidens. Si nõ : ergo
voluntas adheret illi quia vult : ergo illa volitio poteſt
eſſe virtuoſa:ergo pꝛeſupponit rationē rectā aliā a pꝛio-
ri. De illa quero vt pꝛius:aut eſt euidēs: ⁊ habet̃ ꝓpoſi-
tũ. Aut nõ:⁊ ſic aut ꝓceditur in infinitum:aut fiet ſtatus
ad dictamen rõnis euidēs. ¶ Pꝛeterea:ſi vnus pꝛedica-
ret legē machometi:alius legē chꝛiſti alicui gentili tota
liter indifferēti:⁊ equaliter facerēt miracula quantuꝫ ad
apparentiā. Ille gētilis nõ teneret̃ legi chꝛiſtiane aſſen
tire plus ꝙ̄ legi ſaracenoꝝ ex quo p̄dicatio ⁊ vera mira-
cula nõ facerēt euidentiā plus ꝙ̄ apparētia.i.falſa mira-
cula. ¶ Ad pꝛimũ r̃ndetur vno modo diſtiguēdo de au-
diente:quia aut ſcit ſoluere argumēta facta ꝑ fide/⁊ cõ-
ſequētias factas inferētes articulos fidei aut etiā mira-
cula:aut nõ. Si nõ:tunc talis neceſſario adheret articu-
lis:quia argumēta ſibi cõcludunt:nõ tñ ꝓpter euidētiaꝫ
aſſentit:ſed magis ꝓpter ignoꝛantiā:quia neſcit ſoluere
rationes:⁊ talis aſſenſus non eſt virtuoſus : qꝛ nõ eſt in
poteſtate volũtatis. Si ſcit ſoluere:tũc aſſentit cõtingen
ter:⁊ illum aſſenſum põt volũtas virtuoſe imperare : vt
intellectus cõſeruet adheſionem fidei iam cauſatā reſpe
ctu articuloꝝ fidei:ſed nõ poteſt virtuoſe imperare vt il-
li articulo de nouo aſſentiat:qꝛ non põt virtuoſe impera
re ſaltē meritoꝛie niſi ex charitate imperet : que charitas
pꝛeſupponit fidē. ¶ Sed loquēdo de imperio virtuoſo
moꝛaliter:vt ph̃s loquit̃ de virtute que nõ pꝛeſupponit
charitatē:tũc cõceditur ꝙ põt virtuoſe imperare. Et ꝙ il
la volitio imperās pꝛeſupponit rationē rectā dictantem
ꝙ ſic eſt imperandũ:licꝫ nõ pꝛeſupponit dictamē euidēs
rationis:ſed dictamen ꝓbabile cui cõfoꝛmiter imperat.
Sufficit eñ ꝙ ratio ita dictet aſſentiēdo ſic eſſe volēdũ.
Et cũ queritur:vtrũ ratio p̄ſupponit actũ voluntatis vt
credat articulis. Põt dici vno modo ꝙ nõ:qꝛ ꝙ̄uis ſciat
rõnes ſoluere:qꝛ tñ rõnes ſunt multũ apparētes:nec ha
bet aliquas rõnes in cõtrariũ: ⁊ reputat illos articulos
veros eſſe ꝓ eo ꝙ nullā falſitatem reperit in eis: ⁊ videt
pꝛedicationē per miracula cõfirmari. Mia illa ſimul ſi-
ne actu volũtatis cauſant illud dictamē : ꝙ aſſenſus re-
ſpectu articuloꝝ eſt imperādus. ¶ Vel aliter põt dici:ꝙ
ratio pꝛeſupponit actũ volũtatis/nõ reſpectu huius cõ-
plexi qđ ſic eſt dictandũ:ſed actũ volũtatis quo imperat
aſſenſum reſpectu taliũ cõplexoꝝ: ita p̄dicatio eſt vera.
Iſta ſunt vera miracula ex quibus ſtatim cauſatur aſſen
ſus reſpectu huius cõplexi. Aſſenſus articuloꝝ eſt dictā-
dus:actus tñ volũtatis quo imperat pꝛimũ actũ creden
di in toto ꝓceſſu nõ põt eſſe virtuoſus:qꝛ ille nõ pꝛeſup-
ponit dictamē rõnis recte ⁊ per hoc patet ſolutio ad foꝛ-
mā replice. Cõceditur ꝙ volũtas imperat virtuoſe moꝛa
liter non meritoꝛie ꝙ aſſentiat articulis:⁊ iſta pꝛeſuppo-
nit dictamē rationis ⁊c.⁊ cũ arguitur. Et illud dictamen
põt imperare virtuoſe:⁊ ſic ꝓcedit̃ in infinitũ. negetur:
quia pꝛimũ volũtatis imperiũ nõ eſt virtuoſum:ergo il-
lud p̄ſupponit dictamē ſm oſtēſionē rõnis. Vel đ:ꝙ ra/
tio põt aſſentire ſine imperio volũtatis. ¶ Ad ſcđm đ:
ꝙ in caſu argumēti:deus q̄ nunq̄ deſerit rationalē crea-
turā ſine auxilio oppoꝛtuno inſpiraret tali cuius p̄dica-
tio eſſet vera ⁊ cuius falſa. Facienti eñ qđ in ſe eſt nulli
deeſt dñs in neceſſarijs ad ſalutem:alioquin in caſu neu
tri teneret̃ credere. ¶ Scđo dubitatur circa.vij. ꝯcluſio Dub.2.
nē/vtrũ deus põt cauſare in viatoꝛe noticiā euidentē de M
credibilibus ſine viſione dei intuitiua. Reſpondet̃ poſt
Ocꝛam.v.quotl̃.q.iiij.ꝙ dubiũ illud põt habere dupli-
cē intellectũ. Vnũ:vtrũ deus põt cauſare in viatoꝛe noti
ciā abſtractiuā diſtinctā terminoꝝ.i. articuloꝝ fidei ſine
viſione intuitiua dei:q̄ abſtractiua poſtea natural̃r cau-
ſaret noticiā euidētē articuloꝝ ſine viſione dei intuitiua.
Ad modũ quo noticie abſtractiue ꝓpoſitionũ ꝑ ſe nota-
rũ (ſi cauſarent̃ a ſolo deo) cauſarēt natural̃r noticiā eui
dentē pꝛincipioꝝ ⁊ ꝑ p̄ncipia ꝯcluſionũ. Et ſicut oculus
miraculoſe dat⁹ cauſat natural̃r actũ vidēdi. Ali⁹ intelle
ctus:vtruꝫ de⁹ põt ſe ſolo ímediate cauſare in intellectu
viatoꝛis noticiā euidētē articuloꝝ:ſiue p̄ſupponat̃ noti-
cia abſtractiua ſiue nõ:ita ꝙ illam immediate infundat.
¶ Quoad pꝛimũ intellectũ dico ꝙ veritas cõtingēs de
deo/puta deus eſt hõ:non põt euidēter cognoſci ꝑ quā-
cunq̄ꝫ noticiā dei abſtractiuā diſtinctā dei ſine intuitiua
viſione dei:ita ꝙ noticia talis abſtractiua a deo ſuꝑnatu
raliter infuſa/cauſaret natural̃r noticiā illi⁹ articuli eui-
dentē. Patet:qꝛ cõtingēs veritas euidēter noſci nõ põt
niſi per noticiā intuitiuā extremoꝝ.i.rerum adextra que
ſignificant̃ ꝑ extrema:vt patuit in ꝓlogo Ocꝛā. ¶ Se-
cũdo dico ꝙ veritas neceſſaria de deo cõpoſita ex termi
nis cõnotatiuis q̄ natural̃r nõ cognoſcit̃ euidēter niſi ꝑ
cognitionē euidētē alicui⁹ cõtingētis:non põt euidenter
cognoſci ſine intuitiua viſione dei.ſicut illa:de⁹ eſt incar
nabilis:que nõ cognoſcit̃ euidēter naturaliter niſi ꝑ illā
deus eſt incarnatus euidēter cognitā. Illa autem cõtin-
gens:de⁹ eſt incarnatus:non põt euidēter cognoſci ſine
viſione deitatis:qꝛ viſio creature nõ ſufficit : ergo nec il-
la neceſſaria põt ſic cognoſci. ¶ Tertio dico ꝙ articul⁹
fidei de deo neceſſarius cuius noticia euidēs nõ depen-
det ex noticia euidēti cõtingētis:puta q̄ eſt de deo/ꝑ ter-
minos nõ impoꝛtātes reſpectũ ad creaturas q̄les ſunt il
le. Deus eſt viuēs/intelligēs/bonus/vnus/trinus ⁊c.ſci
ri põt euidēter a viatoꝛe natural̃r ꝑ noticiā abſtractiuaꝫ
diſtinctā dei cauſatā a ſolo deo ſine viſione dei. Patet:qꝛ
talis ꝓpoſitio eſt per ſe nota habēti terminos talis ꝓpo
ſitionis (ſicut illa:albedo eſt coloꝛ) ei q̇ habet noticias
abſtractiuas extremoꝝ diſtinctas:etiā ſi actu non videat
albedinē. ¶ Si v̇o dubiũ intelligitur ſcđo modo:r̃ndet̃
ſimpliciter affirmatiue/ꝙ de⁹ põt immediate cauſare no
ticiam euidentē cuiuſcũq̄ꝫ articuli fidei ſiue cõtingentis
ſiue neceſſarij ſine viſione deitatis intuitiua. Pꝛobatur:
quia noticia euidens articuli eſt qualitas abſoluta: quā
poteſt cauſare cum viſione deitatis in genere efficientis
cauſe partialiter cõcurrētis:ergo poteſt eā cauſare ſine
viſione. Tenet cõſequētia:quia cauſa pꝛima põt ſupple-
re oēm cauſalitatē effectiuā cauſe ſecũde:ita ꝙ q̇cq̇d po-
teſt cum ſcđa effectiue:põt ſe ſola cauſare:nec talis noti-
cia a deo

cia a deo cauſata erit minus euidens ſine viſione/ꝙ ſi cau/
ſaretur cū viſione: quia illā eandem quā poteſt cauſare cū
viſiōe: cauſare poteſt ſine viſione: licet naturaliter hoc fie/
Dub.3. ri non poſſet. ¶ Tertio dubitatur quid ſit articulus fidei.
N Dimiſſis difficultatibus: dico/ꝙ articulus fidei eſt veri/
tas reuelata in ſe/ vel ſuo antecedente/pertinens ad reli/
gionem. et ita omnis veritas credenda eſt articulus fidei.
Et dicit̄ articulus ab artādo: quia artat nos ad credendū
explicite vel implicite. Tenetur em̄ quilibet fidelis impli/
cite credere omnem veritatem fidei: quia tenet̄ credere pͥn
cipia/ex q̄bus quelibet veritas fidei infert̄: vt dicet̄ diſtin/
ctione ſequenti. ¶ Diſtinctio. xxv.

Oſt determinatio

nem de fide/quantū ad eius inſtantiā et
obiectū in precedentibꝰ duabus diſt. In
hac diſt. xxv. magiſter agit de eadē/ quan
tum ad ſubiectū: hoc eſt quantū ad credē
tes. Inquirit em̄ qualis fuerit fides patrum vtriuſqꝫ teſta
menti: qualem etiā oporteat eſſe fidem ſimplicium. Conti
netur aūt ſententia textus in ſubiectis tribus concluſioni
bus. ¶ Prima cōcluſio. Omni tēpore ſaluādis neceſſaria
fuit fides mediatoris: ꝙuis ipſa ſicut ⁊ cognitio quantita
te ⁊ deuotione creuerit ꝓceſſu temporis. Quantitate dicit
quātū ad numerū articuloꝝ explicite credendorum. Deuo
tione quantū ad inheſionis firmitatē. ¶ Secunda conclu
ſio. Ad fidem maiorem quantitate ⁊ deuotiōe tenebantur
vtriuſqꝫ teſtamenti tam maiores ꝙ ſubditi indocti et ſim/
plices. ¶ Tertia concluſio. Fides/ſpes/charitas/⁊ opatio
quātum ad aliquid equant̄ in via; licet fides et ſpes trāſeāt
manente charitate in patria. Queſtio vnica.

Irca hāc diſtinctio/

A nē querit̄ vtrū omnes fidei articulos in apo/
ſtoloꝝ ſymbolo diſtinctos ſufficienter ac ſpe/
cifice vtriuſqꝫ teſtamēti fideles credere teneā/
tur explicite. ¶ Tribus articulis queſtio abſoluet̄. In pri
mo p̄mittent̄ terminorū declaratiōes. In ſecundo ponen/
Artic. 1. tur concluſiones. In tertio ſubiungent̄ dubioꝝ ſolutiōes.
Nota. 1. ¶ Quantū ad primū/eſt notādum ꝙ licet omnia creden/
da in ſcriptura canonica cōtinent̄: tamen q̄a latiſſima eſt:
apoſtoli per quos fides mūdo annūciata eſt: priuſꝙ in om
nem terrā diuiſi ſunt: quaſdam principales veritates a fide
libus credendas: ad quas relique facile reduci poſſunt: ſi/
mul coadunarūt: vt ſic a fidelibꝰ facilius et caperent̄ ⁊ me
morie cōmendarent̄. Hec autē collectio ſymbolū apoſtolo
rum nominat̄: a ſyn q̄d eſt con/⁊ bolos particula vel mor/
ſellus/quaſi particularū collectio: nam q̄libet apoſtolorū
particulā aliquā quaſi bolum ſuū appoſuit: cuius ſymboli
partes ſiue articuli diſtinguunt̄ dupliciter ſm doc. cōiter. ſ.
vel ſm credita/vel ſm autores ipſum coordinātes. Quan/
tum ad credita continet quattuordecim articulos: nam cū
articuli omnes nobis exprimant credenda de deo. In deo
aūt cōſideramꝰ ea que reſpiciūt deū ſm naturā ꝓpriā. i. di/
uinā: et etiā ea q̄ reſpiciūt naturā aſſumptā. Circa deū in ſe
cōſideramus naturā/perſonā ⁊ operationē deo ꝓpriā. In
natura eſt vnitas: in ꝑſonis trinitas: in effectibꝰ quos ſolꝰ
deus in creatura operatur: eſt bonoꝝ participatoꝝ triplici
tas. Secundū hec ſunt ſeptē articuli: quoꝝ quattuor reſpi/
ciunt deū quantū ad intrinſeca ſine reſpectu ad creaturas.
Primus nature vnitatē qui eſt. Credo in deū/non deos. i.
in vnū/nō plures. Reliq̄ tres ꝑſonarū trinitatē: hoꝝ p̄mꝰ
reſpicit ꝑſonā patris/quo dicit̄. Patrē omnipotētē. Secū/
dus ꝑſonā filij q̄ eſt. Et in ieſum chriſtū filiū eiꝰ vnicū dn̄m
noſtrū. Tertius ꝑſonā ſpūſſancti/cū ſequit̄. Et in ſpm̄ſctm̄
Et q̄a tantū in deū tanꝙ in p̄mā et infallibilē v̄itatē et ſum
mū bonū ſup oia diligendū credimꝰ (hoc em̄ eſt credere in
deū credendo amore inherere deo: vt docet magiſter diſt.
xxiij. Siq̄dē oīs creatura vanitati ſubiecta eſt. Rom. viij)
ideo tantū in his dictis articulis que cōcernūt naturam et

perſonas diuinas: preponitur prepoſitio in/et nullis alijs
¶ Tres etiā articuli exprimūt triplicē opationē deo ꝓpriā
quantū ad tres effectꝰ in creatura cōſequētes: he ſunt crea
re/iuſtificare/beatificare: q̄ operatiōes ſoli deo cōueniunt
Solus deus creat ꝓducendo aliq̄d de nihilo: ſolus iuſtifi
cat peccata dimittendo: ſolus beatificat/vitā eternā confe
rendo. ¶ Terminat̄ aūt hec triplex opatio dei ad tres effe
ctus in creatura cōſequētes: qui ſunt triplex eſſe participa
tum creature. nam ꝑ creationē datur eſſe nature: ꝑ iuſtifica
tionē eſſe gratie: per beatificationē eſſe glorie. Nam grām
et gloriā dabit dn̄s: vt dr̄ in Pſ. Primā opationē exprimit
ille articulus. Creatorē celi ⁊ terre. Secūdā iſte: Sanctam
eccleſiā catholicā ſctōꝝ cōmunionē remiſſionē pctōꝝ. Tria
em̄ hec cōcurrūt in iuſtificatione impij/ſcꝫ infuſio gratie ⁊
charitatis per quā pctōri pctā remittunt̄. Ipſeqꝫ gratifica
tur deo: et ꝑ hoc iuſtificat̄ et eccleſie incorporat̄/vt mēbrū
viuēs: nō tantū numero/ſed ⁊ merito: neqꝫ extra eccleſiam
poteſt fieri remiſſio pctōꝝ. Hāc aūt iuſtificationē per infu/
ſam charitatē/ſeq̄tur cōmunio ſctōrū: quo pctōr iuſtificatꝰ
participat oīa bona ſctōꝝ oīm: iuxta illud ꝓphete/in perſo
na pctōris iuſtificati. Particeps ego ſum oīm timentiū te
et cuſtodientiū mādata tua. Charitas em̄ que nō q̄rit que
ſua ſunt: facit oīa cōmunia. Et ita tria hec in vno articulo
cōprehendunt̄: q̄a ꝑtinēt ad vnā opationē diuinā. ſ. pctōris
iuſtificationē. ¶ Tertiā opationē. ſ. beatificationē exp̄mit
ille articulꝰ. Carnis reſurrectionē ⁊ vitā eternā amen. Per
fecta em̄ beatificatio cōplectit̄ gloriā corꝑis ⁊ aīe: que con
fert̄ poſt reſurrectionem carnis in vita eterna. Sic ergo pa
tet diſtinctio ſeptē articuloꝝ cōcernentiū deū ſm ſe/quan/
tum ad intrinſeca ⁊ quantū ad extrinſeca: opatiōes ſcꝫ ſibi
proprias quas in creatura opat̄. ¶ Septē etiā articuli re/
ſpiciūt deū chriſtū quātū ad naturā aſſumptā. Hi ſunt. Cō B
ceptio qua incarnatū eſt verbum: natiuitas ex incorrupta
virgine: paſſio q̄ cōprehendit crucifixionē mortē ⁊ ſepultu
ram: ideo totū illud: Paſſus ſub pontio pilato crucifixus
mortuꝰ ⁊ ſepultꝰ/ad vnū articulū ꝑtinet: deſcenſio ad infer
na/reſurrectio/aſcenſio ⁊ aduentꝰ ad iudiciū. Siq̄dē in for
ma humana viuos ⁊ mortuos iudicabit: ⁊ ſatis patent arti
culi ſe ex ordine in ſymbolo cōſequentes. ¶ Verū quantū
ad primos ſeptē articulos/nō ſeruauerunt apoſtoli ordinē
premiſſum: ſed ꝓpter faciliorem intellectū ſimpliciū et me
moriā tenaciorem/in ordine ſuo duo attenderunt. Primo
ordinē nature ⁊ ꝑſonaꝝ. Natura eſt prior cōmunitate: quia
vna in oībus tribus ꝑſonis: ideo p̄mꝰ articulus eſt de vni/
tate nature: inter ꝑſonas eſt ordo originis/ſm quē ordina/
uerūt articulos: ꝑſonas ſm ſua ꝓpria ⁊ appropriata cōcer
nentes: vnde q̄a p̄ma ꝑſona eſt ꝑſona patris: cui appropria
tur potētia: poſt articulū vnitatis nature poſuerunt duos
articulos cōcernentes patrē: vnū quantū ad ꝓpria/cū dici
tur patrē: aliū appropriata/cū dicit̄: omnipotentē creatorē
celi et terre. Creatio em̄ omnipotentiā reſpicit. ¶ Deinde
poſuerūt omnes articulos cōcernentes ſecūdā ꝑſonā ſcꝫ fi
lij: primo articulū reſpicientē naturā diuinā. Deinde reſpi/
cientes humanā aſſumptā: quoꝝ vltimꝰ eſt aduentꝰ ad iu/
diciū: q̄a in forma humana iudicabit. iuxta illud. Quēad/
modū vidiſtis eū aſcēdentē in celū ſic veniet. Actuū. j. Hinc
ſequunt̄ articuli cōcernētes ſpiritūſanctū ꝑſonā tertiā quā
tū ad appropatū/cū dr̄. Credo in ſpm̄ſctm̄. Deinde articu/
li exprimētes duas opatiōes trinitatis q̄ appropriant̄ ſpiri
tuiſancto/ſcꝫ impij iuſtificatio et glorificatio: quoꝝ princi
piū eſt diuina bonitas que. ſſ. appropriatur. Unde ipſe eſt
eccleſie rector ⁊ ſanctificator: ipſe cōmunio ſanctoꝝ: ipe em̄
charitas increata per quē bona ſinguloꝝ oībꝰ cōicant̄: ipſe
et remiſſio pctōꝝ: ſicut in quadā collecta orat eccleſia. Ipe
deniqꝫ illuminat et accendit ad viſionē et fruitionē: in q̄bꝰ
cōſiſtit finalis beatitudo: et hic ordo facilitati ꝯuenit intel/
ligendi. Propter faciliorē memoriā ſeruarūt aliquo modo
ordinē temporis: vnde poſt articulū eternitatis diuine na/
ture et prime ꝑſone/addit̄ articulꝰ creatiōis q̄ eſt opus pri
mū in tēpore. In principio em̄ fecit deꝰ celū et terrā. In tē/

poꝛe ſequitur incarnatio ſecūde perſone: et acta ac paſſa in
carne ſm oꝛdinē tempoꝛis. Deinde tertia pſona cū ſuis ap⸗
pꝛopꝛiatis ⁊ operatioībꝰ q̄ terminat̄ in retributiōe finalis
E et eterne felicitatis:q̄ bene cōferūt memoꝛie. ¶ Diſtinguē
do autē articulos ſm autoꝛes: q̇a duodecim ſunt apoſtoli
ſymbolū cōſtituētes:duodecim erunt articuli. Jlla tamen
diſtinctio ſatis cōfuſa eſt: qm̄ quādoꝫ vnus apoſtolꝰ plu⸗
res articulos appoſuit:alius partē articuli vniꝰ vel pluriū
vnde petrus dicit̄ tres p̄mos articulos poſuiſſe: verū quē
q̇s appoſuit diſcoꝛdāt doc. Nam ſctūs Tho. ⁊ Scotꝰ cōcoꝛ
diter ponūt ꝙ hoꝝ articuloꝝ tres pꝛimos petrus in vnū cō
plexus eſt/ſcꝫ articulū de vnitate eſſentie/ de omnipotētia
patris/de opere creatiōis. Jdeo q̇a petrꝰ caput eſt apoſto
loꝛū:poſuit articulos ꝯcernētes patrē q̄ eſt fons totius tri
nitatis. Johānes articulū de pſona filij. Articulos de cōce
ptione ⁊ natiuitate tempoꝛali filij in vnū cōiunxit iacobus
zebedei q̄ maioꝛ dicit̄. Articulum paſſiōis poſuit andreas.
Articulū deſcēſiōis ad inferos poſuit philippus. Reſurre⸗
ctionis thomas. Aſcēſiōis bartholomeus. Aduētus ad iu⸗
diciū mattheus. Articulū perſonā.ſſ.cōcernētem poſuit ia
cobꝰ alphei. Opus gratie diuiſerunt duo apoſtoli:nam ſi⸗
mon poſuit effectū gratie in ꝯſecutiōe boni/ſcꝫ ſanctā eccle
ſiam catho.ſan.cōmu. Judas iacobi in remotiōe mali/ſcꝫ
pctōꝝ remiſſionē. Effectū gloꝛie poſuit matthias: vel iterū
thomas vt alij dicūt. Beatꝰ autem Bonauen. ⁊ quidā alij
aliter aſſignāt:ſed parū refert ſcire q̇s quē appoſuerit: qm̄
vnus eſt ſpiritusſanctꝰ: qui fidē apoſtolis reuelauit:et per
D omnes ſymbolū tanq̄ autoꝛ pꝛincipalis cōpoſuit. ¶ Huic
aūt ſymbolo apoſtoloꝛū addita ſunt duo alia:ſcꝫ ſymbolū
niceni cōcilij: ⁊ ſymbolū athanaſij ad maioꝛē fidei explana⸗
tionē ⁊ hereſum cōfutationē. Athanaſij oꝛdinatū contra er
roꝛem arrij. vnde maxime exp̄mit diuine eſſentie vnitatem
et perſonarū diſtinctionē: ꝙꝫ chriſtꝰ eſt equalis patri ſm
diuinitatē et minoꝛ ſm humanitatē: in quo errauit arrius.
¶ Symbolū nicenū oꝛdinatū eſt ad cōfutādū multaꝝ he⸗
reſum erroꝛes:ſcꝫ manichei q̄ poſuit duo pꝛincipia: vnum
bonoꝛū ſpiritualiū:aliud maloꝝ ⁊ coꝛpoꝛaliū: Unde cōtra
eū dicit̄ expꝛſſe. Credo in vnū deū. ſequit̄: Factoꝛē celi ⁊ ter
re viſibiliū oīm ⁊ inui. Jtē cōtra erroꝛem arrij addit̄. Et in
vnū dn̄m ieſum chꝛiſtū filiū dei vnigenitū. vſqꝫ: ꝑ quē oīa
facta ſunt. Jtem cōtra erroꝛē euticetis ⁊ neſtoꝛij: q̄ dixerūt
ſpm̄ſctm̄ ſeruum patris ⁊ filij:addit̄. Et in ſpm̄ſctm̄ dn̄m ⁊
viui. qui ex patre filioꝫ ꝓcedit ⁊c̄. Et ꝓpter erroꝛē grecoꝝ
dicentiū ſpm̄ſctm̄ a ſolo patre ꝓcedere:addit̄. Qui ex pa⸗
tre filioꝫ ꝓcedit. Jtē cōtra quoꝛūdā erroꝛē q̄ dicebant pꝛo
phetas ſicut phanaticos ſiue ſurrepticios locutos fuiſſe:
addit̄. Qui locutus eſt per ꝓphetas. Nō tāgit aūt hic hoc
ſymbolū de deſcēſu ad inferos: q̇a nulli vel pauci circa hūc
articulū errauerūt. Legit̄ aūt quotidie ſymbolū apoſtolo
rū in pꝛimis et cōpletis ſecrete: q̇a cōditū eſt fide nondum
publicata:ſed publicāda: ſed alia duo aperte legunt̄ certis
diebꝰ. nicenū in miſſa: athanaſij in p̄mis: q̇a cōpoſita fue⸗
Nota. 2. runt fide iam publicata. Hec ſanctꝰ Bonauen. ¶ Secūdo
E notandū ꝙ duplex eſt fides:explicita ⁊ iplicita. Et ſm hoc
aliqua veritas explicite credit̄: alia implicite. Fides expli⸗
cita eſt actualis aſſenſus catholice v̇itatis ſiue vniuerſalis
ſiue particularis:ſic quicūqꝫ appꝛehēdit aliquā veritatē ca
tholicā ⁊ ei aſſentit:habet fidē explicitā illius veritatis: vt
aſſenſus illiꝰ: Omne reuelatū a deo eſt veꝝ. Canon biblie
eſt verus:chꝛiſtꝰ ſatiauit quinqꝫ milia ex quinqꝫ panibus ⁊
duobus piſcibus. Fides implicita eſt fides habitualis aut
actualis aſſenſus alicuiꝰ ꝓpoſitiōis generalis multas par⸗
ticulares veritates in ſe includentis. Dicitur em̄ ꝓpoſitio
vniuerſalis vel generalis includere omnes illas particula
res q̄ ex ea inferri poſſunt in bona cōſequentia immediate
aut mediate vero coaſſumpto. Exemplum vt aſſenſus hu⸗
ius:omne contentū in ſcriptura canonica eſt verū:eſt fides
implicita. Non quidē illius:omne cōtentū in ſcriptura ⁊c̄.
ſed omniū particulariū veritatū in canone cōtētoꝝ: vt illiꝰ
Jn pꝛincipio creauit deus celū et terrā. Adam eiectꝰ eſt de
paradiſo. Chꝛiſtus cenauit cū diſcipulis ⁊c̄. ¶ Coꝛollariū Coꝛo. 1.
Omnis fides habitualis eſt fides implicita v̇itatis ad cu⸗
ius aſſenſum inclinat. ¶ Scdm̄ coꝛollariū. Eadem fides 2
actualis eſt implicita ⁊ explicita reſpectu diuerſoꝝ. Nā aſ⸗
ſentiēs illi:q̇cq̇d credit eccleſia eſt v̇itas catholica:habet fi
dem explicitā illius ꝓpoſitiōis. Quicq̇d credit eccleſia eſt
veritas catholica: et habet fidem implicitā oīm veritatum
quas credit eccleſia:nā aſſentiēdo huic explicite. Quicq̇d
credit eccleſia ⁊c̄. implicite aſſentit oībꝰ veritatibꝰ q̄ ex illa
deduci poſſunt:ſicut huic. Euāgeliū cōtinet catholicā veri
tatē. Nam illa ſeq̄tur ex p̄miſſa vero coaſſumpto/ſic arguē
do. Quicq̇d credit eccleſia cōtinet catholicā veritatē: euā⸗
geliū credit eccleſia:ergo euangeliū cōtinet catholicā veri⸗
tatē. ¶ Coꝛollariū tertiū. Habēs fidem infuſam oīa credi
bilia credit implicite/etiam ſi actu nihil appꝛehēdat. Hinc 3
infantes baptizati nondū ratiōis vſum habētes oīa credē⸗
da implicite credūt. ¶ Coꝛollariū quartū: Stat aliquē im
plicite credere aliquā veritatē/⁊ explicite ei diſſentire: im⸗ 4
mo eiꝰ oppoſito cōſentire. Patet: poſito ꝙ aliq̇s credat ſi⸗
cut eccleſia credit:hoc eſt credat illam:q̇cq̇d eccleſia credit
verū eſt: ⁊ diſſentiat huic:abꝛaam habuit plures vxoꝛes: ⁊
aſſentiat eius oppoſito:credēs ita ſentire eccleſiā. Jlle im⸗
plicite credit illā:abꝛaam habuit duas vxoꝛes: q̇a ſic credit
eccleſia/et explicite eā diſcredit: hec fides implicita qua fi⸗
delis credit q̇cq̇d eccleſia credit: vtiliſſima eſt fideli: nam
ſi fuerit in coꝛde defendit ab omni heretica pꝛauitate: vt di F
cit Ockā in tractatu de ſacramēto. c. j. ⁊ poſt eū Gerſ. can⸗
cel. Non em̄ aliquatenꝰ hereticari valet: q̄ coꝛde credit q̇c⸗
q̇d eccleſia catholica credit. i. q̄ credit illā: q̇cq̇d eccleſia cre
dit eſt verū: qm̄ talis nunq̄ ꝑtinaciter alicui erroꝛi ꝯtrario
fidei adheret. Nā etſi erroneū aliq̄d credit:poſtq̄ ſibi oſtē⸗
ditur cōtrariū huiꝰ credere eccleſiā: cōtinuo coꝛrigit erroꝛē
nō em̄ ſtant ſimul credere illā: verū eſt q̇cq̇d eccleſia credit
et nō credere aliquid q̄d eccleſia credit: appꝛehēſum vt ta⸗
le. Hinc Guilhel. Ockā li. iij. pꝛime partis ſui dialo. c. j. di⸗
cit. Credere implicite eſt alicui vniuerſali ex qua multa ſe⸗
quunt̄ firmiter aſſentire: ⁊ nulli cōtrario ꝑtinaciter adhere
re: ⁊ ideo q̄ firmiter tenet oīa tradita in ſcriptura ⁊ vniuer⸗
ſalis eccleſie doctrina eſſe vera ⁊ ſana: ⁊ nō adheret pertina
citer alicui aſſertiōi cōtrarie veritati oꝛthodoxe: fidē catho
licam inuiolatā tenet et integrā: et eſt catholicꝰ cenſendus.
Hec ille. Et de hoc Jnno. papa in de officio miſſe: cui allu⸗
dit textus cū glo. in. c. dānamꝰ. de ſum. tri. ⁊ fi. ca. §. ſi q̇s. et
glo. in ver. Coꝛrigēda. ita ait: Jntantū valet fides implici⸗
ta vt dicūt aliq̇: ꝙ ſi habēs eā falſo opinaret̄ (ratione natu
rali motus) patrē maioꝛē vel pꝛioꝛem filio: vel ꝙ tres pſo⸗
ne ſint tres abinuicē localiter diſtātes vel ſimile: non eſt he
reticus: nec peccat/dūmodo hūc erroꝛē ꝑtinaciter nō defen
dit: et hoc ipſum credit: q̇a credit eccleſiā ſic credere: et ſuā
opinionē fidei eccleſie ſupponit: q̇a licet ſic male opinetur
nō tamē eſt illa fides ſua: immo fides ſua eſt fides eccleſie
Jmmo quod amplius eſt: nedū hec fides implicita ab he⸗
reſi: et pctō defendit: ſed etiā meritū facit ⁊ ꝯſeruat in eo q̄
errās falſum opinat̄: q̇a ſic putat eccleſiā credere: q̄d verū
eſt ſi erroꝛ fuerit inuincibilis. Unde ſi q̇s ſimplex et ineru⸗
ditus audiret pꝛelatū ſuum pꝛedicare aliq̄d cōtrariū fidei:
de quo tamen nō tenet̄ habere fidē explicitā: facta inq̇ſitio
ne quā poteſt et debet: putās hoc a p̄lato ſuo ſic pꝛedicatū
eſſe creditū ab eccleſia: ⁊ ita captiuaret intellectū ſuum/cre
dendo illud ꝓpter deū/putās hoc eccleſiā credere: talis nō
ſolum peccaret: ſed etiā ſic credendo falſum/mereret̄. Eli⸗
ceret em̄ actū pꝛopter deū ex charitate: q̄ omnia credit ſm
apoſtolū: licet crederet ſm cōſcientiā erroneā. Non em̄ om
nis credens ſm cōſcientiā erroneā peccat: ſed q̄ credit aut
agit cōtra cōſcientiā culpabiliter erroneā. Jnuincibilis au
tem erroꝛ q̄ manet poſtq̄ cōſciētia tantā inq̇ſitionē fecerat
quantā tenebat̄ ⁊ debuit: culpā nō habet. ¶ Tertio notan Nota. 3.
dum ꝙ fideles q̄ ſunt membꝛa eccleſie ſunt in duplici diffe B
rentia. Quidā dicūtur maioꝛes in eccleſia: quidā minoꝛes
Maioꝛes ſunt q̇bus incūbit officiū regēdi ⁊ docēdi alios

verbo veritatis et exemplo honeſtatis: ſicut paſtores eccle
ſie/epiſcopi et curati: et legentes in vniuerſitatibus et ſm
aliquos maxime in theologia. Minores ſunt ſimplices ⁊
ſubiecti/doctrina ⁊ regimine indigentes. Et de his loquiť
beatus Augu. xiiij. de trinitate. c. j. Non eñ (ait) quicquid
ſciri ab homine poteſt in rebus humanis: vbi plurimũ ſu/
peruacue vanitatis et noxie curioſitatis eſt: huic ſciẽtie at/
tribuo. Sed illud tantũmodo quo fides ſaluberrima que
ad verã beatitudinẽ ducit: gigniť: nutritur: defendiť: robo
ratur: qua ſciẽtia nõ pollent fideles plurimi: q̃uis polleãt
ipſa fide plurimi. Aliud eſt eñ ſcire tantũmodo q̃d homo
ſcire debeat ꝓpter adipiſcendã vitã beatã: que nõ niſi eter
na eſt. Aliud aũt ſcire queãdmodũ hocipſum et pijs opitu
letur: et cõtra impios defendat. Hec Augu. Ubi innuit du
plices eccleſie filios. Maiores quoꝝ eſt nõ tantũ credere
ſed etiã fidem defendere: ac in eadem ſimplices inſtruere.
Minores quoq͛/qui maioꝝ inſtructione in fide inſtruũ/
tur: nutriuntur. ⁊ roborantur. Et tantũ de articulo primo.
Artic. 2. ¶ Quantũ ad ſecundũ articulũ/eſt hec prima concluſio.
Cõcl. 1. Sicut ſaluandis omnibus neceſſaria fuit infuſa fides pro
D quolibet ſtatu eccleſie: ita ⁊ actus fidei adultis vtentibus
ratione. Probať quoad primã partẽ: quia ſicut anima non
eſt accepta deo niſi ornetur et perficiať per charitatẽ quo/
ad volũtatem: qui eſt habitus ſupernaturalis: ſic non acce
ptatur a deo niſi ꝑficiať habitu ſupernaturali quoad intel
lectum. Et ſicut potentie ille ſunt naturaliter ſubordinate
in actibus: ita ꝙ intelligere precedit velle: ſic prius perfici
tur intellectus/q̃ volũtas. Prius dico ordine nature non
duratione. Sicut igitur neceſſariũ fuit hoibus in omni ſta
tu eccleſie poſt lapſum: etiam ante aduentũ chriſti habere
charitatẽ ſic ⁊ fidem: nõ ꝙ ille ſeparari nõ poſſint. Separã
tur eñ in via: dum fides informis ſtat in infideli mortaliter
peccãte ſine charitate. Sed q̃a deus de lege ordinata quã
ſtatuit: non ꝑficit animã niſi perficiat eam ſm totum: ideo
charitate voluntatẽ non ꝑficit niſi ꝑficiat intellectum fide
Dei eñ perfecta ſunt opera. Deutero. xxxij. ⁊ poſt. totũ ho
minem ſanũ fecit in ſabbato. Johan. vij. Si autoritatẽ que
ris dicit propheta. Juſtus meus ex fide viuit. Abac. ij. Et
allegat apoſtolꝰ Roma. j. ⁊ ad Gal. iij. Item ad Hebre. xj.
Impoſſibile eſt ſine fide placere deo. Ex vno igiť credito
quo credimus fidem infuſam eſſe neceſſariã: qua aſſentimꝰ
ſimpliciter veraci deo: concludiť fidem fuiſſe in patribꝰ an
te chriſti aduentũ: ⁊ per cõſequens ipſam eſſe neceſſariam
pro omni ſtatu eccleſie militantis. Scđa pars probať: q̃a li
cet in nõ habentibꝰ ratiõis vſum/nõ requiriť actꝰ fidei: eo
ꝙ non ſaluãtur merito proprio: ſed in ſolo merito redem/
ptoris: cũ habentibꝰ vſum ratiõis non ſufficit meritũ chri/
ſti: ſed neceſſe eſt etiam addere meritum propriũ: ſm illud
Si vis ad vitã ingredi/ſerua mãdata. Et iterũ. Fides ſine
operibus mortua eſt. Que intelligẽda ſunt de his qui ha/
bent rationis diſcretionẽ: meritũ aũt perfici nõ poteſt ſine
fide actuali/qua operãs dirigat intentionem ſuã in finem.
Sicut eñ prudentia actualis neceſſaria eſt ad dirigendum
in actibus virtuoſis: ita fides actualis neceſſaria eſt ad di/
rigendũ in actibus meritorijs: eſt eñ auriga actuũ merito
rioꝝ: ſicut prudentia actuũ virtuoſoꝝ. Neceſſarius eſt itaq͛
omnibus ratiõe vtentibꝰ actus fidei ꝓ aliquãdo ea neceſ/
Cõcl. 2. ſitate q̃a eis neceſſarius eſt actus meritorius. ¶ Secun/
J da cõcluſio. Licet eadem fuerat fides infuſa in nobis et in
vete. teſta. patribus: nõ tamen eadem acq̃ſita: nec idem fi/
dei actꝰ. Prima pars ꝓbať: quia vna tantũ eſt fides infuſa
in vno homine numero: ⁊ vna ſpecie in omnibꝰ hominibꝰ
ſicut vnũ obiectũ immediatũ et principale: vt ex dictis. ij.
q. diſt. xxiij. cõclu. vj. patet: que cũ fuerat in patribꝰ et in no
bis ex cõcluſiõe precedenti: ſeq̃tur ꝙ eadẽ fides infuſa ſpe/
cie nõ numero fuit in illis ⁊ nobis. Non eñ poteſt idẽ acci
dens numero eſſe in diuerſis ſubiectis ſm potẽtiã ordina/
tam creatoris: nec illa fides infuſa variať propter variatio
nem obiectoꝝ mediatoꝝ aut minus p̃ncipaliũ: nec habitꝰ
inclinans mediate ad aliquem actũ/variať ad variationẽ
illorum actuũ: ⁊ ideo cõceſſo ꝙ alij fuerint articuli particu
lares apud nos ⁊ illos: nõ propter hoc mutatus eſt habitꝰ
fidei infuſe: cuius ſemꝑ manet vnũ obiectũ immediatum
et p̃ncipale/ſcꝫ omne reuelatum a deo eſt verũ/mediante
cuiꝰ actu (qui vnus eſt ſpecie apud illos ⁊ nos) inclinat ad
omnes actꝰ credẽdi articulos ſpeciales. ¶ Secũda pars
probať ſpecialiter de fide acq̃ſita reſpectu redẽptoris: q̃a
certũ eſt ꝙ reſpectu certoꝝ articuloꝝ eadẽ fuit fides acq̃ſi/
ta et fidei actus ſpecie apud illos ⁊ nos puta articuli crea/
tionis mũdi/lapſus primi hoĩs/futuri iudicij. Et ideo nõ
eſt intelligenda illa cõcluſio vniuerſaliter reſpectu oĩm ar/
ticuloꝝ: ſed particulariter reſpectu quorũdam. Probať er
go: quia diuerſarũ veritatũ ſeu ꝓpoſitionũ ſpecie diſtincta
rum. i. non ſynonymaꝝ diuerſi ſunt actꝰ aſſentiendi ſeu cre/
dendi ſpecie. Nam ex diuerſitate obiectoꝝ immediatorum
ſpecifica arguiť diuerſitas ſpecifica actuũ: et diuerſoꝝ actu
um ſpecie/ſunt diſtincti habitus ſpecie: ſed ꝓpoſitiões cre
dite a patribus ſpecie diſtinguunť a creditis a nobis. Nã
illa ꝓpoſitio: chriſtꝰ eſt vẽturus/paſſurus/reſurrecturꝰ ⁊c̃.
quã illi crediderũt: ⁊ ille ꝓpoſitiones: chriſtꝰ venit/paſſus
eſt/reſurrexit ⁊c̃. quã nos credimꝰ: diſtinguunť ſpecie: q̃a
ſunt nõ ſynonyme propter diuerſam temporis cõnotatio/
nem: nec ſimul ſunt vere: ſed vna exiſtente vera/alia eſt fal
ſa. Et certũ eſt vnã propoſitionẽ ſm ſpeciem non poſſe ſi/
mul eſſe verã ⁊ falſam: ſaltẽ vnitate accepta: ergo illa pars
concluſionis vera. ¶ Sed diceres. Chriſtus eſt paſſurus
chriſtus eſt paſſus/ſunt idem articulus: ergo eadem fides B
Antecedens ꝓbať: q̃a eſt eadẽ materia ſcꝫ eadẽ paſſio chri/
ſti que exprimitur ꝑ ambas ꝓpoſitiones: licet cũ diuerſis
temporũ differẽtijs: et ita idẽ articulus. ¶ Ad hãc replicã
reſpõdetur diſtinguendo de articulo: nam ſi articulus acci
pitur pro veritate reuelata/vt diffinitus eſt in ſine precedẽ
tis queſtionis: ſic negeť antecedens. Et ad ꝓbationẽ cõce
ditur ꝙ eſt eadẽ paſſio chriſti credita ab illis et nobis. Ab
illis tunc futura: a nobis nunc preterita. Sed ſi inferť: ergo
idem articulus. Negeť cõſequẽtia: nam de eadem materia
poſſunt haberi diuerſi articuli: imo tot/quot de ea poſſunt
formari ꝓpoſitiões vere/nõ ſynonyme. Nunc aũt predicte
propoſitiões nõ ſunt ſynonyme: q̃a nõ ſolum diuerſe ſigni
ficationes p̃ncipales extremoꝝ ⁊ copule: ſed etiam diuerſe
ſignificationes minus principales: propter quas variať ve
ritas ⁊ falſitas ꝓpoſitionũ: reddũt propoſitiones nõ ſyno
nymas: qualis eſt diuerſa tẽporis ſignificatio. Si vero arti
culus accipiť ꝓ materia: de qua formanť diuerſe ꝓpoſitio
nes: quarũ vna pro vno tẽpore eſt vera: alia ꝓ alio tẽpore:
tunc dicte ꝓpoſitiões de futuro et preterito ſunt vnus arti
culus: vel nõ diuerſi articuli: ⁊ tunc cõceſſo ꝙ eſt vnus arti
culus: negeť cõſequẽtia: ergo eadẽ fides: q̃a fides acq̃ſita/
et actus fidei nõ diuerſificanť tantũ ſm diuerſitatẽ obiecti
remoti quale eſt materia ſignificata per ꝓpoſitiões: ſed pe
nes obiecta immediata: ſcꝫ veritates ipſas q̃ ſunt cõplexa
propoſitionalia: vnde nõ eſt hic niſi eq̃uocatio in noĩe arti
culus: ſed cõcluſio ſtat in ſua veritate. ¶ Tertia concluſio Cõcl.
Pro omni tẽpore poſt lapſum fides mediatoris explicita L
ad ſalutẽ ratiõe vtentibus fuit neceſſaria. Probať: q̃a nul/
lus ſaluatur niſi ſit mẽbrũ eccleſie: et ꝑ cõſequẽs chriſti: ſed
nullus eſt membrũ eccleſie/niſi per fidẽ mediatoris: vt pa
tet diffuſe per apoſtolum Heb. xj. ergo ſicut preſentes poſt
chriſti aduentũ ꝑ fidem mediatoris: ita precedẽtes per eã/
dem fidẽ fuere membra chriſti ⁊ eccleſie. ¶ Preterea ſicut
creator eſt principiũ eſſendi nature condite: ita redemptor
eſt principiũ reparationis nature lapſe: ergo nullus poteſt
reparari ſine redẽptore: ſicut nec eſſe ſine creatore: ergo ſi/
cut fides creatoris fuit ſemper neceſſaria ad ſalutẽ: ita poſt
lapſum humani generis fides de mediatore. ¶ Sed tamẽ
aduertendũ ꝙ illa fides mediatoris poteſt eſſe in particu/
lari/ſcꝫ ꝙ filiꝰ dei incarnareť: et ita deꝰ et homo redimeret
humanũ genus ꝑ hoc ꝙ naſcereť de virgine: moreretur in
cruce: ⁊ hoc explicite ⁊ particulariter credere nõ fuit neceſ/
ſariũ ꝓ omni ſtatu. Potuit aũt hoc idẽ credi magis cõfuſe

et in genere/ſcilicet ꝙ de⁹ ordinaret aliquā viā redēptiōis per aliquē mediatorē: etiā ignorādo per quē: an per verbū dei: vel per angelū: aut aliū modū. Et iſtud ſic generaliter credere fuit neceſſariū omni homini ad ſalutē. neceſſarium poſt lapſum. Illi tamē qb⁹ hoc reuelatū fuerat: magis ꝑticulariter tenebant credere ſm reuelationē eis factā. Et in lege moyſaica: q̄a fidē redēptoris habuerūt magis reuelatam: et diſtinctius in lege ꝓphetis ⁊ pſalmis: ideo illi tenebant magis particulariter credere exiſtentib⁹ in lege nature. In lege aūt reuelate veritatis ſcʒ euāgelica adhuc magis particulariter credere tenemur plus vel minus ſm diuerſos ſtatus hoim: de quo ſtatim dicetur. Et ideo ſanct⁹ Bonauē. q. ij. huius diſt. q̄a pbī hanc fidē in genere nō habuerūt: ſuis virtutibus ⁊ meritis inherentes: nō poterant eſſe mēbra chriſti: et ꝑ conſequēs nec ſaluari. ¶ Et ſi obijcitur ꝙ ipſi nō poterāt hanc fidē actualē habere per ꝓpriam inuētionē aut doctrinā. Reſpōdet ꝙ gratia dei ſuꝑ omnes preſto erat: ⁊ natura ad hoc manuducebat ex ſua curuitate ⁊ infirmitate: vt redēptorē quererēt ⁊ ex generali eruditione quā habere poterāt ab ipſis q̄ erāt in cultu dei famoſi: ⁊ ita nulli excuſabant quin ad minus tenerent ad fidē illam in generali. ſi deniq̄ feciſſent quātū in ſe fuiſſet: nō defuiſſet eis deus ad eoꝝ illuminationē. Hinc apoſtol⁹ Rom. j. de illis loquēs ait. Cū cognouiſſent deū: nō ſicut deū glorificauerūt: aut gratias egerūt: ſed euanuerūt in cogitatiōibus ſuis: ⁊ obſcuratū eſt inſipiēs cor eoꝝ. dicētes em̄ ſe eſſe ſapientes: ſtulti facti ſunt. ⁊ cetera q̄ ſequunt. Vn̄ manifeſtum eſt ꝙ nō iuxta cognitionē naturaliter inuentā ꝯſequēter fecerūt qđ in ſe erat: deū quē nouerāt glorificando ⁊ diligenti⁹ querēdo: ſicut exactiſſime alia vana (ſalutarib⁹ dimiſſis) queſierūt. ¶ Similiter dicendū de eo q̄ in ſilua natus doctorē fidei nō audiuit. Unde beatus Tho. in. iij. ſcripto. diſt. xxv. q. iiij. In his inquit q̄ ſunt neceſſaria ad ſalutem: nūq̄ de⁹ homini querēti ſuā ſalutē deeſt vel defuit: niſi ex culpa ſua. Unde explicatio eoꝝ que ſunt neceſſaria ad ſalutē: vel diuinit⁹ prouident homini per predicatorē: ſicut patet de cornelio Actu. x. ⁊ de Eunucho candacis regine Actuū. viij. Uel per reuelationē: qua ſuppoſita in poteſta-

Cōcl. 4. te libe. arbi. eſt vt exeat in actū fidei. Hec Tho. ¶ Quarta

M conluſio. Omnia eccleſie mēbra ꝑ ſtatu legis euangelice eadē tenent credere: nō quidē explicite: ſed implicite. Prima pars ꝙ nō explicite patebit infra. Scđa pars ꝙ omnes teneant credibilia eadē implicite credere: patet: tū q̄a oēs tenent habere fidem infuſam: vt dicit concluſio p̄ma. Sed hanc habens credit oia implicite: q̄a habitū habet ad omnia credibilia mediate vel immediate inclinantē. ¶ Preterea. oēs vſum ratiōis habentes tenent credere/ ꝙ omne reuelatū a deo eſt verū. Itē ꝙ ſcriptura a deo reuelata ſit vera: ſed hoc credēs explicite oia credibilia credit implicite: cum omnia credenda ſint reuelata a deo: et oia cōtinentur immediate vel mediate in ſcriptura: ergo cōcluſio vera. vide Panor. in rubrica de tri. ⁊ ſi. ca. in fine/ad propoſitum.

Cōcl. 5. ¶ Quinta concluſio. Ad quedā particulariter credēda tenent maiores: ad que nō tenent q̄ in eccleſia ſunt minores. Prima pars patet: q̄a q̄cūq̄ hʒ officiū in eccleſia: tenet ſcire tātū: quātū ꝑtinet ad ſuū officiū: q̄ten⁹ poſſit officiū ſuū legitime et ſufficiēter exercere. Maiores ḡ ī eccl'ia q̄ habēt officiū docendi ceteros: q̄ doctrina ſine particulari expreſſione articuloꝝ fieri nō poteſt: tenent omnia in particulari

n minorib⁹ explicāda diſtincte credere. ¶ Sed notandū ſm ſanctū Tho. diſt. p̄ſenti. q. iij. arti. iij. ꝙ explicare articulos fidei ꝯtingit dupliciter. Uno mō quātū ad ipoꝝ articuloꝝ ſubſtantiā ſm ꝙ hō articulos diſtincte nouit. Alio mō quātū ad ea q̄ cōtinent in articulis implicite: q̄ ſcʒ ex articulis inferri poſſunt/ac ab impugnatione defendi. ¶ Ad primā quidē explicationē totalem ſeu ꝑfectā tenent oēs q̄ habēt officiū docēdi fidē/ſiue ex gradu dignitatis vt ſacerdotes: ſiue ex reuelatiōe/ſicut ꝓphete: ſiue ex miniſterio/ſicut doctores et p̄dicatores. ⁊ hoc q̄lʒ hoꝝ quātū officiū ſuū exigit et req̄rit. ¶ Ad ſecundā explicationē nō tenent aliq̄ in via perfecte et totaliter quantū explicari poſſunt: q̄a hoc tātū poſſibile eſt in patria. Tenet tamē vnuſq̄ſq̄ cui incumbit officiū docendi alios in fide tantū ſcire de illa explicatione quantū ꝑtinet ad ſuū officiū. i. quantū ſufficit ad inſtructionem ſibi cōmiſſorū ſalutarē: ⁊ ſm capacitatē eoꝝ. ¶ Scđa pars ꝓbat: q̄a ſimplices q̄ nullū docēdi alios officiū: neq̄ aliud miniſteriū habēt in eccleſia: nō habent niſi ſeipos regulare: ⁊ ideo ſufficit eis illos articulos explicite credere: per quos poſſunt ꝓpriā intentionē dirigere in finē vltimū ¶ Preterea deus nullū obligat ad impoſſibile: ideo minores ⁊ rudes non potentes capere ſiue diſtincte intelligere certos articulos: nō tenent eos explicite credere: q̄a nihil poteſt credi explicite niſi apprehenſum ꝑ intellectū. Exempli gratia. Si aliq̄s fuerit ita rudis ꝙ nō poſſet concipere/ q̄d perſona: q̄d natura: nō eſt neceſſe ꝙ habeat actū explicitū de articulo ꝑtinente ad nature vnitatē et ꝑſonarū trinitatem diſtincte: ſicut habēt clerici litterati: ſed ſufficit ſibi (ſi nō poteſt huiuſmodi diſtinctionē intelligere: q̄a nec terminos) fides groſſa: vt ꝙ chriſt⁹ natus eſt ⁊ paſſus: ⁊ talia que cōcernūt opus redēptiōis. Tenet ergo ad aliquē actū explicitū pro aliquādo: et ad alios in generali vt credat ſicut eccleſia credit. Hec Scot⁹. ¶ Que aūt ſint illa q̄ mino- O
res explicite credere tenent. Particulari⁹ inueſtigādo dico ꝙ in genere tria colligunt: ſcʒ ꝙ deus eſt: ꝙ remunerator eſt: ꝙ mediator eſt/ſiue redemptor humani generis. De primis duobus loq̄tur apoſtol⁹ Heb. xj. Credere oportet accedentē ad deū q̄a eſt: et inq̄rētib⁹ ſe remunerator ſit. De tertio dicit Act. iiij. vbi petr⁹ loquēs de chriſto ait. Nō eſt in aliquo alio ſalus: neq̄ aliud nomē ſub celo datū eſt hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri. Qđ verbū tractās beat⁹ Aug. ad Optatū ait. Illa fides ſana eſt: qua credimus nullū hoiem ſiue maioris ſiue minoris etatis liberari a contagio mortis/⁊ obligatione peccati qđ p̄ma natiuitate cōtraxit: niſi ꝑ vnū mediatorē dei et hominū ieſum chriſtū: cui⁹ hominis eiuſdēq̄ dei ſaluberrima fide etiā illi iuſti ſalui facti ſunt: q̄ p̄uſq̄ veniret ī carnē: crediderūt ī carnē vētūrū. Proinde cū oēs iuſti ſiue ante incarnationē/ſiue poſt/nec vixerint: nec viuāt/niſi ex fide īcarnatiōis: ꝑfecto ſcriptū eſt: nō eē aliud nomē ſub celo in q̄ oporteat nos ſaluari: ex illo tēpore valet ad ſaluandū gen⁹ hūanū: ex quo in adam vitiatū eſt. de hoc em̄. ſ. cōcluſio. iij. ¶ Articulus autem incarnatiōis preſupponit articulū trinitatis / ſm btm̄ Tho. ij. ij. q. ij. art. viij. vbi ait. Myſterium chriſti explicite credi non pōt ſine fide trinitatis: q̄a in myſterio chriſti hoc cōtinet/ꝙ fili⁹ dei carnē aſſumpſerit: ꝙ per gratiā ſpūſſancti cōceptus ſit: et mundū renouauerit: et ideo poſt tēpus gratie diuulgate tenent oēs ad explicite credendū myſterium trinitatis: ſicut oēſq̄ renaſcunt in chriſto/hoc adipiſcūtur ꝑ inuocationē trinitatis. Qđ ſic videt intelligi debere ꝙ omnes tenent credere/ꝙ in deitate eſt pater ⁊ fili⁹ et. ſſ. et hi tres vn⁹ de⁹: ſic cōfuſe ſeu generaliter: nō aūt diſtincte ꝙ in vnitate ſit diſtinctio ꝑſonalis: vt. ſ. dictū eſt. ¶ Preterea fides incarnationis multa de chriſto credēda includit: vt ꝙ ſit cōcept⁹ de ſpūſancto: nat⁹ ex virgine: paſſus ⁊c. ꝓpter qđ apoſtoli ſymbolū ordinauerūt de his q̄ p̄ncipaliter nos ad ſalutē ordināt tanq̄ fidei p̄ncipia ab oibus credenda. Deniq̄ tēpore gratie euāgelice eccleſia ꝑ anni circulū feſta ordinauit in quib⁹ ea ſolēnizant q̄ articuli cōtinēt: ideo ab illoꝝ noticia excuſare ſe nemo poteſt. Hinc ſanctus Bonauen. Illos articulos tenent credere explicite: quos non ſolum p̄dicatio manifeſtat: ſed vſus eccleſie: vt eſt articul⁹ de vnitate ⁊ trinitate: quē manifeſtat ipſe act⁹ cōſignatiōis cū ſe q̄s cōſignat. In noie patris ⁊ filij ⁊. ſſ. Et ſicut ſunt articuli de natiuitate/paſſione/reſurrectiōe ⁊c. quos oſtēdūt ipſe ſolēnitates. ab his ignoratis null⁹ excuſat: alios articulos nō ita manifeſte tenet credere implicite: ſicut eos credit vniuerſaliter ſctā eccl'a. Hec ille. De hoc etiā beat⁹ Tho. in. iij. ſcripto diſt. preſenti. q. iiij. arti. iij. dicit. Fides explicita ad hoc neceſſaria eſt/ꝙ in finē vltimū intentionē dirigat Et q̄a per peccatū homo ab illo fine abductus fuerat: uon

poterat reduci niſi ꝑ mediatorē dei ⁊ hoīm dn̄m ieſum chri‑ſtum: ideo poſt peccatū oportuit habere cognitionē expli‑citam de redēptore: et p̄cipue quantū ad ea quibus nos in finem reduxit victo hoſte quo captiui tenebamur. ¶ Ad hoc autē ꝙ nos in finē reduceret: quattuor requirebantur. Primū/ꝙ ꝓpugnator noſter inſtitueretur: qḋ factum eſt in natiuitate. Secundū/ꝙ propugnaret: qḋ factū eſt in paſ‑ſione. Tertiū/ꝙ vinceret: qḋ factū eſt in reſurrectiōe: quan‑do eternitatis aditum deuicta morte/reſerauit. Quartū ꝙ victorie ſue omnes ſuos participes faceret: qḋ erit in iudi‑cio: quādo bonis bona et malis mala reddet: ideo iſta p̄ci‑pue req̄runt̄ vt explicite credant̄. Et q̇a hec in ſymbolo ex‑preſſe cōtinent̄: ideo ad actū fidei articuloꝝ ſymboli oēs ꝓ aliquādo tenent̄. Qḋ ſi aliq̄ adeo obtuſi fuerint: ꝙ articu‑los ip̄os ſm ꝙ in ſymbolo ordinati ſunt: eo ordine recitare non poſſent: ſufficeret tamē eis ꝙ oēs ⁊ ſingulos explicite credūt: dum eis proponētur: ſic ergo ad fidē explicitā oīm in ſymbolo contentoꝝ/oēs in tēpore gratie obligant̄: vt di‑cit magiſter. ¶ Preter illa: quilibet tenet̄ explicite credere omnē veritatē particularē in eo ꝙ generaliter credit v̇tua‑liter incluſam poſtq̄ ſufficiēter ſibi oſtenſum eſt/ꝙ in tali virtualiter eſt incluſa. Exemplū vt credēs omne reuelatū a deo eſſe verū: tenet̄ explicite credere quācūq; veritatē par‑ticularē reuelatā: poſtq̄ ſufficiēter oſtendit̄ ꝙ eſt reuelata

Cōcl. 6. a deo. ¶ Sexta cōcluſio. Licet ſimplices ⁊ minores nō te‑

P nent̄ circa ſingula credibilia particularia explicitā fidē ha‑bere: tenent̄ tn̄ oēs particulares errores: ne ꝑtinaciter adhe‑reant: cauere. Prima pars patet. Scḋa pars ꝓbat̄: q̇a qui‑libet fidelis tenet̄ cauere omne illud ꝑ qḋ hereticus iudica‑retur ⁊ eſſet: ergo tenet̄ cauere omnē errorem (pertinaciter adherēdo) ꝯtrariū cuicūq; particulari credibili in canone biblie contento. Tenet conſequētia: q̇a q̇libet talis error fa‑cit hereticū: ſi ei ꝑtinaciter adhereat̄: ⁊ tollit fidē infuſam: que neceſſaria eſt oibus ad ſalutē: vt dictū eſt. ¶ Et ſi di. Nullus tenet̄ cauere errorē: niſi cui⁹ oppoſitū tenet̄ expli‑cite credere: ergo cū nō tenet̄ oēs articulos ꝑticulares cre‑dere: errorem eius cōtrariū non tenetur vitare. Tenet con‑ſequentia: q̇a nemo tenet̄ vitare qḋ non tenet̄ cognoſcere: ſed nullus tenet̄ oēs errores cognoſcere: quia infiniti ſunt. Reſpōdet̄ ꝙ errorē cauere cōtingit dupliciter. Uno modo ſimpliciter/ne ei conſentiat̄. Alio modo ne ꝑtinaciter ei ad‑hereat̄. Primo modo nō oportet cauere omnē errorem: vt ſupra dictū eſt: ſed ſcḋo modo: et ita debet intelligi conclu‑ſio de errore ꝑtinaci. Et ad cauēdū ꝑtinacē adheſionem er‑roris: nō oportet errorē cognoſcere: q̇a q̇ſq̇s habet fidē im‑plicitā oīm cōtentoꝝ in ſcriptura: nō poteſt incidere ꝑtina‑citer in errorem: q̇a nunq̄ ita adheret errori/quin paratus ſit credere: oſtēſo ꝙ eſt cōtrarius alicui cōtēto in ſcriptura: et ita non adheret ꝑtinaciter. Patet ergo ꝙ falſum aſſumit̄

Cōcl. 7. tam in antecedēte/q̄ in conſequēte ꝓbatiōe. ¶ Ex oibus premiſſis elicit̄ vltima cōcluſio ad ſuppoſitū queſtionis re‑ſponſiua: ⁊ eſt in ordine ſeptima. Oēs articuli fidei in ſym‑bolo apoſtolorū ſufficiēter ſunt collecti: et abinuicē ſpecie condiſtincti. Prima pars patet: q̇a illi articuli ſunt ſufficiē‑ter collecti: q̄ virtualiter et reductiue cōtinēt oia credibilia tales ſunt articuli de quibus cōcluſio: ergo. Cōſequētia no‑ta cū maiore. Minor ꝓbat̄: q̇a nullū eſt credibile toti⁹ ſcri‑pture canonice/q̄n reducibile ſit ad aliquē articuloꝝ: ſiq̇dē ad hunc articulū. Credo ſanctā eccleſiā catholicā. oēs v̇ita‑tes toti⁹ canonis reducunt̄: nā credere eccleſiā ſanctā catho‑licā: eſt credere eā ſctē vere ⁊ ſine errore approbaſſe q̄cūq; approbauit: et ꝑ cōſequēs eſt credere oia ꝑ ipſam approba‑ta. Approbauit aūt totū canonē ſcripture: ⁊ ita oia i eo cōtē‑ta (de ſacramētis/p̄ceptis/hiſtorijs ⁊ ceteris oib⁹) ad hūc articulum reducuntur. Scḋa pars patet ex primo notabili

Artic. 3. ¶ Quantū ad tertiū articulū/eſt primū dubiū. Cū mino‑

Dub. 1. res habere tenent̄ fidem explicitā oīm virtualiter cōtento‑

Q rū in fide implicita poſtq̄ cōſtiterit eis ibi aliq̇d ſic cōtine‑ri: vtrū tenent̄ explicite credere ſuo prelato fidem implici‑tam particulariter explicanti. Ad illud reſpondet Sco. in virtute/ꝙ aliqua ſunt q̄ cōmuniter p̄dicant̄ in eccleſia/et vſu feſtiuitatū eccleſie approbant̄: vt ꝙ chriſtus natus eſt crucifixus. Et generaliter articuli ſymboli: de q̇b⁹ dictū eſt cōcluſione. v. et in illis p̄dicatis tenent̄ minores ſuis prela‑tis credere: et ſic predicatis explicite aſſentire. Si vero ſui prelati aut quicūq; alij predicāt aliqua q̄ non cōmuniter in alijs eccleſijs p̄dicant̄: ſed ꝓponunt̄ in vno loco de nouo: nō tenent̄ illud ſimplices ſeu minores firmiter credere: im‑mo magis cōſultū eſt nō adherere quouſq; ſciāt illud credi ab eccleſia tanq̄ verū. Si tamen q̇s credit putās eccleſiam ſic credere: etiā ſi fuerit erroneū: nō peccat: dūmodo tamē pertinaciter nō adheret: vt. ſ. dictū eſt notabili. ij. Suo mo‑do in moralibus. Si q̇s p̄dicaret actū aliquē nō eſſe morta‑lem: q̇ tamen eſſet peccatū mortale: vtile eſt non credere: et donec poſt diligentē informationē certificatus fuerit: ſe ab actu huiuſmodi ſuſpendere/maxime ſi audiuit ab alijs op‑

poſitū fuiſſe predicatū. ¶ Scḋo dubitat̄ vtrū ſucceſſu tem‑ Dub. 2.

poris creuerūt articuli fidei. Reſpōdet̄ ꝙ fidē ꝓfeciſſe in‑ R

telligi poteſt quātū ad quātitatē: quātū ad deuotionē: vel quātū ad firmitatē. ¶ Quātū ad quātitatē dupliciter. Uel quoad nouoꝝ articuloꝝ additionē: vel quoad implicatoꝝ explicationē. Quoad nouoꝝ articuloꝝ additionē nō creuit quia quotquot noui articuli ꝑ exhibitionē additi ſunt: tot veteres de futuri expectatiōe deſierūt: vnde ſicut chriſtum veniſſe cepit eſſe articulus: ita chriſtum eſſe venturum/de‑ſijt eſſe articulus. ita ꝙ quecunq; exhibita ſunt vt exhiben‑da: ſicq; numerus articulorum non eſt immutat⁹. ¶ Quā‑tum vero ad explicationē creuit: q̇a clarius explicata eſt fi‑des adueniēte veritate: q̄ ſub vmbra figurali. ¶ Quantū vero ad deuotionē/creuit adueniēte tēporis plenitudine/ ꝓpter luminis plenitudinē in veritatis exhibitione: ꝓpter maiorē gratie diffuſionē in charitatis oſtēſione: ꝓpter cla‑riorē eruditionē in verbi ſalutis p̄dicatiōe: nūc em̄ v̇itas ꝑ chriſtū facta eſt: nūc in ſacramentis noue legis ꝓpter meri‑tum amplior dat̄ gratia: nūc fides etiā apertius p̄dicat̄: nā In omnem terram exiuit ſonus eorum: et in fines orbis ter‑re verba eorum. ſcilicet chriſti ⁊ apoſtolorum. ¶ Quan‑tum autem ad firmitatem ſimiliter creuit: tum propter ma‑iorem deuotionē: tum etiam ꝓpter clariorem cognitionem Illoꝝ em̄ articuloꝝ fides firmior eſt: quos credens aptius

cognoſcit: et q̇bus deuotius acq̇eſcit: ſatis cōcordat ſanct⁹ Dub. 3.

Bonauen̄. ¶ Tertio dubitat̄/vtrū fidei poſſet fieri addi‑ S

tio ꝑ nouū articulū a ſummo pontifice aut eccleſia edendū. Reſpondet̄ ꝙ ſicut ad ea q̄ ſpectant ad fidē noſtram: ⁊ ne‑quaq̄ ex voluntate humana dependent: nō poteſt ſumm⁹ pōtifex/nec eccl'ia de aſſertiōe nō vera verā: nec de nō falſa falſam facere: ita nō poteſt de nō catholica catholicā facere nec de nō heretica hereticā: et ideo nō poteſt nouū articu‑lum facere: nec articulū fidei tollere: qm̄ ſicut veritates ca‑tholice abſq; omni approbatiōe eccleſie ex natura rei ſunt immutabiles ⁊ immutabiliter vere: ita ſunt immutabiliter catholice reputāde. Similiter ſicut hereſes abſq; omni re‑probatiōe ⁊ dānatiōe ſunt falſe: ita abſq; omni reprobatio‑ne ſunt hereſes reputande. Qḋ ſic oſtendi poteſt: ⁊ ſuppo‑no ex dictis ꝙ articulus ⁊ veritas idē ſunt ⁊ pro eodē acci‑piunt̄: tūc ſic: aut veritas dicēda eſt catholica: q̇a eſt diuini‑tus reuelata: aut i ſcriptura diuina cōtēta: aut q̇a ab eccl'ia recepta: aut q̇a a ſummo pōtifice approbata: aut q̇a ex aliq̄ p̄dictoꝝ ſequit̄ i cōſequētia neceſſaria: ali⁹ modus nō eſt da‑bilis. ¶ Si p̄mū aut ſecūdū: q̇a reuelatio diuina nō depen‑det a ſūmo pōtifice nec ab eccl'ia: ḡ hoꝝ approbatio nihil fa‑cit ad hoc ꝙ talis veritas ſit vere catholica: aut ꝙ cōtinea‑tur in ſcriptura diuina. ¶ Si tertiū: q̇a ab eccleſia recepta Queritur quare eccleſia talem veritatē recepit: aut q̇a ſibi diuinitus reuelata: et tunc abſq; tali receptione eſt vere ca‑tholica: ſcʒ q̇a diuinitus reuelata vel inſpirata: aut eccleſia eam recepit: quia eam in ſcripturis diuinis inuenit: ⁊ tunc iterum abſq; tali receptiōe eſt catholica: eo ꝙ in ſcripturis diuinis cōtenta. Aut recepit eam q̇a per experientiā aut na‑turalem rationē eam cognouit; ſed rationi naturali et ex‑

perientie eccleſia in recipiēdo veritatē catholicā inniti nō
poteſt. Tum: q̄a que ſunt fidei: ſunt ſup experiētiā ⁊ natu
ralem rationem. Tum: quia tunc omnē veritatē geometri/
cam ⁊ naturalē poſſet facere catholicam ⁊ articulū: ⁊ aſſer/
tiones falſas geometricas facere hereticas: quod dicendū
non eſt. Aut eccleſia eam recipit q̄a ſibi placet: tunc eccleſia
faciendo veritatē catholicā inniteret̄ humane volūtati tan
tum: ⁊ ita fides noſtra eſſet in volūtate hoim: cōtra illud. j.
Corinth. ij. Sermo meus ⁊ predicatio mea/ nō in ꝑſuaſibi/
libus humane ſapientie verbis: ergo multo fortius non in
voluntatibus humanis. ¶ Si detur quartū: quod ſeq̄tur
aliquo predictoꝝ: clarū eſt ꝙ ſequeret̄ etiā ſine approbatio
ne ⁊ receptiōe eccleſie. ¶ Si quintū: quia a ſummo ponti
fice approbatū: arguit̄ ſicut de receptiōe eccleſie. Patet er
go ꝙ nulla veritas eſt catholica ex approbatiōe eccleſie vel
pape. Sed eccleſia/ aut papa ꝑ ſuam approbationē aliquā
veritatē fuiſſe aut eſſe catholicam cognoſcit ⁊ definit. Sic
ergo nō facit ad veritatē aliquā eſſe catholicā aut fidei arti
culū: vel aſſertionē cōtrariā hereticā: ſed ꝑ ſuā approbatio
nem determinat ⁊ definit: veritates approbat fuiſſe catho
licas: ⁊ aſſertiones falſas: quas reprobat: fuiſſe ⁊ eſſe here
ticas. Sic non facit nouū articulū fidei: ſed determinat et
definit aliquē articulū ꝑtinere ⁊ pertinuiſſe ad catholicam
veritatē. Et illa veritas q̄uis nouiter definit̄ eſſe catholica
⁊ articulus fidei: non tamen nouiter incipit eſſe articulus:
ſed fuit talis ante definitionē: licet nō ſit ab omnibus vt ta
lis cognitus: ſed definitione ac determinatione eccleſie ab
omnib⁹ vt talis cognoſcit̄: et tenet̄ q̄ prius a multis fuiſſe
articulus ignorabat̄. Alias rationes ad idē adducit Oc͡hā
c. xij. ſcd̄i libri dial'. p. j. vbi materiā illā late ꝓſequit̄. Ex his
patet ꝙ eccleſia vel papa ordinādo aut faciēdo nouū ſym/
bolum (ſicut factū eſt in cōcilio niceno) nō facit nouas ve/
ritates catholicas ſiue articulos: ſed de nouo declarat veri
tates aliquas fuiſſe ⁊ eſſe catholicas. Que aūt v̇itates ſint
catholice reputande: late in eodē libro diſſerit quē Gerſ. ⁊
Dub. 4. C pleriq̄ȝ alij in ſuis ſcriptis ſunt imitati. ¶ Vltimo dubitat̄
vtrū ratio naturalis inducta ad oſtendendū fidei veritatē
diminuat fidei meritū. Suppoſito ꝙ quedā veritates poſ/
ſunt euidenter demonſtrari: vt ꝙ deus eſt viuens/ intelli/
gens ⁊c̄. que ſunt articuli fidei: ſm̄ illud Heb. xj. Oportet
accedentē ad deū credere q̄a eſt ⁊c̄. Reſpōdet̄ ſm̄ beatum
Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. ij. ar. x. ꝙ ratio humana inducta ad ea q̄ fi
dei ſunt dupliciter ſe hr̄e poteſt. Uno mō vt p̄cedens: puta
cū aliq̄s aſſentit veritati fidei ꝑpter rationē cōuincentem:
alias nō crediturꝰ. Et ſic ratio inducta diminuit meritū fi/
dei: immo totum tollit: ita ꝙ ſic aſſentiendo nō meret̄. Ni/
hil em̄ eſt meritoriū niſi voluntariū: ſed talis nō volūtarie/
et ꝑpter diuinā reuelationē ⁊ autoritatē: ſed cōuictꝰ neceſ/
ſario aſſentit: ergo ſic aſſentiēdo non meret̄. Alio mō ratio
humana habet ſe vt cōſequēs. cū ſcȝ hō habet prōptā volū
tatē credendi diuine autoritati: ⁊ diligit v̇itatē creditā ⁊ ſu
per ea excogitat ſi quas ratiōes ad hoc inuenire poſſet: nō
quidē vt firmius credat (ſic em̄ humanā rationē diuine au
toritati preponeret) ſed vt credita magis intelligat defen/
dat: ac pijs (docēdo) opitulet̄. Sic ratio humana nō tollit
meritū: ſed eſt ſignū maioris meriti. Tollit q̄dē fidē acq̄ſitā
⁊ actū fidei: q̄a nō ſtant ſimul ſciētia quā ratio humana gi/
gnit: ⁊ fides acq̄ſita in eodem ⁊ reſpectu eiuſdē: licet ſtent
ſimul ſcientia ⁊ fides infuſa: vt ſupra dictū eſt diſtin. xxiiij.
in cōcluſiōe. iiij. Nō tamē tollit meritū volūtatis/ quo vult
credere etiam ſi ratio nō adduceret̄: et auget meritū: cū ex
charitate imperat intellectui inquirere rationem ad finem
predictum: ⁊ ad dei honorem ac lucrum animarum.

Diſtinctio. xxvj. de Spe.

Determinato de fide

prima virtute theologicali in. iij. precedenti
bus diſtinctiōibus: cōſequēter in hac diſtin.
xxvj. magiſter agit de virtute ſpei q̄ eſt ſecun
da virtus theologica: cuius ſentētia in ſequentibus cōclu/
ſionibus ſummarie cōtinetur. ¶ Prima ꝯcluſio. Spes eſt
certa expectatio future beatitudinis veniēs ex dei gratia ⁊
precedentibꝰ meritis. ¶ Scd̄a cōcluſio. Fides ⁊ ſpes in eo
ꝙ ſunt nō apparentiū ꝯueniūt: ſed q̄a fides eſt de bonis ⁊
malis preteritis p̄ſentibus et futuris: ſpes tantū de bonis
futuris: ſicut vocabulo: ita differentia rationali differunt.
¶ Tertia ꝯcluſio. In chriſto ſicut in beatis: nec fidei neq̄ȝ
ſpei virtus fuit: q̄uis quedā ſperauit ⁊ credidit. In quo di
cto magiſtri/ verbū credidit large accipit̄: ꝓ firmiter aſſen
tire vero/ prout includit viſionē. Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio/ a

nem querit̄: vtrū ſpes ſit virtus theologica a
fide ⁊ charitate realiter diſtincta. ¶ Tribꝰ ar
ticulis queſtio abſoluet̄. Primꝰ premittet no
tabilia terminoꝝ declaratiua. Secūdus ſubiūget cōcluſio
nes. Tertius dubia ſoluet. ¶ Quantū ad primum notan/ Artic. 1.
dum/ ꝙ ſpes quandoq̄ȝ accipit̄ pro paſſione appetitus ſen Nota. 1.
ſitiui: ſcilicet deſiderio ſenſibilis apprehenſi per phantaſi/
am: vt conuenientis ⁊ abſentis/ quo modo numerat ſpem
ph̄s inter paſſiōes. ij. Ethicoꝝ. ⁊ Boe. j. de cōſo. me. vij. po/
nit quattuor anime paſſiones/ gaudiū/ dolorem/ ſpem/ ⁊ ti
morem: ⁊ ſic non accipit̄ in ꝓpoſito: quia ſic nec eſt virtus
moralis: nec theologica. Scd̄o modo accipit̄ prout ꝑtinet
ad appetitū intellectiuum: et ſic aliquādo accipitur ꝓ actu
qui eſt ſperare bonū abſens: vt cū dicimꝰ/ habeo ſpem aſſe
quēdi hoc vel illud bonū. i. ſpero aſſequi. Alio modo ⁊ ma
gis ꝓprie accipit̄ ꝓ habitu infuſo vel acq̄ſito ad actū ſperā
di inclinātē. Et vtroq̄ȝ modo capit̄ dupliciter. Uno modo
large/ pro habitu vel actu ſperādi bonum quodcunq̄ȝ ap/
prehenſum vt abſens ſiue eternū/ ſiue temporale: quo mo/
do aliq̄s dicit̄ ſperare diuitias/ corporis ſanitatē/ aut aliud
bonum: ſic dicit apoſtolus. Debet in ſpe q̄ arat arare: ⁊ qui
triturat in ſpe fructus percipiendi. j. Coꝝ. ix. ⁊ ſm̄ magiſtrū
Beati dicunt̄ ſperare corporū reſurrectionem. Alio modo
ſtricte vt ſolum reſpicit bonū eternū apprehenſum vt poſ/
ſibile et futurum: et ita diffinit magiſter. Spes eſt expecta/
tio future beatitudinis ⁊c̄. et ſic accipitur in propoſito. ſ. ꝓ
habitu et ſtricte. Accipitur etiā quandoq̄ȝ pro obiecto. i. re
ſperata: ſic accipit apoſtolus ad Titū. ij. Expectantes bea/
tam ſpem et aduentum glorie magni dei. beatam ſpem. i.
beatitudinē ſperatā. ¶ Secundo notandū/ ꝙ de actu ſpei Nota. 2. B
varie ſunt opi. doc. vt tāgit Sco. diſt. preſenti: qm̄ fuit quo
rundā opinio/ ꝙ actꝰ ſpei dicit nō vnū actū ſimpliciter: ſed
vnū per aggregationē. Dicit em̄ aggregatum ex actu fidei
et ex actu charitatis. Nam actus ſpei qui eſt expectare/ in/
cludit certitudinem: et hec certitudo pertinet ad intellectū
et fidem. Includit etiam deſideriū: quod pertinet ad volū
tatem: et ſi ſit deſiderium meritorium pertinet ad charita/
tem q̄ perficit volūtatē. Sicut ergo expectatio ꝑfecta ⁊ me
ritoria includit certitudinē intellectus: ⁊ deſideriū volūta/
tia ordinate: ita ſpes dicit̄ includere ꝑ quādā aggregatio/
nem: vt virtꝰ ꝑfecta/ fidē ⁊ charitatē. Et ſic ſpes non pone/
tur virtꝰ tertia a fide et charitate coniunctim formaliter di
ſtincta: ſed eſt tertia per aggregationē: quia includit in ſe
duas virtutes ſcȝ fidem et charitatem. Alia poſſet eſſe opi
nio et modus ponēdi: quia deſideriū nō habiti poteſt eſſe
in voluntate ſine charitate. Totus etiā actus ſpei/ etiā ip/
ſa ſpes poteſt eſſe informis: nō aūt poteſt eē ſine fide/ qua
illud qd̄ ſperat̄ credit̄ poſſibile haberi: ideo ſpes nō eſt vir
tus alia a fide: ſed eſt quedā particularis fides: ſicut em̄ fi
des reſpectu vniuerſalis eſt qua teneo omnē hominē iuſtū
finaliter ſaluandū: ſic ⁊ ſpes eſt reſpectu particulariū: quia
ſpe teneo ſiue credo me finaliter iuſtū eſſe ſaluādū. Et ſm̄
hoc diceretur ꝙ fides eſt oīm articuloꝝ reuelatoꝝ ad quoſ
cunq̄ȝ ꝑtinentiū/ ad quecūq̄ȝ tēpora. Spes aūt eſt quedā fi
des ꝑticularis: q̄a eſt de reuelatis ꝑticularibꝰ ꝑtinētibꝰ ad
ſeipſum qui habet fidē: ⁊ tātū de ꝑtinētibꝰ ad futura. Et ita
ſpes erit inferius ad fidē: nō q̄dditatiue: ſed accidētaliter:
ſicut riſibile ad ly aial: q̄a cōnotat vltra fidē futuritionem:

et ꝙ ſit de particularibus ad ſe habentem fidē:et vltra hec
deſideriū talis boni: alioquin nō deſiderās bonū futurū/
haberet ſpem:qđ nō cōcedit. Iſte due opi. cōſequēter dice/
rēt:ꝙ ſicut in aia ſunt due potētie nate attingere deū in ra/
tione obiecti.ſ.intellectus ⁊ volūtas:⁊ hoc per actus elici/
tos proprios ſibi. Ita etiā ſufficiēter ꝑficit vtraqꝫ potentia
vnico habitu reſpectu illiꝰ obiecti:et ita ſicut intellectꝰ ſuffi
ciēter perficit reſpectu illius beatifici obiecti per habitū fi/
dei:conſimiliter volūtas ſufficiēter perficit reſpectu eiuſdē
obiecti ꝑ habitū charitatis. Et ad ſaluādū dicta de ſpe dice
rēt:ꝙ ſpes eſt tertia virtus/includēs alias duas virtutes ꝑ
aggregationē ſm̄ primā opinionē:vel ſm̄ opinionē ſecun/
dā:ꝙ eſt quedā fides particularis reſpiciēs tm̄ bona futu/
ra ab habēte hmōi fidē attingēda. Et ſic diſtinguitur a fide
generaliter ſumpta que reſpicit indiſtincte oēs perſonas ⁊
E credibilia quorūcūqꝫ tēporꝝ. ¶ Sed qꝛ ille opi. videnť ob/
uiare auto.ſctōꝝ innitētium dicto apl'i.j. Corꝫ.xiij.dicit em̄.
Nūc manēt fides/ſpes/charitas/tria hec ⁊c̄. Et etiā ratio/
ni:qm̄ cōtingit exceſſiue ſperare bona futura: ſicut patet in
preſumptuoſis ⁊ diminute ſicut in deſperātibus: et ita illa
paſſio:que eſt ſpes futuri boni:indiget moderatione:⁊ per
ꝯn̄s habitus ille moderatiuus cū ſit reſpectu obiecti eter/
ni qđ cōſequiť ſperās:poterit eſſe habitus theologicus ꝓ/
prius:et hoc diciť ſpes. Per hūc em̄ intelligiť habitus mo
derās paſſionē: ſiue deſideriū quo quis tēdit in bonū eter/
nū conſequendū:ideo illis opinionibus dimiſſis/aliter re
ſpōdēdum erit ad queſtionē. ¶ Pro quo notādū/ꝙ deus
non tm̄ eſt bonū ſummū ⁊ infinitū in ſe:ſed eſt etiā ſummū
bonū creature rationali:ipm̄ ꝑ actus intellectus et volūta
tis participātis. Et ſm̄ hoc pōt volūtas dupliciter tendere
in deū ipm̄ amādo ſm̄ duplicē affectionē: ſcꝫ ſm̄ affectionē
iuſticie diligēdo ipm̄ amore amicitie vt bonū ſummū in ſe
non in ordine ad aliud. Vel ſm̄ affectionē cōmodi amādo
ipm̄ vt ſummū bonū ſibi amāti/amore ſcꝫ cōcupiſcētie. Pri
mus actus diligendi deū vt bonū in ſe eſt actus charitatis.
Scđs actus diligēdi deū vt bonū diligēti/ quatenus ordi/
natus eſt:eſt actus ſpei. Unde actus ſpei eſt actus deſiderā
di bonū infinitū eſſe nobis bonū: ⁊ hoc a deo ſeipm̄ nobis
liberaliter cōferēte:nō quidē primo: ſed ꝓpter aliud ſibi ac
ceptū/ordinatū ad illud tanꝙ meritum:et habitus ad hūc
D actū inclinās acquiſitus vel infuſus diciť ſpes. Ex illo pōt
elici diffinitio ſpei declaratiua diffinitionis magiſtri. Spes
eſt habitus inclinās volūtatē ad deſiderādū efficaciter bo
nū infinitū:a ſeipſo bono liberaliter ſibi cōferendū/ꝓpter
merita ab ipſo bono infinito ad hoc acceptata. Aut eſt de/
ſideriū ad aliud bonū ad hoc bonū infinitū cōſequens vel
ordinatū. ¶ Dicitur habitus qđ poniť ꝓ genere ⁊ includit
tā habitū infuſum ꝙ acquiſitū. Nā duplex eſt ſpes/ſcꝫ infu
ſa et acquiſita. Sola em̄ ſpes infuſa nō ſufficit ſine acquiſi/
ta aut eius actu ad inclinandū ad actū ſpei. Nā volūtas ap
prehēſo bono infinito tāꝙ bono poſſibili ſibi ꝑ merita ad
hoc acceptata / ſtatim deſiderat ipm̄ et ſimul merita ꝑ que
adipiſcať:etiā ſine habitu infuſo. Habitus aūt infuſus ſine
his nō inclinat. ¶ Dicitur inclinās volūtatē ad deſideran
dū: vbi tangiť actus ꝓprius ad quē ſpes inclinat q̄ eſt deſi
derium alicuius boni ſibi cōmodi et futuri. Unde patet ꝙ
actus ſpei eſt actus amoris cōcupiſcētie ſm̄ affectionē com
modi:ſicut actꝰ charitatis eſt actꝰ amoris amicitie ſm̄ affe/
ctionē iuſticie. De qua duplici affectione dictū eſt.ſ. lib.ij.
diſt. vj. Qđ autē deſiderare ſit quoddā amare patet:qꝛ eſt
quoddā velle bonum:et omne tale velle eſt amare: vt in ſe
quētibus apparebit. ¶ Diciť bonū infinitū ⁊c̄.vbi tangiť
obiectū primariū ⁊ principale. Nā ſicut fides tendit in deū
credēdo ei ſicut prime veritati.et charitas inheret deo tāꝙ
ſumme bonitati. Ita ſpes tendit in deū deſiderio ei fiducia
liter adherēdo tanꝙ infinite largitati. Siquidē infinita eſt
largitas q̄ dat donū infinitū. Principale ergo obiectū ſpei
eſt deus a ſperāte tanꝙ cōmodū ſuū ſummū poſſidendus.
¶ Dicitur efficaciter ad excludēdum deſideriū deſperātiū
et preſumētium. Nā deſideriū efficax duo includit.ſ.appre/
henſionē obiecti vt poſſibilis haberi:⁊ acceptationem me
dioꝝ ordinatoꝝ ipſa volēdo ⁊ imperādo per que pōt obie/
ctū acquiri. Primū deficit deſperātibus: nā deſperātes nō
credūt habitionē dei vt obiecti beatifici eis eſſe poſſibilē:⁊
ideo licet vellēt beatitudinē habere:⁊ deſiderent poſſidere
deū beatifice volūtate cōplacētie:qꝛ tn̄ nō apprehendūt vt
ſibi poſſibile nō deſiderāt efficaciter:que volūtas non ſolū
ſibi cōplacet in volito ⁊ volitione: ſed etiā inquirit ⁊ diſpo
nit media eaqꝫ imperat ceteris potētijs quibus cōſequi po
teſt volitū. Et ideo deſperāti perſuadendū eſt vt credat:nō
vt diligat:qꝛ prima radix illius erroris nō eſt in voluntate.
Qđ em̄ volūtas nō deſiderat efficaciter hoc eſt ex eo: qꝛ in
tellectus nō oſtēdit illud efficaciter tanꝙ deſiderādū. Hec
Sco. Scđm deficit preſumentibus:licet em̄ illi deſiderent
bonū infinitū vt ſuū cōmodū: ipſum etiā apprehēdūt vt ſi/
bi poſſibile ⁊ futurū: non tn̄ inquirūt/nec volūt/nec impe
rāt media opera.ſ.meritoria ꝑ que cōſequātur. Nō ergo de
ſiderāt adipiſci per merita:ſed ſine meritis: et ſic nō effica/
citer:de quo ⁊ magiſter dicit. Sine gratia ⁊ meritis ſpera/
re: nō ſpes ſed vana preſumptio eſt. et hec innuit magiſter
in ſua diffinitione. Spes eſt inq̄t certa expectatio.i.efficax
deſideriū. Efficax enim deſideriū certa eſt expectatio:qꝛ in
fallibiliter ſequiť beatitudo deſideriū efficax permanēs in
finem. Hec em̄ eſt certitudo ſpei:ꝙ merita in finē vite cōti/
nuata infallibiliter cōſequitur beatitudo:per quā fruitiue
poſſidetur deus. Nō em̄ illa eſt certitudo ſpei:ꝙ habēs mo
do deſideriū efficax beatitudinis ipm̄ infallibiliter ꝯſequa
tur:qꝛ pōt cadere ab illa ſpe efficaci ⁊ deſperare vel p̄ſume/
re aut media ordinata relinquere. Sꝫ ea eſt certitudo que
dicta eſt qua certū eſt beatitudinē cōſequi deſideriū efficax
cōtinuatū in finē. Eſt ergo efficax deſideriū: vt dicit Ockā
in ſuo.iij.q.viij.deſideriū quo aliq̄s ſtatim oſtēſo ſibi per ſi
dē:ꝙ fruitio dei per quā deus habeť: eſt ſibi cōferēda pro/
pter merita:ſtatim elicit actū meritoriū ſi poteſt. Cōcordat
dn̄s Camera.q.vnica.iij.ſen.ꝙ pulchre ponēs q̄s ſit actus
ſpei:et quotuplex eſt deſideriū ⁊c̄. quoꝝ vni tanꝙ de poſſi
bilibus cōcomitatur fides: alteri vero veluti de impoſſibi
libus nō adeſt fides: ſiue credulitas cōſequēdi deſideratū:
vt in deſperātibus. ¶ Dicitur ab ipſo bono liberaliter pro
pter merita cōferendū.vbi innuitur modus habitionis ſi/
mul ⁊ aſſecutionis boni infiniti. Nō em̄ poteſt bonū infini
tum haberi a creatura niſi per liberalē dationē: qua libera/
liter bonū infinitū ſe cōmunicat ſue creature ſm̄ modū ſue
capacitatis. Non eſt autē creatura capax beatifici boni infi
niti:niſi per claram viſionē ⁊ perfectā fruitionē. Has vero
habere non poteſt creatura a ſe. Videť em̄ deus qn̄ vult:⁊
oſtendit ſe cui vult:nec poteſt frui creatura perfecte deo ni
ſi clare viſo: et ita nō poteſt haberi bonū infinitū/niſi libe/
raliter ſe donet videndū et fruendū. Modus aūt cōſequē/
di bonū infinitū/ eſt per opera meritoria ab ipſo bono infi
nito ad hoc acceptata:et licet propter merita:nō tamen mi
nus ſe dat liberaliter:quia ex ſua liberalitate ordinauit illa
merita:et liberaliter ea acceptat tāꝙ condigna tanto dono
que ex ſua natura nequāꝙ eſſent digna:ſicut dicit apl's. Nō
ſunt condigne paſſiones huius tēporis ad futurā gloriam
que reuelabiť in nobis. Roma.viij. ¶ Addiť in diffinitio
ne.aut ad aliud bonū ad hoc cōſequēs vel ordinatū: vbi tā
gūtur obiecta minus principalia et ſecundaria ſpei. Sicut
enim fides non eſt tm̄ reſpectu dei ſiue veritatis aliquid re
uelantis de deo:ſed etiam omniū a deo reuelatoꝝ:⁊ omniū
veritatum in canone contentarum:etiam nihil de deo pre/
dicātium:vt ꝙ moyſes occiſum egyptium abſcōdit in ſabu
lo. Exod.ij.et ꝙ petrus viduam nomine dorcas a morte ſu
ſcitauit. Actuū.ix. Et charitas non ſolū inclinat ad diligen
dum deū : ſed etiam omne quod deus a nobis vult diligi.
Sic ſpes nō eſt tm̄ reſpectu dei a nobis habēdi: ſed etiā re/
ſpectu oīm ꝑ que a nobis habeť.ſ. reſpectu viſionis ⁊ frui/
tionis q̄ ſunt btitudo formalis:⁊ reſpectu gaudij cōſequē/
tis. Similiter reſpectu oīm ad deū beatifice poſſidēdū or/
dinatoꝝ:vt reſpectu gratie ⁊ meritoꝝ ⁊ ceteroꝝ dei donoꝝ.

Omnia em̄ hec ſperamus a dn̄o:ſicut ⁊ peccatoꝝ remiſſio
nē:carnis reſurrectionē:et vite perennis eternitatē:⁊ ſic di-
cit magiſter. Spes eſt certa expectatio future beatitudinis
beatitudo eſt duplex.obiectiua que eſt bonū infinitū:⁊ foꝛ
malis que eſt viſio et fruitio:et pōt accipi vtroqꝫ modo: et
ſic tāgitur tā obiectū ſpei pꝛimariū q̄ ſecūdariū.ſubintelli-
gēdo etiā oīa ad beatitudinē cōſequētia et oꝛdinata. Unde
colligiť ꝙ obiectū ſpei adequatū eſt bonū infinitū liberali
ter ſe cōmunicās creature ꝓpter merita : et bonū finitū ad
cōmunicationē hm̄oi oꝛdinatū/ vt cōcomitās aut ꝯſequēs
vel pꝛecedēs. Concomitās vt viſio ⁊ fruitio/per quas foꝛ-
maliter habeť bonū infinitū. Cōſequēs vt gaudiū/perpe-
tuitas/ſatietas ⁊ cetera btitudinē foꝛmalē ꝯſequētia. Pꝛece
Nota.3. F dēs vt grā/dona ⁊ merita. ¶ Tertio notandū circa illū ter
minū virtus theologica:ꝙ virtus theologica dupliciter ac
cipiť. Uno modo ſtricte:et ſic ad hoc ꝙ virtus aliqua dica
tur theologica/tres cōditiones requirunť. Pꝛima/ꝙ reſpi
ciat deū ꝓ pꝛimo obiecto ⁊ pꝛincipali. Scd̄a/ꝙ habeat pꝛi
mā veritatē ꝓ pꝛima regula actuū ſuoꝝ ad quos inclinat:⁊
nō regulā aliquā acquiſitā humanitus/puta pꝛudētiā. Ter
tia/ꝙ immediate a deo infundať ſicut a cauſa efficiēte. Ha
rū cōditionū pꝛima reſpicit obiectū: ſcd̄a regulā directiuā:
tertia cauſam efficientē. Et illo modo fides/ſpes/charitas
acquiſite nō ſunt virtutes theologice: qꝛ deficit tertia cōdi
tio. ¶ Scd̄o modo accipiť virtus theologica largius pꝛo
virtute reſpiciēte deū pꝛo obiecto pꝛincipali innitēs pꝛime
veritati tāq̄ regule: ſiue ſit a deo infuſa ſiue naturaliter ac-
quiſita. Et ſic fides/ſpes et charitas acquiſite reſpectu dei
vt obiecti pꝛimi ⁊ p̄ncipalis ſunt virtutes theologice. Per
pꝛimas em̄ duas cōditiones virtus theologica ſufficienter
diſtinguiť a moꝛali: qꝛ moꝛalis nō habet deū ꝓ obiecto pꝛi
mo: licet habere poſſet deū pꝛo fine. Similiter moꝛalis in-
nititur regule humane/ſcꝫ pꝛudētie ſiue recte rationi natu-
rali. Theologica vero veritati diuine: ideo enim fides cre-
dit:qꝛ deus reuelauit:ideo ſpes deſiderat: qꝛ ſic deſideran-
dū eſſe deus reuelauit.ſic charitas diligit:qꝛ ſic diligere de
Artic.2. us pꝛecepit. ¶ Quātū ad ſcd̄m articulū eſt cōcluſio p̄ma.
Cōcl. 1. Spes tā acquiſita q̄ infuſa eſt virtus theologica large: ſe-
G cus ſi accipiť virtus theologica ſtricte. Pꝛobatur ꝓ parte
pꝛima: qꝛ reſpectu actus ſperādi pōt eſſe virtus moderati-
ua et nō moꝛalis:ergo theologica. Cōſequētia tenet a ſuffi-
ciēti diuiſione. Añs ꝓ parte pꝛima patet ex ſecūdo notabili
in repꝛobatione opinionū. Scd̄a pars antecedentis patet:
qꝛ ſpes habet deū ꝓ pꝛimo ⁊ pꝛincipali obiecto. Innititur
etiā regule diuine non humane:igiť nō eſt virtus moꝛalis:
qꝛ virtus moꝛalis habet ꝓ obiecto pꝛimario aliquid citra
deū:et innititur regule humane/ſcꝫ pꝛudētie. Pꝛo ſcd̄a par
te ſimiliter ꝓbať cōcluſio:qꝛ licet ſpes infuſa ſit virtꝰ theo-
logica ſtrictiſſime accepta:eo ꝙ ſibi cōueniunt oēs cōditio
nes in notabili vltimo poſite:nō tñ ſpes acquiſita:huic em̄
deficit tertia cōditio. Uirtus em̄ theologica ſicut innititur
deo tanq̄ obiecto ⁊ regule:ita innitiť eidē tāq̄ efficiēti cau
ſe:qd̄ eſt dictu/ſicut virtus theologica habet deū pꝛo obie-
cto pꝛincipali/et dictamē diuinū ꝓ regula:ita habet ſolum
Cōcl.2. deū pꝛo efficiēte cauſa. ¶ Scd̄a cōcluſio. Uirtus ſpei nec ſi
des nec charitas pōt dici. Pꝛobať:qꝛ actꝰ ſpei nec eſt actus
fidei:nec charitatis:ergo nec habitꝰ ſpei eſt fides nec chari
tas. Tenet ꝯña:qꝛ diſtinctoꝛū actuū diſtincti ſunt habitus.
Qd̄ nō ſit actus fidei:pꝛobatur:qꝛ oīs actus fidei eſt crede
re:et oīs actus ſpei eſt deſiderare.et nō eſt idē deſiderare ⁊
credere:ergo. Qd̄ nō ſit actus charitatis:pꝛobatur:qꝛ cha
ritas eſt ſupꝛema virtus appetitiua.j.Coꝛ.xiij. et per cōſe-
quēs actus charitatis eſt amoꝛ amicitie: qꝛ amoꝛ perfectiſſi
mus: ſiquidē amoꝛ amicitie perfectioꝛ eſt amoꝛe cōcupiſcē
tie:qꝛ nobilius eſſe habet obiectū in ſe(quo modo eſt obie
ctum amoꝛis amicitie)q̄ cōparatiue ad aliud a ſe(quo mo
do eſt obiectū amoꝛis cōcupiſcentie) Deſiderare aūt bonū
infinitū eſſe meū bonū:qd̄ eſt actus ſpei:nō eſt amoꝛ amici
tie ſed cōcupiſcētie : qꝛ nō eſt amoꝛ boni infiniti ſm̄ eſſe qd̄
habet in ſe:ſed ſm̄ ꝙ habet ſe ad aliud a ſe:ſiue(qd̄ idē eſt)
nō eſt amoꝛ boni ſm̄ ꝙ eſt bonū in ſe:ſed ſm̄ ꝙ eſt bonū de
ſiderāti. ¶ Tertia cōcluſio. Uirtus ſpei acquiſita et infuſa Cōcl.3.
a fide ⁊ charitate realiter eſt diſtincta. Hec cōcluſio tāq̄ co H
rollarie ſequiť ex pꝛioꝛibus:maxime ex ſecunda. Et ꝙ ſit di
ſtincta a fide ſatis ꝓbatū eſt pꝛecedēti cōcluſione. Qd̄ etiā
diſtincta eſt a charitate: pꝛobať per actus vtriuſqꝫ: nā actꝰ
charitatis aliū habet finē immediatum q̄ actus ſpei: ergo
ſunt diſtincti. Tenet ꝯña:qꝛ finis eſt obiectū actus volūta-
tis eliciti/vt dictū eſt.q.j.diſt.xxiij. Sed diuerſoꝝ obiectoꝝ
diuerſi ſunt actus. Antecedens pꝛobať:qꝛ finis immediatꝰ
actus charitatis eſt deus:qꝛ actus charitatis:cum ſit actus
amoꝛis amicitie:eſt amoꝛ dei pꝛopter ſeipſum deū ſine rela
tione eius in aliud. Actus aūt ſpei finis immediatus eſt ip
ſe ſperans:nā actus ſpei:qꝛ eſt amoꝛ cōcupiſcentie:eſt amoꝛ
dei inquātum eſt bonū ſeu beatitudo ſperantis. ⁊ ita amoꝛ
dei relati in bonū ſperātis tāq̄ finē immediatū. ¶ Sed di.
tūc ſequitur/ꝙ actus ſpei eſſet vſus dei:et ꝑ ꝯñs inoꝛdina-
tus: cū deo nullus oꝛdinate poſſet vti: vt tractatū eſt diſt.
j.libꝛi pꝛimi. Pꝛima ꝯña ꝓbatur:qꝛ vſus eſt actus quo ali-
quod obiectū diligiť ꝓpter aliud/ſicut dicit Augu. Uti eſt
aliquid aſſumere in facultatē volūtatis ꝓpter aliud. Ama-
re aūt deū vt bonū amātis eſt amare deū ꝓpter ip̄m aman
tē. Reſpōdetur bꝛeuiter:ꝙ actus ſpei licet ſit amoꝛ cōcupi-
ſcētie:nō tñ eſt vſus:nec amās deū vt ſuū bonū vtitur deo.
Et ad pꝛobationē diciť: ꝙ vti eſt aliquid aſſumere in facul
tatē volūtatis ꝓpter aliud pꝛeciſe.i.tm̄. Uel magis ad pꝛo-
poſitū: eſt amare aliq̄d ꝓpter aliud pꝛeciſe: ita ꝙ niſi aliud
amaretur ip̄m nō amareť. Uel eſt aliq̄d amare ꝓpter aliud
magis amatū. Nūc ergo deus nō ſic amatur amoꝛe cōcupi
ſcētie pꝛeciſe:qꝛ etiā amatur perfectiꝰ amoꝛe amicitie. Qui
em̄ deū pꝛeciſe amaret:qꝛ bonū amātis: aut ꝓpter bonum
amātis magis dilecti ille vteretur deo. Nec talis amoꝛ eſſet
actus virtutis ſpei: ſed eſſet actus vitioſus ⁊ inoꝛdinatus.
¶ Et ſi adhuc arguitur: actus ſpei non eſt fruitio: qꝛ amoꝛ
concupiſcentie oꝛdinatus in bonū amantis:ergo eſt vſus:
quia omnis amoꝛ: immo omnis actus voluntatis eſt vſus
vel fruitio: quia omnis actus volūtatis aſſumitur in facul
tatem voluntatis: vel pꝛopter ſeipſum amatū:et ſic eſt frui
tio:vel pꝛopter aliud ab amato/et ſic eſt vſus. Reſpondeť:
ꝙ actus ille ſpei nec eſt fruitio nec vſus ꝓpꝛie:ſed eſt actus
medius:ſicut amoꝛ virtutis pꝛopter ſe/non eſt fruitio nec
vſus:quia non refertur in aliud:licet ſit referibilis oꝛdina-
te in aliud magis amandum/ſcilꝫ deum vel virtuoſum:ſic
actus ſpei quo amať deus vt bonū ſperantis:licet actu nō
refertur:ſiue ſit referens in deum: tamē referibilis eſt oꝛdi-
nate in deum per actum amoꝛis amicitie qui eſt actus cha-
ritatis. Nam amās deum vt bonum ſuum/non debet in ſe
quieſcere tāq̄ in fine. Sed hoc vlterius per actum charita-
tis referre in deum tanq̄ finem vltimum ⁊ ſummū. Nō em̄
debet amare deum ſperās finaliter:quia bonum ſuum:ſed
ideo vt bonum ⁊ beatitudo ſua:vt per hoc deum amplius
gloꝛificet atqꝫ laudet: et dei bonitas amplius in ſua beati-
ficatione declaretur. ¶ Quantū ad articulū tertiū dubita Artic.3.
tur pꝛimo:in quo ſubiecto ſit ſpes: an in concupiſcibili vel Dub. 1.
iraſcibili. ¶ Pꝛo ſolutione huius dubij aduertēdum:ꝙ li- I
cet appetitus tā ſenſitiuus q̄ intellectiuus:qui ⁊ volūtas:
in homine ſit vna potētia anime/nulla reali diſtinctione di
uerſa:immo vna indiuiſibilis ⁊ ſimplex aīa: vt tractatū eſt
lib.ij.diſt.xvj.tñ ꝓpter diuerſos actus in quos pōt anima/
ſoꝛtitur noīa diuerſa:ꝓpter quoꝛū diuerſitatē loquimur de
anima eiuſqꝫ potētijs quaſi de rebꝰ realiter diſtinctis. Un
de quia appetitus diuerſos habet actus et obiecta : ꝓpter
quos etiam diuerſa noīa ſibi attribuūtur apud pħos ⁊ ſan
ctos: ac doc. cōmuniter appetitus diuidiť in cōcupiſcibilē
et iraſcibilem. Quod nō ſolum verū eſt de appetitu ſenſiti
uo:ſed etiam de appetitu intellectiuo. Et licet varie de hoc
loquuntur:ſequoꝛ tamē nūc doc.ſubtilē/qui clarius ⁊ fun-
damētalius de hac materia loquitur in ſuo tertio diſ. xxvj.
et.xxxiiij. Diſtinguūtur autem hi appetitus penes obiecta
et ſimiliter penes actus. Penes obiecta; nam obiectoꝛum

appetibiliū/quedā ex ſe ⁊ primo ſunt appetibilia: que vide
licet ex ſe ſunt cōueniētia vel diſconueniētia: ita ꝙ apprehē
ſa (omni alio circūſcripto) mouēt potentiā ad ꝓſecutionē
vel fugā: q: ſtatim delectāt vel contriſtāt. Alia ſunt appeti/
bilia nō primo vel ex ſe: ſ; q̄ſi ſecūdario: ꝓpter illa p̄mo ap
petenda vel fugienda: vt q: impediūt appetitum circa pri
mo cōueniētia vel diſcōueniētia. Impediūt quidē in proſe
quēdo vel fugiēdo: et ita impediēdo offendūt appetētem.
Exēpli cauſa. Cibus ꝓportionatus eſt primo ⁊ per ſe cōue
niēs appetitui animalis: ideo nullo alio poſito aial ipm ꝓ
ſequitur: preuia tm̄ eius apprehēſione. Impediēs vero ani
mal ne cibū aſſequatur ſc; cibū auferēdo: vel aial ab ei⁹ con
ſecutione prohibēdo: diſconuenit animali ⁊ offendit. Non
quidem primo et ex ſe/puta q: tale ens in ſe preſens: ſed q:
impedit ꝓſecutionē cibi. Unde ſi nō impediret quātūcūq;
preſens eſſet non offenderet nec appetitū moueret. ¶ Pri
mū appetibile pertinet ad cōcupiſcibilē: q: concupiſcibilis
reſpicit illud qđ natū eſt ex ſe eſſe conueniens vel diſconue
niēs: ita ꝙ nullo alio poſito circa ipm: niſi ſola apprehēſio
ne facta natus eſt ſequi actus delectādi vel triſtādi/ fugien
di vel proſequēdi/quantū eſt ex parte eius. ¶ Scđm appe
tibile pertinet ad iraſcibilē: cuius obiectū non eſt illud qđ
eſt primo cōueniēs vel diſconueniēs: ſed qđ impedit illud
qđ eſt primo cōueniēs vt dictū eſt: et pōt dici cōſueto voca
Z bulo offendēs. ¶ Diſtinguūtur etiam hi appetitus penes
actus: nā actus cōcupiſcibilis eſt proſequi vel fugere dele/
ctās vel contriſtās: ſed actus iraſcibilis eſt iraſci. Iraſci au
tē eſt appetere vindictā vt vult phs. ij. rheto. Unde non eſt
cōtentū animal fugere offendēs (qđ ad cōcupiſcibilē perti
net reſpectu primo diſconueniētis) ſed appetit repellere ⁊
ſe vindicare. Nō em̄ iratus appetit impediēs amouere tm̄:
ſed amouere et vltra punire/intantū ꝙ nōnūq̄ omiſſo pri/
mo cōcupiſcibili: in cuius proſecutione impeditus eſt: etiā
impedimēto ceſſante: tendit in vindictā offendētis. Satis
cōcordat btūs Tho. par. j. q. lxxxj. ar. ij. Un̄ ait ꝙ iraſcibilis
eſt quaſi propugnatrix ⁊ defenſatrix dum inſurgit cōtra ea
que impediūt cōueniētia que ꝯcupiſcibilis appetit: ⁊ inge/
rūt nociua que cōcupiſcibilis refugit. Hec ille. ¶ Ex illo ſe
quitur: ꝙ illa diſtinctio qua plerıq; ſcil; Heinricus de gan
dauo/ſctūs Tho. Bonauen. diſtinguūt cōcupiſcibilē ⁊ ira
ſcibilē penes obiecta (dicētes: Obiectū cōcupiſcibilis eſſe
bonū delectabile: ⁊ obiectū iraſcibilis eſſe bonū arduum)
nō eſt bona nec ꝓpria. Nā bonū arduū ꝓprie loquēdo: vel
dicit̄ bonū abſens: vel bonū excedēs facultatē potētie cui
dicit̄ arduū: aut bonū appreciabile ⁊ amabile vt excedens
oīa alia ſibi cōtraria. Sed oībus his modis cōcupiſcibilis
eſt reſpectu ardui: nā ad cōcupiſcibilē pertinet deſiderium
boni abſentis ex ſe et primo cōcupiſcibilis. Ad eādem etiā
pertinet charitas qua bonū ſummū amamus naturalē po/
tētie facultatē excedēs: et ſimpliciter vt appreciabile ſuper
oīa: ergo bonū arduū ſm̄ oēs illas acceptiones magis per
tinet ad cōcupiſcibilē q̄ iraſcibilē. Tn̄ vt ſaluentur doc. pōt
bonū arduum dici bonū cuius aſſecutio eſt difficilis: et ſic
poſſet aliquo modo ſuſtineri: ꝙ iraſcibilis eſt reſpectu ar/
dui. nō quidem obiecti: ſed actus ſc; velle vindicare offen/
dēs cuius executio fit cū difficultate quadā: et hoc videtur
innuere ſctūs Tho. vbi. ſ. dicēs. Unde dicit̄ ꝙ obiectū ira/
ſcibilis eſt arduū: q: ſc; tendit ad hoc ꝙ ſuperet cōtraria et
ſupereminéat eis. Hoc aūt nō fit ſine difficultate. Unde ſi/
cut actus adequatus intellect⁹ eſt intelligere: et ſenſus ſen
tire. Ita actus iraſcibilis eſt iraſci. i. vindictā appetere. Nō
quidē adequatus ſed principalis: et ꝑ ꝯn̄s obiectū eius eſt
punitio/vindicabile vel offendēs ⁊ nō bonū arduū: q: nec
punitio: nec vindicabile vel offendens eſt multū apprecia
bile: vt dici poſſet bonū arduū. Et ſicut exēplificatū eſt in
appetitu ſenſitiuo: ſic fieri poteſt in appetitu intellectiuo ſi
ne volūtate. Unde nō ſolū diſtinguūtur concupiſcibilis: ⁊
iraſcibilis in appetitu ſenſitiuo: ſed eque vel magis in vo/
lūtate. Poteſt em̄ volūtas in aliquid tēdere tanq̄ ex ſe con
ueniēs/aut cōueniēs per actū volūtatis. Poteſt etiā tende
re in aliquod tanq̄ in offendens et impediēs ipm repellen
do ⁊ vindicādo: et ita offendēti iraſci: et ita vtraq; potētia
eſt in volūtate ſicut in ſenſu. ¶ Amplius notandū/ꝙ qui/ Z
dā quattuor paſſiones: ſc; delectationē ſeu gaudiū/dolorē
ſpem aut deſideriū/ac timorē diſtinguunt quantū ad ſubie
cta: dicētes delectationē/gaudiū et dolorē pertinere ad cō
cupiſcibilē: ſpē ſiue deſideriū et timorē ad iraſcibilē: qđ nō
eſt intelligēdū cū preciſione. Nā quattuor ille paſſiones in
ueniunt̄ in vtraq; potētia. Poſſunt em̄ quattuor he paſſio
nes eſſe circa bonū delectabile cōcupiſcendū. Poſſunt eti/
am eſſe circa offendēs vindicandū: nō tm̄ eſſe eedē numero
vel ſpecie: ſed eedē denominatiue. Sunt em̄ circa cōcupiſci
bile oēs he quattuor: diuerſimode apprehēſe quantū ad ha
bere/carere preſentialiter vel in futuro. Nā apprehenſionē
boni preſentis ſequit̄ delectatio ſeu gaudiū: ⁊ apprehenſio
nē abſentis ſequitur ſpes ſeu deſideriū. Malū vero preſen
tialiter affligēs ſequit̄ dolor: futurū aūt timor. Sicut nāq;
cōcupiſcibilis proſequit̄ bonum apprehēſum vt cōueniēs:
ita refugit malū cōtrariū. Similiter in iraſcibili que lic; ſit
reſpectu offendētis noliti: volita tm̄ eſt vindicta et punitio
offendētis: quā ſi iraſcibilis ꝑfecte et preſentialiter exercet:
ſequit̄ delectatio: ſm̄ illud phi. ij. rheto. Ira viri quaſi mel.
Si vindicta nō fit preſentialiter: ſed deſiderat̄: ſequit̄ ſpes.
Si deſperatur punitio offendētis/ſequit̄ timor. Si vindi/
cās ab offendēte vincitur: ſequit̄ dolor. ¶ He tm̄ paſſiones
iraſcibilis ſpecie differūt a paſſionibus concupiſcibilis: q:
vt patuit ſunt obiectoꝝ ſpecie diſtinctoꝝ. Nā delectatio cō/
cupiſcibilis eſt de bono ſm̄ ſe et primo conueniēte adepto.
Delectatio iraſcibilis eſt de vindicta ⁊ punitione offendē/
tis: que punitio nō eſt ex ſe cōueniēs: ſed quaſi ſecundario/
propter remotionē impediētis cōcupiſcibilē a cōſecutione
primo cōueniētis. Sic ſpes cōcupiſcibilis eſt reſpectu cōſe
cutionis boni abſentis primo ex ſe cōueniētis. Spes iraſci
bilis eſt reſpectu obiecti ſecūdario cōueniētis. ſ. vindicte et
punitionis. Suo modo dolor ꝯcupiſcibilis eſt de malo pri
mo et ex ſe affligētis. Sed dolor iraſcibilis eſt de reſiſtentia
offendētis preualēte quaſi ſecundario affligentē: ꝓpter im
pedimentum cōſequēdi ex ſe delectabile: vel fugiendi ex ſe
afflictiuū. Timor cōcupiſcibilis eſt de malo futuro ex ſe no
ciuo. Timor ⁊ deſperatio iraſcibilis eſt de reſiſtentia ac im
pedimēto vincēte. ¶ Ex illo primo patet ꝙ vtraq; vis con
cupiſcibilis et iraſcibilis nō nominat̄ a paſſione adequata
(Nā timere in cōcupiſcibili nō eſt formaliter concupiſcere:
nec timere in iraſcibili eſt formaliter iraſci: immo qui mul/
tum timet ſc; deſperans repellere aut vincere offendēs nō
iraſcitur. Nō em̄ appetit vindictā ſaltē efficaciter: nec inſur
git cōtra offendētē. Sic nec dolere in illa vi vel iſta eſt for/
maliter concupiſcere: licet oriatur a concupiſcere et iraſci)
Nō ergo nominantur a paſſione adequata: ſed nominātur
a paſſione principaliſſima q̄ eſt cōcupiſcere ⁊ iraſci. ¶ Se/
cūdo patet ꝙ ſpes iraſcibilis minuit dolorē ⁊ timorē cōcu/
piſcibilis. Nā minus timet/minuſq; dolet de malo preſenti
vel futuro: dū adeſt ſpes repellendi malū hmōi. Timor au
tem perfectus iraſcibilis vel dolor eius auget dolorē cōcu/
piſcibilis. Unde ſumme dolet appetitus patiēs nociuum
ſummum preſens: et deſperans illud nociuum repellere: ⁊
hoc verum eſt extenſiue non intēſiue: quia licet anima vel
appetitus plus doleat/quando ſm̄ vtramq; vim dolet: ta
men vnus dolor alium ſimpliciter non minuit cū ſint com
poſſibiles: immo ſecunda paſſio oritur ex prima: ⁊ effectus
non minuit nec auget cauſam: ſed extenſiue minuit̄ vel au
getur: quia minus dolet qui ſm̄ vnam vim tm̄ dolet: ⁊ ma
gis extenſiue qui ſm̄ vtramq; dolet. ¶ Tertio patet ꝙ ac/
cipiendo ſpem generaliter reſpectu cuiuſcunq; boni abſen
tis tēporalis vel eterni: ſiue accipiatur pro paſſione que eſt
actus ſperandi in appetitu ſenſitiuo vel intellectiuo: ſiue ꝓ
habitu ad illam inclinante duplex eſt ſpes: quedā eſt reſpe
ctu boni abſentis ex ſe vel primarie appetitui conueniētis:
quedam reſpectu boni ſecundario conuenientis ſcil; vin/
dicandi vel repellendi offendens, ſatis claret ex premiſſis.

ppō.1. M ⁋ Iſtis itaq̧ premiſſis eſt prima ꝓpoſitio ad dubiū reſpō
ſiua. Accipiēdo ſpē large: aliqua ſpes eſt in cōcupiſcibili et
aliqua in iraſcibili: ſiue accipiat̄ ꝓ paſſione ſiue pro habitu
Patet: nā ſpes primo modo dicta ꝑtinet ad vim cōcupiſci-
bilē: q: ad eandē vim ſpectat delectari in bono ex ſe preſen-
ti: et deſiderare illud abſens. Similiter ad eandē vim/ſcilꝫ
iraſcibilē pertinet iraſci offendēti preſentialiter ⁊ deſidera-
re iraſci: ſeu repellere offendens apprehenſum vt futurum.
Spes aūt primo modo eſt deſiderare obiectū bonum ex ſe
apprehēſum vt abſens: ergo ꝑtinet ad concupiſcibilē. Sed
ſpes ſcđo modo eſt deſideriū repellendi offendēs apprehē
ppō.2. ſum vt abſens futurū: ergo pertinet ad iraſcibilē. ⁋ Scđa
ꝓpoſitio. Accipiēdo ſpem propriiſſime ꝓ virtute theologi
ca/ſpes in cōcupiſcibili ⁊ non in iraſcibili eſt ponēda. Pro
batur propoſitio tam de ſpe infuſa ꝙ̄ acquiſita: q: obiectū
ſpei eſt ſummū bonū apprehēſum vt cōueniens ⁊ cōmodū
ſperātis. Et hoc eſt propriū obiectū ꝯcupiſcibilis: q: bonū
ſummū ex ſe ⁊ primo eſt cōueniēs ⁊ cōmodum ſperantis: et
non ſecūdario: immo magis ſpes pertinet ad concupiſcibi
lē que eſt obiecti ſm̄ affectionē cōmodi/ ꝙ̄ charitas que eſt
ppō.3. ſummi boni ſm̄ affectum iuſticie. ⁋ Preterea. Iraſcibilis
nō eſt nata habere deū imediate ꝓ obiecto: nec habere pōt
actum ordinatū reſpectu dei vt obiecti. Nam deo iraſci nō
debemus in via: nec poſſum⁹ in patria. Nō em̄ licet deſide-
rare vindictā de deo tanꝙ̄ offendente: cui oportet in oībus
ſubeſſe: et eius flagella ⁊ diſciplinā non repellere: ne dicat̄
nobis illud Hiere. ij. Fruſtra ꝑcuſſi filios veſtros: diſcipli-
Dub.2. nā nō receperūt. ⁋ Scđo dubitat̄/de ordine ſpei ad alias
N ꝟtutes theologicas/ fidē. ſ. ⁊ charitatē. Reſpōdet̄/ꝙ alius
eſt ordo generationis: alius ordo perfectionis. Nam priora
ordine generationis frequenter ſunt poſteriora ordine per
fectionis. Item virtutes theologice aut ſunt infuſe aut ac-
quiſite. ⁋ De infuſis dicit̄/ꝙ non eſt ordo inter eas gene-
rationis: quia ſimul infundunt̄: de⁹ em̄ cuius perfecta ſunt
opera: perficiēdo animā ſimul eā perficit ſm̄ omnes potē-
tias: intellectū ſcilicꝫ per fidem: voluntatē ſm̄ duplicē eius
affectionē per ſpem ⁊ charitatē. Poteſt tm̄ dici ꝙ fides infu
ſa eſt naturaliter prior alijs propter actū eius qui pōt eſſe ſi
ne actu ſpei et charitatis: ⁊ nō ecōuerſo. De acquiſitis vero
dicitur: q: acquiſite generant̄ ex actib⁹: ideo idē eſt ordo ac
quiſitarū generatione q̄ et actuū earū. Unde manifeſtū eſt
ꝙ actus fidei prior eſt actu ſpei ⁊ charitatis: quia nō poteſt
voluntas per actū ſuū tēdere in obiectū niſi cognitū per in
tellectū. Cognitio autē obiecti theologici eſt per actū fidei
Sed de actu ſpei qui eſt actus amoris cōcupiſcētie ſm̄ affe-
ctionē cōmodi/ dicitur ꝙ frequēter p̄cedit actū charitatis/
qui eſt amor amicitie ſm̄ affectionē iuſti: quia talis eſt ordo
actuū volūtatis: qualis eſt actuū intellect⁹ preuiorꝫ. Nunc
autem act⁹ charitatis preſupponit cognitionē dei/ vt boni
in ſe. Actus ſpei cognitionē dei/ vt boni in nobis. Nūc aūt
bonitatē dei in ſe cognoſcim⁹ ex ſuis effectib⁹ per quos eſt
bonū noſtrū: ſm̄ illud Rom. j. Inuiſibilia dei ꝑ ea q̄ facta
ſunt intellecta conſpiciunt̄. Sicut ergo pri⁹ eſt cognoſcere
deum/ vt bonū noſtrū: ac deinde vt bonū in ſe: ſic prius eſt
amare deū vt bonū noſtrū qđ eſt act⁹ ſpei: ac deinde amare
deū vt bonū in ſe qđ eſt act⁹ charitatis. Concordat Pet. de
alia. q. vnica tertij ſen. ar. ij. Et hec ꝓcedūt de cognitione et
amore naturali: qua hō ex cognitione et amore ſui aſcendit
ad cognitionē ⁊ amorē dei: quia em̄ naturaliter hō ſeipſum
diligit amore amicitie: diligit etiā omne quod ſibi bonū eſt
amore cōcupiſcētie: ⁊ ita deū ſuū ſummū bonum. Et qm̄ ex
eo ꝙ cognoſcit deū eſſe bonū ſuū: cognoſcit eū in ſe bonū;
ideo ex amore cōcupiſcētie aſſurgit ad amorē dei amicitie.
Contingit etiam qnq̧ oppoſitū in cognitione doctrinali.
Stat em̄ per fidei doctrinam/pri⁹ cognoſcere deū vt bonū
infinitū in ſe: ⁊ poſt vt bonū noſtrū: ⁊ tūc precedit act⁹ cha
ritatis: amor ſcilicet dei vt bonū infinitū in ſe: amorē dei vt
bonū noſtrū. ⁊ ſic etiā cōtingit precedere via generationis
actum charitatis/actum ſpei. ⁋ Ordine aūt perfectionis
charitas prior eſt fide et ſpe; vt dicit apoſtol⁹. Maior horū
charitas. Item charitas eſt forma omniū virtutum: qua in
donis dei creatis/nullū eſt maius ſm̄ bea. Aug. ⁋ Tertio Dub.3.
dubitat̄: cur ponunt̄ due virtutes theologice in voluntate O
⁊ vna tm̄ in intellectu: cū vnū perfectibile ſufficienter per-
ficitur vna perfectione. Item ſi in altera potētiarū ponēde
ſunt due virtutes theologice: maxime ille ponēde ſunt in in
tellectu: q: tres virtutes theologice correſpondēt trib⁹ par
tibus imaginis: fides intelligentie: ſpes memorie: et chari
tas affectioni. Due aūt partes imaginis pertinēt ad intel-
lectum: intelligētia ſcilicet ⁊ memoria: ⁊ ſolū vna ſcilicet af-
fectio ad voluntatē. Reſpondet̄ ſm̄ doc. ſubtilē: ꝙ ideo in
voluntate ponunt̄ due virtutes theologice: quia volūtas
habet duas affectiones ſm̄ quarū vtramq̧ attingit deū im
mediate. Unam ſm̄ affectionē iuſticie tendētem in deū im-
mediate/vt eſt bonum in ſe. Aliā ſm̄ affectionē cōmodi vel
cōcupiſcētie attingentē deum immediate/ vt bonū mihi: et
vterq̧ act⁹ poteſt eſſe ordinat⁹ et habere habitū inclinantē
ad ipſum. Et ita habitū theologicū reſpiciētē deū immedia
te pro obiecto: non aūt ſic eſt ex parte intellect⁹. Non em̄ eſt
ibi niſi vna potentia nata habere actū ſecundū attingentē
deum: ⁊ illa ſufficienter perficit̄ vno habitu tēdēte in verū:
cui aſſentiēdū eſt propter reuelationē. Et per hoc ad ratio-
nem de partib⁹ imaginis dicendū: q: em̄ ſi ſint due partes
imaginis ex parte intellectus: ⁊ vna tm̄ ex parte volūtatis/
hoc nō eſt q: intellectu duplici attingit obiectum. Memo
ria em̄ nō habet actionē de genere qualitatis qua attingat
obiectum: ſed ſola intellectiua habet operationē qua attin
git obiectū. Unde breuiter dicit̄: ꝙ illi habitus theologici
non correſpondēt partib⁹ imaginis: ſed tm̄ ſunt duo princi
pia quorū eſt attingere deū imediate ꝑ act⁹ elicitos. Tales
aūt ſunt intellect⁹ qui vt indiſtinct⁹ ꝑ vnū actū elicitū attin
git deū immediate credēdo: ⁊ volūtas habēs rationem af-
fectionis iuſticie ⁊ cōmodi amando ⁊ ſperādo. ⁋ Quarto Dub.4.
dubitat̄/vtrū vna ſit tm̄ ſpes reſpectu oim ſperandorꝫ. Re- P
ſpōdet̄ pariformiter ſicut ſupra dictū eſt de fide: ꝙ vna tm̄
eſt ſpes infuſa que inclinat ad deſiderādū efficaciter deū vt
bonum noſtrum: ⁊ per hoc ad deſiderādum omnia ad hūc
finem aſſequendum ordinata/puta gratiā/dona et merita.
Unde ſicut fides licꝫ multa habeat credibilia: q: tm̄ vna eſt
ratio credendi: vna eſt virtus: ita ſpes ꝙ̄uis multa habeat
expectanda: q: tm̄ vna eſt ratio in expectandis: eſt vna virt⁹
ſpecialiſſima ⁊ non gen⁹. Sicut em̄ fides credendo aſſentit
prime veritati: et credit oīa que dictat ei credenda: ita ſpes
quia innitit̄ ſumme largitati expectat omnia que ei ꝓmiſit
retribuenda: et ſicut fides nō ſolū credit ea que de deo aſſe-
rūtur: ſed omnia que a deo reuelata ſunt: ita ſpes expectat
deū nedū vt bonū poſſidēdū: ſed etiā omnia a deo ꝓmiſſa:
principaliter tm̄ deū: vt eo habito habeat omne bonū. Hec
eſt ſententia ſan. Bonauē. in ſuo. iij. in hac diſtin. Spes tm̄
acquiſita: q: ex actib⁹ ſperandi gignitur: qui multi ſunt ſpe
cie differētes ſm̄ multitudinē obiectorꝫ ſperandorꝫ: etiā ipa
non eſt vna ſpecie. Alia eſt ſpes acquiſita qua ſperat̄ beati-
tudo obiectiua: alia qua formalis: alia qua gratia: alia qua
merita: et ſic de alijs bonis a deo expectatis: alia nō tm̄ nu-
mero: ſed alia ſpecie: ſicut obiecta differūt ſpecie. ⁋ Quin Dub.5.
to dubitat̄: vtrū ſpes ⁊ cetere virtutes theologice cōſiſtant Q
in medio. Reſpondet̄ ſm̄ Scotū: ꝙ virtutē cōſiſtere in me
dio dupliciter cōtingit: vel ex parte obiecti: vel ex parte act⁹
ſm̄ ꝙ exceſſus et defectus qnq̧ cōtingit circa obiectū. vt in
obiecto tēperantie pōt eſſe exceſſus et defect⁹: nā quod vni
eſt multū: alij eſt paucum. ij. Ethi. Qnq̧ aūt cōtingit exceſ-
ſus ⁊ defect⁹ in actu ſiue in mō actiōis circa idē obiectū: ſic
temperātia moderat̄ appetitū circa cibū: nō ſolū ne nimis
multum aut nimis paucū ſumat̄: ſed ne cib⁹ ꝓportionatus
nimis voraciter aut nimis lente ac tedioſe ſumat̄. Nūc ergo
virt⁹ moralis eſt in medio vtroq̧ mō: q: moderat̄ appetitū
circa vtrumq̧ exceſſum et defectum: vt ſcilicet tendat in ob
iectum ꝓportionatum/ et etiā actione moderata: ne vtroq̧
modo quid nimis. Sed virtus theologica non ſic: non
enim eſt circa obiectum excedens vel deficiens; quia eſt

circa obiectū vnicū infinitū et immutabile ſcʒ deū: qui nec pōt eſſe maior: nec minor. Poteſt tñ actus quo tēdit in obiectū eſſe immoderatus: et ſic virtus theologica moderaṫ vt medio modo tēdat in obiectū theologicum. Et ſic cōcedi pōt ꝙ fides eſt mediū quoddā inter leuitatē qua q̄s faciliter nimis aſſentit ei cui credēdum nō eſt: iuxta illud. Qui cito credit: leuis eſt corde. Et inter pertinaciā qua nimis reſiſtit credēdis/ nolens alicui aſſentire niſi per rationē naturalē oſtēdatur: ſic nimio amore pōt quis tēdere in bonū cōmodū vel bonū in ſe/ aut amore nimis remiſſo: vel cū circūſtātia nō neceſſaria aut ſine circūſtātia neceſſaria. Sic ſpes mediare pōt inter preſumptionē ꝛ deſperationē: ꝛ charitas inter amorē/ oīa alia diligibilia a deo contēnentē/ ꝛ amorē diligibilibus eque inherentē: licet virtutes theologice non ſint circa nimis verū: aut nimis bonū honeſtū in ſe: aut nimis bonū: niſi q: ſunt circa verū ꝛ bonū ac cōmodū/ applicādo ſingula ſingulis. Tēperantia aūt vtroq; modo requirit mediū: q: pōt in obiectū excedēs vel deficiēs tēdere: poteſt etiā actu deficiēte tēdere. Secūdus modus eſt cōis virtuti morali theologice/ nō primus. ¶ Sexto dubitaṫ: vtrū

Dub.6. R actus ſpei poſſit eſſe meritorius: et videṫ ꝙ non: q: act⁹ ſpei nō ordinatur in finē vltimū: ſed in ipm ſperantē tanq̄ in finē. Eſt enī amor cōmodi quo amaṫ deus amore cōcupiſcentie ꝑpter amantē: q: vt bonū amantis. Rn̄deṫ ſicut nullus actus fidei/ ꝛ cuiuſcunq; virtutis alterius a charitate/ de ſe eſt meritorius niſi ſimul eliciaṫ a gratia que idētificaṫ charitati: vt dictū eſt diſt. xxvij. lib. ij. ita nec actus ſpei. Eliciṫ aūt actus alterius virtutis a gratia: qñ per actum gratie in finē vltimū ordinaṫ: nā actus gratie eſt act⁹ quo diligiṫ de⁹ ſup oīa: et cetera ꝑpter deū ſm illud. j. Cor. x. Siue māducatis: ſiue bibitis: ſiue q̄d aliud facitis: oīa in gloriā dei facite. Ex quo patet ꝙ ad meritū ꝑ actū cuiuſcūq; virtutis alterius a charitate cōcurrūt duo actus. Exēpli cauſa in ꝓpoſito de ſpe. Volūtas meritorie deſiderās habet duos actus: vnū ſperādi elicitū proprie a ſpe: et aliū elicitū a charitate/ imperantē illū elicitū a ſpe. Nec eſt inconueniēs in actibus ſubordinatis plures ſimul eſſe in eodē: imo neceſſe eſt ſciētem cōcluſionē (dū actu ſpeculatur) cognoſcere principiū et amantē ordinate illud qđ eſt ad finē vtendo ſimul frui: ſiue qđ fieri pōt: vno vel duobus actibus: vt alibi patet in. j. diſt. j. Et in hoc virtus ꝛ ei⁹ actus dicunṫ formari charitate: virtus per charitatē aſſiſtentē: vt dictū eſt. q. ij. diſt. xxiij. huius tertij de fide. Actus virtutis ꝑ charitatē imperantē: tūc enī virtutis actus formaṫ charitate: qñ imperatur ab actu charitatis. ¶ Per hoc ad dubiū diciṫ ꝙ actus ſpei pōt eſſe meritorius/ qñ imperaṫ a charitate: tūc enī licet ordineṫ in cōmodū ꝓpriū ſperantis per ſpem tāq̄ in finē ꝓpriū et immediatū: ordinatur tñ in deū propter ſe dilectū/ tāq̄ in finē principaliſſimū ꝛ vltimū per actū elicitū charitatis: imperantē actū ſpei elici finaliter ꝑpter gloriā dei: vnde deſiderans deū tanq̄ cōmodū ſuū ibi ſiſtendo: et hoc cōmodum nō vlterius in dei gloriā referēdo/ nō mereṫ: nec illud deſideriū elicitur ſm inclinationē charitatis: q: ab ea imperaṫ: vt ergo actus ſpei ſit meritorius: deſiderandus eſt deus vt bonū noſtrū per eius fruitionē habendū quātus ipſa fruitione diligamus deū ſuper omnia ꝑpter ſeipm ꝛ ei⁹ gloriā.

Dub.7. S ¶ Dubitaṫ ſeptimo de obiecto adequato ſpei. Pro reſpōſione aduertendū/ ꝙ licet ſpes ꝛ charitas tendāt principaliter in rē extra: q: in bonū qđ eſt in re. Fides vō in verū qđ eſt in intellectu: ſm pħm: nō tñ poteſt tendere voluntas in rem per actū ſpei vel charitatis: niſi mediāte apprehēſione vel cognitione rei que eſt in intellectu. Unde duplex obiectū aſſignaṫ his virtutibus ſpei ꝛ charitati/ ſcʒ res ipſa ſperata aut amata: et cognitio ſiue apprehenſio rei ſperate et amate. Res eſt obiectū remotū: ſʒ principale. Cognitio autē rei eſt obiectū immediatū: ſed minus principale. Cū vero querıṫ de obiecto ſpei adequato: non queriṫ de obiecto principali ſcʒ re ſperata: q: nulla vna res eſt obiectum adequatū: cū nō vna res tm̄: ſed multe ſperātur/ ſcʒ deus/ beatitudo formalis/ gratia/ merita ꝛc. Sicut obiectū adequatum vſus nō eſt aliquod ſingulare viſibile: ſed eſt cognitio aliqua cōmunis repreſentans omne viſibile: vt ly color vel lucidū. Sic obiectū adequatū ſpei eſt cōceptus aliq̄s aut ſignū ſibi ſubordinatū: adequatū. i. conuertibiliter repreſentans oēm rē ſperandā. ¶ Et per hoc reſpōdetur ad dubiū ꝙ obiectū adequatū ſpei eſt hoc cōplexū: ſummū bonū rationalis creature: aut virtus meritum vel operatio ad hoc cōſequendū ordinata: hoc enī complexū cōprehēdit omnia ſperāda ſcʒ beatitudinē obiectiuā/ que eſt ſummū bonum: beatitudinē formalē/ ſcʒ viſionem et fruitionē eius ſcʒ que ſunt operationes: gratiam que eſt virtus ac virtutū actus que ſunt merita: et ſi qua ſunt alia ad beatitudinis cōſecutionem neceſſaria. Et tantum de illa queſtione.

Diſtinctio. xxvij.

Eterminato de duabus theologicis virtutibus: fide ſcʒ ꝛ ſpe: cōſequēter in ſex diſt. ſequētibus agiṫ de tertia que eſt charitas/ hoc ordine. Nā primo determinaṫ de charitate ſm ſe ꝛ eius precepto. Scđo diſ. xxviij. de charitatis obiecto. Tertio diſtin. xxix. de charitatis ordine. Quarto diſt. xxx. de charitatis amicoꝝ et inimicoꝝ adinuicē in meriti cōparatione. Quinto diſt. xxxj. de charitatis create permanētia. Sexto de charitatis increate ſufficiētia. Sūmaṫ aūt ſententia textus preſentis diſtinctionis in his tribus cōcluſionibus. ¶ Prima ꝯcluſio. Charitas que eſt dilectio vna qua deus ꝑpter ſe/ ac in deo ꝛ ꝑpter deū proximus diligiṫ in duobus ſcripture preceptis ſm diuerſa diligibilia cōmendatur. ¶ Scđa cōcluſio. De diligendi modo regula preſcribitur diuinitus: vt a nobis toto corde deus: ꝛ ad idē qđ amamur noſipſi: diligaṫ proximus. ¶ Tertia cōcluſio. Primo precepto qđ ſcđm includit: et in ſecundo includitur charitatis perfectio qua deum tenemur diligere: inſinuatur: quod tamen nō in vita preſenti: ſed in futura pleniſſime conſummatur.

Queſtio vnica.

Irca hāc diſtinctionem queritur/ vtrū charitas ſit habitus inclinās voluntatē hominis ad obſeruationē perfectā precepti charitatis. A ¶ Tres hui⁹ queſtionis articuli terminoꝝ declarationibus ꝓ primo/ ſubiūgēt cōcluſiones ꝓ ſcđo: ꝛ ꝯcluſionibus dubioꝝ ſolutiones adijciēt ꝓ tertio. ¶ Quātum ad primū: q: habitus cognoſcūtur per actus: primo videndū eſt de actu charitatis: qui amor đr vel dilectio. Artic. I. Nota. I. Diſtinguiṫ autē amor ſm diſt. appetitū. Nam amor generaliter eſt quedā tēdētia appetitus in ſuum finem vel bonū. ¶ Eſt aūt appetitus triplex: naturalis/ aīalis/ rōnalis: vel ſub alijs verbis: naturalis/ ſenſitiu⁹ et intellectiuus. Appetitus naturalis eſt qui non req̄rit apprehenſionē eius qđ appetiṫ in ipſo appetēte: ſed alterius. Res enī naturales non cognoſcitiue appetūt quidē que ſibi cōueniūt ſm ſuā naturā et ad cōſeruationē ſui eſſe conferūt: ſed nō per apprehēſionē ꝓpriā: ſed per apprehēſionem inſtituētis naturā. Diuina enī prouidētia vt dicit Boe. iij. de cōſol. pſa. xj. dedit creatis a ſe rebus/ hāc vel maxime manēdi cauſam: vt quoad pn̄t naturaliter manere deſiderāt. Et ideo cuiq; dat natura qđ conuenit: vt ne (dum manere poſſit) intereat/ laboret. ob hoc diuerſos appetitus rebus indidit ad diuerſa ſibi cōueniētia: vt ad loca naturalia qualitates motiuas: qualitates etiā naturales actiuas ꝛ paſſiuas ꝛ cetera ſibi conuenientia. Unde quicquid illud fuerit quo res naturaliter tendit in ſuū bonum et conueniens: ſiue illud dicatur cōnaturalitas ſiue inclinatio ſiue virtus inſita: vt loquiṫ Diony. c. iiij. de diui. nomi. que realiter nihil aliud eſt niſi ipa ſubſtātialis rei forma aut ꝓprietas naturalis ꝯſequēs formā: vt ſunt grauitas/ leuitas/ q̄b⁹ res ad ſua loca naturalia earū ꝯſeruatiua tēdūt: ꝛ alie q̄litates q̄b⁹ in eſſe ꝯſeruanṫ aut reſiſtūt corrūpētibus: đr amor naturalis: ſic dicit Boet. iiij. de ꝯſol. met. vj. Hic eſt cūctis cōis amor;

repetuntqꝫ boni fine teneri: q: non aliter durare queant ni
ſi cõuerſe curſus amoꝛe refluāt cauſe que dedit eſſe. cui cõ-
ſonat illud Diony. ex amatoꝛijs hymnis Hierothei. ca. iiij.
de diui. nomi. Amoꝛē ſiue diuinū ſiue angelicū ſiue ſpirita
lem ſiue animalē ſiue naturalē dixerimus: inſitiuā quandā
intelligamus cõcupiſcentēqꝫ virtutē ſuperioꝛa quidem mo
uentē ad inferioꝝ pꝛouidentiā. Et qualia vero rurſus ad ſo
cialem ſui inuicē cõmunionē ac poſtremo loca inferioꝛa vt
ad pꝛioꝛa ⁊ ſublimioꝛa conuertant̄ admonentem. Hec ille.
Hinc beatꝰ Aug. xj. de ciui. dei. c. xxviij. oſtēdit/ꝙ in quoli-
bet rerū genere amoꝛ inuenit̄/etiā in nõ viuentibꝰ: in quibꝰ
pōdera ſunt amoꝛes coꝛpoꝝ. Unde ait. Nā amoꝛes coꝛpoꝝ
momēta ſunt ponderū: ſiue deoꝛſum grauitate: ſiue ſurſum
leuitate nitamur. ita eīm coꝛpus pondere: ſicut animꝰ amoꝛe
fertur quocunqꝫ fert̄. Patet ergo ꝙ amoꝛ illo mõ acceptus
(quē naturalē dicimus) nõ eſt aliquis actꝰ elicitꝰ a potētia
appetitiua: neqꝫ paſſio hmõi actū cõſequēs: ſed eſt reſinet:
aut foꝛma ſubſtantialis rei: aut qualitas naturaliter eā foꝛ-
mam cõſequens quibꝰ ad ſibi cõueniētia põt tendere ⁊ mo
ueri: aut in habitis quieſcere: aut coꝛrūpere nitēti reſiſtere.
Uerūtamē aliquādo capit̄ amoꝛ naturalis pꝛo qualibet cõ
placentia potentie appetitiue in obiecto per cognitiuā ap-
pꝛehenſo: que eſt actꝰ vel paſſio ad quā appetitꝰ non habet
ſe libere neceſſario cū elicit aut eā recipit. De qua dictū eſt
B s. di. xv. ⁊. xxxiij. Sꝫ ſic nõ capit̄ hic amoꝛ naturalis. ¶ Ap
petitus aūt animalis eſt appetitꝰ pſupponēs appꝛehenſio-
nem appetentis ſenſitiuā natꝰ tēdere in obiectū appꝛehen-
ſum: aut in eo quieſcere neceſſario ⁊ non libere: ⁊ hic vocat̄
appetitꝰ ſenſitiuus qui eſt in bꝛutis et in hominibꝰ: licet in
hominibꝰ aliquid libertatis participat: pꝛo quanto natꝰ eſt
obedire rõni: ſic amoꝛ ſcđo mõ acceptus eſt illud quo appe
titus ſenſitiuus tendit in ſuū bonū ſe ad ipſum mouendo:
vel in eo quieſcendo: et eſt realiter delectatio de cõuenien-
te adepto: vel actus deſiderij quo tēdit in bonū appꝛehen-
ſum abſens nõdum adeptū: qui dici poteſt amoꝛ animalis
vel ſenſitiuus qui cõmunis eſt hoībus atqꝫ bꝛutis. ¶ Ter
tius appetitus eſt appetitus rationalis/pꝛeſupponēs iudi
ciū intellectus natus libere actū ſuū elicere: et vocat̄ appe
titus rationalis vel intellectiuus ſeu volūtas. Et amoꝛ ra-
tionalis vel intellectiuus eſt actus volūtatis: quo libere ac
ceptat obiectū per intellectū ſibi pꝛeſentatū: et de hoc amo
re hic loquendū eſt: nõ de naturali: nec ſenſitiuo: qui vſita-
to vocabulo dici poteſt amoꝛ arbitrarius vel liberalis. Ad
venandū aūt quid ſit ille amoꝛ: ſupponitur ꝙ id noīe amo-
ris intelligit̄/quo aliquis dicit̄ amans ſiue amare: ſicut ca
loꝛ eſt id quo aliqͣs dicit̄ calens ſiue calere. Amare autē ſm
naturales et theologos ꝑtinet ad appetitū intellectiuū: ſi-
cut intelligere ad intellectū: et ſicut intelligere actus eſt in-
tellectus: ita amare eſt actus volūtatis. Sunt aūt in volū-
tate tm̄ duo actus: ſcꝫ velle et nolle: vt latius dictū eſt in. ij.
diſt. vj. Uelle quo volūtas acceptat obiectū vt cõueniens
ſibi vel alteri. Nolle ſimiliter eſt actus poſitiuus/quo volū
tas fugit vel reſilit ab obiecto tanqͣ diſcõueniente. ¶ Si
queritur de actu medio ſuſpenſiuo ſiue neutro/quo nec ac
ceptat obiectū vt bonū: nec refutat vt malū. Reſpondet̄ ꝙ
volūtas pꝛeſente obiecto ꝑ appꝛehēſionē intellectus quan
doqꝫ auertit ſe/ita ꝙ nullū actū circa hoc obiectū elicit: et
ſuſpēditur ab obiecto illo acceptādo vel reſiliendo nõ per
actū poſitiuū: ſed nõ auertendo vel ſe ad aliud cõuertēdo.
Aliqñ volēs ſe ſuſpendit per actū poſitiuū: q: vult nõ elice
re: vel q: imperat intellectui vt magis inquirat de obiecti
conueniētia et bonitate/vel ex ꝓpꝛia libertate: et ille actus
ſuſpēſiuus eſt quoddā velle: q: velle non elicere. Patet er-
go ꝙ in volūtate nõ ſunt niſi duo actus eliciti/reſpectu cu
iuſcūqꝫ obiecti in genere/ſcꝫ velle ⁊ nolle: nunc aūt amare
nõ eſt nolle: tum q: amādo ſibi cõplacet in amato: vel ipm
deſiderat: aut generalius loquēdo ipm acceptat tāqͣ bonū
in ſe: vel bonū ſibi vel alteri. Uerum nolēdo nihil accepta
tur: ſed magis refutat̄: tū q: amoꝛ nihil pꝛeſupponit in vo-
luntate: q: ſm beatū Augu. xiiij. de ciui. dei. c. vij. Amoꝛ eſt
pꝛincipiū et cauſa ceterarū paſſionū in volūtate. vnde ait.
Amoꝛ inhiās habere qđ amat: cupiditas eſt. Id autem ha-
bēs eoqꝫ fruēs/leticia eſt. Fugiēs qđ aduerſat̄ ei: timoꝛ eſt.
idqꝫ ſi acciderit ſentiēs: triſticia eſt. Pꝛoinde mala ſunt iſta
ſi malus amoꝛ eſt: bona ſi bonus. Et loquit̄ beatus Augu.
non foꝛmaliter: ſed cauſaliter ſm expoſitionem multoꝝ: q:
amoꝛ nõ eſt realiter cupiditas. i. ſpes ſiue deſideriū: neqꝫ le
ticia/timoꝛ aut triſticia: q: amoꝛ eſt actus libere elicitus in
volūtate: cetera ſunt paſſiones amoꝛem tāqͣ cauſam imme
diatā vel mediatā naturaliter conſequentia. Sed nolle pꝛe
ſupponit velle ſm btm̄ Anſel. in de caſu diabo. c. ij. de aua-
ro pane ⁊ nūmo. Siquidē a nullo reſilio: niſi quia ſtare nõ
poteſt cū eo qđ accepto. Eſt ergo amare velle: nõ aūt adeſt
velle malū alicui: hoc eīm pertinet ad odiū. Amādo aūt ten
dimus in bonū: ergo amare eſt velle alicui bonum. Et hoc
expꝛeſſe habet phs. ij. rhetoꝛicoꝝ. Amoꝛ inquit eſt velle ali
cui bonū. ¶ Scđo notandum/ꝙ inueniūtur et alie diſtin- Nota. 2.
ctiões amoꝛis arbitrarij in ſcripturis. Nā pꝛimo amoꝛ etiā E
diuiditur in amoꝛē affectiuū: et amoꝛē effectiuū. Itē ſecun-
do in amoꝛē amicitie et cõcupiſcētie: et amoꝛē amicitie ⁊ cõ
cupiſcētie ſimul. Itē tertio in amoꝛē complacētie/⁊ deſide-
rij. ¶ Pꝛo quoꝝ intellectu notandū ꝙ volūtas volens ali
cui bonū: ſi fuerit velle efficax et perfectū: ꝓcurat ſi põt bo
nū illud amato ſi eo caruerit: alioquin dilectio illa: qua ſic
bonū volo: vera nõ eſt. i. nõ foꝛtis et efficax: ſicut dꝛ. j. Job.
iij. Qui habuerit ſubſtātiā huius mūdi: et viderit fratrem
ſuū neceſſe habere: ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo: quõ chari-
tas dei manet in eo. Et ſequit̄. Filioli nõ diligamus verbo:
neqꝫ lingua: ſed opere ⁊ veritate. Et beatus Grego. home
lia. xxx. Amoꝛ dei inquit ocioſus eſſe nõ põt: aut eīm magna
operat̄ ſi eſt. Si vero operari renuit: amoꝛ nõ eſt. Sic ergo
amoꝛis nomē qñqꝫ extēditur ad conatū illum quo quis bo
nū illud ꝓcurat qđ amato ineſſe deſiderat. Sic beatus Jo
han. in autoꝛitate allegata innuit amoꝛē lingue ⁊ operis: ⁊
amoꝛē operis dicit amoꝛē verū: q: eſt effectus ꝑfecti et effi-
cacis amoꝛis. Diligamus inquit opere ⁊ veritate ⁊c̄. ꝑ hoc
ſumitur illa diſtinctio amoꝛis in affectiuum et effectiuum.
¶ Amoꝛ affectiuus eſt actus volūtatis elicitus quo volo
alicui bonū. ¶ Amoꝛ effectiuus eſt actus a volūtate impe-
ratus quo ꝓcurat̄ bonū illud qđ amato optat̄ aut habitū
cõſeruatur: ſiue id fiat verbo: ſiue opere exterioꝛe. ¶ Uerū
diuiſio illa ſatis videt̄ impꝛopꝛia: qm̄ amoꝛ effectiuus non
põt ꝓpꝛie dici amoꝛ: q: nõ eſt actus volūtatis immanēs: in
qua tm̄ ſola amoꝛ ſubiectat̄: ſed eſt effectus dilectionis: ⁊ q:
nomē cauſe frequēter transfertur ad effectū: effectus amo-
ris ſolet qñqꝫ dilectio appellari: ſicut ⁊ pꝛopheta dñm dicit
ſuā patientiā/ſpem atqꝫ virtutē: q: dñs in eo efficit patien-
tiā/ſpem et virtutē. Quapꝛopter locutiones hmõi non de
bent intelligi ſimpliciter vt ſonāt ſeu foꝛmaliter: ſed cauſali
ter. ¶ Quoad tertiā diuiſionē amoꝛis/ſcꝫ in amoꝛē amici- D
tie et cõcupiſcētie: licet de ea frequēter dictū ſit in ſcđo ⁊ in
hoc tertio: tñ vt plenius declaret̄ aduertendū ꝙ ſm doc. cõ
muniter cū amare eſt alicui bonū velle: ipm velle in duo tē
dit: ſcꝫ in bonū illud qđ quis vult alicui ſibi vel alteri: et in
illud cui vult hmõi bonū: verbi gratia. Si amicus amādo
amicū ſuum vult ei ineſſe diuitias vel honoꝛes: amoꝛ amici
(qui eſt quoddā velle) in vtrūqꝫ tēdit: amat eīm amicū ſuū
cui vult ineſſe talia bona: amat et ipſa bona que vult ineſſe
amico: amicū quippe ꝓpter ſe amat ⁊ vult. Diuitias vero
et honoꝛes vult et amat ꝓpter amicū. Sic volēs ſibi bonū
equū per amoꝛē qui eſt velle/in ſeipſum tēdit ⁊ in equum.
vult eīm equū eſſe ſanū/foꝛtē/velocē/nõ pꝛopter equū ibi ſi
ſtēdo: ſed pꝛopter ſeipſum: vnde ſicut intellectus duos ha
bet actus aſſentiēdi alicui vero. Aliquando eīm aſſentit ve
ro ꝓpter ſe/ſicut pꝛincipio ex terminis aut experientia eui-
denti. Aliqñ ꝓpter aliud verū in quod reſoluitur. i. ex quo
deducitur: ſicut concluſioni ex pꝛincipijs illate. Ita in volū
tate ſunt duo actus aſſentiēdi bono. i. volendi bonū. Quā
doqꝫ acceptatur bonum pꝛopter ſe non referendo in aliud:
aliquādo tm̄ pꝛopter aliud; et ſm hoc diſtinguitur vſus et
fruitio:

fruitio:vt habitū eſt in.j.diſt.j.Similr̄ ⁊ amor amicitie/⁊
amor ꝯcupiſcentie:vt in ſecūdo.Naȝ oīs fruitio eſt amor
amicitie:⁊ oīs vſus qui amor eſt:eſt amor cōcupiſcentie.
Eſt ḡ amor amicitie amor/quo volo alicui bonū propter
ipſummet amatum/ſine relatione eius in aliud:vt ſi volo
alicui ſanitatem/ſciam/virtutes/grām ⁊c. q: ſunt illi bo
nū p̄ciſe nō referendo illud in me vel in alium.i.nō attē/
dendo ꝙ is cui hoc volo:vlterius pōt mihi vel alteri ꝓfi
cere:⁊ dr̄ amor ille amor amicitie:q: ſm ph̄m.viij.Ethico
rum.c.iij. Perfecta amicitia eſt qn̄ volum⁹ bona amicis
illoꝝ gratia ꝓpter ſeipſos amicos:⁊ nō ſm accidēs.i.nō
ꝓpter aliqḋ qḋ ſibi ex amicis ꝓueniat delectabile vel vti
le:⁊ illud accidat amico.ſ.eē tale:vn̄ amās ꝯſequat̄ tale.
¶ Amor ꝯcupiſcentie eſt quo aliq̄d amatur ꝓpter aliud
dilectum.i.quo alicui optatur bonū ꝓpter alterū cui ꝓ/
ficere pōt ad delectationē/vtilitatē vel honeſtatē:vt cuȝ
quis diligit equū volens ſibi ineſſe robur/ſanitatem/in
duſtriā ⁊c.vt poſſit eo vti ad ꝓpriū ꝓfectū: aut ſue volū
tatis libitum. Sic qui diligit dn̄m ſuū/volens ipſum eſſe
diuitem/potentem/beniuolū ⁊c.vt ſibi benefaciat largi
endo dona:⁊ ab aduerſarijs defendendo. Sic ſi q̇s bn̄
vult famulo amici aut beſtie eius ꝓpter amicuȝ: oīs hec
dilectio amor eſt ꝯcupiſcentie:⁊ in amore hmōi qn̄qȝ vo
luntas habet duos actus. Unū p̄ciſe circa hunc/cui be/
ne vult ꝓpter ſe q̇ habet ſe vt finis. Aliū circa bonū illud
qḋ vult ei cui bene vult ꝓpter ſe:q̄ bona habent ſe vt me
dia in finē ordinata. Primus actus eſt amor amicitie:ſe/
cūdus amor ꝯcupiſcentie:vt habet̄ in.ij.diſ.j.q.v.⁊ ſunt
ſimul in voluntate:q: vnus ordinat̄ in alium. Qn̄qȝ etiā
vno actu vult alicui bonū ꝓpter alterum:ſicut vno actu
pōt voluntas ferri in finē ⁊ in mediū: ⁊ tūc ille actus eſt
amor amicitie ⁊ ꝯcupiſcentie ſimul:ſicut ſimul eſt fruitio
⁊ vſus. Fruitio inquātum tendit in finē:⁊ vſus inquātuȝ
tendit in media ꝓpter finē ordinata:nā ſicut intellectus
vno dictamine.i.vna ꝯcluſione voluntati oſtendere pōt
hoc tanq̄ mediū eſſe volendū ꝓpter hunc finem:ita pōt
voluntas vna volitione mediū velle ꝓpter finem: q̄ vo
litio terminabit̄ in vtrūqȝ:in mediū ⁊ in finē: vtrūqȝ em̄
vult:licet finē ꝓpter ſe: mediū ꝓpter finē. de hoc latius
in.j.diſt.j.⁊ in.ij.vbi.ſ. ¶ Dum vo actus illi diſtinguunt̄
duplex eſt ordo inter eos:ſcȝ ordo nature/⁊ ꝑfectionis.
Nature:q: amor ꝯcupiſcentie p̄ſupponit amorem amici
tie:⁊ ideo amor amicitie eſt naturaliter prior:tuȝ q: finis
habet primā rōnem voliti: tum q: amor amicitie eſt cau/
ſa efficiens amoris ꝯcupiſcentie. Non em̄ eſſet amor quo
aliquid diligit̄ ꝓpter aliud:niſi illud aliud amaret. Eſt ḡ
amor amicitie cauſa amoris cōcupiſcentie:nō tm̄ in gene
re cauſe finalis:ſed etiā efficientis ¶ Eſt ⁊ ordo ꝑfectio
nis:q: ꝑfectior eſt amor amicitie amore ꝯcupiſcētie: tum
q: amor amicitie ineſt volūtati ſm affectionē iuſticie:ſed
amor ꝯcupiſcentie ſm affectionē cōmodi:ſm Anſ.in de
caſu diab.c.iiij. Nobilior aūt eſt ſm rōnem affectio iuſti/
cie/q̄ affectio commodi:qm̄ affectio iuſticie regulatrix ⁊
moderatrix eſt voluntatis ⁊ ꝓpria volūtati vt eſt libera
ſm Anſel. Non ſic affectio cōmodi q̄ etiā eſſet volunta/
tis/ſi libera nō eſſet:vt ptȝ in brutis. Tum q: actus ami/
citie tendit in obiectū vt eſt in ſe bonū. Amor autē ꝯcupi
ſcentie tendit in obiectū vt eſt bonū alteri. Nobilior aūt
E eſt ratio boni in ſe q̄ boni alteri ¶ Quoad tertiam diui
ſionem amoris/qua diuidit̄ in amorē cōplacentie ⁊ amo
rem deſiderij: mēbra eius ſic declarant̄. Nam amor com
placentie eſt velle alicui bonū iā habitū:ſiue ꝓpter ipm
ſiue ꝓpter aliud:hoc mō amat eū cui cōgratulatur ⁊ cō/
delectatur in bono adepto: queādmodū hō cōgratulat̄
ſibiipſi/filijs vel amicis de aliquo bono iam ꝯſecuto:ſi/
ue ꝓpter ipm:ſiue ꝓpter aliud:nō tm̄ gaudiū vel delecta
tio eſt amor:ſed velle qḋ eſt actus voluntatis. Gaudium
aūt ⁊ delectatio eſt paſſio ⁊ effectus ꝯſequēs amorē cō/
placentie. ¶ Amor deſiderij eſt actus volūtatis quo vo
lo alicui/mihi vel alteri bonū abſens ſiue ꝓpter ſe ama/
tum ſiue ꝓpter aliud. Hunc autē amorem ſi aſſit fiducia
de re abſente quādoqȝ ꝯſequēda/ſequit̄ paſſio ſpei:ſicut
amorem cōplacentie gaudiū. ¶ Et q̇libet amoꝝ ſm has
triplices diuiſiones pōt eſſe ordinatus vel inordinatus
vel indifferens. Ordinatus:ſi elicit̄ ſm regulā rōnis re/
cte. Inordinatus:ſi eliciat̄ ꝯtra dictamē rōnis recte. In
differens:ſi nec ſm/nec ꝯtra rōnem rectā elicit̄: vt quia
nondū cōplete dictauit de oībus circūſtantijs ad actum
virtuoſum req̇ſitis. Itē amor ordinatus ſm oēs ſupra/
dictas ſpēs/pōt eſſe gratuitus vel non meritorius. Gra
tuitus q̇ libere quidē:ſed grā ꝯcurrente elicitus eſt: ⁊ iō
meritorius. Non meritori⁹ nec gratuitus: ſi nō cōcauſet
grā: licet ſit moraliter bon⁹. ¶ Tertio notanduȝ ꝙ oīa Nota. 3. F
q̄ dicta ſunt de amore:ſimilr̄ intelligēda ſunt de dilectio/
ne:eandē em̄ rem importat amor ⁊ dilectio: licet quidā
dicere volebant ꝙ amor tm̄ importat amorē inordinatū:
dilectio vo ordinatum:quā diſtinctionē nominū beatus
Diony.c.iiij.de diui.no.⁊ poſt eū btūs Aug. xiiij de ciui.
dei.ca.vij.ex intentione allegatis ſcripturis reprobant:
oſtendētes ꝙ vtrūqȝ nominū amor ⁊ dilectio/tam in bo
nū q̄ in malū accipit̄ in ſcripturis. Uerū btūs Tho.j.ij.
q.xxvj.arti.iij.ac ceteri doctores aliā innuūt differentiaȝ
inter amorē ⁊ dilectionē:q̄ ſumit̄ ſm nominū iterp̄tatio
nē. Unde ait ꝙ quattuor noīa inueniūtur quodāmodo
ad idem ꝑtinentia:ſcȝ amor/dilectio/charitas ⁊ amicitia
differūt tm̄ in hoc ꝙ amicitia ſm ph̄m.viij.Ethico.eſt q̄ſi
habitus. Amor aūt ⁊ dilectio ſignificāt actum vel paſſio
nē. Charitas aūt vtroqȝ mō accipi pōt: differēter tm̄ ſigni
ficatur actus ꝑ iſta tria:nā amor cōius inter ea eſt. Oīs
em̄ amor dilectio eſt vel charitas:ſed nō ecōuerſo. addit
em̄ dilectio ſuꝑ amorē electionē p̄cedentē/vt ipm nomē
ſonat. Unde dilectio eſt in ſola volūtate rōnalis nature.
charitas aūt vltra amorē addit ꝑfectionē quādā amoris
inquātum illuḋ qḋ amatur charū.i.magni p̄cij eſtimatur
Hec Tho. Uerum frequēter vnū pro alio accipit̄:nam ⁊
amor ⁊ dilectio ꝓ habituali amore accipiunt̄:⁊ charitas
qn̄qȝ ꝓ actu diligendi:dilectionis quoqȝ nomen etiā bru
tis attribuit̄. De charitate ꝓ actu dr̄ j.ad Timo j. Finis
p̄cepti eſt charitas:nō vtiqȝ habitus:ſed actus:nā de acti
bus q̇ ſunt in noſtra libera ptāte dant̄ precepta. Unde j.
Iohā.v. Hec eſt charitas dei vt mādata ei⁹ cuſtodiamus
Cuſtodiūtur mādata ꝑ actuū p̄ceptoꝝ impletionē: ſic di
lectio brutis attribuit̄. Eccli.xiij. Omne aīal diligit ſimi/
le ſibi. Sic oīs homo ꝓximū ſibi. Et pro habitu accipitur
Cant̄.viij. Fortis vt mors dilectio. De amore pro habitu
dr̄ Canti.ij Nūciate dilecto q: amore lāgueo. Et.j. Pe.j.
Animas veſtras caſtificate in obediētia charitatis:in fra
ternitatis amore:ſimplici ex corde inuicē diligētes. In ſe
quētibus tm̄ amor ⁊ dilectio ꝓ actu:charitas pro habitu
accipiet̄. Et hec de amore/dilectōe ⁊ charitate in genere.
¶ Cōſequēter notandū ⁊ quarto magis ad ꝓpoſitū/ꝙ Nota. 4
deus diligi pōt ſm oēs ſpēs amoris ſupradictas actuali/ G
ter ⁊ habitualiter:vnde deū diligere nō eſt aliud q̄ deo
bene velle:hoc eſt velle deū eſſe bonū ſummū/infinitū/
oīpotentē/iuſtum/ſapiētem ⁊c.hoc eſt breuiſſime deum
velle eſſe deū ſcȝ bonū quo nihil melius cogitari pōt: ſ
em̄ intelligimus noīe dei/ſm btm̄ Aug.j.de doctri.chri.
Et quanto magis hoc volumus ⁊ in hoc cōplacemus ac
gaudemus:tanto magis deū diligim⁹. Ex quo ſequit̄ ꝙ
quiſquis aliquā ꝑfectionē ſimpl'r vellet non ineſſe deo:
deū nō diligit. Nō em̄ vult eſſe deū quē aliqua ꝑfectione
ſimpl'r vult carere:q: non vult ipm eſſe talē/quo melius
nihil cogitari poſſit. Melius em̄ cogitat̄/dū cogitat̄ bo
nū nulla ꝑfectione ſimpl'r carēs. ¶ Scḋo ſequit̄/ꝙ nul/
lus pctō mortali obnoxius habet dilectionem dei. Patet
q: nullus talis vult eū eſſe deū. Non em̄ vult deū eē ſum
me ſapientē/ſumme iuſtū/ſumme potentē. Uellet enim
vel deū pctā ſua ignorare:⁊ ſic nō eſſe ſumme ſapienteȝ:
aut ſua pctā nō vindicare:⁊ ſic nō eſſe ſumme iuſtuȝ:aut
diuinā voluntatē nō eſſe oīpotentē; cui voluntatem ſuā

preponit per inobedientiã ac p̄cepti trãſgreſſionē. Nam
inobediens deo/vult ſuam volũtatem ꝑficere ꝯtra diui/
nam prohibitionē: ⁊ ita voluntatē dei oppoſitum preci/
pientis nõ eſſe efficacem. Hec eſt ſniã beati Bern̄. in quo
dam ſermone paſchali: cui ꝯcordat btũs Anſel. in de ca/
ſu diabo. Et hec vera ſunt interp̄tatiue: licet nõ ſemꝑ for
maliter: q2 hunc actũ nolendi deum nõ ſemꝑ elicit: quia
deũ vt ſummũ nõ ſemꝑ apprehendit: nollet tñ ſi app̄hen
deret ſtante ſua rebellione ad deũ. Diligens autē deum
volendo deũ eſſe deum/põt ſic velle deũ eſſe ſummũ: et
in eo ꝙ talis eſt cõplacere ꝓpter deũ in ſe/nõ referendo
ad aliud/puta cõmodũ ſuũ. Põt etiã hoc velle vt ſic ſit
ſuũ ſummũ cõmodũ ⁊ beatitudo. Primũ velle eſt amor
effectiuus amicitie ⁊ cõplacentie ac ordinatꝰ. Scđm eſt
amor affectiuꝰ ꝯcupiſcentie ⁊ deſiderij q̇ põt eſſe ordina
tus: qm̄ ad ipſum inclinat ſpes: ſicut ad primũ charitas.
Põt etiam eſſe inordinatus/ſi amans in cõmodo ꝓprio
ponit finē: ſic em̄ vteretur deo/qđ eſt tota ꝑuerſitas: ſm
Aug. in lib. lxxxiij. q. Sic ⁊ deus amari põt amore affecti
uo/dum ex amore affectiuo diuina implentur mandata.
Nota.5. ¶ Quinto notandũ ꝙ p̄ceptũ charitatis (de quo in titu
D lo q̄ſtionis ſit mentio) intelligit̃ p̄ceptum illud primũ ⁊
maximũ. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo ⁊c. Tra
ditur aũt hoc p̄ceptũ in varijs paſſibꝰ ſcripture nõ oĩno
ſimilibus v̇bis: licet nõ diſſimiliter in ſniã. vñ Deutero.
vj. dicit̃. Audi iſrl': dñs deus tuus vnus eſt. Diliges dñm
deũ tuũ ex toto corde tuo ex tota aĩa tua ⁊ ex tota fortitu
dine tua. Matth. xxij. ſic habet̃. Diliges dñm deũ tuũ ex
toto corde tuo ex tota aĩa tua ⁊ ex tota mēte tua. Hoc eſt
maximũ ⁊ primũ mandatũ. Marci. xij. addit̃ his tribus
ꝯditionibus quas mattheus ponit. Et ex tota virtute tua
Luce. x. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo ⁊ ex tota
aĩa tua ⁊ ex oĩbus viribus tuis/⁊ ex oĩ mēte tua. He aũt
tres cõditiones: tota fortitudine/tota virtute/oĩbus vi/
ribus ſuis/ꝓ eodē accipiũtur ſm btm̄ Tho. ij. ij. q. xliiij.
ar. v. Vñ manēt he q̄ttuor ꝯditiones q̇bus p̄ceptũ modi
ficat dilectionē deo a nobis impendendã: ex toto corde/
ex tota aĩa/ex tota mente/ex tota fortitudine ſeu virtute
ꝑ quas deſignãtur q̄ttuor potentie p̄ncipales in homĩe/
ſcʒ intellectiua/volitiua/ſenſitiua ⁊ motiua vel executi/
ua: licet de potētia ꝑ quã ꝯditionē ſignificat̃/aliter ⁊ ali
ter loquũtur ſcti ⁊ doctores dicti p̄cepti expoſitores pro
pter diuerſas ſimilitudines hincinde reptas: vt tãgit ma
giſter. Põt tñ cõuenientius ꝑ cor intelligi volũtas: que
alijs oĩbus iperat: ſicut cor oĩbus mēbris vite influxum
cõmunicat. Per mentē intellectus: vbi eſt cognitio ⁊ me
moria: vnde mentis dr̄ nomē. Per aĩam vis ſenſitiua. nã
viuificat ⁊ in ſenſibilibus primo vita (ſm vulgi vite ac/
ceptionē) apparet. Vñ ab aĩa aĩal dr̄: qđ nomen eſt ade/
quatũ oĩm ſenſitiuã potentiã habentiũ. Per fortitudinē
ſeu virtutē vis motiua corporaliũ mēbroꝝ ad oꝑa exequē
da: vnde tantũ valet: diliges deuʒ ex toto corde tuo ⁊c. i.
diliges deũ ex oĩbus q̄ in te ſunt: ⁊ nihil in te ſit in cogi/
tatione/deſiderio/ſenſu aut opere/nõ ſubiectũ deo: ſed
oĩa in eũ referant̃ a quo poſſident̃. Quē intellectũ bea/
tus Augu. j. de doctri. chri. tradit dicēs. Diliges deũ ex to
to corde ⁊c. vt oēs cogitatiões tuas: oēm vitã tuã: ⁊ itel/
lectum in illũ ꝯferas a quo habes ea q̄ ꝯfers. Cũ aũt ait:
tota aĩa: toto corde: tota mēte: nullã vite nr̄e partē reliq̇t
q̄ vacare debeat: ⁊ quaſi locum dare vt alia re velit frui.
Sed q̇cquid aliud diligendum venerit in animũ: illuc ra
piatur quo totus dilectionis impetus currit. Poſſumus
aũt hoc breuiſſime exprimere: diligere deum ex toto cor
de ⁊c. eſt deum ſuꝑ oĩa diligere. ¶ Sexto notandũ ꝙ di Nota.6.
ligere deũ ſuꝑ oĩa ſm Pe. de aliaco lib. j. diſt. j. q. ij. poteſt J
q̄ttuor modis intelligi. Nam diligere ſuꝑ oĩa vel plus q̄
oĩa. Vel intelligit̃ quãtum ad ꝑfectionē actus diligendi:
ſiue illa ꝑfectio attendat̃ ſm intēſionē gradualē: ſiue ꝑ/
fectionē eſſentialē. Primo modo dilectio intēſa ꝑfectior
eſt dilectione remiſſa reſpectu eiuſdē obiecti. Scđo mõ.
Dilectio obiecti nobilioris eque intenſa ꝑfectior eſt dile
ctione obiecti minꝰ nobilis ⁊ ꝑfecti. Scđo mõ attendit̃
exceſſus dilectionis vnius ſuꝑ aliam quãtum ad obiecti
quãtitatē intenſiuã vel extenſiuã: ſic plus diligit vnũ q̄
alterũ q̇ maius bonuʒ vel plura bona vult vni q̄ alteri.
Tertio mõ attendit̃ quãtum ad amoris appreciationem
ſic plus diligit q̇ amorē huiꝰ q̄ illius magis appreciatur
ita ꝙ ſi alterius amorē ex electione dimittere oporteret:
eliceret potius dimittere amorē eius q̄ huiꝰ: ſicqʒ dicitur
hũc magis diligere cuiꝰ amorē magis eligeret ꝯſeruare.
Quarto mõ: quãtum ad actus naturalitatē ⁊ firmitatē:
q2 firmiꝰ ⁊ naturalius ineſt ſibi dilectio vniꝰ q̄ alterius.
¶ Aliter q̇dam diſtinguũt exceſſum amoris vnius ſuper
aliũ: vt recitat Sco. diſt. p̄ſenti. Unde dicũt ꝙ amor exce
dit amorē: vel q2 feruētior ſiue tenerior: vl' q2 fortior ſiue
firmior. Et dicuntur iſti' amores ſeſe excedere: ſic dr̄ ma/
ter diligere filiũ feruentius ⁊ tenerius: pater v̇o fortius
⁊ firmius: q2 maiori periculo ſe exponeret ꝓ amore filij.
Sic nobilis dñs teneriꝰ diligit catulũ: fortiꝰ tñ caſtrũ: q2
etſi maiora ſolatia ſentit ex catulo/q̄ ex caſtro: magis tñ
relinq̄ret catulũ q̄ caſtrũ: ⁊ iõ firmi diligit caſtrũ. ¶ Sʒ
ꝯtra hanc diſt. arguit̃: q2 ſolũ illud magis diligit̃ qđ fir/
mius diligit̃. hoc em̄ magis diligo: cui minꝰ volo malum
accidere: ⁊ ꝓ cuiꝰ bono ſaluando/me expono magis ex
amore: q2 exponere ſequit̃ amare. ⁊ hoc loquēdo de amo
re qui eſt actus volũtatis: ⁊ nõ de alio q̇ eſt paſſio appe/
titus ſenſitiui. Si g̊ aliqui dicunt̃ diligere feruentiꝰ et te/
nerius q̇ nõ diligunt firmiꝰ: nõ eſt ex h̄ exceſſus in eis ali
cuius amoris intellectiui: ſed forte alicuiꝰ paſſionis amo
ris ſenſitiui: ſicut aliqui q̇ dicũtur deuoti: magis ſentiũt
aliq̄n aliquã dulcedinē q̄ alij multo fideliores ⁊ firmio/
res in amore dei: q̇ in centuplũ promptius ſuſtinerent inte
ritũ q̄ alij pro deo. Nec talis dulcedo eſt actus elicitus a
voluntate: ſed paſſio quedã actui eius attributa: q2 alit
deus ⁊ nutrit paruulos ne deficiant in via. Hec Sco. Et
ita ſm eum exceſſus ille amoris dei ſuꝑ alios põt intelli/
gi duplr̄. Extēſiue quãtum ad plura vel maiora bona di
lecto volenda. Vel intēſiue quãtum ad affectũ maiorē.
Dicit̃ aũt affectus maior q̇ magis repugnat effectui op/
poſito: ita ꝙ habens talē affectũ facilius inclinari poſſet
ad oppoſitũ dilectionis cuiuſcũqʒ alterius/q̄ ad oppoſi
tum dilectionis dei. ¶ Ultimo notandũ ꝙ ꝑfecta obſer/ Nota.7
uatio p̄cepti charitatis duplr̄ intelligi põt. Uno modo il K
la dr̄ ꝑfecta q̄ ſufficit ad ſalutē. Alio modo dr̄ ꝑfecta que
excludit oēm imꝑfectionē: nedum oppoſitã ſaluti: ſʒ etiã
aliquo modo retardantē vel impedientē/vt pctã venia/
lia quãtũ ad oēs illas ꝯditiões additas toto corde/tota
aĩa ⁊c. ¶ Ubi notãdũ ꝙ ſm phm. v. metaph. idem eſt to
tum ⁊ ꝑfectum: vtrũqʒ em̄ diffinit cui nihil abeſt/qđ eſt
pars eius: vel qđ ſm ſpēm ꝓprie virtutis in nullo deficit
hoc eſt cui nihil deficit eoꝝ q̄ ſibi competere debent/ſm
hanc vel illam ꝯditionem ſpeciei/nature vel gratie ſuꝑ/
addite: ſic hõ dicitur perfectus in corpore: cui nihil deeſt
eoꝝ que requirũtur ad integritatē corporis: puta nullũ
corporis membrũ. Et ſic deum diligere ex toto corde/ex
tota aĩa ⁊c. eſt deum diligere ꝑfecto corde/perfecta ani/
ma ⁊c. Perfecta inquã/nõ perfectione nature: ſed amo/
ris ⁊ gratie: ⁊ ſic cor totum ſiue ꝑfectũ (vt ait Johan. can
cel'. in de ꝑfectione cordis) eſt cor qđ ſpũſſanctus inhabi
tat per gratiã gratũ facientem: quoniã tali cordi nihil de
eſt eoꝝ que ſunt ei neceſſaria ad ſaluteʒ: ſm illud Rom̄.
viij. Si ſpiritus eius q̇ reſuſcitauit ieſum a mortuis: habi
tat in vobis: qui ſuſcitauit ieſum chriſtũ a mortuis: viuifi
cabit ⁊ mortalia corpora vr̄a ꝓpter inhabitantē ſpiritũ
eiꝰ in vobis. Jam em̄ p̄miſerat. Si quis ſpiritũ cp̄i nõ ha
bet: hic nõ eſt eius. Non aũt inhabitat ſpũſſanctus in ho
mine ſine gratia ⁊ charitate: dicente codē aplo Rom̄. v.
Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris ꝑ ſpiritũſan/
ctum que datus eſt nobis. Inter gratiam aũt ⁊ mortale
pctm̄ non eſt medium: ſibiqʒ opponũtur ſm potentiam

dei ordinatam oppoſitione imediata: ideo ſemꝑ oportet
ſubiectū ſtare ſub vno oppoſitoꝝ alio deficiente: alˀs nō
eſſet imediata oppoſitio iter ea: ideo quiſqꝫ eſt in gratia
vel mortali peccato: nō ergo exiſtens in mortali peccato
habet gratiā que neceſſaria eſt ⁊ que ſufficit ad ſalutem:
⁊ nō habens mortale: iam habet gratiā: ⁊ per ꝯſequens
habet neceſſaria ad ſalutem. ¶ Corollariū. Quicūqꝫ ha
bet gratiā gratū facientez diligit deum ex toto corde/to
ta aīa ⁊c. actu vel habitu: etiam ſi fuerit infans nouiter
baptizatus. Patet: quia talis habet habitum dilectionis
gratuite: ⁊ per ꝯſequens nihil ei deficit de neceſſarijs ad
ſalutem. Ex eodem ſequit̃ ſecūdo ꝙ nullus pctō mortali
obnoxius/deum ex toto corde diligit. Patet: q꞉ gratiam
nō habet que eſt neceſſaria ad ſalutem. Verū in iſta tota
litate ⁊ ꝑfectione dilectionis tres cōiter aſſignātur gra
dus. Primus ⁊ infimus eſt ille q̄ dictus eſt: ⁊ hic omnē
actum cōtrariū excludit/nō autem extraneuz. Diſtenſio
eñ varia cordis per venialia cum non auertat a deo: nec
tollat aliqđ neceſſariū ad ſalutem/puta gratiam: nō po
nit cor extra latitudinem totalitatis ſiue ꝑfectiōis illius
gradus p̄mi. Secūdus gradus eſt ꝑfectior: q̄ non ſolum
actū excludit contrariū: ſed etiam frequēter extraneum:
cum ſcꝫ hō frequēter ⁊ ſtudioſe quātum humana hec vi
ta ꝑmittit per amoroſa viriū ſuarum exercitia aſſurgit in
deum/ꝯtemplando/amādo: etiā opera exteriora in deū
ordinando. Tertius gradus q̄ ⁊ ꝑfectiſſimus eſt: dum cō
fertur actualiter ⁊ aſſidue ſ̄m charitatis motionez in dei
dilectionē ⁊ amorē actualem: ita ꝙ nihil ſit qđ impediat
rūpat/vel interpolet hmōi actum amoris. Hic gradus
in ſolis beatis eſt: vbi ſine interruptione deus videt̃ cla
re: ſumme amatur: atqꝫ nihil agitur deſideratur vel cogi
Arti.2. tatur: niſi qđ in deum refertur. Hec cancel̃. Et tantuz de
Cōcl.1. arti.j. terminoꝝ declaratiuo. ¶ Quātum ad ſcđm articu
2 lum/eſt hec ꝯcluſio p̄ma. Reſpectu quorūcunqꝫ actuum
diligendi deum/ponendi ſunt habitus inclinatiui vo
luntatis ad eliciendum ſimiles amoris actus. Patet con
cluſio ex dictis diſtin. xxiij. q. j. quia omnis amor eſt actus
voluntatis q̄ in eliciendo pōt impediri/etiam ad eius op
poſitum aſſuefieri: ideo reſpectu eius ponēdus eſt habi
tus qui volūtatem ad hmōi eliciendum/firmius dirigat
⁊ inclinet. Cōſequens patet ex ſupradictis: ⁊ antecedēs
Cōcl.2. eſt manifeſtū. ¶ Scđa concluſio. Reſpectu diuerſorum
actuū ſpecie q̄bus deuz diligimus ordinate diuerſi habi
tus ⁊ virtutes ſunt ponende. Patet ꝯcluſio: q꞉ ex diſtin
ctione actuū ſumitur diſtinctio habituū: vt frequēter. ſ̄.
dictum eſt. Qđ aūt ſint diuerſi actus diligendi deū/ptꝫ
ex notabili. ij. q꞉ alius eſt actus amoris affectiui: et alius
amoris effectiui: alius amoris amicitie: alius amoris con
cupiſcentie: alius amoris cōplacentie: alius amoris deſi
derij: quoꝝ quilibet a ſuo oppoſito ſeu condiuidenti mē
bro ſpecie differt: eo ꝙ habent diuerſa obiecta: vt dictuz
eſt: ergo. Non tñ ſingula a ſingulis differunt: q꞉ amor af
fectiuus coincidit cum oībus ſequētium diuiſionū mem
bris. Similiter amor amicitie cum amore cōplacentie et
deſiderij: ſic ⁊ amor ꝯcupiſcentie. Ad huius aūt ꝯcluſio
nis declarationē expedit noſſe q̄ virtus ad quē actū dile
ctionis inclinet: pro quo eſt hec p̄ma ꝯcluſio ⁊ in ordine
Cōcl.3. tertia. ¶ Ad ordinatū effectiui amoris dei actuz/diuerſe
inclinant virtutes/ſ̄m diuerſitatem effectuū p̄ceptoruz.
Dicitur notāter in ꝯculſione ordinatū: q꞉ non oīs amor
dei effectiuꝰ eſt ordinatus: nā cum amor effectiuꝰ ſit actꝰ
imperatus a volūtate quo cōparatur bonū illud qđ ap
petitur amato affectiue aut habitū ꝯſeruatur: aut maluz
inexiſtēs remouet̃ aut ineſſe potens cauetur: aut ab im
pugnantibus defendit̃: aut aliquid tale conatur: manife
ſtum eſt ꝙ talis actus reſpectu dei hr̄i non pōt: cū deus
eſt bonū eſſentiale ꝑfectiſſimū ac infinitū: cui additio fie
ri nō pōt: nec aliqđ ab eo tolli: quippe oīa q̄ ſunt in deo:
ſunt deus. vñ blaſphemū ⁊ ſtultū foret aliqđ efficere aut
conari/quo deo aliqđ acquirat̃ quo caret; aut ne perdat
bonū qđ habet: verius qđ ipſe eſt. Siquidē apud deum
nō eſt trāſmutatio: nec viciſſitudinis obūbratio. Jaco. j.
Et ſi aliq̄s errans ad hoc operaret̃: actus ille nō eſſet or
dinatus: non tñ ita ſtricte accipit̃ amor effectiuus: ſꝫ lar
gius vt extendit ſe ad quodcūqꝫ efficere vel agere ꝓpter
amatū: qđ cedit ad eius vtilitatem/honorē/magnificen
tiā vel cōplacentiā: ſiue illud impendat̃ amato: ſiue alte
ri ꝓpter amatū. Et generaliter conari ad cōplacendum
amato: ⁊ ad offenſam eius in ſemetipſo vel in alio cauen
dā: ⁊ hoc mō oīs amoris effectus dici pōt amor effectiuꝰ
⁊ ſic q̄ſquis agit aliq̄d ꝓpter amatū: ſiue illud terminet̃
in ip̄m amatū imediate/ſiue mediate: puta ad aliq̄d ꝑti
nens ad amatū: puta ſeruū/amicū/poſſeſſionē amati hꝫ
amorē effectiuū. Sic ⁊ qui zelat ꝯtra aduerſarios aut ini
micos amati (quēadmodum de moyſe legit̃ ⁊ phinees)
amare dr̄ effectiue: ⁊ hoc modo poſſumꝰ habere actū or
dinatum amoris effectiue reſpectu dei/ſeruando eiꝰ mā
data ⁊ ꝯſilia: ac voluntatē dei opere exequēdo. Quo pre
miſſo ꝓbatur cōcluſio: q꞉ ad diuerſos actus ſpecie incli
nant diuerſe virtutes ſpecie: ſed actus amoris dei effecti
ui ſunt ſpecie/imo ⁊ genere diuerſi: ergo ⁊c. Cōſequētia
tenet: ⁊ maior eſt manifeſta. Minor ꝓbat̃: q꞉ q̄libet actꝰ
cuiuſcūqꝫ p̄cepti diuini aut ꝯſilij meritorius eſt actꝰ amo
ris effectiui (excepto p̄cepto p̄mo ⁊ maximo qđ diſponit
de amore effectiuo) q꞉ oīs talis elicit̃ ex charitate: ⁊ ordi
natur ad honorē dei: ſed tales ſunt diuerſi ſpecie: nam de
oībus virtutū actibus ſunt p̄cepta aut ꝯſilia. Nullus eñ
actus eſt meritorius/q̄n cadat ſub p̄cepto vel ꝯſilio: etiā
ſ̄m quēlibet eius gradum: vt patet exemplariter de acti
bus temperantie/liberalitatis/fortitudinis/iuſticie ⁊c.
trāſcurrendo ſcripturas. Sobrie/⁊ pie ⁊ iuſte viuamus
in hoc ſeculo: ait apl̃s ad Titum. ij. ⁊ ita inuenit̃ de ſingu
lis virtutibus: ⁊ ita ſingule virtutes ad actus amoris ef
fectiui inclinant. ¶ Quarta ꝯcluſio. Ad actū amoris cō Cōcl.4.
cupiſcētie reſpectu dei quatenus ordinatus eſt: inclinat M
virtus ſpei. Iſta ꝯcluſio ſatis patet ex dictis precedentis
diſtin. Qđ additur quatenus ordinatus eſt: ſimilr̃ patet
q꞉ ꝯtingit deum diligere amore ꝯcupiſcentie ordinate et
inordinate ſeu vitioſe: vt ibidem dictū eſt. ¶ Quinta cō Cōcl.5.
cluſio. Ad amorē dei amicitie tanq̄ȝ ad actum ꝓpriū incli
nat charitas tam infuſa q̄ȝ acquiſita: q̄ eſt virtus theolo
gica omniū virtutū excellentiſſima. Prima pars ꝓbatur
ſ̄m Sco. Quia diligere deum ſuꝑ oīa amore amicitie/eſt
actus ꝯformis rōni etiaꝫ naturali. Hec eñ dictat optimū
eſſe ſumme diligendū: ⁊ per ꝯſequēs eſt actus rectꝰ: imo
rectitudo eius eſt ꝑ ſe nota: ſicut rectitudo p̄mi principij
in operabilibus: alioq̄n eñ eſt ſumme diligendū: ⁊ nihil
aliud a ſummo bono: ſicut nihil aliud a ſummo vero eſt
maxime tenendū tanq̄ȝ verū apud intellectū: circa hunc
aūt actum pōt eſſe aliqua virtꝰ inclinans vt patet ex con
cluſione p̄ma. et hec theologica: q꞉ circa obiectum theo
logicum ſ̄m deū imediate ⁊ in ſe innitēs imediate regu
le p̄me humanoꝝ actuū/hoc eſt diuine: ⁊ ita habet infun
di a deo: q꞉ nata eſt ꝑficere ſupremā portionē aīe: que nō
perfectiſſime perficitur niſi a ſolo deo imediate. Poteſt
etiam acquiri virtus ex hmōi actibus amicitie frequenta
tis/inclinans ad ſimiles actus: q̄ȝuis illa ſit imꝑfectior in
fuſa: ſine tamen acquiſita infuſa nō inclinat per omnia: ſi
cut dictum eſt de alijs virtutibus infuſis ⁊ acquiſitis/fi
de ſcꝫ ⁊ ſpe: ideo ꝓpter breuitatem hic nō repetūtur. Et
hec virtus nō eſt fides: quia fidei actus nō eſt amare: ſꝫ
credere. Nec eſt ſpes: quia actus ſpei non eſt amor amici
tie: ſed amor ꝯcupiſcentie: ergo erit ſpecialis virtus theo
logica: que ab apoſtolo ⁊ omnibus doctoribus nomina
tur charitas quaſi chara vnitas: quia ſumme vnit aman
tem amato vnione perfecta accidentali nō eſſentiali/pro
pter vnionē perſonarum diuinaruꝫ in vna eſſentia: ⁊ na
ture humane cū verbo hypoſtaticam que ſunt maiores:
ſed ſunt vniones ſ̄m eſſentiam ſiue ſubſtātiam. Secūda
pars ꝓbatur per apoſtolum. j. Cor. xiij. Maior horum

charitas. Et pꝛobatur ratione: quia actus eius ſcꝫ amoꝛ
dei amicitie eſt ꝑfectiſſimus inter oēs actus humanos:
ergo ⁊ charitas ad ipſum inclinās eſt perfectiſſima inter
omnes virtutes humanas. Tenet ꝯſequētia: qꝛ perfectio
habituū ꝯſequitur ꝑfectionē actuū ex q̇bus generantur.
Antecedēs ꝓbabitur partim in quarto dubio: cuius ve/
ritas latius inquiri ſolet in materia beatitudinis in quar
to. ¶ De amoꝛe cōplacentie et deſiderij nō opꝫ ponere
ſpeciales ꝯcluſiones: quia oīs amoꝛ cōplacentie et deſi/
derij eſt amoꝛ amicitie vel ꝯcupiſcentie: vt patet ex p̄mo
articulo. ¶ Sequūtur ꝯcluſiones preceptū cōcernētes.
Cōcl. 6. N ¶ Sexta concluſio. Pꝛeceptum de diligendo deum ſuꝑ
omnia: de oībus ſpeciebus deo cōuenientibus eſt intel/
ligendū: ⁊ hoc tam extenſiue q̄ intenſiue: accipiendo ter
minos vt eſt in fine ſexti notabilis ſupꝛa dictuꝫ. Pꝛobat̄
ꝯcluſio p̄mo de amoꝛe affectiuo amicitie ⁊ cōplacentie:
qꝛ debemus deo velle ineſſe maioꝛa ⁊ plura bona q̄ cui
cunqꝫ alteri: ergo magis diligere alijs amoꝛe affectiuo: ⁊
hoc extenſiue. Conſequētia nota ex notabili. vj. Antece/
dens ꝓbatur: qꝛ tenemur deo velle ineſſe bona infinita
que nulli alij pure creature ꝯueniūt: ⁊ ita maioꝛa. Ineſſe
dico nō per inheſionē vel adiacentiā: ſed ꝑ idētitatem. i.
tenemur deū velle eē maximū ⁊ infinitū bonū: ſimilr̄ te
nemur deo velle ineſſe plura bona: quia oēs ꝑfectiones
ſimpliciter. Plura dico ſm̄ denoīationem: nō ſm̄ rem di
ſtincta: ſiquidem tenemur deū velle eſſe ſumme ſapiētē/
ꝑfectiſſimū/optimū/iuſtiſſimū/omnipotentiſſimū: ⁊ ſic
de alijs attributis: q̄ tm̄ non ſunt plura ſm̄ rem: ſed vna
ſimplex diuina eſſentia. Dicuntur tm̄ plura ꝓpter noīm
pluralitatē: vnā diuinā ꝑfectionē ſimpliciſſimā ſignificā
tiū. Tenemur etiā hoc velle volitione maioꝛi intenſiue/
q̄ quodcūqꝫ aliud: qꝛ maioꝛi affectu q̄ ſcꝫ repugnat ma/
gis effectui oppoſito: ita q̄ magis inclinari poſſet ad op
poſitum dilectionis cuiuſcūqꝫ/q̄ ad oppoſitū dilectiōis
dei: qđ eſt dictu: q̄ magis vellet dilectionē ſui ⁊ cuiuſcūqꝫ
creature deſerere/q̄ dilectiōeꝫ dei: ⁊ magis vellet quod/
cunqꝫ malū accedere creature/q̄ aliqđ bonū deo cōueni
ens ipſi nō ineſſe: aut q̄ deū nō eſſe ſummū bonū ⁊ ſum/
me ꝑfectum. Pꝛobat̄ etiam cōcluſio de amoꝛe affectiuo
ꝯcupiſcentie ſiue deſiderij. Nam q̄libet rationalis crea/
tura magis debet ꝯcupiſcere ⁊ deſiderare deum: hoc eſt
magis velle deū eſſe ſuū ſummū cōmodum ⁊ bonum q̄
quodcunqꝫ aliud bonū: ⁊ magis velle carere quocunqꝫ
cōmodo tēpoꝛali aut eterno/q̄ deo vt ſuo obiecto beati
fico. Magis em̄ inter oīa commoda delectabilia vel ho
neſta deſiderare debet ⁊ velle felicitatem: q̄ quodcunqꝫ
aliud ſuū bonū: ⁊ magis velle carere quocūqꝫ cōmodo
⁊ delectatione q̄ perpetua beatitudine. Similr̄ ꝓbat̄ de
amoꝛe affectiuo: nam ille generatur ex amoꝛe affectiuo
⁊ eum conſequit̄. Diligens quidem deum affectiue vult
deo ineſſe omnem perfectionē ſimpliciter in ſummo/ſcꝫ
omnipotentiam/honoꝛem ſummū/et gloꝛiam ⁊c. ac per
hoc vult diuinā voluntatē in omnibus adimpleri. volun
tatem beneplaciti ſemꝑ: voluntatem vero ſigni ſuo mō:
p̄cepta vt p̄cepta: conſilia vt cōſilia: vult ⁊ eum quē dili/
git in oībus ⁊ ſuper omnia honoꝛari/coli ⁊ reuereri: oīa
quoqꝫ mandata eodem modo quo mādata ſunt/tā a ſe/
q̄ ab alijs opere adimpleri: ⁊ ita omnia agere vnde ſum
me dilecta maieſtas honoꝛetur: ac eius voluntati/tam
ſua/q̄ alioꝝ voluntas ⁊ opera cōfoꝛmentur. Hoc autem
velle: ⁊ ad iſta vt fiant conari: eſt deuꝫ diligere effectiue
Qđ aūt diligens deum amoꝛe amicitie: velit voluntateꝫ
eius in oībus adimpleri: patet: quia ſm̄ be. Diony. c. iiij.
de diuinis noībus. Amoꝛ naturaliter vnit amantem cum
amato/per ꝯcoꝛdiā voluntatū. ¶ Unde ex natura amo
ris/amans inclinatur ad volenduꝫ illud qđ noſcit velle
amatum: ⁊ ad complacenduꝫ ſibi: quod maxime verum
eſt de amoꝛe amicitie affectiuo. Pꝛopter quod philoſo/
phus. viij. Ethicoꝛum. dicit idem eſſe velle ⁊ nolle amico
rum. Sic qui vult deum eſſe ſimplr̄ omnipotentem: vult

volūtatem ſuam in omnibus adimpleri. Qui vult eum
eſſe reuerendiſſimū: vult eum ab omnibꝰ venerari. Qui
vult eum eſſe optimū ⁊ ita maxime appetibilem ⁊ diligi/
bilem: vult eum ab oībus diligi. Qui vult eum eſſe vlti/
mū finem: vult oīa ab oībus in eum oꝛdinari. ⁊ ſic de ſi/
milibus. Uult aūt volitione perfecta ⁊ efficaci: faciendo
qđ in ſe eſt/vt volita fiant. Inclinat ergo actus amoꝛis
amicitie dei ſuꝑ oīa (qui p̄ncipaliter nobis p̄cipitur) ad
mandatoꝝ obſeruantiā: ⁊ ad oꝛdinandū operatiōes no
ſtras in deum. Similr̄ ad cauēdum omnia peccata quibꝰ
credimus nos diſplicere deo: qꝛ idem habitus qui incli/
nat ad velle: etiam inclinat ad nolle contrarium. Pꝛece/
ptum autem qđ pꝛecipit antecedens: ex ꝯſequenti etiam
p̄cipit ad ipſum neceſſario cōſequentia. ¶ Qđ etiam te
nemur deum effectiue diligere ſuper oīa tam extēſiue q̄
intenſiue: patet. Extenſiue: qꝛ ſuper oīa quoꝛūcunqꝫ mā
data p̄cepta dei cuſtodire debemus: nec cuiuſcūqꝫ crea/
ture iuſſa vel ꝯſilia: ſed nec omniū ſimul/aut pꝛohibitio
nes/aut minas illis pꝛeponere. ſm̄ illud Pe. Actuū. v.
Obedire opoꝛtet deo magis q̄ hominibus. Intenſiue
ſic: q̄ maioꝛi conatu ⁊ diligentia nitamur implere q̄ deꝰ
p̄cipit: vel cauere que ꝓhibet/q̄ ad quodcūqꝫ agēdū vel
vitandum: ita q̄ maius ſtudiuꝫ adhibere tenemur ne ali
quid agamus vel omittamus contra legem dei: q̄ circa
quodcūqꝫ aliud opus. Magiſqꝫ velle debemus volun/
tatem dei p̄ceptiuaꝫ impleri a nobis ⁊ ab alijs: q̄ quod/
cunqꝫ aliud. Magiſqꝫ parari eſſe ad ſuſtinendū quecūqꝫ
incōmoda/ac coꝛpoꝛis ſeu rerum diſpendia: q̄ pati (quā
tum in nobis eſt) legis diuine violationem/tam a nobis
q̄ a pꝛoximis noſtris. ¶ Ad hec tenemur/non quidem vt
circa illa ſemꝑ actus eliciamus pꝛedictos: ſed ſm̄ animi
pꝛeparationem ita ſimus habituati ⁊ diſpoſiti/vt occur
rente caſu: magis hoc agamus q̄ illud: nec ab hoc traha
mur per illud. Eſt em̄ hoc pꝛeceptum affirmatiuū qđ nō
obligat pꝛo ſemꝑ: ſed pꝛo aliquādo/loco ſcꝫ tempoꝛe/et
occurrente neceſſitate. Uerū quādo teneamur ſic actua
liter deum diligere p̄dictis modis: colligi poteſt ex dict̄
ſupꝛa diſt. ix. ¶ Et ſic magis diligendus eſt deus effecti/
ue/intenſiue ⁊ ſuper oīa: q̄ magis ad eius pꝛeceptoꝛum
obſeruationē conemur: quia ab illo volita ⁊ pꝛecepta: q̄
quia nobis delectabilia/vtilia aut beatitudinis merito/
ria. Unde beatus Bern̄. in de diligendo deum. Eos ait
qui ꝑfecti ſunt charitate delectare plus ꝓpꝛiam beatitu
dinem: ꝓpter hoc q̄ illam habendo in ſe volūtas dei im
pletur: q̄ q̄ ſua ſopita eſt neceſſitas: ⁊ adepta ſumma fe/
licitas. ¶ Hec etiam dilectio dei effectiua ſuper omnia/
includit maius ſtudium ad ſciendum ⁊ intelligendū di/
uina p̄cepta (maxime ſtatum ſuū concernentia deiqꝫ vo
luntatem) q̄ quecunqꝫ alia/per quoꝝ noticiam diligens
fiat examinatio omniū operum ⁊ actionū noſtrarum: ne
fiant contra diuinā volūtatem ⁊ pꝛecepta: q̄ ad ſciendū
quecūqꝫ alia. iuxta illud Eccli. iij. Que pꝛecepit tibi deꝰ
illa cogita ſemꝑ: ⁊ in pluribus operibus eius ne fueris
curioſus. pꝛemiſit em̄: Altioꝛa te ne queſieris: ⁊ foꝛtioꝛa
te/ne ſcrutatus fueris. Oīs doctrina ⁊ omne ſtudiū de/
bent de curioſitate vana aut noxia culpari: que non oꝛdi
nātur actu vel habitu: mediate vel īmediate ad bene mo
raliter/gratuiteqꝫ viuendum. Unde dare ſtudium ſuum
rebus inutilibus aut noxijs: vtilioꝛibus ſcienter omiſſis
curioſitas eſt damnabilis ait Gerſon cācel. in ſuis regu/
lis moꝛalibus. Hinc ⁊ Salo. Eccl's vlti. Faciendi plures
libꝛos nō eſt finis. Deum time ⁊ mandata eius obſerua.
Hoc eſt oīs homo. ideſt ad hoc factus eſt: ſiue ad hoc te Cōcl. 7. O
netur oīs hō. ¶ Septima ꝯcluſio poſt dn̄m Petrum de
aliaco. Pꝛeceptum de diligendo deū ſuper omnia/nō li/
gat ad diligendum actu ꝑfectioꝛe gradualiter vel eſſen/
tialiter q̄ ſeipſum vel creata cetera. Pꝛobatur tamen: qꝛ
eodem actu poteſt diligi deus ⁊ creatura pꝛopter deum.
Idem autem nūc eſt gradualiter aut eſſentialiter perfe
ctius ⁊ imꝑfectius ſeipſo. Tum: quia p̄ceptum diuinum

de dilectione dei ⁊ creature nō determinat ad certū gra-
dum intenſionis vel perfectionis actus. Unde quis dili
gendo deum ſup̱ oīa volendo deo ſumma bona que nō
vult alicui creature: ⁊ ꝓpter ſe deū actu quātumcūq̧ re-
miſſo: ſatiſfacit precepto. Similr̄ pōt licite quis diligere
creaturā actu quātumcūq̧ gradualiter intenſo ſeipm̄ vl̄
aliam: dūmodo tm̄ nō velit ſibi ſumma bona: nec bona q̄
cunq̧ ꝓpter ſeipm̄ tanq̄ ꝓpter finem vltimū: ſic de alia
creatura. Nec illa ꝯcluſio eſt ꝯtra ſextā ꝯcluſionē ſupra
poſitam q̄ dicit: ꝙ p̄ceptum obligat ad magis diligendū
deū / tam intēſiue q̄ extenſiue. Nā ibi intenſiue / nō accipi
tur vt dicit intenſionē gradualē: ſed vt dicit maioritatem
affectus quātum ad repugnantiā actus oppoſiti: vt ibi
Cõcl. 8. declaratū eſt. ¶ Octaua ꝯcluſio. Preceptū p̄mū ⁊ ma-
ximū obligat ad diligendū deū plus q̄ oīa quātū ad ob
iecti quātitatem: ⁊ ſimilr̄ quātum ad amoris appreciatio
nem. Iſta ꝯcluſio ſatis patet ex ꝯcluſione ſexta ⁊ eius ꝓ
bationе. ¶ Cõcluſio nona. Si ꝑ amorē firmiorē ⁊ natu-
Cõcl. 9. raliorem intelligitur amor dulcioris ſentimenti ſeu tene
rior: non opꝫ ꝙ amor quo amatur deus ſit qualibet dile-
ctione creature maior. Patet: q2 amor ad ſeipm̄ aut ad
res ſenſibiles naturaliter dulcior eſt: ⁊ firmius heret / q̄
amor rerū pure intellectualiū. Nam cū p̄mo amore con-
currit appetitus ſenſitiuꝰ aut naturalis / naturaliter ap-
petens ꝑmanere: aut cōnaturalitas rei amate ꝓpter que
in tali amore magis afficit hō quodā ſentimēto dulcoris
Quādoq̧ etiā talem dulcorem vel deuotionē donat deꝰ
dono ſingulari ſuis paruulis: vt dictū eſt notabili ſexto:
⁊ ſic nō eſt in ptāte diligentis: ſed dei dulciter trahentis.
Preceptū autē loquit̄ de dilectione mere intellectiua ex
rōnis deliberatione ⁊ volūtatis electione libera ꝓcedē-
Arti. 3. te. ¶ Quātū ad tertiū articulū eſt p̄mū dubiū: vtrū p̄ce
Dub. 1. ptum charitatis de diligendo deū ſup̱ oīa / poſſet impleri
P in hac via. Hic videt̄ reſpondere btūs Aug in de ꝑfectio
ne iuſticie: vt allegat magr̄ in lr̄a: negatiue: vn̄ ait. Illud
p̄ceptum hic in via nō penitus ſed ex parte implet̄: q2 ex
parte diligimus ſicut ex parte cognoſcimꝰ. In futura ve
ro vita ex toto implebitur: vbi erit iuſtus ſine pctō: quia
ibi nulla lex erit repugnās menti. Et ſi querit̄: cur ergo
p̄cipitur: reſpondet. Ideo vt p̄ceptis oſtendat̄ quo cur-
rendū eſt: q2 non recte curritur ſi quo currenduꝫ eſt / ne-
ſciatur: quō aūt ſciretur ſi nullis preceptis oſtēderetur.
¶ Sed ꝯtra illud videtur eſſe dictū Hierony. in explana
tione fidei: q̄ anathematizat dicentes deū in aliquid pre-
cepiſſe: ⁊ hoīem adimplere nō poſſe. ¶ Preterea quod
additur / ꝙ p̄ceptū datur vt oſtendat̄ quo curratur: non
videt̄ ſufficere: q2 pari rōne dandū fuiſſet p̄ceptuꝫ de dei
viſione. Non vt impleret̄: ſed vt ſcirēmꝰ quo nobis eſſet
tendendū: illo ſcꝫ vbi deus videndus eſt ſicuti eſt / viſio
ne intuitiua ⁊ faciali. Ideo cōcordando illa: r̄ndetur ad
dubium rememorando diſtinctionem trinitatis gradus
ꝑfecte impletionis huius p̄cepti vltimo notabili p̄mi ar
ti. poſiti. Qua p̄miſſa dicendū / ꝙ p̄ceptum illud de dile-
ctione dei ſup̱ oīa intēſiue ⁊ extenſiue impleri pōt in via
ꝑfecte / ſm̄ primū ⁊ ſecūdum gradus ꝑfectionis: nō autē
ſm̄ tertium. Prima pars patet ſatis ex ꝯcluſione ſexta et
eius ꝓbatione. Secūda pars patet: q2 non pōt deus hic
actualiter diligi cū excluſione omniū actuū amoris impe
dientiū aut eū intercipientiū: q2 nō pōt hō hic in via ſem
per deū actualiter cogitare: igit̄ nec actualiter amare: cū
amor actualis p̄ſupponit actualem amati cogitationeꝫ.
Antecedēs eſt manifeſtū: q2 cū intellectus nō pōt ſimul
intendere ad multa. Neceſſitas quoq̧ vie cogit q̄nq̧ in-
tendere ꝓpriis neceſſitatibus ac tp̄alibus actionibus.
Patet ꝙ tunc non pōt ſimul cogitare de deo. Ex illis et
prioribus elicitur ꝙ mandatū illud maximū de diligēdo
ſup̱ oīa extenſiue ⁊ intenſiue ſm̄ primū perfectionis gra
dum: habet vim p̄cepti reſpectu oīm. Quātum ad ſcd̄m
gradū habet vim ꝯſilii reſpectu ꝓficientiū ⁊ perfectoꝝ.
Quantum ad tertiū eſt oſtenſiuū ꝑfectiſſime fruitionis
beatorū. Dictū aūt Hiero. veritatē hꝫ de mādatis dei ſm̄
ea q̄ hn̄t vim p̄cepti: ⁊ ita in ꝓpoſito de mandato dilectio
nis dei ſm̄ primū gradū. Aug. vō expreſſe loquit̄ ſm̄ ter-
tium ⁊ ꝑfectiſſimū gradū. Unde non negat p̄ceptū illud
hic in via impleri poſſe: ſed dicit / nō penitus. i. quātuꝫ ad
oēm gradum ꝑfectionis ab hoīe poſſet impleri in hac
mortali vita. Vn̄ ſupra dicit. Cū em̄ adhuc eſt aliq̄d car-
nalis ꝯcupiſcentie: nō oīmode ex tota aīa diligit̄ deus: ſꝫ
ex parte nō ex toto. Vn̄ exponens Aug. magr̄ ſubdit. Im
pletur tm̄ ex parte ſm̄ ꝑfectionē vie. Alia eſt em̄ perfectio
currentis: alia ꝑueniētis: ⁊ ꝑ hoc ptꝫ ſolutio p̄mi de btō
Hiero. ¶ Ad ſcd̄m de p̄cepto viſionis d2 / negando illa-
tum. Nec eſt ſimile: nā p̄ceptū charitatis / etſi nō ꝑfectiſſi
me impleri pōt in via: pōt tm̄ impleri ex parte ſm̄ aliquē
gradū diligendi deū ſup̱ oīa: ideo nō eſt ſolū oſtenſiuum
quo currendū: ſed etiā p̄ceptiuū ⁊ ꝯſultiuū quid facien-
dum. Preceptum aūt ſi qd̄ daretur de viſione dei / nullo
modo in via impleri poſſet nec ex toto nec ex parte: quia
nullo modo pōt deus in via videri: quia nō intuitiue co-
gnoſci. Nec cognitio vie imꝑfecta manet vt ꝑficiatur in
patria: ſicut charitas vie nō excidit: ſed ꝑficitur in beati-
tudine: ideo dari poterat doctrina de viſione: nō aūt p̄ce Dub. 2.
ptum. ¶ Scd̄o dubitat̄: vtrū volūtas humana viatoris Q
poſſit deum ex ſuis naturalibus diligere ſup̱ oīa: ⁊ ita im
plere p̄ceptum dilectionis. Et videt̄ ꝙ ſic: q2 ſi nō poſſet
implere ex ſuis naturalibus: iam deus p̄cepit impoſſibi-
le viatori: q2 illud qd̄ ex ſe nō pōt implere. ¶ Sed in op
poſitum eſt: q2 natura determinat̄ ad vnū. Determinat̄
aūt ad appetendū eſſe ꝓprium. ii. de generatione: ḡ non
poteſt appetere ſui nō eſſe etiam quocūq̧ poſito. Que-
cūq̧ ergo natura īntellectualis magis determinat̄ ad ap
petēdū ſe eē / q̄ ad appetēdū deū eſſe: ſi nō poſſet vtrūq̧
ſimul ſtare. ¶ Item appetitus naturalis nō videt̄ p̄mo
eſſe niſi reſpectu illius cui appetit cōueniens: illud autē
eſt ipſe amans. Si ergo eſt primo reſpectu eius non pōt
eſſe magis reſpectu alterius. ¶ Propter illas duas ra-
tiones quidā dixerunt: ꝙ natura homīs nō ſufficit dilige
re deum ſup̱ oīa ſine habitu infuſo: q2 nō plus q̄ ſeipm̄.
Sed ille rationes nihil probant. arguūt em̄ de appetitu
naturali: dubium querit de appetitu vt libero: qui vt ſic
nō eſt determinatus ad vnū: ſed poteſt in vtrūq̧ oppoſi
toꝝ ⁊ in diuerſa obiecta etiam non oppoſita. Et ideo ſm̄
ꝙ eſt liber ad quodlibet volendum vel nolendū: poteſt
actu elicito velle ſe non eſſe. Ideo aliter reſpondetur ad
dubiū ſm̄ opi. Sco. Ockā. Pe. de ali. ⁊ alioꝝ per q̄nq̧ ꝓpō. 1
propoſitiones. ¶ Prima. Viatoris voluntas humana
ex ſuis naturalibus pōt diligere deum ſup̱ oīa. Probatio
omni dictamini rōnis recte volūtas ex ſuis naturalibus
ſe pōt conformare: ſed diligere deum ſup̱ oīa eſt dictamē
rōnis recte: ergo illi ſe pōt voluntas ex ſuis naturalibꝰ
ꝯformare: ⁊ per ꝯſequens deum ſup̱ omnia diligere. Cō
ſequētia p̄ncipalis nota: quia ſyllogiſtica: ⁊ minor ꝓbat̄:
quia ratio dictat inter oīa diligibilia aliquid eſſe ſumme
⁊ ſup̱ oīa diligendum: cū non ſit ꝓceſſus in infinitū neq̧
in diligibilibus: nec in actibus diligendi. Nihil aūt aliud
a ſummo diligendum eſt ſumme: ergo dictat ſummū / ſcꝫ
deum eſſe ſumme diligēdum. Maior ꝓbatur: quia circa
quodlibet dictamen practicū intellectus quo ſibi oſten-
ditur obiectum / vt circa ipſum aliquid volendū vel no-
lendum: volūtas ex ſuis naturalibus pōt habere actum
⁊ nō neceſſario malū ſe difformando dictamini. alioquin
eſſet naturaliter mala: ergo pōt habere actum bonuꝫ ſe
cōformando dictamini recto. Item ſi ſic: volūtas nō eēt
naturaliter libera ad tendendū in quodlibet ſm̄ rōnem
boni ſibi oſtenſam. Non em̄ eſſet in ſua ptāte quodlibet
oſtenſum velle vel nolle: qd̄ eſt contra Aug. iii. de lib. ar.
Nihil eſt magis in ptāte voluntatis q̄ ipſa voluntas: qd̄
nō eſt intelligendum de voluntate quoad eſſentiam: ſed
quoad actum elicitum. ¶ Preterea: hō errans pōt dili-
gere creaturam ſup̱ omnia; ⁊ frui ea ex puris naturalibꝰ:

ergo pari ratione poteſt diligere deum ex ſuis naturali-
bus ſup oīa ⁊ frui eo. Mirum em̄ valde eſſet/ꝙ volun-
tas poſſet ſe conformare dictamini erroneo ⁊ non recto.
¶ Item hō pōt ex puris naturalibus velle deū eſſe deū:
⁊ nihil aliud a deo eſſe deū. Sed talis vult deo maximū
bonū ⁊ nulli alteri vult tantū bonū: igitur ſic volendo/
plus diligit deum q̄ ſeipſum ⁊ quodcūq; aliud. Addit
Scotus rōnem de forti politico: quā ponderat: q: fortis
politicus magis diligit rempublicā q̄ ſeipſum. Nam ſm
rectā ratione exponit ſe pro republica ⁊ vult non eſſe/vt
bene ſit reipub. Vult em̄ magis mori q̄ turpiter viuere:
turpiter fugit qui cum iactura reipublice fugit. Si ergo
pōt quis rempublicā diligere plus ſe: nō amore p̄mij fu-
turi: qd̄ forte nō credit vel dubitat: ſed amore virtutis: ſe
quitur ꝙ magis diligere pōt deum republica: optimū re
ppō.2. ctorem q̄ ſeipſum. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Actus amoris
dei amicitie ſup oīa/non pōt ſtare in viatore de potentia
dei ordinata ſine gratia ⁊ charitate infuſa. Probatur: q:
ſm legem ordinatā cuilibet facienti qd̄ in ſe eſt: ⁊ per hoc
ſufficienter diſpoſito ad grē̄ ſuſceptionē: deus infundit
gratiā. ſm illud ꝓphete. Cōuertimini ad me ⁊ ego con-
uertar ad vos. Zach. j. ⁊ illud Jaco. iiij. Appropiate deo
⁊ appropinquabit vobis/ſcz per gratiā: ⁊ illud Luc. xj.
Querite ⁊ inuenietis pul. ⁊ ape. vobis. ⁊ Hiere. xxix. Cū
queſieritis me in toto corde veſtro: inueniar a vobis. et
in pſal. xxj. Qui requirent eū: viuent corda eoꝝ. Viuimꝰ
aūt ꝑ grām. hinc Chryſoſt. lib. j. de cōpunctione cordis.
Non inquit ꝑſonarū acceptor eſt deus. Nos ſiquidem ſi
qd̄ in ꝓpoſito noſtro ⁊ viribus noſtris eſt expleamꝰ: ve
nit ad vnūquēq; gratia dei. de hoc ſupra lib. ij. diſt. xxvij.
Sed ꝑfectiſſimus modus faciendi qd̄ in ſe eſt querendi
deū: appropinquādi deo ⁊ cōuertendi ad deū: eſt ꝑ actū
amoris amicitie: nec alia diſpoſitio ꝑfectior ad grām eſt
hoī poſſibilis: nā nullo actu magis appropinquare deo
poſſumus q̄ diligendo deū ſup oīa. Hic em̄ actus ꝑfectiſ
ſimus eſt oīm actuū reſpectu dei viatori ex naturalibus
haberi poſſibiliuz: ergo eſt īmediata ⁊ vltima diſpoſitio
ad gratie infuſionē: nec īmediatior dari poteſt: ⁊ per ꝯſe
quens ea exiſtente in eodē inſtanti infundit̄ gratia: quia
ſubiecto diſpoſito vltimata diſpoſitione ad formam: for
ma īmediate infunditur. In naturalibus ſiquidez nulla
ratio eſt cur poſterius infunderet̄ ⁊ nō in eodē inſtanti
quo eſt ſufficienter diſpoſitū: multomagis in gratuitis.
R ¶ Ex quo ſequit̄ ꝙ actus diligendi deum ſup oīa amore
amicitie: nō eſt prior tp̄e gratia: licet ſit prior natura. Si-
ppō.3. cut diſpoſitio prior eſt ad formā ad quā diſponit. ¶ Ter-
tia ꝓpoſitio: q̄uis dilectio dei ex naturalibus que dicta
eſt/ſit prior natura/charitate ⁊ gratia infuſis in eſſe na-
ture: charitas tamē prior eſt in meriti ratione. Prima ꝑs
patet ex p̄cedenti ꝓpoſitione. Secūda probatur: q: actꝰ
qui ſit meritorius preſupponit gratiā: ⁊ ratio meriti con
uenit actui per gratiam: vt patet in. ij. diſt. xxvij. ⁊ per cō
ſequens gratia p̄cedit actum natura in ratiōe meriti. Vñ
ſi amanti deum ſup oīa nō infunderetur gratia: qd̄ fieri
poſſet per dei potentiā abſolutam: actus ille amoris ami
citie: licet eſſet moraliter bonus et oībus circunſtantijs
moralibus (etiam circūſtantia finis) ſufficienter veſtirꝰ:
non tamen eſſet meritorius. Ad actum enim eſſe merito
rium nō ſufficit coexiſtentia gratie: alioq̄n venialia pec-
cata eſſent meritoria: ſed requirit̄ ꝙ gratia concurrat ef-
fectiue. ¶ Ex quo videt̄ ſequi: ꝙ peccator diſponēs ſe ad
gratiam/eliciendo hunc actū dilectionis dei ſup omnia:
nō meretur: ſz bene continuando eum. Patet: quia eius
elicitio p̄cedit gratiam natura: ⁊ per ꝯſequēs nō elicitur
ex gratia. Continuationē autē eius precedit gratia et ad
ppō.4. eam inclinat: ergo eſt meritoria. ¶ Quarta propoſitio.
Habens actum diligendi deum ſup oīa ex amicitia elici-
tum ex naturali facultate: nō poteſt mortali peccato inq̄
nari tali actu manente in volūtate. Patet ꝓpoſitio: quia
actus ille a gratia ſeparari nō poteſt; ſz gratia repugnat

mortali peccato: ergo nec actus ille ſtare poteſt cum ali
quo repugnanti gratie quale eſt omne mortale. ¶ Ex q̄
infertur: ꝙ quātumcūq; homo diligat creaturā ac in ea
delectatur: dūmodo nihil contrariū admittit huic actui
dilectionis dei: quo ſcz nō obſtante/toto corde vult deū
eſſe ſummū deum/infinitum/omnipotentem/iuſtum/et
omni perfectione pleniſſimū ⁊c. ꝓpter ſeipſum: nō pec-
cauit mortaliter. Solum em̄ peccatū mortale eſt qd̄ huic
actui ꝯtrariatur formaliter vel interp̄tatiue. Nam quic-
quid hunc actū nō tollit: ſtat cum gratia q̄ eſt aīe vita: et
ita nō erit mortale. Mortale dici nō pōt: qd̄ vitā non
adimit neq; tollit. Hinc apl̄us oē ſeparans a deo reducit
ad nō diligere deum dicens. j. Coꝝ. vlti. Si q̄s non amat
dn̄m noſtrum ieſum xp̄m: ſit anathema maranatha. i. ſe-
paratus a deo: cum dn̄s venit ſcz ad iudicium. ¶ Quin- ppō.5.
ta ꝓpoſitio poſt dn̄m Pe. de aliaco. Stante lege/nullus
homo ꝑ pura naturalia pōt implere p̄ceptum de dilectio
ne dei ſup omnia. Probatur: quia lex iubet ꝙ actus ca-
dens ſub p̄cepto ſiat in gratia: que eſt habitus ſuperna-
turalis: ergo licet exiſtens extra gratiā per ſola natura-
lia poſſet deum diligere ſup omnia: nō tamen implet pre
ceptum ad intentionem p̄cipientis niſi ſit in grā. Et hoc
eſt qd̄ multi doc. dicūt: ꝙ hō poteſt implere p̄ceptū quā-
tum ad ſubſtantiā facti cadentis ſub p̄cepto: nō tm̄ quan
tum ad facti circūſtantiā ⁊ intentionē p̄cipientis: ⁊ ad hᷓ
eſt determinatio eccl̄ie de conſe. diſt. iiij. c. vlti. Qui dixe-
rit ꝙ ſine gratia poſſumus mandata dei implere ꝑ libe.
ar. anathema ſit. Contrariū em̄ fuit hereſis pelagiana: ⁊
hoc infert diſt. penulti. q. ij. ſenten. ſuarum: vbi late hanc
materiā pertractat: ꝙ ſi quis eliceret actum dilectionis
dei ſup oīa ex puris naturalibus ſine grā/non eſſet meri
torius. Infert quoq; ꝙ nullus hō pōt ſtante lege ꝑ pura
naturalia ſine gratia recte agere ſimpl̄r ⁊ abſolute. Hō
ꝓbat: q: nullus ſimpl̄r abſolute agit recte niſi qui agit
cōformiter diuine legi: ſed nullus ſic agit niſi ſit in gra-
tia ſm legem ſtatutā: ergo. Poteſt tm̄ aliquis ſtante lege
per pura naturalia ſine gratia/moraliter recte agere: q:
poteſt agere cōformiter recte ratiōi: quā philoſophi mo
rales: ſicut Ariſtoteles/Tullius/Seneca ⁊ alij ſimiles/
vocaſſent rectam rationem: ſed conſtat ꝙ exiſtens extra
gratiam pōt ſic agere: ergo ⁊c. Verū: vtrum faciens actū
p̄cepti quātuz ad actus ſubſtantiā: nō tm̄ ex charitate/ſit
tranſgreſſor p̄cepti: ⁊ per hoc peccet mortaliter: dicetur
infra diſt. xxxvij. ¶ Tertio dubitatur de ratione obiecti- Dub.3.
ua actus charitatis: vel generalius q̄ ſit ratio formalis S
obiectiua actus dilectionis dei ſuper omnia: an ſit ratio
dei abſoluta: an ratio dei vt creatoris/redemptoris/bea
tificatoris: aut aliqua talis. ¶ Pro reſponſione notan-
dū: ꝙ cum loquimur de ratione formali obiecti: aut intel
ligitur aliquid reale exiſtens formaliter ī obiecto: aut in
telligit̄ aliq̄d in intellectu obiectū apprehendente. pura
ꝯceptus ſeu cognitio mentis obiectū rep̄ſentans: ⁊ quo
ab intellectu voluntati p̄ſentatur. Si p̄mo mō: ſic nō eſt
niſi vna ratio eſſentialis in deo: plures vero relatiue: q:
in deo non eſt niſi vna eſſentia ⁊ plures relationes: non
eſſentialiter: ſed realiter diſtincte. Unde omnia attribu-
ta que de deo eſſentialiter ac per hoc de tribus perſonis
p̄dicantur cōiter: nihil diſtinctum important in deo. Exē
pli gratia. Sapientia nihil aliud importat in deo/q̄ po-
tentia/q̄ bonitas/q̄ iuſticia. Nam idez omnibus modis
eſt in deo ſapientia/potētia/bonitas/iuſticia/miſericor
dia ⁊c. Et ſi illi termini acciperentur precise pro ſapien-
tia diuina/potentia diuina ⁊c. non importando aliquam
creaturam: eſſent ſimpliciter ſynonyma: vt dictum eſt li.
j. diſt. ij. q. j. Si vero per rationem formalem obiecti intel
ligitur actus cognoſcendi qui conceptus rei dicitur: quo
cognoſcitur obiectum ab intellectu: ⁊ ab eodem volūta
ti preſentatur: ſic de deo pn̄t haberi diuerſe rōnes forma
les tanq̄ de obiecto volibili: īmo tot quot de eo poſſunt
haberi ꝯceptus nō ſynonymi. Et in gn̄e poſſunt eſſe due

rōnes formales dei vt obiecti: aut forte triplex vt ponit
Sco.diſt.pñti. Una q̄ repñtat deū in ſe nō ꝑ reſpectū ad
aliq̄d extra ſe.i.ad creaturā: ſiue ſit rō abſoluta ſiue relati
ua. Altera rō obiectiua eſt cōceptus repñtās deū in ordi
ne ad creaturā: vt bonū ſeu conueniens creature: vt ſunt
rationes creatoris: redēptoris: beatificatoris: cōſeruato
ris ⁊ ſimiles. Tertia poſſet eſſe rō cōplexa vel incōplexa
nō curo: includēs vtrūqꝫ.i.repñtās deū vt bonū infinitū
in ſe ⁊ participabile creature. ¶ Supponitur etiā ex pri
mo articulo: ꝙ oīs amor affectiuus eſt amor amicitie aut
amor cōcupiſcentie. Tunc ad dubiū eſt prima ꝓpoſitio.
ppō. 1. T ¶ Ratio formalis obiecti amoris amicitie dei ⁊ per hoc
charitatis eſt ratio dei abſoluta vel relatiua adintra: et
intelligo ꝑ rationē abſolutā rōnē nō relatiuā. Hec eſt rō
quecunqꝫ importans deū in ſe nō per reſpectū ad creatu
rā. Probatur: quia rō formalis obiecti amoris amicitie:
eſt rō repñtans obiectū eo modo quo in ipm tendit vo
luntas amādo. Sed amore amicitie volūtas tēdit in ob
iectū in ſe nō in ordine ad amantē vel ad aliud ab amato
ḡ obiectuꝫ formale eſt rō repñtans rē vt eſt in ſe: non in
ordine ad aliud extra ſe. ¶ Corollariū. Siue deꝰ appre
hendať abſolute ſimpliciter vt a bris: ſiue vt viuēs/in
telligens: ſiue vt bonū infinitū/vt ſapiens/potēs ⁊c. in
ſeipo: quia ſic apprehēſus amari pōt amore amicitie: q̄li
bet harū rōnum eſt rō formalis obiecti amoris amicitie.
Volendo eñ deū eſſe infinitū/viuentē/ſapientē: volen
do primā ꝑſonā eſſe patrē: ſcdaꝫ eſſe filiū: tertiā eſſe ſpm̄
ſanctū/amo deū amore amicitie. ¶ Scda ꝓpoſitio. Ra
2 tio formalis obiecti amoris dei cōcupiſcentie/eſt rō re
preſentans deū vt bonū noſtrū aut creature cuiuſlibet.
Et ſic ꝑ reſpectū ad creaturā: vt eſt rō creatoris/cōſerua
toris/gubernatoris/redēptoris/beatificatoris et ſiſes
Patet: q2 ille ratiōes repreſentāt deū vt in ipm tēdit vo
luntas amore cōcupiſcētie. Nā voluntas volens deū eſſe
creatorē/redēptorē ⁊c. amat eū amore cōcupiſcētie: ⁊ ac
3 cipiť rō formalis obiecti ſcdo modo. ¶ Tertia ꝓpoſitio
Si eodē actu pōt voluntas amare deū amore amicitie et
cōcupiſcētie.i.vt bonū in ſe et vt bonū creature: rō obie
cti formalis talis amoris/eſt rō repñtans deū vt tale eſſe
infinitū i ſe: ⁊ vt participabile a creatura.i. vt bonū crea
4 ture. patet ſatis ex dictis. ¶ Quarta ꝓpoſitio: Accipien
do rationē formalē obiecti amoris dei ſiue amicitie/ſiue
cōcupiſcētie primo modo/vna eſt tm̄ ratio formalis ab
ſoluta: ⁊ tres relatiue/ſcilicet eſſentia diuina: ⁊ tres ꝑſo
ne. Patet: quia ratio formalis illo mō eſt aliq̄d in deo.
In deo autē nihil aliud eſt ꝙ vna eſſentia diuina: ⁊ tres
perſone relatiue. Nec aliud in deo amari pōt/ſiue amore
cōcupiſcentie/ſiue amicitie: vide latiꝰ in Petro vbi ſ.q.
Dub. 4. V ij. ¶ Dubitať quarto. Utrū actꝰ amoris amicitie ſit ſemꝑ
rectꝰ: ⁊ videť ꝙ nō. Tū q2 tūc ſuperflueret habitꝰ chari
tatis dirigēs voluntatē ne ſic amando a recta ratione de
uiet. Fruſtra eñ poniť aliq̄d dirigēs potentiā in eo actu
in quo nō poteſt deuiare. ¶ Preterea: poſſet aliquis eli
cere actū amoris amicitie tempore indebito: quo ſcilicet
tunc ex p̄cepto diuino eſſet obligatꝰ ad actionē aliquam
circa creaturā: que nō cōpatereť ſecū actū amoris amici
tie circa deū: ſi ḡ tūc eliceret actū amoris amicitie: trāſgre
dereť preceptū negligēdo actionē debitā: igiť ſic elicien
do actū amoris amicitie peccaret. Similiter deus poſſet
precipere alicui ꝙ ꝓ certo tēpore non amaret actualiter
deū: quo poſito eliciens actū amoris amicitie ageret cō
tra voluntatē dei preceptiuā: ergo peccaret. ¶ In oppo
ſitum eſt beatus Ber. in de diligēdo deū: vbi dicit ꝙ mo
dus diligēdi deum eſt diligere ſine modo: ⁊ loquitur de
dilectione ordinata et meritoria. Si ergo nō eſt modus
huius dilectionis determinatus: ſequitur ꝙ quodcunqꝫ
fiat/ſemꝑ bene ⁊ recte fiat. Reſpōdetur ſm Sco. ⁊ doc.
cōiter ꝙ actus amoris amicitie dei ſuper oīa eſt ſemper
rectus: nec poteſt aliqñ eſſe diſtortus. Un̄ dicit Sco. ꝙ
diligere deū ſuper oīa/eſt actus de ſe rectus: cuius recti
tudo per ſe nota eſt: ſicut rectitudo primi p̄ncipij in ope
rabilibus. ⁊ in. ij. diſ. vj. q. ij. ait. Deus nō pōt inordinate
amari ex amicitia: q2 eſt tale amabile qđ ex ſola rōne ſui:
vt obiectū eſt/dat cōpletā rationē bonitatis actui cōple
te intenſo. Et ꝓbatur etiā ratione: q2 actus amoris ami
citie dei non poteſt excedere nec deficere: ⁊ hoc nec ra
tione obiecti: nec rōne actus vel modi. Qđ nō rōne obie
cti: oſtēſum eſt p̄cedenti diſtin. q2 virtus theologica non
eſt in medio ratione obiecti: ⁊ ita nec actus eius. Et pa
tet clarius in ꝓpoſito: quia amor dei amicitie eſt dei in ſe
ſm ꝙ eſt entitas quedaꝫ infinita ſine relatione in aliud.
Et ideo non pōt excedere: vel eſſe minus quoad bonum
volitū: q2 infinitū eſt bonū qđ volumus deo ⁊ ideo exce
di nō poteſt: nec pōt deficere quoad obiectuꝫ: q2 amādo
deū amore amicitie: hoc volumus deo qđ ipſe eſt: nec ali
ud velle poſſumus amādo. Nā ſi aliquid deo vellemus
qđ ipſe nō eſt: iam nō amaremus: quia nō vellemus ſibi
bonū: cū omne bonū ſibi poſſibile habet: nec aliqñ non
habere pōt. Quicq̄d autē nō habet (verius q̄cquid non
eſt) nō eſt ſibi bonū. Hec ergo volendo ſibi non amare
mus ſed odiremus: puta velle eū eſſe angelū vel creatu
ram: aut iniuſtū/ſeu nō omnipotentē. Volendo aūt ſibi
bonū qđ ipſe eſt: nihil minꝰ infinito volumꝰ: ergo nō eſt
defectꝰ ex parte voliti: neqꝫ quoad actꝰ amoris modū ex
cedere poteſt: quia nō pōt actꝰ amoris dei eſſe nimis in
tenſus: q2 deꝰ: cū ſit bonū infinitū: eſt diligibilis amore
infinito. Et ideo amor quo homo ſeu creatura quecunqꝫ
diligit deū: nō pōt eſſe nimiꝰ: q2 non pōt excedere infini
tum. Sed nec pōt attingere: q2 omnis amor creature eſt
finitus. hinc diciť Eccli. xliij. Glorificate deū quantū po
teritis: ſuperualebit adhuc mirabilis magnificētia eius.
Benedicētes dominū exaltate illū quātū poteſtis. Ma
ior eſt eñ omni laude. Maxime aūt deū glorificamꝰ: cū
eum ſuper omnia diligimꝰ. Unde quanto dilectio dei eſt
intenſior: tanto eſt melior. Summe ergo bene volendo
deo ꝓpter ſe nō poſſumꝰ errare. Nec etiā talis amor dei
amicitie deficere pōt vt ſit non rectꝰ ſi fuerit remiſſus: q2
amando deū quantūcunqꝫ remiſſe bene volumꝰ deo: et
bene volēdo deo ꝓpter ſe nihil a deo tollimꝰ: ſed magis
volūtate noſtra attribuimꝰ. Et licet amoris actꝰ aliꝰ alio
ſit remiſſior: non tm̄ ideo diſtortꝰ aut non rectꝰ: ſicut ⁊ in
ceteris virtutibꝰ: virtꝰ remiſſa licꝫ deficiat a perfectione
virtutis intēſe: nō tm̄ ideo deficit a rectudine. Nec ꝓpter
hoc deſinet eſſe actꝰ. Remiſſa eñ virtꝰ/virtꝰ eſt. Etiā nō
poteſt eſſe exceſſus vel defectꝰ circa aliqđ ordinatū ad fi
nem in actu amoris amicitie dei: q2 actꝰ ille eſt circa finē
tanq̄ circa obiectū ⁊ non circa aliud. nec circa ipſum deū
vt refert ad aliud. ¶ Per hoc ad rationes: ad primā ne
getur cōſequentia/ꝙ ſuperflueret habitꝰ charitatis: q2
habitꝰ nō ſolū poniť vt dirigat volūtatē in actu ne erret
a regula rōnis recte: ſed etiā vt frequentiꝰ actū eliciat: vt
etiā faciliꝰ eliciat: nec impedietibꝰ ab eliciēdo cedat: atqꝫ
vt expeditiꝰ ⁊ delectabiliꝰ eliciat: vt. q. j. diſt. xxiij. patuit.
Et hec habent locū in habitu charitatis: licꝫ nō dirigat:
ne ſic amādo erret circa amoreꝫ amicitie dei. Verū quia
charitas etiā inclinat ad diligendū ſeipſum ⁊ proximum
propter deū ⁊ in deo: circa quē actū pōt cōtingere error:
⁊ ergo circa illū actum dilectionis proximi poteſt dirigere
volūtatē. ¶ Ad ſcdm dico negādo aſſumptū: ꝙ aliquis
poſſet deū diligere tempore indebito. Omne eñ tempꝰ
cōgruit diuino amori dicēte Pſalmiſta. Benedicā dñm
in omni tempore. ¶ Ad ꝓbationē diciť ꝙ nulla eſt actio
circa creaturam que non compatiatur ſecum dei amoreꝫ
actualē: ſaltē a deo p̄cepta: eoipſo enim ꝙ actio precepta
eſt a deo: ordinabilis eſt in deum. Nam agens aliquid q2
preceptum a deo: iam illud agit propter deum: et ſic agē
do ordinat in deum. Ordinatio autem alicuius in deum
tanq̄ in finem vltimum/ſit per actum amoris amicitie.
Unde per amorē amicitie nō preſtatur impedimētū cui
cunqꝫ actioni bone: ſed magis ꝓmouetur. ¶ Ad confir

mationē admiſſo qꝺ aſſumit: ꝙ deus poſſet p̄cipere ⁊c. licʒ poſſet reuocari in dubiū. ¶ Dicitur ꝯſequēter: ꝙ ſtāte p̄cepto/ talis nō poſſet elicere amorē amicitie dei. Implicat em̄ amare deū amore amicitie cōtra preceptū diuinū: quia vt dictū eſt: amās deū amore amicitie/ vult eum eſſe ſummū ⁊ omnibꝰ ſuperiorē et preceptorē: ⁊ ita precepta ſua a ſe ⁊ oībus obſeruari. Stante ergo p̄cepto ſibi facto de nō eliciēdo: ſi eliceret actū nō eſſet actus ille dilectio dei ſuꝑ oīa. Nō em̄ preferret deū ſue ꝓprie volūtati/ qua trāſgreditur preceptum: ⁊ non vult deū eſſe ſummū ⁊c. Et tantū de illa queſtione. Diſtinctio. xxviij.

Determinato de charitate

Determinato de charitate in ſe et eius p̄cepto: cōſequēter in hac diſt. xxviij. magiſter agit de charitatis obiecto: oſtēdens que ſint a nobis charitate diligenda. Et colligitur ſentētia textus in ſubiectis tribꝰ cōcluſionibꝰ. ¶ Prima cōcluſio. Quattuor diligēdarū rerū genera: ſcʒ deus qui ſupra nos eſt: noſipſi: ⁊ ꝓximus qui iuxta nos: ac corpꝰ qꝺ infra nos eſt: a nobis ſunt charitate diligēda. ¶ Scꝺa cōcluſio. In duobus charitatis preceptis/ oīa diligēda charitate cōprehēdunt̄/ expreſſe vel implicite: deus videlʒ in primo: ⁊ ꝓximus in ſcꝺo expreſſe. Noſipſi et corpus in ſcꝺo precepto implicite/ cum dr̄: diliges proximū tuū ſicut teipſuʒ. ¶ Tertia ꝯcluſio. Nō deꝰ ſm̄ diuinitatē: ſed chriſtꝰ ſm̄ humanitatē: ⁊ angeli ſunt a nobis ſicut ꝓximi diligēdi. Queſtio vnica.

A Circa hāc diſtinctionē queritur: vtrū tm̄ quattuor rerū genera ſunt eodem charitatis habitu diligenda.

¶ Solito more tribꝰ articulis hec q̄ſtio diſ-
Arti. 1. ſoluet̄. Primus erit notabiliū: ſcꝺs cōcluſionū: tertiꝰ du-
Nota. 1. biorꝝ. ¶ Quantū ad primū notandū: ꝙ nō omne diligibile eſt diligenduʒ charitate. Nam cuicūqꝫ poſſum velle bonū illud poſſum diligere: cū diligere aliquid nihil aliud ſit ꝙ̄ velle alicui bonū. Et cum ens ⁊ bonū cōuertantur: ſequitur ꝙ nō omne ens eſt diligibile. Etiam volendo alicui bonū qꝺ non habet nec ipſum habere condecet: ſic volēdo ipſum diligo: licʒ inordinate. ¶ Preterea quolibet ente poſſum frui: licʒ inordinate. Fruitio autē dilectio eſt: vt patet ex diſt. j. lib. primi. Sed charitate diligibile eſt illud bonū ſolum: ⁊ omne tale qꝺ ſub obiecto adequato charitatis includit̄ ſeu continetur. Eſt aūt ſm̄ Petrū de aliaco. q. vnica. iij. ſentē. obiectū adequatū charitatis/ deus. ⁊ omne qꝺ deus vult a nobis ꝓpter ſe diligi: natū participare deum beatifice de potētia ordinata. ¶ Per primū terminū deus/ exprimitur obiectū principale ⁊ primariū charitatis: qꝺ ſolū ꝓpter ſe diligit̄ tanꝙ̄ finis vltimus ⁊ ſummū diligibile: omnia aūt alia ꝓpter eū. Dicit̄ omne qꝺ vult a nobis propter ſe diligi. Hic tangunt̄ obiecta ſecūdaria: vt creature rōnales: que nō propter ſe finaliter: ſed propter deū principaliter ſunt amande. Dicit̄ natū participare deū beatifice: ꝑ qꝺ excludunt̄ creature irrōnales: q̄ non ſunt ꝑtes creature rōnalis: he em̄ nō ſunt capaces btitudinis. ¶ Sʒ notādū: ꝙ creatura dupl̄r pōt participare beatitudinē. Uno mō formal̄r: quia pōt per actū beatificū formal̄r tēdere in deū ipſum vidēdo ⁊ eo fruēdo: ⁊ ſic ſola creatura rōnalis eſt capax beatitudinis. Alio mō pōt participare deū beatifice: nō formaliter fruēdo deo: ſed q: pōt participare aliquē effectum beatitudinis ſeu glorie in ip̄m redūdantis. Sic corpus noſtrū participādo dotes glorie ex beatitudine anime in ip̄m redundātes (que ſunt quidā effectꝰ glorie) dr̄: participare deū beatifice. Quomodo autem dotes ſunt
Nota. 2. B effectꝰ glorie: pertinet ad quartū librū. ¶ Scꝺo notādū ꝙ actus charitatis ꝓprius/ eſt amor amicitie dei mediatus vel īmediatus. Nā vt dictū eſt diſt. xxvj. Amor dei cōcupiſcētie quo diligit̄ deus vt bonū noſtrū/ eſt actꝰ ſpei: ⁊ dr̄: amor mediatus vel immediatus. Amorē dei īmediatum voco amorem dei terminatū in deo preciſe: quo deꝰ in ſe ⁊ ꝓpter ſe diligitur: ⁊ nō in creatura: ita ꝙ illo actu ſolus deꝰ diligitur ꝓpter ſe. Mediatū voco amorē quo amo proximū ꝓpter deū: quo ſcʒ primo ꝓximus: ⁊ ꝑ ꝓximū amatur deus. Omnis enim charitatiua dilectio: etſi qn̄qꝫ ad creaturā terminatur: nō tm̄ ibi ſiſtit: ſed vltra refertur in deū. Un̄ actus quo amo creaturā ꝓpter ſe preciſe nō referendo in deū: nunꝙ̄ eſt actus charitatis: neqꝫ amor creature ꝓpter deū eſt actꝰ charitatis ꝓpter amorē creature: ſed ꝓpter amorē dei ī amore creature ꝓpter deū incluſum. Non em̄ eſt actus ille actus charitatis vt terminatur in proximū: ſed vt refertur vltra in deū tāꝙ̄ in finē propter ſe ſumme dilectū. Ideo Aug. loquens de dilectione proximi charitatiue diligendi/ dicit eū diligē-
dum nō in ſe ſed in deo vel propter deū. ¶ Tertio notā- Nota. 3. C
dum ꝙ ſicut dictum eſt de habitu fidei et ſpei: ita ſimiliter hic diſtinguitur duplex habitꝰ charitatis: infuſus ſcʒ ⁊ acquiſitus. Infuſus vnus eſt reſpectu omniū diligibilium/ dei ſcʒ ⁊ creature ꝓpter deū qui principaliter inclinat ad diligendū deū propter ſe: ⁊ omne quod vult deꝰ diligi propter deum: ⁊ mediante illo tanꝙ̄ principio partiali inclinat ad diligendū proximū. Unde ſi diligo deuʒ ⁊ omne qꝺ deus vult a me diligi: ⁊ poſt cōſtet mihi ꝑ ſcripturam ꝙ deus vult a me diligi: tunc charitas infuſa inclinat me mediate: quia mediante actu ſuo ⁊ charitate acquiſita ac voluntate tanꝙ̄ potentia ad diligendū a. ſicut modo cōſtat per ſcripturā: ꝙ deus vult inimicū meū pro ſtatu iſto diligi a me. Et tunc per habitū charitatis infuſe cum charitate acquiſita: inclinor ad diligendum inimicū. Poſtꝙ̄ vō inimicus dānabitur: tunc nō diligam eū: quia tunc deus nō vult me diligere eū: ⁊ tm̄ ſemꝑ manet idē habitus charitatis. Poſſet etiā dici ſm̄ aliā opinionē ſimiliter ſicut de fide: ꝙ habitus charitatis infuſus īmediate inclinat: tamen concurrente charitate acquiſita ad quēlibet actum diligendi deū propter ſe: ⁊ creaturā quā a nobis deus vult diligi propter deū. ¶ Habitus vō charitatis acquiſitus ſm̄ diuerſitatē actuū ſpecie diſtinctorum: ⁊ ipſe plurificatur ſpecie. Ex quo patet ꝙ bonitas proximi nō mouet ad diligendū eū charitatiue: ſed bonitas dei ꝓpter cuius preceptū de diligendo proximū: diligens deum vult diligere et proximū/ ſiue bonus ſit ſiue
malus. ¶ Quarto notādū ꝙ nomine proximi intelligi- Nota. 4 D
tur quilibet/ cuius dilectio ⁊ amicitia eſt deo grata ita vt placeat deo vt ab ipſo diligatur: ideſt omnis ille a quo deus vult diligi. Nō enim debeo rationabiliter ait Sco. velle ſumme dilectū ab illo cōdiligi: a quo nō vult diligi cuius ſcʒ dilectio nō eſt ſibi grata. Nā diligere proximuʒ charitatiue: eſt velle ꝓximo ineſſe dilectionē dei. Siquidem nihil melius poſſuʒ velle proximo ineſſe: cū dilectio dei ſit ſummū donū proximo cōicabile: q: ergo certū eſt bonorꝝ dilectionē eſſe deo gratam abſolute volendū eſt dilectionē dei ineſſe eis. Et qm̄ hoc de quocunqꝫ viatore ſignato eſt dubiū: debeo hoc ſibi velle ſub cōditione ſcʒ ſi placet ei ab eo diligi. Circa viatores autem in cōmuni: quia ſemper ſupponēdum eſt aliquos eſſe bonos/ quorꝝ dilectio eſt ſibi grata vel nō diſplicens: pōt haberi actus abſolute volendi deum ab eis cōdiligi. Circa damnatos autem/ demones/ vel homines qui ſunt ei actualiter diſplicentes: nō debeo eos velle deū diligere. hec Scotus.
¶ Quantum ad ſecūdum articulum eſt cōcluſio prima. Arti. 2.
Tantū ſunt quattuor diligibiliū genera habitu charita- Cōcl̄. 1. E
tis diligēda. Probatur concluſio autoritate beati Aug. que habet̄ in littera: ⁊ ratione ſic. Quicūqꝫ ſunt beatitudinis nobiſcū participes a nobis ſunt charitate diligēdi: ſed tales ſunt tm̄ quattuor: ergo. Cōſequētia nota. Maior patet ex notabili primo. quia q̄libet capax beatitudinis cōtinetur ſub obiecto charitatis. Minor ꝓbat̄: quicunqꝫ ſunt charitate diligēdi/ aut ſunt deus: aut noſipſi: aut proximus: aut noſtrum vel proximi corpus: illi differunt genere. Nā deꝰ genere differt ab omni creatura: de-

pendens enim ⁊ independens genere differunt: ſolus
deus eſt indepēdens: omne aliud a deo eſt depēdēs. Itē
noſipſi genere differimus ab angelis ⁊ animabꝰ ſepara-
tis: que tñ ſunt pꝛoximi noſtri: licꝫ non differamus gene
re ab oībus ꝓximis: quia hō nō differt genere: imo nec
ſpecie a ꝓximo hoīe beato vel viatoꝛe. Genere dico aut
ſpecie eſſentiali: licꝫ bene accidētali. Siꝶr ⁊ coꝛpus no
ſtrū aut pꝛoximi diſtinguiꝶ genere a nobis ⁊ ꝓximo: ſi-
cut ſimplex a cōpoſito. Qꝺ autē pꝛeter illa quattuoꝛ ge-
nera/nulla alia ſint charitate diligēda: ptꝫ: qꝛ nulla alia
ſunt beatitudinis capacia: ergo nulla alia cōtinētur ſub
Cōcl. 2. F obiecto charitatis: ergo nec diligibilia charitate. ¶ Se-
cunda cōcluſio. In omnibꝰ creaturis diligibilibꝰ charita
te/vna ſpecie eſt charitas infuſa. In eodem ꝟo ſuppoſi-
to reſpectu omniū charitate diligibiliū eſt numero vna.
¶ Dicitur notanter creaturis: quia deus licꝫ charitate
nos diligat: nō tñ per habitū infuſum: ſed ipſe eſt chari-
tas qua nos diligit. Charitas dico eſſentialis: ⁊ ſpūſſan-
ctus charitas notionalis. Sed cōcluſio ꝓbatur: qꝛ vna
eſt charitas infuſa que inclinat ad diligendū oīa beatitu
dinis capacia mediate vel immediate: vt dictū eſt in nota
bili tertio. Vna dico ſpecie in diuerſis ſubiectis: quia in
diuerſis ſubiectis non poteſt eſſe vnū accidens numero
ſꝫm potentiam oꝛdinatā ſiue naturaliter. In eodem aūt
ſubiecto nō multiplicaꝶ numero: qꝛ nō poſſunt eſſe plu-
ra accidētia numero in eodem ſubiecto: niſi ſint partes
vnius totius accidētis in quo vniūtur ſicut gradus intē
Cōcl. 3. ſionales. ¶ Tertia cōcluſio. Tot ponēdi ſunt habitꝰ cha
ritatis acq̄ſiti ſpecie diſtincti: quot ſunt actus tales/deū
et pꝛoximū ex charitate diligēdi. Pꝛobaꝶ: quia actꝰ a cha
ritate eliciti aut charitatē generātes/ſpecie diſtinguunꝶ
vt actus diligendi deū pꝛopter ſe pꝛeciſe: ⁊ actus diligen
di pꝛoximū ꝓpter deū: ergo ⁊ habitus ex eis geniti. Te-
net cōſequentia: quia diſtinctio habituū ſequitur diſtin-
ctionē actuū ex quibus generanꝶ: vt .s. habitū eſt. Ante-
cedens patet: quia oēs actus habētes diuerſa obiecta to
talia diſtinguunꝶ ſpecie: plus eñ differunt ꝙ̄ duo actus
eiuſdē obiecti in diuerſis ſubiectis. Tales aūt differunt
numero: ergo actus plus differētes differūt ſpecie: quia
oīs differētia maioꝛ numerali eſt ſpecifica. Diciꝶ totalia:
qꝛ eodē actu poſſum diligere deū ⁊ pꝛoximū ꝓpter deū:
ſꝫ nullū eoꝝ eſt obiectū totale partiale: ideo nō ſunt plu
res actꝰ: ſed vnꝰ tñ. de h. s. in. i. diſt. i. Et tantū de articu
Arti. 3. lo ſcꝺo. ¶ Quātū ad tertiū articulū dubitaꝶ p̄mo: vtrū
Dub. 1. angeli ⁊ beati ſint ꝓximi noſtri: ⁊ videꝶ ꝙ nō: quia iuxta
G parabolā Luce. x. Pꝛoximus eſt cui bñfacere poſſumus
ſed angelis ⁊ beatis bñficia nulla poſſumus impēdere.
Tū: qꝛ nulla nobis cū eis eſt conuerſatio: ideo nec amici
tia. Tū: qꝛ quietati ſunt in omni ſuo deſiderio: qꝛ ꝑfecte
beati. In oppoſitū eſt magiſter in textu. Rn̄deꝶ ꝙ tā an
geli ſancti ꝙ̄ beati/ꝙ̄ aīe in purgatoꝛio exiſtētes ſunt no
ſtri ꝓximi: nā ſunt nobiſcū capaces btītudinis: ergo no-
ſtri ꝓximi. Tenet ꝯña: qꝛ oīs creatura btītudinis capax
foꝛmalr noſter ꝓximꝰ eſt. Itē oīs creatura rōnalis via-
trix ꝓximus ꝺꝛ: ſꝫm Pe. Camera. Aug. ſermo. ij. dñice. xx.
qui eſt in numero. ccxxxix. ⁊ in ſermo. ccxxi. idem vult. Et
dico creatura ꝓpter deū: qui ꝓpter infinitā excellentiaꝫ
ſue nature diuine ꝓximus noſter dici nō pōt: ſed dñs no
ſter. Quē etiā nō ſicut noſipſos (qꝺ de ꝓximo p̄cipiꝶ) ſꝫ
ſuꝑ nos toto coꝛde ⁊ aīa diligere debemus: ⁊ h verū eſt
ſꝫm naturā diuinā. Chꝛiſtus tñ ſꝫm naturā humanā ꝓxi-
mus noſter dici voluit in ſupꝛa allegata parabola icidē-
tis in latrones: vbi ꝑ ſamaritanū ipſe intelligiꝶ: qui curā
ſauciato impēdit ⁊ miſericoꝛdiā. Ideo ꝓximus eius dño
ſentētiā legiſperiti appꝛobāte dictꝰ eſt. Nā ⁊ nos fratres
appellare dignatꝰ eſt. Matth. vlti. Ite nūciate fratribꝰ
meis vt eant in galileā ⁊c. Diciꝶ etiā capax foꝛmalr bea-
titudinis ꝓpter coꝛpus noſtrum: qꝺ ꝓximus noſter dici
nō pōt: qꝛ infra nos eſt. Nec capax diuine fruitionis ⁊ vi
ſionis que ſunt beatitudo foꝛmalis: eſt tñ capax glīe per

redundātiā vt dictū eſt. ¶ Ad rōnes rn̄detur. Vno mo-
do ſꝫm magiſtrū: licꝫ angelis bñficia impēdere nō poſſu
mus: ipſi tñ nobis bñficia impēdere poſſunt ⁊ multipli-
cia impēdunt: ⁊ ꝑ hoc nos eoꝝ ꝓximos cōſtituunt. Sed
cū nomen ꝓximus ſit relatiuū equiparātie: vt pꝛoximus
ſit ꝓximi ꝓximus: qꝛ nos ꝓximi eoꝝ ſumus: ſequiꝶ ꝙ et
ipſi noſtri ſint ꝓximi. Alio modo etiā poſſet dici ꝙ etiam
noſipſis bñficia p̄ſtamus/inquantū ex bona ⁊ merito-
ria noſtra cōuerſatione eos letificamꝰ: btītudinē eoꝝ ac
cidētalē augmētando: ſꝫm illud Luce. xv. Gaudiū erit in
celo ſuꝑ vno pctōꝛe penitētiā agēte. Deſiderāt eñ ciuita
tē ſuā (ruinā paſſam) ex nobis reſtaurari. Ideo bñficiū
ſibi p̄ſtari a nobis reputāt: quotiēs nos tanꝙ̄ lapides vi
uos ad eiuſdē celeſtis edificij reſtaurationē opibꝰ meri-
toꝛijs coaptamus. ¶ Ad ſcꝺm ꝺꝛ: ꝙ licꝫ nō ſit nobis nūc
cū angelis in vita humana cōuerſatio: neqꝫ cū aīabus ſe
paratis: erit tñ nobis in btītudine iocundiſſima cōuerſa
tio: ⁊ etiā nūc cū eis cōicamus in vita grē: licꝫ nō in vita
nature. ¶ Ad tertiū ꝺꝛ: licꝫ ſint beati ⁊ q̇etati in ſuo deſi
derio quātū ad beatitudinē eſſentialē: nō tñ quoad acci
dentalē que indies augetur vſqꝫ ad finale iudiciū: quo-
tiēs pctōꝛes cōuertunꝶ: ac purgati ad gloꝛiā aſſumūtur.
¶ Dubitatur ſcꝺo: vtrū demones ⁊ dānati ſint ex chari Dub. 2. H
tate diligēdi: ⁊ arguitur ꝙ ſic. Oīs dilectio meritoꝛia eſt
charitatiua: ſed aliqua dilectio demonis aut dānati eſt
meritoꝛia: ergo. Cōſequētia nota. Maioꝛ ꝓbatur: quia
oīs actus meritoꝛius ꝓcedit ex charitate ⁊ grā: vt patuit
in. ij. diſ. xxvij. ergo oīs dilectio meritoꝛia eſt charitatiua
Idē eñ eſt eſſe charitatiuū ⁊ eſſe ex charitate. Minoꝛ ꝓ
batur: qꝛ quis pōt velle demonē eſſe naturā intellectua-
lē: qꝛ talē eā deus cōdidit: ⁊ ſic eius naturā cōſeruat: ⁊ h
volēdo diligit demonē ex charitate. Qꝺ diligit ꝓbaꝶ: qꝛ
vult bonū demoni/volēdo eū eſſe tā nobilē naturā. hoc
eñ eſſe bonū eſt. Qꝺ ex charitate: ꝓbatur: qꝛ ad h volē
dū inclinat charitas: qꝛ charitas inclinat ad volēdū om
ne volitū a deo ſcitū eſſe tale: eo ꝙ deus ſic vult. ¶ Pꝛe
terea iubemur mali ⁊ pctōꝛis naturā diligere: qꝛ bona ⁊
ad imaginē dei creata: vitium ꝟo odire: hoc autē cōuenit
damnatis quoꝝ natura eſt bona. Similiter poſſet argui
de bꝛutis: ꝙ eſſent ex charitate diligēda: qꝛ poſſumꝰ eis
meritoꝛie vti ad laudē dei: ⁊ ſic eis velle bonū naturale
ſcꝫ valitudinē: et tñ nō ſunt aliqua hoꝝ quattuoꝛ diligi-
biliū. ¶ Pꝛo reſponſione ad dubiū notandū/ꝙ aliquid
charitatiue vel ex charitate diligere accipitur dupliciter.
Vno modo ſtricte ſꝫm deſcriptionē obiecti charitatis in
pꝛimo notabili poſitā: vt ſcꝫ eſt aliquid diligere ex gra-
tia tanꝙ̄ amicū ſecum in beatitudine cōmunicatiuuꝫ. Et
ſꝫm hanc acceptionē diuiſit beatus Aug. ⁊ magiſter dili-
gibile ex charitate in quattuoꝛ genera diligibilium. Alio
modo accipiꝶ largius pꝛo omni diligere/ad qꝺ charitas
inclinat qualis eſt omnis dilectio meritoꝛia. ¶ Per hoc
ad dubiū reſpondeꝶ ꝙ loquendo de diligere ex charita-
te pꝛimo mō: ſic nec demones: nec dānati: nec bꝛuta: nec
quecūqꝫ nō rōnalia: puta nec ꝟtutes: nec beatitudo ipſa
foꝛmalis ſolo coꝛpoꝛe humano excepto/ſunt ex charita
te diligibilia: quia nō ſunt diligibilia vt amica nobiſcum
in beatitudine cōmunicatiua. Accipiēdo autem diligere
ex charitate ſecūdo modo: ſic omnia pꝛedicta/⁊ oīs na-
tura poteſt ex charitate diligi: quia qualibet natura vti
poſſumus meritoꝛie ad finem vltimū: ⁊ ſic vtēdo dilige-
re ex charitate. Hec eſt ſentētia beatoꝝ Tho. ⁊ Bonauē.
pꝛeſenti diſtinctione. ¶ Poſſet etiā dubitari quomodo Dub. 3. I
noſipſos poſſumus diligere ex charitate: cū dicat Greg.
homeꝶ. xiij. Nemo ad ſeipſuꝫ charitatē habere ꝺꝛ: ſed cha
ritas in alterū tendit/vt charitas eſſe poſſit. Sed bꝛeui-
ter ꝺꝛ ꝙ ſolutio huius dubij ſtat in q̇d nois termini: naꝫ
charitas quādoqꝫ ſtrictiſſime accipiꝶ pꝛo habitu quo di-
ligimus alterum in beatitudine nobiſcū cōmunicatiuū:
⁊ illo modo loquiꝶ Greg. Sed alio modo accipiꝶ largiꝰ
ꝑ habitu quo diligimus aliquod beatificabile/ſiue ſit a

nobis diſtinctum ſiue non: ⁊ ſic accipit beatus Augu. et magiſter. Et tantum de illa queſtione.

De ordine charitatis. Diſtinctio. xxix.

Poſtq̃ magiſter de-

terminauit de charitatis obiecto: cõſequẽter oſtẽdit quis ſit charitatis ordo. Trahũtur aũt ex illa diſt. tres cõcluſiones ſententiã textus ſummarie cõtinentes. ¶ Prima. Hic eſt ordo charitatis debit⁹: vt primo diligať qđ ſupra nos eſt/ de⁹: ſcđo nõſipſi: tertio qđ iuxta nos eſt. i. proximus: quarto qđ infra nos eſt/ noſtrũ ꝓximiq; corpus. ¶ Scđa cõcluſio. Quãuis ad idem obiectum ſcʒ ad beatitudinem eandem diligendi ſunt proximi: nõ tamen affectu neq; effectu pari. ¶ Tertia concluſio. Quattuor charitatis gradus doctores ſancti innuunt: quos charitatẽ incipientẽ: proficientem: perfectam ac perfectiſſimã dicunt. Harum deductiones patent ex textu. Queſtio vnica.

Circa hãc diſtinctio

A nẽ queriť/ vtrũ ordinis obſeruatio circa diligibili a dilectione gratuita ſit ad ſalutem cõſequẽdã neceſſaria. ¶ Tribus articulis hec queſtio abſolueť. Primus terminos declarabit. Secũdus per cõcluſiones reſpõdebit. Tertius dubia mouebit.

Arti. 1. Nota. 1. ¶ Quantũ ad primũ/ notandum ꝙ ordo charitatis quo illud primo: iſtud ſcđo ⁊c. diligiť: in ꝓpoſito non dicit ordinẽ tẽporis: ſed ꝑfectionis. Põt aũt ꝑfectio illa dupliciter attẽdi: ſcʒ quantũ ad charitatis affectuʒ. i. actum charitatis elicitũ vel delectationẽ cõſequẽtẽ: vel quantũ ad effectũ. i. quantũ ad actũ imperatũ/ quo effect⁹ alicuius bñficij impẽditur amato: ⁊ illa ſe nõ neceſſario cõſequũtur: q: põt aliq̃s actu multũ intẽſo alicui impendere modicuʒ bonũ/ q̃lia ſunt bona corpis ⁊ fortune: q̃ minima ſunt ſm beatũ Aug. Et põt q̃s affectu remiſſo alicui velle impẽdi maxima bona ſcʒ beatitudinẽ ⁊ gratiã. Hic tñ noteñť dicta. s̃. diſt. xxvij. de exceſſu amoris vnius ſuꝑ aliũ: q: perfectio actus charitatis nõ debet hic attẽdi ſm intẽſionẽ actus gradualẽ ſimplr: ſʒ magis ſm appreciationẽ actus: vel q: fortior ⁊ firmior: ⁊ eſt pene idẽ: vt dictũ eſt loco quo ſupra.

Nota. 2. B ¶ Scđo notãdũ ꝙ ſm btm̃ Ambro. vt tãgit magiſter in textu: ordo diligẽdoꝝ ſic aſſignatur. Ait em̃ ſuꝑ Cañ. c. ij. ſuꝑ illud. Ordinauit in me charitateʒ. Multoꝝ charitas inordinata eſt: qđ in primo eſt: ponũt tertio vel quarto. Primo deus diligẽdus eſt. Secundo parẽtes: inde filij: poſt domeſtici: qui ſi ſint boni: malis filijs ſunt preponẽdi. Hoc in euangelio ad cuiuſlibet dilectionẽ ꝓpriũ ponit. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aĩa tua: ⁊ ex oĩbus viribus tuis: ⁊ proximũ tuũ ſicut teip̃m. Et inimicos nõ ex tota virtute: non ſicut teipſum: ſed ſimplr: ſufficit em̃ ꝙ diligamus: ⁊ nõ odio habeamus. Hec Amb. Que autoritas ꝑ ꝯcluſiones infra poſitas eſt declarãda.

Nota. 3. ¶ Tertio notãduʒ poſt ſanctũ Bonaueñ. ꝙ dilectio gratuita nõ ſemꝑ cõcordat dilectioni naturali: nã gratia qñq; currit cuʒ natura/ via cõſona: qñq; via oppoſita: qñq; via diuerſa. In hoc em̃ ꝙ hõ plus diligit ſe ꝙ̃ proximũ: cõcordat nature gr̃a. In hoc ꝙ plus diligit ſe ꝙ̃ deuʒ: nature repugnat gr̃a. In h̃ ꝙ̃ plus diligit filium ꝙ̃ patrẽ: currit natura diuerſa via a gr̃a: hoc eſt ꝙ gratia aduenięs in primo affectu ſeu dilectione/ quo homo plus ſe ꝙ̃ proximũ diligit: ordinẽ ſaluat. In ſcđo ſimpliciter mutat ⁊ facit hoiem deũ preponere ſibi. In tertio vero nouũ ordineʒ dat: q: facit te plus diligere parentẽ ꝙ̃ filiũ: ⁊ tñ illum affectũ ad filiũ nõ exterminat. Credo em̃ (ait ſanctus Bonauẽ.) ꝙ aliq̃s qui habet parẽtes ⁊ filios dũ mouetur affectu gratuite dilectionis: magis deſiderat parentũ ſalutẽ: ⁊ tñ affectu nature magis deſiderat filij ſanitatẽ. Ex illo ſequiť ꝙ inclinatio naturalis nõ eſt ſemper recta: neq; volũtas cõformans ſe inclinationi naturali/ eſt ſemꝑ recta. Inclinatio enim naturalis eſt ad cõſeruationẽ ſuppoſiti: etiã in tempore perſecutionis/ dũ pro chriſti noie moriẽdũ eſt: ⁊ voluntas tũc ſe cõformãs naturali inclinationi diſtorta eſt: ⁊ nõ recta. Itẽ appetitus ſenſitiuus naturalis eſt: q: nõ liber: ⁊ tñ manifeſtũ eſt ꝙ volũtas ſe illi cõformans frequẽter eſt vitioſa ⁊ nõ recta: ſed volũtas cõformãs ſe legi naure: hoc eſt principijs practicis ꝑ ſe notis q̃ ſm apoſtolũ ad Roma. ij. ſcripta eſt in cordib⁹ hoim. illa eſt recta. Et ad hunc ſenſum oportet trahere dictũ beati Tho. diſt. ꝑſenti. iij. ſcripto: qui eũ voluerit ſaluare: ⁊ ꝑ h̃ multa argumẽta cautus lector ſoluere põt. De hoc latius dictum eſt diſt. vj. libri. ij.

¶ Quantũ ad articulũ ſcđm eſt concluſio prima. Ordo debitus charitatis requiritur de neceſſitate ſalutis. Arti. 2. Cõcł. 1. C Probať: quia diligẽs nõ diligẽda: aut eque diligẽs qđ minus vel amplius diligẽdũ eſt: aut minus vel amplius: qđ eque diligendũ eſt: cõtra ordinẽ diligit: vt dicit Aug. ⁊ per cõſequẽs cõtra legem charitatis peccat. Tenet cõſequentia: quia lex ſiue preceptũ charitatis eſt maximũ preceptoꝝ a quo cetera depẽdẽt: ⁊ ideo tranſgreſſio eius eſt culpa mortalis. Antecedẽs ꝓbatur: q: nõ ſolũ actus charitatis: ſed etiã ⁊ ordo et modus eſt in precepto. Vñ dr. Diliges dñm deum tuũ ex toto corde tuo ⁊c. ⁊ proximũ tuũ ſicut teipſum. Itẽ ꝓbať concluſio autoritate magiſtri in textu. Peccat inquit q̃ prepoſtere agit. nã ſcire quid facias: ⁊ neſcire ordinẽ faciẽdi: non eſt ꝑfecte cognitiõis. Ordinis nãq; ignorãtia cõturbat meritoꝝ formã. Itẽ ſm Diony. ⁊ pħm. Bonũ eſt ex cã integra: malũ autẽ vnifariã. Ideo cuiuſcũq; defect⁹ circũſtãtie ineſſe debite reddit actũ vitioſum.

¶ Scđa cõcluſio. Cõcł. 2. Deus primo ⁊ pre oĩbus affectiue ⁊ effectiue eſt diligendus. Hec cõcluſio ſatis ꝓbata eſt. s̃. diſt. xxvij. Itẽ in deo eſt ratio bonitatis pleniſſima: q: bonitas infinita cui nulla ratio bonitatis creature cõparari põt: vtpote infinite excedens oẽm bonitatẽ creatã: ita etiã nullus actus ordinatus diligendi creaturã/ poteſt adequare in ꝑfectione dilectionẽ dei charitatiuã. Eſt ergo diligẽdus ſuꝑ omnem creaturã.

¶ Tertia ꝯcluſio. Cõcł. 3. D Omnia ex charitate diligenda citra deum/ eque ſunt diligẽda quantũ ad obiectum principale dilecto volendũ. Probatur cõcluſio: q: et nobis/ ⁊ proximis/ amicis et inimicis volendum eſt/ vt beatifice poſſideant deũ. Optanda eſt omnib⁹ gloria et gratia: vt vult beatus Aug. allegans illud apłi. Volo oẽs vos hoĩes eſſe ſicut meipſum. j. Corinth. vij. Et dixi notanter quantum ad obiectum principale: quia non ita oportet de obiectis ſecũdarijs/ ſcʒ medijs ad fineʒ: quia quantũ ad hmõi particularia bona poſſunt plus vel minus velle vni ꝙ̃ alteri: vt vni conuerſionẽ a malo: alteri conſeruationẽ in bono.

¶ Quarta concluſio. Cõcł. 4. E Quilibet charitatiue diligens plus debet diligere ſeipſuʒ charitate affectiua ⁊ effectiua ꝙ̃ quecũq; alia creata. Probatur ſm ſanctũ Bonaueñ. quia ſm rectũ ratiõis iudiciũ/ magis diligẽda eſt ſalus propria ꝙ̃ aliena: ⁊ bonũ propriuʒ ꝙ̃ proximi: ergo ⁊c. Conſequentia nota. Antecedẽs probatur: quia vnaqueq; res magis appetit perfectioneʒ in ſeipſa/ ꝙ̃ in ſuo ſimili: ⁊ ideo habens charitatẽ ꝑ eã plus appetit deũ vniri ſibi: ⁊ ſe in ip̃m ꝑ charitatẽ tẽdere: ⁊ in eo quieſcere: ꝙ̃ hoc appetat in alio. ¶ Si dicis: charitas nõ querit que ſua ſunt ſm apłm. j. Cor. x. ⁊. xiij. Dicendũ verum eſt tñ ſm glo. hoc eſt: nemo querit que ſua ſunt cum iactura aut ſcandalo ceteroꝝ. ¶ Aliter probat Scotus hanc cõcluſionẽ: quia vbi plures cõcurrunt ratiões dilectionis: maior eſſe debet dilectio: ſed principales rationes dilectionis ſunt vnitas ⁊ bonitas. In ſeipſo autẽ poſt rationem bonitatis infinite in quo perfectiſſima ratio bonitatis cõcurrit: eſt alia ratio maxima/ ſcʒ vnitatis que eſt perfecta idẽtitas. Quilibet em̃ naturaliter inclinatur ad ſuijpſius dilectionẽ poſt bonũ infinitũ: in quo eſt perfectiſſima ratio bonitatis. ¶ Aliter ꝓbat. Nã charitas ex hoc ꝙ eſt principiũ immediatũ tendendi in deuʒ actu recto; eſt principium volendi cuilibet voluntati po

tenti diligere deū/ꝙ diligat deū:⁊ in hoc eſt principium
reflectēdi ſup actꝰ illos quibꝰ tendit in deū:⁊ in hoc prin
cipiū volēdi cuilibet potēti diligere deuꝫ/ꝙ diligat deū:
cuiꝰ amor eſt ſibi gratꝰ vel nō diſplicēs:⁊ in h̄ eſt pncipiū
diligēdi ꝓximuꝫ:nā idem eſt habitus qui eſt principium
actus recti et reflexi. Inter oēs autē actꝰ eiuſdē rōnis tē
dentes in deū/ principiū immediatiſſimū reflectēdi ſup
actū quē elicit:eſt ille actus quo habēs charitatē diligit
deū:ergo poſt deū immediate vult q̇s ex charitate illud
diligere:quo tendit in deū:ſiue quo vult ſe diligere deū.
In volēdo ſe diligere deum diligit ſeipm ex charitate:q2
vult ſibi bonū iuſticie:ergo imediate poſt dilectionē dei
diligit ſe ex charitate. Hec Sco. Sed dictū illud Sco. ſi
intelligit de habitu infuſo ſuſtineri pōt:quia vt p̄dictuꝫ
eſt:vnus eſt habitus infuſus charitatis reſpectu omniū
recte diligibiliū:ſiue actus diligēdi ſe ⁊ proximū ſit actꝰ
reflexus ſiue rectus. Poſſum em̄ meritorie diligere ꝓxi
mū volendo ſibi remiſſionē peccatoꝝ:volēdo ſibi grām
ac cetera dona gratuita:immo ⁊ bona tēporalia/ ſanita-
tē/diuitias/vitā/ordinādo in finem vltimū actu recto:⁊
ad taleꝫ dilectionē inclinat habitus infuſus mediate vel
immediate ſm̄ duas vias. ſ̄. diſt. proxima poſitas. ¶ Si
v̄o intelligit de habitu acquiſito:ſic dictū ſuū non videt
habere veritatē:quoniā vniuerſaliter habitus diuerſoꝝ
actuum ſpecie diſtinctoꝝ etiā ſpecie diſtinguunt. Actus
autē rectus et reflexus ſpecie diſtinguūtur:cū ſint obie-
ctorum ſpecie diſtinctoꝝ. ¶ Verū quia actus rectus eſt
tam actus reflexi ſicut obiectum cognitionis ſue:ita ha-
bitus actus recti:quia eſt cauſa cauſe (puta actꝰ recti qui
eſt cauſa actus reflexi) aliquo modo eſt cauſa mediata
actus reflexi:nihilominus actus reflexus frequentatus
generat habitū immediate ad actum reflexum inclinan-
Cōcl. 5. F tem ſpecie diſtinctū ab habitu actus recti. ¶ Quinta cō
cluſio. Scđm ordinē gratuite dilectiōis preponēdi ſunt
parentes filijs:⁊ quantum ad amoreꝫ affectiuū ſimul et
effectiuū. Intelligenda eſt autē hec cōcluſio ſicut ⁊ pre-
cedens/ceteris paribus quantū ad effectiuū amoreꝫ ſcꝫ
beneficij exhibitionē. Nā in caſu neceſſitatis extraneus
preferēdus eſt ſibiipſi/parētibus/ filijs ⁊ ꝓpinq̇s. Pro
batur cōcluſio:quia memoria beneficioꝝ receptoꝝ pro-
pter virtutē gratitudinis auget amorē gratuitū. Nā vir-
tutes morales nō opponūtur charitati: ſed magis ꝑ eaꝫ
formātur:⁊ actū charitatis reddunt perfectiorē. Nā actꝰ
a pluribꝰ virtutibus ꝓcedens perfectior eſt: q̄ ſi ab vna
ſola ꝓcederet:ſed plura beneficia accipiūt filij a parenti
bus ⁊ maiora q̄ ecōuerſo: quia eſſe naturale nutritionē
⁊ diſciplinā que parētes nō recipiūt a filijs:ergo ⁊c. Nec
impedit ꝙ filij naturaliter plus diligunt a parētibus:q2
ſunt quaſi aliquid parentū:quia (vt dictum eſt notabili
iij.) dilectio naturalis nō ſemper cōcordat dilectiōi gra-
Cōcl. 6. G tuite. ¶ Sexta cōcluſio. Dilectione gratuita magis dili-
gendi ſunt ꝓpinqui ceteris paribus q̄ remoti. Probat:
quia vbi plures cōcurrūt rationes diligēdi vel potiores
ibi dilectio debet eſſe maior:ſed in ꝓpinquis cōcurrit ma
ior cōiunctio ⁊ vnio q̄ remotis:tum quia intenſius ſm̄
appreciationē diligunt:tum quia pluribꝰ rationibus di-
ligunt:ergo ceteris paribꝰ magis ſunt diligendi iſti q̄ il
li. ¶ Ad intelligendū in particularioribꝰ charitatis ordi
nē aduertendū/ꝙ multe ſunt rationes diligēdi. Prima
⁊ principaliſſima eſt bonitas rei:que perfectiſſima eſt in
deo:quia infinita:ideo deus ſimpliciter ſuper oīa diligē
dus:vt dictū eſt:ſine hac rōne nihil eſt diligibile:ideo cō
muniter ponitur bonū eſſe obiectū volūtatis. Poſt hāc
potior ratio eſt vnitas amantis ad amatū. Et hec multi-
plex. Quedā identitatis:⁊ hec perfectiſſima in amante
ad ſeipſum:ideo ſepſum plus alijs diligit. Quedā origi-
nis:quia vnus ab alio:ſicut filius ⁊ pater:vel ab eodem
tertio/ſicut ceteri ꝯſanguinei. Quedā cōicabilitatis ſm̄
varias ſpecies cōicatiōis in natura/in vna patria/in vna
domo/in vno officio/in vna ſocietate/in virtute/in gra-
tia/in expectata beatitudine:⁊ ſic de alijs q̄ plurimis. Et
ſm̄ ꝙ plures vel potiores rationes cōitatis ſimul cōcur
rūt in vno diligibili:ſm̄ hoc magis diligendū eſt affecti-
ue. Et quia maiorē affectū ſequitur maior beneficētie ef-
fectus ceteris paribꝰ.i.ſi fuerit equa neceſſitas nō maior
in vno q̄ in alio etiā magis diligenduꝫ eſt effectiue. Nec
ſola vnitas amantis et amati:ſed etiā vnitas alicuius ad
amatū ratio eſt diligēdi:vnde diligēs amicū/diligit om-
nia cōiuncta amico:⁊ ſm̄ hoc grā per quā quis vnit deo
ſumme dilecto:ratio eſt gratuite dilectionis. Et quia he
rōnes ſunt etiā rōnes naturalis dilectionis:⁊ in his grā
nō diſcordat nature:ideo ſunt etiā cuꝫ gratia rōnes gra-
tuite dilectionis:⁊ ſm̄ hoc dilectiones habēt ſe vt exce-
dens ⁊ exceſſa:vt quandoqꝫ dilectio ꝓpinquoꝝ excedit
dilectionē extraneoꝝ. Quādoqꝫ excedit:vt qn̄ in extra-
neis alie rōnes cōcurrūt que nō inueniūtur in ꝓpinq̇s:
vt bonitas iuſticie:ſm̄ ꝙ Amb. dicit: ꝙ domeſtici ſi ſint
boni:malis filijs ſunt preponēdi. Et ſm̄ hoc pleriqꝫ cuꝫ
queritur:quis quo magis ſit diligēdus:ſub diſtinctione
reſpōdent:maxime dū in his que adinuicē cōparātur:di
uerſe rationes diligēdi reperiūtur. Queādmodū regu-
lariter tenet beatꝰ Tho. vii. ij. ij. q. xxvj. arti. vij. vbi ſatis
clare materiā hanc ꝓſequitur querit: vtrum magis dili-
gendi ſint cōiunctiores q̄ meliores. Reſpōdet in effectu
ꝙ actꝰ diligēdi ꝓportionari debet obiecto ⁊ agēti. Obie
ctum charitatiue dilectionis eſt deus:agēs eſt diligens.
Actus ergo charitatis quantū ad obiectū ſequitur com
parationē eius quoad deū:vt ſcꝫ ei qui eſt deo ꝓpinqui
or maius bonū ex charitate velimus:⁊ hoc ad charitatē
pertinet:vt velit iuſticiam dei ſeruare:ſm̄ quā meliores
perfectius beatitudinē participant. Sed intēſio dilectio
nis eſt attendenda per cōparationē ad ipſum hoīem qui
diligit:⁊ ſm̄ hoc illos qui ſunt ſibi ꝓpinquiores intēſio-
ri affectu diligit ad illud bonum ad qđ oēs diligit: q̄ me
liores ad maius bonū. ¶ Septima cōcluſio. Gratuita di Cōcl. 7. H
lectione magis ſunt diligendi extranei boni q̄ ꝓpinqui
mali:ſecus tamē dilectione naturali. Probatur cōcluſio
pro prima parte:quia ratio dilectiōis gratuite magis lo-
cum habet in extraneis bonis q̄ ꝓpinquis malis: ergo.
Cōſequentia nota.⁊ antecedēs ꝓbat: quia tota ratio di-
ligēdi creaturā gratuite eſt:quia deꝰ vult eas a nobis di-
ligi:vt. ſ̄. diſt. p̄cedenti (de obiecto adequato charitatis
qđ eſt deus: ⁊ quicq̇d deus vult ꝓpter ſe a nobis diligi
natū participare nobiſcū in beatitudine) dictū eſt. Sed
deus magis vult a nobis diligi quos ipſe magis diligit:
magis auteꝫ diligit bonos q̄ malos. Maior patet:quia
vult nos ſibi cōformare in volito nobis noto: ſed notuꝫ
eſt ꝙ bonū magis diligit q̄ malū. Hoc ergo volēdo/ ma
his diligimus bonū q̄ malū:quia maius bonū eis volu
mus/dilectionē ſcꝫ dei q̇ eſt ſibi maximū bonū. Item bo
nus extraneus eſt coniunctior deo q̄ malus ꝓpinquus:
ergo ⁊c. Tenet cōſequentia:quia magis vnitus dilecto/
magis eſt diligēdus ꝓpter deū. Antecedens eſt manife-
ſtū. Pro ſcđa parte probatur:q2 maior eſt vnio ꝓpinqui
ad diligendū q̄ extranei. Dilectio aūt naturalis vt pluri
mū ſequit vnionē amati ad amatū. ¶ Octaua cōcluſio. Cōcl. 8.
Magis diligēdus eſt proximus q̄ propriū noſtrum cor
pus. Probat cōcluſio:q2 illud magis eſt ex charitate di-
ligendū in quo eſt plenior ratio diligibilis. Conſociatio
aūt in beatitudinis participatiōe eſt partialis ratio dile-
ctionis charitatiue. Et iſta eſt plenior in proximo q̄ cor-
pore noſtro ꝓprio. Et cetera ſunt paria:cū corpus nō ſit
efficax beatitudinis/niſi per redundantiam. Proximus
v̄o capax eſt beatitudinis formaliter: vt. ſ̄. dictū eſt diſt.
ꝓxima. ¶ Vltima cōcluſio. Neceſſitas obſeruantie ordi Cōcl. 9.
nis in dilectione gratuita ſm̄ cōcluſiones premiſſas eſt
moderāda. ¶ Quantū ad tertiū articulū eſt primuꝫ du- Arti. 3.
biū vtrū ordo ille charitatis remaneat in patria. Reſpō Dub. 1.
detur breuiter ſm̄ beatū Tho. ij. ij. q. xxvj. arti. xiij per ali I
quas ꝓpoſitiones ſententiā ſuam ſummādo. ¶ Prima. ꝓpō. 1.

Neceſſe eſt ꝙ ordo charitatis maneat in patria quantuꝫ
ad dilectionẽ dei pre oĩbus ⁊ ſup oĩa: ita ꝙ deus plus ſe/
ipſo ⁊ oĩbus diligat̃ quantũ ad bona ipſi volita: ⁊ quan
tũ ad actꝰ diligẽdi appreciationeꝫ/firmitatẽ/eſſentialem
perfectionẽ ⁊ intẽſionẽ. Probatio: q2 ibi ꝑceptũ dilectio
nis dei ſup oĩa quãtũ ad oẽs cõditi ones/ꝑfectiſſime im/
plebit̃: ⁊ beatꝰ ꝑfecte eo fruet̃: ⁊ ſic arctiſſimo amore ſibi
vniet̃. Hic aũt actus dilectiõis intẽſiſſimus eſt graduali/
ter: ꝑfectiſſimꝰ eſſentialiter: firmiſſimus ⁊ ſumme appre
ciatus/cõparãdo eũ ad actꝰ dilectiõis cuiuſcũqꝫ alterius
a deo/ſcꝫ ſuiipſiꝰ ſiue alteriꝰ: nõ ad actꝰ fruitionis aliorũ
beatoꝝ: q2 illi in diuerſis beatis nõ ſunt eiuſdẽ intenſio/
nis. Jn domo eĩn pa.m.mã.m.ſunt.i.diuerſitas premioꝝ
2 eſſentiale aũt premiũ ſunt viſio ⁊ fruitio. ¶ Scđa ꝓpo/
ſitio. Licꝫ beatus quilibet plus ſeipm diligat ꝙ̃ ꝓximuꝫ
quãtũ ad actus diligẽdi intenſionẽ: magis tñ diligit bea
tiorẽ ſe quantũ ad eſſentialis beatitudinis ⁊ bonoꝝ pa/
trie participationẽ. Prima pars ꝓbat̃: q2 intẽſio actꝰ dile
ctionis ꝓuenit ex parte ſubiecti diligẽtis: ⁊ ad h̃ cõfert̃ a
deo vnicuiqꝫ donũ charitatis: vt primo quidẽ mentẽ ſuã
in deũ ordinet: qđ pertinet ad dilectionẽ ſuiipſiꝰ. Secun
dario ṽo velit ordinẽ alioꝝ in deũ: intẽſius ꝙ̃ vult beati/
tudinẽ ꝓpriã per quã vnit̃ deo ꝙ̃ beatitudinẽ alteriꝰ bea
ti. Pars ſcđa ꝓbatur: q2 beatꝰ plus diligit meliores ſe ꝙ̃
ſeipm: ⁊ minus/minus bonos. Volet eñ quilibet beatꝰ
vnũquẽqꝫ habere qđ ſibi debet̃ ſm diuinã iuſticiã/pro/
pter perfectã cõformitatẽ volũtatis beatoꝝ cũ volũtate
diuina. Nec tũc erit tẽpus ꝓficiẽdi per meritũ ad maius
premiũ: ſicut nũc accidit qñ hõ poteſt melioris virtutẽ ⁊
premiũ deſiderare: ſed tunc voluntas vniuſcuiuſqꝫ ſiſtet
infra hoc qđ eſt determinatũ diuinitꝰ. Volendo aũt bea
to cuilibet gradũ beatitudinis ſue quantũ ad bonũ voli
5 tũ/plus diligit beatiorẽ ꝙ̃ ſeipm ⁊ minus beatũ. ¶ Ter
tia ꝓpoſitio. Quantũ ad ordinẽ proximoꝝ adinuicẽ ſim
pliciter q̇s magis diligit meliorẽ. Probatur: q2 tota vita
beata cõſiſtit in ordinatiõe mẽtis in deũ: vñ totꝰ ordo di/
lectionis obſeruabit̃ per cõparationeꝫ ad deũ: vt ſcꝫ ille
magis diligat̃ ⁊ ꝓpinquior ſibi habeat̃ ab vnoquoqꝫ q̇
eſt deo ꝓpinquior. Ceſſabit eñ tunc ꝓuiſio q̃ eſt in p̃ſen
ti vita neceſſaria: qua quiſqꝫ tenet̃ magis ſibi cõiunctis
prouidere de vite neceſſariis/doctrina vel diſciplinis: ꝙ̃
nõ cõiunctis: rõne cuius in hac vita ex ipſa inclinatione
charitatis/hõ plus diligit ſibi cõiunctũ: cui magis tenet̃
4 impẽdere charitatis affectũ. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Bea/
tus in patria pluribꝰ modis diliget ꝯiunctũ ꝙ̃ extraneũ.
Probat̃: q2 nõ ceſſabũt ab animo beati honeſte dilectio
nis cauſe: q̃les ſunt ꝓpinquitas generis ⁊c. Jncõparabi
liter tñ prefert̃ ratio dilectiõis: que ſumit̃ ex ꝓpinquita/
Dub.2. te ad deũ. ¶ Scđo dubitat̃ de tribꝰ gradibus charitatis
L: quos ponit magiſter in fine diſt. quõ inter ſe diſtinguan
tur: hi ſunt charitas incipiẽs: charitas proficiẽs: ⁊ chari
tas ꝑfecta. ¶ Pro rñſione notandũ ꝙ gradus iſti chari
tatis accipiunt̃ ſm augmentũ charitatis. Nã charitas et
quelibet virtus (nõ ſtatim nata) perfecta eſt: nã ſm bea
tũ Grego. homel. xv ſup Ezech. Nemo repẽte fit ſummꝰ
ſed in bona cõuerſatione animi vnuſq̇ſqꝫ inchoat vt ad
magna ꝑueniat. Alia eñ ſunt virtutũ exordia: aliud ꝑfe/
ctus: aliud ꝑfectio. Et beatꝰ Aug. ſup epiſtolã Joh. ⁊ ha
bet̃ in lr̃a. Nunq̇d mox vt naſcit̃ charitas ꝑfecta eſt: imo
vt ꝑficiat̃/naſcit̃: cũ fuerit nata nutrit̃: cũ fuerit nutrita
roborat̃: cũ fuerit roborata ꝑficit̃: nõ autẽ diſtinguunt̃ il
li gradus/quaſi inter eos nõ ſit mediũ/inter initiũ/me/
diũ et finẽ. Nã charitas tẽdens ad perfectionẽ cõtinue ꝑ
ſui intenſionẽ creſcit: ⁊ ſemꝑ tẽpore ſui cremẽti ꝓ quoli/
bet poſteriori inſtãti maior eſt ꝙ̃ in priori. Sed diſtingui
tur in ordine ad certos effectꝰ principales: quos operat̃
in habẽte eã dũ tendit ad perfectionẽ: nec ſit quantũ ad
illos effectꝰ tñ: quin in quolibet gradu etiã aliq̇d officii
alterius gradus qñqꝫ exerceat̃: licꝫ minus p̃ncipaliter.
Et ſm hos gradus etiã triplex ſtatus hoĩm deo placen/
tium ⁊ ſeruientiũ nominantur: quoꝝ alia ⁊ alia ſunt offi
cia ⁊ ſtudia cõuerſandi. Hi ſunt ſtatus incipiẽtiũ/ꝓficiẽ
tiũ/⁊ ꝑfectoꝝ. Jncipiẽti cũ in eo naſcit̃ charitas: incũbit
principaliter a pctõ recedere: ⁊ eiꝰ reliquiis ſcꝫ vitioſis
habitibꝰ ⁊ cõcupiſcẽtiis (q̃ adhuc militãt in eo: ⁊ in ꝯtra
riũ charitatis fortiter mouẽt) diligẽter reſiſtere: ne acq̇/
ſita charitas corrũpat̃: ſed foueat̃ ⁊ nutriat̃. Hoc auteꝫ
fit operibꝰ penitẽtie/cõtritione/cõfeſſiõe ⁊ ſatiſfactiõe:
q2 et ſtatus incipientiũ eſt ſtatꝰ penitẽtiũ: ⁊ licꝫ ſic agẽdo
etiã creſcãt ꝑ hmõi opera in ṽtute: p̃ncipalis tñ eoꝝ ſolli
citudo eſt: nõ quõ creſcãt: ſed quõ peccatis reſiſtãt. Et
hic labor p̃cipit̃ incipiẽtibꝰ Hiere. iiii. Nouate vobis no
uale ⁊ nolite ſerere ſuꝑ ſpinas. Circũcidimini ⁊ auferte
preputia cordiũ veſtroꝝ. Nouat̃ nouale per cõtritionẽ:
euellunt̃ ſpine ꝑ cõfeſſionẽ: auferunt̃ cordis preputia vi
tioꝝ ꝑ ſatiſfactionẽ. Ad idẽ eſt illud Eccli. xvii. Cõuerte
re ad dñm ⁊ relinque pctã tua ꝑ verã cõtritionẽ: precare
ante faciẽ dñi/per purã confeſſionẽ: ⁊ minue offendicu/
la ꝑ diligẽtẽ ſatiſfactionẽ. ¶ Priuſꝙ̃ aũt aliquãtulũ cre/
uit charitas: ⁊ decreuerũt cõcupiſcẽtie ⁊ vitia impugnã/
tes: vt iam non ſic acriter/fortiterqꝫ impugnẽt: ſuccedit
ſcđm ſtudiũ ⁊ cura ad h̃ principaliter tẽdens vt ꝓficiat
in gr̃a ⁊ virtutibꝰ: ⁊ h̃ ꝓficientiuꝫ eſt: nõ tñ ita ꝓficiẽtes
virtutũ profectũ intẽdunt: vt contra demonũ oppugna
tiones defenſionis gladiũ deponãt. Sicut figuratũ eſt
in edificatione hieruſalẽ ab eſdra ⁊ zorobabel: de quibꝰ
ſcribit̃ Neemie. iiii. ꝙ vna manu edificabãt ⁊ altera tene
bant gladiũ: principalius opus fuit edificare: tenebatur
tñ gladius ad obuiandũ impugnationibꝰ inimicorũ. Ho
rum ergo ſollicitudo eſt per opera virtutũ acquirere vir
tutes ⁊ ornare animã ſuã in templuꝫ beneplacens dño.
¶ Fortificata ṽo ſic charitate ac virtutibꝰ roboratis: qui
bus ligãtur paſſiones: et humanus quietatur animus:
ſuccedit tertiũ mentis ſtudiũ ad hoc principaliter inten/
dẽs: vt dimiſſis creaturis/ſoli deo inhereat cõtemplatio
ne et amore quãtũ vite p̃ſentis neceſſitas patit̃ et admit/
tit. Et quidã alii duo gradus pro obiecto habuere crea/
turas. Primus vitia expugnãda: ſcđs virtutes acquiren
das: ambo deũ finẽ. Sed gradus ille tertius: qui ſolum
perfectoꝝ eſt: habet deũ nedum pro fine ſicut duo prio/
res: ſed etiã pro obiecto immediato: q2 eoꝝ opus eſt con
tẽplari diuinas perfectiones: ⁊ feruentiſſimo amore ſoli
deo inherere cũ cõtẽptu oĩm tẽporaliũ ⁊ terrenoꝝ. Nec
tñ ita quiete p̃nt his inherere: qñ licꝫ nõ a carne vel mun
do oĩno nõ tentent̃ vel modice: tñ malignoꝝ inuidia ſpi
rituũ ⁊ illos attẽtet illaqueare: ad cuius fraudes et ipſi
habent attendere: ſicut in abraam ſignificatũ eſt Gene.
xv. Hic tanꝙ̃ perfectus natale ſolum reliquit: dño perfe
cte adheſit. Hic in ſignũ perfectionis vtriuſqꝫ vite/acti/
ue ⁊ cõtemplatiue/ſacrificiũ dño ex terreſtribꝰ animali/
bus ⁊ celi volucribꝰ iunxit: ſed diuiſis hoſtiis deſcende/
rũt volucres ad ſacrificioꝝ rapinã: improbas ſcꝫ cogita/
tiones ſuggerẽtes ⁊ imiſſiones ꝑ angelos malos quos
abraam abigebat. Quẽadmodũ latius declarat venera/
bilis Hugo in libel. de triplici holocauſto. Et ꝑ hoc pa/
tet reſponſio ad dubium. Diſtinctio. xxx.

DIſtinctione. xxix

magiſter egit de charitatis ordine. Jn
hac diſt. xxx. agit de eiꝰ merito in dilectio
ne amicoꝝ ⁊ inimicoꝝ cõparatione. Col
ligit̃ itaqꝫ ſentẽtia lr̃alis textꝰ in his tri/
bus concluſionibus. ¶ Prima. Dilectione amicoꝝ tñ/
melior eſt dilectio amicoꝝ ſimul ⁊ inimicoꝝ. ¶ Secun/
da. Si alio actu amicus: alio diligit̃ inimicꝰ: dilectio ami
ci eſt melior/quia feruentior: ſi vno hic: inde melior vn/
de ardentior. ¶ Tertia. Diligere inimicos oĩbus eſt pre
ceptũ generaliter: licet perfecte diligere vſqꝫ ad benefi/
cioꝝ exhibitionẽ conſilii ſit et perfectoꝝ ſpecialiter. Has
latius ꝓſequitur magiſter in textu. Queſtio vnica.
Circa hanc

A Circa hāc diſtinctio
nem queritur : vtrū dilectio gratuita: que de
neceſſitate precepti impendiť inimico: ſit ma-
gis meritoria/ꝙ̄ ea q̄ reddiť amico. ¶ Que-
ſtio hec: que vnum p̄ſumit.ſ.ꝙ dilectio gratuita inimici ſit
de neceſſitate precepti.et querit an ſit magis meritoria ꝙ̄
dilectio amici: determinabiť tamen tribus articulis: quo-
rum primus premittet terminoꝝ declarationes. Secūdus
ſubiunget reſponſiuas cōcluſiones. Tertius mouebit ali-
Artic. 1. quas dubitatiōes. ¶ Quantū ad primū notandū/ꝙ ly ini
Nota. 1. mico in titulo queſtionis nō accipiť vt appellet ſuā ratio-
nem: licet ſequať verbū/impēdiť: quod in ꝓpoſito impor-
tat actū animi interiorem: q̄a valet tantū que impendiť ini
mico.i.qua diligiť inimicus. Non em̄ q̄rit queſtio vtrū dile
ctio inimici ſub ratiōe inimici vel inquātū inimicus eſt: ſit
diligendus de neceſſitare precepti. Certū em̄ eſt ꝙ inimicꝰ
ſub illa ratione nō eſt diligendus: quia malum nō eſt dili-
gendum. Inimicus autem vt talis malus eſt: nō tantū pri-
uatione boni: ſed habitu poſitiuo vitij : ſicut iniuſtus non
tantū dicitur q̄ caret habitu iuſticie: ſed q̄ habet habitū in
iuſticie ꝯtrariū habitui iuſticie cauſatū ex actibus iniuſtis
vt habetur ex commen. Boe. ſuꝑ predicamēta qualitatis:
et hoc modo ſicut amicitia cōnotat bonū virtutis in ama-
to cōueniens actui virtutis in amante: ſic inimicitia cōno-
tat malum vitioſum in inimico diſcōueniens bono qđ eſt
in eo cui eſt inimicus. hoc eſt dictu: amicus cōnotat actum
virtutis.ſ. dilectionē in amāte/quo tendit in amatū ꝓpter
virtutē amati. Inimicus cōnotat actū odij vitioſum inimi
co/quo odit eum cui eſt inimicus ꝓpter bonū virtutis qđ
eſt in eo: nam q̄ odit vitium alterius nō eſt inimicus. Ini-
micus ergo inquātū talis eſt malus ⁊ vitioſus: et per con-
ſequens nullo modo vt ſic diligendus. hoc em̄ modo vir-
tuoſe odiuit inimicum qui dixit. Deficiāt peccatores a ter
ra: ⁊ iniqui ita vt non ſint. Et q̄ dixit. Verte impios et non
erunt. Prouerb. xij. Sed querit de inimico ſm rationē aliā
id eſt q̄rit de homine q̄ inimicus eſt: an neceſſario ſit diligē
Nota. 2. B dus non vt inimicus: ſed vt homo. ¶ Secundo notandū
ꝙ de precepto dilectionis dupliciter poſſumꝰ loqui.ſ. poſi
tiue et ꝑ modū actꝰ eliciendi: vel q̄ſi ꝓhibitiue ꝑ modū actꝰ
contrarij arcēdi. Precepta autem affirmatiua magis obli-
gant ne contraria eis fiant: ꝙ̄ ꝙ actus poſitiui circa prece-
pti materiā eliciank. Gratia exempli. Preceptum de parē-
tū honore magis obligat ne parētes inhonorenť ſeu blaſ-
phemenť/ꝙ̄ ꝙ actus honorationis eis impendatur : quia
ad primū obligant ſemper et pro ſemper. Non ſic ad ſecun
dum: ſed tantū pro aliquādo. Loquēdo igitur de primo in
tellectu: vt diligere accipiť pro non odire: duplex bonū eſt
quod poſſum non odire inimico: ſcilicet bonum ſpirituale
quo natus eſt attingere deū vel bonū. Aliud eſt indifferēs
quod poteſt ad illud ordinari: ⁊ etiam poteſt ad oppoſitū
ordinari. De primo genere ſunt actꝰ amoris dei amicitie: vt
eſt in ſe bonū honeſtū: etiā cōcupiſcere vt deū/vt bonū cō
modū ſibi. Item viuere vita ſpirituali ſcꝫ vita gratie. Item
audire p̄dicatiōes/correptiōes/inſtructiōes: per quas con
uertať ad deū diligendū et ſimilia. De ſecūdo genere ſunt
viuere vita corporali: ſanū eſſe: diuitē eſſe: fortē eſſe: poten
tem ⁊c̄. Valent etiā ad ꝓpoſitū dicta diſt. xv. huius. q. j. de
volūtate ſimpliciter et cōditionata: hic tamē ꝓpter breuita
tem nō repetunť. ¶ Tertio notandū ꝙ actū eſſe meritori-
Nota. 3. C um ex duobꝰ depēdet: vt dictū eſt in. ij. diſt. xxvij. ſcꝫ a gr̄a
⁊ li. ar. hoc eſt a volūtate libere ſm inclinationem gr̄e actū
eliciēte. Sic ⁊ quātitas meriti ex eiſdē depēdet ſcꝫ ex quāti
tate gr̄e et conatꝰ libe. arbi. Quāto em̄ maiori conatu ⁊ fer
uore volūtas elicit actū ſm inclinationē gr̄e: tāto actꝰ erit
intēſior: ⁊ ex hac parte magis meritorius: ſic etiā quāto eli-
citur ab intēſiori gr̄a: tanto ex alia ꝑte eſt magis meritoriꝰ
Nec tamē intenſio gr̄e et intēſio actꝰ meritorij neceſſario ſe
conſequūtur: q̄a gr̄a ſicut ⁊ q̄libet alius habitus: licet incli
nent voluntatem; nō tamen eā neceſſitāt; ſed ſicut eſt in li-
bertate arbitrij actū elicere ſm inclinationē gratie vel non:
ita etiā eſt in eius libertate elicere actū tāto vel maiori aut
minori conatu ſeu feruore: et ita intenſum vel remiſſum: ſi
cut enim actus quantū ad ſubſtantiā eius dependet a ſola
volūtate : ita etiā quātū ad eius intenſionē: licet quātū ad
rōnē meriti depēdet ex vtroq̄ꝫ : gr̄a ſcꝫ et voluntate libere
ſm inclinationē gratie actū eliciēte : licet p̄ncipalius a gra
tia ꝙ̄ a voluntate : vt ibi ſupradictū eſt. Ideo ſi duo actus
eiuſdē intenſionis dependēt a diſparibꝰ gratijs quantū ad
gratie intēſionē: ille erit magis meritorius q̄ dependet ab
intenſiori gratia. Similiter ſi ab eadem gr̄a eliciūtur incli-
natiue actus diuerſe intenſiōis: actus intenſior erit magis
meritorius ꝓpter maiorem volūtatis conatū in eliciendo
actū ſm inclinationē gratie ⁊ charitatis. Sit actus remiſſi
or aſſiſtēte intenſiore gratia/alius intenſior cū minore gra-
tia: illi actus habēt ſe adinuicē vt excedētia ⁊ exceſſa: ita ꝙ
qu libet ex aliqua ꝑte excedit aliū: ⁊ ab alio ex ꝑte alia exce
ditur. Ex parte gr̄e excedit q̄ ex maiori gr̄a eliciť. Ex parte
conatꝰ libe. arbi. que fuerit gradualiter intēſior. ¶ Quan-
tum ad articulū ſecundū/eſt cōcluſio prima. Dilectio gra- Artic. 2.
tuita p̄mo modo ꝓ nō odire accepta quātū ad bona primi Cōcl. 1. D
generis eſt inimico de neceſſitate p̄cepti impendēda. Pro
batur: q̄a nō poſſum ſine p̄cepti trāſgreſſiōe nolle inimico
dilectionē dei: neq̄ꝫ in via: neq̄ꝫ in termino: et ꝑ conſequēs
nec alia ad diligendū deū neceſſaria: ergo concluſio vera.
Antecedēs ꝓbať: q̄a nō ſtat cū dilectiōe dei nobis p̄cepta/
nolle eū condiligi ab alio: cuius dilectio neſciť ei diſplice-
re: et hoc condiligi/ſiue in ratiōe honeſti ſiue ꝓpter ſe ſiue
in ratiōe boni cōmodi eiꝰ. Item inimicꝰ eſt ꝓximꝰ noſter: er
go tenemur eū diligere ad eadē bona ad que noſipſos dili
gimus. Et per cōſequēs nō poſſumꝰ ei velle cōtraria. Nō
autē inimicus noſter ſit noſter proximꝰ: patet ſupra diſtin.
xxviij. poſſumus em̄ ſibi impendere bona: et eſt capax no-
biſcū eterne beatitudinis. ¶ Sc̄da concluſio. Dilectio ini Cōcl. 2.
mici gratuita p̄mo modo accepta quantū ad bona indiffe
rentia nō eſt ad ſalutē neceſſaria. Probatur cōcluſio: quia
poſſum illa bona indifferentia ſecūdi generis nolle inimi-
co: ergo. Cōſequētia nota. Antecedēs probať: q̄a ordinate
poſſum talia odire ſiue nolle mihi: multo ergo magis ini-
mico. Item inimicꝰ poteſt ordinate illa nolle ſibi: quecūq̄ꝫ
aūt poteſt ordinate nolle ſibi: etiā ego poſſum eadem ordi
nate nolle ſibi. Aſſumpta patēt: quia poſſum mihi nolle di
uitias vel ſanitatem ⁊ neceſſaria oia ad vitam corporalem
Et hoc ordinate dupliciter. Vel cōtēnendo ea volūtate ꝓ-
pter deū. Vel volūtate antecedente volendo deū ea infli-
gere mihi ꝓpter peccata mea. Vel volūtate cōſequente (ſi
fuerit mihi inflicta) acceptando ea/et gaudēdo de eis infli
ctis. Tot modis poſſum etiā alij velle talia mala. Vn̄ poſ-
ſum velle inimico pauꝑtatem voluntariam: ⁊ ita velle eū
carere diuitijs. Itē poſſum velle mala temporalia ſibi infli
gi a deo pertinētia ad eius correctionē et emendationē. Si
etiā ſint inflicta poſſum velle ea/approbando iudiciū diui
num ⁊ cōgaudendo eis. Et generaliter ſi credo eū ꝑ cōmo
da extrinſeca temporalia pctā ꝯtinuare: ac pctm̄ pctō ſuꝑ-
addere: poſſum illa ſibi odire et nolle: ⁊ oppoſita ei velle ꝑ
que emendeť: ⁊ quātū ad hoc pariformiter dicendū eſt de
bonis fortune et bonis corporis. Hec oia Sco. ¶ Tertia Cōclo. 3. E
ꝯcluſio. Nō eſt volēda inimico ſimpliciciter ⁊ ſine ꝯditiōe
extinctio corꝑalis vite. Probať: q̄a nullꝰ poteſt velle inimi
co ablationē facultatis penitētie: vel diligēdi deū et cōuer
ſionis vite: quia hoc eſſet nolle ei ſpiritualia bona: cōtra cō
cluſionē primā. Sed volēs inimico extinctionē vite ⁊ mor
tem corꝑalē: vult adēptionē facultatis penitentie ⁊c̄. ergo
Cōſequentia nota cū maiore. Minor patet: q̄a poſt mortē
nō eſt penitētie locus: nec cōuerſio ad diligendū deū et ad
emendationē pctōꝝ: ſicut poſt ablationē ſanitatis ⁊ bono
rū fortune: quoꝝ ablatio nōnunq̄ꝫ eſt occaſio cōuerſiōis et
penitētie. Nūq̄ꝫ aūt ablatio vite corꝑalis: per quā ſimplici-
ter excludiť a poſſibilitate ꝯuerſiōis ⁊ diligēdi deū. Dictū
eſt notanter in cōcluſiōe volenda ſimpliciter ſine cōditiōe

quia cū cōditiōe:ſiue volūtate cōditionata poteſt q̄s velle
mortē inimici:immo etiā nō offendētis ꝓximi:tamen mali
puta ſi credat finaliter eū futurū malum: et tūc poteſt ſibi
optare mortē:vel vt det locū ſanctis q̄s impedit: vel ne ad
dat pctā peccatis: propter q̄ poſt mortē acrius puniaꝛ. He
due cauſe colliguntur ex legēda beate Anaſtaſie q̄ ſcripſit
ſancto Criſogono de viro ſuo publio: vt ſi deus ꝓuiderit
eū in infidelitate ſua finaliter permanſurū: iuberet eum da
re locū ſanctis. Hec quoad primū. Et ſeq̄tur quoad ſecun⸗
dum:q̄a melius eſt ei animā exhalare:ꝙ filiū dei blaſphe⸗
mare. ¶ Sed forte q̄s replicaret. Iudex in cauſa criminali
poteſt iuſte ſentētiare cōtra criminoſum. Et ſimiliter actor
in eadē cauſa poteſt licite agere cōtra eū. Vterqꝫ ergo po⸗
teſt velle effectū illiꝰ ſententie q̄ eſt occiſio rei: vt poſſet ex
canonibꝰ deduci. Similiter ſi q̄s impediat eccleſiā dei: vel
quantū in ipſo eſt impediat bonū ꝯmune:q̄a pacē eccleſie
Et quia bonū cōmune magis eſt diligendū/ꝙ bonū priua
tum vnius ꝑſone:ergo ſi nō poſſunt ſtare ſimul: volendum
eſt bonū ꝓuatū nō eſſe:vt ſalueꝛ bonū ꝯmune. Nā delictū
ꝑſone nō debet in detrimētū eccl'ie redūdare. de re.iu.li.vj
¶ Reſpōdet ad illa Sco. diſt. preſenti:ꝙ in omnibus iſtis
caſibus illud ꝓpter qđ mors inimici eſſet aliquātulū voli⸗
ta eſt ſimpliciter nolitū. Teneꝛ eñ iudex in cauſa: et ſimili
ter actor/nolle eū eſſe reū. Et velle eū nō punire quantū eſt
ex ſe:q̄a ſi faciat hoc ex libidine vel odio aut ſpōte: peccat
mortaliter. Vnde Aug. in li. retract. et eſt in textu ꝓcedētis
diſt. Duo inq̄t ſunt diligēda in hoie. natura ⁊ virtꝰ: vitium
vero ⁊ peccatū odiendū. Parētes ergo inquātū mali odiē
di ſunt:et inimici diligēdi inquantū hoies. Diligamꝰ ergo
inimicos lucrādos regno dei:et odiamꝰ in ꝓpinq̄s/ſi im⸗
pediant nos a regno dei:⁊ in oībꝰ cōmuniter naturā diliga
mus quā fecit deꝰ. Nō ergo poteſt odiri natura:et per hoc
ex odio vel libidine extingui ſine trāſgreſſiōe ꝓcepti:⁊ per
conſequēs ſine mortali. Sic in alio caſu teneꝛ patiēs ꝑſecu
tionē tyrānicā nolle eſſe tyrānū cōtra eccleſiā:⁊ quātū in ſe
eſt nolle eū ſimpliciter eſſe reprobū. Et ideo ſi poniꝛ oppo
ſitū iſtoꝝ nolitoꝝ ex ſuppoſitiōe huiuſmodi oppoſitoꝝ po
teſt velle ei mortē cū triſticia quadā:qđ eſt velle nō ſimpli⸗
citer volūtariū:ſed cōditionatū:qđ tamē ſufficit ad cauſan
dum triſticiā:vt ſupra dictū eſt diſt. xv. ¶ Verū de tyrāno
quidā aliter dicūt:q̄a tyrānus nō poteſt facere ꝑſecutionē
niſi exteriorē. iuxta illud ſaluatoris Matth. x. Nolite time
re eos q̄ occidunt corpus:animā aūt nō poſſunt occidere.
q̄a poſt occiſionē corporis non habēt ampliꝰ q̄d faciāt. Ta
lis aūt ꝑſecutio exterior frequēter eſt electis materia ꝓficiē
di in virtutibus:⁊ precipue in patiētia:q̄ ſm beatū Iaco⸗
bum opus ꝑfectū habet. Iaco. j. Hoc eñ modo eccleſia ꝓ⸗
fecit et creuit:et ideo in caſu illo nō videꝛ ꝙ liceat tyranno
optare mortē temporalē: niſi forte eſſet aliq̄s a quo mors
eſſet ſibi iuſte infligenda ꝓpter pctā ſua:tūc poſſet optare
ꝙ a tali iudice fieret iuſticia:tñ cū triſticia:quia ſemꝑ debet
Cōcl. 4. F nolle eū eē dignū tali pena. ¶ Quarta ꝯcluſio. Nō eſt ſim
pliciter neceſſariū actu poſitiuo quātū ad bona ſpūalia di⸗
gere inimicū. Probaꝛ:q̄a nō teneꝛ q̄s cogitare de inimico
ergo nec circa illū actū dilectiōis elicere. Cōſequētia tenet
q̄a actus dilectiōis ꝓſupponit apprehēſionē obiecti. Ante⸗
cedēs patet:q̄a abſqꝫ cogitatione de inimico poteſt q̄s ha
bere actus ordinatos circa finē:⁊ circa ea q̄ ſunt neceſſaria
ad finē cōſequendū:ergo nō eſt neceſſaria cogitatio de ini
mico. Cōſequētia nota. Antecedēs ſimiliter patet. Et poſ⸗
ſet poni ſimilis cōcluſio de dilectiōe quātū ad bona corpo
Cōcl. 5. ris et exteriora. ¶ Quinta cōcluſio. In caſu neceſſitatis te
netur q̄libet inimicū ſuū quātū ad bona tēporalia vel ſpi⸗
ritualia actu poſitiuo (ſi poteſt) diligere:niſi aſſit aliꝰ pa⸗
ratus illa ꝓſtare. Probaꝛ:quia dicit beatꝰ Iohan. et ſupra
patuit. Si q̄s habet ſubſtantiā huius mūdi ⁊ videt fratrē
ſuū. n. h. ⁊ clau. v. ſ. ab eo. q. c. d. m. in. e. ſ. Iohā. iij. Sed ini⸗
micꝰ frater eſt et proximus:ergo. Et ſi hoc verū eſt de ſub⸗
ſtantia huius mūdi quantū ad bona exteriora:multo ma⸗
gis verū eſt quātū ad bona ſpiritualia immediatiꝰ ad ſalu⸗
tem neceſſaria. Vnde ſi appareat aliqua neceſſitas inimi⸗
ci euidens in ſpiritualibus: propter quoꝝ carentiā nō poſ⸗
ſet attingere ad diligēdū deū:vt ſi fuerit infidelis indigēs
doctrina per quā cōuerti poſſet ad veritatē:ſi poteſt ille cu
ius eſt inimicus ꝓſtare doctrinā:nec ſit alius q̄ informet:⁊
ipſe inimicꝰ informationē recipe velit:teneꝛ non ſolū velle
ſed etiā efficaciter eam tradere. Sic de correctiōe fraterna
alijſqꝫ pluribus ad vitā eternā req̄ſitis. Et ſpecialiter quā
tū ad hoc ꝙ quilibet teneꝛ orare deū pro ſe ⁊ tota eccleſia
dei:et in illa oratione teneꝛ velle valere eā cuilibet bono et
malo ad bonū ſpirituale. Sicut eñ malus eſſet ſtomachꝰ:
qui nollet ſuſtentationē ſuā valere ſuſtentationi manꝰ: ita
nō eſt bonū membrū in eccleſia q̄ nollet bonū actū ſuum:
quē habet: valere omni mēbro eccleſie ꝓ quāto deus illud
acceptat:⁊ ꝓ quāto poteſt ſibi ⁊ alijs valere. Sic de bonis
corporis ⁊ fortune:nam de vita corporali teneꝛ velle quan
tum ad actū interiorem eam inimico:et quantū ad actū ex⸗
teriorē (ſi poſſet) teneꝛ eum ſaluare:dum non ſit alius po⸗
tens et volens adiuuare: puta ſi eſſet moriturꝰ fame vel in
flumine:⁊ nullus eſſet q̄ poſſet vel vellet eū cibare et eripe
re de aqua:teneꝛ eum cibare ⁊ eripere:ſm illud Amb. Fa⸗
me paſce morientē:ſi nō pauiſti occidiſti. Inimicus aūt eſt
frater ⁊ proximus:vt patuit:ideo nō minori charitate tene
or diligere inimicū ꝙ proximū/quantū ad ea q̄ ſunt de ne⸗
ceſſitate ſalutis:ſecꝰ in alijs. Extra aūt caſum neceſſitatis
nullus teneꝛ velle inimico:immo nec ꝓximo diuitias/ſani
tatem ⁊c̄. Nunq̄ eñ teneꝛ aliq̄s velle ſimpliciter cuiꝰ oppo
ſitū poteſt bene velle. Poſſumus aūt oppoſita. ſ. paupꝑtatē
infirmitatē nobis ⁊ alijs bene velle:ergo. ¶ Sexta cōclu⸗
ſio. Aliqua dilectione inimicoꝝ magis meritoria eſt amico Cōcl. 6. G
rum dilectio:aliqua minus meritoria:aliqua eque merito⸗
ria:et ecōuerſo. Probaꝛ cōcluſio:quia ſtat ꝙ ex eadē chari⸗
tate ꝓcedit dilectio amicoꝝ et inimicoꝝ:eadem dico ſm in
tenſionem:et tunc dilectiones ille amicoꝝ et inimicoꝝ: vel
ſunt equalis intenſionis quoad gradū:aut vna excedit ali
am. Si primū:ſic ſunt eque meritorie:q̄a ab equali charita
te et equo conatu voluntatis ambe ſunt elicite:et per cōſe⸗
quens eque meritorie. ¶ Tenet cōſequētia:q̄a ex his duo
bus attēditur et ratio meriti et ratio quantitatis eiuſdem:
vt dictū eſt in vltimo notab. arti. j. Si vo illoꝝ duoꝝ actu⸗
um dilectiōis vnus excedit aliū:tūc excedens erit minoris
meriti:ſiue ſit dilectio amici/ſiue inimici. Sic etiā ſi amo⸗
res illi fuerint eiuſdem intenſiōis/et non a gratia eiuſdem
perfectionis:ſed vnus a perfectiore:alius a minꝰ perfecta:
tunc ille amor eſt perfectior q̄ procedit a perfectiore chari⸗
tate ſeu gr̄a ſiue ſit amici ſiue inimici. Si vero amores dif⸗
ferunt ⁊ quoad intenſionē actus/⁊ quoad perfectionē gra
tie:aut intenſior eſt a perfectiore gr̄a/et remiſſior a gr̄a mi⸗
nus ꝑfecta:aut amor intenſior eſt a gratia minꝰ perfecta:et
amor remiſſior a gr̄a ꝑfectiore. Si primū: manifeſtū eſt ꝙ
amor intēſior eſt melior duplici ratiōe:et q̄a intenſior:et q̄a
a gratia perfectiore. Si ſecundū:tūc habent ſe adinuicē ſi⸗
cut excedentia et exceſſa: quia vnus excedit aliū in merito
quātū ad gratiā perfectiorē a qua ꝓcedit: excediꝛ aūt quā⸗
tum ad actꝰ intenſionē: ſimpliciter tamē ille videꝛ ꝑfectior
qui ꝓcedit a gr̄a perfectiore:q̄a ab ipa gratia meritū princi
palius pendet ꝙ a conatu volūtatis: vnde ſequiꝛ intenſio
actus. Difficultas vero in eliciendo amorē inimici nihil fa
cit ad rationē meriti:niſi pro quāto exigit maiorem conatū
li. ar. et ſic actū intenſiorem. Alioq̄n actus quāto magis ꝓ⸗
cedit a virtute q̄ reddit elitionē actus facilem: tanto minꝰ
eſſet meritorius:qđ eſt abſurdum. ¶ Quantum ad articu Artic. 3.
lum tertium/dubitaꝛ vtrum dilectio proximi ſit magis me Dub. 1.
ritoria ꝙ dilectio dei: et videꝛ ꝙ ſic: quia amor proximi eſt H
magis fructuoſus:quia pertinet ad vitam actiuā/que fru⸗
ctuoſior diciꝛ:et ideo per lyam fecundā deſignaꝛ. Dilectio
autem dei ad vitā pertinet contēplatiuam: que per rachel
infecundam figuraꝛ. In oppoſitū:dilectio dei eſt fruitio:
dilectio proximi eſt vſus. Fruitio autem ꝑfectior eſt: et ita
magis meritoria. Reſpondeꝛ breuiter/ꝙ dilectio dei ordi⸗

nata ſicut eſt ꝑfectioꝛ intenſiue et extenſiue dilectione qua/
cunqꝫ creatureꝛ:ita etiã magis meritoꝛia. Similiter ꝓxim⁹
diligendus eſt ꝓpter deũ dilectũ : vt patet ex ſupꝛadictis:
ergo deus eſt magis diligendus:per regulam topicã. Pꝛo
pter qđ vnũquodqꝫ tale et ipm magis. Et de hoc ſatis di/
ctum eſt diſ.xxvij. ¶ Sed ad ratione motam dicẽdũ/ꝙ vi
ta contemplatiua ſimpliciter eſt excellentioꝛ actiua : ſm il/
lud Luce.x. Maria optimã partem elegit ꝛc. ꝛ ita magis
meritoꝛia. Nõ vero actiua dicit̃ magis fructuoſa/non eſt
verũ quantũ ad ipſum actiuũ : ſed quantũ ad eos quibus
beneficia exterioꝛa impẽdit. Sed de hoc alibi. ¶ Secũdo
Dub.2. dubitat̃:vtrũ q̃s teneat̃ dimittere ſigna rancoꝛis. Reſpon
J det ſanctus Bonauẽ. in dubijs litteralibus p̄ſentis diſt.
ꝙ aliud eſt dimittere rancoꝛẽ:et aliud ſigna rancoꝛis. Ran
coꝛem dimittere oẽs tenent̃: ſiue inimicus maneat inimic⁹
ſiue non. Signa vero rancoꝛis dimittere/vt nolle loqui et
ſimilia facere cum inimico:hec quidẽ deponere perfectio/
nis eſt. Nec ad hoc tenetur homo:niſi quando inimic⁹ hu/
militer ꝛ deuote poſtulauerit facto vel ſigno:tunc tenet̃ ei
loqui et reſpondere et ſimilia. Sed de hoc dubio ꝛ multis
ſimilibus:vt recõciliatiõe cũ inimico.oꝛatiõe ꝓ eo/lati⁹ di/
xi in lectura canonis lectiõe.lxxvj.ideo hic reſcindo. Et tã/
tum de hac queſtione. Diſtinctio.xxxj

Sit magiſter de cõ

paratione charitatis amicoꝛũ et inimicoꝝ in
merito. In hac diſt.xxxj.pꝛoſequit̃ de ei⁹ du/
ratione ꝛ ꝑmanendi termino. Et eliciunt̃ ex
textu tres cõcluſiones text⁹ſententiã includẽtes. ¶ Qua/
rum pꝛima eſt. Charitas in via haberi poteſt a dãnãdis:et
amitti poteſt a tẽpoꝛaliter p̄deſtinatis. ¶ Secũda conclu
ſio. Charitas neqꝫ quoad habitũ:neqꝫ quoad actum: neqꝫ
quoad modum excidit in patria:ſed perficit̃. Fides ꝛ ſpes
penitus euacuabunt̃:ſcientia vero nõ ſm eſſentiã : ſed ſm
actum ꝛ modum auferet̃. ¶ Tertia cõcluſio. Chꝛiſtus in
quo fuit charitas ſm modum patrie eiuſdẽ oꝛdinem in di/
ligendo ſeruauit:et nõ vie. Harũ declaratio patet in textu.

Queſtio vnica.

A # Circa hãc diſtinctio

nem/querit̃ vtrũ in patria ſine imꝑfectione
maneãt virtutes theologice. ¶ Per tres ar
ticulos/quoꝝ pꝛimo termini tibi declarabũ
Artic.1. tur:ſcđo concluſiões ſubiungent̃:tertio dubia mouebunt̃:
Nota.1. hec deſcindet̃ queſtio . ¶ Quantũ ad pꝛimũ/notãdum ꝙ
ad inueſtigandũ vnde ſurgat repugnãtia habituũ manen/
di in patria:videndũ eſt pꝛimo de actibus:et ꝑ hec de habi
tibus. Videndũ igit̃ eſt de actu fidei et viſiõis et ſpei ꝛ ten
tionis ſeu habitionis. Notandũ igitur ꝙ act⁹ fidei ꝛ viſio/
nis eiuſdẽ obiecti ſcꝫ dei/circũſcripta omni diſtinctione in
obiecto:differũt ſpecie: ꝛ ſunt adinuicẽ oppoſiti. Pꝛimum
patet:q̃a eiuſdem obiecti:et ſub eadem ratiõe foꝛmali obie
cti/poſſunt eſſe multi actus in eadem potẽtia ſpecie diſtin/
cti:vt de eodem obiecto habet̃ cognitio intuitiua ꝛ abſtra
ctiua/que ſub eadẽ ratiõe rep̄ſentant obiectũ: ꝛ tamẽ diffe/
runt ſpecie ꝓpter diuerſam appꝛoximationem obiecti : vt
q.j.ꝓlogi patuit. Cum em̃ ꝑfectio actus ſit a duobus/ſcili/
cet potẽtia et obiecto:quãdo variant̃ in ſe:vel in cõiunctio
ne cũ reliqua cauſa:ſiue in appꝛoximatione ad reliquã cau
ſam : tunc q̃a minus ꝑfecte agunt cauſe partiales reſpectu
effectus quãdo nõ ſunt ſufficiẽter appꝛoximate ꝛ cõiuncte
variabit̃ ꝑfectio actiõis ꝛ effectus. Et ita in ꝓpoſito reſpe
ctu actus viſiõis deus eſt in ſe pꝛeſens in rõne viſibilis in/
tellectui. Reſpectu actus credendi nõ eſt in ſe pꝛeſens/hoc
modo:ſed in enigmate:et per cõſequẽs actus credendi eſt
imperfectioꝛ ꝛ alteri⁹ ſpeciei ab actu viſiõis . Sic reſpectu
actus tentiõis/obiectũ eſt in ſe pꝛeſens voluntati:reſpectu
actus deſiderij abſens. Et q̃a act⁹ deſiderij ſeu ſpei eſt act⁹
obiecti vt abſentis ; ſicut et actus fidei eſt actus obiecti nõ
apparentis;erit alterius ſpeciei ab actu tentionis q̃ eſt ob/
iecti vt habiti: ꝛ actu viſiõis q̃ eſt obiecti vt in ſe pꝛeſentis.
Non ꝓpter aliam rationẽ in obiecto/nec in potẽtia:ſed ꝓ/
pter aliam appꝛoximationem obiecti ad relinquã partialẽ
cauſam.i.potentiã/que ſufficit ad diſtinguendũ ſpeciẽ effe
ctuum:vt ſi aliq̃s effectus ſequeret̃ ſolem pꝛeciſe vt eſt pꝛe/
ſens ſm radium rectũ:et aliq̃s effectus vt eſt p̄ſens pꝛeciſe
ſm radium reflexum:illi effectus diſtinguerentur ſpecie.
¶ Ex quo ſequit̃ pꝛimo ꝙ imꝑfectio non apparẽtie eſt de B
eſſentia actus fidei:ſimiliter imꝑfectio abſentie obiecti in
ſe eſt de eſſentia actus ſpei:ita ꝙ actus fidei/et actus viſio/
nis/non ſolum diſtinguunt̃ ſpecie accidẽtali:ſed ſpecie eſ/
ſentiali:ſic de actibus ſpei et tenſiõis. ¶ Ex quo ſequit̃ ſe/
cundo ꝙ actus illi foꝛmaliter adinuicẽ repugnãt. ¶ Ter/
tio ſequitur ꝙ actus fidei et ſpei nõ poſſunt perfici manen
tes in ſe ſm eſſentiã: quia ſi ſtante actu fidei in intellectu re
ſpectu obiecti nõ apparẽtis/ſi obiectũ apparuerit et ita ſui
viſionẽ cauſabit:iam act⁹ fidei eiuſdem obiecti pꝛeexiſtens
non ſolum deſinit eſſe fides:ſed ſimpliciter deſinit eſſe: nã
non apparẽtia obiecti eſt de eſſentia actus fidei . Similiter
ſi ſtante actu ſpei reſpectu deſiderati deſideratũ fiat p̄ſens
ſperanti:et in eo cauſabit ſui fruitionẽ in ſperante/iam nõ
ſolum actus deſiderij pꝛeexiſtẽs deſinit eſſe ſpei actus: ſed
ſimpliciter deſinit eſſe. ¶ Ex quib⁹ manifeſtum eſt/ꝙ cum
viſione nõ poteſt ſtare act⁹ fidei eiuſdẽ obiecti:nec cũ actu
tentionis actus ſpei eiuſdem obiecti : quia nõ poteſt idem
cognoſci euidenter et obſcure:nec idem teneri vt p̄ſens/et
deſiderari vt abſens. ¶ Licet aũt actus illi ſic ſint oppoſi/
ti et ſimiliter coꝝ habitus: vt dictũ eſt diſt.xxiij. tamẽ habi
tus nõ opponũtur actibus oppoſiti habit⁹ . Gratia exem/
pli. Habitus fidei non repugnat viſioni: nec habitus ſpei
actibus deſiderãdi:ſicut in ſimili. Licet actus tẽperantie/
et actus intemperãtie circa idem obiectũ opponant̃:tamẽ
habitus tẽperantie ſtat cũ actu intẽperantie:et actus v̓tuo
ſus cũ habitu vitioſo: vt patet in nouiter cõuerſis. De quo
latius ſupꝛa diſt.xxiiij. ¶ Circa illud quod apoſtolus aſſi/
gnat pꝛo ratione:cur fides ꝛ ſpes nõ manent:quia ſcꝫ ſunt
ex parte. Que ratio poſſet videri eodẽ modo militare con/
tra charitatem:quia et charitas vie eſt imperfecta: ꝛ ita eſt
ex parte. ¶ Ideo notandũ ſecundo ꝙ aliter fides et ſpes Nota.2.
dicunt̃ eſſe ex parte/aliter charitas. Nam fides ꝛ ſpes in ſu C
is actibus includunt imꝑfectionẽ eſſentialiter ſcꝫ ineuidẽ/
tiam/et obiecti abſentiã:ita ꝙ ſi noticia fuerit euidens : iã
nõ eſt actus fidei. Similiter amoꝛ ſi fuerit reſpectu pꝛeſen/
tis ꝛ habiti:iam nõ eſt actus ſpei: vt ſtatim dictũ eſt. Nõ ſic
de charitate: q̃a charitas nõ determiat ſibi neceſſario imꝑ/
fectionẽ:neqꝫ in habitu:neqꝫ in actu. Charitas em̃ q̃ eſt ha
bit⁹ iclinãs ad diligẽdũ deũ vt bonũ ſummũ i ſe amoꝛe ami
citie:nõ determinat ſibi aliquẽ certũ gradũ intenſionis in
habitu vel actu:ſed neqꝫ imꝑfectionẽ in obiecto. Vñ actus
intenſiſſimus diligendi deũ eſt actus charitatis ꝛ habitus
diligendi quantũcunqꝫ perfectus nõ exit rationẽ charita/
tis:vnde charitas patrie eſt charitas: ꝛ fruitio beatifica eſt
actus charitatis:ideo charitas nõ eſt ex parte eſſentialiter
includens imꝑfectionẽ eſſentialiter in actu ſuo. Sed chari
tas vie poteſt eſſe ex parte quantũ ad intenſionẽ habitus
ſimiliter ꝛ actus:hoc aũt non eſt ſibi eſſentiale: vt dictũ eſt
¶ Sed di. Contra actus charitatis vie eſſentialiter inclu/ D
dit imꝑfectionẽ:ergo eſt ex parte eſſentialiter ſicut fides.
Conſequentia nota. Antecedẽs ꝓbatur: q̃a actus charita/
tis in via ſpecie differt ab actu charitatis patrie/tanq̃ ſpe/
cies inferioꝛ/ſiue imꝑfectioꝛ a ſpecie ſuperioꝛi et ꝑfectioꝛi:
ergo actus charitatis vie includit eſſentialiter imꝑfectio/
nem:quia carentiã perfectionis illius in qua pꝛeciſe actus
charitatis patrie excedit dilectionẽ vie. Antecedens patet
ſicut ſupꝛa pꝛobatũ eſt de fide:quia ꝓpter diuerſam pꝛeſen
tiam obiecti/elicitur alius actus ſpecie diſtinctus. Eſt aũt
deus in patria in ratione obiecti pꝛeſens in ſe: in via tantũ
pꝛeſens in cõceptu vel ſpecie. Reſpõdetur ꝙ ratio illa be/
ne ꝓcedit de actu charitatis fidei:illi em̃ ſpecie diſtinguũ/
tur a fruitione patrie; vt ꝓbat ratio;ſed nõ pꝛobat de cha/

ritate maxime infuſa: que manet eadem in patria eſſentia-
liter que in via: licet in patria ſit perfectior: ſicut qualitas
que intendit̃ eſt eadem numero poſt intēſionē que fuit an
te intenſionē. ¶ De habitu charitatis acq̃ſito videt̃ dicen
dum/ ꝙ ſi fruitio vie/ ⁊ fruitio patrie ſpecie differunt: chari
tas acq̃ſita vie non eſt eadem cū acq̃ſita patrie: quia vt fre-
quenter dictum eſt: habitus acq̃ſiti diſtinguunt̃ ſm̃ diſtin
ctionē actuū ex quibus generant̃. Verū ꝙ ratio charitatis
etiā acq̃ſite nō includit imꝑfectionem: q̃a in genere ſignifi-
cat habitū inclinantē ad diligendū deū in ſe/ ſiue habitum
ſiue habendū: et ideo tam fruitio vie/ q̄ patrie ſunt actus
charitatis. ¶ Aliter reſpōdet ſanctus Bonauen̄. ꝙ dupli
citer aliq̇d dicit̃ ex parte. Uno modo q̃a deficit a ꝑfectiōe
alicuius perfecti: ad qđ habet quandā diſpoſitionē ꝑ quā
eſt in potētia ad perfectiorem: ſic qualitas remiſſa eſt in po
tentia ad qualitatē intenſam. Alio modo quia deficit a per
fectione alterius ad qđ eſt diſpoſitio quedam cū ſui oppo
ſitiōe: ſicut tepidum ad calidum. Eſt em̄ tepidū diſpoſitio
ad calidū: et tamen opponit̃ calido: q̃a idem nō eſt calidū
et tepidum: et intrāte caliditate expellit̃ tepiditas. Primo
modo charitas vie dicit̃ eſſe ex parte: et qđ ſic eſt ex parte:
non tollit̃ in patria: ſed ꝑficit̃. Secūdo modo fides ⁊ ſpes
ſunt ex parte: ⁊ quod ſic eſt ex parte: tollit̃ in patria. Et de
ſcđo modo loquit̃ apoſtolꝰ. Cū venerit qđ ꝑfectū eſt: eua-
cuabitur qđ ex parte eſt. Hec reſponſio de charitate infuſa
ſuſtineri poteſt: ſed de acq̃ſita prior reſponſio videt̃ verior.

Artic. 2. ¶ Quantū ad articulum ſecundū/ eſt ꝯcluſio p̄ma. Nec
Cōcl. 1. fides infuſa/ nec acq̃ſita manet cū aperta viſiōe in patria
E Et ſimilis cōcluſio ꝑ oīa ponēda eſt de ſpe. Probat̃ vtraꝗ
cōcluſio ꝑ apoſtolū. j. Cor. xiij. et alijs pluribus locis. Et
perſuadet̃ ratiōe ſm̃ Sco. Nullus habitus ponēdus eſt in
patria fruſtra ꝑmanere. Fruſtra. i. abſq̧ hoc ꝙ inclinet ad
actum propriū: ſed fruſtra eſt habitus cuius inclinatio ad
actum ꝓprium eſt incōpoſſibilis beatitudini pro ſtatu illo
in patria: ergo talis habitus nō eſt ponendus in patria. tūc
vltra fides ⁊ ſpes ſunt tales habitus: ergo ponēdi nō ſunt
in patria. Antecedēs ꝓbatur: q̃a fidei actus eſt credere ve-
rum nō apparens: ⁊ actus ſpei deſiderare bonū abſens: vt
patet ex dictis. Hi aūt nō ſunt beatitudini compoſſibiles:
vbi omnia cognoſcunt̃ euidēter: et nihil deſideratū eſt ab-
ſens. ¶ Verū ratio illa nō ꝯuincit: ſed ꝑſuaſio eſt. Probat
em̄ ꝙ quantū ad hunc effectū/ qui eſt inclinare ad actꝰ pro-
prios: fruſtra ponit̃: tamen non ideo ſimpliciter eſt fruſtra
quia eſt ſpiritualis ornatus anime: ſicut ꝓbabile eſt/ ꝙ in
corporibus ſanctoꝝ martyrum in reſurrectiōe reſeruant̃ ci-
catrices ꝓ ſingulari ornatu et gloria corporis: ita dici poſ-
ſet ꝙ manet fides ⁊ ſpes/ quibus triūpharūt ꝯtra inſidias
demonū. Iuxta illud Hebreo. xj. Sancti per fidem vicerūt
regna. ⁊ hoc ꝑ gloria et ornatu anime: ſed ꝓpter auto. apo
ſtoli et ſanctoꝝ tenenda eſt concluſio magis q̄ ꝓpter ratio
Cōcl. 2. nem. ¶ Secunda cōcluſio. Charitas que viatori infundit̃
eadem numero in beatitudine cōſeruat̃. Probat̃ per apo-
ſtolū. j. Cor. xiij. Charitas nunq̄ excidet. Et ꝓbat̃ ratione.
nulla virtus que nō includit eſſentialiter imꝑfectionē eua-
cuabitur in patria: ſed charitas eſt virtus nō includens im
perfectionē eſſentialiter: ergo. Cōſequentia nota: et maior
patet: quia hāc ſolam cauſam euacuatiōis aſſignat apoſto-
lus fidei ⁊ ſpei: q̃a ſunt ex parte: vt ſupra habitū eſt. Ma-
Cōclo. 3. ior probata eſt in primo articulo. ¶ Tertia cōcluſio. Pro-
F babile eſt charitatē acq̃ſitā vie in patria nō manere. Proba
tur ſicut de ſpe ⁊ fide. Nam charitas vie eſſentialiter inclu
dit imperfectionē repugnantē patrie: nā inclinat ad diligē
dum deū amore amicitie nō preſentē: ſed abſentē in ratione
obiecti: vt ſtatim declaratū eſt. Nec poteſt habere actū in
patria: cū ibi nō diligatur vt abſens: ſed vt preſens in ſeipo
vt in articulo primo latius dictum eſt. Itē ꝓbabile eſt frui
tionē vie ſpecie diſtingui a fruitione patrie: quo poſito p-
cedit cōcluſio ⁊ nō alias ⁊c̄. ¶ Quantū ad tertiū articulū
Artic. 3. dubitatur primo: vtrum fidei euacuate in patria ſuccedat
Dub. 1. aliquis habitus inclinans ad actū viſiōis ſuccedētē actui
G credendi. Similiter vtrū ſpei ſuccedat habitus aliquis in
clinans ad actū tentionis in patria. Reſpōdet̃ poſt Sco.
diſtin. preſenti/ ꝙ dictis habitibus vie nō ſuccedūt alij ha-
bitus ꝓprie loquēdo de habitu: vt eſt qualitas quedā di-
ſtincta ab actu inclinatiua ad actū ⁊c̄. Nam nō oportet po-
nere aliquē habitū diſtinctū in anima beati (ſaltem alium
a charitate) qui ſit p̄ncipiū videndi ⁊ tendēdi in obiectum
quia habitꝰ non ponit̃ in potentia niſi ad facilitandū ⁊ ha-
bilitandū potentiā: ad eliciendum actum prompte et dele
ctabiliter: vel ſaltē vt ꝑ habitū obiectū fiat preſens/ eo mo
do quo potētia nata eſt circa ipſum elicere actum: vt cōtin
git in intellectualibus: vt ſupra diſt. xxiij. dictū eſt. Sed in
beatitudine obiectū eſt ſemper preſens potentie in ratiōe
obiecti: ⁊ potētia eſt ſumme inclinata ⁊ facilitata. Nec po-
teſt aſſuefieri ad cōtrarium. Et oīs ratio ponēdi habitū in
potentia ceſſat in beatitudine: ergo ⁊c̄. Item cognitiones
quibus deus cognoſcit̃: ⁊ cetera in deo ſunt cognitiōes in
tuitiue: ſed reſpectu intuitiue cognitionis nō ponit̃ habi-
tus: vt oſtenſum eſt. Similiter ſi viſio beatifica ⁊ actus ten
tionis eſt a ſolo deo/ ſicut p̄miū a ſolo premiāte: vt quidā
ꝓbabiliter tenent: vt patuit in. j. diſt. j. nō eſt neceſſariꝰ ha-
bitus ad infuſionē actus a deo: quoniā etſi ponit̃ habitus
infuſus reſpectu actꝰ eliciēdi a potētia: nō t̃n ponit̃ habitꝰ
reſpectu actꝰ infuſi a deo. Non em̄ deus indiget inſtrumen
to ad creandum aliquem actū in potētia. ¶ Secūdo dubi
tatur cōtra cōcluſionē tertiā. Nam ratio charitatis acq̃ſite/ Dub. 2.
et etiā fruitiōis vie nō includit aliquā imperfectionē eſſen H
tialiter: ergo poteſt manere in patria. Cōſequentia nota ex
dictis. Antecedens ꝓbat̃: nam intellectus poteſt oſtende-
re obiectū/ ſcʒ deū vt ſummū amabile in ſe: et neq̧ vt p̄ſens
neq̧ vt abſens. Et circa obiectū ſic oſtenſum voluntas po
teſt elicere actū diligendi deū in ſe et propter ſe: et neq̧ vt
preſentē neq̧ vt abſentē: ille actus nullam includit imperfe
ctionem: ⁊ ideo manebit in patria. Et ꝑ cōſequēs etiam ha
bitus ad ipſum inclinans: nā vbi ponit̃ actus/ ibi et habitꝰ
eius: ſaltem ſi reſpectu eius poterit eſſe habitus. Et ſimili
ter poſſet argui de actu diligēdi deū vt ſummū cōmodum
diligenti: quo tendit potentia in obiectū: nec vt p̄ſens: nec
vt abſens: ⁊ ille poteſt manere in patria: immo talis actus
tenſionis poteſt elici in patria: ⁊ ille erit actꝰ ſpei: q̃a amor
cōcupiſcentie: ⁊ ſic ſpes ⁊ eius actus manere poſſunt in pa
tria: quod eſt cōtra cōcluſionē primā de ſpe. Ad illa reſpō-
detur ꝙ fruitio vie nō eſt eiuſdem ſpeciei cū fruitiōe patrie
quod ſic ꝓbat̃: q̃a ſi eſſent eiuſdem ſpeciei: nō differrēt niſi
ſm̃ intenſum ⁊ remiſſum: quia cū ſint eiuſdem obiecti ſm̃
eandem rationē/ nulla alia differētia aſſignari poteſt. Sed
cōſequēs falſum: quia ſi differrēt tantū ſm̃ intenſionem et
remiſſionē: poſſet in tantū habitꝰ charitatis in via ꝑ actuū
frequentiā intendi: ꝙ equaret̃ habitui charitatis in patria
quia cū ſolum differūt ſm̃ intenſionē differūt nō infinite:
ſed ſm̃ determinatū gradū et ꝓportionē. Sit ergo (exem-
pli cauſa) ſm̃ duplā ꝓportionē exceſſus charitatis patrie:
poterit charitas vie in duplo augeri: ⁊ ſic equabit̃ charita
ti patrie: et ꝑ cōſequēs poterit eſſe principiū eliciēdi actus
in duplo intenſiores: ⁊ ita eiuſdem ꝑfectionis cū actu bea-
tifico: quod eſt impoſſibile. ¶ Et ſi dicit̃ ꝙ perfectio actꝰ
eliciti nō tantum depēdet ab habitu: ſed etiam a potentia
et obiecto preſente ꝑ actualem intellectionē. Et quanto eſt
ꝑfectius p̄ſens ꝑ intellectionē: tāto etiā volūtas elicit actū
perfectiorē. Et quia viatori obiectū beatificū nō fit p̄ſens
per intellectionē intuitiuā: ſequit̃ ꝙ licet habitus charita-
tis vie eſſet eque perfectus cū habitu patrie: nō tamen erit
principiū actus eiuſdē perfectiōis: quia deficit aliqua cau
ſa partialis/ potentia ſcʒ et obiectū. ¶ Sed iſta replica nō
obſtat: quia fruitio vie/ ſi differt tantū ſm̃ intenſionē/ ⁊ nō
ſm̃ ſpeciem a fruitione patrie: poteſt fruitio vie per ſolam
intenſionē eius aſcēdere ad ꝑfectionē fruitiōis patrie: cum
ſolum finite excedat. Nam poteſt habitus vie intēdi vltra
perfectionē habitus patrie intantū ꝙ poteſt eſſe principiū
actus eiuſdem ꝑfectionis cū fruitione patrie. Item poteſt

deus intendere huiuſmodi actū vie ad equalitatē fruitiōis
patrie: et tūc illa fruitione ſic intenſa/ habēs eam erit beatꝰ
abſqꝫ noticia intuitiua diuinitatis: qđ eſt impoſſibile: ideo
neceſſe eſt dicere fruitionem patrie non ſolum ſm intenſio
nem: ſed ſpeciem differre a fruitione vie: et hoc ꝓpter aliā
applicationē ⁊ p̄ſentiā ſpecie obiecti: qđ eſt cauſa partialis
actus fruitiōis vtriuſqꝫ. Diſtinguit̃ eñ ſpecie preſentia ob
iecti ꝑ cognitionē intuitiuā propriā a p̄ſentia ꝑ cognitionē
ſolum cōfuſam aut in cōceptu vel ſpecie. Hoc ergo ſuppo
ſito/ ad rōnē dubij r̄ndet̃/ cōcedēdo ſi ratio dicit cōceptū/
ꝙ ratio charitatis in genere prout extendit ſe ad charitatē
vie ⁊ charitatē patrie: nō includit imperfectionem. Sed ta
men ratio ſpecialis charitatis vie includit impꝫfectionē: ſi/
cut ens in genere non dicit impꝫfectionē: ſed ens creatū vel
dependens dicit impꝫfectionē. Et cū arguit̃: intellectus po
teſt oſtēdere obiectū: et nec vt preſens: nec vt abſens. Poſ/
ſet illa negari quantū ad noticiā intuitiuā: quā p̄ſupponit
actus fruitiōis patrie: quia ꝑ noticiā intuitiuā ſemꝑ cogno
ſcitur p̄ſentia obiecti: ſed quantū ad oſtenſionē vie/ poteſt
cōcedi ꝙ poteſt p̄ſentari obiectū/ puta deus vt ſumme dili
gendū/ ſiue p̄ſens ſiue abſens: ſed illa oſtenſio nō eſt viſio
patrie: ſed cognitio vie: et fruitio ſequens eſt fruitio vie et
nō patrie: et ꝑ cōſequēs imperfecta: et ſpeciei inferioris ad
fruitionē patrie: ⁊ ita nō manet in patria: neqꝫ habitus eiꝰ:
et ideo licet poſſet apprehendi deus vt ſummū diligibile
generaliter/ et nō vt preſens vel abſens et vt ſic diligi: illa
tamen dilectio eſt impꝫfecta: et deficit a fruitione beatifica:
Dub.3. I et ideo nō manet in patria. ¶ Dubitat̃ tertio. Utrū ſciētia
euacuet̃ in patria. Reſpondet̃ ſm ſanctos Tho. ⁊ Bona/
uen. ꝙ ſcientia nō euacuat̃ in patria quantū ad habitū: ſed
bene quātū ad ſciēdi modū. Primū patet: q̄a habitꝰ ſciētie
facit ad aīe decorē: et nō repugnat cognitioni actuali beati
Secūdū probatur: q̄a licet ibi ſit cognitio rerū in proprio
genere: nō tamen eſt ibi ille modus q̄ nunc: qm̄ hic omnis
ſciētia ⁊ cognitio intellectiua orit̃ ex ſenſitiua. Et ſm pħm
nihil eſt in intellectu: qđ nō fuerit in ſenſu. In patria vero
intellectus immediate exit in actum preſente intelligibili:
nec p̄req̄rit phātaſmata aut miniſteriū viriū ſenſitiuarum
de quo magis videndū eſt in quarto: de hoc etiā vide ſu/
pra diſtin. xiiij. Sed licet habitus ſcientie vie nō repugnat
actuali cognitioni patrie: ſicut habitꝰ fidei ⁊ ſpei nō repu/
gnat viſioni et tenſioni: quia tamen in patria actū habere
nō poteſt. ⁊ apoſtolꝰ plane dicit: ſiue ſciētia deſtruet̃: ideo
videt̃ ꝓbabilius dicendū eſſe de ſciētia vie/ ſicut de ſpe ⁊ ſi
de: nec oportet ponere in anima beati omne qđ fuit ornatꝰ
vel ꝑfectio in via: quando ornatus ille includit impꝫfectio/
nem: alioq̄n oportet ponere in aīa beati omnē cognitionē
actualem vie: cū omnis cognitio ſit ꝑfectio cognoſcentis.
Et tantū de illa queſtione. Diſtinctio. xxxij.

Egit de charitate cre

ata qua a nobis deus diligit̃ et ꝓximus. In
hac diſt. xxxij. proſequit̃ de charitate increa/
ta qua nos diligit deꝰ. Et colligit̃ ſententia
textꝰ in tribꝰ ſequētibꝰ cōcluſiōibꝰ. ¶ Prima ꝯcluſio. Eadē
eſt charitas: ⁊ hec increata q̄ nos diligit deꝰ: ⁊ qua nos deū
diligimus. In hac tamē cōcluſiōe cōmuniter negat̃ magi/
ſter: eo ꝙ charitas qua nos diligit deꝰ increata eſt. ſ. ſſ. ſiue
diuina eſſentia. Et charitas qua nos diligimus deū eſt ha/
bitus quidā aut forma accidentalis et creatura voluntatē
diligentis realiter informans et perficiēs. Poteſt tn̄ magi
ſter facile ſaluari. Non eñ loquit̃ de charitate qua nos for
maliter diligimus deū: ſed de ea q̄ eſt ſimpliciter neceſſa/
ria vt diligamus deū meritorie: ⁊ hec eſt. ſſ. nam ſimpliciter
neceſſariū eſt ad hoc ꝙ dilectio noſtra (qua diligimꝰ deū/
nos vel ꝓximū) ſit meritoria: ꝙ per ſpiritū inhabitantē ac/
ceptet̃ ad premiū retribuēdū: ita ꝙ oppoſitū includit con
tradictionē: et ita ſpūſſanctus eſt quo diligimus deū meri/
torie nō formaliter: quia ipſe eſt qui acceptando noſtrā di/
lectionē reddit ipſam meritoriā; de quo magiſter diſt. xvij.
primi. ¶ Secūda cōcluſio. Dilectione vna eadēqꝫ quantū
ad eſſentiā deus ab eterno omnia creata equaliter dilexit ⁊
immutabiliter: ſed ſm efficiētiā boni in dilectis plus crea/
turas rationales: et inter illas magis ſua membra: maxime
autē ſuū vnigenitū ſm hominē amauit tēporaliter. ¶ Ter
tia cōcluſio. De ſolis electis nō de reprobis cōcedendū eſt
ſimpliciter loquēdo ꝙ deus eos dilexerit ab eterno: ſiqui/
dē preſciti ab eterno oditi ſunt et reprobati: licet tanq̄ opa
quedam a deo dilecti. Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctio A

nē queritur: vtrū deꝰ ab eterno diligit ex cha/
ritate equaliter oīa creata ⁊ creabilia. ¶ Tri
bus articulis q̄ſtio abſoluet̃. Primus termi/
nos declarabit. Secūdus ꝑ concluſiones reſpōdebit. Ter
tius dubia mouebit. ¶ Quantū ad primū notandū/ ꝙ di
ligere eſt alicui bonū velle: ⁊ dilectio actus eſt volūtatis: Artic. I.
quo volūtas ſibi cōplacet in bono ſui vel alterius: hoc eſt Nota. I.
vult aliqđ bonū ſibi vel alteri. illud ſupponat̃ ex p̄miſſis.
¶ Ex quo ſeq̄tur primo ꝙ deū diligere aliq̄d a ſeipſo/ eſt
ipſum illi bonum tribuere eo modo quo vult. ſ. nūc ſiue p̄/
ſentialiter ſi vult bonū tale nūc ineſſe: aut in futuro ſi vult
illud bonū in futuro dare. ¶ Scđo ſeq̄tur/ ꝙ deus nō dili
git illud cui nō ꝓ aliquo tēpore cōmunicat entitatē ſiue eē
exiſtere. Patet: quia nullū bonū illi cōicat cui negat ꝓ ſem
per exiſtentiā: quia omne bonū preſupponit eſſe: et qđ ni/
hil eſt: nulliꝰ boni capax eſt. ¶ Tertio ſeq̄tur/ ꝙ nullū poſ/
ſibile nō futurū diligit deus. Patet: q̄a tale poſſibile nūq̄
haber eſſe. ſiquidē ſemꝑ nihil eſt: qđ nūq̄ eſt. ¶ Scđo no/ Nota. 2.
tandum circa hunc terminū ex charitate/ ꝙ duplex eſt cha/
ritas/ ſcꝫ creata et increata. Creata eſt habitus ꝑficiēs vo/
luntatē et inclinans eā ad diligendū finē ꝓpter ſe: ⁊ cetera
ꝓpter finē. Increata vero eſt eſſentia diuina ꝓprie qua for
maliter diligit deꝰ ſe et alia: appropriat̃ aūt ſpirituiſancto
qui per modū amoris ꝓcedit a patre ⁊ filio: de quo latius
tractat̃ in p̄mo. ¶ Supponat̃ etiā qđ dictū eſt ſupra diſt.
xxviij. ꝙ aliq̄d diligi ex charitate dupliciẗ itelligit̃: qđ pōt
ſuo mō applicari ad ꝓpoſitū: vt deus dicat̃ ex charitate di
ligere: vel quia diligit vt amicū q̄ eſt capax charitatis et a/
micitie: vel ex charitate q̄ eſt principiū boniuoliti creature
Primo modo diligit tantum creaturas ſe deum diligētes.
Scđo modo etiam diligit creaturas irrationales diligere
nō potentes. ¶ Tertio notandū circa illū terminū equali Nota. 3.
ter/ ꝙ diligere aliqua equaliter dupliciter intelligit̃. Quia B
quādoqꝫ ly equaliter/ refert̃ ad bona volita: ⁊ ſic equaliter
diligunt̃ aliqua quibꝰ equalia bona tribuuntur. Alio mo/
do equaliter diligere ad actū diligēdi refert̃: actū ſcꝫ quo
voluntas vult formaliter alicui bonū: ⁊ ſic equaliter dili/
gunt̃ que eodē actu vel actibus eque intenſis/ et eodē ordi
ne diliguntur. Dicit̃ et eodē ordine: quia licet quādoqꝫ eo/
dem actu diligitur aliquod medium propter finem: nō ta/
men equaliter diligit̃ tali actu mediū ⁊ finis: quia nō eodē
ordine diligūtur/ vbi vnū propter aliud: et aliud ꝓpter ſe/
ipſum diligit̃: ibi eñ eſt ordo quidā: nō tēporis: neqꝫ perfe
ctionis actus ad actū: q̄a actus vnus eſt: ſed ordo cuiuſdā
principalitatis ſiue appreciatiōis quo illud dicit̃ prius di/
ligi quod principalius diligit̃: ſiue qđ magis appreciatur:
aut ꝓpter qđ aliud diligitur: ⁊ poſterius illud diligit̃: qđ
minus p̄ncipaliter et nō ꝓpter ſe: ſed ꝓpter aliud qđ diligi
tur magis appreciat̃: quo modo prius diligit̃ finis/ q̄ me/
diū dilectū ꝓpter finē. Et poteſt reduci hic modus priori/
tatis ad prioritatē nature ſiue cauſe large: q̄a dilectio finis
eſt aliquo modo cauſa dilectiōis eorū que ſunt ad finē. Et
ſm hoc ſane intelligi poteſt qđ doctor ſubtilis preſenti diſ.
dicit: ait eñ ꝙ omnis rationabiliter volēs primo vult finē.
Secūdo immediate vult illud quo immediatius attingit
finem. Tertio alia que ſunt remotius ordinata ad attingē/
dum finem. Sic deꝰ rationabiliſſime vult omnia: licet non
diuerſis actibus: vnico tamen actu: et inquantū ille actus
vnus tendit diuerſimode in obiecta ordinata. Primo eñ

vult finē:⁊ in hoc eſt actus eius perfectus et volūtas eius
beata. Secundo vult illa que immediatius ordinanť in ip
ſum/predeſtinando.ſ.electos q̄ immediate attingunt eum
⁊ hoc quaſi reflectendo/volendo aliq̄s diligere illud obie
ctum ſecum. Quia eñ primo amat ſe ordinate:⁊ per conſe
quens non inordinate zelando vel inuidendo. Scd̄o vult
alios habere ſecum cōdiligentes: ⁊ hoc eſt velle alios etiā
habere amorem ſuum in ſe:et hoc eſt predeſtinare eos ſiue
ſit eis hoc bonum finaliter et eternaliter. Tertio vult illa q̄
ſunt neceſſaria ad attingendū finem hūc/ſcilicet bona gra
tie. Quarto vult propter illos alia que ſunt remotiora: pu
ta hunc mundū ſenſibilē vt ſeruiat eis:vt verum ſit illud.ij.
phyſ. Homo quodāmodo eſt finis omniū. Omnium qui
dem ſenſibiliū a deo:quia propter ipſum volitū a deo qua
ſi in ſecundo ſigno nature fiunt omnia ſenſibilia volita q̄ſi
in quarto ſigno. Illud etiā quod eſt propinquius fini vlti
mo conſueuit dici finis eoꝝ que ſunt remotiora: ſiue ergo
quia in ordine ad hominem predeſtinatum vult deus mun
dum ſenſibilem:ſiue quia quodāmodo immediatius vult
hominē amare ſe ꝙ mundū ſenſibilem eſſe:homo eſt mun
di ſenſibilis finis. Et ita patet inequalitas volibilium quā
tum ad volita: non vt volitio eſt ipſius voluntatis: ſed vt
tranſit ſuper obiecta predicto modo:nec tamen illa inequa
litas in actu eſt propter bonitatē preſuppoſitā in obiectis
quibuſcūq; alijs a ſe: que ſit quaſi ratio ſic vel ſic volendi:
ſed ratio eſt in ipſa voluntate diuina:quia eñ ipſa accepta
alia in tali gradu:ideo ipſa ſunt bona in tali gradu : et non
ecōuerſo. Hec Scotus. ¶ Quantum ad articulū ſcd̄m eſt
Artic. 2. Cōcl. 1. E conclusio prima. Deus ab eterno diligit ſe et oīa creata ac
creanda ex charitate formaliter/q̄ eſt diuina eſſentia. Pro-
batur/ꝙ ex charitate formaliter diligit ſe: quia deꝰ ex ſe na-
turaliter eſt intelligens ⁊ volens/et ꝑ conſequēs beatifica
bilis:nō aūt precedit in eo potētia actū: quia tūc eſſet impꝑ-
fectus:nec ſempꝑ beatꝰ. Cū ergo ſit ſempꝑ et eternaliter bea-
tus:nō eſt beatus niſi intelligendo et volendo ſe: q̄a nullū
aliud obiectū poteſt etiā creaturā rationalem beatificare:
ergo actu intelligit ⁊ diligit ſe. Qđ etiā diligit oīa creata ⁊
creanda:probať:quia omnibꝰ illis vult bona nature ꝓ cer
to tempore eis cōmunicanda:igiť. Cōſequētia tenet ex q̄d
nominis diligere. Antecedēs patet:quia omnia creata aut
creanda aliquādo habēt vel habebunt eſſe exiſtētie: quod
eſt bonū nature. Eſſe aūt bonū a deo eſt. Iaco.j. Igiť. Qđ
vero ab eterno diligit/patet:quia voluntas dei eſt immu-
tabilis: ergo que aliquando diligit eternaliter dilexit:alio
quin volūtas qua diligit mutata fuiſſet. Qđ charitas qua
formaliter diligit ſit diuina eſſentia:patet:q̄a eſt cōis tribꝰ
omne autem tale diuina eſſentia : vt patet ex primo notab.
Cōcl. 2. ¶ Secunda concluſio. Poſſibilia et tamen non futura de
us non diligit quibus bona nulla tribuit. Huius cōcluſio
nis pars ſcd̄a probat primā. Probať aūt pars ſecunda: q̄a
quod nihil eſt:nec vnq̄ aliq̄d erit:nulliꝰ boni capax eſt:er-
go nec dilectiōis diuine que diligendo bonū quod vult ali
quando donat. Antecedens probatur : quia omne bonum
aut eſt eſſe:aut preſupponit eſſe: quod autē poſſibile eſt et
nunq̄ futurū:nunq̄ habebit eſſe:ergo ⁊c̄. ¶ Tertia cōclu
Cōcl. 3. D ſio. Deus ſolas rationales creaturas diligit primo modo
et proprie ex charitate: quas in ſui amicitiā dignatur acce-
ptare. Patet ſatis ex notabili ſecundo: quia inanimata ꝓ-
prie nō ſunt diligibilia ex charitate:quia charitas eſt amici
tia:et ad illa nō eſt amicitia proprie habenda. Amicitia eñ
dicit relationē mutuā:⁊ ita in vtroq; charitatē/in dilecto.ſ.
et diligēte. Irrationabilia vero charitatis non ſunt capa-
cia:tamen ex charitate poſſum habere aliquod velle ad ir-
rationalia. Ex charitate enim poſſum arborem velle eſſe:
et velle mihi ſeruire ad talem actum : qui iuuat me ad dili-
gendum deū in ſe:⁊ ſic deus omnia diligit ex charitate : q̄a
omnia que diligit:diligit ꝑ propriā eſſentiā formaliter que
eſt charitas:et ꝓpter ſeipſum tanq̄ propter finem : non ta
men dilectione amicitie qua velit omnia ſibi eſſe amica.
Cōcl. 4. ¶ Quarta cōcluſio. Attendēdo equalitatē amoris penes
actum dilectionis/quo deus diligit formaliter ſe:⁊ alia di
ligit equaliter. Probatur:quia actu non inequali : eodem
quippe actu deus diligit quecunq; diligit/ſua ſcʒ eſſentia:
vt dicit concluſio prima. ¶ Quinta cōcluſio . Referendo
equalitatem dilectionis ad bona volita/aut ordinē volen- Cōcl. 5. E
di/inequaliter deus ſe et creaturas diligit eodem actu dili
gendi. Patet ex notabili vltimo. Nam preſcitis nō vult tā-
ta bona:quāta vult predeſtinatis:ſed nec predeſtinatis om
nibus equalia bona:q̄a in domo patris manſiones multe
ſunt. Sed et in via diuiſiones gratiarū ſunt: licet vnus ſit
ſpūs diſtribuens ſingulis prout vult: ſed nec eodem ordi-
ne vult deus finem et que ſunt/ad finem:ad intellectum in
vltimo notabili expreſſum. Et tantum de articulo ſecundo
¶ Quantū ad tertiū articulū/eſt primū dubiū cōtra con- Artic. 3.
cluſionē primā. Nam ſi deus diligeret oīa creata : ſequereť Dub. 1. F
ꝙ ſimul diligeret cōtraria:quia vtrūq; cōtrarioꝝ habet en
titatem quandā/et ita diligibilitatē: ꝯſequēs falſum:quia
tunc cōtraria ſtarent ſimul: et per cōſequens cōtradictoria
eſſent ſimul:qđ eſt contra primū principiū. ¶ Item cōtra
concluſionem ſecūdam. Deus diligit omnia poſſibilia etiā
nunq̄ futura:qđ probať:quia oīa diligit deus in quibꝰ ha-
bet cōplacentiā:ſed in poſſibilibus nō futuris habet cōpla
centiā:qua vult ea poſſe eſſe:quā non habet in impoſſibilibꝰ
ergo. ¶ Ad primū diciť cōcedendo: illa tamen ſiue loqua-
mur de ꝓpoſitionibꝰ cōtrarijs:ſiue de rebꝰ cōtrarijs:vtraq;
eñ ꝯtraria vult eē in rerū natura. Vult etiā ꝯtradictoria:id
eſt propoſitiones cōtradictorias ſimul eſſe in rerū natura:
nō autē vult contrarias aut cōtradictorias propoſitiones
ſimul eſſe veras:hoc eñ eſſet contra primū principiū. Con
traria etiā realia vt calorem ⁊ frigus vult ſimul eſſe:ſed in
diuerſis ſubiectis:q̄uis per ſuā omnipotētiā poſſet illa cō
ſeruare in eodē ſubiecto. Nec ex hoc ſequiť cōtradictorias
propoſitiones eſſe ſimul veras:cōtraria eñ realia ſimul in
eodem exiſtentia nō inferunt cōtradictorias eſſe veras:ſed
contraria logicalia. ¶ Ad ſecundm negeť aſſumptum:et
ad probationē negeť ꝙ deus diligat oīa in quibꝰ habet cō-
placentiā/extendendo nomen cōplacentie ad cōplacentiā
generaliſſimā quo diciť habere cōplacentiā in omni poſſi-
bili eſſe in eo ꝙ vult ipſum poſſe eſſe:licet nunq̄ velit ipm
eſſe ſeu producere:ſed de cōplacentia ſpeciali aſſumptū ve-
rum eſt. De modis aūt cōplacentie dictū eſt in.j.q.j.diſtin.
xvij. Verū aliqui diſtinguūt de duplici dilectione: ſcʒ effi-
caci qua aliquādo ea que diligit: in eſſe ꝓducit. Quedam
diligit volitione ſimplicis cōplacentie nō efficaci:q̄ nunq̄
producit in eſſe:que tamē vult eſſe poſſibilia ſicut ea q̄ vult
efficaci volitione:illa tamē ꝓprie nō diligit: quia nihil eis
cōfert nec cōferet. ¶ Et ſi dicis:cōfert eis poſſibilitatē. Di
co ꝙ illa poſſibilitas nihil eſt in re ipa poſſibili que ſimpli
citer nihil eſt:et nihil eſſe habet: ſed poſſibilitas dicit diui-
nam volūtatē potentē rem ꝓducere:illa aūt nihil eſt rei ꝓ-
ducibilis. Vel dicatur breuiter ꝙ cōcluſiones intelligēde
ſunt de dilectione efficaci. ¶ Secūdo dubitať/vtrū actus Dub. 2. G
diligendi quo deus diligit ſe/et oīa alia:ſit proprius alicui
perſone in diuinis. Reſpōdeť ꝙ diligere ſe/⁊ alia/eſt actꝰ
eſſentialis:et ꝑ conſequens nulli perſone ꝓprius : quia ſi-
cut pater nō ſapit ſapientia genita: ita nec diligit dilectiōe
ſpirata . Nihil eñ recipit perſona producens a producta.
Pater ergo ⁊ filius diligunt ſe et ſpiritumſanctum amore
eſſentiali q̄ eſt eſſentia. Diligūt aūt ſe ſpūſancto:quia dili-
gendo ſe dilectiōe eſſentiali ſpirant ſpm̄ſctm̄ : de quo latiꝰ
in primo. Qđ etiā dilectiōis actꝰ quo deꝰ diligit alia a ſe:nō
ſit ꝓprius alicui ꝑſone/patet:q̄a ſi ſic maxime ſpūiſctō:con
ſequens falſum:q̄a tunc aut ſpirituſſanctus nō neceſſario
produceret vt amor patris ⁊ filij: aut deus amaret neceſſa
rio aliq̄d aliud a ſe:vtrūq; eſt impoſſibile. Appropriantur
tamen omnia q̄ ad volūtatē ꝑtinent ſpirituiſancto:ſicut ea
q̄ ad intellectū ꝑtinēt vbo . ¶ Tertio dubitať/vtrū chriſtꝰ Dub. 3. H
magis dilexit petrū q̄ iohānē:cū petrꝰ plus dilexit xp̄m q̄
iohānes:vt habeť Iohā.vl. Petre diligis me plus his ⁊c̄.
Hāc q̄ſtionē late ꝑtractat beatꝰ Aug. homeľ.vl.ſup Iohā.

Sed breuius dicit̃ ſuppoſito ꝙ in petro fuerit maioꝛ dile/
ctio charitatis q̃ in iohãne: ꝙ ſimpliciter dñs plꝰ dilexit pe
trū q̃ iohannē: licet ita loquẽdo familiarius dilexit iohan/
nē. Primū patet: qꝛ cū deū diligere creaturā eſt ei bonū vel
le: hanc magis diligit cui maius bonū vult. Unde qꝛ maxi
mū bonū vie eſt donū charitatis: et maximū bonū patrie/
gloꝛia beatitudinis: illū ſimpliciter magis diligit: cui vult
maioꝛē charitatē in via: et maioꝛē gloꝛiā in patria. Stãte er
go ſuppoſitione manifeſtū eſt ꝙ magis petrū dilexit q̃ io/
hannē. Scḋa pars ꝓbatur: qꝛ illū diligit deus familiarius:
cui plura vel maioꝛa ſigna familiaritatis oſtēdit. Iohanni
aūt qui ſup pectus dñicū in cena recubuit, cui matrē virgi/
nē in cruce cōmēdauit: ꝓpter ingenitā mãſuetudinē: ꝓpter
virginalē puritatē: ꝓpter etatis iuuentutē: que etiā ceteris
paribus facit hoiem tenerius diligi: plura familiaritatis ſi
gna oſtēdit q̃ petro: ergo ⁊c̃. Et per hec multe queſtiones
ſolui poſſunt/ ſcilʒ vtrū deus magis dilexerit hominē q̃ an
gelum: magis genus humanū q̃ chꝛiſtū: magis peccatoꝛē
pꝛedeſtinatum q̃ iuſtum pꝛeſcitum: et ſimiles quas latius
pertractat ſanctus Tho. et Bonauen. in pꝛeſenti diſtin. Et
tantum de illa queſtione.

¶ Sequitur tractatus de virtutibus cardinalibus.

Diſtinctio. xxxiij.

POſt tractatum de
theologicis virtutibꝰ: ſequit̃ doctrina de
virtutibus cardinalibus. Et colligit̃ ſnia
tex. in tribus ꝯcluſionibus que ſequūtur.
¶ Pꝛima cōcluſio. Quattuoꝛ ſunt virtu
tes cardinales: quibꝰ in pꝛeſenti bene viuit̃: et poſt ad eter
nã vitã peruenit̃. He ſm beatū Augu. ſunt: Iuſticia in ſub
ueniẽdo miſeris: pꝛudētia in cauẽdis inſidijs: foꝛtitudo in
perferẽdis moleſtijs: tēperãtia in coercendis delectationi/
bus pꝛauis. ¶ Scḋa concluſio. He virtutes in chꝛiſto fue/
rūt pleniſſime ſm vſum quē habent in patria: ⁊ vſum circa
paſſiones ab extrinſeco illatas: quem habēt in via. ¶ Ter
tia concluſio. Uirtutes cardinales non ceſſabunt in patria
quantum ad habitum: licet aliū ibi q̃ in via habebūt opera
tionis vſum.

Queſtio vnica.

CIrca hãc diſtinctio
nē. xxxiij. querit̃ vtrū pꝛeter virtutes theolo/
A gicas/ virtutes cardinales ſint ponēde i par
te rõnali aut ſenſitiua ſubiectate. ¶ In tribꝰ
articulis queſtio abſoluet̃. In pꝛimo pꝛemittent̃ terminoꝝ
declarationes. In ſcḋo addētur reſpõſiue cōcluſiones. In
Artic. 1. tertio ponent̃ mouēdoꝝ dubioꝝ ſolutiones. ¶ Quãtū ad
Nota. 1. articulū pmū: qꝛ queſtio hec ꝑ magna parte tractata eſt. s.
diſt. xxiij. in queſtione generali ibi mota: ideo breuiꝰ hic ex/
pedietur. ¶ Pꝛimo igitur notãdū/ ſuppoſita differētia in/
ter virtutē theologicã ⁊ moꝛalē ex diſt. xxvj. pꝛeter virtutes
theologicas/ quattuoꝛ ponūtur virtutes pꝛincipales. ſ. pꝛu
dentia/ tēperantia/ foꝛtitudo et iuſticia: ſm illud Sap. viij.
Sobꝛietatē et pꝛudentiã docet: iuſticiã et virtutē. i. foꝛtitu/
dinem: quibus in vita nihil vtilius eſt hoibus. He dicūtur
cardinales a cardine in quo voluit̃ ianua: qꝛ in his vita hu
mana verſatur: et quibuſdã regulis quaſi in cardinibus re
gulariter dirigitur ⁊ voluitur: ad quas virtutes relique re
Nota. 2. ducūtur: et ideo pꝛincipales dicūtur. ¶ Scḋo notandū/ ꝙ
B ſicut generaliter habitꝰ: ita et virtutes diſtinguūtur penes
actus ex quibus generãtur ⁊ ad quos inclinãt: vt dictū eſt
q. j. diſt. xxiij. Actus vero diſtinguūtur ſm potētias ⁊ obie/
cta. ij. de aĩa. Obiectū eſt circa qḋ operatio verſat̃ ſicut arti
fex circa materiã. Potētia aūt vis eſt anime eliciēs actū ſeu
operationē: cū ergo oĩs operatio aĩe rõnalis verſatur circa
finē tanq̃ circa obiectū: immediate aūt circa medium ad ſi
nē: et ſm hoc virtus diuidit̃ diuiſione immediata in theo/
logicã et moꝛalē: accipiẽdo moꝛalē large vt non diſtinguit̃
cõtra intellectualē. Obiectū vero qḋ eſt ad finē duplex eſt:
aut eſt v̄itas pꝛactica cognoſcēda; aut eſt materia circa quã
ſunt aliqua operanda. Circa pꝛimū eſt pꝛudētia per quã co
gnoſcitur quid agendū/ quidve reſpuendum. Obiectū ve
ro circa quod eſt operandū vltra diuiditur: qꝛ aut eſt in ip
ſo operãte: aut in alio ſcʒ ꝓximo. Uel ſic: aut eſt obiectū ali
quod per qḋ operans bene ſe habet ad ſeipm: vel ad pꝛoxi
mū. Si ſcḋm: ſic circa ipm eſt iuſticia: que bene oꝛdinat ho
minē ad aliū. Si pꝛimū: aut eſt aliquod appetibile ꝓſequē
dū: et hoc pertinet ad cōcupiſcibile circa qḋ ponit̃ tēperan
tia: aut eſt aliquod impediēs vincendū: et hoc pertinet ad
iraſcibilē: circa qḋ moderat̃ appetitū foꝛtitudo/ ꝑ quã vin/
citur impediēs in ꝓſecutione appetibilis/ aut fuga triſtabi
lis. Et ſm hãc diuiſionē mediatã ſumuntur virtutes cardi
nales: que quidē paucioꝛes eſſent citra ſiſtẽdo: aut plures
vltra per ſubdiuiſiones pꝛocedẽdo. ¶ Tertio rememoꝛã/ Nota. 3.
dū ex dictis diſtin. xxiij. q. j. ꝙ ſicut actuū virtuoſoꝝ quidã C
ſunt intrinſeci ſeu per ſe aut pꝛimo virtuoſi: quidã denomi
natione extrinſeca: ſic et habitus quidã ſunt intrinſece vir/
tutes: qui ſcʒ generãtur ex pꝛimis actibus. Alij ſunt virtu/
tes ſeu virtuoſi denominatione extrinſeca: qui generantur
ex actibus accidētaliter virtuoſis: et ſm hec alia et alia aſſi
gnantur ſubiecta: vt vbi ſupꝛa dictum eſt. Hec bꝛeuiter de
articulo pꝛimo. ¶ Quantum ad ſecundū articulū eſt con/ Artic. 2.
cluſio pꝛima. Pꝛeter tres theologicas v̄tutes/ ponēde ſunt Cõcl. 1.
virtutes moꝛales que cōmuniter dicūtur cardinales. Pꝛo/ D
batur cōcluſio ſm ſanctū Bonauen. quia virtutes ponun
tur pꝛincipaliter ad rectificandū ⁊ vigoꝛandum potentias
in eliciendis actibus virtuoſis. Ad rectificandū cõtra obli
quitatē: ad vigoꝛandum contra difficultatē. Uirtus eñ fa/
cit potentiã rectam et vigoꝛoſam. Cõtingit aūt hominē oꝛ
dinari quoad deum: ac quoad ſeipſum: ⁊ quoad pꝛoximū:
et codē modo obliquari ⁊ retardari. Sicut ergo habentur
virtutes rectificãtes hominem ⁊ vigoꝛantes vt recte tēdat
in deū ſcilicʒ theologice: ſic oppoꝛtunū eſt habere habitus
virtutum rectificãtes et vigoꝛãtes homines: pꝛout oꝛdinã/
tur ad ſeipſum et pꝛoximum: et tales ſunt virtutes cardina
les. Unde ſicut pꝛeter pꝛecepta pme tabule: que directe oꝛ
dinant in deū: neceſſariū fuit ponere pꝛecepta ſecūde tabu
le que oꝛdinant ad pꝛoximum: ſic dicendū eſt in ꝓpoſito ꝙ
pꝛeter virtutes theologicas/ oppoꝛtunum eſt ponere cardi
nales ſeu moꝛales. Nec obeſt illud Roma. xiij. Qui diligit
pꝛoximū: legē impleuit: quaſi ſola charitas ſine alijs virtu
tibus ſufficeret: qꝛ legis impletio nõ cōuenit charitati ſm
ſe foꝛmaliter ⁊ elicitiue: ſed imperatiue. hoc eſt dictu. Chari
tas nõ elicit ſe ſola cū potētia oēs actus pꝛeceptos: quia nõ
illos quibus tēditur in ſeipm: aut in pꝛoximū tãq̃ in obie/
ctū: ſed oĩm pꝛeceptoꝝ actus imperat vt elicianẗ medianti
bus alijs virtutibꝰ ꝓpter deū/ tãq̃ ꝓpter finē pꝛopter ſe et
ſuper oĩa dilectū: habēt eñ annexos aliarum virtutū habi
tus: qui ad imperiū charitatis moti/ faciūt impletionē mã
datoꝝ: ſicut pꝛeceptū de non foꝛnicãdo elicitiue implet̃ per
caſtitatē: imperatiue per charitatē. Pōt etiã ꝓbari cōcluſio
per illa media quibus ſupꝛa pꝛobatū eſt habitus eſſe ponē
dos diſt. xxiij. q. j. ¶ Scḋa concluſio. Quattuoꝛ ſunt virtu Cõcl. 2.
tes ſm conſuetã diuiſionē: que dicūtur cardinales: oēs ce/ E
teras virtutes moꝛales compꝛehendētes. Concluſio patet
ex articulo pꝛimo: qꝛ per virtutē cardinalē homo rectificat̃
quoad creaturã: ſicut per theologicam quoad creatoꝛē de/
um: vel ergo quoad ſeipſum: vel quoad alium. Si ſecūdū:
ſic eſt iuſticia. Si pꝛimū: hoc contingit dupliciter. Uel quo
ad rationem et ſic eſt pꝛudentia: vel quoad appetitū: ⁊ hoc
dupl̃r. Uel quoad cōcupiſcibilē/ ⁊ ſic eſt tēperãtia: vel q̃ad
iraſcibilē: ſic ē foꝛtitudo. ¶ Ex illo ptʒ multiplex diſtinctio
virtutū cardinaliū inter ſe: qꝛ diſtinguunt̃ penes potētias
quas ꝑficiūt/ vt ſtatim dictū eſt. Penes obiecta: qꝛ pꝛuden
tia dirigit circa verū pꝛacticū: iuſticia circa ꝓximū debitū:
temperantia circa delectationes et triſticias: foꝛtitudo cir/
ca pericula et aduerſitates vincendas. Etiam penes actus
quos eliciūt: qꝛ pꝛudētie actꝰ eſt dictare agēda: iuſticie red/
dere omnibus debita: temperãtie refrenare appetitū circa
cōcupiſcibilia; foꝛtitudinis repellere aut ſuſtinere aduerſa.

Etiā poſſunt diſtingui penes vitia cōtraria que excludūt:
et penes media que determināt: quoꝝ ꝓſecutio remittitur
ad libꝛū Ethico. Et dictū eſt notāter ſm cōſuetā diuiſionē:
qꝛ illa diuiſio virtutum cardinaliū in quattuoꝛ nō eſt imme
diata nec vltima. pꝛecedunt nāq̄ immediatioꝛes: ⁊ iō circa
illā cōſuetā diuiſionē ſiſtendo eſſent tm̄ due: ſcꝫ intellectua
lis ⁊ moꝛalis: capiēdo moꝛalē ſtricte: hoc eſt virtus potētie
intellectiue/et virtus potētie appetitiue. Similiter ad vlte
rioꝛes diuiſiones ꝓgrediēdo eſſent multo plures ſm ꝙ q̄li
bet haꝝ quattuoꝛ vltra diuidi pōt in partes integrales ſub
iectiuas ⁊ potētiales. Partes ſubiectiue ſunt ſpecies ſub il
lis quattuoꝛ generibꝰ contēte. Partes integrales ſunt que
ſumūtur ſm aliquas cōditiones ad integritatē virtutis re
quiſitas. Partes potētiales ſunt que participāt aliquē mo
dū q̄ pꝛincipaliter et ꝑfecte inuenit̄ in alia virtute: reſpectu
cuiꝰ dꝛ pars ſm beatū Tho. q. ix. huiꝰ diſt. Vn̄ ad ſimilitudi
nē partiū totius/ſumūtur he partes virtutis ſm eūdē. Eſt
em̄ triplex totū/integrale/vniuerſale ⁊ potētiale. Integra/
le eſt cōpoſitū ex partibus ipm̄ conſtituētibus: ſicut cōpoſi
tū ſubſtātiale qđ cōponit̄ ex materia ⁊ foꝛma. Totū vniuer
ſale eſt cōceptus cōis vt cōceptus generis. Totū potētiale
eſt qđ in ſe cōtinet ꝑfectionē aliquoꝝ eminēter. ¶ Et ſimi/
liter ex oppoſito inuenitur triplex pars. Integralis que in
trat conſtitutionē totiꝰ: ſicut paries domus. Pars ſubiecti
ua eſt inferius cōtentū ſub ſuperioꝛi: vt ſpecies reſpectu ge
neris. Pars potētialis eſt q̄ nō recipit pꝛedicationē totius:
ſed aliq̄d de potētia ſiue ꝑfectione totiꝰ participat. Sic di/
ci poſſet ꝙ aīa ſenſitiua eſt pars potētialis aīe intellectiue:
nā aīa intellectiua dꝛ tota aīa: eo ꝙ in ipſa oēs potentie aīe
cōgregant̄: et aīa ſenſitiua in bꝛutis dicitur pars potētialis
aīe intellectiue: qꝛ aliq̄d ꝑfectionis aīe intellectiue/ ſcꝫ vitā
cognitiuā participat: ſed nō intellectiuā. Sic ſm hunc mo/
dū aſſignātur tripliciter partes in virtutibus. Pꝛimo inte/
grales: cū ſcꝫ ponit̄ pars alicuius virtutis illud qđ requiri
tur ad perfectionē eius: vt dū ad ꝑfectionē virtutis plures
requirūtur cōditiones: id qđ reſpicit vnā conditionē: voca
tur pars integralis. Sic Tullius ponit memoꝛiā pꝛeterito
rū: intelligētiā pꝛeſentiū: et ꝓuidentiā futuroꝝ partes pꝛu/
dētie: qꝛ pꝛudētia innitit̄ experiētie: que colligit̄ ex memo/
ria pꝛeteritoꝝ/et cognitione pꝛeſentiū: ex quibꝰ ſumit̄ ꝓui
dētia futuroꝝ. Scđo modo partes ſubiectiue que ſunt ſpe/
cies cōtente ſub toto vniuerſali: et ille ſole partes ſubiecti/
ue recipiūt pꝛedicationē totiꝰ: licet vna pars de alia nō pꝛe
dicat̄. totū ſicut genus de ſpecie. Sic partes pꝛudētie ſunt
ſpecies pꝛudētie: ſicut pꝛudētia politica: pꝛudētia economi
ca: pꝛudētia ethica ſiue monaſtica: que dirigit hoīem (in ſe
conſideratū) in ſuis operationibus: nō vt eſt pars domeſti
ce vel ciuilis cōitatis. Vn̄ monaſtica dicit̄ a monos/qđ eſt
vnū: qꝛ dirigit hoīem vt eſt vnus ſibi: nō vt pars cōmuni/
tatis. Tertio modo partes potētiales q̄ ſunt virtutes parti
cipantes aliq̄d de modo q̄ pꝛincipaliter ⁊ ꝑfecte inuenit̄ in
aliqua virtute. Et ſic phyſica/dialectica/rhetoꝛica/ponunt̄
partes potētiales pꝛudētie: ꝓ quāto participāt aliquē mo/
dū eius. Et generaliter oēs artes et diſcipline eo ꝙ de oībꝰ
his oꝛdinat pꝛudētia: a quibus ⁊ quātū ſunt addiſcēde vel
exercēde. j. Ethico. Hec Tho. ¶ Vel quātū ad vltimū poſ
ſet dici artes ⁊ diſcipline/iō partes ſunt pꝛudētie potentia/
les: qꝛ participāt aliquē modū pꝛudentie. Pꝛudētia em̄ eſt
habitus inclināſ ad aſſentiendū dictamini pꝛactico ⁊ vero
rōnis recte. Ita oēs artes ⁊ diſcipline inclināt ad aſſentien/
dū vero concluſo per rationē: maxime aūt diſcipline pꝛacti
ce participāt modū pꝛudētie: ſuo modo exēplificari pōt de
alijs virtutibꝰ cardinalibus. Et ſm hūc modū virtutes car
dinales oēs alias virtutes cōpꝛehendūt tāq̄ partes altero
Cōcl. 3. triū modoꝝ. ¶ Tertia cōcluſio. Quattuoꝛ virtutes cardi/
F nales quatenꝰ ſunt virtutes intrinſece: ſubiectant̄ tm̄ in ra/
tionali parte. Pꝛobat̄: qꝛ in ſola parte rōnali eſt virtꝰ intrin
ſece ⁊ eſſentialiter ſeu habitus intrinſece virtuoſus: igitur.
Cōſequētia nota: et an̄s ꝓbatū eſt diſt. xxiij. q. j. pꝛope finē.
Cōcl. 4. ¶ Quarta concluſio. Aliqua virtus cardinalis denomina
tione extrinſeca eſſe pōt in parte ſenſitiua et executiua. Pa/
tet cōcluſio de tēperātia/iuſticia et foꝛtitudine. Nam volū/
tas pōt imperare appetitui ſenſitiuo/moderando paſſionē
eius/pꝛoſecutionē vel fugā: ⁊ ꝑ hoc derelinquere ex impe/
rijs rectis: hoc eſt actibus ſenſitiuis imperatis aliquē habi
tū in appetitu ſenſitiuo: inclinantē appetitū ſenſitiuū vt de
lectabiliter moueat̄ ad ſimilia ex imperio voluntatis: ⁊ ille
habitus derelictus: licet nō ſit virtus ꝓpꝛie. i. intrinſece (qꝛ
nō eſt habitus electiuus nec inclinans ad electionē) pōt tm̄
dici virtus aliquo modo/ ſcꝫ denominatione extrinſeca: qꝛ
inclinat ad ea que ſunt cōſona recte rōni: et qꝛ imperatur a
virtute volūtatis. Hec Sco. diſt. pꝛeſenti. Et ſuo modo po
teſt poni hmōi virtꝰ in parte executiua: vt in manu ſcripto/
ris: vt etiā habitū eſt. s̄. Et tātū de articulo ſcđo. ¶ Quan Artic. 3.
tū ad articulū tertiū eſt dubiū pꝛimū/ que virtutū cardina/ Dub. 1.
liū ſit pꝛincipalioꝛ. Hic tenet ſctūs Tho. ꝙ pꝛudētia ſit pꝛin G
cipalioꝛ/et cetere ad eā reducūtur. Sco. tenet ꝙ virtus eli/
ciens ſm dictamē pꝛudētie/pꝛincipalioꝛ ſit ipſa pꝛudentia.
Sed faciliter pn̄t cōcoꝛdari illa dicta doc. diſtinguendo de
pꝛincipalitate. Nā aliquid pōt eſſe pꝛincipalius altero vel
qꝛ naturaliter pꝛius eo: et qđ ab alio pꝛeſupponitur: et ſine
quo aliud non eſſet tale/puta in pꝛopoſito ſine quo habitꝰ
nō eſſet virtus. Alio modo illud dicitur pꝛincipalius quod
eſt ſimpliciter perfectius: tūc dicitur ꝙ pꝛudentia eſt pꝛinci
palioꝛ alijs virtutibus moꝛalibus pꝛimo modo: qꝛ ipſa vel
actus eius pꝛeſupponit̄ alijs virtutibus: et eſt pꝛioꝛ eis ge
neratione: ⁊ eſt regula aliarū virtutū ſine qua nullus alius
actus eſt virtuoſus. Nam ad eius confoꝛmitatē/virtuoſum
eſt quicquid dicitur virtuoſum: et ſic ad eā omnes alie vir/
tutes moꝛales reducūtur. Et hoc modo phs vult eam eſſe
pꝛioꝛem et pꝛincipalioꝛem: et beatus Antonius pꝛefert diſ/
cretionem que ad pꝛudētiā pertinet ceteris virtutibus: vt
dicit Caſſiodo. Col. j. Sed loquēdo de pꝛincipalitate ſecū/
do modo/ſic virtutes electiue ad voluntatem pertinentes
ſunt pꝛincipalioꝛes virtute dictatiua ad intellectū pertinen
tem. Tum qꝛ nobilioꝛis perfectibilis nobilioꝛes ſunt perfe
ctiones. Voluntas autem eſt perfectibile nobilius intelle/
ctu (vt nūc ſupponitur: et eius declaratio pertinet ad quar
tum de beatitudine) nec ſufficit ꝙ nō opoꝛtet omnem per/
fectionem nobilioꝛis perfectibilis eſſe nobilioꝛem. Siqui/
dem in nobilioꝛe eſt aliqua perfectio minꝰ nobilis / aliqua
perfectione ſubiecti ſiue perfectibilis inferioꝛis ⁊ minꝰ no/
bilis. Sufficit enim ſupꝛemā nobilioꝛis excedere ſupꝛemā
minus nobilis. Nunc autem virtus moꝛalis non eſt ſupꝛe
ma perfectio voluntatis: nec pꝛudētia ſupꝛema intellectus
ſed charitas voluntatis et fides intellectus. Charitas autē
excedit fidem perfectione ſm apl̄m. Hoc inquam non ſuffi
cit: quia reſpectu eiuſdem obiecti nobilioꝛ potētia videt̄ ha
bere nobilioꝛem actū/quando vtraq̄ agit ſm vltimum ſui:
quia ibi nō eſt exceſſus ex parte obiecti: quia idē eſt: ſed tm̄
ex parte potentiarū: ergo nobilioꝛis potētie talis actus eſt
nobilioꝛ. Cū ergo circa idem bonū tanq̄ obiectū/ſit actus
intellectus pꝛactici et voluntatis: ſi vtraq̄ potentia perfe/
cte agat: hec dictādo: iſta eliciēdo: ſimpliciter nobilioꝛ erit
electio recta/dictamine recto. Et per cōſequēs habitus ge
neratus ex electionibus rectis/ eſt nobilioꝛ ſimpliciter ha/
bitu generato ex actibus intellectus dictatiuus. Tum etiā
quia dictamē rectū intellectus oꝛdinatur ad electionē rectā
volūtatis: et finis eſt nobilioꝛ oꝛdinatis in finē. Tum quia
pꝛioꝛa via generationis poſterioꝛa ſunt via ꝑfectionis. Sed
dictamen pꝛecedit generatione electionē: ergo. ¶ Secun/ Dub. 2.
do dubitatur: vtrū pꝛeter virtutes cardinales acquiſitas/ H
opoꝛtet etiam ponere virtutes cardinales infuſas. Reſpō
detur/ꝙ virtutes moꝛales acquiſite ponēde ſunt: ratio pꝛo
bat et experientia/vt deductum eſt s̄. diſtin. xxiij. q. j. Nulla
autem ratio naturalis pꝛobat virtutes infuſas eſſe ponen/
das: ſed ſola autoꝛitas ſcripture ⁊ ſanctoꝝ. Et per hoc ſicut
dictum eſt de virtutibus theologicis: ita hic cōmuniter di/
citur de moꝛalibus. Vnde Augu. diffiniens virtutē: vt ha/
betur in ſecūdo diſt. xxvij. dicit. Eſt qualitas bona mentis

quā nullus male vtitur: quā ſolus deus in nobis operatur
q̄d tm̄ de infuſa eſt verū. Jtē dei perfecta ſunt opa: ideo cū
hoiem iuſtificat: non tm̄ infundit virtutes theologicas: ſed
etiam moꝛales. Jn iuſtificatione itaqꝫ impij/ oēs ille virtu
tes ſimul infundūtur: licꝫ nō exeant in actū ſine acquiſitis:
ſicut dictū eſt de theologicis infuſis: et cōmuniter ꝓpoꝛtio
Dub.3. nabiliter dicitur de iſtis ſicut dictum eſt de illis. ¶ Tertio
J dubitaꝛ/ vtrū virtutes cardinales maneāt in patria. Rn̄de
tur bꝛeuiter/ ꝙ qꝛ habitus nō opponiꝛ actui habitus cōtra
rij. Virtutes cardinales: quia perfectiones quedā ſunt ani
me nō includētes eſſentialiter imperfectionē/ ſicut fides et
ſpes: ideo manent in patria. Habēt etiā actus in patria/ ſm
alios ab actibꝰ quos habēt in via. Nā ſm ſanctū Bonauē.
oēs actus nr̄i in gloꝛia erūt foꝛtes/ iuſti/ pꝛudētes/ caſti: vt
iuſticia excludit obliquitatē: pꝛudētia erroꝛē: foꝛtitudo mo
leſtiā: tēperātia oēm libidinē. Actus aūt quos habēt in via
non habent in patria: nō enim ibi pꝛudentia cauet inſidias
que ibi nulle ſunt: nec ibi iuſticia ſubuenit miſeris: nec foꝛti
tudo perfert moleſtias: nec temperātia coercet delectatio-
nes pꝛauas: ſed manent ibi excellentioꝛi modo ꝙ fuerūt in
via. Jn via pugnāt contra vitia: in patria gaudēt de victo-
ria pleniſſime adepta. Et tantum de queſtione.

Tractatus de donis. Diſtinctio .xxxiiij.

Egit magiſter de vir

tutibus theologicis ⁊ cardinalibus: cōſequē-
ter determinat de donis ſpiritusſancti: ⁊ circa
hoc tria facit. Pꝛimo agit de donis in genere:
et de dono timoꝛis in ſpecie. Scđo de quoꝛūdā donoꝝ que
magis conuenire videnꝛ diſt. xxxv. Tertio de donoꝝ ac vir
tutū cōnexione ⁊ equalitate diſt. xxxvj. Et pōt ſentētia tex.
in tribus cōcluſionibꝰ quaſi ſummatim abbꝛeuiari: quarū
pꝛima cōcluſio hec eſt. ¶ Dona ſeptē ſanctiſpūs vere ſunt
virtutes electos in patria: ſicut animā chꝛiſti in via: ſm cer
tū vſum ꝑficiētes. ¶ Scđa cōcluſio. Timoꝛ in mūdanū ſi-
ue humanū/ in ſeruilē/ initialem et caſtū/ vel filialē quadri-
partitur: quoꝛū ſolus filialis cū perfecta charitate tā in via
ꝙ in patria manere cōcediꝛ. ¶ Tertia cōcluſio. Jn chꝛiſto
fuit timoꝛ pene alius a pꝛedictis: qui dici potuit timoꝛ natu
ralis. Has latius pꝛoſequitur magiſter in textu.

Queſtio vnica.

A Jrca hāc diſtinctio

nē .xxxiiij. queritur: vtrū neceſſariū eſt pone-
re dona/ fructus et beatitudines a virtutibꝰ
theologicis ⁊ moꝛalibus realiter differētes.
¶ Per tres articulos ꝓcediꝛ ad queſtionis ſolutionē. Pꝛi
mus pꝛemittet terminoꝝ declarationē. Secūdus ſubiūget
cōcluſiuam reſponſionē. Tertius addet mouēdoꝝ dubioꝝ
Artic. 1. ſolutionē. ¶ Quātū ad pꝛimū: ꝙuis varie loquunꝛ ſancti
Nota. 1. et doc. de diſtin. donoꝝ/ beatitudinū ⁊ fructuū: tm̄ ad vitan
dū pꝛolixitatē/ ſequoꝛ in hac parte doc. ſubtilē cui cōcoꝛdat
Ockam. ¶ Dimiſſis variarū opi. recitationibꝰ/ pꝛimo no
tandū ꝙ virtutes/ dona/ beatitudines ⁊ fructus ponuntur
habitus quidā naturales vel ſupernaturales: aiam quantū
ad actus ſuos in via perficiētes: aut paſſiones/ puta gaudi
um vel delectatio actus cōſequētes: q̄d addiꝛ quoad fructꝰ
aliquos. Pꝛobaꝛ: quia cū hec ſint aliquid in aia: in qua ſm
pħm nō ſunt niſi potētia ⁊ habitꝰ ⁊ paſſiones: q̄ ſunt actus
aut qualitates actꝰ naturaliter cōſequētes: vt .ſ. habitū eſt
diſt. xxiij. q. j. Et nō ſunt potētie: qꝛ ille idētificanꝛ aie: vt ha-
bitū eſt in .ij. nec actus eliciti: qꝛ manēt tranſeūte actu. Sūt
em̄ in aia actu nō cognoſcēte vel appetente/ vtputa in doꝛ-
miēte: ergo ſunt habitꝰ vel paſſiones actꝰ cōſequētes. Paſ-
ſiones ad ſolos fructꝰ pertinēt: habitꝰ ad ceteras potētias
circa actus ⁊ paſſiones dirigētes: ⁊ hoc tanꝙ pꝛincipiū ab
Nota. 2. oibus cōceſſum ſupponaꝛ. ¶ Scđo notādū ꝓ generali ha
B bituū aie potētias perficiētium diſtinctione: ꝙ habitus eſt
quoddā genꝰ ſubalternū de genere qualitatū: habens ſub
ſe multa genera ſubalterna q̄bꝰ deſcēdiꝛ ad ſpecialiſſimas.

Habitus ergo ſiue virtꝰ diuidi pōt: pꝛimo in intellectualē
et moꝛalē: ⁊ cōſequēter vtrūqꝫ mēbꝛū in infuſum ⁊ acquiſi-
tū. Vel pꝛimo diuidi pōt habitꝰ in infuſum et acquiſitū: ac
deinde quodlibet mēbꝛoꝝ in intellectualē ⁊ moꝛalē ſiue ap
petitiuū: et nihil intereſt ad ꝓpoſitū/ an ſic vel ſic diuidaꝛ.
¶ Habitꝰ ergo ſiue acquiſitꝰ ſiue infuſus intellectualis di
uidiꝛ in pꝛacticū et ſpeculatiuū. Speculatiuꝰ diuidi pōt in
mathematicū naturalē ⁊ metaphyſicū ſeu diuinū: vt loqui
tur pħs. v. Meta. ⁊ quodlibet hoꝝ membꝛoꝝ vltra varijs
modis ſubdiuidi pōt donec veniaꝛ ad ſpecialiſſimas. Sed
illis dimiſſis: qꝛ ſciētia ſpeculatiua nō perficit hoiem ad be
ne moꝛaliter viuēdū: ꝓcedo ad diuiſionē habitus pꝛactici.
Habitꝰ pꝛacticꝰ intellectualis diuidiꝛ in eū qui eſt circa agi
bile ⁊ circa factibile. Qui eſt circa factibile ꝺꝛ ars: ⁊ poteſt
ſubdiuidi ꝑ plures diuiſiones quouſqꝫ veniaꝛ ad ſpecialiſ
ſimas ⁊ artes ſpeciales mechanicas. Similiter ⁊ habitꝰ pꝛa
cticus circa agibile multipliciter ſubdiuiditur: qꝛ neqꝫ ſciē
tia pꝛactica: neqꝫ pꝛudētia eſt vna circa oīa agibilia. Diuer-
ſoꝝ em̄ agibilium tanꝙ diuerſoꝝ obiectoꝝ diuerſi ſunt habi
tus: immo vt infra diceꝛ: quelibet virtus moꝛalis hꝫ ſpecia
lem pꝛudentiā ſibi cōnexā. Siquidē alia ſpecie eſt pꝛudētia
circa obiecta foꝛtitudinis: alia circa obiecta tēperantie: alia
circa obiecta iuſticie. Jdeo ſm diuiſionē virtutū moꝛalium
poſſet ſubdiuidi pꝛudentia. Vn̄ de tota diuiſione habitus
intellectiui pꝛactici in numero virtutū/ nō recipiꝛ niſi fides
et pꝛudentia. Habitus appetitiuus ſiue moꝛalis pōt diuidi
pꝛimo in habitū bn̄ diſponētē appetitū circa deū vel circa
creaturā. Pꝛimus eſt duplex ſcꝫ ſpes et charitas. Charitas
eſt circa deū/ vt diligibile in ſe. Spes vt diligibilē tanꝙ cō-
modū mihi: vt ex ſupꝛadictis patet. ¶ Appetitiuꝰ habitus
circa creaturā/ aut diſponit appetitū bn̄ ad ſeipm̄: aut quo-
ad alterū. Scđs ſcꝫ bn̄ diſponens quoad alterū/ vocaꝛ vno
cōmuni noīe iuſticia: ſed pꝛimꝰ q̄ bn̄ diſponit appetitū quo
ad ſeipm̄/ nō habet nomē cōmune. Et foꝛte ꝓpter hoc in an
numeratione virtutū cardinaliū/ nō ſtatur in illa diuiſione
bimēbꝛi: ſed vltra pꝛoceditur ſub illa ad ſpecies pꝛoximas.
¶ Appetibiliū em̄ ad ſeipm̄/ quedā ſunt appetibilia ex ſe q̄
ſm ſe nata ſunt conuenire ſtatim appetitui. Et ſic quedam
ſunt fugibilia que nata ſunt ſtatim ex ſe diſconuenire. Alia
ſunt niſi pꝛimo appetibilia nec pꝛimo fugibilia: ſꝫ quaſi ſe-
cūdario ꝓpter illa pꝛimo appetēda vel fugiēda. Et habitꝰ
qui diſponit circa pꝛimo appetibilia vel fugibilia in cōi/ di
ciꝛ tēperātia. Qui vͦ circa ſcđa ꝺꝛ foꝛtitudo. ⁊ pꝛima appe
tibilia ꝓpꝛie pertinēt ad cōcupiſcibilē: et ſcđa ad iraſcibilē.
Sic ergo in ꝯnumeratione virtutū oīm ſolū ſunt tres theo
logice ⁊ quattuoꝛ cardinales. De theologicis habeꝛ. j. Co-
rinth. xiij. De cardinalibꝰ Sap. viij. vt .ſ. allegatū eſt. ¶ Vl Nota. 3.
terius ſubdiuidēdo notādū/ ꝙ tres virtutes moꝛales acq̄- C
ſite: ſcꝫ iuſticia/ foꝛtitudo et tēperātia/ ſunt genera inter me
dia ſiue ſubalterna. Nā pꝛimo concupiſcibilia ſunt duo: ho
noꝛ ſcꝫ ⁊ delectatio: qꝛ omne quo aliquid pꝛimo eſt bonū. i.
cōueniēs/ aut eſt honeſtū vel delectabile. Vtile em̄: qꝛ con-
cupiſciꝛ ꝓpter aliud: nō pōt eſſe pꝛimū motiuū ad cōcupi-
ſcēdū. Vnde vtile in auto. j. Joh. ij. Omne q̄d eſt in mūdo:
aut cōcupiſcētia carnis eſt: et cōcupiſcētia oculoꝝ: et ſuper
bia vite: innuiꝛ in cōcupiſcētia oculoꝝ. Nā cōcupiſcētia ocu
loꝝ que reſpicit diuitias: nō pōt eſſe pꝛimū cōcupitū: loquē
do de diuitijs vt ſunt bonū vtile: nō vt bonum delectabile:
q̄d intelligiꝛ per cōcupiſcentiā carnis. Nō̄ ſi loquamur de
diuitijs inquātum ſunt pulchꝛe: et ſic bonū delectabile: ſic
pn̄t pꝛimo cōcupiſci ſicut aliud pulchꝛū viſibile. Sic ergo
vt dictū eſt: pꝛimo cōcupiſcibilia a natura rōnali ſunt duo:
honoꝛ et delectatio. Et ſm hoc tēperātia q̄ generaliter dili-
git appetitū circa cōcupiſcibilia: duas habet ſpecies imme
diatas. Jlla que moderaꝛ circa honoꝛes vocaꝛ humilitas.
Que vͦ circa voluptates: retinet nomē generale generis/
ſcꝫ temperantie. Et quot poſſunt eſſe voluptates diſtincte
ad quas volūtas inclinatur: et quas moderari poteſt tem-
perātia: tot ſunt ſpecies tēperantie. puta altera circa guſta-
bilia: altera circa tangibilia. Et nō ſolum circa voluptates

ſenſuū de quibus delectatur volūtas coniūcta: ſed etiā vo
luptates proprie volūtatis/vt volūtas eſt. Oīm ꝛ volūtas
angeli appetere pōt delectabile: licet non habeat appetitū
ſenſitiuū. Et ꝙ ille tēperantie ſint ſpecies diſtincte/patet ꝑ
ſeparationē: q: pōt aliquis tēperatus eſſe circa venerea no/
lēs vti niſi ſua: aut volēs ſimpliciter cōtinere: et intempera
tus eſſe circa guſtabilia volēs comedere nō comedēda: vel
nolēs comedere comedēda. Pōt etiā aliq̄s eſſe tēperatꝰ cir
ca ſenſibilia: ꝛ intēperatꝰ circa ſpeculabilia. puta ſi volūtas
ſua imoderata delecteꝭ in hoc intelligibili ſpeculando: qđ
ſꝫm ſe nō eſt ita vtile nec honeſtū ſicut aliud. Hec delectatio
ſꝫm ſe eſt imoderata: ſicut delectatio nimia circa noticiā cu/
rioſam aſtroꝝ celi et motuū eiꝰ impediēs ſtudiū rerū ſaluta
riū ꝛ neceſſariarū: et iō moderāda eſt: cū ſꝫm ſe ſit inordina/
ta. Et ſꝫm multiplicitatē delectationū ſpūalium moderami
ne indigentiū/multiplicātur partes tēperātie. ¶ Species
fortitudinis pn̄t etiā eſſe due immediate: quarū vna eſt for
titer ſuſtinere terribilia: que vocaꝭ patiētia: que eſt nobiliſ/
ſima fortitudo. Hec eſt que inclinat ad nō repellēdū triſtia
ſeu terribilia: ꝛ illud non repellere eſt quidem actus poſiti
uus ſcilicet velle nō impedire: quod eſt nolle impedire ad/
uerſa terribilia: ſeu velle pati talia. Alia eſt fortitudo in ag/
grediendo ꝛ repellēdo terribilia ꝛ aduerſa: que retinet no/
men fortitudinis. vtraq; vincit: ſed longe nobiliꝰ patientia
q̄ repellens fortitudo. Juſticia etiā ſubdiuidiꝭ: cū eīm iuſti
cia ſit virtꝰ dirigens appetitū/ vt ſe bene habeat in ordine
ad alterū. Poteſt aūt quis bene ſe habere ad alterū dupliciter.
Primo communicando ſe alteri quantū pōt ſe illi com
municare. Scđo cōmunicando illi aliquid aliud q̄ ſe/vt cō/
municādo ſua. Virtꝰ inclinās ad primū actū diciꝭ amicitia:
qua quis ſeipm̄ dat ꝓximo quantū poteſt ſe dare: et quātū
proximus pōt eū habere: ꝛ hec eſt perfectiſſima virtꝰ mora
lis: q: virtus iuſticie ſimpliciter eſt perfectior virtute bene
ordinante hoiem ad ſeipm̄: et hec amicitia eſt perfectiſſima
ſpecies iuſticie. Si aūt cōmunicet ꝓximo aliud a ſe: aut er/
go bona extrinſeca: vel bona intrinſeca: aut bona ꝑtinētia
ad cōuictū humanū/ſiue ad vitā humanā. Juſticia ordinās
circa bona extrinſeca quibꝰ hoies indigēt cōmunicatione:
diciꝭ iuſticia cōmutatiua: ꝛ frequentiꝰ diciꝭ iuſticia ꝓ tāto/
ꝙ ea que ſic cōmunicanꝭ: cōmutanꝭ illi qui cōmunicat ī ali/
quod equiualens. Si aūt cōmunicet aliquod neceſſariū ad
cōuictū. i. ad ſimul in aliqua cōmunitate ciuili vel domeſti/
ca viuendū: aut ergo eſt regimē: et hoc cōuenit preſidēti: et
hec ſpecies eſt innominata. poſſet tamē dici preſidētia vel
dominatio iuſta: aut cōmunicat ei ſubiectionē iuſtā: hec no
minaꝭ obedientia. ¶ Vlteriores virtutū cardinaliū ſubdi
uiſiones reſcinduntꝭ: q: ille que dicte ſunt ſufficiūt ad ꝓpo

Not. 4. D ſitum. ¶ Conſequenter notandū pro intellectu terminoꝝ/
beatitudinis donoꝝ et fructuum: ꝙ noīa beatitudinū que
nominātur ſiue numeranꭍ Mat. v. ſunt nomina habituū
v̄tuoſoꝝ ſꝫm aliquos heroicoꝝ/aut tēſione perfectoꝝ. Enu
meranꭍ aūt quinq; ſpecies ſpecialiores virtutū q̄ numerā
tur in ſeptenario virtutū priꝰ aſſignato. Duas q̄ppe ſpecies
temperātie enumerat ſaluator inter beatitudines. Vna eſt
humilitas que moderaꭍ circa p̄mum delectabile quod eſt
honor: ꝛ hāc exprimit ibi. Beati paupes ſpiritu. vn̄ Augu.
Recte hic intelligūtur pauperes ſpū: humiles ac timentes
deū. i. non habētes inflatū ſpiritū. Aliā ſpeciē moderantem
voluptatē in cōmuni exprimit per hoc. Beati mūdo corde.
Mundicia eīm cordis eſt immunitas voluntatis ab omni
inordinata delectatione: tā ratione ſui q̄ rōne appetirꝰ ſen/
ſitiui cui coniungiꭍ. Fortitudinē exprimit in ſua perfectiſſi
ma ſpecie: que eſt ipſa patiētia: ibi. Beati qui perſecutionē
patiūtur propter iuſticiā ꝛc̄. Juſticie exprimit tres ſpecies.
Vnā que eſt in cōmunicādo ſeipm̄ per amicitiā: cum dicit.
Beati mites. inſinuat. q̄uis eīm amicitia ſit plus q̄ beniuo
lentia: ſꝫm pħm. viij. ethicoꝝ. latente in cōtrapaſſis. Et be/
niuolētia ſꝫm pħm plus ſit q̄ mititas: q: mites ſunt qui non
offendūt nec reſiſtūt in malo: tm̄ per hoc minimū quod eſt
quaſi infimū in amicitia: exprimit illā qua quis ſeipm̄ com
municat proximo. Aliā ſpeciē iuſticie que ſcilicet diuidiꭍ in
dominationem iuſtā ꝛ obedientiam: exprimit per hoc ꝙ di
cit. Beati pacifici. Pax enim in hoc ſeruatur ꝙ preſidēs re
cte regit: et ſubditus recte obedit. Tertia ſpecies iuſticie q̄
eſt quātū ad exteriora exprimitur ibi. Beati miſericordes.
Nullo eīm alio modo poteſt quis eſſe ꝑfectus circa exterio/
ra/cōmunicando ſe proximo: q̄ vt ſit miſericors qui ſua cō
municat: non vt rehabeat: nec vt prius beneficiatus ab eo
cui cōmunicat. Liberalis eīm etſi cōmunicat amico aliqua:
tamen poteſt eſſe liberalitas aliqua inferior q̄ ſit mia: expe
ctat enim quandoq; ipſe liberalis gratitudinem pro bene/
factis: et ita liberalitas eſt impfectior ſpecies iuſticie q̄ mi/
ſericordia. Hāc igitur iuſticiam que eſt circa temporalia/ex
primit deus in ſpecie. Beati miſericordes. Et ita habentur
tres virtutes morales expreſſe in ſuis ſpeciebus vel in ſe.
¶ Theologicas duas exprimit/ibi. Beati qui eſuriūt et ſi/
tiunt iuſticiam. Eſurire enim non eſt ſine mia: ſed habitus
quo elicitur eſt charitas. Propriiſſime eīm charitas vie eſt
habitus quo eſurimus iuſticiam: ꝛ diligere deum in ſe que
eſt quedam dilectio: eſt vera iuſticia. Spem vero exprimit
per illam. Beati qui lugent. Luctus enim eſt habitus deſi
derandi. Sic ergo in octo beatitudinibus exprimūtur due
virtutes appetitiue theologice et tres morales. Fortitudo
in ſe: et temperantia in duabus ſpeciebus: et iuſticia in tri/
bus ſpeciebus. Due autem virtutes intellectuales: theolo
gica ſcꝫ fides: et cardinales que eſt prudentia: nō exprimū
tur in ſe nec in ſuis ſpeciebus: ſed dantur ſatis intelligi per
appetitiuas: quia non eſt voluntas ſatis diſpoſita ſine vir/
tute in intellectu correſpondente. ¶ Qđ etiā dicūtur bea/
titudines nō eſt intelligendum ꝙ habitus illi vel actus eo
rum ſint beatifici in re: ſed in merito: quia per actus eorum
meremur beatitudinē: ſicut in pleriſq; locis loquiꭍ ſcriptu
ra de beatitudine in ſpecie ſiue in merito: vt ibi. Beatꝰ qui
intelligit ſuper egenum et pauperē. ¶ Sic de donis intel/ E
ligēdum: ꝙ ibi numerantur quattuor virtutes cardinales:
et tres theologice. Prudentia per illud: Spiritus conſilij.
Nam prudentia proprie eſt habitus conſiliatiuus: quia eſt
habitus ſyllogizandi practice: et ſic ſyllogizare eſt conſilia/
ri. Vnde habitus quo quis eſt conſiliatiuus/eſt prudētie.
Fortitudo exprimitur nomine ſuo inter dona. timor eſt ſpe
cies temperātie. Jdē eīm eſt omnino timor qđ humilitas: li
cet alio noie nominetur. Vnde Augu. ſuper illud: Btī pau
peres ſpiritu. Qđ ſcriptura frequenter commendat timorē
dei initiū dei ſapiētie: nihil aliud eſt q̄ ꝙ humilitas eſt ini/
tium virtutū. Qđ etiā inter dona numeraꭍ pietas/ hec eſt
miſericordia: ꝛ illa vt dictū eſt: ſpecies eſt iuſticie. Charitas
autē exprimitur per illud: Spiritus ſapientie. Vbiq; enim
in ſcriptura per ſapientiam charitas intelligitur. Sapiētia
eīm eſt habitus quo ſapit habēti obiectū quod eſt in ſe ſapi
dū: quo ſcꝫ mihi placet illud bonū in ſe: ꝛ illud volo mihi:
et ita in illo dono etiā includiꭍ ſpes. Nā habitus quo ſapit
mihi bonū in ſe: eſt charitas: et habitus quo bonū in ſe ſa/
pit mihi tanq̄ bonū mihi/eſt habitus ſpei: et vtrūq; perti/
net ad ſapientiam. Fides aūt exprimitur per duo dona/ſcꝫ
intellectū et ſcientiam. Nō eīm illa duo circūloquunꭍ duos
habitus ſpecie diſtinctos: ſꝫ vnū tm̄ ſꝫm perfectū ꝛ imper/
fectū: quoꝝ imperfectus eſſe pōt ſine perfecto: ꝛ nō ecōuer
ſo. Sicut eīm in naturalibus intellectus dicitur eſſe princi/
piū ꝛ ſciētia ꝯcluſionis explicite ex principijs illate: ꝛ intel
lectus q: noticia vniuerſalior/eſt imperfectior ſcientia: que
eſt noticia particularior: q: cōcluſionis illate. Jta per intel
lectū accipiꭍ noticia articuloꝝ primoꝝ que ſunt quaſi prin/
cipia ceteroꝝ credibiliū: et ſciētia ꝓ noticia explicita articu
loꝝ ſpecialium: quaſi concluſionū ex prioribus illatarū. Et
poteſt ſcientia dici fides perfecta: intellectus vero fides im
perfecta/quia eſt principiorum: ſcientia vero concluſionū.
Sic ergo in donis numerantur tres virtutes theologice: ꝛ
quattuor cardinales. Charitas et ſpes in ſapiētia: fides in
intellectu et ſcientia. Prudentia intelligitur per conſili/
um: iuſticia in ſua ſpecie/ ſcilꝫ pietate que eſt miſericordia.

Temperātia ſimiliter in ſua ſpecie/ſcꝫ timore que eſt humi
F litas. Fortitudo in noīe proprio. ¶ De differentia tn̄ parti
culariori ſapiētie/intellectus et ſciētie/clarius dicet̄ in diſt.
ſequenti. ¶ Fructus aūt ſpūs annumerat apl's ad Gal. v.
Fructus ſpūs (inquit) eſt charitas/gaudiū/pax/patiētia/
benignitas/bonitas/longanimitas/māſuetudo/fides/mo
deſtia/cōtinētia/caſtitas. Hoꝝ duodecim fructuū quidam
ſunt virtutes de numero ſeptē virtutū. Quidā ſunt ſpecies
virtutū numeratarū. Quidā nec̄ ſic nec̄ ſic: ſed ſunt dele
ctationes cōſequētes virtutū actus. verbi gratia: charitas
ibi exprimit̄ noīe ꝓprio: ſimiliter et fides. Spes aūt in hoc
ꝙ dicitur longanimitas. Dicit̄ em̄ longanimis quaſi in lō-
gū animoſe expectās. Exprimūtur etiā morales ibi. Forti-
tudo/in hoc ꝙ dicitur patiētia: que eſt principalior ſpecies
fortitudinis. Iuſticia exprimit̄ in tribus ſpeciebus. In mi-
ſericordia que in fructibus dicit̄ bonitas: cōmuniter enim
bonus dicitur qui cōmunicat ſe in aliquo ꝓximo. In amici
tia que dicit̄ benignitas que eſt beniuolētia: nā benign⁹ di-
cit̄ quaſi bene ignitus. In tertia ſpecie que ꝑtinet ad regi-
mē ⁊ ſubiectionē que dicit̄ māſuetudo: vel per māſuetudi-
nē ſpecialiter exprimitur obediētia. Māſuetus em̄ exequi
tur oīa ſine murmure. Tēperantia exprimit̄ in duabus ſpe
ciebus ſuis: ſcꝫ cōtinētia ⁊ caſtitate: ſi placet dicere cōtinen
tiam eſſe circa alia delectabilia: et caſtitatem circa venerea.
Per hec duo pōt intelligi vna ſpecies circa quecunq̄ dele
ctabilia. Prudentia exprimit̄ ibi: modeſtia. Modeſtus em̄
eſt qui debitū ⁊ rectū modū tenet in agēdis: et prudētie eſt
debitū modū in actione inuenire/prefigere ⁊ determinare.
Sic habemus tres theologicas virtutes in ſe. Fortitudinē
in vna ſpecie: ſcꝫ patiētia: iuſticiā in tribus ſpeciebus: tēpe
rantiā in vna vel duabus ſpeciebus: prudentiā in vna ſpe-
cie. Et ita in fructibus habent̄ oēs ſeptē virtutes theologi
ce ⁊ cardinales. Numerant̄ etiā ibi quedā que ſunt delecta
tiones cōcomitātes vel cōſequētes actus virtutū/gaudiū
ſcꝫ et pax. Gaudiū em̄ proprie eſt delectatio in volūtate. Et
Nota. 5. pax eſt ſecuritas habēdi obiectū ſine impugnatiōe. ¶ Vlti
G mo notādum ꝙ habitus illi virtutū/ſcꝫ beatitudines/fru-
ctus/⁊ dona: que oīa hic includūtur: dicūtur dona ſpūſſcti
dupliciter. Vno modo q: immediate infundūtur a ſpūſan-
cto: ⁊ nec illi nec aliqui habitus eiuſdē ſpeciei cū illis circa
eadē obiecta pn̄t acquiri ꝑ naturā: ſicut. s̄. dictū eſt de fide
infuſa que eſt alterius ſpeciei cū fide acquiſita: q: habit⁹ ac
quiſitus pōt eſſe ſufficiēs principiū cū potētia ⁊ obiecto ad
eliciendū actū ad quē infuſus nō eſt ſufficiēs principiū cuꝫ
potētia ⁊ obiecto. Nam habitus infuſus nunq̄ inclinat ad
actū ſine habitu vel actu eius acquiſito: vt. s̄. dictū eſt de fi
de acquiſita ⁊ infuſa. Scd̄o modo dicuntur dona ſpūſſan-
cti: q: licet infundantur a ſpūſancto: pn̄t tn̄ ipſi vel alij eiuſ
dem rōnis naturaliter acquiri. Et ijdē ſunt eiuſdē rationis
cum acquiſitis: ⁊ pn̄t immediate inclinare ad eoſdē actus:
ad quos habitus acquiſiti ſine acquiſitis. Sicut donū lin-
guarū datū apl'is in die pentecoſtes fuit habitus ꝑ quē po
terāt intelligere ⁊ loqui oīa linguarū genera: qui potuiſſet
naturaliter acquiri ꝑ vſum ⁊ doctrinā. Et ita de dono ſcien
tie ⁊ intellectus/quo nouerūt oēm veritatē neceſſariam ad
ſalutē et ſcripturarū intellectū: qui habitus licet poterāt ac
quiri per ſtudiū ⁊ doctrinā longi tēporis ⁊ exercitij: tamen
de facto infundebant̄ a ſpūſancto. Sed tales habitus vir-
tutū nō infundunt̄ regulariter cuilibet baptizato: ſicut do
cet experiētia. Non em̄ infundūtur ſine ſpeciali ⁊ nouo mi
raculo. Et forte de his ſcd̄o modo dictis habitibus loquit̄
apl's dū vult dona gratie ⁊ ſpūſſancti nō oīa ſingulis infun
di: ſed eſſe diuiſiones gratiarū et vnū ſpm̄ diuidentē ſingu
lis ꝓut vult. j. Coꝛ. xij. Ex quo videt̄ ſequi/ꝙ ſi dona ſpiri
tuſſancti infunduntur cuilibet baptizato vna cū charitate/
ſpe ⁊ fide: ꝙ illi habitus nō ſunt eiuſdē rōnis cū habitibus
infuſis apl'is et ꝓphetis: q̄ ſtatim ſine acquiſitis poterāt ꝑ
Artic̄. 2. habitus infuſos elicere actus: qd̄ nō pn̄t regulariter bapti
Cōcl̄. 1. zati: vt ptꝫ ꝑ experiētiā/et oſtēſum eſt. s̄. de fide. ¶ Quātū
H ad ſcd̄m articulū eſt ꝯcluſio prima. Viator ſufficiēter perfi-
citur per habitus ſeptē virtutū/ad quoſlibet act⁹ ſaluti ne
ceſſarios eliciendū. Et intelligenda eſt concluſio de habiti
bus infuſis ⁊ acquiſitis. Probatur cōcluſio poſt Sco. So
li habitus ponēdi ſunt in viatore: quibus viator perficitur
circa omne obiectū quātū ad actus eliciēdos: circa qd̄ per-
fici pōt in via: hmōi habitus ſunt ſeptē virtutes in genere:
tres theologice/⁊ quattuor cardinales: ergo preter illos ſe
ptem alij nō ſunt ponēdi. Cōſequētia nota cū maiore. Mi
nor probat̄: quia omne obiectū circa qd̄ perfici pōt viator:
aut eſt deus: aut creatura. Sed circa deū ſufficiēter perfici-
tur tribus virtutibus theologicis in ſummo: quantū perfi
ci poteſt viator perfectiſſime: ſi illi tres habitus ſunt perfe
ctiſſimi. i. ſi habet eas in habitu multū intēſo: ſm̄ hoc enim
dicūtur perfectiſſimi. Circa creaturam vero ſufficiēter per-
ficitur ꝑ quattuor virtutes cardinales: ſi ſint perfectiſſime:
ideo. Minor vera. Antecedens probatur. Sufficiēter per
ficitur viator quoad deum/ſi perficiatur quoad eum vt in-
telligendum: et bonum in ſe diligibile: et vt commodū via
tori: quia alios actus ordinatos circa deum habere nō po-
teſt/q̄ꝫ intelligere et diligere deum in ſe: et appetere deum
vt bonum commodum viatori. Sed quantum ad primum
ſufficienter perficitur per fidem: q: omnis cognitio dei via
toris eſt cognitio fidei. Quoad ſecūdum per charitatem:
quoad tertium per ſpem: vt patet ex dictis. Et quidē perfe
ctiſſime/ſi dicte virtutes ſunt perfectiſſime/ſm̄ capacitatē
viatoris: vel ſm̄ ſe ſm̄ diuerſas opiniones. Secunda pars
antecedētis ſimiliter patet: quia quoad alia a deo ſufficien-
ter perficitur intellectus per prudētiam: quia per illā (ſi ſit
perfectiſſima) nouit omnia agibilia circa creaturas quātū
ad omnem conditionē agibilis. Similiter appetitus perfi
citur quantum ad ſe et ad alterum appetēdum/diligēdum
vel fugiendum per tres virtutes morales: temperātiam et
fortitudinem tam quoad concupiſcibilem/q̄ꝫ quoad iraſci
bilem quoad ſe: et per iuſticiam quoad alterum: vt dictum
eſt in primo arti. et hoc quantum poſſibile eſt perfici ſi ſint
perfectiſſime. Et dicitur notanter quoad actus ad ſalutem
neceſſarios: quia preter illos ſeptem habitus/plures ſunt
habitus ſpeculatiui et practici: vt metaphyſicales/mathe-
maticales ⁊ naturales: et ſimiliter habitus factiui artiū me
chanicarum: ſed hoꝝ actus non ſunt neceſſarij ad ſalutem.
¶ Secunda concluſio. Beatitudines et dona ſanctiſpūs Cōcl̄. 2.
non diſtinguūtur realiter a dictis ſeptem virtutibus. Pro- I
batur concluſio: q: dona et beatitudines ſunt habitus qui
dam perficientes anime potentias/quātum ad ea que per
tinent ad anime ſalutem. Sed omnes tales habitus cōpre-
henduntur ſub his ſeptem virtutibus: ergo non diſtinguū
tur ab eis realiter. Conſequentia nota. Maior patet: quia
ſunt perfectiones accidentales anime permanētes inclinā
tes animā ad actus virtuoſos: et ita ſunt aliquid in anima
et non potentie. manifeſtū eſt. Nec paſſiones: q: non actus
nec actum requirentes: alioquin non eſſent in dormiēte: er
go habitus. Tenet conſequentia per phm̄. ij. Ethico. ſimili
forma probantem virtutes eſſe habitus. Minor ꝓbata eſt
concluſione precedenti. Itē probatur ex diffinitione virtu
tis. Sunt em̄ qualitates permanētes que habentem perfi-
ciūt et opus eius bonū reddunt: ergo virtutes: et per cōſe-
quens alique ex his ſeptē/ad quas (vt dictū eſt) oēs alie re
ducūtur tam infuſe q̄ꝫ acquiſite. Poſſet idē probari deſcen
dēdo ad ſingula particularia ⁊ virtutes: vt patuit in primo
articulo. ¶ Tertia cōcluſio. Perfectio donoꝝ et beatitudi Cōcl̄. 3.
num nō mutat ſpeciē virtutū. Probatur: q: perfectio habi K
tuū reſpectu eorūdem obiectoꝝ/et eorundē actuū ſpecie/⁊
ab eadem cauſa procedentium attēditur penes intēſionem
gradualem eorundē: ſed intenſio gradualis non mutat ſpe
ciem: ergo habitus ſm̄ ſolam perfectionem intenſionalem
diſtincti ſunt eiuſdē ſpeciei. Conſequentia nota. Maior pa
tet. Perfectio habituū vel attēditur ex perfectione obiecto
rum/aut actuū ad quos inclināt: aut cauſarū a quibus pro
ducuntur: aut ex intenſione graduali: quia nihil aliud ab
his aſſignari poteſt. Nā finis et circunſtantie ſunt obiecta:

vt dictū eſt.ſ̄.diſt.xxiij.q.j. Ubi ergo eſt idē obiectū actus/
et cauſa: habitus perfectio attēdi nō pōt niſi penes intēſio⸗
nē. Minor ꝓbatur: q: qualitates intēſa et remiſſa ſunt eiuſ
dē ſpeciei: ſicut ſumma caliditas: et caliditas ſunt eiuſdem
ſpeciei. Similiter ſumma charitas: et charitas ſunt eiuſdē
ſpeciei. In oībus em̄ gradibus qualitatis ſaluaꝛ ratio ſpe⸗
ciei. Quilibet em̄ gradus albedinis eſt albedo: ⁊ quilibet
gradus gratie eſt grā: et ſic de alijs. ¶ Ultra habit⁹ dono⸗
rū ⁊ beatitudinū ſunt eiuſdē obiecti ⁊ eoꝛūdē actuū/cui⁹,⁊
quoꝝ ſunt virtutes: vt patet ex primo arti. ⁊ ab eadē cauſa:
q: a deo infundēte: ſicut em̄ dona ⁊ beatitudines ſunt habi
tus infuſi: ita etiam virtutes ſunt infuſe. Patet de theologi
cis ⁊ cardinalibus: licet preter infuſos etiā ſint virtutes ac
quiſite eiuſdē numeri: ergo ſi differūt dona ⁊ beatitudines
in perfectione nō differūt niſi ſm intēſionē a virtutib⁹: ſed
perfectio intenſionalis nō tollit rationē virtutis. Summa
em̄ charitas/eſt charitas ⁊ virtus: et ſic de alijs. Quare ꝓ⸗
pter perfectionem dona et beatitudines nō diſtinguūtur a
virtutibus. ¶ Corollariū. Diſtinctio quā beatus Tho. et
ſanctus Bona. aſſignāt inter virtutes ⁊ dona ⁊ beatitudi⸗
nes/nō tollit rōnē virtutis. Patet: q: illa diſtinctio accipiꝛ
penes minorē perfectionē habituū eoꝛūdē obiectoꝝ ⁊ actu
um ſpecie: vt patet diligenter eoꝝ ſcripta intuēti: ⁊ illa non
tollit rōnē ſpeciei. Summa em̄ charitas eſt charitas: ⁊ om
nis charitas eſt virtus theologica: etiā ſumma oīm ꝑfectio
num habitualiū/tam vie ꝙ patrie eſt charitas: ſm aplm et
Augu. que tn̄ eſt virtus: ergo dona ⁊ btitudines nō ſunt ꝑ⸗
fectiores virtute. Similiter nec illa differētia quā ponit Hē
ricus de ganda. qua dicit virtutes perficere hominē modo
humano: dona modo ſuꝑhumano: btitudines modo inhu
mano ⁊ quaſi diuino (ſicut faciunt virtutes heroice) exclu
dit rōnē virtutis. Nā ⁊ virtus heroica eſt virt⁹: vt infra di⸗
ceꝛ de cōnexione virtutū ⁊ charitas perfectiſſima (oīa cete
ra excellēs) eſt virtus vt iā dictū eſt: ergo ⁊c̄. Hāc opi. Hen
Cōcl.4. L rici de gāda. ſufficiēter impugnat Sco. ¶ Quarta conclu
ſio: ꝙuis res ſignificate que ſunt realiter dona ⁊ beatitudi
nes nō diſtinguanꝛ a reali virtute: differūt tn̄ hec noīa/do
nū/btitudo/virtus/mentali rōne. Primū patet: q: oē donū
et oīs btitudo eſt virtus: idē aūt a ſeipſo nō diſtinguiꝛ. Se
cundū ꝓbaꝛ: q: rō inferioris diſtinguiꝛ a rōne ſui ſuperio⸗
ris: ſicut rō hoīs a ratione aīalis. Sꝫ dona et beatitudines
ſunt inferiora ad virtutē: nā nomē virtutis importat omnē
habitū inclinātem ad actū virtuoſum/ſiue infuſum ſiue ac⸗
quiſitū. donū aūt tm̄ habitū infuſum: beatitudo (vt hic ca⸗
piꝛ) habitū infuſum et perfectū. Neq: in oibus illis opor⸗
tet diſtinctionē querere realē: que ſcriptura diuerſis noīb⁹
exprimit. Frequēter em̄ ſcriptura (ait Sco.) eadē realiter
exprimēs/exprimit illa ſub alijs verbis: nūc quedā omittēs
et alibi explicās ſic omiſſa: ⁊ ideo numerus octo beatitudi
nū nō variat nec importat realē diſtinctionē earū a ſeptena
Cōcl.5. rio numero virtutū. ¶ Quinta concluſio. Fructuū quidā
ſunt virtutes: quidā ſunt paſſiones virtutū actus cōſequē⸗
tes. Scdm patet de gaudio ⁊ pace. Primū patet de ceteris
Artic.3. fructibus: vt declaratū eſt in arti.j. nota. penul. ¶ Quātū
Dub.1. ad articulū tertiū/dubitaꝛ primo de ordine donoꝝ: qui ſm
M btm̄ Augu. in de ſermone dn̄i in mōte variaꝛ apud Eſaiā ⁊
apud Mattheū: nā Eſa.c.xj. enumeratione donoꝝ incipit
a ſapiētia deſcēdēdo vſq: ad timorē. Mnq: ecōuerſo a timo
re aſcēdēdo ad ſapientiā: vt Mat.v. Beati pauperes ſpū.
Pauperes ſunt humiles deū timētes: vt exponit btūs Au
gu. Nā et beatitudines dona ſunt ſancti ſpūs: vt habetur in
glo. Mat.v. Rn̄deꝛ ꝙ ordo donorū qnq: ſumiꝛ ab ordine
generationis: ſm quē poſteriora priorib⁹ ſunt perfectiora.
Alio modo ſm ordinē ꝑfectionis: quo digniora ſunt prio⸗
ra. Primo modo primū donū eſt timor: qui eſt initiū ſapiē⸗
tie: de quo ſequētibus diſt.dr. Ab eo aſcēdiꝛ vſq: ad ſapien
tiā que eſt perfectiſſimū donoꝝ: q: vt dictū eſt: ſapiētia ipſa
eſt charitas ſumma virtutū. Scdo modo/vbi proceditur a
perfectiſſimo ⁊ digniſſimo ecōuerſo deſcēdendo ad minus
perfectū: in hoc ordine primū eſt ſapientia ⁊ vltimū timor:

que intelligēda ſunt de timore ſeruili/mercennario ſeu ini⸗
tiali: nō de filiali aut caſto qui includit ſapientiā: q: ille pro
cedit ex charitate qua diligiꝛ deus ꝑpter deū: ideo ille non
eſt initiū ſapiētie ⁊ charitatis: ſed eā preſupponit: aut coexi
git. Unū ordinē tenet ꝓpheta ſcꝫ ſcdm: aliū tenet euangeli
ſta/puta primū. ¶ Scdo dubitatur/vtrū dona maneāt in
patria. Reſpōdetur ſm ſanctū Bona. ꝙ dona manebūt in Dub.2. N
patria ſicut fuerūt in chriſto: qui ſemꝑ fuit btūs ⁊ cōprehē⸗
ſor verus. Un̄ dona fuiſſent in ſtatu innocentie: in ſtatu na
ture lapſe ⁊ in ſtatu nature glorificate. In ſtatu innocentie
fuiſſent ad ſanitatē anime ſeruandā tāq: medicina preſerua
tiua. in ſtatu nature lapſe ad ſanandū tanq: medicina cura⸗
tiua: in ſtatu glorie ad ſanitatē perpetuandam. Erūt aūt in
beatitudine quātū ad habitus. ſimiliter quantū ad actus:
nō tn̄ ad oēs: nec omnino eiſdē modis ſicut in via: nō enim
manebūt dona que perficiūt in via actiua quātū ad actus
quos habēt in via circa propriā materiā/vel cū imperfectio
ne. Non em̄ erit ibi timor quantū ad actū qui eſt recedere a
malo/ſiue retrahere a noxijs que nulla ibi ſunt: ſed manet
ibi quantū ad actū reuerētie quoad deū. Sic fortitudo nō
facit ſuſtinere difficilia: ſed facit adherere deo. Pietas non
ad cōdolendū ꝓximo: ſed ad cōgaudēdū ſibi: ſimiliter bea
to. Conſiliū nō quantū ad diſcuſſionē dubioꝝ: ſed quātum
ad electionē bonoꝝ. Intellectus nō quātum ad inquiſitio⸗
nis diſcurſum: ſed quātū ad ſimplicē aſpectū. Scientia nō
quātum ad cognitionē bene cōuerſandi in medio nationis
praue: ſed vt ſciat vnuſquiſq: quō ad alterū debeat ſe habe
re. Donū ſapiētie ſicut et charitas manet quantū ad ꝓpriū
actū: quia eſt reſpectu dei qui ibi perfectiſſime ⁊ clare vide⸗
biꝛ ⁊ fruitione perfecte guſtabiꝛ et ſapietur. De hoc ſimili⸗
ter dictū eſt queſtione precedēti de virtutib⁹ cardinalib⁹ et
ſiue de theologicis que ſimiliter hic locū habēt: quia dona
ab his nō diſtinguūtur. Poſſent etiā plura moueri dubia:
ſcꝫ de prioritate donoꝝ: de habitudine donoꝝ ad beatitudi
nes et fructus: ſed attento ꝙ dona nō diſtinguūtur a virtu
tibus: ſed ſunt virtutes infuſe. Similiter ⁊ beatitudines et
fructus preter gaudiū ⁊ pacē que ſunt paſſiones/actus vir
tutū cōſequētes vt premiſſum eſt: iam patet hoꝝ dubioꝝ ſo
lutio. Nā eiuſdē ad ſeipſum nulla eſt prioritas: nec excellen
tia: nec alteritatis habitudo. Si tn̄ ſiat comparatio donoꝝ
ad virtutes acquiſitas: diciꝛ ꝙ dona ſunt ꝑfectiora acquiſi
tis virtutib⁹: ſicut infuſum immediate a deo ꝑfectius eſt ac
quiſito. De timore diceꝛ queſtione ⁊ diſtinctione ſequēti.

Diſtinctio.xxxv.

PRecedēti diſtinctio⸗
ne egit de donis in genere. In hac diſtinctio
ne.xxxv. agit de qbuſdā donis in ſpecie: oſten
dēs diſtinctionē eoꝝ que magis videntur in
ter ſe cōuenire/ſcꝫ de ſapiētia/ſciētia/ intellectu et conſilio.
Colligiꝛ aūt ſententia textus in his tribus cōcluſionibus.
¶ Prima. Sapiētia rerū diuinarū eſt cognitio. Sciētia re
rū humanarū quibus ſides ſaluberrima gignitur/ nutriꝛ/
defenditur et roboratur. Ideo ſapiētia contēplationi: ſcien
tia actioni qua recte in medio nationis praue viuiꝛ. Intel⸗
ligētia vero rerum ſpiritualiū tam eternarū/ꝙ in tempore
exortarū noticie deputatur. ¶ Secūda concluſio. Sapien
tia/intelligentia/ſciētia que ſunt infuſa dona ſpūſſancti: di⸗
ſtinguuntur ab acquiſitis (eoꝛūdem nominū) virtutibus.
¶ Tertia cōcluſio. Sapientia anime infuſa nō eſt realiter
deus: ſed verus et precipuus eius cultus.

Queſtio vnica.

CIrca hāc diſtinctio A
nem et vltimam partē prioris diſtinctionis
queritur: vtrum ſicut timor et charitas in eo
dem ſubiecto repugnant: ita ſapientia/intel⸗
lectus/ſcientia ⁊ conſilium realiter inter ſe differūt. ¶ Tri
bus articulis queſtio abſoluetur. Prim⁹ reſpondet ad ſup
poſitum; ſecundus ad queſitum; tertius dubia declarabit.
¶ Quantū ad

Arti. 1 ¶ Quãtum ad primũ notandũ: ꝙ timor accipitur tripli
Nota. 1. citer. Uno modo ꝓ paſſione appetitus ſenſitiui vel intel
lectiui naturaliter ſequẽte apprehenſionẽ alicuius diſcõ
uenientis vt poſſibiliter futuri: hoc modo annumeratur
inter ꝑncipales quattuor paſſiones: vt patet metro. viij.
lib. j. de ꝯſol. Scḋo modo accipit̃ ꝓ actu elicito ꝯſequen/
te hm̃oi apprehenſionẽ et paſſionẽ: qui in voluntate eſt
actus nolendi/fugiendi aut repellendi/aut cauendi hu/
iuſmodi incõueniens. Et illo modo frequẽter accipitur a
Beda ⁊ Auguſt. vt patet attendenti verba eoꝝ que alle
gat magiſter diſ. ꝑcedenti: vbi per actus diffiniũt partes
timoris: vt patet in textu. Dicit eñ Augu. Timor ſeruilis
eſt cũ per timorẽ gehẽne continet ſe hõ a peccatis. ⁊ ſeq̃/
tur. Et timore facit quicq̃d facit. Ecce ꝯtinere a peccato:
facere bonũ: actus ſunt a paſſione timoris procedentes.
Tertio modo accipit̃ pro habitu ad hm̃oi actus inclinã/
te acquiſito: aut a deo imediate infuſo. Hanc acceptionẽ
cum ſecũda tãgit ſanctus Bonauẽ. q. ij. huius diſt. ar. ij.
inquiens. Timorem ſeruilẽ dico habitũ ipſum quo quis
habilitatur ad timendũ deũ: q2 punit ꝑuaricantes. Et ea
dem q̃ſtione arti. v. recitans opiniones quorũdam dicit:
ꝙ loquẽdum eſt de timore dupliciter: quãtum ad habitũ
⁊ quãtum ad vſum. Uſus timoris eſt actus ex eo ꝓcedẽs
⁊ caute attendi debet in ſanctoꝝ dictis: quo hoꝝ triũ mo
Nota. 2. dorum accipit̃ timor. ¶ Secũdo notandum ꝙ magiſter
B in textu ꝑcedentis diſtin. quadruplicem diſtinguit timo/
rem: mũdanũ/ſeruilem/initialem ⁊ caſtum vel filialem.
Cui capitulo vltimo addit q̃ntum mẽbrum/ſcʒ timorem
naturalẽ. ¶ Timor naturalis eſt quo naturaliter homo
horret malum nature leſiuum apprehenſum vt tale. Hic
oritur ex naturali appetitu ad eſſe. Hic timor naturalis
dicitur ſm magiſtrũ: nõ quia fuit in homine ſm naturaʒ
prout eſt inſtituta ſiue in ſtatu innocentie. (Tunc eñ ni/
hil apprehendebat̃ vt leſiuũ nature: quia tũc in poteſta
te hoĩs fuit non mori: vt habitum eſt in. ij.) ſed quia per
peccatum homo incidit neceſſitatem moriendi: acceſſit ti
mor mortis ac leſionis que abſtulerunt eſſe rei. Hunc ti/
morem aſſumpſit chriſtus/ſicut ⁊ ceteros penales pecca
ti effectus: quẽ diſtinguit magiſter a ceteris timoribus: ꝑ
quos homo magis aut minus recedit a deo aut accedit
ad deum: quales ſunt illi quattuor timores: quos diſtin/
guit magiſter per cõparationẽ ad deuʒ/tanq̃ ad obiectũ
a quo remouent/vel cui magis cõiungunt. Timor v̉o il/
le naturalis ḋr naturalis: non per reſpectum ad deum/a
quo ſm ſe nec elongat nec ad ipſum impellit: ſed per re/
ſpectum ad naturã: cuius cõſeruatio naturaliter appeti/
tur ⁊ eius deſtructiuũ timetur. ¶ Timor mundanus eſt
timor alicui⁹ vt diſcõuenientis temporalis: ꝓpter cuius
fugam deſeritur deus: hoc eſt/eſt actus vel habitus quo
eligit appetitus deſerere deum per trãſgreſſionem pre/
cepti/ne deſerat bonũ temporale: ſeu ne incidat pericu/
lum amiſſionis vite/aut delectationis corporalis/aut re
rum mũdanarũ. Ex quo ſequitur ꝙ deformitas eſt de ra
tione timoris mũdani: quia voluntas deſerendi deum ⁊
bonũ eternũ ꝓpter bonũ temporale habendum vel con
ſeruãdum. Ideo dicit magiſter/ꝙ hic timor malus eſt q̇
in ꝑmo gradu cõuerſiõis cum mũdo deſeritur: quẽ dñs
prohibet dicens. Nolite timere eos q̇ occidunt corpus:
aĩam autem occidere nõ poſſunt. Matth. x. Timor ſerui
lis dupliciter accipitur. Uno modo/vt includit deformi
tatem ſeruilitatis peccati. Et ſic eſt habitus vel actus de
clinandi malum culpe/ꝓpter euaſionẽ pene future cum
actuali promptitudine non declinandi malũ ſi pene non
ſequerẽtur: vt cũ quis timet penas: ⁊ timẽdo dolet ꝙ ta/
les pene infligũtur pro culpa ⁊ actu vellet peccare ſi nõ
eſſent ille pene: vt dicit ſctũs Bonauẽ. diſt. xxxiiij. q. ij. ar
ti. ij. Alio mõ accipit̃ timor ſeruilis vt non includit hm̃oi
deformitatẽ ſcʒ voluntatẽ peccandi: ſi pena nõ ſequeret̃.
Et ſic eſt habitus vel actus declinãdi pctm̃ ꝓpter penã
pctõ debitã. Ut ſi quis apphendit ꝑ fidẽ penas eternas
debitas mortali pctõ. ⁊ ideo elicit ꝓpoſitum nõ peccãdi
timens penas: ibi ſiſtendo nõ habẽdo ꝓpoſitũ ꝯditiona
le peccandi ſi nõ ſequerent̃ pene. Iſte timor/etſi non ſit
bonus meritorie: q2 nõ ꝓcedit ex amore boni eterni: ſed
ex amore ſui: eſt tñ bonus ⁊ vtilis ꝑ quẽ ſit paulatim con
ſuetudo ad actus bonos de genere exercendos ⁊ malos
vitandos: quo preparat̃ locus charitati: vt dicit Augu. ⁊
magr̃: ⁊ cui ſuccedit timor initialis. Hic timor non diſtin/
guit̃ a timore naturali ſm btm̃ Tho. diſtin. ꝑcedẽ. q. viij.
ar. ij. quo quis nociuũ oẽ naturaliter refugit. Non diſtin
guit̃ dico niſi ſicut inferius a ſuperiori: q2 timor ſeruilis
acceptus illo mõ ſpãliter reſpicit penã futurã pctõ debi/
tam. Timor naturalis gñaliter eſt reſpectu cuiuſlibet no
ciui apphenſi vt poſſibiliter futuri: ſiue ſit tꝑale: ſiue per
petuũ/ſiue ſpũale/ſiue corporale. Timor initialis eſt q̃ſi
medius inter ſeruilẽ ⁊ caſtũ ſeu filialem: medius ꝑ parti
cipationẽ extremoꝝ. Iſte eñ timor vt dicit mgr̃: nec ex to
to eſt ſuilis: nec ex toto caſtus: ſʒ tãq̃ medi⁹ aliq̇d de ſer
uili ⁊ aliquid de caſto timore hʒ. Facit eñ ptim ſeruire ti
more pene: partim amore iuſticie: per quem timemus dã
nari ⁊ timemus offendere. Et poſſet ſic deſcribi. Eſt act⁹
vel habitus ſeruiendi deo ꝓpter cauere dei offenſam: et
ſimul penã diuine legis trãſgreſſoribus debitã. Ut dum
quis apphendit indignitatẽ diuine offenſe: eiuſq; mali/
ciam ⁊ horret eã: ſimilr̃ ⁊ penã offenſorib⁹ preparatã: et
elicit nolle offendere deũ ꝓpter cauere vtrũq;/ſcʒ dei of
fenſam ⁊ penã: actus ille ſimilr̃ ⁊ habitus ad ipm̃ incli/
nans eſt timor initialis. Hic timor oritur ex amore dei/ſi/
mul ⁊ ex amore ſui: ꝓpter primũ timet offendere dilectũ
ꝓpter ſcḋm cauet penã ⁊ ſibi malũ. Nonnũq̃ tñ vt dicit
magr̃ vterq; timor ḋr: q̃nq; in ſcriptura initialis ⁊ vterq;
ſeruilis: q2 ⁊ initialis q̇ eſt in charitate inchoata: aliquid
habet de ſeruili ſcʒ angorẽ pene: ⁊ aliq̇d de caſto ſcʒ ꝙ ti
met ſeparari ac offendere. Sic ⁊ ſeruilis cõicat cũ initia/
li: q2 attendit penã quã etiã (licet nõ ſolam) attendit ini/
tialis: vnde vterq; ḋr initiũ ſapientie/alia tñ ⁊ alia rõne.
Seruilis: q2 preparat locũ ſapientie ⁊ ducit ad ſapientiã
Initialis: q2 eſt inchoata ſapientia: quẽ cuʒ quis habere
incipit: ſapientiã ⁊ charitatem habere incipit. ¶ Timor
amicalis/caſtus aut filialis/qḋ idem eſt. Dicitur eñ ami
calis: q2 cauſatur ex amore dei q̇ eſt amicitia. Filialis: q2
eſt reſpectu offenſe dei q̇ eſt pater noſter. Et ḋr caſtus: q2
deus ḋr metaphorice ſponſus animarũ noſtrarũ. Hic er
go timor eſt habitus vel actus cauendi dei offenſaʒ ⁊ re/
uerendi deum ꝓpter offenſe maliciã ⁊ diuine dignitatis
amorem: vt cũ quis apprehendit ſummã dei dignitatem
quã diligit: ⁊ ſummã maliciam offenſe huius dignitatis
quã horret vt contrariũ dilecto. Hinc elicit actũ reueren
di deum ⁊ cauẽdi offenſam. Hic actus ⁊ habitus ad ipm̃
inclinantes timor eſt caſtus/accipiendo timorẽ ſecundo
⁊ tertio modis. Iſte timor plane orit̃ ex charitatiuo amo
re dei q̇ horret offenſam dei: ⁊ eius dignitatis reuerẽtiã
ardenter deſiderat. Ex hoc patet ꝙ timor initialis etiam
cõicat cũ timore caſto: q2 horret maliciam diuine offenſe
quã ꝑncipaliter cauet. Non tñ ſic ꝑncipaliter habẽs ocu
lum ad diuinã reuerentiã ſicut timor caſtus. De timorib⁹
vide Aug. xiiij. de ciui. dei. c. ix. poſt mediũ ⁊ ſequẽ. caplis
ad ꝓpoſitum. ¶ Tertio notandũ/ꝙ licet de differentia Nota. 3.
hoꝝ timoꝝ diuerſitas ſit apud doc. tñ innitẽdo ꝑncipijs C
ſupra diſtin. xxiij. q. j. declaratis: videlicet ꝙ finis ⁊ cete/
re circũſtantie ſint obiecta actus eliciti voluntatis. Et ꝑ
hoc q2 variata aliq̃ circũſtantia variat̃ obiectum: variat̃
⁊ ſpẽs actus circa tale obiectũ: diuerſoꝝ aũt actuũ ſpecie
habitus etiã diſtinguũtur ſpecie. Dicitur ꝙ q2 in illis ti/
moribus accipiẽdo ꝓ actibus elicitis vel eoꝝ habitibus
variantur obiecta ſaltẽ partialia: q2 variãtur circũſtantie
ꝑſertim finis. Nam in timore naturali nõ eſt circũſtantia
pene eterne peccatis debite que eſt in timore ſeruili. In
ſeruili nõ eſt circũſtantia ſeu finis diuina offenſa cauẽda
q̇ eſt in timore initiali. In initiali non eſt circũſtantia ſeu

finis mouens diuine dignitatis reuerentia/ſaltem ꝑnci-
palis:ſed magis cauenda diuine dignitatis offenſa:licet
cauere offenſam dei ſit quoddā uereri deū. Reuerētia
vero dei eſt ꝑncipale itentū in timore caſto:⁊ ideo timo-
res illi ab inuicē ſpē differunt. Nec vt quidā dicūt: manē
te ſubſtātia habitus timoris ſeruilis effici pōt initialis vł
caſtus.⁊ ecōuerſo/ꝑ additionē vel remotionē noue cir-
cūſtantie:q: quacūq; circūſtantia variata/ſiue remota/
ſiue addita partiale obiectū variatur:⁊ ita nō manet idē
actus elicitus:ſed elicitur alius a priore ſpē diſtinctus: ⁊
ſic de habitib⁹. ¶ Uerū de actib⁹ imperatis nō ita: nam
pōt idē actus imperat⁹:puta opus aliqđ imperatū ꝑmo
ꝓpter timorē naturalē continuari ex timore mūdano: ⁊
poſtea ex timore ſeruili: dehinc ex initiali: ⁊ tandē ex ca-
ſto:⁊ ecōuerſo. Ut ſi quis opus ꝓcepti adimpleret:puta
ieiuniū ꝑmo intentiōe cauendi infirmitatē corporalem:
deinde metu pene tꝑalis: poſt intentione euadendi dā-
nationē:hinc ne nō ieiunādo offendat deū:demū vt obe
dientia ꝓcepti deū ſuꝑ oīa dilectum veneretur:ibi ſtante
eodem actu exteriori imperato/ꝑ intentionis mutationē
⁊ ita etiā per mutationē actus interioris eliciti ſortitur di
D uerſa noīa timoris. ¶ Si queris:vtrum timor mercēna-
rius diſtinguatur a ꝓdictis. Rñdetur ꝙ timor mercēna-
rius eſt q̇ ſit timore amiſſionis eterne mercedis ſiue bea
titudinis:ꝓ quāto eſt maximū cōmodū ⁊ ei⁹ amiſſio ma
xima penarū. Qđ notanter additur:q: amiſſio beatitudi
nis dupľr timeri pōt. Uno mō vt eſt ſeparatio aīe a deo
ſponſo ſuper oīa dilecto:cui ex amore iungi deſiderat ad
laudem ⁊ reuerentiā dilecti:⁊ hic timor ꝑtinet ad timorē
caſtum ⁊ filialem. Alio modo vt amiſſio beatitudinis eſt
ꝑuatio ſummi cōmodi:⁊ maxima oīm penarū:⁊ ſic perti-
net ad timorē mercēnarium q̇ eſt ſpecies timoris ſeruilis
Et ſm hanc diſtinctionē opꝫ intelligere verba bti Aug.
per magiſtrū allegata:vbi timorē ſeparatiōis a ſponſo:
attribuit timori caſto ⁊ filiali. Patet ergo ꝙ timor mer-
cēnarius eſt timor ſeruilis:q: eſt timor pene: ſcꝫ amiſſio-
Cōcľ. 1. nis regni ⁊ ſummi cōmodi q̄ eſt magna pena. ¶ His pre
E miſſis ponūtur ꝯcluſiones ad primū articulū reſpōſiue:
hoc eſt ad ſuppoſitū:⁊ eſt ꝑma. Timor naturalis neq; re
pugnat charitati:neq; coexigit eam ſibi. Probaꝛ quoad
primā partē:q: ipſa ſit in xp̄o timente penas corporales
⁊ mortē:vt dicit magr̄ ca. vlti. diſtin. ꝓceden. in quo nūq̄
defuit charitas. Pro ſecūda ꝑte patet: q: ille timor ineſt
oībus hoībus tam fidelibus q̄ infidelibus:q: naturali-
ter oīs homo timet mortē:ſed nō in oībus eſt charitas:
ideo nō coexigit eā. Itē timor ille oritur ex amore natura
li ſuiipſius:ſed ille nec repugnat charitati: nec eā coexi-
git:cum ille ſit in oībus hoībus. ¶ Si dicis:ꝙ ille amor
ſui repugnat charitati:q: eſt radix ciuitatis reproborū:
ſicut amor dei radix eſt ciuitatis electorꝝ: vt dicit Augu.
xiiij. de ciui. dei. c. xxviij. Fecerūt itaq; ciuitates duas amo
res duo. Terrenā ſcꝫ amor ſui. Celeſtem vō amor dei. Re
ſpondeꝛ ꝙ nō oīs amor ſui eſt radix ciuitatis terrene re-
proborꝝ. Sed ille q̇ creſcit vſq; ad ꝯtemptū dei: vt ibi ad-
Cōcľ. 2. dit Auguſtin⁹. ¶ Secūda ꝯcluſio. Timor mūdan⁹ chari
tati eſt cōtrarius. Patet:q: ille includit deſertionē dei q̄
repugnat charitati. Uñ in ꝑmo gradu .i. in initio conuer
ſionis deſeriꝛ. vt dicit Caſſiođ. vt allegat magr̄ di. xxxiiij.
Cōcľ. 3. ⁊ dictū eſt ſupra notabili ſecūdo. ¶ Tertia ꝯcluſio. Acci
F piendo timorē ſeruilē ſecūdo modo/nō ꝑmo/repugnat
charitati quoad actū:ſed neutro mō quoad habitū. Pri
mū patet:q: ille timor ꝑmo mō includit deformitatē re
pugnantē charitati in actu ſuo:vt ptꝫ ex notabili ſecūdo
Et ꝑ idem ptꝫ pars ſecūda: q: timor ſeruilis ſecūdo mō
acceptus/illā deformitatē nō includit. Eſt eñ timor na-
turalis qui ſtare pōt cū charitate. Hic timor ſm Aug. vti
lis eſt ⁊ bon⁹ ⁊ locū preparat charitati: ⁊ nō manet cum
charitate ꝑfecta:manet tñ cū imꝑfecta:quia quāto chari
tas creſcit in aīa:tanto timor ille pene remittitur ⁊ decre
ſcit. Nam ⁊ habentes charitatē timent penaꝫ; ſed vbi eſt
perfecta charitas nō eſt vnde timeat. vt pulchre deducit
Augu. vt habeꝛ in textu. c. vj. diſt. ꝓceden. qđ placuit hic
inſerere/q: notabile eſt. vñ ait. Cepit aliquis credere diē
iudicij/ſi cepit credere: cepit ⁊ timere:ſed q: adhuc timet
nondū hꝫ fiduciā in die iudicij. Nondū eſt in illo ꝑfecta
charitas:ſi ꝑfecta in illo eſſet charitas:nō timeret: perfe
cta eñ charitas faceret ꝑfectam iuſticiā:⁊ nō haberet q̄-
re timeret:imo haberet quare deſideraret vt trāſeat ini-
quitas:⁊ adueniat regnū dei:ergo timor nō eſt in chari-
tate. Sed in qua charitate:non in inchoata:in qua ergo:
in ꝑfecta. Perfecta inquit charitas foras mittit timorē:ꝗ
incipiat timor:quia initiū ſapientie timor dñi. Timor eñ
quaſi locū preparat charitati:cum autē ceperit charitas
habitare:pellitur timor: q̇ ei preparauit locū. quātuꝫ eñ
illa creſcit: ille decreſcit:⁊ quātum illa ſit interior:timor
pellitur foras. Maior charitas/minor timor: minor cha
ritas/maior timor. Si aūt nullus eſt timor:non eſt quo
intrat charitas:ſicut videmus per ſetam introduci linū
quādo aliquid ſuitur:ſeta prius intrat:niſi exeat non in-
trat linū. Sic timor ꝑmo occupat mentē: nō aūt ibi rema
net timor:q: ideo intrauit vt introduceret charitatē. hec
Augu. Tertia pars cōcluſionis ꝓbatur: q: timor vtroq;
modo manet cū charitate ſm habitum:q: q̄uis charitas
repugnet actui vitioſo:nō tñ habitui vitioſo: vt ptꝫ in no
uiter cōuerſis: ⁊ pariformiter habitus timoris etiā vitio
ſi ſiue mundani/ſiue ſeruilis ſtare poteſt cum charitate.
¶ Quarta ꝯcluſio: q̄uis timor initialis quātum ad actū Cōcľ. 4.
ſtat cū charitate in via:nō tñ manet cū ea dum fuerit ꝑfe
cta. Probaꝛ per magr̄m in textu diſtin. xxxiiij. c. viij. Et ra
tione:q: timor ſeruilis nō manet cū charitate ꝑfecta. An
tecedēs patet ex quid noīs timoris vtriuſq;. Qđ vero ti-
mor initialis maneat cū charitate imperfecta:patet:quia
etiā timor ſeruilis manet cū illa:ergo multomagis timor
initialis. ¶ Quinta ꝯcluſio. Timor caſtus ſm habitū et Cōcľ. 5.
actū nō ſeparatur a charitate neq; in via:neq; in beatitu G
dine. Probaꝛ ꝯcluſio quoad actū in via ex quid noīs ti-
moris caſti. Nam actus eius ꝓcedit a charitate. Eſt enim
actus cauēdi diuinā offenſam: ⁊ reuerendi deum ꝓpter
amorē dei:vt habitū eſt ſupra. Qđ etiā nō ſeparatur:ſed
manet in patria: probaꝛ: q: duo ſunt actus timoris caſti
Unus eſt quo declinatur malū timore offenſionis diui-
ne/aut ſeparatiōis a deo q̇ nō manet in patria: vbi cōfir-
mati ſunt beati vt peccare nō poſſint:⁊ perpetuo ſponſi
ꝓſentia ſecuri. Alius eſt actus quo reuerenꝛ deum tanq̄
ſummū ac digniſſimū ⁊ ꝑfectiſſimū bonū: vt ptꝫ ex diffi-
nitione ſupra data timoris caſti:⁊ ille manet in pr̄ia. Ibi
eñ ſumma laus/honor/⁊ reuerentia exhibetur deo:ſm
illud Pš. Beati q̇ habitant in domo tua dñe: in ſe. ſecu.
laudabūt te. Pōt ⁊ eſſe actus tertius/quo declinaꝛ ma-
lū diuine offenſionis ꝓpter dei reuerentiā/⁊ pcti mali-
ciā:qui ambos ꝓdictos virtualiter includit:⁊ nec ille ma
net in patria:q: nō eſt ibi poſſibilis offenſa dei q̄ caueaꝛ.
Quoad habitū manifeſtū eſt:ſi actus non ſeparaꝛ: neq;
habit⁹ ad eū inclinās. Ex illo ptꝫ: ꝙ nec timor naturalis
nec ſeruilis:nec initialis manet in patria. Patet:q: oēs il
li ſunt reſpectu mali cauendi:nullū aūt malū nec pene/
nec culpe eſt in patria: ergo reſpectu illius nō erit aliq̇s
actus. Hoc etiā eſt de intentiōe bti Bonauē. diſt. xxxiiij.
q. ij. arti. vj. vbi reſpōdendo q̄ſtioni: vtrū timor in patria
euacueꝛ:ita dicit. Timor intuetur tria. penā vt fugiat: of
fenſam vt caueat:ſummā maieſtatē vt illi ſe ſubijciat ex-
hibendo illi. Scđm h̄ eſt triplex timoris differentia:quia
vn⁹ eſt q̇ ꝑncipaliter reſpicit penā ⁊ eſt ſeruilis. Alius q̄
vnū oculū hꝫ ad penā:tñ ꝑncipaliorē hꝫ ad offenſam vi-
tandā ⁊ eſt initialis. Tertius q̇ vnū oculū hꝫ ad offenſaꝫ
aliū vero ad reuerentiā exhibendā:⁊ eſt filialis. Et ſi vn⁹
oculus ſit in refugiendo offenſam ne ſepareꝛ a deo: ꝑn-
cipalis tñ eſt in exhibendo reuerentiā : reuertēdo a ſum
ma maieſtate in ꝓpriā paruitatē. Et hic vſus quidē fuit
in xp̄o:⁊ erit in beatis:⁊ eſt in ſanctis angelis:⁊ quātum

ad iſtum vſum manet donū timoꝛis in patria: quātum ve
ro ad alios inferioꝛes euacuabit̄. hec ille. Ubi loquit̄ de
timoꝛe tm̄ qui hꝫ oꝛdinē aliquē ad deū: ideo nō facit men
tionē de timoꝛe naturali aut mūdano. Et ꝑ oculū intelli
git intellectū attendentē obiectū: vł circūſtantiā que eſt
obiectū partiale: qui ꝓſentat nūc hoc: nūc illud obiectuꝫ
totale vel partiale. Per vſum timoꝛis intelligit actum a
volūtate elicitū ad oſtenſionē hmōi intellectus: ⁊ intel-
ligēda ſunt hec ſm̄ reſolutionē ſuperius factā. Et tantū
de articulo ꝑmo. ¶ Quātum ad ſcōm articulum/ in quo
Arti. 2. B videndū eſt de diſtinctione donoꝝ ad intellectū pertinē
tiū/ ſcꝫ ſapientie/ intellectus/ ſcientie ⁊ cōſilij. Primo vi-
dendū de diſtin. noīm quātū ad qd̄ noīs eoꝝ. Ubi notā-
dum: ꝙ circa diſtin. ſignificationis hoꝝ quattuoꝛ noīm
vario mō loquuntur autoꝛes: nec mirū qm̄ noīa ſunt ad
placitū inſtituta. Multiplr̄ quoqꝫ equocant̄ in ſcriptu-
ris tam gentilium ꝙ̄ catholicoꝝ ꝓpter que alius ſic acci
pit: alius ſic. De rebus nāqꝫ ſatis cōſtat ex ꝑcedenti diſt.
vbi oſtēſum eſt ꝙ ad oēs actus ad ſalutem neceſſarios:
viatoꝛ ſufficienter diſponit̄ ꝑ ſeptem virtutes: tres theo-
logicas: quattuoꝛ cardinales infuſas et acq̇ſitas. Et iō
dona ⁊ beatitudines ⁊ fructus: cū ſint habitus quidam
ꝑficientes hoīem in ſuis operationib⁹ neceſſarijs ad ſa-
lutē nō diſtinguūtur a virtutibus: quō aūt inter ſe diſtin
guātur virtutes: ibi dictū eſt. Maioꝛ ergo diuerſitas eſt
nūc quātum ad ꝑſentē queſtionē in quid noīs terminoꝝ
in quo auto diuerſificantur. Magiſter bꝛeuiter ſe expe
dit: oſtendens ꝙ ſapientia eſt eternoꝛum contemplatio
cum delectatione: ꝑ eterna intelligens ipſam beatitudi-
nem obiectiuā. Intellectus eſt creatoꝛis ac creature ſpi-
ritualis ſpeculatio. Scientia eſt cognitio pꝛactica ad re-
rū tꝑalium rectam adminiſtrationē/ ⁊ bonā inter malos
cōuerſationē ꝑtinens. Itaqꝫ ſapientia ad ꝯtemplationē:
intellectus ad ſpeculationē: ſcia ad actionē pertinere vi
det̄. De ꝯſilio (qd̄ ad pꝛudentiā ꝑtinet) nullā facit men-
tionē. ¶ Sanctus Bonauē. diſt. ꝑſenti hoꝝ terminoꝛum
eq̇uocationes ⁊ acceptiones diuerſas latius ꝓſequit̄: ta
lem noīm hoꝝ differentiā (ꝓut īter dona cōnumerant̄)
ponens: ꝙ ſapientia in cognitione ⁊ affectione eternoꝝ
conſiſtit. Intellectus aūt eſt cognitio veri eterni ſm̄ con
ditiones creaturarū. i. ſm̄ ꝙ ex cōditionib⁹ creaturarum
noſci pōt. In duob⁹ igit̄ a ſapientia differt. Primo: q2 in
tellectus ad ſolū intellectū ꝑtinet: ſapiētia aūt ad intelle
ctum ⁊ affectū. Scd̄o: q2 ſapiētia eſt cognitio ⁊ amoꝛ dei
ſm̄ ꝓpꝛias ꝯditiones deo: intellect⁹ vō ſm̄ ꝯditiōes deo
⁊ creature cōes. Scientia eſt cognitio pꝛactica dirigens
actionē ſm̄ regulā fidei. Conſilium eſt cognitio pꝛactica
dirigens in eligendis ⁊ fugiēdis ſm̄ regulā diuini iuris:
que ſunt ſpecialis arduitatis: ⁊ ſm̄ hoc videt̄ ꝙ conſiliū
eſſet ſpēs ſcientie. Actio em̄ eſt operatio interioꝛ/ habēs
ſub ſe electionē ꝓſecutionis ⁊ fuge. Regule etiā iuris di
uini ſunt regule fidei: ꝑ fidem em̄ oīa diuina ꝑcepta ⁊ cō
ſilia nobis innoteſcunt. In hoc ergo erit differētia: quia
ſcientia dirigit in oī actione: ſiue ſit ſpecialis arduitatis
ſiue nō: conſiliū aūt tm̄ in his q̄ ſunt ſpecialis arduitatis
nā nō de leuibus: ſed de arduis tm̄ ꝯſiliamur. Satis vide
tur ꝯcoꝛdare bea. Tho. in hac diſtin. Sco. vero magis ac
cedens ad ꝯfoꝛmitatē diſtinctionis habituū. vj. Ethico.
plane diſtinguit vt ſupꝛa diſtin. ꝓxima habitū eſt: dicēs
ſapientiā eſſe ſapoꝛē ſequētem cognitionē dei/ iuxta noīs
interꝑtationem. Sapientia i. ſapida ſcīa: ⁊ ita eſt realiter
charitas ipſa: vel ſpes ꝑſupponens eternoꝝ cognitionē.
Intellectus eſt cognitio ꝑncipioꝝ. i. pꝛimoꝝ articuloꝛuꝫ
fidei: ex q̇bus cetera credenda deducunt̄. Sciētia eſt no
ticia ſpecialiū articuloꝝ q̇ velut ꝯcluſiones ex pꝛimis et
generalibus articulis deducūtur. Conſiliū autē eſt ipſa
pꝛudentia qua ex regulis ſcientie ⁊ intellectus hō in agē
dis dirigitur ad ſalutem. de quo latius ſupꝛa dictum eſt.
Cōcl. vn̄. I ¶ Quibus pꝛemiſſis eſt hec vnica ꝯcluſio ad articulum
iſtum. Sapientia/ conſiliū/ ſcientia ⁊ intellectus inter ſe
differunt realiter pꝛout ſunt dona ſancti ſpūs. Pꝛobatur
q2 oēs habitus diuerſoꝝ obiectoꝝ ⁊ actuū realiter diſtin
guūtur: ſed ſapientia/ conſiliū/ ſcientia ⁊ intellect⁹: qua-
tenus dona ſunt ſanctiſpirit⁹: ſunt habitus diuerſoꝝ ob-
iectoꝝ ⁊ habituū: ergo realiter diſtiguūtur. Cōſequētia
nota ⁊ maioꝛ ſimilr̄. Nihil em̄ aliud arguit diſtinctionem
habituū ꝙ̄ diſtictio actuū ⁊ obiectoꝝ. Minoꝛ pꝫ ex ſta-
tim dictis: q2 omnes de his habitibus loquētes/ aſſignāt
eis diuerſa obiecta et actus: licet in hoꝛum aſſignatione
alterentur: nō tamen negandū q̇n aliquis idem habitus
cōtineatur ſub pluribus donis. Un̄ habit⁹ huius/ obedi
endū eſt ꝑceptis diuinis: ꝑtinere videt̄ ad ſcientiā: ⁊ ſimi
liter ad ꝯſilium: niſi ſcientia acciperet̄ ꝓ noticia ſpecula
tiua credibiliū tm̄: ⁊ conſiliū pꝛo noticia pꝛactica agen-
doꝝ. Sed hanc nō inuenio in aliquo autoꝝ: ⁊ ideo ꝯclu-
ſio poſita eſt particulariter ⁊ nō vniuerſaliter. ¶ Quā- Arti. 3.
tum ad articulū tertiū dubitat̄ ꝑmo: vtrū timoꝛ ſeruilis Dub. I.
ſit donū ſanctiſpūs. Ad dubiū illud aliter rn̄det ſanctus K
Tho. aliter ſctūs Bonauen̄. Nam btūs Tho. nō omē qd̄
eſt a ſpūſctō dicit donū: ſed donū dicit habitum a. ſſ. infu
ſum excellentioꝛē virtute. vn̄ ponit quadruplicem diſtin.
Sunt em̄ q̄dā a ſpūſancto q̄ non ſunt cū ſpūſancto: vt fi
des infoꝛmis ⁊ timoꝛ ſeruilis/ vt dicūt defectū concomi-
tantem. Quedā ſunt a ſpūſancto ⁊ cū ipſo: vt gratia gra
tum faciens ⁊ charitas. Quedā cū ipſo ſed non ab ipſo:
vt pctm̄ veniale. Quedā nec ſunt a ſpūſancto nec cū eo:
vt pctm̄ moꝛtale. Spūſſanctus vō ſm̄ euꝫ ſine charitate
nō habet̄: ⁊ ita ſm̄ eum donū ſpūſſancti nō eſt ſine chari
tate. Sanctus Bonauē. tenet ꝙ oīs habitus a ſpūſctō in
fuſus: ſiue ſit cū ſpūſctō: ſiue etiā ſine ſpūſancto inhabi-
tante eſt donū ſpūſſctī. Unde dicit: ꝙ donū timoꝛis ſerui
lis eſt a ſpūſancto: ſꝫ nō eſt cū ſpūſancto: q2 pꝛeparat ad
ſpm̄ſanctū: ⁊ de hoc dono nō eſt verū ꝙ ſpūſſctūs ſe cō-
patitur cū donis ſuis. Uerū videt̄ abſurdum: ꝙ aliquod
ſit donū ſpūſſancti: qd̄ eſſentialiter includit pctm̄ moꝛta
le. Et ita cū ſpūſancto ſtare nō poſſet: ideo quaſi mediuꝫ
tenendo dici poſſet timoꝛē ſeruilem (capiendo ꝑmo mō:
vt eſſentialiter includit moꝛtale: vel ad ipſum inclinat
tanꝙ̄ ad ꝓpꝛiū actū) nō eſſet donū ſanctiſpūs: nec eſſe a
ſpirituſancto: quia ſm̄ bea. Auguſti. in lib. lxxxiij. q. deo
autoꝛe nemo ſit deterioꝛ. Deo autem autoꝛe ſit nemo de
terioꝛ: quia magis per hunc timoꝛem elongatur a ſpiri-
tuſancto: ꝙ̄ ꝙ ꝑ ipſum pꝛeparet̄ ad ſpm̄ſanctuꝫ. Nec ſpi-
rituſſctūs infundit donū: cui⁹ vſus eſſe nō pōt ſine moꝛ-
tali pctō. Neqꝫ ſpūſſanctus infundit habitū vitioſuꝫ: nec
actū peccati: ſed timoꝛ ſeruilis pꝛimo mō accipiendo/ eſt
habitus vitioſus aut actus moꝛtalis pctī. Timoꝛ aūt ſer
uilis ſecūdo mō accipiendo: vt nō includit defoꝛmitatē/
donū eſt ſpūſſancti: qui aliq̄n ſtat cum ſpūſctō: q̄nqꝫ ſine
ſpūſancto: ſicut donū ꝓphetie ⁊ donū ſcientie ⁊ donum
conſilij: que eſſe poſſunt ſine charitate: ⁊ ita ſine ſpiritu- L
ſancto inhabitante. ¶ Ex illo pꝫ reſponſio ad queſituꝫ
hic moueri ſolituꝫ: vtrū vſus timoꝛis ſeruilis ſit bon⁹ an
ſemꝑ malus. Per vſum timoꝛis intelligit̄ actus timoꝛis
tunc dꝛ: ꝙ actus timoꝛis ſeruilis ꝑmo mō accipiēdo ſemꝑ
eſt malus: q2 includit defoꝛmitatē: nō autem ſcd̄o modo.
¶ Si querit̄ de habitu timoꝛis ſeruilis/ an ſit bonus an
malus. Videt̄ dicere ſan. Tho. q. viij. diſtin. xxxiiij. arti. ij.
ꝙ idem ſit habitus timoꝛis ſeruilis/ ſiue accipiat̄ pꝛimo
modo/ ſiue ſcd̄o mō ſm̄ ſubſtantiā: ⁊ ꝙ defoꝛmitas ſibi
accidat ⁊ nō ſit ſibi intrinſeca. Sed hoc non videt̄ poſſe
ſtare: q2 habitus illi differūt ſpecie eſſentiali ex eo ꝙ vni
defoꝛmitas eſt annexa ⁊ nō alteri. Et ꝑ ꝯſequēs defoꝛmi
tas nō erit habitui cui annexa eſt accidētalis ſed intrinſe
ca: qd̄ ex eo patet: q2 actus illoꝝ habituū differūt ſpecie:
ḡ ⁊ habitus. Antecedēs patet. Naꝫ alius eſt actus ſpecie
quo volo nō peccare ꝓpter penā/ paratus peccare ſi pe
na nō ſequeret̄: ab eo actu quo volo non peccare ꝓpter
penam ſimplr̄: nihil actu volendo aut nolendo ſi pena
nō ſequeret̄. Nā in pꝛimo partiale obiectū eſt nō exiſten

tia pene:que nō eſt obiectū in ſecūdo actu. Jtē ois act⁹ vitioſus ſaltem intrinſece differt ſpecie a non vitioſo:ho rum autem actuū vnus eſt vitioſus:alius non vitioſus: igitur. Qd autem actus ille timoris ſeruilis pmo modo ſit vnus:patet:q2 oi dictamini intellectus ſiue recto ſiue erroneo pōt ſe volūtas vno actu ſeu volitione ꝯformare Pōt aūt intellectus errans oſtendere nō eſſe peccādum ꝑpter penā:que ſi nō foret determinata eſſe peccanduꝫ: cui pōt ſe volūtas ꝯformare ſic volendo. Et ſic actus ille timoris ſeruilis erit vnus includēs eſſentialiter defor mitatem:ꝛ ꝑ ꝯns habitus eius erit malus ꝛ vitioſus. Dicē

Dub. 2. M dum igit̄ erit de habitu ſicut de actu timoris ſeruilis: ꝙ aliquis eſt vitioſus ꝛ aliquis non. ¶ Dubitat̄ ſcd̄o circa quartā cōcluſionē pmi arti. quis ſit ille timor q̄ creſcente charitate decreſcit. An illud dictū beati Auguſt. verū ſit de quolibet timore:an ſolū de aliquo/et de aliquo non. Rn̄detur ꝙ ois timor habens annexā penā ꝛ afflictionē animi timētis decreſcit creſcente charitate:nam charitas animū ꝯfortat ꝛ afflictionē minuit ꝛ tollit. Ex quo ſequi tur ꝙ timor pene ſeparatiōis ꝛ offenſe: q2 affligit animū charitate creſcente decreſcit: ꝑpter qd̄ etiā in patria eua cuatur:vt dictum eſt. Timor vero q̄ reueret̄ diuinā maie ſtatem:ꝛ ſubiectū ſuū humiliat reſpectu eiuſdem diuine maieſtatis/creſcit creſcente charitate. Hic eñ ſolus ma- net in patria:patet g̊ ꝙ ſolus timor caſtus quātū ad actū diuine reuerentie/ꝛ humiliationis ſubiecti ſui reſpectu diuine magnitudinis/creſcit creſcente charitate. Ceteri vero ſcilꝫ ſeruilis/initialis ꝛ caſtus: quātum ad illud in quo cōicant cū initiali:ſcꝫ timore diuine offenſionis/cre ſcente charitate decreſcūt in tantū ꝙ ꝑfecta charitate/li- ceat dicere cū aplo. Quis nos ſeparabit a charitate xp̄i. ꝛ ſequit̄. Certus ſum ꝙ neq3 mors:neq3 vita:neq3 ange- li:neq3 creatura aliqua poterit nos ſeparare a charitate dei/q̄ eſt in xp̄o ieſu. Rom. viij. Si dicis:nō videtur ꝙ ti- mor ſeruilis/initialis/ꝛ caſtus quātum ad offenſam dei cauendā decreſcat creſcente charitate:q2 decreſcētia fie- ret per remiſſionē:ſed charitas nō remittit habituꝫ:neq3 actū timoris:neq3 timorē qui eſt paſſio: q2 illis cōtrariat̄ cum eos ſecū cōpatit̄: ergo nō remittit:q2 remiſſio cū ſit corruptio quedā nō ſit niſi per ꝯtrariū. Rn̄det̄ ſaluo me liori iudicio dici pōt:ꝙ charitas licet non ꝯtrariat̄ timori in quolibet gradu:q2 ſtat cū eo in gradu remiſſo dum eſt imꝑfecta:cōtrariatur tñ in gradu intenſo. Pariformiter ſicut ſm cōem multoꝝ opinionē:qualitates pmē nō con trariantur ſibi in quolibet gradu: ſed tñ in his q̄ ſimul numerati excedūt mediū latitudinis:ꝛ ideo ſicut creſcē- te caliditate remittitur frigiditas:nō tota corrumpit̄ niſi fuerit ſumma:ſic creſcente charitate timor remittitur:nō totus corrūpit̄:niſi fuerit ꝑfecta ſicut in patria: tūc totū timorē expellit ꝛ corrūpit. ¶ Aliter pōt dici: ꝙ q2 actus timoris eſt in ptāte voluntatis ꝛ quātum ad ſubſtantiaꝫ actus/ꝛ quātum ad eius intenſionē:ideo creſcente cha- ritate remiſſiorē actū timoris elicit volūtas aut elicitum remittit. Remiſſo aūt actu eius etiā remittit̄ habit⁹:nam per eadē habitus corrūpit̄ per que generat̄:eadem dico ꝯtrario modo ſe habentia. ij. Ethicoꝝ. Jtē creſcente cha- ritate/voluntas cōuertit intellectū ad intenſe ꝯſideran- dum dei bonitatē/maieſtatē ꝛ gl̃iam: ꝛ per hoc ad min⁹ ꝯſiderandum penā peccati ꝛ dei offenſam:q2 ſicut pluri bus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus: ita intenſe ad aliqua cōuerſus/remiſſius ad alia cōuertitur. Ad remiſ- ſam aūt cōſiderationē mali pene ꝛ offenſe: ſequit̄ etiam remiſſus timor q̄ eſt paſſio:ꝛ ꝯſequenter remiſſus actus ꝛ habitus. Et per hoc ad rōnē concedit̄: ꝙ decreſcentia timoris ſit per remiſſionē eius. Cōſequēter de contrarie tate charitatis/patet ſm primū modū:ꝙ charitas in gra du intenſo contrariatur timori intenſo:ideo euꝫ remittit vſq3 ad gradū in quo ſibi nō contrariat̄. ¶ Scd̄m alium modum d̄r/ꝙ remiſſio nō ſolū ſit per cōtrariū:ſed etiam per defectū aut remiſſionē cōſeruantis: qd̄ maxime verū eſt in habitibus. Nunc aūt cōſeruans timoris actum eſt ipſa voluntas:q̄ libere cōſeruat ſicut libere elicit:etiā li- bere remittit ſicut libere intendit:ꝛ per actū mediate re- mittit habitū. Similr̄ ꝑ auerſionē intellectus ab intenſa ꝯſideratione pene ꝛ offenſe remittit timorem paſſionū.

¶ Tertio dubitatur: an timor ſit in cōcupiſcibili: vtrum in iraſcibili. Rn̄detur:licet quidā ponūt timorē in iraſci- bili tñ:q2 timor eſt reſpectu mali ardui:q2 modicum aut leue malū nō timetur. Sed illa diſtinctio iraſcibilis ꝛ cō cupiſcibilis penes arduū ſupra impugnata eſt diſt. xxvj. Et ita arduū eſt obiectum ꝯcupiſcibilis ſicut iraſcibilis. Nam nihil maius arduū beatitudine/q̄ eſt obiectum cō- cupiſcibilis. Obiectū aūt iraſcibilis eſt offendens:ꝛ con cupiſcibilis eſt bonū appetibile ſm ſe ꝯſideratū:ideo d̄r ꝙ timor eſt tā in ꝯcupiſcibili q̄ in iraſcibili. Nam timor ſe parationis a btitudine eſt in ꝯcupiſcibili ſicut deſideriū btitudinis:ꝛ timor offendentis eſt in iraſcibili in quo eſt deſideriū repellendi offendens ꝛ ſe vindicandi. Gene- raliter eñ timor eſt in ea potētia in qua eſt deſideriū op- poſiti eius qd̄ timetur. Etiā nō eſt verū ꝙ leue ſeu modi- cū malū nō timetur. q2 licet non timetur intenſe:timetur tñ remiſſe:imo nōnunq̄ intenſe timetur ꝛ cauetur: ne ꝑ leue malū via aperiatur ad maius malū:aut q2 oppoſitū eius eſt multum deſideratuꝫ ꝛ amatum. ſicut quandoq3 pro leui malo:magnus ardor ire accenditur. Et tantum de illa queſtione. Dub. 3. N

Diſtinctio. xxxvj.

A duabus premiſ-

ſis diſtinctionibus magr̄ tractauit de do nis in genere ꝛ in ſpecie. Jn hac diſ. xxxvj agit de virtutū ꝛ donoꝝ connexione: cui⁹ ſententia in tribus cōcluſionibus ſequē. continet̄. ¶ Prima ꝯcluſio. Oēs virtutes connexe ſunt cū charitate tanq̄ cuꝫ matre ꝛ totius legis plenitudine. ¶ Scd̄a ꝯcluſio. Non mō inter ſe cōnexe ſunt virtutes: ſꝫ etiā quātū ad habitū (nō quoad exterioꝝ vſuꝫ actuū) in animo ſunt equales. ¶ Tertia concluſio. Sicut ad de calogum cetera moralia ꝛ cerimonialia precepta ſpiri- tualiter intellecta referuntur:ita ad duo charitatis man data omnia precepta decalogi reducuntur. Harū ſpecu- latio patet in textu.

Queſtio vnica.

Jrca hāc diſtictio- a

nem querit̄: vtruꝫ oēs virtutes in gn̄e ſint adinuicē cōnexe. ¶ Jn hui⁹ queſtionis de terminatiōe more ſolito erūt articuli tres. Primus notabiliū pro terminoꝝ declaratione. ſecūdus ꝯcluſionū. tertius dubioꝝ. ¶ Quantum ad primū/ſup- Arti. 1. poſitis his q̄ dicta ſunt diſt. xxiij. q. j. ꝛ. ij. notandū ꝙ Oc Nota. 1. kam in. iij. q. xij. ar. ij. ꝛ in. iiij. quodli. q. vj. vbi materiam hanc late ꝯtractat: ponit ꝙ iuſticie ꝛ cuiuſlibet moralis virtutis/ſm ꝙ nō eſt alia virtus formaliter/nec equalē- ter:ꝛ ſimilr̄ cuiuſlibet actus virtuoſi/large capiēdo actū virtuoſum ꝛ virtutē/poſſunt diſtingui q̄nq3 gradus: nō quidē numero tñ:ſed ſpecie diſtincti. ¶ Prim⁹ gradus eſt actus volūtatis elicitus ſm dictamen recte rōnis pro pter honeſtatē vel vtilitatē talis operis ſicut ꝑpter finē vel habit⁹ ad ipſum inclinās. Exemplū: vt ſi ratio dictat tale opus iuſtū eſſe faciendū tali loco ꝛ tp̄e cū ceteris cir cūſtantijs reſpiciētibus p̄ciſe ip̄m opus iuſtū ꝑpter ho- neſtatē operis vel pacē reipu. aut aliqd̄ tale: ꝛ voluntas eliciat actū volēdi tale opus ꝯformiter vt dictatū eſt a ra tione recta. Hic actus volēdi eſt actus virtuoſus: ꝛ habi tus ex ſimilibus actib⁹ genitus/eſt virtus moralis primi gradus large capiēdo virtutē ꝛ actū virtuoſum. ¶ Se- cūdus gradus eſt velle ſic elicitū cū intentiōe nullo mō dimittēdi tale pro quocūq3 ꝯtra rectā rōnē: etiā non pro morte fugienda: ſi recta ratio dictet tale opus nō eſſe di- mittendū pro morte. Exemplū: vt ſi quis velit honorare patrē ſm dictamen rōnis recte/cum intentione ꝛ volu

tate non dimittendi illum honoꝛē pꝛo moꝛte ſi imineret. ¶ Tertius gradus eſt velle elicitū ſm rectā rōnem: ⁊ cū tali intentiōe ⁊ vltra hoc p̄ciſe ſolū: q꞉ ſic dictatū eſt a recta rōne. ¶ Quart⁹ gradus eſt velle ſic ⁊ cū intentione hac/elicitū ꝓpter amoꝛē dei p̄ciſe: puta: q꞉ ſic dictatū eſt ꝙ tale opus ſic volendum eſt/ pꝛeciſe pꝛopter amoꝛem dei: ⁊ iſte gradus ſolū eſt ꝑfecta ⁊ vera virt⁹ moꝛalis de qua ſancti loquūtur. Et ꝙ d꞉ p̄ciſe intelligendū eſt/ nō ꝙ excludit alios fines vt honeſtatē operis: aut bonū reipublice: ſed ſic p̄ciſe ꝙ ſi ille finis tm̄ oſtenderet volūtati a rōne recta: ſine quocūq; alio fine: adhuc volūtas eliceret hmōi velle. Q̄d aūt gradus ille quartus pertinet ad virtutē moꝛalē: licet habeat deū ꝓ fine: patet. Tum q꞉ hꝫ obiectū moꝛale/ puta creaturā aliquā q̄ nō eſt de⁹. Tum q꞉ variatio finis nō variat virtutē quātū ad eſſe moꝛale vel nō moꝛale: vt ptꝫ ex diſtinctiōe ꝟtutū moꝛaliū a theologicalibus poſita. s. diſ. xxvj. q. vnica. Tum: q꞉ vitiū oppoſitū eſt moꝛale: vt ſi quis ꝯtra dictamen recte rōnis dictātis p̄rem debere honoꝛari ꝓpter deū/ vult inhonoꝛare p̄rem. Illud velle eſt vitioſum moꝛalr̄: g̊ ⁊ virt⁹ oppoſita moꝛalis eſt: q꞉ oppoſita ꝑtinēt ad idem genus moꝛalis vel theologice. ¶ Quint⁹ gradus eſt velle efficaciter vel imperatiue facere opus aliq̄d ſm dictamen recte rationis: q꞉ ſic dictatū eſt a rōne recta ꝓpter deū ſiue aliuꝫ finē honeſtum: q̄d opus ſic facere excedit cōem ſtatū hominū: ⁊ eſt ꝯtra inclinationē naturalē/ vl̄ ex natura act⁹ vel ex aliqua circūſtantia/ vel habitus ad hmōi velle inclinās: ⁊ talis habit⁹ eſt ꝓpꝛie virt⁹ heroica: ⁊ hmōi velle imperatiuū talis oꝑis/ eſt actus eius hoc eſt talis virtutis heroice generatiu⁹ vel ab ea elicitus. Exemplum. Aliq̄s vult actualiter ⁊ efficaciter ſeu īperatiue (q̄d ideꝫ eſt) iminente moꝛte moꝛtē ſuſtinere ꝓ defenſione fidei. Simil̄r ſi q̄s habens iuſticiā/ ita ꝙ q̄cquid eſt ꝯtra rōnē rectā: vult deſerere ⁊ in oībus iuſticiā facere: ſi ille exponit̄ igni: aut ꝑpetuo carceri/ nō faciat iniuſticiā: ſi tunc ille vult actu īperatiuo magis ſuſtinere ignē vel carcerem perpetuū/ ꝙ̄ facere iniuſticiā: hꝫ virtutē heroicā: ⁊ eſt vere heroicus: lꝫ em̄ nolle facere iniuſticiā/ nō excedat cōmunē ſtatū hoīm: tm̄ velle cū tali circūſtātia excedit cōeꝫ hoīm ſtatū. ¶ Diſtinctio illoꝝ actuū ⁊ graduū numeralis ptꝫ ꝑ eoꝝ ſeparabilitateꝫ. Diſtinctio ſpecifica patet ꝑ diſtinctionē ſpecificā obiectoꝝ. Cū em̄ vt dictuꝫ eſt diſt. xxiiij. q. j. circūſtantie ſunt obiecta partialia ⁊ ſecūdaria actus eliciti virtuoſi: variat̄ circūſtantia ſm ſpēm: variatur etiā actus ⁊ habitus ſm ſpēm. Sed actus cuiuſlibet gradus aſcēdendo habet aliq̄d obiectū ⁊ circūſtantiam ſpecie diſtinctā ab obiecto ſeu circūſtantia gradus inferioꝛis: ꝓpter q̄d quātumcūq; augeret̄ habit⁹ gradus inferioꝛis: nunꝙ̄ inclinaret ad actum gradus ſuperioꝛis.

Nota. 2. B ¶ Secūdo notandū ꝓ intellectu hui⁹ clauſule foꝛmaliter imperatiu⁹: ꝙ actus dupl̄r d꞉ imperatiu⁹: foꝛmaliter ⁊ virtualiter ſeu eq̄lenter. Actus foꝛmaliter imperatiuus executionis/ eſt actualiter velle exequi aliq̄d ſimpliciter: aut velle ſuſtinere actualiter ſine rebellione. Ut ſi q̄s intentata ſibi moꝛte ꝓ defenſione fidei/ īperat potentijs inferioꝛibus ſuſtinere moꝛteꝫ ſine rebellione. Iſtud imperium (q̄d nihil aliud eſt ꝙ̄ velle actualiter ſuſtinere moꝛtē dū infert̄ ꝓ defenſiōe fidei) eſt actus imperatiu⁹. Simil̄r habēs multas diuitias q̄ vult actualiter ⁊ efficaciter illas dare pauperib⁹: q̄d eſt īperare mēbꝛis exterioribus executionē: nā illud imperare mēbꝛis/ nihil aliud eſt ꝙ̄ actualiter velle ꝑ mēbꝛa dare pauperibus. ¶ Act⁹ imperatiu⁹ nō foꝛmaliter ſed eq̄lenter/ eſt velle aliq̄d nō abſolute: ſed cōditionaliter/ ſcꝫ amoto impedimento vt pauꝑ q̄ vellet dare oīa ſua ꝓpter deū ſi haberet danda. Illud velle nō eſt velle ſimpl̄r ⁊ abſolutū: nō em̄ pōt rōnabiliter velle ſimpl̄r ⁊ abſolute dare q̄ danda non hꝫ ꝓpter impedimentū/ ſcꝫ carentiā doni dādi. Simil̄r velle ſuſtinere moꝛtē ſi imineret ꝓ fidei defenſione ꝓpter deū: lꝫ mō nō imineat. Illud velle eſt actus imperatiu⁹/ nō foꝛmaliter ſed eq̄lenter: ⁊ ex illis actibus generantur habit⁹ ſpē diſtincti. Tum ꝓpter diſtinctionē obiectorū ſpecificā: q꞉ vnus actus hꝫ impedimentuꝫ ꝓ obiecto: alius q̄ eſt foꝛmal̄r imꝑatiu⁹ nō hꝫ. Tum: q꞉ ꝙ̄uis habit⁹ eq̄lenter imꝑatiu⁹ quātumlibet augeret̄: non inclinabit ad actū foꝛmal̄r īꝑatiuuꝫ. Tum: q꞉ ſeparari pōt: quia pōt aliquis hr̄e actū imꝑatiuū eq̄lenter reſpectu obiecti: licet nūꝙ̄ habeat actū imperatiuū reſpectu eiuſdem foꝛmal̄r.

¶ Tertio notandū/ ꝙ actus d꞉ bonus vel malus tripliciter ſcꝫ ex gn̄e: ex circūſtantia: ex p̄ncipio meritoꝛio. q̄d eſt dictu/ actuū bonoꝝ quidā eſt bon⁹ ex genere: quidā bonus moꝛal̄r: quidā bon⁹ meritoꝛie. de q̄bus dictū eſt diſt. vij. lib. ij. q. j. circa p̄ncipiū: ⁊ deſcripta ſunt ſingula mēbꝛa cuꝫ bonitate naturali q̄ ibi addita eſt pꝛo quarto mēbꝛo: ſufficiat hic ponere exēpla. Nota. 3. C ¶ De actu bono ex genere: vt dum elicit̄ act⁹ circa debitā materiā ſine alijs circūſtātijs: vt velle dare elemoſynā de ſuis bonis: comedere cibū nature cōuenientē: reſtituere nō ſua. Illi em̄ actus ſine alijs circūſtantijs eliciti non ſunt moꝛaliter boni: q꞉ nō ſunt eliciti ſm oēs circūſtantiſs quas ratio recta determinat. q꞉ tm̄ actus illi cadunt ſuper debitā materiā. i. ſuꝑ materiā quā rō recta determinat: dicunt̄ boni ex genere. ¶ De actu bono ex circūſtantia: vt actus elicitus circa debitā materiā cum oībus circūſtantijs ſm q̄s rō recta dictat eliciendū ꝓpter honeſtatē actus: vel pꝛopter ꝯſuationē nature ꝓpꝛij ſuppoſiti: aut pacē vl̄ aliud bonū: aut vtilitatē reipublice tanꝙ̄ ꝓpter finem: quē ſcꝫ rō recta dictat. Iſte actus ſic elicitus nō eſt meritoꝛius: q꞉ nō eſt oꝛdinat⁹ in deū tanꝙ̄ in finē ſm inclinationem charitatis ⁊ gr̄e: eſt tm̄ moꝛaliter bon⁹. Eſt em̄ elicit⁹ ſm oēs circūſtantias/ q̄s naturalis ph̄us (vt talis) dictaret adeſſe debere. Sic ſumere cibū nature cōuenientē ꝓ loco ⁊ tꝑe ⁊ mō debito ⁊c. ꝓpter nature ꝯſeruationem: eſt actus moꝛaliter bon⁹. Sic exponere ſe ꝓ ꝯſeruatiōe reipublice ſm dictamē rōnis recte: eſt bonus moꝛaliter: et ita de alijs. ¶ De actu bono meritoꝛio ſiue bonitate gratuita: vt dū actus elicit̄ ſm rōnē rectā quātum ad materiā ⁊ oēs circūſtantias ineſſe debitas: ꝓpter deū tanꝙ̄ ꝓpter finē ſm inclinationē charitatis ⁊ gr̄e inexiſtentis. Ille em̄ actus eſt deo gratus ⁊ ad pꝛemiū acceptat̄ ⁊ nullus alius. ſic oꝛare: abſtinere: imo ⁊ comedere ex charitate ꝓpter deū ſm dictamē rōnis recte: ſunt act⁹ boni gratuita bonitate ⁊ meritoꝛij. Sic velle furari/ velle foꝛnicari/ adulterari ⁊c. ſunt act⁹ ex gn̄e mali: etiā nulla alia circūſtantia attenta: q꞉ cadunt ſuꝑ indebitā materiā/ puta rem nō ſuā. Et de illis dicit ph̄s. ij. Ethi. c. vij. ꝙ moꝝ nominata cōuoluta ſunt malicia. Nā noīa illa foꝛnicari/ furari ⁊c. cōnotāt maliciā ⁊ defoꝛmitatē: iō ꝑ nullā circūſtātiā pn̄t bn̄ fieri. Sic facere bonū ex gn̄e nō bn̄/ nō ſm debitas circūſtātias: puta dare elemoſynā de ſuis: nō in tēpoꝛe debito vl̄ loco vel fine/ eſt malū ex circūſtātia. Poſitiue: ſi fit cū circūſtātia ꝯtraria ꝯtra dictamen recte rationis: ⁊ tunc eſt malū vitioſum: aut p̄uatiue ſi careat circūſtantia ad bonitatē req̄ſita: lꝫ nō aſſit ꝯtraria. ⁊ tūc nō eſt malū vitioſum: ſed malū p̄uatiue. i. nō bonū: niſi foꝛte circūſtantia nō inexiſtēs tūc eſſet debita ineſſe. Similiter facere bonū ex circūſtantia debita/ nō ꝓpter deum ex charitate: eſt malū oppoſitū bono meritoꝛio poſitiue ſi fit ꝓpter finē ꝯtrariū: vt ꝓpter vanā gloꝛiā: aut alium finē ꝓhibitū. Uel tm̄ p̄uatiue ſi nō fit ꝓpter finē charitatis: ſed ꝓpter aliū finē licitū: ⁊ tūc nō eſt meritoꝛium: ſed nec demeritoꝛiū.

Nota. 4 D ¶ Quarto notandum poſt Ockam in iij. q. xij. ar. ij. ⁊ in quotli. iiij. q. vj. vbi eandē q̄ōnem hꝫ de verbo ad verbū: licet plus videat̄ pertinere ad quotli. ꝙ̄ ad repertoꝛium. iij. ad q̄d remittit in q̄ōne nunc allegata ar. j. ar. iij. ꝯcluſio. j. ꝙ habituū inclinatiuoꝝ ad act⁹: q̄dā ſunt ſubiectiue in parte ſenſitiua: ⁊ quidā in volūtate: de quo latius ſupꝛa diſt. xxiiij q. j. Pꝛimū mēbꝛū ptꝫ de bꝛutis/ furioſis/ infatuatis hoīb⁹ ꝑ experientiā: q̄ poſſunt elicere aliquos actus in abſentia rerū ſenſibiliū: ⁊ nō ꝑ

ſntellectum ⁊ voluntatem: quia in eis non eſt vſus ratio⸗
nis: ergo per phantaſiam ⁊ alias virtutes ſenſitiuas ope
rantur. Hoc aūt nō pōt eſſe ſine habitu genito ex actu: q̄
habet in pſentia iſtarū rerū: alioqn tranſiretur de cōtra
dictorio in ꝯtradictoriū ſine mutatiōe facta in re ⁊c. Nā
phātaſia in talibꝰ / ⁊ appetitus ſenſitiuꝰ poſt primū actū
pñt aliquē actū elicere quē nō pñt hr̄e ante primū actuȝ.
Ex illo ergo actu aliq̇d generat in illa potentia. nō ſpēs
q: ſi illa poneret: eſſet pūia actui pmo. Nec ſpēs eſſe pōt
aut mouere potentiā niſi in pñtia obiecti: g̊ erit habitus
Nā quicq̇d ſequit actū inclinās ad ſimilē actū / habitus
eſt: licet forte ab aliquibꝰ in cognitiuis poſſet noīari ſpe
cies. Scd̄m membrū patet: q: aliquis habitus eſt ſimpli
citer ⁊ intrinſece virtuoſus: ⁊ ille nō pōt eſſe niſi in ſola
volūtate: vt. s̄. loco ſtatim allegato ꝓbatū eſt. Preterea
ſi nō / hoc nō eſſet niſi ꝑpter libertatē volūtatis q̄ nō pōt
determinari ſeu determinate inclinari ad vnā partē con⸗
tradictionis: vel ꝑpter ꝯformitatē eius ad rōnē rectam
a qua nō poſſit diſcordare. Primū nō impedit: q: ſm̄ oēs
charitas ponit in voluntate ad eliciendū actū meritorie
q̄ libere elicitur: alioqn nō eſſet meritorius: ⁊ tn̄ inclinat
voluntatem per modū nature ⁊ ad vnū determinate. in
clinat quidē nō neceſſitat: ⁊ ideo libertatē volūtatis nō
tollit. Nec ſcd̄m dici pōt: q: manifeſte falſum eſt: cum fre
Nota. 5. E quēter voluntas deuiet a recta rōne. ¶ Quinto notan⸗
dum de prudentia ſm̄ eūdem vbi ſupra: ꝙ prudentia ac⸗
cipitur quadrupliciter. Uno mō ꝓ ſimplici habitu. Alio
mō pro aggregato ex pluribꝰ noticijs ſimplicibus. Acci
piendo ꝓ ſimplici noticia capit tripl'r: large / ſtricte vel
ſtrictiſſime. Large eſt noticia directiua reſpectu cuiuſcū
ꝙ agibilis mediate vel imediate: ſic accipit Aug. lib. j. de
li. ar. hoc eſt / eſt noticia adheſiua ꝑpōnis dictātis aliq̇d
agendū: aut oſtendentis agendi modū: ſiue ſit vniuerſa
lis ſiue particularis. i. ſingularis ſiue nota ꝑ ſe: ſiue per
experientiā: ſiue ex his doctrinaliter deducta. Ex quo ſe
quit ꝙ ꝑpōnes practice: quarū noticia aſſenſiua eſt pru
dentia large: ſunt in quadruplici differentia: q̄dā vniuer
ſales: q̄dā particulares. i. ſingulares. Uniuerſales ſunt
duplices: quedā ꝑ ſe note / vt illa: oī bn̄factori eſt bn̄faci⸗
endū: omne bonū honeſtū eſt diligēdū: oī rōni recte eſt
obediendū: oē malū culpe eſt fugiendum: ⁊ ſic de alijs.
Quedā note ꝑ experientiā: vt oīs iracūdus ꝑ dulcia ver
ba eſt leniendus: oīs timidus ꝑ exercitia bellica eſt ani⸗
mādus. Sic particulares ſunt duplices. Quedā note ꝑ
doctrinā: vt q̄ deducūtur ex vniuerſali nota ꝑ experien⸗
tiā. Ut cum arguit: oīs iracūdus eſt ꝑ dulcia verba leniē
dus: ⁊ ille eſt iracūdus: igitur ille eſt ꝑ dulcia verba leni
endus: poſito ꝙ aliq̇s maiorē ⁊ minorē nouerit ꝑ experi
entiam: ſed nō ꝯcluſionē. ille ꝑ hanc deductionē ſyllogi⸗
ſticā aſſentit ꝯcluſioni: ⁊ ita ꝑ doctrinā. Quedā ſunt no⸗
te ꝑ ſolā experientiā: vt hec / ille iracūdus eſt ꝑ dulcia ver
ba leniendus: ſi expertus eſt ꝙ ille qn̄ꝙ ꝑ dulcia verba
eſt lenitꝰ / ⁊ ab iracūdia curatus. Stricte accipit pruden
tia ꝓ noticia imediate directiua circa aliqd̊ agibile ꝑpo⸗
ſitionis particularis note ꝑ doctrinā nō ꝑ experientiam:
vteius q̄ euidenter ſequit ex ꝑpoſitiōe vniuerſali per ſe
nota vel nota per experientiā. Exemplū vt noticia huiꝰ:
huic benefactori eſt benefaciendū. hic iracūdus eſt dulci
bus verbis leniēdus: ſi vtriuſꝙ noticia eſt acquiſita per
doctrinā modis p̄dictis. Strictiſſime accipitur ꝓ noticia
practica alicuiꝰ partis directiua imediate circa aliqd̊ agi
bile. accepta ꝑ ſolā experientiā non ꝑ deductionē ex vni
uerſalibus: vt noticia illius: iſte iracūdus eſt ꝑ verba dul
cia leniēdus. ſ. ſi eſt genita ꝑ experientiā. ¶ Mō dico no
ticia pōt accipi ꝓ noticia habituali vel actuali: quia etiā
eſt prudentia habitualis ⁊ prudētia actualis. Et accipiē⸗
do prudentiā ſtricte ⁊ ſtrictiſſime diſtinguit a phia mo⸗
rali que eſt ſcientia. Nam phia moralis: que eſt ſciētia: eſt
vniuerſaliū non particulariū. i. ſingulariū: prudentia vo
particulariū: ſed pmo accipiēdo prudentiā eſt ſuperius
ad philoſophiam moralem. Philoſophia nāꝙ moralis
eſt noticia ſcientifica acquiſita ex principijs notis per ſe
vel experientiā: ⁊ ideo ad eam nō pertinent noticie par⸗
ticulares. i. ſingulares: taliū em̄ nō eſt ſcientia: cū nō ſint
neceſſarie. Verū ꝙ moralis phia etiam qn̄ꝙ capitur ſtri
cte ſolū ꝓ noticia ſciētifica acq̇ſita ex pncipijs ꝑ ſe notis
Alio mō largiꝰ ⁊ tn̄ ꝑprie vt. s̄. diffinita eſt: ſed quocūꝙ
mō accipit prudentia: ſcd̄o aut tertio mō / diſtinguitur a
morali phia. ¶ Quarto accipit prudentia pro aggrega
to ex noticijs quibuſcūꝙ imediate directiuis: ſiue habe⸗
antur per doctrinā: ſiue per experientiā circa oīa opera
humana requiſita ad bn̄ viuere moral'r: illo mō pruden⸗
tia nō eſt vna noticia tm̄: ſed includit tot noticias: quot
ſunt virtutes morales requiſite ad ſimpliciter beneviue
re: quia quelibet virtus moralis habet ꝑpriam pruden⸗
tiam ⁊ noticiam directiuā. Mō ꝓbatur: q: prudentia eſt
noticia adheſiua ꝑpoſitionis. Cum ergo alie ſint ꝑpoſi
tiones directiue reſpectu operationū vnius virtutis: et
alie reſpectu operationū alterius virtutis: erit alia ⁊ alia
noticia adheſiua: ⁊ per ꝯſequēs alia prudentia. ¶ Pre⸗
terea aliquis poteſt ſcire vnā ꝯcluſionem practicaȝ: cuiꝰ
noticia imediate dirigit circa materiaȝ vnius virtutis: et
habere ignorantiam diſpoſitionis per habitum erroneū
circa aliam concluſionem directiuam operationū circa
obiectum alterius virtutis. Poteſt em̄ aliquis euidēter
ſcire illam: hō dȝ tēperate viuere: ⁊ errare circa illā. Pro
defenſione illius articuli: deus eſt trinus ⁊ vnus / eſt mo
riendum voluntarie: quia poſſet credere hunc articuluȝ
eſſe falſum: ergo non eſt eadem noticia directiua / reſpe⸗
ctu operationū cuiuſlibet virtutis. Aliter em̄ eſſet impoſ
ſibile ſcire vnam propoſitionē practicā ⁊ ignorare aliaȝ.
Et per hoc etiam ꝓbatur diſtinctio inter illas prudētias
non tm̄ numeralis: ſed etiā ſpecifica ꝑpter obiectorum
diuerſitatem. ¶ Sexto eſt notandū ꝙ cōnexio virtutuȝ Nota. 6.
dupl'r pōt intelligi poſt Ockam in. iij. q. xj. iuxta finem. F
Uno mō ſic ꝙ cōnectantur ſeipſis formaliter: ita ꝙ poſi
ta vna virtute ſm̄ gradum perfectū vel imperfectum: eo
ipſo ponatur alia ſm̄ gradum ſimilem / perfectum vl' im
perfectum. Secūdo modo pōt intelligi diſpoſitiue: ita ꝙ
poſita vna virtute ponitur quedam diſpoſitio ad alias
virtutes: ⁊ hoc dupliciter vel principiatiue vel inclinati⸗
ue. Principiatiue: ita ꝙ in quolibet habente virtutē vnā
ſunt quedam pncipia quibus diſponitur ad actuȝ cuiuſ⸗
libet virtutis occurrente eius materia. Hec principia in
ratione ſunt ꝑpoſitiones vniuerſales per ſe note q̄ pñt
eſſe pmiſſe. ſ. maiores in ſyllogiſmo practico / concluden
te ꝑpoſitionem particularem ſiue concluſionem parti⸗
cularem directiuā ad actum cuiuſlibet virtutis: ⁊ in volū
tate aſſenſus volūtatis quo elicit velle dictatum ꝑ hmōi
vniuerſales ꝑpoſitiōes: vt ſunt illa pncipia omne dicta⸗
tum a recta ratione eſt faciendū: oē honeſtū eſt agendū:
omne turpe eſt fugiendū: oē bonū dictatuȝ a recta rōne
eſt eligendū ⁊ diligendū: ⁊ ſic de alijs multis ⁊ velle cō⸗
formiter illis. Inclinatiue: ita ꝙ habeat aliquem actum
in voluntate per quē ꝯcurrente prudentia. i. recta ratio⸗
ne inclinatur ad primū actum alterius virtutis: vt q̄ ha⸗
bet in ſe virtutem caſtitatis / qua vult continere ab omni
concubitu ſi occurrit aliquis volens cōpellere penis ad
incōtinentiā: iam virtus caſtitatis inclinat ad velle forti
ter ſuſtinere penam / ne ꝑdat caſtitatem: qd̊ velle eſt pmꝰ
actus fortitudinis. ¶ Quātum ad articulum ſecūdum / pars. I. ſcd̄i arti.
in quo ponēde ſunt ꝯcluſiones reſpōſiue. Primo ponū G
tur ꝯcluſiōes de cōnexione virtutū moraliū inter ſe. Se
cundo de cōnexione virtutum moralium cuȝ prudentia.
Tertio de connexione virtutum theologicaliū inter ſe.
Quarto de cōnexione virtutum moralium cum theolo⸗
gicalibus. Quinto de cōnexione virtutum moraliū cum
virtutibus inferiorꝫ potentiarū. ¶ Quoad pmū eſt hec Cōcl. I.
pma concluſio ſm̄ Ockam vbi ſupra. q. xſ. reperto. iij. et
quotlib. iiij. q. vſ. Uirtutes morales inter ſe in nullo gra⸗

du ſunt formaliter cōnexe. Probatur: quia nulla virtus moralis in quocūqꝫ gradu ꝑfecto vel imꝑfecto coexigit aliā virtutē in quocūqꝫ gradu: ergo non ſunt formaliter cōnexe. Cōſequētia patet ex q̇d nois cōnexionis formalis. Antecedēs ꝓbat̃: q: cū oīs virtus acq̇ſita (de qua intelligēda eſt cōcluſio iſta cū ſequentibꝰ: que loquunt̃ de virtutibꝰ moralibꝰ) acquirit̃ ex actibꝰ frequētatis quibꝰ pōt quis ſe exercitare eliciendo actꝰ frequēter circa materiam vniꝰ v̇tutis: nō eliciēdo actū circa materiā alteriꝰ virtutis: iſte acq̇rit habitū inclinantē ad actꝰ ſiles actibꝰ ex quibꝰ genitꝰ eſt: ⁊ nullū habitū circa materiā alterius virtutis: cuiꝰ actꝰ nō exercent: ergo pōt habere vnā virtutē ſine alia. Conſequētia nota: q: virtꝰ omnis moralis eſt habitus ex actibꝰ acquiſitis .ij. Ethi. Minor ſimiliter nota: q: nō frequentatis actibꝰ nō generat̃ habitꝰ: ⁊ per cōſequēs nec virtꝰ. Maior probat̃: q: poſſibile eſt ꝙ nō occurrat materia cuiuſcūqꝫ alteriꝰ v̇tutis ei qui ſe in vna virtute exercet: q: poſſibile eſt ꝙ talis ſe in vna virtute exercens actꝰ eiꝰ eliciēdo nūꝗ̄ cogitet de materia alteriꝰ virtutis. ſicut exercēs ſe in virtute temperātie/ pōt nūꝗ̄ elicere aliquē actū magnificētie vel liberalitatis: vt religioſi/ volūtarij pauperes ꝓpter deū omniū temporaliū proprietatē abdicātes: nec de actibꝰ magnificētie/ aut liberalitatis cogitare: et tn̄ exercēdo actꝰ temperātie acq̇rere temperantiā ſm perfectiſſimū eiꝰ gradū/ nunꝗ̄ eliciendo alteriꝰ virtutis actū: niſi forte per accidēs. ¶ Et ſi diceres. Licꝫ materia alteriꝰ v̇tutis nō occurreret exterius: occurreret tn̄ interiꝰ in phantaſmatibꝰ: et circa illā oportebit recte elicere: ⁊ inde acquirit̃ v̇tus alia. Rn̄detur ꝙ poſſibile eſt intellectū illa alia nō cōſiderare: ſꝫ tm̄ illa ad que inclinat virtꝰ acquiſita: q: nō cōtingit intellectum multa ſimul diſtincte intelligere ſm cōmuniter loquentes: vel ſi occurrāt alia ad aliā v̇tutē pertinētia in intellectu: pōt voluntas nō elicere circa illa aliquē actū immo p̄cipere intellectui/ nō cōſiderationē illoꝝ: ⁊ precipere conſiderationē illoꝝ que pertinēt ad virtutē quam habēt. ¶ Preterea arguit ad cōcluſionē Scoti: virtꝰ eſt perfectio aliqua hominis ⁊ non totalis: q: tūc ſufficeret virtus vna moralis: qn̄ aūt ſunt plures ꝑfectiones partiales alicuiꝰ/ pōt illud eſſe ſimpliciter perfectū ſm vnā pefectionem in ſummo: ⁊ eſſe ſimpliciter imperfectū ſm aliā: ſicut apparet in hoīe/ cuius eſt habere multas ꝑfectiones organicas: poteſt em̄ habere vnā perfectionē in ſummo nihil habēdo de alia: vt eſſe ſumme diſpoſitꝰ quātum ad viſum vel guſtum vel olfactuꝫ: ⁊ nihil habere de auditu: igitur poteſt aliquis habere perfectionem reſpectu materie tēperantie in ſummo/ nihil habēdo de perfectione que requirit̃ circa materiā alterius virtutis: ⁊ per cōſequēs pōt eſſe ſimpliciter tēperatus quantū ad quēcunqꝫ habitū tēperātie: ⁊ nō eſſe liberalis aut magnificꝰ vel fortis circa actus bellicos. Verū talis licꝫ ſit ſimpliciter ⁊ ꝑfecte tēperatus: nō tn̄ erit ſimpliciter aut ꝑfecte moralis ſine oībus v̇tutibus moralibus: ſicut nō eſt ꝑfecte ſentiēs ſine oībus ſenſibus: ſed nō eſt minus tēperatus: licꝫ ſit minus moralis: ſicut nō eſt minus perfecte videns

Cōcl. 2. D

ſurdus: licꝫ ſit minus perfecte ſentiēs. ¶ Scd̄a cōcluſio. Oēs virtutes morales vere ſeu perfecte quantū ad eoꝝ actus principiatiue ſunt adinuicē connexe. Hanc cōcluſionē ſcd̄am vide clarius in Ockam in reperto .iij. q. xj. iuxta finē. ⁊ in quotl. iiij. q. vj. vbi remittit ad repertoriū vbi .s. Probatur: quia ſunt quedā principia vniuerſalia omnibꝰ veris moralibus v̇tutibꝰ preſuppoſita: ſine quibus nulla vera virtus acquiri poteſt: que tanꝗ̄ cauſe partiales inclināt ad omniū virtutū actus/ occurrēte earū materia: ergo ſunt principiatiue coniuncte ſeu connexe. Tenet cōſequētia ex quid nominis cōnexionis p̄ncipiatiue. Antecedens habet tres partes. Prima: ꝙ ſunt quedā principia vniuerſalia oīm verarū virtutū actibus preſuppoſita: que ſic ꝓbatur: nā omni actui vere v̇tutis preſupponit̃ hoc principiū: omne dictatū a ratione recta eſt faciendum: nedum in ratione: ſed etiam in voluntate cōſentiente .i. ſic volēte: quia de ratione vere virtutis eſt ꝙ inclinat ad actū eliciēdum ſm dictamē recte rationis: ꝓpter hoc: quia ſic dictatū eſt a recta rōne: ergo preſuponit tanꝗ̄ euidēs verū/ ꝙ omne dictatū a recta ratione eſt faciendū ⁊ actū voluntatis cōſentientis .i. volētis omne dictatū a ratione recta. Scd̄a pars antecedētis ꝙ ſine tali p̄ncipio nulla vera virtus acquiri pōt/ ſatis patet ex priori: nā actus voluntatis nō eſt virtuoſus: niſi eliciat̃ propter hoc/ quia ſic dictatum eſt: ergo oportet oſtendere voluntati ꝙ omne dictatum a recta ratione eſt faciendum: ⁊ ꝙ ille actus ſic eſt a recta ratiōe dictatus: alioq̇n nō eliceretur ꝓpter hoc: oportet em̄ dictamē recte rationis eſſe obiectū volūtatis: vt oſtenſum eſt .s. diſ. xxiij. q. j. Tertia pars antecedētis ſcꝫ ꝙ illud principiū tanꝗ̄ partialis cauſa inclinet ad oēm actū virtuoſum occurrente eius materia: ꝓbatur: quia illud principiū eſt pars dictaminis rōnis recte ad actū virtuoſum requiſite. Eſt enim maior ſyllogiſmi practici ꝯcluſiue oſtēdentis tale eſſe faciendū ꝓpter rationē rectā: ſic em̄ ſyllogizat intellectꝰ. omne dictatū a rōne recta eſt faciēdū ꝓpter hoc q: ſic dictatū eſt: ſed tale velle (gratia exēpli: ſubuenire pauperi indigēti ꝓpter deū) eſt dictatū a rōne recta: ergo eſt volendū. hoc aūt dictamē eſt cauſa partialis recte volitionis virtuoſe: ſine qua nō eliceret̃ talis volitio: ergo inclinat ad talē actū tanꝗ̄ partialis cauſa eiꝰ: hoc aūt inclinare eſt eſſe cauſam: inclinat aūt non ſe ſolo: ſed cū minore cuiuſlibet v̇tutis actuꝫ repreſentāte: ⁊ ꝑ hoc ad quālibet virtutē. ¶ Dicit̃ notāter in ꝯcluſione quantū ad eorum actus: q: habitꝰ virtutis pōt manere in volūtate peccantis: ⁊ tūc nō inclinat principiatiue ad actū virtutis: quia in peccāte nō eſt hoc principiū in volūtate ſcꝫ velle omne dictatū a recta rōne: quia impoſſibile eſt voluntatem velle peccare: et ſimul velle omne dictatū a recta rōne: q: recta ratio dictat non eſſe peccandū: ⁊ ſic vellet ſimul cōtradictoria: licꝫ ergo habitꝰ virtuoſus p̄ſupponat hoc principiū volūtatis in fieri: nō tn̄ ipſum requirit̃ in facto

Cōcl. 3. I

eſſe. ¶ Tertia cōcluſio. Oēs virtutes vere morales ſeu perfecte/ inclinatiue adinuicē ſunt cōnexe. Probatur: q: oīs virtus vera cū volūtate eſt generatiua primi actꝰ cuiuſlibet virtutis ex quo virtus pōt generari: ergo. Antecedēs ꝓbatur: q: ſi quis habet virtutē/ habet habitū inclinantē eū firmiter ad eliciendū actū virtuoſuꝫ: ⁊ ita ad non dimittendū actū ꝓpter quodcūqꝫ cōtrariū vel impediens: ⁊ ideo ſi per actū alterius cuiuſcūqꝫ virtutis pōt reſiſtere aut repellere cōtrarium: ad illum actum occurrente caſu inclinabit. Exēpli cauſa. Aliquis habens habitum caſtitatis virginalis: ſi alius minetur mortē niſi fornicetur: licꝫ habēs caſtitatis virtutē verā nō habeat virtutē fortitudinis: q: prius nō elicuit aliquē actū eius: tn̄ anteꝗ̄ velit fornicari eligit per habituꝫ caſtitatis magis ſuſtinere flagella ⁊ vltima ſupplicia: talis electio eſt primus actus fortitudinis: ex talibus em̄ frequētatis generatur habitus fortitudinis: ⁊ ita generaliter habēs vnaꝫ veram virtutē: illa virtus occurrente materia alteriꝰ virtutis cum circūſtantia neceſſario ſequēte eam vel repugnante: puta ſi oporteret deſerere actum virtutis aut facere aliquod inhoneſtum: aut intrare carcerem niſi virtutem habitam deſereret: tunc ad actum alterius virtutis ſufficienter inclinaret. Si autem occurreret materia alterius virtutis cum circūſtantia impertinente (hoc eſt nec conueniente nec repugnante: ita ꝙ ſiue aſſit ſiue abſit illa circūſtantia: nihilominus manet virtus acquiſita et actus eius) ad illam non inclinat: vt ſi occurreret pauper cui eſſet danda elemoſyna: que eſt materia liberalitatis: ad illum actum virtus caſtitatis nō inclinaret: licꝫ principiū vniuerſale cuilibet virtuti preſuppoſitū ad illum actū inclinaret. ¶ Dicit̃ in illis duabꝰ cōcluſionibꝰ notāter vera ſeu ꝑfecta virtus/ ꝓpter virtutes primoꝝ duoꝝ graduū: que non ſunt vere virtutes neqꝫ perfecte.

Non vere:quia actus eoꝝ nō eliciuntur ꝓpter hoc prin⸗
cipaliter:q: ſic dictatū eſt a rōne recta:ſed eliciunt̄ cōfoꝛ
mes rōni recte ꝓpter honeſtatē/aut vtilitatē/aut pacem
reipublice/aut aliqđ ſimile ſm oēs circūſtantias:p̄ter
iam dicta:ita ꝙ licꝫ eliciat actum qui eſt cōfoꝛmis rōni re
cte:nō t̄n ideo:q: cōfoꝛmis rōni recte. Et hec quidē circū
ſtantia eſt de rōne vere virtutis moꝛalis:vt patuit ex ei⁹
diffinitiōe.ſ.diſt.xxiij.q.j.expoſita. Neqꝫ perfecte:q: illa
ſola eſt ꝑfecta virtus q̄ eſt quarti vel q̄nti gradus:cuius
actus fit p̄ncipaliter ꝓpter finem vere ⁊ ſimpliciter vlti
mū:ſcꝫ ꝓpter deū ſuper oīa dilectū:hoc eſt qui fit ꝓpter
hoc:q: ratio recta dictauit actū illum eliciēdū ꝓpter deū
ſup̱ oīa dilectū. Sunt ergo virtutes p̄mi ⁊ ſcđi gradus
virtutes analogice:q: ſiles ſm oꝑationes exterioꝛes vir
Z: tutib⁹:nō ſunt t̄n vere v̄tutes. Vn̄ Guil. Ockā in.j.par⸗
te ſui dialo.lib.vj.c.lxxix.notat ꝙ bonū actū exterioꝛē cō
tingit tripliciter exercere:vt paſcere pauperē vel ꝓpter
deū:vel q: dictatur a rōne naturali recta:vel tertio pro⸗
pter aliqđ bonū vtile vel delectabile cōſequendū:aut ꝓ
pter aliqđ malū vel periculū euitandū. Sub primo mo⸗
do cōp̄hēdit quartū ⁊ quintū gradus:ſub ſcđo modo
tertiū gradū:ſub tertio p̄mū ⁊ ſcđm. Subdit.actib⁹ bo
nis p̄mo modo elicitis coꝛreſpōdēt v̄tutes ꝑfecte. Qui
em̄ pauperē paſcit ex habitu ꝓpter deū/habet v̄tutē pie
tatis ſeu miſericoꝛdie/q̄ eſt virtus perfecta. Et q̄ ex habi
tu vera loquit̄ ꝓpter deū/habet veracitatē q̄ eſt virtus
perfecta. Has v̄tutes habēt ſoli fideles:q: illi ſoluꝫ pro⸗
pter deū ex charitate operant̄. Actib⁹ bonis ſcđo mō eli⸗
citis coꝛreſpōdēt v̄tutes vere:ſꝫ impfecte reſpectu p̄oꝝ.
Vere:q: act⁹ eliciunt̄ ꝓpter h̄ ꝙ recta ratio ſic dictat eli⸗
ciēdos:⁊ ſic cōuenit eis diffinitio v̄tutis:nō t̄n ꝑfecte:q:
nō principaliter ꝓpter deū:velle em̄ verū dicere:q: recta
ratio dictat ꝓpter deū eſſe dicēdū:multo ꝑfectius eſt/ꝙ
velle verū dicere ſolū:q: recta ratio ſic dictat v̄itatē eſſe
dicendā:ſicut deus ꝑfectioꝛ eſt rōne ſola: ⁊ ille v̄tutes ⁊
act⁹ eoꝝ fuerūt etiā in q̄buſdā infidelib⁹ p̄bis volētibus
viuere ſm rationē rectā:licꝫ deū ignoꝛauerūt. Actib⁹ bo
nis exterioꝛib⁹ tertio mō dictis nō coꝛreſpōdent virtutes
vere:neqꝫ ꝑfecte:neqꝫ impꝑfecte:q: neqꝫ v̄tutes ſimplici⸗
ter ex eis generant̄:neqꝫ ipſi generant̄ ex v̄tutibus:q: il
li act⁹ exterioꝛes boni fieri p̄nt confoꝛmiter rōni recte:⁊
t̄n nō ꝓpter h̄:q: cōfoꝛmes rōni:ſed alia intētione bona
indifferēti vel mala:vt ſi fiūt ꝓpter bonū reipublice:vel
ꝓpter vtilitatē ꝓp̄iā nō ꝓhibitā:vel ex hypocriſi ꝓpter
ambitionē/aut aliū finē malū:quo mō phariſei multos
act⁹ exterioꝛes bonos de genere oꝑati ſunt coꝛrupta in⸗
tentione ⁊ ita vitioſe. Tales itaqꝫ v̄tutes tertij modi/qui
etiā ſunt p̄mi aut ſcđi gradus ſup̄apoſiti:nō cōnectun
tur alijs veris virtutib⁹ neqꝫ foꝛmaliter:neqꝫ principiati
ue:neqꝫ inclinatiue. Qđ nō foꝛmaliter/manifeſtū eſt:ſic
em̄ neqꝫ vere virtutes ſunt cōnexe. Qđ etiā nō principia
tiue:q: nō ſupponūt illud vniuerſale principiū:ꝙ omne
dictatū a recta rōne eſt faciēdū/tanꝙ cām ſuaꝫ partialē:
nō em̄ ꝓpter hoc inclināt ad actū:q: ſic eſt a recta ratio⸗
ne dictatū. Nec inclinatiue:q: quantūcunqꝫ inclinēt etiā
ad alios act⁹ bonos:nunꝙ t̄n virtuoſos:q: ſemꝑ deficit
Coꝛo. I. Z illa cōditio ꝓpter rectā rationē. ❡ Ex his duab⁹ ꝯcluſio
nib⁹.ij.⁊.iij.elicit̄ notabile coꝛollariū/ꝙ oīs habēs vnā
verā virtutē/hꝫ oēm v̄tutē ſibi poſſibilē ſm coꝛdis p̄pa⸗
rationē:⁊ oīs habēs vnū vitiū/ſm coꝛdis p̄parationeꝫ
eſt omni vitio irretit⁹.⁊ idē eſt de habēte actū vere v̄tuo
ſum vel vitioſuꝫ:de actib⁹ em̄ coꝛollariū hꝫ primo verita
tē:⁊ de habitib⁹ nō niſi rōne actuū. Ad cui⁹ declarationē
notādū/ꝙ habere act⁹ virtutū ſm p̄parationē coꝛdis/ni
hil aliud eſt ꝙ habere diſpoſitionē vel p̄ncipiū inclinās
ad actus virtutū. Et irretiri vitio ſm coꝛdis p̄parationē
eſt habere diſpoſitionē vel principiū inclinans naturali
ter ad vitiū:⁊ per nullā verā virtutē a tali vitio refrena⸗
ri. Tūc ꝓbatur prima pars coꝛollarij:q: oīs habēs virtu
tē verā vel actū vere virtuoſum/habet in ſe h̄ principiū/
ꝙ vult viuere ſm rectā rationē:⁊ per hoc vult actum cu
iuſcūqꝫ virtutis queꝫ recta ratio dictat. Hoc em̄ eſt velle
viuere ſm rectā rationē:velle agere ⁊ cauere q̄cquid re⸗
cta ratio dictat eſſe agēdū vel vitandū. Sine em̄ tali p̄n⸗
cipio/ſcꝫ velle viuere ſm dictamē recte rōnis/nullus ha
bet virtutē aliquā verā.gratia exēpli. Sine hac volūtate
nullus habet caſtitatē que eſt vera virtus quantūcunqꝫ
ab omni actu impudico abſtineat. Qui aūt habet caſtita
tē que eſt vera virtus:habet iā hoc principiū velle viue⸗
re ſm rectā rationē/quo inclinat̄ ad oēm virtutis actū:
q: cuiuſcūqꝫ virtutis materia occurrēte/ſi ratio recta di⸗
ctauerit actū illius v̄tutis eſſe eliciendū:ſtatim vult euꝫ
elicere. Nā impoſſibile eſt velle antecedēs/⁊ nō velle cō
ſequēs ſcitū eſſe tale.ſed velle elicere actū virtutis eſt cō
ſequēs ad illā maioꝛē:volo omne dictatū a recta ratiōe/
addita illa minoꝛe. Et elicere actū talis v̄tutis/eſt dicta⸗
tū a recta rōne:vt patet ſyllogizāti:omne dictatū a recta
rōne volo:⁊ velle elicere hūc actū eſt dictatū a ratiōe re
cta:ergo volo elicere hūc actum. Pro ſcđa parte coꝛolla
riū p̄obat̄/ſcꝫ ꝙ habēs vnū vitiū/ſm coꝛdis p̄paratio
nē eſt quolibet vitio irretitus:q: habēs vnū vitiū/habꝫ
in ſe diſpoſitionē malā:ſcꝫ contēptū rationis recte:auer
ſionē a deo:amoꝛē ſui vſqꝫ ad cōtemptū dei:qui naturali
ter eū inclinat occurrēte materia cuiuſcūqꝫ vitij/elicere
actū illius vitij:nec habet aliquā virtutē verā ipſum ab
alio vitio refrenantē:ergo ⁊c. ❡ Cōſequētia nota. Antece⸗
dēs patet:q: habēs in ſe vitiū luxurie/quo vult cōtra re⸗
ctam rationē adulterari:inclinat̄ ad act⁹ quoſcūqꝫ ꝓmo
uentes adulteriū cuiuſcūqꝫ vitij:eliceret quoqꝫ ſi nō ꝓ⸗
hiberet̄ vel ꝓpter abſentiā obiecti:vel alteri⁹ cauſe par⸗
ticularis:q̄ ad talē actū requirit̄:aut aliā paſſionē p̄edo
minantē:vt timoꝛē cōfuſionis aut pene vel dāni tēpoꝛa⸗
lis ⁊ hmōi.ſic adulteriū dauid impulit eū ad homicidiū
vrie militis ſui fidelis. Qui em̄ efficaciter vult adultera⸗
ri:vult oīa ſine quib⁹ adulteriū nō pōt perficere:⁊ amo
uere impedimēta ꝑ actus quoꝛūcunqꝫ vitioꝝ/niſi aliūde
retrahat̄:⁊ hoꝝ cōſideratio multū valet ad vitioꝝ dete⸗
ſtationē/⁊ ad generandū hoꝛroꝛē cuiuſcūqꝫ vitij. ❡ Se 2 D
cundū coꝛollariū. Primi duo gradus virtutis cōpatiun⸗
tur ſecū tam habituale vitiū ꝙ actū vitioſum. Probatur:
q: aliquis pōt tēperate agere ſm primos duos gradus
tēperātie:⁊ t̄n velle iniuſte agere/etiā ſtante recte rōnis
dictamine/quo dictat ꝙ talia opera iniuſta nō ſunt faciē
da. Nā q: ſm illos duos gradus nō elicit actū virtuoſuꝫ:
q: ſic recta ratio dictauit:nihil ꝓhibet hūc actū cōfoꝛmē
rationis dictamini elicere:⁊ cū hoc aliū cōfoꝛmē elicere:
⁊ ita vitioſum ꝓpter ſuā libertatē ad rōnis recte dictamē
nō determinatā:verū ꝙ actū cōtrariū actui virtutis quē
elicit/illo ſtante/elicere nō pōt ꝓpter foꝛmalē eoꝝ cōtra
rietatē:ſed actū vitioſum alteri virtuti oppoſitū. ❡ Co⸗ 3
rollariū tertiū. Tertius v̄tutis gradus nō ſtat cum vitio
cuicunqꝫ virtuti oppoſito:⁊ prudētie illius v̄tutis dicta
mine recto. Patet:quia quantūcunqꝫ aliq̄d eſt volitū:q:
tale p̄ciſe nihil ſcitū eſſe tale pōt eſſe nolitū. Exēplū:ſi
diligo ſoꝛtē:q: hō. Katharinam:q: pulchꝛa.impoſſibile
eſt ſtāte reduplicatione ꝙ odiā aliquē vel aliquā:quem
vel quā ſcio eſſe hominē vel pulchꝛā:q: illa reduplicati⸗
ua infert illā vniuerſalē. Diligo oēm hominē:cū qua nō
ſtat ꝙ odiam aliquē quem ſcio eſſe hominē:ſed in tertio
gradu volo facere opera caſta:p̄ciſe:q: cōfoꝛmia recte
rationi ea ſic fieri debere dictāti:ergo impoſſibile eſt ꝙ
ſciā aliquid ſic eſſe dictatū a recta ratione:⁊ tamē nolim
ipſum. Et ſiliter impoſſibile eſt ꝙ aliquid cōtra dictamē
recte rationis velim. Omnis aūt actus vitioſus eſt ꝯtra
dictamen recte rationis:ergo nullus talis ſtat cum vir⸗
tute tertij gradus. Item habēs quācunqꝫ virtuteꝫ tertij
gradus (exempli gratia) cōtinētiā/ille vult omne dicta⸗
tum a recta ratione:ergo nō vult eius contrariū:hoc eſt
aliqđ rep̄obatū a recta ratione. Sed omne vitiū ⁊ act⁹
vitioſus eſt contra dictamen ⁊ rep̄obatum ac rep̄oba⸗

tus a recta ratione:ergo nullū tale poteſt velle:⁊ per cō
ſequēs q̈libet actus v̈tuoſus cuilibet actui vitioſo ꝯtra⸗
riaṫ:⁊ illa nullū ſecū cōpatiṫ. Addiṫ in coꝛollario tertio.
⁊ recto dictamini pꝛudētie illiꝰ virtutis/cuius oppoſito
vitio repugnat:q: ſi erroꝛ cōtingeret in dictamine pꝛudē
tie:ita ꝙ iudicaret actū vitioſuʒ aliquē nō eſſe vitioſum/
ſed bonū:tunc cū actu virtuoſo voluntatis:⁊ tali erroꝛe
poteſt ſtare vitioſus oppoſitus actui alterius virtutis:
gratia exēpli. Si quis habet virtutē cōtinētie:⁊ ratio di⸗
ctaret dilapidatoꝛi ſua turpiter aliq̄ eſſe ſecreto ſubtra⸗
henda ⁊ cōuertenda in bonos vſus/ſtante illo dictami⸗
ne erroneo:poſſet cōtinens elicere actū volendi ſubtra⸗
here dilapidatoꝛi ⁊ dare pauperibꝰ:hoc habet virtutem
de erroꝛe inuincibili/al's nō:que tñ ſubtractio eſſet vitio
4 ſa:ſiṁr ⁊ eius velle. ¶ Quartū coꝛollariū. Uirtꝰ quar
ti gradus repugnat omni vitio et erroꝛi culpabili. Pꝛo⸗
batur:q: virtus quarti gradus habet annexā charitatē:
quia elicit actū ſuum finaliter ⁊ pꝛeciſe ꝓpter deū ſuper
omnia dilectū. Sed charitati repugnat quicq̇d eſt culpa
bile ſiue ſit actus volūtatis ſiue erroꝛ intellectus culpa⸗
bilis. Et d̄: notanter cuʒ erroꝛe culpabili:quia bene ſtat
cū erroꝛe inuincibili:ſed ille nō eſt culpabilis: nec actus
ex illo ꝓcedens:habet eñ cōtinentiā cōiugalē in quarto
gradu/nolens cognoſcere non ſuā pꝛopter deū adulte⸗
riū ꝓhibentē ſi cognoſceret nō ſuā:quā erroꝛe inuincibi
li putaret eſſe ſuam:talis eñ nō peccaret hac ignoꝛantia
inuincibili ſtante nō ſuā ſic cognoſcēdo:nec ſic errando
q: inuincibilis erroꝛ nō eſt culpabilis:ſtat ergo cū virtu
te quarti gradus. De virtute q̇nti gradus hoc eſt heroi⸗
ca:q: illa pōt includere ſcd̄m gradū tm̄:⁊ nō tertiuʒ nec
quartū:vel tertiū ⁊ nō quartū:vel ſimul tertium ⁊ quar
tum:⁊ ſm̄ hoc dicēdū eſt de virtute heroica/ſicut de vir⸗
tute illius gradus quē pꝛeſupponit:ſi ille ſtat cum vitio:
Pars. 2 pōt et heroica ſtare cū vitio:ſi nō/non. ¶ Quantum ad
ſcd̄i arti. ſcd̄am partē illius articuli de cōnexione virtutū cum pꝛu
Cōcl. 1. dentia/eſt cōcluſio pꝛima. Oēs operatiōes vere virtuo
N ſe cōnexe ſunt cū actuali pꝛudentia. Pꝛobatur:q: omnis
operatio virtuoſa pꝛeſupponit dictamē recte rationis in
actu:⁊ quodlibet tale pertinet ad pꝛudentiā ſm̄ aliquaʒ
quattuoꝛ acceptionū ſupꝛapoſitarū:ergo cōcluſio vera.
Cōſequētia nota. Maioꝛ patet ex diffinitione actus vir⸗
tuoſi. s̄. diſt. xxiij poſita. Minoꝛ ꝓbatur: quia omne di⸗
ctamen recte rationis pꝛacticū de operatione elicienda/
vel habeṫ per doctrinā:vel per experiētiā: aut eſt per ſe
notū:⁊ ſiue ſic ſiue ſic ſemꝑ pertinet ad aliquā pꝛudētie
acceptionē. ¶ Et notanter d̄: in actu:q: ad hoc ꝙ actus
ſit virtuoſus/nō ſufficit habitus pꝛudentie ſine actu: q:
nullus virtuoſe agit niſi ſcienter. ij. Ethi. ⁊ libere: ideo ſi
aliquādo talis actꝰ eliceret ab habitu virtutis ſine actu
pꝛudentie/nō eſſet virtuoſus:ſed magis eliceretur:ſicut
actus appetitꝰ ſenſitiui habituati:ſicut patet in infatua⸗
tis/qui aliq̇d volunt qd̄ pꝛius virtuoſe voluerūt ꝓpter
habitū derelictū in voluntate:qui inclinabat ad actꝰ vir
tuoſos:qñ fuit in bono ſtatu mētis:ſed nūc nō eſt virtuo
ſus:q: nec eſt talis laudādus:nec vituperādus ꝓpter ta
les actus ſuos. Cuiꝰ ratio:q: neſcit q̇d facit: q: actū pꝛu⸗
dentie qui eſt dictamen rōnis recte nō habet. Ex quo ſe⸗
quiṫ ſm̄ Ockam vbi. s̄. in quotl. ⁊ in. iij. ꝙ actus pꝛuden
tie habet ſe ad actū virtuoſum in genere cauſe efficiētis:
q: habet ſe in genere cauſe/cū neceſſario requiraṫ ad eiꝰ
eſſe:⁊ nō materialis/foꝛmalis/nec finalis:ergo efficien⸗
tis:impoſſibile eñ eſt ſtante lege/eſſe actū moꝛaliter bo
nū:ſicut actiuitate actus pꝛudētie ⁊ ipſiꝰ volūtatis. Illa
eñ duo neceſſario requiruntṫ ad actū eſſe moꝛaliter bo⸗
num:actiuitas ſcʒ actus pꝛudentie / ⁊ actus voluntatis.
Cōcl. 2. ¶ Scd̄a ꝯcluſio. Uirtutis moꝛalis habitꝰ habituali non
actuali pꝛudētie eſt cōnexus. Qd̄ habituali/ꝓbaṫ: q: nō
pōt habitus moꝛalis generari ſine habitu pꝛudētie: nec
manere ſine eo:ergo. Antecedens ꝓbatur: q: habitꝰ mo
ralis nō generaṫ niſi ex frequētatis actibꝰ virtuoſis; ſed
nō poſſunt frequētari actus virtuoſi/niſi frequententur
actus pꝛudētie:ergo ſicut ex illis frequētatis generatur
habitꝰ moꝛalis:ſic ex iſtis frequētatis generaṫ habitꝰ pꝛu
dētie:nec pōt manere ſine illo:q: ſi coꝛrūpiṫ habitꝰ pꝛu⸗
dētie:vel ergo ꝑ negligētiā actuū elicitoꝝ coꝛrūperetur:
eadē rōne habitꝰ virtutis. Si vo coꝛrūpiṫ habitꝰ pꝛuden
tie ꝑ erroꝛē cōtrariū:coꝛrūpereṫ ⁊ habitꝰ virtuoſus in vo
luntate:q: habitꝰ in volūtate inclinat ad actū:q: ratio re
cta ſic dictabat. ſi ergo ratio dictat oppoſitū ꝑ erroꝛē:ge
nerabiṫ habitꝰ pꝛioꝛi cōtrarius:ergo pꝛioꝛ coꝛrūpiṫ. Qd̄
v̈o virtꝰ habitualis nō ſit cōnexa actui pꝛudētie/patet:q:
habitꝰ manet in volūtate nulla cōſideratione obiecti ta⸗
lis habitus exiſtente in intellectu: vt patet in doꝛmiētе.
¶ Tertia ꝯcluſio. Pꝛudētia nō cōnectiṫ virtuti moꝛali: Cōcl. 3.
nec habitꝰ habitui:nec actꝰ actui. Pꝛobata ꝯcluſione de O
actibꝰ/patet de habitibꝰ ex actibꝰ generatis. Pꝛobaṫ er⸗
go de actibꝰ:q: pōt ſtare iudiciū rectū in itellectu:⁊ nul⸗
la eſſe electio cōfoꝛmis in volūtate ⁊ affectu:ergo. Ante⸗
cedēs ꝓbaṫ autoꝛitate beati Aug. ſuꝑ illud ps̄. Foꝛte vi⸗
uos deglutiſſent nos. Uiui (inq̇t) abſoꝛbenṫ qui ſciunt
malū eſſe:⁊ tñ cōſentiunt. Idē ſuꝑ illud ps̄. Fiat menſa.
Quid eſt viuos eſſe vitioſis cōſentiētes:niſi ſcientes vi⸗
tio cōſentire nō debere:⁊ tñ cōſentire. Ecce nouerūt mu
ſcipulā et pedē mittunt. Idē ſuꝑ illud ps̄. Cōcupiuit aīa
mea. Pꝛecedit intellectus: ⁊ ſequiṫ tardus aut nullus
affectus. Pꝛobatur idē rōne. Intellectu recte dictāte vo
luntas pōt nihil eligere:ſicut pōt nō eligere illud quod
dictatur ab intellectu:nihil aūt eliciēdo nō generatur in
volūtate aliqua virtus:ex recto aūt dictamine intellectꝰ
generaṫ pꝛudentia:⁊ ita abſq; virtute moꝛali. Itē ſtante
dictamine recto in intellectu/volūtas pōt elicere oppo⸗
ſitū cōtra dictamē rationis vitioſe:⁊ ſic ſtabit actus pꝛu⸗
dentie in intellectu/ſine actu virtuoſo in voluntate: im⸗
mo cū actu vitioſo. Antecedēs patet:q: niſi ſic/volūtas
nō poſſet peccare niſi eſſet erroꝛ in intellectu: ⁊ per cōſe
quēs nullus poſſet peccare ex malicia cōtra cōem diſtin
ctionē peccati/in peccatū ex ignoꝛātia/ex infirmitate/ex
malicia. ¶ Pꝛeterea ſciēs nō eſſe foꝛnicandū poteſt vel⸗
le foꝛnicari:⁊ ita velle cōtra dictamē recte rōnis. Antece
dēs patet:q: ſciēs nullū ꝓhibitū lege diuina eſſe facien⸗
dū:⁊ ꝙ foꝛnicatio eſt q̇d lege diuina ꝓhibitū / ſcit foꝛni⸗
cationē nō eſſe faciendā:q: cognita maioꝛe ⁊ minoꝛe/ ſi⸗
mul cognoſciṫ ⁊ ꝯcluſio:⁊ talis pōt velle foꝛnicari:imo
foꝛnicādo pōt dictamē cōtrariū rōnis habere ⁊ illud at⸗
tendere:vt certa docet experiētia:ſicut de furto : alioq̇n
nullus poſſet ſciēter trāſgredi p̄cepta. ꝯtra illud. Seruꝰ
ſciēs voluntatē dn̄i ſui ⁊ nō faciēs:vapulabit mult̄. Qui
aūt nō cognouit ⁊ fecit digna plagis vapulabit paucis.
vbi innuiṫ aliquos ꝯ dn̄i voluntatē ſciēter operari:qui⸗
bus tñ maioꝛ illa nō eſt cognita. Omne qd̄ eſt ꝯ dn̄i volū
tatē eſt omittēdū. Itē ſtāte recto dictamine in recta rōne
aut volūtas pōt cōtrariū velle:aut nō. ſi ſic/habeṫ ꝓpo
ſitū:ſi nō/tunc volūtas nō eſt libera:quia nō habet actū
ſuū in poteſtate ſua. Si di. licʒ nō habeat actū ſuū imme⸗
diate in ſua poteſtate:tñ habet eū in ſua poteſtate media
te:quia pōt imperare intellectui ꝙ nō cōſideret illud ob
iectum/ſed aliud:⁊ ita poteſt non elicere ceſſante pꝛioꝛe
rationis dictamine. Cōtra:illud imperiū pꝛerequirit di⸗
ctamen rōnis:aut ergo cōfoꝛmat ſe neceſſario illi quo di
ctat intellectus eſſe imperandū intellectui ⁊c. ⁊ ita non
erit libere imperādo intellectui:⁊ ita nec libere ad vertē
dum eū ſi cōtingit:ergo pōt imperiū nō elicere mediate
vel īmediate. ſi ſcd̄m/habeṫ ꝓpoſitū:q: ꝯtra dictamē ra
tionis de imperādo:ſi mediāte alio imperio:de illo iterū
quero vt pꝛius:⁊ erit ꝓceſſus in infinituʒ. Plures alias
rōnes adducit Ockam. q. vj. quotl. iiij. ⁊ in. iij. q. xij. Iteʒ
Sco. diſt. p̄ſenti. Eſt tñ aliqua pꝛudētia q̄ haberi nō pōt
ſine actu virtuoſo volūtatis actualiter inexiſtētis : vel q̄
aliq̄ñ infuit:vt eſt noticia euidens particularis/que ha⸗
beri non pōt niſi per experiētiā actus ꝓpꝛie voluntatis;

ſicut illa diligēs deū ſuper oīa: delectabiliter cōtemnit q̄
ſunt legi diuine ꝯtraria: hãc ſcire nō pōt niſi per ꝓpriam
experientiā: ⁊ ita ꝑ actus diligēdi deū quos ipſe elicuit:
⁊ ꝑ eos cōtraria legi diuine delectabiliter ꝯtēpſit. Hi au
tē actus diligēdi deū ⁊ cōtemnēdi cōtraria legi ſunt vir-
tuoſi: verū (vt dictū eſt) noticia illa prudētie nō requirit
actū virtuoſum actu ineſſe: ⁊ ſufficit ꝙ aliqñ infuit/ ⁊ eiꝰ
Pars.3. memoria intellectui inſit. ¶ Quantū ad tertiā partē ar-
ſcdi arti. ticuli ſcdi de cōnexione virtutum theologicaliū inter ſe/
P eſt hec ꝯcluſio vnica. Virtutes theologice non ſunt for-
maliter adinuicē cōnexe. Probaꝛ tam in patria ꝙ̄ in via:
nā ī patria charitas ſola manet: ⁊ nec fides ibi erit: neqꝫ
ſpes: vt oſtēſum eſt. ſ. diſt. xxxi. ſic in via manēt ſpes ⁊ fi-
des in peccatore ſine charitate. Poſſunt em̄ tā fides ꝙ̄
ſpes eſſe iformes: ergo ſine charitate. Et ꝯcluſio hec ha
bet veritatē tam de infuſis ꝙ̄ acquiſitis: ⁊ hoc in eſſe ha-
rū virtutū: nō autē in fieri: nam licꝫ deus eas cū ſint ſe-
parabiles in eſſe: etiā ſeparatim infundere poſſet de po-
tentia abſoluta: tñ in fieri v̓tutes theologice infuſe ſꝫm
potentiā ordinatā ſunt cōnexe ex liberali diuina volūta
te: quia deus totū hoīem perficit: ſꝫm Augu. in de vera ⁊
falſa penitētia. Impiū eſt a deo dimidiā ſperare veniam
ita ꝙ ſicut corporaliter nullū ſanauit niſi ꝑfecte: ita etiā
ſpūaliter non ſanat hoīem niſi ꝑfecte ſanet eū. Perfecta
autē ſanitas eſt ſi quantū ad intellectū habeat fidem: et
quantū ad voluntatē/ ſpem ⁊ charitatē. ¶ Si queriꝛ an
fides ⁊ ſpes ſine charitate ſunt virtutes ꝓprie: reſpōdeꝛ
ſicut de alijs virtutibus moralibꝰ/ ꝙ ſunt virtutes vere:
ſed nō ꝑfecte: ſunt em̄ virtutes tertij gradus ⁊ nō quar-
ti: ⁊ ſole virtutes quarti gradus ſunt ꝑfecte: vt dictū eſt.
Verū de fide que nō eſt virtus appetitꝰ: ſed virtus intel
lectꝰ: nō eſt virtus niſi ꝑ ſubordinationē eius ad virtutē
appetitus: hoc eſt inquantū imperaꝛ a voluntate ſꝫm di
ctamen recte rōnis: poſſunt tñ dici in ſpecie ſua perfecte
inquantū ſcꝫ ſunt p̄ncipia ꝓpriorū actuū reſpectu ꝓprio-
rū obiectorū: ſed nō ſunt ſimpliciter ꝑfecte: qꝛ ꝑfectionēꝫ
vltimā quā habēt in attingēdo finē vltimū ad quē ordi-
nanꝛ ex charitate: nō poſſunt habere ſine ipſa. Eſt etiam
perfectio meritoria q̄ nullius virtutis actui cōuenit ſine
charitate: nullū em̄ actū cuiuſcūqꝫ v̓tutis deus acceptat
ad vitā eternā ſine charitate q̄ ſola (vt Aug. ait) diuidit
pars.4. inter filios regni ⁊ ꝑditionis. ¶ Quoad quartā partēꝫ
ſcdi arti. huiꝰ articuli de connexione virtutū moraliū cū theologi
Concl'o cis/ poniꝛ hec ꝯcluſio vnica. Non eſt neceſſaria cōnexio
vnica. virtutū moraliū cū theologicalibꝰ: nec theologicaliū cū
Q moralibꝰ. Prima pars patet: quia virtutes morales poſ
ſunt eſſe in gentilibꝰ ꝑhis: in quibꝰ non ſunt theologice/
nec fides/ nec ſpes: multo minus charitas. Antecedens
patet ex dictis. Scda pars patet de moralibꝰ acq̄ſitis: de
quibꝰ principalr̄ intelligiꝛ ꝯcluſio: qꝛ paruulo baptizato
infunduntꝛ virtutes theologice: in quo nondūꝫ pōt eſſe
aliqua virtꝰ acq̄ſita: cū nondū poſſit habere actus v̓tuo-
ſos. ¶ Preterea etiā virtutes theologice quātū ad actꝰ
ſuos nō ſunt neceſſario connexe actibꝰ virtutū moraliū:
nā actus poſſunt elici circa finē tanꝙ̄ obiectū abſqꝫ hoc
ꝙ eliciantꝛ circa media: virtutes autē morales ſunt circa
media tanꝙ̄ circa obiecta. Verū virtutes morales quar-
ti gradus ſunt connexe charitati: qꝛ ſola charitas eſt que
oīm virtutū actus ordinat ⁊ inclinat ad vltimū finē. Vir
tutes aūt morales quarti gradus/ que inclināt ad elicīē-
dū actus ſuos ꝓpter deū ſuꝑ oīa dilectū: habēt annexāꝫ
charitatē/ ſicut habēt annexā dilectionē dei ſuꝑ oīa: ille
autē actus ſine charitate deeſſe nō pōt: vt alꝭ dictum eſt.
Coro. 1. ¶ Corollariū. Licꝫ ſine charitate haberi poſſit vera vir
tus moralis: non tñ perfecta: qꝛ ſola virtus q̄rti gradus
eſt perfecta: qꝛ illa ſola ordinat ad finē in quo eſt ſumma
noſtra ꝑfectio. Et licꝫ heroica eſt ꝑfectiſſima in ſuo gra-
du ſeu genere: ⁊ hoc ꝑfectione intēſiua: non tñ quelibet
perfecta eſt perfectiōe finis vltimi niſi includat quartūꝫ
gradum: vñ apud gētiles eſſe potuit virtus heroica: que
tñ nō fuit ſimpliciter perfecta. ¶ Corollariū. Licꝫ virtu 2
tes tertij ⁊ quinti gradus nō ſunt cōnexe theologicalibꝰ
non tñ cōpatiunꝛ ſecū cōtrariū theologicarū virtutum.
Prima pars patet. Scda ꝓbatur: qꝛ nulla vera virtus cō
patitur ſecū cōtrariū cuiuſcūqꝫ virtutis quantū ad actū:
qꝛ nō cōpatitur ſecū aliq̄d cōtrariū dictamini recte rōnis
ſed omne cōtrariū virtutis vere eſt cōtrariū recte ratio-
ni quantū ad actū: igitur. Secus aūt eſt de virtutibꝰ pri-
morū duorū graduū: que qꝛ nō ſunt vere v̓tutes: cōpatiun
tur ſecū cōtraria virtutū. ¶ Quantū ad vltimā partē il- Pars. 5
lius articuli de cōnexione virtutū moraliū/ cū virtutibꝰ Cōcl. 1.
potētiarū inferiorū vt partis ſenſitiue ⁊ executiue/ eſt cō R
cluſio p̄ma. Nulla virtus moralis volūtatis requirit ha-
bitū conſimilē prudētie inferioris. Probaꝛ: quia quātū-
cunqꝫ in potētia inferiore actus virtuoſi per imperiū vo
luntatis virtute informata frequētanꝛ: pōt tñ generatio
habitus ex hmōi actibus impediri ꝑ aliquā qualitatē cor
poralē aut cōplexionē naturalē ad oppoſitū fortius in-
clinantē quo imperio voluntatis potētia inferior nō de-
lectabiliter: ſed difficulter cū quadam remiſſione vel do
lore obtēperat: ⁊ ita habitus nō generaꝛ: qꝛ ſignū habi-
tus ingeniti eſt delectatio in opere. ij. Ethi. Exemplū eſt
de beato paulo/ qui paſſus fuit ſtimulū carnis: licꝫ tēpe
ratiſſimus fuerit ⁊ caſtiſſimus: cū cuius ſtimuli vehemē-
tia nō ſtetit habitus partis ſenſitiue ad oppoſitum incli-
nans. ¶ Secūda cōcluſio. Nullus habitus in potentia Cōcl. 2.
inferiore mediātibus ſuis actibus ad virtuoſum volūta-
tis imperiū genitꝰ/ coexigit virtutē intellectiui appetitꝰ.
Patet: quia omnis habitus virtuoſus alterius potentie
a volūtate/ eſt virtuoſus ſolū denoīatione extrinſeca: igi
tur pōt manere quantū ad eius ſubſtantiā mutata inten
tione volūtatis/ ⁊ per ꝯñs v̓tute volūtatis. Gr̄a exēpli.
Habitus tēperātie in ſenſu inclinās ad refectionē ſobriā
pōt manere: etiā ſi volūtas actus abſtinētie vitioſe ⁊ in-
tentione mala imperaret: quo caſu manet idē habitus in
ſenſu: q̇ tñ per imperiū volūtatis ex actibꝰ virtuoſis par-
tis ſenſitiue fuerat generatus: vt refectio imperata pro-
pter deū: ⁊ demū cōtinuata ꝓpter vanā gloriam. ¶ Ter Cōcl. 3.
tia cōcluſio. Habitꝰ partis inferioris vt ſit virtus denoīa
tione extrinſeca coexigit habitū in volūtate qui ſit virtꝰ
intrinſece ⁊ denoīatione intrinſeca. Patet ꝯcluſio: quia
oīs habitus virtuoſus extrinſece pōt idem manens fieri
vitioſus vel indifferēs per ſolā mutationē virtutis in vo
lūtate: nec eſt virtuoſus niſi q̄tenus imperaꝛ a v̓tute in
volūtate exiſtēte: vt declaratū eſt. ſ. diſt. xxiij. q. j. ergo cō
cluſio vera. ¶ Quantū ad tertiū articulū/ eſt primū du- Arti. 3.
biū contra corollariū elicitū ex. ij. ⁊. iij. cōcluſionibus: vi Dub. 1.
de hic Ockam in. j. ꝑte dialo. lib. vj. c. lxxvij. ⁊ deinceps. S
Nā quedam virtutes ſunt cōtrarie ⁊ ſibi repugnāt: ſicut
caſtitas coniugalis ⁊ caſtitas virginalis. Itē paupertas
euāgelica/ ⁊ liberalitas ſiue magnificētia: naꝫ nō habēs
propriū non pōt habere virtutem liberalitatis/ ⁊ minus
magnificētie. Silr̄ humilitas ⁊ magnanimitas repu-
gnant: qꝛ magnanimus dignificat ſe maximis. Humilis
etiā mediocres fugit honores. Nūc ergo q̇ hꝫ vnū cōtra-
riorū/ non hꝫ ſꝫm preparationē cordis reliquū. Sicut em̄
cōtraria ſibi repugnāt: ita etiā habent preparationes ac
diſpoſitiones cōtrarias ⁊ repugnātes. Silr̄ ſcdo q̄dā
vitia ſunt cōtraria/ ſicut generaliter oīa vitia extrema in
ter que mediat virtus: vt auaricia ⁊ prodigalitas/ caſtri-
margia ⁊ inſenſibilitas: ⁊ ſic de alijs: ſic ſepe vitia quedā
ſunt adinuicē omnino diſparata: ſicut intemperātia cibi
⁊ potus/ ⁊ ſuperbia aut magnanimitas: ſed habēs vnūꝫ
vitium diſparatorū/ non habet aliud ſꝫm cordis prepara-
tionem. ¶ Preterea tertio videmus quoſdā vno crimi-
ne irretitos: qui tamē alia crimina in ſe ⁊ in alijs deteſtā-
tur: intantum ꝙ potius ſe morti exponerent ꝙ̄ talia com
mitterent: ſicut quidam irretiti crimine fornicationis po
tius mortē eligerēt/ ꝙ̄ ꝙ patriā ⁊ parentes traderēt: aut
turpiter in bello fugerent: vel fidem homini frangerēt:

talis ergo habẽs vnũ crimẽ/ nullatenus hꝫ omne aliud
ſm cordis preparationẽ: nõ em̃ videť hr̃e illud crimẽ ſm
cordis preparationẽ ꝓ quo vitãdo mortẽ ſubiret. Ad illa
rñdeť ꝑ ordinẽ: primo vtrũ aliq̃ virtutes ſint ſibi cõtra
rie: ad qđ diciť ꝙ nulla virtus moralis repugnat alteri:
ſed (vt dictũ eſt) q̃libet eſt principiũ ⁊ cauſa efficiẽs par
tialis reſpectu alteriꝰ. Et ad illud de virginitate ⁊ caſtita
te coniugali dr̃/ ꝙ actꝰ virginitatis eſt abſtinere a ꝯcubi
tu propter deũ. hoc eſt illo mõ quo deꝰ vult talẽ abſtine
re. Et actꝰ caſtitatis cõiugalis eſt velle vti actu matrimo
niali eo modo quo deꝰ vult talẽ vti actu matrimoniali: ⁊
illi actꝰ nõ repugnãt. nã ſic habẽs voluntatẽ abſtinendi
a cõcubitu eo mõ quo deꝰ vult eũ abſtinere: ⁊ cõſtet ei ꝑ
reuelationẽ vel ſcripturã ꝙ deus velit eũ contrahere ⁊
actui cõiugali operã dare: tunc velle ꝯhere ꝓpter deũ: et
actui ꝯiugali operã dare ꝓpter deũ: in tali generat caſti
tatem ꝯiugalẽ: manẽte nihilominꝰ caſtitate virginali: q̃
ſemꝑ manet velle abſtinere ab omni cõcubitu/ ſi ita deo
placeret: vbi ergo actꝰ nõ cõtrariatur: multo minus ha-
bitus. Suo mõ diciť de paupertate ⁊ liberalitate ⁊ alijs.
Et ſi di. ꝙ ad virginitatẽ requiriť abſtinẽtia de facto ab
omni actu carnali: actꝰ tñ carnalis ſtat cũ caſtitate cõiu-
gali: licꝫ nõ requirať: vt patet de ꝯiugio marie et ioſeph.
Nõ aũt ſtant ſimul caſtitas virginalis/ ⁊ actꝰ cõiugalis:
illa em̃ coexigit carnis integritatẽ: iſte integritatẽ nõ cõ-
patitur. Reſpõdeť ꝙ ad virginitatẽ requiriť abſtinẽtia
ſeu velle abſtinere ab omni actu carnis: eo mõ quo deus
vult: q̃ eo mõ quo recta rõ dictat que nõ aliter dictat/ q̃
eo modo quo deꝰ vult: ⁊ hoc ſtat ſimul cũ actu cõiugali:
ſi hũc p̃ciperet deꝰ: vt dictũ eſt. Et cũ addiť ꝙ virginitas
coexigit carnis integritatẽ. Dicẽdũ ꝙ caſtitas virginalis
quatenꝰ eſt virtꝰ perfecta nõ cõſiſtit in carne: ſꝫ in mẽte.
Unde ſi aliqua neſciẽs vel inuita aut in furia violaretur
nullo accedẽte cõſenſu: dũ rõne vtereť: nõ amittereť vir
tus caſtitatis. Unde beata Lucia ad Paſcaſiũ tyrannũ.
Si me inuitã violari feceris: caſtitas mihi duplicabiť ad
coronã. Sicut etiã ecõuerſo/ volẽs abſtinere ab actu car
nali cõtra dictamẽ rõnis: licꝫ habeat integritatẽ carnis:
z non tñ habet virtutẽ caſtitatis. ¶ Ad ſecundum ꝙ vitia
ſint ꝯtraria: h̃ cõcedit Ockã par. ſ. li. vj. c. lxxvij in dialo.
ſed hoc nõ obſtante/ qui habet vnũ vitiũ: etiã ſm p̃para
tionẽ cordis hꝫ vitiũ ſibi ꝯtrariũ. Nã ſicut in naturalibꝰ
quedã ſunt cauſe vniuerſales ex quibꝰ diuerſi: imo ꝯtra-
rij effectꝰ cauſanť (vel ꝓpter diuerſitatez paſſiuoꝝ: ſicut
ſol indurat lutũ: ⁊ liq̃facit cerã: vel propter diuerſitatez
cauſarũ particulariũ concurrẽtiũ: ſic eadẽ influẽtia cele-
ſtis cũ igne ꝓducit calorẽ/ ⁊ cũ terra frigiditatẽ: ⁊ ſol cũ
aſino aſinũ/ cũ leone leonẽ) ita etiã ĩ moralibꝰ ſunt q̃daꝫ
diſpoſitiões q̃ ad plurimos actus virtutũ vel vitioꝝ etiã
cõtrarios naturaľr inclinãt: quẽadmodũ charitas incli-
nat ad oẽs actꝰ virtutũ: ⁊ ita ad ꝯtumelias/ rixas/ detra-
ctiones/ homicidia ⁊c. ⁊ ita licꝫ q̃dã vitia ſint cõtraria: et
ideo actꝰ eoꝝ ſimul eſſe nõ poſſunt: tñ habẽs vnũ vitiũ/
habet vnã diſpoſitionẽ malã inclinãtẽ ad actũ vitij ꝯtra-
rij: niſi impediať aut deficiat aliq̇d ad actuꝫ vitij cõtrarij
requiſitum. Verbi grã. Prodigalitas ⁊ tenacitas ſunt vi
tia ꝯtraria: ⁊ tñ tenax põt habere ꝓdigalitatẽ ſm cordis
preparationẽ: q̃ in tenace eſt deſideriũ acquirẽdi: ideo ſi
tenax ꝯſiderat ꝙ per actũ ꝓdigalitatis põt multa acqui
rere: ex deſiderio acquirendi exibit in actũ ꝓdigalitatis.
Sicut etiã videmus ꝙ vitia ⁊ v̇tutes cõtrariant: ⁊ tñ ſe-
pe vitioſus habet actũ virtutis ſm preparationẽ cordis.
Sepe em̃ mẽdax vt ſibi credať loquiť veritatem: ⁊ ambi
tioſus vt magnos honores conſequať: paruos honores
ſpernit ⁊ reſpuit: qđ verũ eſt de actibus virtutũ exteriori
bus: qui tñ dũ procedũt ex inclinatione vitij nõ ſunt vir-
tuoſi. ¶ Et ſi queris an habẽs vnã virtutẽ habeat etiam
actũ cuiuſlibet vitij ſm preparationeꝫ cordis. Rñdetur
ꝙ nõ: q̃ virtus nõ inclinat niſi ad actum qui põt bene et
virtuoſe fieri. Sunt autẽ multi actus vitioꝝ exteriores/
qui bene fieri nõ poſſunt: vt mentiri/ peierare/ adultera
ri: q̃ mox noĩata cõuoluta ſunt malicia: vt dicit phs: ⁊ ad
illos nõ inclinat virtus ſm preparationẽ cordis. Nullus
aũt eſt actꝰ exterior virtutis/ quin male fieri poſſit: nam
orationes/ vigilie/ elemoſyne: ĩmo ⁊ actꝰ martyrij male
fieri poſſunt: ꝓpter qđ criminoſus habere põt actꝰ virtu
tũ exteriores: ſed nõ interiores ſm preparationẽ cordis.
Uñ de hypocritis dr̃ Matth. vj. Exterminãt facies ſuas
vt appareant hoĩbus ieiunantes. Et de ambitioſis dicit
Anno. iij. Humilitatẽ ſimulat ⁊ honeſtatẽ mentiť: affabi
litatẽ exhibet: benignitatẽ oſtẽdit. Ex quo patet ꝙ vitio
ſus põt habere actus exteriores virtutũ ſm preparatio-
nẽ cordis: qui tñ dũ ex inclinatione vitij procedunt non
ſunt virtuoſi. Sed virtuoſus actus vitioꝝ plurimos ha-
bere nõ põt ſm cordis preparationẽ: q̃ illi v̇tuoſi nunq̃
fieri poſſunt. Ex quo ſequiť ꝙ etſi ex actibꝰ exterioribus
quis vitioſus iudicari poſſit: vtputa adulter/ fur/ mẽdax
ſed ex nullis actibꝰ exterioribꝰ põt q̇s certe iudicari v̇tuo
ſus. Qđ ergo in rõne dr̃ ꝙ cõtrarioꝝ cõtrarie ſunt diſpo
ſitiones: vniuerſaliter nõ eſt verũ: nã eadẽ diſpoſitio po
teſt eſſe cõtrarioꝝ: licꝫ nõ totalis ⁊ ſufficiẽs. ¶ Ad tertiũ
dr̃/ ꝙ ratio illa arguit ꝓ dictis: ſcꝫ ꝙ criminoſus ſm pre-
parationẽ cordis poteſt habere actꝰ exteriores virtutũ:
verũ ꝙ illi in habente vitiũ cum actu vitioſo nunq̃ ſunt
actus virtuoſi. Neq; fornicarius: qui magis vult ſuſtine
re mortẽ/ q̃ patriaꝫ prodere aut turpiter fugere: nõ hoc
vult amore virtutis: q̃ ſic ratio recta dictat: ſed vel amo
re naturali: aut timore pene: aut cauſa vitandi ſcandali
apud hoĩes: aut alia ſimili paſſione vincẽte/ actus illos
vitat: nõ amore virtutis: hoc eſt/ non quia actus illi ſunt
virtuoſi. Si em̃ ſic: tũc amaret oẽs actꝰ virtuoſos: ⁊ odi-
ret vitioſos: ⁊ per cõſequens non amaret fornicationẽ:
nec odiret caſtitatẽ. Unde hoc verũ eſt ꝙ ille non habet
vitiũ ſm preparationẽ cordis: pro quo virtuoſo vitãdo
magis mortẽ eligeret: ſecus ſi pro eo vitando nõ virtuo-
ſe: ſed vel vitioſe: vel ex alia cauſa nõ virtuoſa: ſicut mul
ti vitioſi ab actibꝰ vitioꝝ: quibꝰ irretiti ſunt: ſe reſtringũt
q̃ habẽt diſpoſitiões malas aut nõ virtuoſas ad contra
riũ inclinãtes: vtputa q̃ timẽt inhonorationem/ cõfuſio
nẽ/ aut oĩm rerũ tẽporaliũ cõfiſcationẽ: vel aliquid tale:
qđ anteq̃ incurrãt: mortẽ ſuſcipiunt. Sic luxurioſus oc-
cultus/ mẽdax/ hypocrita/ ſuperbus/ anteq̃ deprehẽdi
vellẽt in actibꝰ ſuoꝝ vitioꝝ morti ſe exponerẽt: ⁊ habens
vitiũ aliqđ: habet actũ eiꝰ ſm preparationẽ cordis: q̃uis
tñ nõ exequať ꝓpter paſſionẽ timoris verecũdie: vel ali-
ud vitiũ qđ dominať illi vitio/ cuiꝰ actũ nõ exequiť: quo
ceſſante paratꝰ eſſet eũ exequi. ¶ Scđo dubitať ꝯtra ter Dub. 2. U
tium ⁊ quartũ corollaria prime partis ſcđi articuli: nam
virtus nõ repugnat niſi vitio ſibi cõtrario: ſtat autẽ cum
alio vitio alij virtuti oppoſito: ergo illa corollaria falſa.
Antecedẽs ꝓbatur: quia charitas tam infuſa q̃ acquiſi-
ta ſtant cũ habitu fornicationis aut parcitatis ſeu prodi
galitatis. Nã ſi luxurioſus tenax aut ꝓdigus cõuertatur
ad penitentiã: ⁊ infundatur ſibi charitas per quã pecca-
ta remittunť: nõ ſtatim corrũpuntur oẽs habitus vitioſi
quia cõuerſus talis poſt cõuerſionẽ adhuc ſentit ſe incli
natũ ad actus prioꝝ vitioꝝ plus q̃ ad alios actus inordi
natos: que inclinatio nõ eſt niſi ꝑ habitꝰ derelictos. Rñ-
detur cõcedendo ꝙ habitus vnius virtutis nõ opponiť
nec repugnat habitui vitioſo alteri virtuti oppoſito: im
mo nec actui talis vitij: ſꝫ nec actui vitij ſibi oppoſiti: nã
habitus caſtitatis ſtat cum actu luxurie. Poteſt enim ha
bens habitũ caſtitatis per libertatem voluntatis velle
luxuriari: ⁊ etiã actum perficere: ſicut luxurioſus cõuer
ſus manẽte habitu luxurie/ poteſt velle continere. Habi
tus enim etſi inclinãt voluntatẽ ad actus ꝓprios: nõ ta-
men neceſſitãt: ideo eis manẽtibꝰ/ poteſt volũtas actus
oppoſitos elicere. Non ergo contrariatur habitus actui
etiam habitus oppoſiti/ excepta charitate infuſa: que cõ
trariatur omni actui culpabili. Et ideo corollaria illa

non ſunt intelligēda de ſolo habitu virtutis: ſed de actu virtuoſo ⁊ vitioſo: qui actus etiā virtus vſu loquentium dr̄. Eſt em̄ virtus duplex: ſcʒ actualis ⁊ habitualis: ſic et vitiū. Aut intelliguntur de habitu habēte actū coniunctū. Nā ꝓbationes ꝓcedūt de actibus: ideo in tertio corollario dr̄ copulatim. ⁊ dictamini recto prudētie illius virtutis oppoſite vitio: qr̄ ſtante habitu ⁊ actuali actu prudētie / ſequitur actus ſm̄ inclinationē habitus qui formaliter cōtrariatur actui vitij oppoſiti: ⁊ per cōſequēs nō ſtat cum vitio actuali. Sic in quarto corollario additur / culpabili: qḋ referendū eſt ad vitiū ⁊ errorē. Vitium autē habitus ſine actu nō eſt culpabile: licʒ habeat generationis principiū culpabile: ſcʒ actus vitioſos. Habitibus enim neqꝫ laudamur neqꝫ vituperamur meritorie: ſed actibꝰ. Nō ergo vera ſunt illa corollaria de habitu ab actibꝰ ſeparato ſed breuiter intelligenda ſunt de virtute actuali: hoc eſt de actu virtutis ſiue de habitu cōiuncto actu.

Dub. 3. X ❡ Tertio dubitatur cōtra concluſionē tertiā ſcd̄e partis articuli ſecundi / vbi dictum eſt: prudentiā non cōnecti virtutibus moralibus. Nam phs. vj. Ethi. c. x. dicit. Impoſſibile eſt prudentē eſſe nō entem bonum: cuius rationē premiſit. Peruertit em̄ malicia ⁊ mentiri facit circa principia practica. ⁊. iij. Eth. c. iij. Ignorat quidē igitur oīs malus que oportet operari ⁊ a quibꝰ fugere oportet. ⁊ ita ſi malicia excecat intellectū: ſequitur ꝙ prudētia nō pōt ſtare cū malicia: ergo neceſſario coexigit bonitatē: que nō erit niſi ꝑ virtutē moralē. ❡ Ad illud r̄ndetur ꝙ prudētia qn̄qꝫ accipitur ſtrictiſſime pro ratione recta agibiliū: cui ſe cōformat appetitus. quomodo dicit phs. vj. Ethi. ꝙ eſt recta ratio agibiliū confeſſe ſe habens appetitui recto: appetitus autē nō eſt rectus ſine virtute morali. Alio modo accipitur cōmunius pro ratione recta agibiliū. hoc eſt pro noticia habituali vel actuali practica de agibilibꝰ vere et recte dictāte / nō curando an voluntas eligēdo conſentiat vel nō. Primo modo prudētia dicit duo / ſcʒ virtuteʒ intellectualē: ⁊ aſſiſtentē moralē: ⁊ ſic nō eſt dubiū quin prudentia coexigit virtutē moralē: nec de illo eſt aliqua diſputatio: quia ſic nō eſt aliud querere. An prudētia ſit cōnexa virtuti morali: ꝙ̄ querere / an prudētia habēs cōiunctam virtutē moralē / ſit cōnexa virtuti morali: qḋ nihil eſt querere: cū ſit per ſe notū. ❡ Sed de prudētia ſecundo modo eſt queſtio ſcʒ: vtrum intellectus poſſet recte dictare de agēdis dum nulla ſit virtus in voluntate. Et ſm̄ hanc acceptionē prudentie reſpōſum eſt affirmatiue: ꝙ ſimpliciter rectū dictamen pōt ſtare in intellectu abſqꝫ recta electione illius dictati in volūtate. Et ſm̄ hāc acceptionē prudentie reſpōdendo ad autoritates dicendum ſm̄ Sco. diſt. preſenti: ꝙ malicia excecat intellectuʒ ſm̄ autoritates allegatas dupliciter: vno modo priuatiue: alio modo poſitiue. Priuatiue: qr̄ auertit a cōſideratione recta. Volūtas em̄ eligēs oppoſitū alicuius dictati a recta ratione: nō permittit intellectū diu ſtare in illo dictamine recto: ſed auertit ipſum ad cōſiderandū rationē pro oppoſito: ſi que poſſint eſſe rōnes ſophiſtice aut ꝓbabiles ad illud: aut ſaltē auertit intellectū a ſuo vero dictamine ad cōſiderandū aliqḋ impertinēs / ne ſtet illa actualis diſplicētia ac remorſus q̇ habet eligēdo oppoſitū dictati. Poſitiue autē excecat: naʒ ſicut volūtas recte eligēs finē: precipit intellectui cōſiderare illa q̄ ſunt neceſſaria ad illū finē: ⁊ intellectus ſic inquirēdo media ordinata ad illum finē rectū generat in ſe habitū prudētie: ita voluntas eligēs ſeu preſtituens ſibi malū finē. (Poteſt em̄ ſibi preſtituere malū finē: vt inordinatā delectationē) imperat intellectui conſiderare media neceſſaria ad cōſequēdū illū finē. Et ſicut habitꝰ generatꝰ ex imperio volūtatis bene eligētis in intellectu dictāte circa mediū ad illuʒ finē bene electū aſſequēdū eſt prudētia. Ita volūtate mala eligēte / habitus acquiſitus ex intellectus dictamine circa ea q̄ ordinantur ad illud male electum eſt error: ⁊ habitus directe oppoſitus habitui prudentie: ⁊ poteſt vocari imprudentia vel ſtulticia: nō tamē priuatiue ſed poſitiue ⁊ cōtrarie: qr̄ ſicut prudēs hʒ habitū q̄ recte ⁊ prōpte dictat media ordinata ad finē debitū: ita ille habet habituʒ quo prompte inueniat media ordinata ad finē a voluntate mala preſtitutū. Et quia talis habitus generatur ex imperio voluntatis male eligētis: ꝓ tanto verū eſt ꝙ voluntas mala excecat intellectū. Nō quidem faciēdo errare circa aliqua cōplexa: ſed faciēdo intellectū habere actum cōſiderādi obiecta media ad malum finē. Et habitus ille error eſt in agibilibus: licʒ non ſit error deceptiuus quantū ad ſpeculationē. Hec Sco. hoc eſt error ille nō eſt error in cognitione veri: quia illa media inuenta ad finē vitioſum preſtitutū ad eum conſequendum vera ſunt media. Eſt autem error in moribus: quia cū finis preſtitutus malus ſit: ⁊ malicia dr̄ error in moribus: oīa que ad hunc finē ordinantur mala ſunt: ⁊ ſic erronea in moribꝰ. Et ita ad primā auto. dr̄ ꝙ phs loquitur de prudētia ſtrictiſſime ſumpta. Et ad ſcd̄am patet: quomodo malicia peruertit intellectum circa principia practica priuatiue auertēdo ab eoꝝ cōſideratione: nō ꝙ malicia facit diſſentire ꝓ̇ncipijs practicis: ſed facit ea nō cōſiderare ⁊ facit mentiri i. alia media cōſiderare / quibꝰ deuiatur ⁊ erratur ab attingēdo finē virtutis: licʒ eis nō deuietur ad malū finē preſtitutū cōſequēdum. ❡ Ad tertiā auto. iij. Ethi. dr̄ ꝙ nō eſt cōtra cōcluſionem: quia etſi malus eſt ignorās / nō conſiderādo vera bona finis aut medioꝝ: ſed apparētia amplectēdo pro veris: nō tamen ſequitur ꝙ oīs bene iudicans de agēdis ⁊ ita prudēs ſit nō malus ſiue bonus.

❡ Quarto dubitatur: vtrū oēs v̓tutes in eodē hoīe ſint equales iuxta ꝯcluſionē ſcd̄am textus. Dub. 4. Y

❡ Pro reſpōſione notādū ꝙ dubiū intelligi pōt vel de virtutibꝰ theologicalibꝰ ⁊ moralibꝰ infuſis: aut de acquiſitis. ❡ Scd̄o notandū: ꝙ hec equalitas intelligi poteſt Vel quantū ad dignitatē ⁊ perfectionē eſſentialē virtutū: que arguitur ex dignitate obiecti ⁊ cōiunctione potētie cū obiecto. Scd̄o modo quantū ad extenſionē: vt qr̄ vna circa plura obiecta dirigit ꝙ̄ alia. His duobꝰ modis dubiū nō eſt quin virtutes taʒ infuſe ꝙ̄ acquiſite nō ſint equales. Nā primo modo theologice perfectiores ſunt moralibꝰ: ⁊ inter theologicas perfectior eſt charitas: q̄ intimius vnit obiecto beatifico ꝙ̄ ſpes / aut fides. Et inter morales iuſticia dicitur perfectior ſm̄ pħm. v. Ethi. Secūdo modo prudētia excedit alias: quia dirigit circa omniū virtutuʒ obiecta. ſimiliter ⁊ fides. Tertio modo pōt attendi equalitas penes intenſionē habituū: ⁊ quantuʒ ad hūc modū loquēdo de acq̇ſitis nō ſunt equales: qm̄ cū habitꝰ ſicut ex actibꝰ generantur: ita ex eiſdē intēduntur ⁊ augētur: nō autē equaliter eliciūtur actus circa ſingula obiecta virtutū: ſequitur ꝙ habitus nō ſint equales: immo vt dictū eſt: nō ſunt ſic cōnexe formaliter. Vn̄ pōt haberi vna virtus intenſa / ⁊ nullus gradus alterius virtutis. Verū quantum ad cōnexionem principiatiuā poteſt poni equalitas / eo ꝙ eadem ſunt principia generatiua: vt cauſe partiales omniū virtutū: ideo quantū ad hoc eſt equalitas: nō autē quantū ad cōnexionē inclinatiuā: qr̄ ille habitus magis ⁊ fortius inclinat qui eſt intēſior. Sed de infuſis theologicis: quia ſimul infundūtur: dicitur ſm̄ ſanctos ⁊ doc. ꝙ ſunt equales quantū ad gradū intenſionis: quia cū ex diuina liberalitate infunduntur: nulla poteſt aſſignari cauſa cur eiuſdem gradus infundantur: quelibet tn̄ in ſua ſpecie. Non ex parte dei qui liberaliſſimus eſt: et ſm̄ diſpoſitionē ſubiecti recipientis dona ſua partitur. Nec ex parte meriti: quia dū precedit meritum ſiue de condigno / vt in augmētatione: ſiue de congruo / vt in impij iuſtificatione: vnum eſt meritū reſpectu omniū virtutū. Nam vno actu meritorio ſicut augmentatur charitas: ita eodē ſpes ⁊ fides. Nō enim meretur actus augmentum habitus infuſi: niſi pro quanto procedit a charitate: nec actus vt eſt alterꝰ virtutis preciſe eſt meritorius. Et ſimile eſt de virtutibus moralibꝰ

infuſis

infuſis (ſi ponantur) quia ſentit Sco. circa finē huius diſt.
ꝙ nō ſunt neceſſarie: nec in via: nec in patria. Et ſi ꝓpter
perfectionē cōprehendētis ponātur in beatitudine: pñt in/
fundi in illo inſtanti beatificationis: aut pñt acquiri ꝑ act⁹
earū. Et ſm hoc intelligenda eſt equalitas virtutū/ quā po
nunt ſancti: ſicut earū connexio. Unde eo modo ſunt equa
les quo connexe. Per hec dicta ſoluuntur omnes autorita
tes ſanctoꝝ que de connexione loquuntur: ꝙ ſunt quedam
connexe: ſed illis modis qui in cōcluſionibus poſitis expri
muntur. Et tantum de illa queſtione.

Diſtinctio. xxxvij.

POſtquā in preceden

tibus. xiiij. diſtinctionib⁹ a. xxiij. vſq ad pre/
ſentē ſcz: determinauit magiſter de ꝑfectioni
bus (capitis chriſti et mēbroꝝ) habitualib⁹/
virtutibus ſcz ⁊ donis. In ſequētibus quattuor diſtinctio/
nibus finalib⁹/ agit de perfectionibus que ſunt actus: ⁊ de
preceptis. ¶ Et circa hoc duo facit. Primo agit de p̄ceptis
reſpiciētibus executionē operis. Scd̄o diſtin. xl. de vltimis
duobus que reſpiciūt cōcupiſcentiā cordis. Circa primum
adhuc duo facit. Primo de octo primis preceptis decalogi
agit generaliter. Scd̄o quaſdā difficultates ꝓſequit̄ cōcer/
nētes certa precepta ſpecialiter diſt. xxxviij. Sententia hui⁹
diſt. in ſequētibus trib⁹ concluſionibus cōtinet̄. ¶ Prima
cōcluſio. Decalogus decē habet precepta: quoꝝ prima tria
ad deū pertinētia/ in prima tabula: reliqua ſeptē dilectionē
proximi cōcernētia/ in altera ſunt deſcripta. ¶ Scd̄a. Pre/
ceptoꝝ prime tabule que ad verū dei cultum (litteraliter ⁊
tropice intellecta) plene dirigūt et perfecte: primum ad pa
trē in quo eſt vnitas et autoritas: ſecūdū ad filiū in quo eſt
equalitas: tertiū ad ſpiritūſanctū pertinet in quo eſt cōmu
nitas vtriuſq. ¶ Tertia cōcluſio. In primo precepto ſecū
de tabule parentū honor ⁊ ꝓuiſio neceſſaria precipit̄. Ho/
micidiū corporale et ſpūale in ſecūdo. Mechia et oīs geni
taliū mēbroꝝ abuſus in tertio. Furtū ⁊ rapina/ ſacrilegiū ⁊
vſura in quarto. In quinto ſub falſo teſtimonio/ crimē mē
dacij ac periurij prohibet̄: quarū latior declaratio eſt in te/
xtu. Quia aūt diſtinctio hec cum ſequētibus/ de preceptis
decalogi tractat: de quib⁹ ſufficiēter tractādis: volumen in
gēs circa reſtantiū quattuor diſtinctionū materias colligē
dū eſſet: ſicut nōnulli de his decē preceptis nō inutiliter/ tā
diffuſe/ q̄ꝫ doctrinaliter ⁊ fructuoſe volumina non modica
cōſcripſerūt. Faſtidio igitur conſulens: circa has diſtinctio
nes breuius procedam/ quedam generalia mouendo: par/
ticulariorem inquiſitionem alijs committens.

Queſtio vnica.

A # IGitur iuxta hāc di/

ſtinctionē queritur: vtrū ad precepta decalo/
gi legis nature indiſpenſabilia/ referātur om
nia alia legis mādata. ¶ Premiſſis notabili/
bus/ reſpōſiue cōcluſiones ſubiūgētur cū mouendoꝝ ſolu/
Artic. 1. tione dubioꝝ. ¶ Quātū ad primū: qr queſtio querit de le/
Nota. 1. ge et mādatis. Notandū ꝙ lex dicit̄ a ligando. i. obligādo:
vel a legēdo. i. dictando quid agendū ſit. Et qr lex decalogi
obligatoria eſt: ideo dimiſſis conſultorijs ac permiſſiuis le
gibus (etſi q̄ ſunt alie) de obligatoria lege dicendū eſt: que
et preceptū et mādatū dicit̄: extendēdo preceptū ad ꝓhibi
tionem. Et hec ſic deſcribi pōt: vide hic Gerſ. lec. ij. de vita
B ſpūali aīe: et in de pote. eccle. cōſi. vlti. ¶ Lex obligatoria
eſt ſignū verū creature rationali notificatiuū recte rōnis di
ctantis ligari eā ad aliquid agendū vel nō agendū. ¶ Di/
citur ſignū notificatiuū: qr nulla lex obligat liberū arbitri/
um ſi notificata nō fuerit: alioquin naturaliter fatui ⁊ inſen
ſati: immo et bruta dicerentur obligari: et legē obligatoriā
habere: cuius tranſgreſſio eſſet imputabilis ad penā: ⁊ ob
ſeruatio ad premiū: quod nullus dicit. ¶ Sed forte obijce
res de paruulis: quos obligauit de⁹ ad baptiſmi ſuſceptio/
nē taliter: ꝙ ſine eo ſi in vtero materno moriātur dānabun/
tur: et tamē cōſtat eos tunc ignorare: immo nec ſcire poſſe.
Reſpondetur ꝙ ibi nec lex eſt: nec preceptum: cuius tranſ
greſſio imputetur ad nouā culpā actualē: ſed eſt ibi quod/
dam ſtatutū diuinū: quo non obſeruato/ nō redditur here/
ditas amiſſa in adā primo parente. Unde abſq libera com
miſſione vel omiſſione: ad cuius oppoſitū rationalis crea/
tura obligata fuerat: peccatū eſſe nō poteſt. ¶ Sed adhuc
quis obijceret: nā lege humana quandoq obligant̄ igno/
rantes ea que iuris ſunt. Reſpōdetur ꝙ nullus qui poteſt
ignorantiā inuincibilem ſufficiēter allegare: pōt tranſgreſ/
ſor legis appellari: nec quoad deū: neq quoad hoīes. Ple
runq tamē preſumitur apud homines aliquis eſſe ſciēs: qr
nō poteſt iuridice per teſtes iuſtā ignorātie ſue cauſam aſſi
gnare: propter quod dānatur qñq apud hoīes ille qui ve/
re eſt innocens apud deū. Eſt aūt ſignū rationis notificati
uū triplex: ſcilꝫ mentale/ vocale ⁊ ſcriptū. Sic et lex triplex
eſt: ſcz lex indita ſiue per inſpirationē/ ſiue per naturalē di/
ctaminis euidentiā/ ſiue per doctrinam: lex prolata: lex ſcri
pta. ſiue qd̄ idē eſt: lex mētalis: vocalis: et litteralis. ¶ Di/
citur notanter in deſcriptione legis preceptiue verū: qm̄ ſi
gna falſa: etſi ligare qñq dicātur de per accidēs (quō ligat
conſciētia erronea) nihilominus de ꝑ ſe et ꝓprie legis obli
gatorie vim nō habēt. ¶ Dicitur recte rationis: qr ſignum
rationis erronee: vt dictū eſt: proprie nō eſt obligatorium:
etiā ſi ſignū eſſet verū. Gratia exempli: vt ſignū ſiue ꝓpoſi
tio explicās preceptum aliquod emanaſſe a ſuperiori iniu/
ſtum: q̄ꝫuis ſignū ſit verū: tamen nō eſt obligatoriū: qr non
eſt ſignū recte rationis. Mādatum em̄ iniuſtū nō emanat
a recta ratione. ¶ Dicitur dictātis ſeu volētis ligari creatu
ram rationalē ⁊c̄. ad excludendū legem cōſultoriā aut per/
miſſiuā. Etiā ad innuendum ꝙ recta ratio precipiētis vna
cū volūtate eſt ratio obligationis inferioris. i. quo inferior
obligatur. Nam quantūcūq notificetur volūtas ſuperio/
ris: niſi per illā velit ligari inferiorem: non cōſurgit obliga/
tio. Unde nec tenemur in omnibus nos conformare diui/
ne voluntati: niſi dum deus vult nos illi conformari. Hoc
eſt: nō tenemur velle quicquid deus vult etiā cognitum vt
tale: ſed tenemur velle quicquid deus vult nos velle. Diui
ne tamen volūtati cognite tenemur non remurmurare. de
quo latius in. ſ. diſtin. vlt. ¶ Lex hec preceptiua in genere
deſcripta multipliciter pōt diuidi: ſed quātū hic ſufficit: po
nitur diuiſio trimēbris. Eſt em̄ lex diuina: naturalis: et hu/
mana ſiue poſitiua. ¶ Lex diuina eſt ſignū verum creatu/ E
re rationali reuelatū: notificatiuū recte rōnis diuine volen
tis teneri illā ſeu ligari ad aliquid agendū: vel nō agendū:
pro cōſecutione felicitatis eterne. ¶ Dicit̄ reuelatū: ad ex/
cludendā legē naturalē et humanā: que nō habētur per re/
uelationē immediate a deo: ſed aliter vt dicetur. ¶ Dicit̄
pro cōſecutione felicitatis eterne: ad excludendū leges po
liticas etiā a deo reuelatas vt ſunt leges veteris teſtamēti
que dicūtur iudiciales. Unde non ideo preciſe dicit̄ lex ali
qua diuina ſeu de iure diuino appropriate qr reuelata. Tra
didit em̄ deus plures leges patrib⁹ veteris teſtamēti ꝓ re
gimine politico et ciuili: vtputa iudiciales que non imme/
diata et directa intētione ordinant ad finē vltimū et ſuper/
naturalē. Et ideo nō ſunt proprie diuine. ¶ Pro cuius elu
cidatione notandū: ꝙ homo qui ſubſiſtit ex duplici ſubſtā
tia: ſcz ſpūali et eterna atq corporali mortali/ duplicem ha
bet finē. Unū ſupernaturalē: alium naturalē qui humanus
dici pōt ſeu politicus vel ciuilis. Nūc pro cōſecutione primi
finis date ſunt leges proportionate ad illū finē. Et ille ap/
propriate dicūtur leges diuine: theologice: ſiue de iure di/
uino. Queādmodū non oēs virtutes: ſed eas dūtaxat que
immediate ad deum ordināt theologicas et diuinas nomi
namus: fidē/ ſpē ſcz et charitatē. Ad cōſequendū aūt alium
finē humanū: ciuilē ſeu politicū: leges alie late ſunt. Quan
doq a deo reuelate vt iudicialia veteris teſtamēti. Quan/
doq ⁊ plurimū per humanā inueſtigationē impoſite. Ille
em̄ q̄ꝫuis ordinētur finaliter ad finē beatitudinis eterne: ſi
cut ea que corporis ſunt: et corpus ipm ꝓpter animā factū:

eas tñ nō dicimus diuinas: alioquin leges ⁊ regule medi/
cinales ſi a deo reuelarētur: leges diuine dicerentur. Poſ/
ſunt aūt in lege pure diuina aſſignari quattuoꝛ gradus. In
pꝛimo ponūtur leges immediate reuelate a deo ꝓ tota cō/
munitate hominū aut pꝛincipalioꝛi parte: ſcripte in biblia:
et pꝛeſertim in euāgelijs latis a chꝛiſto ad cōſecutionē bea/
titudinis. In ſcdo gradu ponūtur leges diuine que ex pꝛe/
cedētibus ſolis deducūtur in cōſequētia euidēti. In tertio
gradu ponūtur leges diuine ex pꝛedictis deducte: ꝑ ſucceſ/
ſiuā relationē apoſtoloꝝ ⁊ alioꝝ equiualētē ſcripture cano
nice: ſicut determinatiōes eccleſie que ſpūſancto credit re
gi. In quarto gradu ſunt leges ſpecialiter inſpirate ⁊ reue
late quibuſdā ſingularibus perſonis ꝓ ſe aut ꝓ paucis ad
D hoc electis. ¶ Lex naturalis obligatoꝛia eſt ſignū natura
liter habitū: notificatiuū recte rationis diuine volētis crea
turā rationalē ligari ad aliquid agēdū: vel nō agēdum pꝛo
conſecutione finis ſui naturalis qui eſt felicitas humana ſi
ue monaſtica/ſiue economica/ſiue politica. Dicitur autē ſi/
gnū pure naturaliter habitū illud qđ inditū eſt cuilibet ho
mini nō impedito in vſu debito rōnis. Impeditur aūt per
coꝛpus: per erroꝛes: ꝑ vitia multa. Ex hac deſcriptione col/
ligitur duplex differētia iuris naturalis a iure diuino: ſcȝ ex
modo acquiſitionis: ⁊ ex parte finis. Lex em̄ diuina acqui
ritur ꝑ reuelationē. Lex naturalis ex naturali lumine intel
lectus. Quāuis quicquid naturali lumine intellect⁹ acqui
ritur: idipſum deus pōt immediate reuelare. ſicut patet in
datione pꝛeceptoꝝ de quibus queſtio in vtraqȝ lege veteri
et noua. Sic ex parte finis. Lex diuina de pꝛopinquo oꝛdi/
nat de per ſe ad felicitatē eternā. Naturalis vero ad felicita
tem humanā huius vite. In reliquis particulis conueniūt
E lex naturalis ⁊ diuina. ¶ Lex humana que et poſitiua pꝛe
ceptiua: eſt ſignū verū humana traditione ⁊ autoꝛitate im
mediate cōſtitutū/notificatiuū recte rōnis volētis rationa
lē creaturā ad aliquid agendū vel nō agendū ꝓpter finem
aliquē rationi cōſonum eternū vel tempoꝛalē obligare. Et
ſm hos duplices fines/diſtinguit ius humanū ſiue lex hu
mana in legē canonicā et ciuilē: q̄ dūtaxat diſtinguit ex par
te finis. Nā finis legis canonice eſt ꝯſecutio felicitatis eter
ne: in quo concoꝛdat cū diuina. Finis legis ciuilis eſt felici
tas humana monaſtica/politica vel economica: in quo cō
uenit cū lege naturali. Ex illis ſequitur ꝙ illa diſtinctio le/
gis nō eſt per oppoſita. Nā nihil pꝛohibet eandē legem in
ſpē eſſe diuinā et naturalē: immo ⁊ humanā. Poteſt em̄ lex
aliqua naturaliter cognoſcibilis oꝛdinās ad beatitudinem
eternā a deo reuelari: et etiā humana cōſtitutione ſtatui: et
talis erit diuina/naturalis ⁊ humana: q̄uis alia et alia ra/
tione: niſi deſcriptiones pꝛedicte darētur cū excluſiōe. Hec
latius in Gerſone reperies lec. ij. de vita ſpūali aīe: et in de
Nota. 2. pote. eccle. cōſide. vlti. ¶ Scdo notandū: ꝙ dupliciter ali/
F quid eſt habitū ſeu notū naturaliter. Et ſm hoc dupliciter
aliquid dicit eſſe de lege nature. Pꝛimo naturaliter dicun/
tur nota/ que ſunt pꝛincipia pꝛactica nota ex terminis: aut
cōcluſiones ſequētes ex eis: ⁊ hec ſtrictiſſime dicuntur eſſe
de lege nature. Alio modo dicūtur quedā naturaliter nota
et de lege nature: q: licet nō ſint neceſſaria: nec ex terminis
euidētia: nec ex talibus ſequunt in conſequētia ſimpliciter
neceſſaria: ſunt tñ multū cōſona iſtis. Hec diſtinctio poteſt
declarari in exēplo: nam ſuppoſito illo pꝛincipio: Pacifice
viuendū eſt in cōmunitate. non neceſſario ex hoc ſequit: ꝙ
q̄libet debet habere diſtinctas poſſeſſiones. Poſſet em̄ ſta
re pax inter conuiuentes: etiā ſi illis oīa ſunt cōmunia: etiā
ſuppoſita infirmitate eoꝝ qui conuiuūt: et tñ poſſeſſiones
eſſe diſtinctas ꝓ ꝑſonis infirmis. valde cōſonat pacifice cō
uerſationi. Infirmi em̄ magis curāt bona ſibi pꝛopꝛia q̄ cō
munia: et magis vellent cōmunia eis appꝛopꝛiari q̄ cōmu
nitati ⁊ cuſtodib⁹ bone cōmunitatis: et ita ſuſcitatur lis et
Nota. 3. cōtentio. ¶ Tertio notandū: ꝙ diſpenſare in materia pꝛo/
G poſita pꝛeceptoꝝ: non eſt facere ꝙ ſtante pꝛecepto liceat fa
cere contrariū ſeu contra pꝛeceptū. Sed diſpēſare eſt pꝛece
ptum reuocare vel declarare qualiter debet intelligi. Un/
de duplex eſt diſpenſatio/ſcȝ iuris reuocatio: et iuris decla
ratio. Exēplum pꝛimi eſt: cū chꝛiſtus mutauit legē veterem
qn̄ dedit nouā: et hoc quantū ad cerimonialia. Non quidē
faciens ꝙ ſtāte pꝛecepto de cerimonialibus non eſſent illa
ſeruāda: ſed faciens ꝙ actu illo manēte eodē/nō tenebatur
quis ad illū ſicut pꝛius. Sic etiā diſpenſat quicunqȝ legiſla
toꝛ ſimpliciter quādo reuocat pꝛeceptum iuris poſitiui ab
eo actu. Exemplū ſecūdi. vt cū declaratur legiſlatoꝛem nō
intendiſſe ꝙ in tali cauſa particulari legē ſuam voluerit ali
quē obligare. Leges em̄ humane que generaliter ferūtur:
poſſunt et debēt exceptionē excipere: dum ratio legis defi
cit: qn̄ videlȝ ſi legiſlatoꝛ adeſſet: vel alius pꝛudēs interro/
gatus: exciperet a generali cōſtitutione caſum particularē.
Declaratio ergo ꝙ in tali caſu particulari qui ſub generali
bus verbis legis cōpꝛehenditur: lex nō obligat eo ꝙ ratio
legis deficit: vocatur diſpēſatio ſecūdi generis. Eſt em̄ ſic
accepta diſpenſatio/cōmēſuratio ſeu diſtributio boni com
munis: quale eſt lex ad ſingulos ſm legis intētionē: pꝛout
circūſtantiarū varietas occurrerit. Et hec diſpenſatio ſi nō
fideliter pꝛudenterqȝ fiat: Bonauē. eam non diſpēſationē:
ſed diſſipationē putat. Intellige quoad deū et cōſciētiam/
ſi hoc conſtiterit: aut conſtare debuerit. ¶ Quarto notan/ Not. 4.
dum: ꝙ legū veteris teſtamenti quedā dicūtur iudiciales: H
quedam cerimoniales: quedā moꝛales. Moꝛales fuerunt
pꝛecepta de actibus virtutum: de quoꝝ numero eſt decalo
gus. Cerimonialia fuerūt pꝛecepta de actibus exterioꝛib⁹
diuini cultus: quibus ſcȝ homo diuinā ſeruitutē pꝛofitetur
vt ſacrificia/veſtes ſacerdotales/tēpli introitus: que dicū/
tur cerimonie: vt recitat ſanctus Tho. ſ. ij. q. xcix. ar. iij. qua
ſi munera cereris: que dicebatur dea frugū: eo ꝙ pꝛimo ex
frugibus oblationes deo offerebantur. Siue vt Ualerius
maximus refert: nomē cerimonie/ introductū eſt ad ſigni/
ficandum cultū diuinum apud latinos a quodam oppido
iuxta Romā quod cere vocabat: eo ꝙ Roma capta a gal/
lis: illic ſacra romanoꝝ oblata ſunt ⁊ reuerēdiſſime habita:
Inde pꝛecepta legis que ad exterioꝛē dei cultū pertinēt: ce/
rimonialia dicuntur. Et dicitur ad exterioꝛē cultū: q: actus
interioꝛis cultus dei ſunt actus virtutū moꝛaliū: ſcilȝ fidei/
charitatis et ſpei. Iudicialia ſunt de actib⁹ particularib⁹ iu
ſticie obſeruande inter homines: vt eſt iſtud: Oculum pꝛo
oculo: dentem pꝛo dente. Hec triplicia pꝛecepta tanguntur
Deut. vj. vbi dicitur. Hec ſunt pꝛecepta cerimonie atqȝ iu/
dicia. Pꝛecepta antonomatice dicuntur moꝛalia. Cerimo/
nie et iudicia pꝛecepta de exterioꝛis cultus diuini actibus:
et de iuſticialibus retributionibus. ¶ Quinto notādū cir Nota. 5.
ca numerū et oꝛdinem pꝛeceptoꝝ: licet varij varie hūc aſſi/ I
gnent: tamē pꝛoſequēdo quod planius eſt atqȝ facilius: di
cendum pꝛimo: ꝙ numerus ille denarius pꝛeceptoꝝ plane
in lege notatur. cū dicitur Deut. x. Scripſitqȝ in tabulis id
quod pꝛius ſcripſerat verba decem: que locutus eſt dñs ad
vos in monte de medio ignis/qn̄ populus cōgregatus eſt
et dedit eas mihi. Loquit moyſes de pꝛeceptis decalogi ꝑ
decem verba: decē innuens pꝛecepta que ex oꝛdine ſcribun
tur Exo. xx. De oꝛdine vero pꝛeceptoꝝ et eoꝝ neceſſitate di
cit beatus Tho. ij. ij. q. c. ar. v. ſicut pꝛecepta legis humane
oꝛdināt hominē ad cōmunitatē quandā obſeruandam: ita
pꝛecepta legis diuine oꝛdināt hominē ad cōmunitatem ſi/
ue rēpublicā ſub deo. Ad hoc aūt ꝙ homo bene conuerſet
in cōmunitate humana/duo requiruntur: ſcȝ vt ſe bene ha
beat ad eū qui pꝛeeſt cōmunitati. Secūdum vt bene ſe ha/
beat ad alios conſocios cōmunitatis. Ita etiam de cōmu/
nitate fideliū ſub deo neceſſe eſt: vt fideles bene ſe habeāt
ad deum qui tanq̄ rex/dñs ⁊ pꝛinceps pꝛeeſt illi cōmunita
ti: immo toti creaturarū vniuerſitati. Similiter neceſſe eſt
vt bene ſe habeant ad pꝛoximos tanq̄ cōtribulos eiuſdem
communitatis et cōſubditos vnius pꝛincipis. Et quātum
ad vtrunqȝ congruū eſt hominē legibus et pꝛeceptis oꝛdi/
nari: nedum tabulis coꝛdibus impꝛeſſis: ſed etiā verbo et
ſcriptis pꝛomulgatis. maxime poſt lapſum: quia adeo vul/
nerata ſunt hominis naturalia: et damnate concupiſcentia

obfuſcata: vt in concluſionibus legis naturalis ſepe erret:
et iudicet iuſta que ſunt iniqua: et iniqua que ſunt iuſta: li-
cet in preceptis charitatis oia includūtur ſufficienter: qui-
bus homo bene ſe habet ad deum et proximū. Quia tamē
in particularibus multe varietates et circunſtantie occur-
runt in quibus tardiores ingenio errare contingit: ideo cō
gruum fuit hec duo precepta clarius explicare quātum cō-
munitas capere ſufficit: ſubtiliora que difficultatē habent/
prudētioribus committēdo: ad quos in ſingulis recurſum
habere ſimplices potuiſſent. Ideoqꝫ decalogum dn̄s ſcri-
pſit: quo dicta duo precepta particularius explicauit. Un-
de tota lex nihil aliud eſt ꝗ̄ horū duoꝝ preceptorū explica-
tio. Nam in eis pēdet lex et prophete. Matth. xxij. et finis
omnis precepti eſt charitas. j. Timo. j. Hoꝝ ergo decē/ tria
explicant preceptū de dilectione dei: reliqua ſeptē dilectio-
nem proximi. Propter qd ſm beatum Augu. Iſidorum et
Z magiſtrū/ prima tria ſcripta fuere in prima tabula: reliqua
ſeptē in ſecūda. ¶ Quorum diſtinctio ⁊ ordo ſic accipi po
teſt. Porro ſunt tria prima que ordināt hominē ad deū: ſm
tria que ſubditus dn̄o ſuo debet: hec ſunt fidelitas/ reuerē
tia/ famulatus. Fidelitas ad deum in eo conſiſtit: vt princi
patus ad alium non deferatur: ⁊ de hoc datur primum pre
ceptū de non habendo deos alienos. Reuerentia requirit:
vt nihil iniurioſum in eum cōmittatur: ⁊ quantum ad hoc
datur ſecūdum preceptum de nō ſumēdo nomen dn̄i in va
num. Famulatus autem debetur dn̄o ſuo in compenſatio-
ne beneficioꝝ que ab ipſo percipiunt ſubditi. Et quantum
ad hoc datur tertiū preceptū de ſabbati ſanctificatione: in
memoriā creationis rerum/ reparationis hominū/ et cete-
roꝝ dei beneficioꝝ preteritoꝝ/ preſentiū et futuroꝝ. ¶ Uel
vt beatus Augu. dicit. Primo precepto precipitur revereri
primi principij vnitatem. ſecundo eius veritatē. tertio eius
bonitatē qua ſanctificamur et in qua quieſcim⁹ quaſi in fi-
ne. Et ſm hec ad primum preceptū reducuntur omnia que
prohibent ea que ſeruiunt idolatrie: vt ſunt filioꝝ ſeu filia-
rum per ignē luſtratio: arioloꝝ/ augurioꝝ ſciſcitatio: ſom-
nioꝝ/ temporꝝ/ ſignoꝝ obſeruatio: maleficoꝝ/ demonū/ in-
cantationum conſultatio: phitonum diuinoꝝ et mortuoꝝ
interrogatio. Ad ſcd̄m reducuntur blaſphemie et falſe do-
ctrine/ peierationes doloſe et fidei fractiones. Ad tertium:
omnia precepta cerimonialia: et quicquid ad exteriorē per
tinet cultum dei: omniūqꝫ ſeruilium operū prohibitiones
et maxime peccatoꝝ: que mentis quietem impediunt a va
cando deo. ¶ Precepta ſeptē ſequentia ſecunde tabule or
dinant hominē ad proximum. Sūt autē quidam proximi a
quibus ſpecialia beneficia recepimus: quibus ſpecialiter
ad gratitudinem ac recōpēſationē obligamur: inter quos
precipui ſunt parētes. Et quātum ad hoc datur preceptum
quartū de honore parentum. Sub parentibus vero intelli
guntur reductiue omnes benefactores/ corporales et ſpiri
tuales. Generaliter aūt ad oēs proximos homo ſe habere
debet vt nulli noceat neqꝫ opere: neqꝫ ore: neqꝫ corde. Con
tingit aūt opere tripliciter nocere proximo: ſcʒ vel in perſo
na propria ipſum occidendo: aut mēbris truncando/ aut le
dendo: contra quod datur quintū preceptum: nō occides.
Uel in perſona coniuncta: preſertim quantū ad prolis pro
creationem: et quantum ad hoc datur ſextum preceptū: nō
mechaberis. Nam turpitudo commiſſa cū proximi vxore/
filia vel ſorore/ redundat in iniuriam mariti patris vel fra-
tris. Uel in bonis fortune in rebus exterioribus poſſeſſis:
de quo datur preceptū ſeptimū. Non furtū facies: quo pro
hibetur omnis iniuſta contrectatio/ vſurpatio/ occupatio/
aut detentio rei aliene. Nocumentū deniqꝫ quod ore proxi
mo inferri poteſt per detractionem aut falſum teſtimoniū:
prohibetur octauo precepto. Non loquaris contra ꝓximū
tuum falſum teſtimonium. Nocumētum cordis fit per illi-
citam concupiſcentiam que ſm beatū Iob. in prima ſua ca
nonica. c. ij. duplex eſt: ſcʒ concupiſcentia carnis que prohi
betur nono precepto: Nō concupiſces vxorem proximi tui:
et concupiſcētia oculoꝝ que decimo ⁊ vltimo precepto pro
hibetur. Non cōcupiſces rem alienā: nō domum: nō ſeruū:
nō ancillam ⁊c̄. Ex hac plana preceptoꝝ diſtinctione que ⁊
memorie ſeruit et intellectui ſimpliciū: patet pulcher ordo
eorūdem: nam priora ſunt que ad deū ordinant: poſteriora
que ordinant ad proximū. Et eoꝝ que ad deū ordinant: pa
tet ordo ex dictis: qui attenditur penes magis ⁊ minus de
bita deo et eoꝝ oppoſita ſm ꝙ ſunt magis vel minus inde
bita. ¶ In ſeptem ſecūde tabule patet ordo: nam primum
hoꝝ eſt affirmatiuū de benefaciendo ſpecialibus ꝓximis:
Reliqua ſex ſunt negatiua prohibētia nocumēta generali-
ter omnibus proximis inferēda ſm magis et minus: ita ꝙ
maiora nocumenta prohibētur prioribus: minora precepta
poſterioribus: ſiquidem oībus obligamur ne noceamus.
Et quia maius eſt nocumentum operis proximo ꝗ̄ oris: ⁊
maius oris ꝗ̄ cordis: et inter ea que opere inferunt: maius
eſt qd infertur in re magis dilecta: hoc eſt in propria perſo-
na. Nā ordinata dilectione quilibet magis diligit ſe ꝗ̄ pro-
ximū: ⁊ proximū coniūctum magis ꝗ̄ res exteriores. Ideo
inter vltima ſex precepta primo prohibetur maius nocumē
tum proximi/ ſcʒ operis in perſona ꝓximi propria. Sequē-
ti prohibetur nocumentū operis proximi in perſona cōiun
cta: et ſic conſequēter ſm ordinem maloꝝ proximo inferibi
lium. Hec de articulo primo. ¶ Quātum ad articulū ſcd̄m Artic. 2.
eſt cōcluſio prima ſm mentē Sco. Nō omnia decalogi pre- Cōcl. 1.
cepta/ ſunt de lege nature ſtricte accepta. Probatur: q: non L
omnia illa precepta ſunt principia practica ex terminis eui-
dentia: aut cōcluſiones ex illis in conſequētia neceſſaria il-
late: ergo non ſunt de lege nature ſtricte. Conſequentia no
ta per quid nois legis naturalis ſtricte accepte. Antecedēs
patet ex ſequētibus duabus cōcluſionibus. ¶ Scd̄a cōclu Cōcl. 2.
ſio. Duo precepta negatiua prime tabule ſunt de lege natu
re/ accipiendo legē nature ꝓprie. Probatur cōcluſio de his
duob⁹ quatenus ſunt negatiua. primo modo non habebis
deos alienos: et ſcd̄o modo: non aſſumes nomen dei tui in
vanū: hoc eſt: nō facies deo irreuerētiā. Nam illa ſunt prin-
cipia practica ex terminis euidētia: aut cōcluſiōes ex eis ne
ceſſario cōſequētes: ergo. Cōſequētia nota. Ans̄ ꝓbat. Nā
ſuppoſito ꝙ ſit naturaliter notū/ vnū tm̄ eſſe deū: vt ꝓbat
phs. xij. Metaphyſ. ſequitur formaliter alienū nō eſſe ha-
bendū. ſequitur em̄ formaliter. Nihil quod nō eſt deus pro
deo eſt colendum ſeu habendū: alienus deus nō eſt deus:
igitur alienus deus pro deo nō eſt habēdus. Premiſſe ſunt
naturaliter immo ex terminis note et ſunt practice: ergo et
concluſio nota et neceſſaria: et per cōſequens de lege natu-
re. Sic ⁊ ſcd̄m preceptū ſequitur ex principijs per ſe notis.
ſic arguendo. Summe reuerēdo nō eſt irreuerentia facien-
da: deus eſt ſumme reuerēdus/ quia ſumme bonus: ideo ei
nō eſt irreuerentia faciēda. ¶ Tertia concluſio. Secunde Cōcl. 3.
tabule precepta tā affirmatiua ꝗ̄ negatiua ſunt de lege na- M
ture/ non ſtricte ſed large accepta. Qd nō ſtricte probatur:
quia eoꝝ que ibi precepta ſunt aut prohibita/ nō ſunt prin-
cipia practica ſimpliciter neceſſaria: nec cōcluſiones ſimpli
citer neceſſarie. Nō enim eſt neceſſaria bonitas in his que
ibi precipiūtur ad bonitatē finis vltimi: nec in his que pro
hibētur malicia neceſſario auertens a fine vltimo: quia ſi il
lud vnū nō eſſet preceptum: et hoc malū nō prohibitū: ſta-
ret cum illo acquiſitio finis vltimi: ergo nō ſunt de lege na
ture ſtricte. Tenet conſequētia: quia in his que lege nature
ſunt precepta vel ꝓhibita eſt bonitas neceſſario ad finē vl
timū conuertens: aut malicia neceſſario a fine vltimo auer
tens: alioquin principia practica illarum legum non eſſent
ex ſe ſimpliciter neceſſaria. Antecedēs patet: quia circūſcri
pta lege/ et parentum contemptor et proximi occiſor/ fur ⁊
mechus ⁊c̄. poſſunt ad finem vltimū conuerti. Ex eo enim
ꝙ deus nō eſt irreuerēdus: neqꝫ ꝙ falſus deus pro deo co-
lendus: nō ſequūtur oppoſita prohibitorū illis preceptis/
aut alijs priorib⁹ principijs: nec ea que ſunt precepta: vt ſa-
tis patet. Qd vero ſint de lege nature cōmuniter accipien-
do patet: quia multū conſona ſunt illi legi: licet nō ſequan-
tur ex p̄mis principijs practicis: que nota ſunt ex terminis

omni intellectui et neceſſaria. Primũ enim de honore parẽ
tum/multũ conſonat huic principio:benefactori ſunt bene
ficia rependenda. Cetera negatiua conſona ſunt huic:non
Cõcl. 4. eſt proximus iniuſte dam̃ificandus. ¶ Quarta cõcluſio.
Legis naturalis ſtricte p̄cepta nõ ſunt primo modo nec ſe/
cũdo diſpenſabilia. Patet:quia illa fundant̃ in primis prin
cipijs euidentibus et neceſſarijs:que quia neceſſaria muta
ri nõ poſſunt:quia euidentia ſunt declaratione nõ indigẽt:
ergo neutro modo ſunt diſpẽſabilia. Videtur tñ nõ impro/
babile: ꝙ lex naturalis quantũ ad remotiores cõcluſiones
recipiat diſpẽſationem ſecũdo modo:hoc eſt declarationẽ:
an talis caſus occurrens ſub tali precepto ſm intentionem
legiſlatoris contineatur: quia errores aliquando in formis
cõſequentiarũ cõtingũt: vt videatur ſequi cõcluſio ex prin/
cipijs per ſe notis : ex quibus tñ propter aliquẽ defectũ nõ
ſequitur. Sic q̃ꝫ in materia peccatur dũ falſum apparẽs
verũ/ſubſumitur:aut quod particulariter verũ eſt/vniuer
ſaliter accipitur: et horũ declaratio quedã diſpẽſationis ſpe
Cõcl. 5. N cies eſt. ¶ Quinta cõcluſio:ꝙuis legiſlator deus circa ob/
ſeruantiam preceptorũ ſecũde tabule ſimpliciter diſpenſare
poſſet per precepti relaxationem:nõ tamen ſic diſpenſat de
facto propter magnã eorũ cum lege nature proprie ꝓximaz
tionem. Primũ patet:quia vt dictũ eſt:cum nõ ſint de lege
nature ſtricte: nõ pñt deduci formaliter ex principijs neceſ/
ſarijs in cõſequẽtia formali et ſimpliciter neceſſaria: ergo il
la poſſe mutari a deo negandum nõ eſt: cum nullam impli
cet contradictionem. Unde negandũ nõ eſt/quin deus pre
cipere poſſet alicui occidere innocẽtem: cum plenũ habeat
dominiũ et poteſtatem occidẽdi et viuificandi. In quo ca/
ſu reuocaret preceptum de homicidio/quantum ad illũ cui
oppoſitũ eius preciperet . Sic em̃ legitur precepiſſe abrae
vt occideret yſaac filiũ ſuũ. Gen̄.xxij.ſic Oſee mandauit vt
acciperet fornicariã:et faceret filios fornicationis. Oſee.j.
Quãuis ſm docto.nõ precepit Oſee fornicari:ſed contra/
here matrimoniũ cum fornicatrice:poſt cõtractum tamẽ cõ
tinente:licet etiam ad litterã hec precipere potuiſſet: cũ nõ
ſit magis legi nature diſſonum fornicari ꝙ occidere inno/
cẽtem. ¶ Nõ ſi diceres:licet preceperit abrae ſacrificare fi/
lium ſuum ad probandũ eius obedientiã:non tamen reuo
cauit preceptũ: neqꝫ voluit vt occideret filium ſuũ ſicut pa
tet:quia volentẽ occidere prohibuit. ¶ Cõtra:aut abraam
credidit deum poſſe precipere filij immolationẽ:aut non.ſi
nõ:ergo volendo occidere filium:peccauit:quia contra le/
gem nature indiſpenſabilem facere voluit. Conſequẽs fal/
ſum: quia in hac volitione multũ a deo commendatus eſt.
Si credidit:aut errauit:aut nõ.ſi non:habetur propoſitum
ꝙ credendo deum reuocare potuiſſe preceptũ non errauit:
ergo verum fuit deum poſſe reuocare preceptum:quod eſt
contra propoſitum. Nec poteſt dici ꝙ errauerit tantus pa/
triarcha in eo in quo tantum meruit: ⁊ alloquio dñi inſtru
ctus fuit. ¶ Preterea ſentiunt doc.de Samſone/ꝙ inſtin/
ctu ſpiritusſancti/ac familiari eius conſilio ſeipſum cum al
lophilis interemit: ergo reuocatum eſt quantum ad eũ pre
ceptũ:non occides. ¶ Secunda pars concluſionis patet:
quia ceteris cerimonialibus ac iudicialibus ceſſantibꝰ: do
minus precepta decalogi in euangelio confirmauit. Et iſto
modo loquitur canon diſt.vj.§. his itaqꝫ.vbi dr̃. Moralia
mandata ad naturale ius pertinent: et ideo nullã mutabi/
litatem recepiſſe monſtrantur.⁊ ſequitur. Naturale ius ab
exordio rationalis creature incipiẽs manet immobile. Im
mobile de facto:licet non de poſſibili/accipiendo naturale
ius vt extẽdit ſe ad omnia moralia. ¶ Sexta ꝯcluſio. Om
Cõcl. 6. O nia cetera precepta ad decalogũ reducuntur/tam diuina ꝙ̃
humana:vel vt principia:vel vt concluſiones:vel vt eis ra
tionabiliter cõſona. Probatur:quia generaliora precepta/
vt ſunt illa duo de dilectione dei et ꝓximi: ſunt tanꝙ̃ radi/
ces ⁊ principia ad que ordinatur decalogus: quia prime ta
bule precepta ordinant ad dilectionem dei ex qua velut cõ
cluſiones ſequuntur. Et ſecunde tabule ad dilectionẽ pro/
ximi ordinant;et ex huius precepto tanꝙ̃ concluſiones de/
pendent. Cetera vero precepta quantuncunqꝫ multiplicia
ſunt (quia tamen rationabilia:alioquin non merentur dici
precepta) illis ſunt conſona ⁊ ex eiſdem principijs dilectio
nis deriuata.ſm illud apl̃i. Qui diligit proximum:legẽ im
pleuit. ad Roma.xiij.et illud ſaluatoris Mat.xxij. In his
duobus mãdatis vniuerſa lex pẽdet et prophete. ¶ Quã/ Artic. 3.
tum ad articulum tertium eſt primũ dubium. Utrum prece Dub. I.
pta decalogi obligent hominem ad opera formata. hoc eſt P.
Utrũ obligent vt eis obtemperetur ex charitate. Et argui
tur ꝙ ſic;quia precepta obligant vt eis obtemperet̃ ad mẽ
tem et intentionem precipientis:ſed intentio dei precipien
tis eſt vt per horũ obſeruantiam homo ordinetur ad finẽ vl
timũ ſuper omnia diligendũ.ſm illud: Finis precepti cha/
ritas:ac vt perueniat ad beatitudinẽ eternã:igitur ex chari
tate ſunt obſeruanda. Tenet conſequẽtia:quia niſi ex chari
tate ſeruentur: nõ poteſt per eorũ obſeruantiam quis ad re
gnũ peruenire:nec dñm ſuper omnia diligere. Minor pro
batur per illud Grego.xxvj.moral. Nõ debet quis cõſide/
rare verba:ſed voluntatem ⁊ intentionem:quia non debet
intentio verbis deſeruire:ſed verba intentioni. Sicut ⁊ de
us plus reſpicit intentionem ⁊ voluntatẽ ꝙ̃ actus vt habe
tur.xv.q.vj.ſi ſacerdotibus. Maior eſt manifeſta:quia ad
hoc data ſunt homini precepta: vt per ea ꝑueniat ad regnũ
vt habetur Eccli.xv. Adiecit mãdata et precepta ſua:ſi vo
lueris ea conſeruare:conſeruabunt te.ſequitur . Ante ho/
minem vita et mors:bonum et malum: quod placuerit da
bitur illi. ¶ In oppoſitum arguitur:quia ſic ſequitur ꝙ ſi
quis patrem honoraret ex ſola pietate naturali:eſſet prece/
pti tranſgreſſor: immo agens bene moraliter ipſo actu vir/
tutis peccaret mortaliter:ſuppoſito ꝙ non haberet charita
tem. ¶ Ad dubiũ hoc reſpondetur per hanc propoſitionẽ.
Decalogus non obligat hominẽ ad obſeruantiam eius in
charitate ſimpliciter:ſed bene ad obſeruantiam formatam
aſtringit cõditionaliter. Prima pars probatur:quia ſi obli
garet ad obſeruandum ea ex charitate: ergo quicunqꝫ non
habens charitatẽ:immo et habens charitatem: benefaciẽs
patri propter honeſtũ finem etiam quẽ dictat ratio: aut pa
ſcens pauperem fame moriturũ: aut qui non furaretur: nõ
mecharetur propter dictamẽ rationis recte finẽ honeſtum
preſtituentis:non tamen vltimum:eſſet tranſgreſſor et pec
caret mortaliter:quod eſt abſurdum: quia iſta precepta ma
gis eſſent homini in laqueum et in interitum/ꝙ̃ via ad re/
gnum. Et quia negatiua obligãt pro ſemper et ad ſemper;
ſequitur ꝙ non habens charitatẽ per ſingula momẽta pec
caret mortaliter:non occidendo/non furando/non mechã
do ⁊c̃.quia omni momento tenetur non furari:in quolibet
momento non habens charitatem/eſſet tranſgreſſor prece
pti. Secũda pars probatur:quia cum illa cõditione quam
exprimit ſaluator Mat.xix. Si vis ad vitam ingredi ſerua
mandata.hoc eſt:ſi quis voluerit ingredi ad vitam eternã:
neceſſe eſt vt ſeruet mãdata ex charitate:quia neceſſe eſt vt
ſeruet mãdata meritorie:et per ꝯñs ex charitate. Poſita er/
go illa conditione:ſi vult ingredi vitam neceſſe eſt vt man
data ex charitate ſeruet. Ita ꝙ ſi ſeruat et non ex charitate;
non quidem peccat:tamen per iſtam obſeruantiam nõ me/
retur ingreſſum regni. Unde ad precepta poteſt quis ſe ha
bere tripliciter:aut non obſeruando ſimpliciter: ſcilꝫ negli
gẽdo actum preceptũ pro tempore quo preceptus eſt quo/
ad affirmatiua: aut oppoſitum faciendo quãtum ad nega/
tiua. Secundo modo obſeruãdo quidem ad litteram:hoc
eſt actũ preceptum exercẽdo et prohibitũ omittendo:nõ ta
men ex charitate. Tertio modo: vtrunqꝫ implẽdo propter
deũ finaliter ex charitate. Primus tranſgreſſor eſt/⁊ peccat
mortaliter. Tertius meretur vitã eternam. Secũdus neqꝫ
meretur neqꝫ peccat: niſi forte in eo tẽpore in quo tenet̃ me
reri:vt in die dñico/quo tenetur actualiter elicere dilectio/
nem dei ſuper omnia: aut dũ tenetur ſe preparare ad ſacra/
menti ſuſceptionẽ. Hec eſt ſentẽtia ſancti Bonauẽ.diſt.pre
ſenti.q.ij.et aliorũ plurimorũ doctorũ. Per hoc ad rationem
in principio dubij adductam cũ arguitur, Tenetur ſeruare

preceꝑta ad mentem ⁊ intentionem precipientis: dicitur ꝙ
duplex eſt intentio precipientis. Una que intendit finē pro
pter quem preceptum dedit. Alia eſt intētio ſm quam ſub/
ditos obligare intendit. Nūc ergo tenetur ſubditus ſerua/
re preceptum ſuperioris ſm intentionem ſecundā: non ſm
primam. Exempli cauſa: aliquis princeps volens inuadere
aliquem: precipit ſubditis fideliter munire caſtrum: ſubdi/
ti munientes caſtrum fideliter ſatiſfaciunt intentioni prin/
cipis ſm quam voluit eos obligare: licet non propter finē
quem princeps intendit: etiam ſi eum noſſent. Et ſic in pro
poſito. Licet deus dādo precepta intendat vitam eternam
fideliter obſeruantibus tribuendam: non tamē intēdit ho/
mines ad illud intendēdum in obſeruatione precepti obli
gare: ita ꝙ niſi intenderent eūdem finem: damnationē me/
rerentur. Uoluit tamen ſi hunc finē non intenderent: nihil
per obſeruātiam mererentur. ¶ Per hec patet ſolutio au/
toritatum: ꝙ quantū ad precepta verba obligatoria debēt
Dub. 2. Q ſeruire illi intentioni/ſm quam vult obligari ⁊c. ¶ Secū/
do dubitat̄ de preceptis affirmatiuis prime tabule. Nā pri
mum preceptum prohibēdo idolatriam: etiam precipit la/
triam deo vero exhiberi: que conſiſtit in actibus fidei/ſpei/
et charitatis: vt dictum eſt ſupra diſt. ix. huius tertij. Tem/
pus vero huius cultus impendēdi deo exprimit tertiū pre/
ceptū. Sabbata ſanctifices: ⁊ de hoc nihil dictū eſt in ꝯclu/
ſionibus. Eſt ergo dubium: an precepta prime tabule ſint
de lege nature ſtricte: quantū ad id qđ affirmāt id eſt preci/
piunt. Respondet̄ ꝙ doc. ſubtilis quē in hac queſtione ſe/
quor: tria recolligēdo dicit. Primo negat precepta ſecūde
tabule eſſe de lege nature ſtricte. Secūdo concedit: ꝙ duo
precepta prime tabule quātum ad partem negatiuam ſunt
de iure naturali ſtricte. Tertio dubitauit de parte affirmati
ua eorundē et hincinde allegando in dubio reliquit. Quar
to de oībus conceſſit ꝙ ſunt de iure naturali large. Ubi au
tem tantus doctor dubitauit: nō eſt meum quicꝗ̄ determi/
nare: preſertim cum ad manum habere nō poſſim aliorum
ſcripta doctorum hanc materiam ventilātium: magis ergo
placet cōfitendo propriam ignorantiam ſilere/ꝗ̄ impuden
Dub. 3. R ter ꝓpria ingerere. ¶ Tertio dubitatur vtrum decalogus
pro omni ſtatu hominem ad ſui obſeruātiā obligauit. Re/
ſpondetur ꝙ illa decē precepta in omni ſtatu obſeruari de/
buerunt. In beatitudine quidem eſt ſumme horum obſer/
uatio et affirmatiuorū et negatiuorum: niſi forte illius ſolius.
Honora parentes: non quin tunc eſt voluntas honorandi:
ſed tunc non eſt neceſſitas impēdendi actum: ſaltem prout
ille extenditur ad ſuſtentationem neceſſariorum: quia nullus
ibi indigebit auxilio. In ſtatu etiā innocentie et in ſtatu na
ture lapſe/ante legem ſcriptam tenebantur oēs ad illa pre/
cepta: que erant ſcripta interius in corde cuiuſlibet: vel for
te per aliquā doctrinā exteriorem datā a deo deſcenderunt
a patribꝰ ad filios: licet tūc ſcripta non eſſent in libris. Nec
oportuit: quia poterant tūc faciliter memorari ac memoria
teneri. Fuit em̄ populus iſtius etatis longioris vite/⁊ me
lioris diſpoſitionis in naturalibus/ꝗ̄ populus tēporis po
ſterioris: quo tēpore infirmitas populi requirebat legē da/
Dub. 4. S ri et ſcribi. ¶ Quarto dubitatur vtrum dn̄s cū filijs iſrael
diſpēſauit ſuper precepto ſeptimo. Nō furtum facies: dum
precepit vt ſpoliarent egyptum. Respondetur ꝙ nō: quia
ſpoliando egyptios nō ſunt tranſgreſſi illud preceptum ſe/
ptimū: quia nō rapuerunt alienū: tum quia deus erat ſupe
rior et verus dn̄s omniū bonorum egypti et totius vniuerſi/
tatis: et ita potuit transferre dominiū in filios iſrael: etiā in
uitis dn̄is inferioribus. ſ. egyptijs: hoc etiam modo nō pec
cauit chriſtus/licentiās demones vt intrarēt in porcos: qui
ſtatim precipitati ſunt in mari. Mat. viij. Tū quia filij iſrael
ſeruiēdo egyptijs/tanta meruerūt recipere pro mercede: et
licet egyptij tanꝗ̄ iniuſti noluerunt ea reddere: tn̄ per iudi
cem ſuperiorem poterant compelli: et ita licite acceperūt:
ſi tamen aliqui iſraelitarum ſiniſtram habuiſſent intentio
nē a peccato nō excuſati fuiſſent. Et tātū de illa queſtione.
Diſtinctio. xxxviij.

PRecedēti diſtinctio/ne magiſter egit de octo primis preceptis ge
neraliter: conſequēter aliquas difficultates
tractat circa ſeptimū preceptū ſpecialiter. Et
qm̄ falſum teſtimoniū dupliciter phiberi pōt: qn̄qꝫ ſimpli/
ci mēdacio: qn̄qꝫ etiā addito periurio: Ideo primū agit de
mendacio diſt. preſenti. xxxviij. Scđo de periurio diſ. xxxix.
Sentētia vero huius diſt. in tribus concluſionibus abbre/
uiatur que ſequūtur. ¶ Prima. Tribus mendaciorum gene/
ribus officioſo/iocoſo/et pernicioſo/in octo ſpecies ſubdi/
uiſis exiſtētibus/prima duo imperfectis ſunt venialia: per
fectis vero omnia: ⁊ oībus pernicioſa ſunt mortalia. ¶ Se
cunda cōcluſio. Differunt mentiri ⁊ mendaciū dicere: quia
abſqꝫ falſitate primū: ſecūdū vero nequaꝗ̄ poteſt exiſtere.
¶ Tertia. Error a mendacio diſtinguit̄ qui aliqn̄ cū pecca
to: qn̄qꝫ ſine: immo cū errātis bono inuenit̄: vltimū vo eſt
in via pedū nō morum: dicit magr̄ ex Augu. in enche. c. xvj.

Queſtio vnica.

CIrca hāc diſtinctio/nem querit̄: vtrū mēdaciū in viris perfectis A
culpa ſit mortalis. ¶ Poſt notabilia termi/
norum declaratiua: ⁊ reſponſiuas cōcluſiones:
ſequent̄ ꝑ articulo tertio dubiorum ſolutiones. ¶ Quātum Artic. 1.
ad primū/notādum ſm beatū Bonauē. poſt Alexā. par. ij. Nota. 1.
q. xxxix. mēbro. j. ꝙ duplex pōt eſſe veritas ſermonis: et ſi/
militer duplex falſitas: ſm ꝙ ſermo poteſt referri ad rem ſi
gnificatā: vel ad intentionē proferentis. Nam referēdo ſeu
comparādo ad rem ſignificatā ſi fuerit adequatio rei ad ſi/
gnū: ita ꝙ res ita ſe habeāt quō ſe habere ſignificātur: dici/
tur ſermo verus. Si ſignificātur nō ſic ſe habere quō ſe ha/
bēt: aut aliter ſe habere ꝗ̄ ſe habeant dicit̄ ſermo falſus. Cō
parādo aūt ad intētionē ꝓferētis ſermo dicit̄ verax aut fal/
lax. Verax ſi hoc qđ verba foris ſonāt: etiam mēte credēdo
intendat. Si vero aliud credit ſermo dicitur fallax: etiam ſi
verus fuerit: vt ſi quis falſum putat quod verum eſt: ⁊ cre
dens falſum aſſerit ꝓ vero: fallax eſt illa aſſenſio: licet ſit ve
ra. Mendaciū ita vtrāqꝫ falſitatē dicit: ſcilꝫ inadequationē
ſermonis ad rem: et ad proferētis intentionē. Mentiri aūt
vnā tm̄ importat falſitatē. ſ. inadequationē ſermonis ad in/
tētionē mētis ſiue credulitatē mētis. ¶ Ex quo ſequitur ꝙ Corol. 1
ſtat aliquē verū dicendo mētiri: et dicēdo falſum nō menti/
ri: vt ſi dicat verū qđ credit falſum quoad primū: ⁊ aſſeren
do falſum qđ credit eſſe verū quoad ſcđm. Nā in primo ca/
ſu loquit̄ cōtra mentē: et ita mētitur: quia mētiri eſt cōtra mē/
tem ire: ſiue verū ſiue falſum aſſerēdo: nō aūt in ſecūdo ca/
ſu: et ideo in ſcđo nō mētitur. ¶ Scđo ſequit̄ ꝙ nō omnis Coro. 2.
mentiēs dicit mendaciū: patet in primo caſu dū aſſerit verū
credēs ipm eſſe falſum: et hec clare patēt in textu. ¶ Et ſm B
hec Augu. diffinit aliter mēdaciū/aliter mētiri in libro con
tra mendaciū: vt patet in textu: nā mēdaciū ſm eū/eſt falſa
ſignificatio vocis cū intentione fallendi. In qua diffinitio
ne ly vocis accipit̄ pro quolibet ſigno ſignificatiuo: ſiue ſit
vox vel ſcriptū vel res aliqua ad ſignificandū aſſumpta: ſi/
cut ſunt nutus ⁊ manualia indicia monachorum ⁊ geſtus cor
porum. Nā ſm ſanctū Tho. diſt. preſenti. q. j. et beatū Ambro.
nō ſolū in verbis falſis: ſed ⁊ in ſimulatis operibus eſt mē
daciū: ⁊ ideo mēdaciū eſt ſi quis geſtu corporis falſum ali/
quod deſignat cū intētione fallēdi: et ꝙ dr̄ cū intētione fal/
lēdi tantū valet. i. cū intētione falſum dicēdi. Nō em̄ in om/
ni mēdacio cōcurrit intētio fallēdi. i. decipiēdi auditorē. Nā
in mēdacio iocoſo nō ſemꝑ fallit̄ audiēs: quia (vt dicit ma/
giſter) mēdaciū qđ ioco ſit: nō fallit: ſcit em̄ cui dicit̄ cauſa
ioci dici: ſicut fabule de quibus ſciūt audientes ꝙ nō eſt ve
rū qđ dicit̄: nec narrat̄ tanꝗ̄ verū: neqꝫ audiēs decipit̄: nec
loquēs intēdit decipere: nec ſermo finis eſt de ſe deceptiuꝰ:
quia nō eſt talis ꝙ natū ſit ſibi credi ab auditoribus: ſꝫ magis
ꝙ ſciatur eſſe dictū ſine omni opinione faciēda alicui de ve
ritate: vt dicit Sco. diſt. preſenti; vn̄ pōt colligi hec deſcri/

ptio mēdacij. Eſt falſa ſignificatio vocis.i. eſt ſignū falſe re
preſentās cū intentione fallēdi.i. cū intētione falſum ſignū
exhibēdi. In forma/eſt ſignū falſe repreſentās exhibitū ab
eo qui credit ipm̄ falſe repreſentare. Per primū excluditur
ſignū verū/etiā quacūq̄ intētione dicatur. Per ſcđm exclu
ditur ſignū falſum creditū ab exhibente ipſum eſſe verum.
¶ Sed mentiri eſt loqui contra illud qđ animo ſentit:hoc
eſt/mētiri eſt exhibere ſignū ad ſignificādum aliquid cōtra
id qđ mēte creditur: vt qui dicit falſum/credēs ipm̄ eſſe ve
rū:aut dicēs verū/credens ipm̄ eſſe falſum. ¶ Corollariū.
Licet oīs dicens mēdaciū mētiatur:nō tñ ecōuerſo oīs qui
mētitur dicit mendaciū. Primū patet:q: qui dicit mēdaciū
dicit falſum cōtra mentem:ergo mētitur. Scđm patet:q: ſi
quis dicit verū cōtra mentē:quia putat ipm̄ eſſe falſum:mē
titur:et tñ non dicit mendaciū:quia nō dicit falſum. ¶ Se
cūdo ſequitur ꝙ aſſerens falſum credēs ipm̄ eſſe verū/non
mētitur. Patet:quia nō loquitur cōtra id qđ nō ſentit.i.cre
Nota.2. E dit. ¶ Scđo notandū ꝙ licet multa diſtinguātur mēdacij
genera:tñ nobis nūc ſufficit diſtinctio trimēbris:ſcʒ mēda-
ciū pernicioſum/officioſum ⁊ iocoſum. ¶ Mēdaciū per-
nicioſum/ eſt mēdaciū qđ nocet ex ſe ei cui dicit: aut illi de
quo dicit:ſiue noceat quoad aīam ⁊ mores:ſiue quoad cor
pus:ſiue q̄ad res exteriores cōiūctas vel poſſeſſas. ¶ Mē
daciū officioſum qđ alicui prodeſt et nulli nocet:vt ſi quis
neget ſcire aliquē inimicū eū occidere volenti. ¶ Menda
ciū iocoſum eſt qđ fit ad recreationē ſine deceptione eiꝰ cui
ꝓfertur:vel cū deceptione ſine nocumēto notabili: in quo
iocātur illi qui ſciūt alterū decipi: et finaliter pōt et ipſe io-
cari. Exēplū primi:vt cū fabule dicūtur vbi ex forma dicen
di audiens nō accipit vt vera/ſed vt fabuloſa: de quo.s̄.di
ctū eſt. Exemplū ſecundi:ſicut ſm̄ Augu.fuit mendaciū io
ſeph qui veraciter potuit decipere verbis iſtis. Explorato-
res eſtis ⁊c̄.et tñ ipſe qui ſciuit veritatē:iocari potuit de eo
rum deceptione ⁊ timore: et ſimiliter alij ſi ſciuiſſent verita
tē:ſic et ipſi poſtq̄ percepiſſent verba illa nō ſerioſe: ſed io-
Nota.3. D coſe dicta potuerūt de hoc iocari. ¶ Tertio notādū ꝙ ſm̄
Grego.in.ſ.diſt.xlij.q.ij.et Petrū.q.xij.arti.iij.et alios/hec
nomina et verba mendaciū/mētiri/decipere/ ſm̄ quālibet
triū acceptionū ſtatim poſitarū dupliciter adhuc accipiun
tur. Uno modo vt includāt deordinationē.i.vt nō ſolū im-
portāt actū mētiēdi:hoc eſt actū illū proferēdi falſum cū in
tētione decipiēdi vel proferēdi aliquid cōtra mētem:ſed cū
hoc cōnotāt inordinationē.i.ꝙ talis actus proferatur cum
circūſtantia mala:ſcʒ iniuſte/indebite/contra legē ſm̄ quā
acceptionē mox nominata cōuoluta ſunt malicia: ſicut phi
loſophus dicit de adulterio/furto ⁊c̄.et ita cōmuniter acci
piūtur hec nomina ⁊ verba a ſanctis ⁊ doctoribus:ſm̄ quē
modū impoſſibile eſt deū mētiri: vt dicit apl's ad Heb. vj.
aut etiā mendaciū precipere vel decipere:eo ꝙ impoſſibile
eſt deū aliquid facere inordinate vel male: quia eo ꝙ aliq̄d
vult aut facit/ordinate et bene facit: vt frequēter dictū eſt.
Alio modo accipiūtur vt nō connotant hm̄oi inordinatio-
nem ſeu circūſtantiā ex ſe malā:ſed dicūt actū illū cōtra mē-
tē prolatū/ſiue inordinate fiat ſiue nō inordinate. ꝙ eñ fie
ri poſſit nō inordinate/patebit in cōcluſione ſcđa. Secūdū
primā acceptionē in diffinitione mendacij et mentiri/opor
tet addere inordinate: vel ſaltē intelligere in eo qđ dicitur:
cū intētione fallendi ſeu cōtra mentē. Sed ſcđo modo acci
piēdo addi nō debet:nec in verbis predictis intelligi. Et p
hāc diſtinctionem que etiā eſt de mēte Sco.diſt.preſenti:et
vt patuit:dñi Petri de alia.q.xij.ar.iij.ac primi ſententiarū
Not. 4. E Grego.vbi.s̄.multa que videntur ꝯtraria ſoluunt. ¶ Quar
to notandum ꝙ licet ſm̄ ſanctū Bonauē.et Sco.doctores
cōmuniter ſequētes beatū Augu.lib. de mendacio/dicant
omne mēdacium eſſe peccatū:vt etiā patet in textu: in aſſi-
gnādo tñ rationē ſunt diuerſi. Quidā eñ dicūt ideo omne
mendaciū eſſe pctm̄:q: eſt cōtra veritatem ſummā: que nō
poteſt diſpenſare vt fiat contra ſe: ⁊ ita neceſſario auertit a
deo qui eſt veritas prima et ſumma. Sed hec ratio nō ſuffi
cit: q: nō omne mēdaciū eſt cōtra veritatē primā ⁊ increatā
immediate: ſed contra veritatem alicuius rei de qua loqui
tur mētiens. Sicut ergo malicia oppoſita alicui bono crea
to non neceſſario auertit a primo bono increato:ita nec fal
ſitas oppoſita veritati creature in pertinente ad veritatem
primam nō auertit neceſſario a prima veritate:poteſt enim
quis errare circa creaturam et non errare circa deum. Alij
vt Tho.ij.ij.q.c. ꝙ ideo mēdacium eſt peccatū:quia eſt ma
lum ex genere ſiue ex obiecto:quia tranſit ſuper materiam
diſconuenientem actui: nam materia conueniens actui lo-
quendi eſt verum vel creditum eſſe verum:ſed in mēdacio
eſt materia oppoſita:nunc aūt actus malus ex genere nūq̄
poteſt eſſe bonus:quia nulla circunſtantia adueniēs poteſt
tollere illā maliciam que habetur per ſe ex obiecto: q: om-
nis circunſtantia alia preſupponit obiectū. Contra hos ar
guit Sco. nō magis eſt materia indebita locutiōis falſum
creditum eſſe falſum/q̄ ſit illicita materia occiſionis/hō in
nocens ⁊ reipublice vtilis:ſed iſta materia ſtante poteſt fie
ri licitum occidere talem hominē innocētē:puta ſi deus re-
uocet preceptum:non occides:et non ſolum licitum/ſed et
meritorium: puta ſi deus precipiat/ſicut precepit abrae de
iſaac:ergo a ſimili poteſt fieri licitum aſſertiue proferre ora
tionem creditam eſſe falſam: ſi preceptum reuocetur de nō
mentiendo:quia nō magis ligat preceptū de non mentien-
do ſeu de non decipiendo proximū/q̄ preceptū de nō occi-
dēdo proximū: q: minus malū eſt proximo auferre opinio
nem verā: vel occaſionaliter generare opinionē falſam/q̄
ab eo auferre vitā corporalē. Item dicens hāc orationem/
ille currit: actus dicēdi tranſit ſuper eandē materiā/ſiue di
cens circa eā decipiatur ſiue nō. Deceptus autē ſi credit ve
rū quod dicit:qđ tñ eſt falſum:non peccat ſi nō decipitur:pu
ta credens eſſe falſum peccat:ergo malicia nō ineſt ei ex ob
iecto:quia obiecto exiſtente eodē/nūc peccat: nūc non pec
cat. Alij vt Bonauen.diſt.preſenti alias cauſas nitūtur aſſi
gnare que ſimiliter poſſunt impugnari. Unde et quidā di-
cunt:quia mentiri includit intentionē malā: quia intentio-
nem fallēdi etiā decipiendi proximū: et ideo non poteſt be
ne fieri:ſed nec illa ſtare poteſt:tum quia mendaciū ⁊ men
tiri nō includit neceſſario intentionē fallēdi.i.decipiēdi: vt
probatū eſt de mēdacio iocoſo:tum q: decipere proximum
nō eſt eſſentialiter malū: ſicut nec occidere proximū etiā in
nocentem:vt probatū eſt cōtra aliā opinionē. Et ideo illis
opinionibus omiſſis ponūtur cōcluſiones. ¶ Quantum Artic. 2.
ad articulum ſecundū eſt cōcluſio prima. Accipiēdo mēda Cōcl. 1. F
ciū primo modo/ nullū mendaciū fieri poteſt ſine peccato
in ſenſu cōpoſito: ſecus in ſenſu diuiſo: hoc eſt ꝙ nō poteſt
actus aliquis ſimul eſſe mendacium: ⁊ nō eſſe peccatū:ſed
eo ipſo ꝙ eſt mendaciū/eſt peccatū:poteſt tñ actus idē qui
nunc eſt mendacim:eſſe/et non eſſe peccatum:ſed tūc cum
non eſt peccatum:non eſt: neq̄ dicitur mēdacium. Prima
pars cōcluſionis probatur: quia mendacium primo modo
acceptum connotat inordinationem: ergo nulli actui cōue
nit niſi inordinato. Tenet conſequentia:quia deficiēte con
notato deficit ſuppoſitio. Antecedens manifeſtum. Et hoc
alij alijs verbis ſic exprimūt: nihil in ſua formali ratione in
cludens maliciam/inordinationem vel iniuſticiam: poteſt
fieri aut eſſe ſine peccato: ſed mendacium primo modo eſt
huiuſmodi:ergo. Que ratio niſi ad priorem intellectum re
torqueatur:fundatur in falſa imaginatione. Nā entitas rea
lis qualis eſt mēdacium:nō includit in ſua ratione aliquid
ſibi eſſentiale: cum ratio ſit in intellectu: et nihil in intelle-
ctu eſt de eſſentia alicuius extra intellectum. ¶ Preterea
maior eſſet falſa:quia cum medium reale multas habet ra-
tiones:tot ſcilicet quot conceptibus repreſentari pōt:quo-
rum aliqui includant maliciam:aliqui non: ⁊ tamen res ip
ſa que eſt mendacium eſſe poteſt ſine peccato:q̄uis aliqua
eius ratio formalis includit maliciam. ¶ Secunda pars
probatur : quia actus ille qui nunc eſt mendacium : poteſt
eſſe et non eſſe peccatum: vt patebit in concluſione ſequen
ti : et hanc concluſionem quoad primam partem intendit
beatus Auguſtinus ⁊ ceteri/dum negant mendacium eſſe

Cōcl.2. G poſſe ſine peccato. ¶ Secunda concluſio. De potētia dei
abſoluta cuiuſlibet generis mendaciū acceptū ſecūdo mo
do fieri poteſt ſine peccato. Probata cōcluſione de mēda/
cio ꝑnicioſo: ſatis ptꝫ de officioſo ⁊ iocoſo. ¶ Pro maiori
⁊ vlteriori declaratiōe cōcluſiōis/placuit hic inſerere aliam
omniū generꝫ mendacioꝫ diſtinctionē. Notādum eſt ergo
ꝙ octo ſunt genera mendacioꝫ q̄ plene habentur. xxij. q. ij.
Primū. vbi inquit canon. Primū eſt capitale mendacium
et longe fugiendum: qđ fit in doctrina religiōis: ad qđ mē
daciū nulla conditione quiuis debet adduci. Secundum:
vt ſi aliquē ledat iniuſte qđ tale ē: vt nulli proſit ⁊ obſit ali
cui. Tertium prodeſt alteri/ita vt obſit alteri: ꝗuis non ad
immundiciā obſit corporalē. Quartū: ſola mentiendi fal/
lendiꝗ libidine: qđ merꝫ mendaciū eſt. Quintū: qđ fit pla/
cendi cupiditate de ſuaui eloquio. His omnibus penitus
euitatis atqꝫ reiectis: ſequit̃ ſextū genus: qđ nulli obeſt et
ꝓdeſt alicui: velut ſi quiſpiā pecuniam alicuius iniuſte tol/
lendā ſciēs vbi ſit/neſcire ſe mentiat̃. Septimū genus mē
dacij/eſt qđ ⁊ nulli obeſt ⁊ prodeſt alicui: velut ſi nolēs ho
minem ad mortem queſitū prodere mētiatur. Octauū ge/
nus mendacij/eſt qđ ⁊ nulli obeſt: ⁊ ad hoc ꝓdeſt vt ab im
mundicia corporali aliquē tueat̃. Nō ē igitur mētiēdū i do/
ctrina pietatis: q̄a magnū ſcelus ⁊ primū genꝰ deteſtabilis
mēdacij. ⁊c̄. Breuior aūt ⁊ planior eſt diſtictio ꝙ mēdacio/
rū aliud eſt ꝑnicioſum: aliud iocoſum: ⁊ aliud officioſum:
q̄ diſtinctio patet. xxij. q. ij. Ne quis. Et hic ſupra eadē que
ſtione p̄ſenti diſ. art. j. notabi. ij. et vt redeā ad propoſitum.
Probatur itaqꝫ cōcluſio de mēdacio ꝑnicioſo qđ nocet pro
ximo: q꞉ ſm btm̄ Aug. aliq̄ merent̃ decipi ac deceptiōe pu/
niri: nam ⁊ apl's ad Roma. j. de gentilibus deū cognoſcen
tibus/⁊ non vt deū honorantibus dicit: Propter qđ ⁊ tra
didit illos deus in reprobum ſenſum: ergo iuſtū ē tales de
cipi. vltra: ergo iuſtū ē eos decipe: poteſt ergo aliquis eos
iuſte decipere. Itē deus poteſt alicui p̄cipere vt per menda
ciū aliū decipiat: ergo ſic per mendaciū decipiens non pec
cat. ꝯña nota. Añs ꝓbat̃: q꞉ nullā includit contradictionē:
ergo deꝰ pōt. ¶ Itē pōt deꝰ p̄cipere alicui vt innocētē occi
dat: vt patet de abraā: vt habitū ē p̄cedenti diſtinctione. er
go etiā poteſt p̄cipere alicui/vt aliū decipiat mentiēdo: q꞉
minus ē hoc contra rationē: q꞉ minꝰ cōtra bonū ꝓximi ꝙ
primū: vt dictū ē in quarto notabili. Itē vt ſtati argutū eſt:
oēm penam iuſtā poteſt aliquis iuſte īfligere: ſed deceptio
q̄nqꝫ eſt pena iuſta: ergo eā poteſt aliquis iuſte īfligere: ma
xime ſi hoc a deo ſibi p̄cipiat̃: ⁊ tunc decipiendo nō modo
non peccaret: ſad ceteris paribus mereret̃. ¶ Item deꝰ de
cipit per malos hoīes ⁊ angelos: vt dicit Aug. i lib. lxxxiij.
q. q. liij. multū late ⁊ pulchre: ergo hoc idem pōt ꝑ bonos.
¶ Item pōt tollere preceptum de mēdacio: ⁊ tunc menti/
ens nō peccat. Siquidē nemo peccat q̄ nō agit contra legē
Et de hoc etiā ſupra diſ. xij. latius diſputat. de hoc dñs Pe
trus de aliaco. q. xij. lib. primi ſententiarū arti. iij. poſt Gre
Cōcl.3. H go. diſt. xliij. q. ij. p̄mi ſcripti. ¶ Tertia cōcluſio: Stāte lege
omne mendaciū ꝑnicioſum ex deliberatione dictū eſt mor
tale peccatum. Probat̃: q꞉ ſimpliciter ꝓhibetur illo prece/
pto: Non dicas cōtra proximum falſum teſtimoniū. Non
enim precise ē teſtimoniū quod dat̃ vel prohibet̃ i iudicio:
ſed eciam eſt falſum teſtimonium/quando aliquis ex certa
deliberatione aſſerit qđ ignorat: vel cuiꝰ nouit oppoſitū:
non curando an in iudicio vel extra iudiciū id fiat: quicūqꝫ
em̄ cum intentione decipiendi eum cui loquit̃: vel de quo
loquitur dicit oppoſitum eius qđ ſcit verꝫ eſſe: ⁊ ſic loquē/
do nocet: dicit falſum teſtimoniū contra proximum. Utrū
autē indeliberati excuſet/tangetur ſequenti queſtione. Ad
idem ſunt plures autoritates vtriuſqꝫ teſtamenti: nam os
quod mētit̃ occidit animā. Sap. j. Et in Ps̄. Perdes oēs
qui loquunt̃ mendacium. ⁊ ſimilia multa que omnia intel
Cōcl. 4. I ligunt̃ de mendatio pernicioſo. ¶ Quarta cōcluſio: Mē
daciū officioſum ⁊ iocoſum/neqꝫ in ꝑfectis: neqꝫ i imper/
fectis ex natura actus eſt mortale: ſed tm̄ veniale peccatū.
Probatur concluſio primo quantum ad id ꝙ nō eſt mor/
tale peccatum: q꞉ neutrꝫ eſt ex ſe cōtra charitatem/neqꝫ dei
neqꝫ proximi: quia tunc non eſſet officioſum neqꝫ iocoſum:
ſed pernicioſum. Noceret em̄ dicenti ſi eſſet cōtra charitatē
dei: noceret etiam proximo/ſi eſſet contra charitatem ꝓxi/
mi: ⁊ ita eſſet pernicioſum. Qđ etiā non ſit mortale perfe/
ctis/ſiue ſint in ſtatu perfectionis acquirēde/ſicut religio/
ſi: ſiue perfectionis exercende/ſic̄ p̄lati eccleſie ⁊ predicato
res: patet/q꞉ nulla circunſtātia facit ꝙ peccatū quod i vno
ē veniale: in alio ſit mortale: niſi vna ꝑſona neceſſario obli/
get̃ ad illud ad quod alius nō obligat̃. Sed ꝑfectus ſiue
primo ſiue ſecundo mō non obligauit ſe ad veritatē ſeruā/
dam in verbis aliquo voto vel iuramento pluſꝙ quicūqꝫ
chriſtianus: ergo ex circunſtātia ꝑſone non ſpecialiter obli
gate/non transfert̃ peccatū veniale in mortale. Confirmat̃:
q꞉ ſi in perfectis eſſet mortale/maxime ꝓpter perfectionē
charitatis/qua ſic deo ſumme veritati adherent ꝙ nihil ve
ritatis expers admitterent. Sed hoc non: q꞉ quātūcūqꝫ in
tenſa ⁊ ꝑfecta ſit charitas in via: compatit̃ ſecū peccatum
veniale: ſic̄ dicit Iohā. de ſe ⁊ coapl'is charitate perfectis.
Si dixerimus: q꞉ peccatū nō habemus: ipſi nos ſeducimꝰ:
et veritas in nobis nō eſt. j. Iohā. j. Nō enim cōtrariat̃ ve/
niale charitati: ideo ſtat cum ea: nec propter veniale chari/
tas minuit̃: vt viſum ē in. j. diſ. xvij. ideo nō obſtante venia
li ꝑ charitatē ſic adheret ſūme veritati: vt nihil expers. j.
contrariū v̄itati ſumme q̄ deꝰ eſt admittat: admittit tm̄ aliqđ
opus indifferens ⁊ etiam veniale: ita ꝙ ꝑ illa charitas nō
īperficit̃. ¶ Dicit̃ aūt notanter ex natura actꝰ: q꞉ mendaci/
um officioſum ⁊ iocoſum poteſt ꝑfectis eſſe mortale per ac
cidens: ſicut quodlibet veniale poteſt fieri mortale: vt ſi ſie
ret ex contēptu vel ex tanta libidine ꝙ paratus eſſet ipſum
cōmittere etiā ſi eſſet contra p̄ceptū aut cōtra cōſciētiā etiā
erroneā: aut ſi ſcandalizaret ꝓximū: aut dānū ſeu nocumē/
tū inferret: in q̊ caſu iā non manet officioſum aut iocoſum:
ſꝫ erit ꝑnicioſum. Añ ſi ꝑ mendacium officioſum vel ioco
ſum/auferat̃ in doctrina/iudicio ⁊ ſimilibꝰ ad officiū ꝑfe/
ctorū ꝑtinentibꝰ autoritas ⁊ vtilitas doctrine quā predicat
et iudicij q̊ iudicat (iuxta illđ Aug. ad Hiero. Si ad ſcriptu
ras admiſſa fuerint mendacia quantūcūqꝫ iocoſa: nihil re
manebit in eis ſoliditatis) ſic eſſent mortalia: puta ſi prela
tus p̄dicans miſceat mēdaciū iocoſum: nihil remanet ſoli/
ditatis i doctrina illa. Pōt enim quilibet dubitare de quo
cūqꝫ dicto ab eo ſi ſit mendacium iocoſum: ſicut aliud i do
ctrina prolatū: Uel qua ratione non aſſentitur illi menda/
cio iocoſo: pari ratione nec alij dicto: et ita peribit autori/
tas doctorum in eccleſia in docendo: peribit etiam vtili/
tas populi audientis: ſimiliter in iudicio ſolenni. Uerum
eſt hoc niſi ex forma loquendi appareret manifeſte hoc di
ctum eſſe iocoſum: et eſſe ſeorſum dictum ab actu iudican/
di vel docendi. Dum enim aliquis ſedet ad iudicandum
vel docendū poteſt aliqua iocoſa miſcere ſine mortali pec/
cato: dummodo (vt dictum eſt) ex modo loquendi ſumū
tur non eſſe de iudicio aut doctrina. Sic propter ſcanda/
lum quo imperfecti poſſent magis ſcandalizari de menda
cio perſone in ſtatu perfectionis acquirende vel exercen/
de conſtitute: ꝙ alicuius perſone communis: poſſet men/
dacium officioſum vel iocoſum fieri mortale. Uniuerſali/
ter enim ſm legem euāgelicam ſcandala puſillorum ſunt
vitanda: ſm illud beati Matthei. xviij. capitulo. Ue ho/
mini illi per quem ſcandalum venit. Scandala autem pha
riſeorū non data: ſed accepta non ſunt vitanda. iuxta illud
Matthei. xv. dicentibus diſcipulis ad dominum: Scis q꞉
phariſei audito hoc verbo ſcandalizati ſunt. Reſpondit
chriſtus. Sinite illos: ceci ſunt et duces cecorum. Siue igi
tur in factis indifferentibus ex ſe qualia ſunt comedere car
nes: de quo dicit apoſtolus. j. Cor. viij. Si eſca ſcandalizat
fratrem meum: non manducabo carnes in eternum ne fra
trem ſcandalizem. Siue in factis que habent maliciam ve
nialem: cum nata ſint ſcandalzare occaſionaliter puſillos
preſentes vitandum ſemper eſt ſcandalum. Sed per hoc
non poſſumus iudicare factū ex natura facti in ſe: ⁊ iō licet

perfectus altero dictoꝝ modoꝝ ex profeſſione ſua aut ſta/
tu non obligetur ad vitandū tale peccatum ſub aliqua ra/
tione precepti magis ꝙ quicūqꝫ alius chriſtianus: ſi tamē
recta ratio dicteret ꝙ actus talis ſit ſcandalum alijs: cū ſimi/
lis in alio nō eſſet ſcandalū: tenetur ex charitate ꝓximi vita
re ſcandalū. Queadmodū in articulo perſecutiōis paſtor
tenetur quādoqꝫ nō fugere: iuxta illud Johan. x. Mercē/
narius et qui nō eſt paſtor: cuius nō ſunt oues proprie: vi/
det lupum venientē et dimittit oues et fugit ⁊c̄. Et alius
etiam in ſtatu perfectionis acqrende: qui nō eſt paſtor: non
tenetur ex neceſſitate nō fugere: ſed tenet non ſcandalizare
proximū fugiendo. Sed quādo fuga talis ꝑfecti eſſet ſcan
daloſa infirmis: vbi fuga imperfecti nō eſſet ſcādaloſa. Ju
dicarent em̄ proximi ex fuga eius ex quo talis eſt perfect⁹
et nō exponeret vitā pro fide tuenda: ꝙ nō eſſet vita pro ta
li cauſa exponēda: vel ꝙ talis nō bene ſentit de fide: in hoc
caſu tenetur nō fugere: ſed vitā pro vitando ꝓximi ſcanda
lo exponere. Hec Sco. Ex ſimilibus itaqꝫ cauſis mendacia
officioſa et iocoſa poſſent fieri mortalia perfectis: etiā im/
perfectis/ ſi pares eſſent cauſe. Quod aūt generaliter mē/
dacium officioſum aut iocoſum ſit veniale: probat beatus
Augu. et habet in textu: nam cū locutio data ſit homini ad
exprimendum cōceptionē cordis: quando cunqꝫ aliqs loq̄
tur quod in corde nō habet: abutitur ſermone et loquitur
qd̄ non debet: ergo peccat: quia omnis abuſus rei eſt pec/
catū: qui aūt vtitur aliquo ꝯtra finem ꝓpriū/ abutit: ⁊ hoc
cōtingit in omni mendacio et in omni q̄ mentit: ergo men
Artic. 3. dacium et mentiri nō eſt ſine peccato. Et ſic patet cōcluſio
Dub. I. quantū ad oēs ſui partes. ¶ Quantū ad tertiū/ cōtra con/
Z clusionē tertiā et quartā/ ex quibus ſeq̄tur ꝙ omne menda
cium eſt peccatū: pernicioſum quidē mortale: cetera vero
venialia: ꝙ non omne mendaciū eſt peccatū. Et primo de
mendacijs in ſcriptura canonica cōtentis: illa nō ſunt pctā
qm̄ tota ſcriptura eſt a ſpūſctō: ſm illud. ij. Pe. j. Spūſctō
inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines. Et Paul⁹ ad Ro
xv. Non audeo aliq̄d loq̄ eoꝝ per ꝑ me nō efficit chriſt⁹. Et
ij. Cor. v. Pro chriſto legatiōe fungimur tāꝗ̄ deo exhortā/
te per nos. A deo aūt non poteſt eſſe peccatum. Qd̄ aūt in
ſcriptura cōtineant quedā mendacia/ patet: nā Judicum
ix. Jerūt ligna vt vngerēt ſuper ſe regē. Et illud Ps̄. Come
derunt iacob et lo. e. de. Et illud Celi enarrant gloriam dei
et opera manuū eius annunciat firmamentū. Que ad litte
ram falſa ſunt: cum regem ꝯſtituere nō ſit irrationaliū: nec
enarrare et annūciare. Jacob etiam non eſt comeſtus: ſed
in pace obijt in lectulo ſuo in egypto: et ſepult⁹ in terra cha
naan in ſpelunca duplici: vt habetur Gen̄. penulti. ⁊ vlti. ⁊
ſimilia multa. ¶ Secūdo arguitur de mēdacijs patrum et
hominū laudatoꝝ in veteri teſta. de q̄bus peccatū cōcede/
re nefariū videt. etiā mēdacia nōnulloꝝ premia meruerūt
peccatū vero nō meretur premiū/ ſed penā: ergo mendacia
illa nō fuerūt peccata. Primū patet de patriarcha abraam
qui (vt habetur Gen̄. xxij.) ſeruis ſuis dixit ſe reuerſurū cū
puero iſaac: et tamen eum intendebat occidere: et ita cū eo
nō reuerti. Sic iſaac de vxore dixit ꝙ eſſet ſoror ſua. Gene.
xxvj. ⁊. xxvij. Jacob ſe primogenitū patris ſui eſſe aſſeruit
qui tamen primogenitus nō fuit. Sic ioſeph fratres ſuos
exploratores eſſe dixit: cum tm̄ eos exploratores non eſſe
nouerat. Gen̄. xlij. ⁊. c. xliiij. eis ait. An ignoratis ꝙ nō ſit ſi
milis mei in auguriandi ſcientia: cū tamen augur non fue/
rat. Item obſtetrices egypti mentiebant dicentes pharao
ni/ ꝙ mulieres hebree haberēt obſtetricandi ſcientiā: ꝙqꝫ
parerent ante eoꝝ aduentū. Exo. j. Similiter et raab dixit
exploratores hiericho ſero exiſſe ciuitatis portā: q̊s tamen
in domo ſua abſconderat: vt habetur Joſue. ij. Neqꝫ hec di
cētes peccauerūt: q̄a a deo remunerati ſunt: vt vtrobiqꝫ pa
tet. Peccatū aūt nō remunerat a deo: ſed punit. ¶ Simili
ter de iehu. iiij. Reg. x. ſcribit/ ꝙ zelatus fuit ꝓ dn̄o deſtruē
do baal: et ſacerdotes eius interficiēdo: et tamē dixit men
tiendo. Sacrificiū grande mihi eſt baal. Nec videt ꝙ pec/
cauit: q̄a ꝑ zelū illum multū dn̄o placuit. Sic iudith muli/
er ſancta que holofernē ſtrauit: et populum dn̄i liberauit:
plura mendacia ꝓtulit: vt patet ex hiſtorijs. nec tamē pec/
cauit: quia in iſta populi liberatione valde commendatur.
¶ Tertio arguitur: quia mēdacium ita cōmittitur facto ſi
cut verbo: dū quis facto ſimulat quod nō ē/ ſciens non eſſe
quod ſimulat: ⁊ tm̄ tali ſimulatione nō ſemꝑ peccat. Nam
ioſue ſimulauit ſe fugere habitatores Hay: vt eos lōgius
ab oppido ꝓtraheret/ ⁊ ita proſterneret: vt habetur Joſue
viij. Sic dauid ante regē achis ſtultū ſe ſimulauit: vt habe
tur. j. Reg. xxj. Sed et dn̄s ieſus apparēs duobus diſcipu/
lis euntib⁹ in emaus/ finxit ſe longius ire: abſit autē vt do/ Z
minū putemus peccare potuiſſe. ¶ Reſpondet ad dubiū M
ꝙ ſtante lege/ omne mendaciū eſt peccatū: aliquod morta/
le: aliquod veniale: vt tactū eſt. ¶ Ad argumētum primū
dicit ꝙ in ſcriptura ſacra nullū mēdaciū continet: ſed que/
cunqꝫ in ſcriptura ſacra aſſertiue ponunt in ſenſu litterali:
quē pretēdit ſpūſſctūs: veriſſima ſunt: ⁊ nulla falſitate per
mixta. Sed nōnulla mēdaciter ab improbis dicta recitant
in ſcriptura ſicut blaſphemie iudeoꝝ que nullaten⁹ aſſerū
tur: q: talia mēdacia vt recitant ab alijs dicta accipiuntur
materialiter: ⁊ vt ſic nec ſunt vera nec falſa. Dicunt etiā nō
nulla figuratiue aut parabolice: in quibus ſentētia littera/
lis non eſt illa/ quā voces vel ſcripta ſm primam gramma
ticalē ipoſitionē ſignificāt: ſꝫ quā res importate ꝑ dictiōes
indicāt: ⁊ quē ſpūſſctūs autor ſcripture tali mō loquēdi in
tēdit: ⁊ in talib⁹ figuratiuis locutionib⁹ nō cōtingit men/
dacium ſm primas verboꝝ ſignificationes: vn̄ nō eſt men
daciū dū figuratiue dicit: pratum ridet: q: non eſt ſenſus ꝙ
pratū actū ridēdi producat: ſed ꝙ floreat: ſic non eſt ſenſus
litteralis/ ꝙ ligna ſilue ierūt ad rhānū: ſed ꝙ homines iſra
elite ſcꝫ per ligna ſignificati iuerunt ⁊c̄. vt patet ex doctoꝝ
expoſitionib⁹: ſuo mō dicit ad alia allegata. ¶ Ad ſecūdū
de dictis patrū ⁊ hominū laudatoꝝ/ pōt dupliciter reſpon
deri in genere. Uno mō ꝙ nō eſt neceſſitas ſimpliciter excu
ſandi eos ab omni mendacio/ ſaltē officioſo ⁊ iocoſo: neqꝫ
ab omni peccato: qm̄ nō fuerūt pefectiores apoſtolis: tum
quia habuerūt legē imperfectiorē: tū q: apoſtoli habuerūt
gratiam abūdātiorem qui receperūt ſpiritūſanctū in ſigno
viſibili: nec tm̄ negant venialiter peccaſſe etiā poſt ſpiritus/
ſancti ꝑceptionē: vt. s̄. allegatū eſt ex canonica Johan. Un̄
etſi laudam⁹ bona facta eoꝝ: ⁊ illa accipim⁹ in exēplū: mala
tm̄ in exēplū nō recipim⁹: nec pertinaciter defendim⁹ vel ex
cuſam⁹. Scd̄o mō dr̄/ ꝙ ſi qn̄qꝫ falſum dixerīt: nō oportet ꝙ
ideo peccaſſe in illo dicto cōcedant: poterāt em̄ ſic dicere ex
familiari conſilio ſpiritusſancti: ſicut de iacob dicit Aug. et
habet in textu in calce hui⁹ diſt. vnde ait. Jacob qd̄ matre
fecit autore vt falleret patrē: ſi diligēter attendat: videt nō
eſſe mēdaciū: ſed myſteriū. intēdebat enim matri obedire
que per ſpiritū nouerat myſterium: ⁊ ideo ꝓpter familia/
re conſiliū ſpūſſancti: qd̄ mater acceperat a mēdacio excu/
ſatur iacob: vbi mēdaciū accipit vt includit inordinationē
non quin verba iacob fuerint verba falſa/ ꝓlata cū intētio
ne fallendi patrē: ſed non hoc dixit inordinate aut iniuſte:
q: cōſilio familiari ſpūſſancti q̊ excuſabat a peccato: ⁊ ſic a
mendacio ſtricte accepto. Ex quo etiā patet illud ꝙ mēda/
ciū ſecundo modo acceptū fieri poteſt ſine peccato: ſed nō
ſtante lege. Nam lex quātū ad id vbi cōcurrit familiare cō/
ſiliū ſpūſſancti: per ipſum ſanctiſpiritus cōſiliū reuocatur:
⁊ ita non erit contra concluſionē: ⁊ ita vbicūqꝫ cū menda/
cio ſecundo modo accepto/ concurrit conſilium ſpūſſancti
ibi excuſatur a peccato: ⁊ ꝑ hoc multa mēdacia excuſari poſ
ſent. ¶ Specialiter tm̄ ad ſingula reſpondeo. Ad primum
de abraā dr̄: q: i hoc dicto nō mētiebat: nō em̄ dixit cōtra il/
lud quod in mente habuit. Nam ſicut narrat Joſephus in
lib. antiquitatum: dum iret ſolus cum filio relictis pueris
informauit filium qualiter fuit magnis precibus a deo im
petratus: ⁊ quomodo cōceptus erat miraculoſe: ⁊ quō na
tus gaudioſe: ⁊ quō p̄cepit ei dn̄s ꝙ eū immolaret ⁊c̄. qui/
bus auditis iſaac conſenſit voluntarie ſue immolationi/ vt
dei voluntas impleretur: nō enim poterat eum inuitū im/

molare cū fortioꝛ fuerat patre: erat eñ tūc. xxxv. annoꝝ ſm Joſephū: pater vero. cxxxv. annoꝝ. Credidit aūt abꝛaā ſuū filiū poſt immolationē a moꝛte ſuſcitādū: vt pꝛomiſſa dei cōplerent. In iſaac vocabit tibi ſemē. Et hoc eſt qđ dicit apoſtolus ad Hebꝛe. xj. Fide obtulit abꝛaā iſaac cū tētaretur: arbitrans ꝙ ⁊ a moꝛtuis ſuſcitare potēs eſt deus: ſic ergo non dixit pueris cōtra illud qđ mente ſenſit: credidit eñ ſe cum filio poſt eius ſuſcitationē reuerſurū. Nec facile fuit abꝛae mendaciū imponendū: cuius vita ⁊ obedientia fuit omnibus exemplaris. ¶ Ad ſecundū de iſaac dicit ꝙ nō eſt mentitus dicens Gen. xxiiij. Rebeccā ſoꝛoꝛē: q̄a vere eiꝰ cognata fuit filia batuelis / filij nachoꝛ / fratris abꝛae. Moꝛe aūt illius gentis oēs cognate ſoꝛoꝛes dicebātur / ſicut cognati fratres. Simili modo poteſt reſpōderi ad illud Gen. xx. ⁊ xij. vbi abꝛaā dixit vxoꝛem ſuā eſſe ſoꝛoꝛem ſuam que fuit filia arā fratris abꝛae: vt habet Gen. xj. ¶ Ad tertiū de iacob dicēte ſe pᷓmogenitū ⁊c. ſi placet a mēdacio excuſare poteſt dici ꝙ verba iacob ſm certū intellectum vera fuerūt. Erat eñ iacob eſau nō in ꝑſona: ſed officio ⁊ dignitate quantū ad ius pꝛimogeniture: ⁊ ſic verū dixit: ⁊ ſic q̄ſtio iſaac debebat intelligi. Querebat eñ de eo cui benedictio debebat: pꝛopter qđ non decepit patrē. Illa debebatur iacob electione diuina qua elegit eū in vtero materno adhuc exiſtentē: nam matri pꝛegnanti dixit. Maioꝛ ſeruiet minoꝛi: licet ſic pater non intellexit: et tali modo loquendi vſus eſt ſaluatoꝛ Matth. xj. dicens de iohāne. Ipſe eſt helias. Et ſm hunc modū exponenda ſunt cetera verba ⁊ facta iacob: in quibꝰ loquit et egit tāq̄ eſſet eſau. ¶ Ad quartū de ioſeph qui erat ꝑfectus ſeruatoꝛ diuine legis: poteſt dici ſm Sco. ⁊ beatū Augu. v. ſuꝑ Gen. ꝙ mendaciū eiꝰ ad fratres fuit iocoſum: qđ apparet ex euentu. In fine eñ apeŕuit eis veritatē: et interim dum terruit eos: puniuit eos: ſicut meruerunt puniri. Pꝛoditio eñ quo fratres eum vendiderūt in egyptū: longe maioꝛem penam meruit. Uel ſm ſanctū Bonauen. dicit ꝙ dixit fratres exploꝛatoꝛes tentando dixit: aut interrogādo / nō aſſerendo. Quod vero ſe dixit augurē / loquebat expꝛimendo opinionē populi q̄ eum talē crediderat: non rei veritatē. Uel ſm Alexan. par. ij. q. cxxxix. memb. vj. Uerbū augurandi quādoq̄ ſumit ſtricte et ſic ſonat in malum tantū. Aliquādo cōmuniter ad bonū et malum ꝓ ſciētia futuroꝝ: et ſic verū eſt ꝙ ioſeph habuit ſcientiā augurādi qui fuit pꝛeſcius aliquoꝝ futuroꝝ: ſicut patet Gen. xl. ⁊ xlj. ¶ Ad quintū de obſtetricibus opiniones ſunt: ſed bꝛeuiter dici poteſt ꝙ in facto earū duo conſiderant ſm Alexan. ſcꝫ pietas cōpaſſionis ⁊ mendaciū. Cōpaſſio opus bonū fuit moꝛaliter: et ſi pꝛoceſſit ex charitate fuit etiā meritoꝛiū: pꝛo quo remunerate ſunt tēpoꝛaliter: nō tamen ꝓpter hoc priuate pᷓmio eterno / ſaltē ſi affuit charitas. Mendaciū vero fuit officioſum: quia pꝛofuit et non obfuit: et ideo veniale: et ideo nō impediuit meritum pietatis: licet illi mendacio pꝛemium nō debebat. ¶ De raab dicitur ſimiliter ꝙ pꝛopter pietatē in nuncios cōmendatur nō pꝛopter mendaciū officioſum quo ſaluauit viros ad ſe declinantes. ¶ Ad factū iehu dicitur ꝙ etſi in eo ꝙ zelatꝰ eſt pꝛo dño cōmendat: non tamen in mendacio religionis excuſatur / quo dixit ſibi eſſe ſacrificiū baal: nam licet illud mendaciū videri poſſet officioſum: quia deſtructiuū cultꝰ baal: fuit tamen pernicioſum: nō ſolum ex ratiōe ſui: quia pꝛocuratiuū moꝛtis alioꝝ: ſed etiā pꝛocuratiuū quātū erat ex ſe cultus baal. Et licet iſte cōmendet ex deteſtatiōe quā habuit ad baal / ⁊ perſecutionē eius: tamē vituperatur / q̄a nō receſſit a vitulis hieroboam. ¶ Ad illud de iudith varios dicendi modos recitat Sco. ſimiliter ⁊ Nico. de ly. ſuper ca. ix. ⁊ x. iudith. Poteſt tamen bꝛeuiter dici: pᷓmo ꝙ iudith affectio ad populi liberationē per interfectionem publici hoſtis (iniuſte populum dei expugnare: et dei cultum funditus deſtruere laboꝛantis) fuit bona et cōmendabilis. Secūdo dicitur ꝙ oꝛnatus eius ad capiendū holofernē laqueis oculoꝝ ſuoꝛum excuſat: quia nō dependebat ex libidine: ſed ex virtute: vt per hoc ad eius familiaritatē pertingere poſſet tanq̄ ad aptū mediū / ad hoſtem interimendū: non tamen ſequit ꝙ nitebatur inducere holofernem ad cōcupiſcendū ſe coitu adulterino vel foꝛnicario: ſed magis cōiugali in qua cōcupiſcētia nō peccaſſet moꝛtaliter: et excitatio cōiugalis cōcupiſcentie ſuffecit / tanq̄ mediū ad finem a iudith intentum. Tertio dicitur ꝙ iudith a mendacio nō excuſat ſimpliciter in multis ſuis dictis: tamen omnia fuerunt officioſa: quia ad liberationem populi iſraelitici oꝛdinata: et ita nō fuerunt moꝛtalia: et licet fuerunt nociua holoferni: quia ad eius interitum tendentia: nō tamen ꝓpter hoc fuere moꝛtalia peccata: quia fuit dignus moꝛte. Et potuit iure belli a quocunq̄ aduerſarioꝝ (quoꝛum bellū fuit iuſtiſſimum) ſine peccato occidi. Cōmēdatur ergo iudith quantum ad affectionem liberationis populi: et omnia licita que ad illam fuerūt oꝛdinata: a mendacijs aūt non cōmendatur: ſed tamen a moꝛtali crimine excuſat. ¶ Ad tertium pꝛincipale de factis ac ſimulatione ⁊c. dicitur / ꝙ quādoq̄ factum aliquod eſt inſtitutum ad ſignificandū: et de illis dicitur ſicut de vocibꝰ ſignificatiuis. Quandoq̄ non ſunt ſic inſtituta: ſed exhibētur videntibus tanq̄ ſigna pꝛobabilia aliquoꝝ: et tunc diſtinguit Sco. q̄a aut quis ſimulat per aliqua facta ſibi ineſſe bona que non inſunt: vt per genuflexiōes aut oꝛatiōes vel ſuſpiria ſimulat ſibi ineſſe deuotionē quam nō habet: et hoc pertinet ad hypocriſim: et eſt frequenter moꝛtale: niſi ioco fieret. Aut poteſt ſimulare mala nō ineſſe: ⁊ hoc dupliciter: aut ꝑ ſigna oppoſita exhibita: vt ſi luxurioſus audiens verbum aliquod carnale et laſciuū expuat ſimulando ſe caſtum: et hoc ſimiliter pertinet ad hypocriſim. Aut non oſtendendo: ſed occultādo ſigna que cōmuniter ſequi ſolent mala inexiſtentia: et hec ſimulatio nō eſt mala: immo laudabilis eo modo quo in malo aliquid poteſt dici laudabile: nam vituperabile eſt malo intus latenti addere malum ſcilicet ſignum exteriꝰ. Sic enim de quibuſdam dicitur ꝙ peccatū ſuū quaſi ſodoma pꝛedicauerunt. Si vero facta ſunt indifferentia: q̄ poſſunt eſſe ſigna boni vel alicuius mali indifferenter: ſic non habent rationem mendacij: ſic oꝛatio equiuoca in vno ſenſu vera in alio falſa / pꝛolata / non poteſt iudicari mendacium q̄diu poteſt habere ſenſum verum: et maxime ſi non eſt ſignum ex natura rei: ſed a circunſtantibus ſic accipitur: tūc enim omnino non habet rationem mendacij: et tale fuit factum dauid ⁊ ioſue et ſimiliter chꝛiſti. Aliter diſtinguit ſanctus Bona. nam eſt ſimulatio quedam cautele: quedā doctrine: quedā deceptionis. Pꝛima fuit ioſue et dauid: ſecūda fuit domini qua docuit diſcipulos officium hoſpitalitatis: vnde et coegerūt illum dicentes Luc. vlti. Mane nobiſcū ⁊c. Tertia vero ſimulatio hypocriſis eſt. Pꝛime due non tenēt rationem mēdacij: ſed tertia: ideo pꝛime due nō ſunt peccata: ſed tertia. Poſſet bꝛeuius dici ꝙ aliquod factum quandoq̄ exhibetur ad ſignificandum: quādoq̄ ad tentandum. Secundo modo non habet rationem mendacij: ſicut nec oꝛatio falſa pꝛolata a doctoꝛe ad tentādum diſcipulum: q̄ quia non pꝛofertur aſſertiue ſed tentatiue non eſt mendacium. Talis fuit ſimulatio chꝛiſti qua tentabantur diſcipuli an haberent virtutē hoſpitalitatis: ideo neq̄ mendacium fuit neq̄ peccatum. Pꝛimo modo contingit dupliciter: aut ad occultandum aliquid quod non tenetur manifeſtare: et tunc non habet rationem mendacij: niſi factum illud eſſet incompoſſibile ei quod occultat: neq̄ rationem peccati. Non mēdacij: quia poteſt ſtare cum eo qđ occultatur: et ideo ex ſe non ſignificat oppoſitum eiꝰ quod occultatur: ſed ex acceptatione videntium factum illud: ſicut ſi quis oꝛationem audiens accipit eam in ſenſu quem non habet ex pꝛopꝛietate ſermonis in quo eſt falſa: non ꝓpter hoc pꝛoferens eam mentitur: non peccat: quia non tenetur ille manifeſtare quod occultat: et ita non poteſt occultare ſine peccato. Secundo modo factum illud exhibetur ad oſtendendum aliquid: et ſi tunc illud qđ oſtenditur non eſt: habet rationē mendacij / vel ꝑnicioſi / vel officioſi / aut iocoſi: et hoc ſi factū ex ſe eſt oſtēſiuū. Talis ſimulatio

n

ioſue et dauid fuit ad occultandum: et ideo neq̧ menda/
cium fuit neq̧ pctm̄: voluit enim ioſue occultare animum
expugnandi hay: et dauid ꝓpriam pſonā: et neuter teneba
tur manifeſtare vel animū ſuū vel pſonā: et factū vtriuſq̧
poterat ſtare cū eo quod occultabāt: vt patet. Et tantū de
illa queſtione. Diſtinctio. xxxix.

IN diſtinctione pre/

cedēti magiſter egit de ſimplici mēdacio. In
hac diſt. penultima huius tertij agit de periu
rio. Et poteſt ſententia textus in his trib⁹ con
cluſionibus cōprehendi. ¶ Prima. Peierat quicūq̧ ſciēs
vel neſciens iurat falſum: ſimiliter q̄ credens falſum iurat
quod eſt verū. ¶ Scđa. Iurare ꝑ deum vel creaturas ſim
pliciter: qđ eſt deū in teſtem aſſumere: vel ꝑ execrationem
quod eſt creaturā deo ad penam obligare: malum eſt ſine
neceſſitate: ꝑ falſos vero deos iurare ſemꝑ malū eſt: ꝙuis
tali iuramento (per infidelem facto) fidelis ad bonū vti
poteſt ſine crimine. ¶ Tertia cōcluſio. Iuramentū ꝓmiſ/
ſoriū qđ in peiorem vergit exitū: nō debet obſeruari: ꝙuis
ſic iurans nullatenus a ꝑiurio qđ non ꝓmiſſum nō ſeruan
do ſed iurando incidit: ſed nec a ꝑiurio callida verborū ar/
A te iurans: nec a peccato peierare cogens poterit excuſari.
Proſecutio harum patet in textu. Queſtio. j.

CIrca hāc diſtinctio

nem primo querit̄ de iuramento: ſecundo de
periurio. Eſt itaq̧ queſtio prima: vtrū licitū
ſit iurare in teſtimonium veritatis: et in obli/
gationē ſeruāde promiſſiōis. ¶ Tribus articulis queſtio
Artic. 1 abſoluet̄. Primus terminos declarabit. Secūdus per cō
Nota. 1. cluſiones reſpondebit. Tertius quedam dubia mouebit.
¶ Quantū ad primum videndum q̄d ſit iurare / ⁊ q̄d iura
mentum. Ubi notandū ꝙ iurare ſm beatū Aug. in de ver/
bis dn̄i / eſt deū in teſtē aſſumere. intellige immediate in ſe
vel mediāte creatura. Et alibi ſm eundē. Iurare eſt ius ve
ritatis deo reddere. et hoc ſit cum in teſtem veritatis aduo
catur. Hinc iuramentū ſm Raymū. deſcribit̄. Eſt affirma/
tio vel negatio de aliquo ſacre rei atteſtatiōe firmata. Ubi
ſacre rei atteſtatione / includit tam deū q̄ eſt ſanctuſſancto/
rū: ꝙ creaturā in qua relucet dei ꝑfectio. Unde hic aſſumit
deū in teſtem immediate: q̄ ad confirmationē ſui dicti deū
teſtem aduocat in ſe nulla mētione facta de creatura: vt cū
dicit̄ / deus teſtis eſt ꝙ ita eſt: vel / ꝑ deum ita eſt: aut ſimile
Aduocatur aūt deus in teſtem mediāte creatura: quādo in
cōfirmatione dicti nominat̄ creatura: nō vt creatura ſit te
ſtis: q̄a ſm apoſtolum. Uanitati oīs creatura ſubiecta eſt.
ad Rom. viij. Sed vt deus cuius ꝑfectio ⁊ veſtigium ſue
veritatis in creatura relucet: et qui eſt autor creature: ſit te
ſtis veritatis. Unde Alexan. par. iij. q. xxxj. ar. ix. et eſt magi
ſtri in textu. Iurare ꝑ creaturā / eſt creatorē eius teſtem ve/
ritatis adducere: vt infra dicet̄. Ex eo autē inductū eſt iu/
ramentū: quia homo ſciens hominē eſſe mēdacem. i. men/
tiri poſſe et ignorantē: et per cōſequēs poſſe fallere et falli:
fallere ꝓpter defectū veritatis: falli ꝓpter defectū cogni/
tionis: nō em̄ poſſunt hoīes cognoſcere contingētia: neq̧
cordiū ſecreta: vel etiā alia abſentia: ideo nō poteſt homo
certā fidem adhibere dictis alteri⁹ hoīs. Expedit aūt reb⁹
humanis: vt certitudo aliqua de his adhibeat̄. Et ideo ꝓ
iſta certitudine habēda neceſſariū eſt adducere teſtē veracē
et ſcientē q̄ nec fallat nec falli poſſit: hic ſolus eſt de⁹: q̄ nō
decipit: nec decipi poteſt. Non em̄ maiorem certitudinē lo
quens de reb⁹ humanis ineuidētibus facere poteſt audiē/
tibus: ꝙ adducere teſtē deū. Hincꝑ iure introductū: vt qđ
ſub inuocatiōe diuini teſtimonij dicit̄: tanꝙ ꝓ certo vero
habeat̄: ideo dicit apoſtol⁹ ad Heb. vj. Oīs cōtrouerſie fi/
nis ad ꝯfirmationē eſt iuramentū. quaſi dicat ad cōtrouer
ſiam finiendā / eiuſdēq̧ ſedationē certificandā ⁊ ꝯfirmādā
adducit̄ iuramentū q̄ſi vltimate certificās et cōfirmās. Et
ideo Scđo. diſtin. p̄ſenti ſic deſcribit iuramentū. Eſt aſſertio
dicti humani ꝙ ipſum ſit verū / et hoc vltimate. Aſſertio ex
tendit̄ ad dictū affirmatiuū ⁊ negatiuū. Eſt aūt aſſertio vl/
timata q̄ ſit ꝑ inuocationē diuini teſtimonij: nam vlterior ⁊ Corol. 1
certior aſſertio eſſe nō poteſt. ¶ Ex illis ſeq̄tur p̄mo: ꝙ nō B
tantū dū coram iudice tactis ſanctoꝝ reliquijs / aut euāge/
lio / vel eleuatis digitis: ſed vbicūq̧ ⁊ q̇buſcūq̧ v̇bis teſtē
ſue aſſertiōis q̄s inuocauerit iurat: ſiue dicat ꝑ deū: ſiue de
us nouit: ſiue corā deo dico: aut deo teſte: ſiue viuit dn̄s: ſi
ue hec faciat dn̄s: et hec addat. Uel alijs q̇buſcūq̧ modis
rū diuerſi habent̄ in diuerſis ſcripture paſſibus. Et de hoc
Auguſtin⁹ in de ſermone dn̄i in monte dicit. Ridiculū eſt
putare tunc iurationē eſſe: dum ꝑ aliq̄d dicit̄ per qđ iurat̄:
ita ꝙ nō iuret q̇ nō dixerit ꝑ deū: licet dixerit teſtis eſt mihi
deus. ¶ Secūdo ſeq̄tur / ꝙ nō eſt vna tantū: ſed multiplex Corol. 2
forma iurādi. Unde Alexā. de ales. ꝑ. iij. q. xxxj. men. iij. ar.
j. omnes modos iurādi ad quattuor reducit. Iurās em̄ ve
ritatē primā et ſummā q̄ de⁹ eſt: et reueret̄ et in teſtimoniū
ſue aſſertiōis adducit. Debet v̇itas iſta reuereri inquantū
principiū eſt oīs veritatis: et tūc iurat̄ ꝑ deū ſeu ꝑ veritatē
Secūdo inquātū cognitor eſt oīs veritatis: et tūc forma iu
randi eſt. Teſtis eſt mihi de⁹: ſcit de⁹ ꝙ nō mētior / ait apo/
ſtolus: hoc dico corā deo. i. deo ſciente et teſtificāte. Tertio
inquātū iudex eſt et retributor premioꝝ bonis: ⁊ tūc iurat̄
ſub hac forma: viuit dn̄s. i. viuit q̄ vitā cūctis tribuit: viuit
anima mea / dei ſcȝ bn̄ficio. vel viuit dn̄s: ita eſt: id eſt vera
eſt aſſertio mea: ſicut verū eſt dn̄m viuere ⁊ vitā bonis tri
buere. Quarto inquātū retributor pene malis: ⁊ tūc eſt for
ma iurādi. Hec faciat mihi de⁹ et hec addat / vel nō ſaluer:
et ſic de alijs formis ad p̄dictas reducēdis. ¶ Scđo notā/ Nota. 2
dum ꝙ generali diuiſione duplex eſt iuramentū: ſcȝ aſſer/ C
toriū ⁊ ꝓmiſſoriū. Aſſertoriū eſt reſpectu cuiuſlibet tp̄is p̄/
teriti / p̄ſentis ⁊ futuri. Et eſt aſſertio alicuius cū iuramēto
nō exhibendi ꝑ aſſerentē: vt cū iurat q̇s aliq̄d fuiſſe vel eſſe
Aut quādoq̧ futurū eſſe vel nō fuiſſe: nō eſſe aut nō futuꝝ
eſſe. Exemplū de futuro: vt ſi q̇s iuret cras eclypſim eſſe fu
turā aut pluuiā: aut nō eſſe venturā: rarius tamē iuramētū
aſſertoriū eſt de futuro. ¶ Iuramentū promiſſoriū eſt / cū
quis iurat ſe aliq̇d eſſe facturū vel nō facturū. Et eſt tantū
reſpectu futuri: vt dum quis iurat ſe daturum alicui cen/
tum flo. aut venturum ad talem locum vel non venturum
vtrunq̧ iuramentorum eſt obligatorium. ¶ Aſſertorium
quidem obligat aſſerentē vt verū dicat ex quo talem teſtē
inducit. Promiſſorium vt quod iurauit verū faciat. Quia
tamen aſſertoriū non obligat niſi pro tempore pro quo iu/
ratur: quia frequenter eſt de aliquo preſenti vel preterito.
Promiſſorium autem obligat reſpectu futuri contingen/
tis: et fiendi per iurantem: ideo appropriate promiſſoriū
dicitur obligatorium: quia ſemper manet obligatus / do/
nec iuratum perficiat. ¶ Utrūq̧ autem iuramentoꝝ / quā/
doq̧ ſit ſimpliciter ſine obligatione ſui vel alterius ad pe/
nam: quandoq̧ cum obligatione: vt quando aliq̄d (vt ſa/
lus propria aut filiorū vel rerū iurantis / eterna vel tempo/
ralis) obligatur deo ad penā ſi peierauit: vt ſi dicatur. Si
non eſt verum quod dico: aut ſi non impleuero ꝓmiſſum /
illud patiar: vel illud mihi contingat aut filijs meis / aut
poſſeſſioni mee: et ſolet fieri his vel ſimilibus verbis. Hec
faciat mihi deus: hec addat: non ſaluer: nō viuat filius me/
us: incendio pereat poſſeſſio mea: niſi ⁊c̄. Secundum hūc
modum interdum etiam accipitur cum quis iurando dicit
per ſalutem meam vel per filium. Per ſalutem pharaonis
iurauit ioſeph. Obligat enim hoc deo: vnde Auguſtinus
in ſermone de periurio. Cum quis ait per ſalutem ſuā: ſa/
lutem ſuam obligat deo: cum dicit per filios meos: oppi/
gnorat eos deo vt hoc eueniat in caput eorū qđ exit de ore
ipſius: ſi verū / verū: ſi falſum / falſum. Et licet oīs creatura
ſit creatoris et in ei⁹ plena poteſtate: ita vt nō poſſimus eā
magis deo obligare in ſe: tm̄ bonū vel ſolatiū qđ a creatu/
ra recepimus: ⁊ eſt a deo nobis ꝯceſſum: poſſum⁹ deo tāꝙ
noſtrū oppignorare: ⁊ illud iuramētū dicit̄ execratoriū: et
ſm Auguſti. eſt grauiſſimum genus iuramenti. Quando

autem iuramentū ſit ſine obligatiōe huiuſmodi:dicit̄ iura
mentū aſſertoriū vel ꝓmiſſoriū ſimplex.¶ Item iuramen
tum poteſt diuidi in iuramentū verū ſiue bonū : et in per-
Nota.3. D iuriū:ſed de hoc queſtione ſequenti.¶ Tertio notandum
ꝙ tres ſunt circūſtātie in genere que requirūtur ad hoc ꝙ
iuramētū ſit bonū ⁊ licitū:que ſm beatū Hiero.dicūtur co
mites iuramēti:has tangit Hiere.c.iiij.Iurabis viuit dn̄s
in veritate:in iudicio:et in iuſticia.Ex parte iurātis reqrit̄
iudiciū diſcretiōis.Ex parte rei verius iuramenti:reqritur
veritas/vt ſit adequatio rei ad ſermonē quo iurat̄.Ex pte
cauſe reqrit̄ iuſticia:vt ſcꝫ p cauſa iuſta iuret̄.De hoc beat⁹
Tho.diſtin.p̄ſenti.q.ij.ar.iij.ad hoc ꝙ iuramentū ſit rectū
tria reqrunt̄.Vnū ex parte rei de qua iurat̄ ſcꝫ veritas: ali
as dictū nō eſſet cōfirmatione dignū.Ex parte cauſe/ iuſti-
cia:alias nō eſſet debita neceſſitas.Ex parte iurātis/ diſcre
tionis iudiciū:alias nō adhiberet̄ debita cautela.Reqrit̄
ergo veritas:tam in cōſcientia iurātis:ꝙ in ſermone ipſo q̊
iurat̄.In ↄſcientia qdē:vt ita eſſe credat ſicut iurat in aſſer
torio: vel ita facere intendat ſicut iurat in promiſſorio.In
ſermone vt ſermo quo iurat verus ſit.Reqrit̄ iuſticia: vt
nō iuret:qđ ſm ſe iniuſtū eſt/illicitū vel inhoneſtum : aut
melioris boni impeditiuū:vtrūqꝫ em̄ illoꝝ vergit in dete-
riorem exitū.Nam ſicut iuramētū nō debet eſſe vinculum
iniqtatis.de iureiurādo.c.quanto.ita nec impedimentum
perfectiōis.Requirit̄ iudiciū nō illud qđ eſt executio iuſti
cie:ſed iudiciū diſcretiōis: vt ſcꝫ nō leuiter/ indiſcrete ⁊ ſi-
ne debita neceſſitate iuret.Includit hec diſcretio multas
circunſtātias p̄ſertim ſex attēdendas ſcꝫ cur/q̇s/cui/ꝑ q̇d/
E quomodo/quādo.de q̇bus latius infra in dubijs.¶ His
cōditionibus opponūtur tres alie vitiantes iuramētū: ſcꝫ
dolus/indiſcretio/coactio.cōtra veritatē/iudiciū et iuſtici
am:a q̇bus nominat̄ iuramētū/doloſum/incautū/coactū.
Doloſum in aſſertorio:quādo iurans oppoſitū eius ſentit
quod iurando aſſerit.In promiſſorio/quādo iurans ſe ali
quid facturū:in ipſo actu iurādi intendit oppoſitū:nec in-
tendit ſe obligare ad illud qđ iurat.¶ Iuramētū incautū
poteſt dici dupliciter.Vel q̇a trāſit ſuꝑ materiā oīno illici-
tam:puta aliq̇s iurat ſe facturꝫ oppoſitū alicuius precepti
vt q̇ iurat ſe aliquē occiſurū vel adulteraturū: vel q̇a tranſ
it ſuꝑ materiam que de ſe eſt licita/puta aliq̇s abiurat oꝑa
perfectiōis:⁊ in hoc ponit obicē ſpūiſancto ⁊ ei⁹ motioni.
Vnde licet q̇s licēter poſſit cōſilia nō acceptare: nō tamen
licet ſe ad nō ſeruandū obligare.Poſſet etiā poni iuramen
tum aliqđ incautū qn̄ iurat ſe facturū qđ nō poteſt facere:
et quādo iurat putat ſe poſſe.Iuramētū coactū eſt iuramē
tū metu extortū:vt ſi q̇s iurat aliq̇d eſſe verū : aut ſe aliq̇d
facturū inductus metu alicui⁹ mali qđ timeret incidere ſi
nō iuraret.Eſt aūt duplex metus:q̇dā cadens in conſtantē
virū:et eſt dum q̇s metu maioris mali fugiendi/eligit mi-
nus malū.Et ille poteſt cadere in virū cōſtantē et virtuo-
ſum:vt quādo nō leui eſtimatiōe:ſed certitudinaliter ſaltē
certitudine ſufficiente in actibus humanis / ſcit malū ſibi
inferendū qđ maius eſt ſibi incōueniēs ꝙ actū illū diſplicē
tem elicere.Et poteſt ↄtingere ꝙ ſm rectā rōnē ſibi ſit ma
ius incōueniēs: vtputa mors/carcer/mutilatio enormis/
ſtuprū/⁊ ſimilia.Cū em̄ ille ſit dn̄s volūtatis ſue:pōt velle
aliq̇d qđ alias nollet:⁊ imꝑare actū alias nolitū anteꝙ in-
currat iſta mala:et hoc ſm rectā rōnē.Et talis metus dicit̄
cadere in cōſtantē virū:dum illud malū fugiendum ſit ma
gis incōueniēs viro:ꝙ illud qđ tali metu elicit:vt ſi q̇s vo
luerit aliquē interficere niſi det.c.flo.metus inducēs ad dā
dum.c.flo.cadit in cōſtantē virū: q̇a vir conſtans ⁊ virtuo
ſus magis debet velle dare ⁊ effectualiter tradere.c.flo.ꝙ
vitā perdere.¶ Corollariū: nullus metus poteſt induce-
re virū conſtantē ad peccandū mortaliter: q̇a ꝓ nullo ma-
lo fugiendo dictat ratio recta peccandū eſſe mortaliter:q̇a
nō poteſt eſſe maius malū qđ imminet ꝙ ſit peccatū mor-
tale.¶ Sed di.licet nulla pena ſit peior mortali pctō: vnū
tamē peccatū mortale eſt peius alio : ideo metu incidendi
maius mortale poſſet vir conſtans eligere mortale minus

Reſpōdetur/ꝙ nullum eſt peccatū mortale magnum vel
paruum/quin poſſit vitari abſqꝫ hocꝙ incidat̄ aliud mor-
tale:q̇a nunꝙ poteſt mortaliter peccari/niſi pleno volūta-
tis cōſenſu:volūtas aūt nō poteſt cogi ad conſenſum: licet
poſſint violentari membra exteriora ad actū:q̇ tamē nunꝙ
eſt peccatum volūtate nō cōſentiente:ideo maius mortale
ſemꝑ vitari poteſt abſqꝫ cōmiſſiōe minoris paccati morta-
lis.¶ Metus cadens in virū incoſtantē:eſt quādo maius
malum vel incōueniēs admittit̄:ad fugiendū minus malū
vel cōueniens: vt q̇ peccat ne ſubſtantiā tēporalem perdat
aut mortē ſuſtineat corporalē ne diuitias habitas perdat.
Et tantū de arti.j.¶ Quantū ad articulū ſecundū eſt pri-
ma cōcluſio.Iuramentū cū debitis circūſtātijs eſt licitū ⁊ Artic. 2. Cōcl. 1.
ſepe meritoriū.Hec cōcluſio reprobat errorē manicheorū F
hereticoꝝ dicentiū/ꝙ in nullo caſu iurare liceat.Moti fue
runt v̇bo ſaluatoris Math.v.Audiſtis q̇a dictū eſt anti-
quis nō periurabis: reddes aūt dn̄o iuramēta tua.Ego au
tem dico vobis nō iurare oīno.Et ſequit̄.Sit aūt ſermo ve
ſter eſt eſt.non nō.qđ his abundantius eſt a malo eſt. ⁊ Ja
co.v.Ante oīa fratres mei nolite iurare neqꝫ ꝑ celū: neqꝫ ꝑ
terrā:neqꝫ aliud qđcunqꝫ iuramentū.Sed ↄtra illos ꝓbat̄
cōcluſio autoritate ſcripture:facto chriſti ⁊ apoſtoloꝝ: et
ratione.Autoritate.nā Deu.vj.dicit̄.Dn̄m deū timebis ⁊ ꝑ
nomen illius iurabis.Item Math.v.Reddes dn̄o iura
menta tua.Que tractās beat⁹ Aug.in de verbis apl̄i.Si
peccatū inq̇t eſſet iuratio:nō diceret̄ in lege.Reddes dn̄o
iuramenta tua.Reddim⁹ aūt dn̄o iuramenta quando iura
mus per deū.Itē ad Heb.vj.vt allegatū eſt ſupra apoſto-
lus dicit.Oīs cōtrouerſie finē eſſe iuramētū.Cū aūt licitū
eſt finire cōtrouerſias:licitū erit iuramentū per quod ↄtro
uerſie finiunt̄.Ad idē innumere doctoꝝ autoritates addu-
ci poſſent: ſed maior his eſt autoritas eccleſie:q̇ ſic determi
nauit in.c. etſi chriſtus.de iureiuran.¶ Ex facto idem pro
batur:nam deus ipſe iurauit ꝑ angelos et oīa prophetarū
Vnde Geneſis.xxij.ait ad abraā.Per memetipſum iuraui
dicit domin⁹: quia feciſti hanc rem ⁊c̄.Et frequēter habet̄
verbū hoc.Viuo ego dicit dn̄s.Et in pſal̄.Iurauit domi-
nus ⁊ non penitebit eū.Item iurauit dn̄s dauid veritatem
et non fruſtrabitur eum.Item in nouo teſtamento frequē
ter dn̄s ad confirmationem predicate veritatis addidit.
Amen amen dico vobis : quod eſt fideliter vel veraciter/
ſiue in fide aut veritate dico vobis : quod eſt iurare : quia
eſt deum in teſtem aſſumere qui fidelis eſt et veritas.Sic
em̄ dominus ipſe exponit Luce.iiij.Amen dico vobis.In
veritate dico vobis:q̇a multe vidue ⁊c̄.Itē Apoc̄.x.legit̄
ꝙ angelus leuauit manū ſuam in celū:et iurauit per viuen
tem in ſecula ſeculoꝝ.¶ Preterea beatus paulus frequen
ter in epiſtolis iurauit.ad Rom̄.ix.Veritatem inquit dico
in chriſto ieſu non mētior.Item.ij.Coꝝ.xj.Deus et pater
domini noſtri ieſu chriſti ſcit q̇a non mentior.et ibidem ca.
xij.Coram deo in chriſto loquimur.ad Gal̄.j.Que ſcribo
vobis:ecce corā deo q̇a nō mentior.ad Phil̄.j.Teſtis mi-
hi eſt deus quomodo cupiā vos in viſceribus ieſu chriſti.
Ratione etiā ꝓbatur.Omnis act⁹ humanus cadens ſuꝑ
materiā debitā ſufficiēter circunſtātionatā ſm dictamē ra-
tionis recte eſt bonus et licitus.aliquod iuramentū eſt hu
iuſmodi:ergo.Cōſequentia nota cum maiore:q̇a oīs talis
actus eſt virtuoſus: vt poteſt deduci ex diffinitione virtu-
tis.Minor ꝓbat̄:q̇a aliqđ iuramentū poteſt cadere ſuper
debitā materiam ſeu obiectum.Nam in iuramento dupli-
cem poſſumus materiā conſiderare: vna eſt aſſertio teſtifi
canda:alia eſt teſtis idoneus.Materia debita teſtificāda
eſt aſſertio vera ſeu fidelis ꝓmiſſio boni et honeſti.Teſtis
maxime idoneus eſt qui veritatem nouit:et teſtificādo nō
fallit.Talis autem eſt deus ſumma veritas:qui omnia no
uit et neminem fallit.Ergo dum veritas teſtificatur per
deum:eſt debita materia iuramenti.Similiter poſſunt cō-
currere debite circunſtantie: nam hec teſtificatio fieri po-
teſt in bonum finem:moralem vel theologicum.Moralē
dum ſit propter certitudinē habēdā humanarū aſſertionū:

que eſt honeſta ⁊ neceſſaria humano cõuictui. Theologi-
cum dum fit ad certificandũ proximum in fide ⁊ doctrina
ſalutis finaliter ꝓpter deũ. Alie quoqꝫ circunſtantie quas
recta ratio dictat: ſcꝫ tempus/locus/modus ⁊ forma: poſ
ſunt concurrere ⁊ frequenter cõcurrũt: ergo aliquod iura-
mentũ eſt actus humanus cadẽs ſuꝑ debitã materiã debi
te circũſtantionatus. ¶ Preterea oĩs actus humanus ne-
ceſſarius humano cõuictui poteſt licite exhiberi: iuramen
tũ eſt huiuſmodi: ergo poteſt licite fieri. Ponaꝛ in eſſe: igi
tur licite fit. Cõſequentia nota cũ maiore. Minor declara-
ta eſt in notabili primo precedentis articuli. Item omnis
actus pertinens ad latriã eſt licitus: talis eſt iuramentum
ergo. Cõſequẽtia nota. Maior patet: quia latria eſt ſupre-
ma virtus moralis. Minor patet: quia in iuramẽto deꝰ ad
duciꝛ in teſtimoniũ veritatis tanꝗ̃ veritas infallibilis et
omniũ cognitor: hoc aũt eſt reuerentiã deo exhibere: quia
eſt proteſtari ⁊ profiteri deũ eſſe ſummã et infallibilẽ veri-
tatẽ: ⁊ huius reuerẽtie exhibitio eſt actus latrie. Hinc glo.
Hiero. ſuꝑ illð Matth. v. Nõ iurare oĩno: dicit. Per qð q̇s
iurat illud veneraꝛ ⁊ amat. Similiter iurãdo ꝑ deũ profite
mur deũ nobis ſuꝑiorẽ: ſm illud apoſtoli ad Heb. vj. Ho-
mines per maiores ſui iurãt. Hoc aũt ꝑtinet ad cultũ latrie
Secũda pars cõcluſionis/ſcilicet ꝙ poteſt eſſe meritoriũ/
patet: quia actus iurandi poteſt ꝓcedere ex charitate: ⁊ or-
dinari in deũ finaliter: ſicut oĩs actus charitatis tam dei
B ꝗ̃ proximi: et per cõſequẽs poteſt eſſe meritorius. ¶ Et ꝑ
hoc ad ratiões hereticoꝝ. Ad primã autoritatẽ chriſti. Ego
dico vobis nõ iurare oĩno. Reſpõdet ſanctꝰ Bonauen. ꝙ
manichei ꝑ hanc autoritatẽ intellexerũt omne iuramentũ
prohibitũ: qð venit ex manifeſta ignorãtia qua neſciebant
diſtinguere inter negationẽ prepoſitã ſigno vniuerſali et
poſtpoſitã. Prepoſita em̃ facit eq̃pollere particulari con-
tradictorie vniuerſali: vnde dñs dicendo: nõ oĩno: non ꝓ-
hibuit omnẽ iurationẽ: ſed quendã iurãdi modũ: ⁊ q̇a non
omnẽ prohibuit aliquẽ admiſit. Quis aũt verũ ſit ꝙ deus
non ꝓhibuit omnẽ iurationẽ: tamẽ reſpõſio illa nõ videꝛ
ſufficiẽs: quoniã ſermo euãgelicus regulis donati: et pari
ratione areſtotelis nõ ſubiacet vt vult Grego. nec logica-
lis rigor in eo attendendus eſt: ſed magis intentio ⁊ cauſa
dicendi. Nã in ſimili Exo. xx. vbi diciꝛ. Non cõcupiſces do-
mũ proximi tui: nec deſiderabis vxorem eiꝰ: nõ ſeruum ⁊c̃.
nec oĩa que illius ſunt. ibi etiã negatio ly nec/preponiꝛ ſi-
gno vniuerſali oĩa: nõ tamen eq̃pollet particulari: nõ em̃
ly nec oĩa valet. i. aliqua nõ: ſed nec oĩa valet. i. nulla q̃ illiꝰ
ſunt: et ſimilia ĩ multis alijs locis iueniri poſſunt: ideo me
lius diciꝛ ſm Aug. li. cõtra mendaciũ: quẽ etiã ſeq̃tur In-
no. iij. in. c. Etſi chriſtus. de iureiurã. ꝙ dñs ꝓhibuit omnẽ
modũ iurãdi: ſiue ꝑ deũ: ſiue ꝑ creaturã: nõ ſimpliciter: ſed
ex cauſa: hoc eſt ex leuitate: nõ aũt ex neceſſitate: ne. ſ. ex fa-
cilitate iurãdi veniaꝛ ad cõſuetudinẽ iurãdi: et a cõſuetudi
ne in ꝑiuriũ cadaꝛ. Nam iudei ꝯtra quos chriſtꝰ loq̃tur: er
rabãt: putãtes ſolum iuramẽtũ falſum eſſe illicitũ: nõ autẽ
iuramentũ incautũ. Similiter nõ putabãt ſe teneri iuramẽ
to/ſi ꝑ creaturas iuraſſent: qm̃ audierãt: reddes dño iuſiu-
randũ tuũ. vtrũqꝫ dñs reprobat cũ ait. Audiſtis q̇a dictuꝫ
eſt antiq̇s: nõ ꝑiurabis: falſum. ſ. iurãdo. Ego aũt dico vo-
bis: nõ iurare oĩno. i. nullo mõ iurãdũ eſſe ſine neceſſitate:
neqꝫ ꝑ celũ ⁊c̃. Prohibeꝛ em̃ q̃dã: q̇a ꝑ ſe mala ſunt: vt fur-
tũ/adulteriũ ⁊c̃. q̃ nõ ſunt aliq̃tenꝰ faciẽda: q̃da vͦ ꝓhiben
tur ex cauſa: nõ q̇a ꝑ ſe mala: ſed q̇a ſi ſiãt frequẽter et mul-
tũ ſequunꝛ mala: vt vinũ ꝑ ſe nõ eſt malũ: et tñ Eph. v. ꝓ-
hibet aplˢ di. Nolite inebriari vino in qͦ eſt luxuria. ſm illð
Hiero. Venter mero eſtuãs facile deſpumat ĩ libidinẽ. Sic
et iuramẽtũ ꝑ ſe malũ nõ eſt: cũ ſit ꝯfirmatio vͥtatis: ſed tñ
ex frequẽti ⁊ incauta iuratiõe ꝑiuriũ ſepe naſciꝛ. Hinc Ec-
cle̾ſi. xxiij. legiꝛ. Vir multũ iurans implebiꝛ iniq̃tate. In
re tñ vera licita et honeſta nõ ꝓhibetur iurare. hec in glo.
Matth. v. ⁊ in. c. allegato: etſi chriſtꝰ. Ad autoritatẽ beati
Iacobi reſpõdeꝛ: qm̃ aliq̇ vim faciũt in vͥbo nolite/qͦ nõ vi
deꝛ ꝓhiberi iuramentũ/ſed iurãdi volũtas: nolite. i. nõ ve-
litis: nõ volũtatẽ ſpõtaneã habeatis: qm̃ ad iurãdũ nõ de-
bet queꝗ̃ volũtas ſpõtanea inducere: ſed neceſſitas trahe-
re importuna. Huic ꝯſonat Augu. ad Hil. Iurationẽ caue
quantũ potes. Meliꝰ q̇ppe nec verũ iuraꝛ: ꝗ̃ iurãdi cõſue
tudine ⁊ in ꝑiuriũ ſepe cadaꝛ: ⁊ ſemꝑ ꝑiurio appropinqua
tur: nõ q̇a pctm̃ eſt verũ iurare: ſed qꝛ grauiſſimũ pctm̃ eſt
falſum iurare qͦ citius cadit q̃ iurare ꝯſueuit. Qð vero dñs
ait: ſit ſermo veſter eſt eſt/non nõ/dictis ꝯcordat. Nã vt di
cit Aug. de vͥbis dñi/hoc ſcꝫ eſt eſt/nõ non/bonũ eſt appe-
tendũ: qð ampliꝰ eſt a malo eſt. i. ſi iurare cogeris ſcias de
neceſſitate venire infirmitatis eoꝝ vtiqꝫ q̇bꝰ aliq̇d ſuades
que vtiqꝫ infirmitas malũ eſt. Itaqꝫ nõ dixit qð ampliꝰ eſt
malũ eſt: ſed a malo eſt. Tu em̃ nõ malũ facis q̇ bene vteris
iuratiõe vt alteri ꝑſuadeas qð vtiliter ꝑſuades: ſed a malo
eſt illius cuiꝰ infirmitate cogeris iurare. A malo inquã nõ
tam culpe ꝗ̃ pene: nec exhibentiũ: ſed exigentiũ iuramẽtũ
nã incredulitas hmõi magis eſt pena ꝗ̃ culpa. ¶ Ex his
doctrina moralis eliciꝛ: ꝙ licet iurare ꝑ ſe malũ nõ ſit: tamẽ
cauẽda eſt ſummoꝑe iurãdi frequẽtia ⁊ ꝯſuetudo etiam in
ſermonibꝰ vͥtate ſubnixis: nec mediocriter laborandũ eſt
vt conſuetudo hec vincaꝛ: ſed cũ magna ſolicitudine et in
ſtantia: qm̃ vt dicit Aug. vbi ſupra: nemo nouit niſi q̃ exꝑ-
tus eſt ꝗ̃ ſit difficile et ꝯſuetudinẽ iurãdi extĩguere: ⁊ nũꝗ̃
temere facere: qð aliq̃n neceſſitas facere cogit. ¶ Scða cõ Cõcl. 2. D
cluſio. Nõ niſi ꝑ creaturã ſine pctõ: licet iurare execratorio
iuramẽto. Probaꝛ: q̇a in execratorio iuramento illud ꝑ qð
iuraꝛ deo in penã obligaꝛ ⁊ oppignoraꝛ: ſed hoc nõ conue
nit deo q̃ impaſſibilis eſt: nec ſibiipſi oppignorari põt: er- Cõclo. 3.
go nõ niſi ꝑ creaturã põt hoc iuramẽto licite iurari. ¶ Ter
tia cõcluſio. Licitũ eſt in ſimplici iuramẽto iurare per crea
turã/ſi iurãs habeat cũ iurãdi neceſſitate intentionẽ bonã
Probaꝛ cõcluſio: q̇a licitũ eſt cũ neceſſitas exegerit iurare
ꝑ deũ creatorem. vt dicit cõcluſio ꝑ̇ma: ergo etiã ꝑ creatu-
ram. Tenet cõſequẽtia: q̇a iurãs ꝑ creaturã/iurat ꝑ deum/
vt ſupra tactum eſt. Unde ⁊ vͥtas ipſa dicit Matth. xxiiij.
Qui iurauerit in tẽplo: iurat in illo ⁊ in eo q̇ habitat in ip-
ſo: et q̃ iurat in celo: iurat in throno dei: et in eo q̇ ſedet ſuꝑ
eũ/ſcꝫ deo. ¶ Et diciꝛ notãter: ſi cũ neceſſitate habet inten
tionẽ bonã: qm̃ qui iurando per creaturã ipſam ſm ſe in te
ſtimoniũ inuocaret: ꝑ ipſam veritas dubia cõfirmareꝛ. Hic
creature aliq̇d numinis attribueret: cognitionẽ ſcꝫ ſecreto
rũ vel infallibilitatẽ: ⁊ ita ꝓpter malã intentionẽ peccaret
et ideo iudeis tanꝗ̃ paruulis ꝓhibitũ eſt: ne ꝑ creaturam
iurent: et ꝯceſſum iurare ꝑ deũ: ne honor deo attribuẽdus
ſcilicet veracitas/infallibilitas creature attribuaꝛ. Et ſm
hoc intelligendi ſunt canones/et patrũ dicta prohibentia
iurare per creaturas. Et ꝓpter eandẽ cauſam nõ eſt iuran-
dum ꝑ idolum aut diabolũ: ne diuina reuerentia transfera
tur ad idolum. Et de hoc bene loq̃tur Alexã. par. iij. q. xxxj.
mem. iij. arti. iij. hanc ponens diſtinctionẽ: q̃ iurat ꝑ creatu
ram/aut credit aliq̇d numinis eſſe in creatura: aut iurat ꝑ
creaturã intendẽs fraudẽ/volens decipere alium: quia ſcꝫ
creaturã reputat vilem: ita ꝙ cũ per eam iurat nihil ſe iura-
re credit: aut iurat per creaturã intendens ſolum proteſta-
ri ꝙ deus autor creature ſit prima veritas et teſtis verita-
tis. Si primo modo credens aliquid numinis eſſe in ea/⁊
per hoc volens venerari creaturam: peccat peccato idola
trie. Si intendit fraudem: peccat peccato periurij. Si au-
tem neutrũ illoꝝ intendat: ſed ſolũ proteſtari primam veri
tatem: ⁊ ipſam per creaturam venerari: ſic licitum eſt iura-
re per creaturã. Et hoc eſt quod dicit beatus Augu. ad pu
blicolam. Deus per creaturam iurare prohibuit: ne vel mo
re gentilium aliquod numen deitatis creaturis ineſſe cre-
deremus. Vel ne creaturas contemptibiles iudicando: ꝑ
eas promiſſa ꝓ nihilo duceremus. ¶ Quidã tamen dicũt
ꝙ nõ ſit licitũ iurare ꝑ omnes creaturas: ſed diſtinguũt ꝙ
quedam ſunt creature deo dicate: et ad cultũ diuinum mã
cipate: vt reliquie ſanctorum/⁊ euangeliũ: et per has eſt li
citum vt dicunt iurare. Per alias aũt non eſt licitum: quia
alie non admittuntur in ſolenni iuramento. Sed vt dicit
Augu.

Augu.cōtingit iurare per quālibet creaturā. Unde ſuper il
lud Roma.j. Teſtis mihi eſt deus. dicit in glo. Qui per la
pidē iurat falſum: periurus eſt: et cōſtat ꝙ hoc nō eſſet niſi
tale iuramentū eſſet obligatoriū. Hec Alexā. Sed cōtra cō
cluſionē obijcit̄ ꝑ canonē Pij pape.xxij.q.j. ſi quis. vbi dr̄.
Si quis per capillū dei vel caput iurauerit: vel alio modo
blaſphemia cōtra deū vſus fuerit: ſi in eccleſiaſtico ordine
eſt: deponat̄. ſi laicus: anathematizet̄: et ſi quis per creatu/
ras iurauerit: acerrime caſtiget̄. Si quis aūt talē hominem
non manifeſtauerit: nō eſt dubiū quin diuina damnatione
coerceat̄. Sed ſi epiſcop⁹ illa emēdare neglexerit: acerrime
corripiat̄. Reſpondet̄ ſm̄ Alexan. ⁊ ſan. Bonauen̄. ꝙ canō
loquit̄ contra illos generaliter qui credebāt deū ſm̄ diuini
tatem habere mēbra: aut cōtra illos qui non reuerenter no
mināt mēbra xp̄i; et quodā exquiſito modo iurādi diuidūt
xp̄m quaſi mēbratim q̄ valde arguēdi ſunt. Hec Bonauē.
Per mēbra aūt chriſti ſm̄ humanitatē iurare reuerenter eo
modo licet: quo licet per alias creaturas iurare. Unde ca/
non loquit̄ in caſu ſupra expreſſo: in quo nō licet iurare per
Cōcl.4. creaturas. ¶ Quarta cōcluſio. Aliter obligat iuramētum
aſſertoriū: aliter promiſſoriū. Iſta ꝯcluſio ſatis patet ex no
tabili ſcd̄o. Et btūs Tho. diſt. preſenti. q. iij. ar. j. dicit: ꝙ in
iuramento aſſertorio eſt vna tm̄ obligatio. ſ. qua quis obli
gatur ad pctm̄: ſi veritas ſuo iuramēto deſit. In iuramēto
aūt ꝓmiſſorio eſt duplex obligatio. Una qua quis obligat̄
ad faciendū hoc qd̄ iuramento promiſit. Alia qua obligat̄
ad peccatū ſi nō fecerit qd̄ promiſit. Hec tn̄ cōcluſio mode/
Cōcl.5. rationē recipit per ſequētes cōcluſiones. ¶ Quinta cōclu/
ſio: ꝙuis doloſum iuramētum obliget ad penā eternā ſim/
pliciter: et ad ſeruādum ꝓmiſſum in foro eccleſie exteriori:
nō tn̄ obligat ad ſcd̄m in foro cōſcientie interiori. Tres par
tes habet cōcluſio prima. Prima cōcernit in genere omne
iuramētū doloſum/tam aſſertoriū ꝙ̄ promiſſoriū: alie due
tantū promiſſoriū. Prima pars probatur: qꝛ oīs iurans do
loſe peccat mortaliter. Intelligendū eſt ex deliberatione et
ceteris paribus: qꝛ adducit deū in teſtē falſitatis in aſſerto
rio: aut promiſſi implēdi (cuius tn̄ oppoſitum intendit) in
promiſſorio: ergo peccat mortaliter. Tenet conſequētia: qꝛ
facit magnam irreuerentiam deo: adducens eū in teſtē fal
ſitatis: et per conſequēs obligatur ad penā eternā. Pro ſe/
cunda parte ſcꝫ ꝙ obligatur in foro eccleſie contētioſo ſer/
uare promiſſum: probatur: quia ſm̄ iudicium illius fori cō
pellitur ad ſeruādum ꝓmiſſum. Nā eccleſia iudicat de his
que patent: et quia verba obligatoria manifeſta ſunt: ideo
talem iudicat obligatū. Tertia pars ſcilꝫ ꝙ non obligat in
foro interiori conſciētie: probatur: quia in priuatis obliga/
tionibus nullus non intendēs ſe obligare coram deo obli/
gatur: quia deus iudicat ſm̄ ſecretum cōſcientie. Nam ho/
mo accipit verba ſm̄ ꝙ foris ſonant: deus vero accipit ſm̄
ꝙ intus cōcipiuntur. Hinc dicitur. j. Regū. xvj. Homo vi/
det que patēt: dn̄s autem intuetur cor. Hinc Grego. xxvij.
moral̄. Humane (ait) aures talia verba noſtra iudicāt: qua
lia foris ſonāt. Diuina vero iudicia talia foris audiūt: qua/
lia ex intimis proferuntur. vide Petrum de palu. in. iiij. diſ.
xxxviij. q. ij. de votis. Et eſt ſimile in matrimonio/quo ver
ba foris prolata non obligant ſine conſenſu interiori. Qui
ergo intus ſe non intendit obligare coram deo nō eſt obli/
gatus. Nec tamen ſequitur ꝙ iſte ex dolo ſuo reportet com
modum: vtputa ſi non doloſe iuraſſet eſſet obligatus. Nūc
autē quia doloſe iurauit: non eſt tali iuramento obligatus
ad ſeruandum iuratum. quia doloſe iurādo incidit morta/
le peccatum: et per cōſequens obligatur ad eternam penā:
quod incomparabiliter peius eſt: ꝙ̄ ſit obligatio ad ſeruā/
dum iuramentum. Obligatur tamen iurans doloſe etiam
in foro cōſcientie ad hoc: vt is cui iurauit ex dolo ſuo nō le/
datur: ſm̄ illud. j. ad Theſſal̄. iiij. Ne quis ſupergrediatur
Cōcl.6. et circūueniat in negotio fratrē ſuū. ¶ Sexta cōcluſio. Iu
ramentū incautū acceptū primis duobus modis non obli
gat ad promiſſi obſeruātiam: obligat tn̄ ad mortalē culpā.
Probat̄ cōcluſio de iuramēto incauto primo modo quo iu
ratur aliq̄d oīno illicitū: ſcilicet qd̄ eſt cōtra p̄ceptū: q̄a non
poteſt ſe inferior obligare ad nō obediendū ſuperiori: nec
ad id qd̄ eſt ſm̄ ſe illicitū. Sed nec id qd̄ eſt ſm̄ ſe illicitum
per iuramentū (quod nō poteſt eſſe vinculum iniq̄tatis)
fieri poteſt licitum. Peccatū em̄ mortale nō facit cōditionē
peccantis magis liberā. Talis autē ſic iurādo peccat mor/
taliter vt ſtatim ꝓbabit̄. Sic ergo iurās nō ſolum nō obli
gatur tali iuramento: ſed etiā nō debet ſeruare: quia nō po
teſt ſine mortali ſoluere promiſſum. Unde Ambroſi⁹ li. de
officijs. Eſt nōnunꝙ̄ contra officiū ſoluere ꝓmiſſum: ſicut
herodes q̄ necē iohānes preſtitit ne ꝓmiſſum negaret. Et
beatus Iſidorus in ſoliloquio. In male ꝓmiſſis reſcinde
fidem: in turpi voto muta decretū: qd̄ incaute vouiſti non
facias: impia eſt ꝓmiſſio que ſcelere adimplet̄. Et li. ij. ſen
ten. c. xiij. ait: Non eſt obſeruandū ſacramētū quo malū in
caute promittit̄. Et beat⁹ Aug. in ſermone de decollatione
iohānis. Qd̄ dauid iuramentū ꝑ ſanguinis effuſionem nō
impleuit: maior pietas fuit. Iurauit dauid temere: ſed non
impleuit maiori pietate. Et loquit̄ de iuramento quo iura
uit ſe occiſurū nabal virū ſtultū. de quo. j. Regū. xxv. Pro
batur etiam cōcluſio de iuramento incauto ſecūdo modo:
quo iuramentū tranſit ſuꝑ materiā de ſe licitā: ſed nō licitā
iuranti: quia melioris boni impeditiuo: et per hoc vergit
in deteriorē exitū. Nam nullū iuramentū qd̄ obuiat chari/
tati: obligat ad ſeruandū iuratū: quia ab obligatione cha/
ritatis abſolui nō debemus: ſm̄ illud apoſtoli Rom. xiij.
Nemini quicꝙ̄ debeatis: niſi vt inuicē diligatis: ſed omnia
iuramenta q̄ vergūt in deteriorem exitum ſunt huiuſmodi
ergo ⁊c̄. Sunt autē talia iuramenta de nō implendis conſi
lijs euāgelicis: de nō faciēdis operibus ſupererogationis.
Et generaliter de his q̄bus ponit̄ obex motiōi ſpūſſancti:
aut que ſunt impꝼectiōis detrimentū: vt ſi q̄s iuret ſe nūꝙ̄
intraturū religionē: nunꝙ̄ viſitare talē infirmū. Tale iura/
mentū licet ſeruari poſſit ſine peccato: non em̄ quis tenet̄
intrare religionē: ideo non peccat qui religionē non intrat
nō tamen obligat iuramentū ad non intrandū. Ideo etiā
qui iurauit nō intrare: poteſt intrare ſine peccato: quia nō
tenetur tali iuramēto. De hoc Beda ſuper Mattheū. v. c.
Si aliq̄d forte nos incaute iurare contigerit: et obſeruatū
in deteriorē vergat exitū: libere illud ſalubriori cōſilio mu
tandū nouerimus: ac magis inſtante neceſſitate peierādū
ꝙ̄ pro vitando periurio in aliud crimen grauius eſſe diuer
tendū. Et hec vltima pars autoritatis reſpicit iuramētum
incautū/primo modo. ¶ Scd̄a pars cōcluſiōis: ſcꝫ ꝙ iura
mentū incautū vtroqꝫ modo obliget ad mortalē culpā: ꝓ/
batur: quia q̄cunqꝫ vocat deū in teſtē cōtra ſeipſum morta/
liter peccat: quia dn̄s nō eſt diſſenſionis deus: vt dicit apo
ſtol⁹. j. Cor. xiiij. Sed q̄ iurat incaute primo modo: iurat
contra p̄ceptū diuinū: id eſt nolle obedire p̄cepto: qui ſcd̄o
modo iurat reſiſtere motiōi ſpūſſancti. Et ita in vtroqꝫ ad
ducit deū in teſtem cōtra deū. Et ita peccat cōtra ſecundū
preceptū: quo oīs irreuerētia dei prohibet̄. Et eſt aduerten
dum: ꝙ taliter iurans in ipſo actu iurandi peierat ⁊ morta
liter peccat: nō poſtea dum iuramentum nō ſeruat: quia in
ipſo iurandi actu deū cōtemnendo irreueret̄: nō aūt cū op
poſitū eius qd̄ iurauit facit: de quo inferius. ¶ Sed di. q̄s
cōtra primā cōcluſiōis partē: nā ioſue iurauit pacem cū ga/
baonitis ꝙ nō occideret eos. Ioſue. ix. ſed illud iuramētū
fuit incautū p̄mo modo: quia iniuſtū et cōtra dei preceptū
Quia dn̄s p̄ceperat ei ꝙ occideret oēs habitatores terre ꝓ
miſſionis: vt habet̄ Deut̄. vij. Ipſe aūt iurauit cōtrariū: et
propter iuramentū pepercit gabaonitis/putās ſe obligari
iuramento. ¶ Ad hoc reſpondet Alexand̄: et poſt eū bea.
Tho. ꝙ in his que ſola ꝓhibitiōe ſunt illicita: nō ſua natu/
ra dum cū obſeruatione intentionis precipientis iuramen
tum ſeruari poteſt: tūc obligat. Si aūt ſeruari non poteſt
quin contraueniatur intentioni mandantis: non obligat.
Intentio autem prohibitionis Deut̄. vij. fuit: ne ſi dimit/
terentur viui auerterent filios iſrael a deo: et interficerent
eos. Unde ſubditur ibi pro cauſa mādati: nec filiam illius

accipies filio tuo: quia ſeducet filium tuum ne ſequaꝶ me.
¶ Et hec intentio ſeruari poterat a Joſue et populo cū iura/
mento per tantā gabaonitaꝝ humiliationem vt nihil mali
poſſent machinari in filios iſrael: et ideo nō fuit iuramētū
incautū nec cōtra precepti intentionē. Unde Amb. li. de of
ficijs. Jeſus pacem quā dederat reuocandā non cenſuit: q̄a
firmata erat ſacramenti religione: ne dū alienā perfidiā re/
dargueret: ſuā fidē ſolueret. Soluiſſet aūt ſuā fidē: ſi nō te
nuiſſet qđ iurauerat. Iterum: ideo mulctauit eos ioſue me
liore morte/ſcȝ obſequio miniſterij: vt eſſet clementior ſen/
tentia: ſed diuturna. Licet ergo nō fuerūt occiſi morte natu
rali: q̄ eſt in ſepatione aīe a corpe: ſunt tamē occiſi morte le
gali q̄ eſt ſeruit⁹: qua ſeruata eſt intentio prohibitiōis diui
Cōcl. 7. L ne: q̄a neminē poterāt corrūpere ſuituti addicti. ¶ Septi
ma cōcluſio. Juramentū incautū tertio modo: ſcȝ quo q̄s
ſe facturū quod nō poteſt iurat: dū ſeruare non poteſt: non
obligat. Probaꝶ: quia ad impoſſibile nemo obligaꝶ. Vez
ſi nūc ſeruari nō poteſt ꝑpter aliqđ ſuꝑueniēs impedimen
tum: poteſt aūt poſterius: tūc manet iurās obligatus vt fa
ciat cū poſſit: vt ſi q̄s iurat ire ad ſanctū Jacobū: et ſuꝑue/
niat corporalis infirmitas: non teneꝶ durante infirmitate:
manet tamen obligat⁹ vt cōualeſcēs impleat. Et ſi dum iu
rauit ꝓbabiliter putauit ſe poſſe: excuſaꝶ in fauorabilibus
ſecus ſi nō putabat aut ſtulte putabat ſe poſſe. Et p̄ſertim
excuſaꝶ/ſi impedimētū de nouo ſuꝑuenit qđ preuiſum nō
Cōcl. 8. M eſt. ¶ Octaua cōcluſio. Coactū iuramentū in foro cōſcien
tie eſt obligatoriū. Probaꝶ: q̄a quicūqȝ iurat volēs ceteris
parib⁹. i. ſi impletio iuramenti nō vergit in deteriorem exi/
tū: obligatur ſeruare iuramentū ⁊ fidē ſi poteſt: ſed iurās
coacte iurat volēs: ergo. Cōſequētia nota cū maiore. Mi
nor ꝓbatur: quia coactio ad iurandū non eſt coactio ſim/
pliciter ⁊ abſoluta que fit per violentiā cui reſiſti non po/
teſt: quia neqȝ volūtas cogi poteſt ſimpliciter: neqȝ lingua
ad formandū verba: ſicut manus ad operandū/puta ſcribē
dum vel percutiendū aut tenendū aliq̄d. Poteſt autem co
gi ſm ꝙ hoc eſt metu alicuius magis noliti. Sed talis co/
actio nō eſt ſimpliciter inuoluntaria: immo ſimpliciter eſt
voluntaria: licet ſit inuoluntaria ex cōditiōe/ſicut ꝓiectio
merciū in mare. Cōfirmaꝶ: ſi em̄ metus aliq̄s tolleret obli/
gationē iuramenti: maxime metus cadens in conſtantem
virū: quia met⁹ mior nō excuſat: ſed talis metus nō cadit
in iurationē: hoc eſt non inducit virū conſtantē ad iurādū
contra mentē: quia nō ad mētiendū ſeu doloſe iurandū: er
go ſi metu induciꝶ ad iurandū: iurat in veritate/iuſticia/⁊
iudicio: quia iurat iuramentū licitū qđ iurare ⁊ tenere po/
teſt ſine peccato: quia ſi iuraret cū peccato: iam nō eſſet me
tus cadēs in cōſtantē virū: quia maius malū peccatum eſt
peccare/ꝙ̄ id pati ꝑpter cuius metū peccat. Si vero metu
induciꝶ ad iurandū verū et licitū: teneꝶ tali iuramanto: q̄a
omne iuramentū licitum eſt ſeruandū. ad hoc ſunt multa
iura. ¶ Diciꝶ notanter in foro cōſcientie: quia in foro exte/
riori nō ligat. Non em̄ competit actio ei q̄ iniuſte compel/
lit ad iurandū. Si di. ergo q̄ raptori metu mortis iurat da/
re centū florenos teneꝶ ſibi dare. hoc cōcediꝶ: quia magis
teneꝶ homo ſuſtinere iacturā temporalem ꝙ̄ frangere fidē
ſacramēto firmatā. Habet tamen talis remediū: q̄a poteſt
datū in iudicio repetere: aut iudici denunciare q̄ ex officio
teneꝶ raptorem ad reſtituendū cōpellere. Nec debet iurare
ꝙ non velit denūciare: quia hoc eſt ꝯtra fraternā correctio
nem: ⁊ ita illicitū ad qđ nō cōpellit metus cadens in cōſtā/
tem virum. ¶ Si dicis metus tollit obligationem matri/
monij que maior eſt ꝙ̄ obligatio ſimplicis iuramenti. Re
ſpondetur: ꝙ met⁹ tollit obligationem matrimonij: quia
eſt contra inſtitutionem matrimonij: voluit enim deus
matrimonij inſtitutor/ꝙ talis conſenſus non ligaret: nec
Cōcl. 9. N matrimonium conſtitueret. Et eſt caſus ille ſpecialiter a
deo exceptus: quia noluit ſic iurantē obligari. ¶ Conclu/
ſio nona. Omne iuramentū ſuis comitibus debite circun
ſtantionatum/obligat iurantem ad verificandū quod iura
uit ſaluis conditionibus generalibus quas in iuramento

ſubintelligi ius cōmune voluit. Hec concluſio ſatis patet
de iuramento aſſertorio: obligatur em̄ iurans vt verū iu/
ret: vt patet ex dictis. Similiter de ꝓmiſſorio allegat chri/
ſtus Math. v. legē. Reddes inquit deo iuramenta tua. ⁊
Nume. xxx. dicit legiſlator moyſes. Si quis viroꝝ votū do
mino vouerit: aut ſe cōſtrinxerit iuramento: non faciet irri
tum verbū ſuū: ſed omne qđ promiſit implebit. ¶ Addiꝶ
ſaluis cōditionibus ⁊c̄. Cōditiones plures colliguntur in
glo. c. Quemadmodū. de iureiurādo. ſuꝑ verbo conditio
que tamen breuius poſſunt ad tres reduci. ¶ Cōditio pri
ma eſt delatio autoritati ſuperioris: nam in omni iuramen
to ius ſuperioris intelligiꝶ exceptū: vt in. c. Uenientes. de
iureiuran. et ideo in omni iuramento intelligiꝶ: niſi cōtra/
rium precipiat aut velit ſuperior: et hoc in eis reb⁹ q̄ ſupe/
rioris autoritati ⁊ diſpoſitioni ſunt ſubiecte: ſecus in eis in
quibus ſuperior non habet autoritatē: vel autoritatē limi/
tatā ſm quā poteſt precipere. Hinc in omni iuramēto vni/
uerſaliter tacite intelligiꝶ: ſi deo placuerit. vnde Jaco. iiij.
Dicatis ſi dn̄s voluerit: ⁊ ſi vixerimus faciem⁹ illud. Sic
et autoritas pape excepta intelligiꝶ: ſaltem dum cauſa ra/
tionalis ſubſit. Non em̄ habet papa vicarius chriſti pote/
ſtatem ſimpliciter illimitatā ſicut chriſtus: q̄a ſm apoſtolū
ij. ad Coꝝ. x. Poteſtatē dedit dn̄s in edificationē: ⁊ non in
deſtructionē eccleſie ſeu fidelium. Siquidē ſi diſpēſator eſt
non dn̄s ſm eundem. j. Coꝝ. iiij. Sic nos exiſtimet homo
vt miniſtros chriſti ⁊ diſpenſatores miniſterioꝝ dei. Hic iā
queritur inter diſpenſatores vt fidelis q̄s inueniatur. Eſt
autē fidelis diſpenſator: ſi ad honorē dn̄i ſui et iuſticiam ac
ſalutē ſubditorū autoritatem acceptā diſpēſat. de hoc. xxv.
q. j. §. vlti. leo papa ait. Ualet ſctā romana eccleſia ſnis pri/
uilegijs quoſlibet munire: et extra generalia decreta que/
dam ſpeciali beneficio indulgere: ꝯſiderata tamen ratiōis
equitate: vt que mater iuſticie eſt: in nullo ab ea diſſentire
videaꝶ. Que attēdenda ſunt ab eis ſpecialiter qui cōtra vo
ta ⁊ iuramēta diſpenſationē querūt/nulla rationabili cau/
ſa ſubſiſtente. Que diſpenſatiōes ſm bea. Bern. nō diſpē/
ſationes: ſed diſſipationes ſunt dicende. Sic cuiuſlibet iu
dicis autoritas ac vis precipiēdi intelligitur excepta in eis
que ſue iuriſditioni ſubſunt. Unde ſi quis iurauit ſoluere
centū flo. in certo termino: ſi iudex ꝑ areſtam vel alias ꝓhi
buit: teneꝶ obedire iudici iuramēto nō obſtāte. ¶ Secun/
da cōditio reſpicit fidem ſeruatā ꝑpter quā iuraꝶ: q̄a non
ſeruāti fidem fides ſeruanda nō eſt. Intelligiꝶ igiꝶ ꝯditio
in iuramento promiſſorio ſi mihi fidem ſeruaueris: vt ha/
betur de iureiuran. Peruenit. ij. ⁊. c. ſicut. iij. Ideo iurans
ducere aliquā ſi fidem ſponſe non ſeruauerit: nō tenetur iu
ramento. ¶ Tertia conditio ſtatū rerū ipſarū reſpicit: tam
iurantis tam ei cui iuraꝶ: ꝙ̄ rerum ꝓ qua aut ratio cui⁹ iu/
ratur: ꝙ̄ etiam iuramenti. vnde ſubintelligitur conditio: ſi
res in eodem ſtatu permanet: nam ſi q̄s vt officialis iurat
ceſſante officio nō teneꝶ. Sic qui prelato vt tali iurat: gra/
tia exempli obedientiā ſi cedit prelationi/ſubditus non te
netur. Sic qui in pinguiori fortuna iurat aliq̄d ſe daturū:
ſi mutaꝶ fortuna: vt p̄ſtare nō poſſit: nō teneꝶ durāte impo
tentia. Similiter ſi abſoluitur a iuramēto ab eo qui habet
abſoluere ſubſiſtente cauſa rationabili nō teneꝶ iuramēto
a quo fuerit abſolut⁹. Cum etiā aliqua generaliter iuranꝶ
intelligiꝶ ſemꝑ ſi honeſta/licita/poſſibilis/moderata ⁊ ſm
intentionē illam ſm quā ordinator iuramenti obligari vo/
luerit: et rationabiliter debuerit. Hinc ꝑ generale iuramen
tum ſeruandi ſtatuta et ſtatuenda: ⁊ cōſuetudines eccleſie
vniuerſitatis aut cōitatis cuiuſlibet: nō obligatur iurans
niſi ad ea que ſunt licita et honeſta nō obolita. Nā de alijs
ordinator iuramenti non intendit: neqȝ debet iurantē velle
obligare. De his omnibus latius colligunt ſummiſte cum Artic. 3.
multiplici iurium allegatione ⁊c̄. ¶ Quantū ad articulū Dub. 1 O
tertium dubitatur de cōditionibus requiſitis ad hoc vt iu
ramentum fiat cum iudicio. Reſpondetur ꝙ huiuſmodi
conditiones cōmuniter ponuntur. vj. vt dictum eſt notabi
li. iij. quarum alique latius ſunt declarande. Prima eſt: cur

hoc eſt vt ſit ſufficiēs cauſa motiua ad iurandū:nō em̄ leui
tate aut conſuetudine debet quis ad iurandum induci:ſed
neceſſitate quadam. Non quidem ineuitabilitatis aut coa
ctionis:ſed neceſſitate charitatis et vtilitatis proximi. Vt
tamen proximus ex ſua infirmitate non credat aſſerēti vel
ſuadenti:ꝙ verum bonum vtile eſt/et ſalutare iurandū eſt
vt credat. de hoc Aug. in de verbis dn̄i. Qui intelligit nō
in bonis.i. in per ſe appetēdis:ſed in neceſſarijs iurationē
eſſe habēdam:refrenet ſe quantum poteſt vt nō ea vtatur
ſine neceſſitate. Et declarans qua neceſſitate/ſubdit. Cum
videt pigros eſſe homines ad credēdum quod eis vtile eſt
credere:niſi iuratione firmetur.et ſequitur. Si iurare coge
ris:ſcias de neceſſitate venire infirmitatis eoꝝ quibus ali/
quid ſuades.ſequitur. Tu enim non malum facis qui vte/
ris iuratione:que etſi nō bona.i.nō appetenda quaſi per ſe
bonū:tamen neceſſaria eſt vt alteri ſuadeas qđ vtiliter per
ſuades. ¶ Annumerat aūt Alexā. de anglia.ix.cauſas ſub
hac neceſſitate cōprehenſas:quarū ſeptem tenent ſe ex par
te boni inducendi:et due ex parte mali remouendi. Prima
eſt pro veritate fidei aut doctrine aut alias vtili confirmā/
da. Sic iurauit apl's.ij. Coꝝ.j. dicens. Fidelis deus:qꝛ ſer/
mo noſter qui fuit apud vos qui nō eſt in illo eſt et nō. Se
cunda pro veritate declarāda aut manifeſtanda. Deut.xix.
In ore duoꝝ vel trium ſtat omne verbū. non eſt autē teſtis
niſi iuratus ſm iura. Tertia pro amicitia cōtrahēda. Geñ.
xxvj. dixerunt viri gerare ad yſaac. Sit iuramentum inter
nos et ineamus fedus:vt nō facias nobis quicꝙ̄ mali. Et
ſequit. Surgentes mane iurauerunt ſibi mutuo. Quarta
pro pace reformanda. Geñ.xxxj. Jacob iurauit labā per ti/
morem patris ſui yſaac. Quinta pro fidelitate ſeruanda.ij.
Regū.v. Venerunt ſenes iſrael ad regē dauid:et percuſſit
cum eis fedus corā dn̄o. Sexta pro obedientia ⁊ ſubiectio
ne recognoſcenda:ſicut iurauerūt viri galaad iepte. Judi
cū.xj. Dn̄s qui hec audiuit:ipſe mediator et teſtis eſt:ꝙ no
ſtra promiſſa faciemus. Septima pro cōſuetudine eccleſie
ſtatutis et lege ſeruādis. Exodi.xxiiij. Filij iſrael data lege
iurauerūt ſe dn̄o ſeruituros. Octaua que cum ſequenti eſt
propter malū cauendū propter calūniam cauendā:vt fieri
ſolet in cōteſtatione litis et in cautione pacti ſeruandi/aut
debiti ſoluēdi.ad Heb.vj. Omnis cōtrouerſie finis eſt iu/
ramentū ad confirmationē ſcꝫ pacti:compoſitionis vel cō
cordie. Nona pro infamia purgāda. Deut.xxj. Si inuētum
fuerit cadauer hoīs occiſi maiores natu leuabūt manus ſu
as. Ad has cetere ſunt reducibiles que ſub neceſſitate com
P prehēdūtur. ¶ Circa ſecundā circunſtātiam et tertiā quis
et cui/eſt circūſtātia perſone tā iurantis ꝙ̄ etiā cui iuratur.
Non enim cuilibet corā quolibet iurare licet:nā a preſtādo
iuramēto duplices perſone prohibētur:videlꝫ perſone ex/
cellentis autoritatis. Nam in iuramēto duo conſideranda
ſunt. Vnū ex parte dei cuius teſtimoniū inducitur:et quā/
tum ad hoc debetur iuramēto maxima reuerētia. Et ꝓpter
hoc a iuramento excludūtur pueri ante annos pubertatis
furioſi et fatui:ſimiliter ⁊ periuri. Primi:quia non habent
perfectū rationis vſum in quo poſſint cum debita reueren
tia iuramentū preſtare. Secūdi:quia ex retroactis preſumi
tur ꝙ iuramento debitam reuerentiā nō habebūt. Secun/
dum cōſiderandū eſt ex parte hominis/cuius dictum iura
mēto cōfirmatur. Et quia nō indiget hominis dictū confir
matione:niſi qꝛ de eiꝰ veracitate dubitaꝛ:derogat aūt hmōi
dubitatio dignitati ꝑſone. Et ideo perſonis magne digni/
tatis nō cōuenit iurare. Et ideo ſacerdotes et religioſe per/
ſone niſi pro magna neceſſitate aut vtilitate iurare non de/
Q bent:vt docent canones. Similiter quoad cui/clericꝰ laico
iurare nō dꝫ:niſi in certis caſibꝰ. ¶ Circa circūſtātiā ꝑ qđ/
dictū eſt quid per deū iurandū eſt/etiā per creaturā:ſed nō
niſi inquātū in ea relucet aliquod veſtigiū dei. Sed hic eſt
dubiū an maius ſit iurare per deū vel per creaturā. Ad hoc
reſpondet Sco. ꝙ ceteris paribꝰ maximū iuramentū eſt iu
rare ꝑ deū:qꝛ ꝑ nihil aliud licite iuraꝛ:niſi inquantū in ipſo
ſpeciali modo eſt deꝰ. Tamen cōſuetudo eſt rōnabilis que
hoc obtinuit:vt quedā iuramēta fiāt cū maiori ſolennitate
et de illis preſumiꝛ ꝙ nunꝙ̄ fiant ſine deliberatione:leuia
aūt frequēter fiūt ſine deliberatione. Statuit igiꝛ eccleſia
ad terrorem vt per hmōi nō ureꝛ niſi ſolenniter et per ꝯn̄s
deliberate:vbi veritas eſt ſimpliciter aſſerenda vel promiſ
ſum firmiter obſeruādū:propter hoc etiā obſeruātur certe
cerimonie:vt ꝙ digiti eleuanꝛ:aut ſanctorum reliquie:vel
euangeliū tāgiꝛ. Dicit ergo ꝙ ceteris paribꝰ grauiſſimum
eſt iurare per deum. Sed ſuppoſita indeliberatione ex iſta
parte:⁊ plena deliberatione ex alia parte:qualis habeꝛ qn̄
iuraꝛ per euāgelium:pōt ibi eſſe grauiꝰ peccatū ſi peieraꝛ:
ꝙ̄ dū ſimpliciter per deū iuraꝛ:nō propter reuerentiā eius
per qđ iuratur:ſed propter deliberationē ibi non hic. Et ſi
obijciꝛ:quare ergo periurās cum deliberatione per euāge
liū eſt infamis:⁊ per deū non eſt infamis. Rn̄deꝛ:infamia
nō ſemꝑ ſequitur quātitatē culpe:ſed crimen publicū. Sta
tutū aūt eſt ꝙ iuramentū ſuper euāgeliū fit cū deliberatio
ne et publicū:et ideo preſumiꝛ tranſgreſſor illius iuramētū
violator fidei.⁊ ideo rationabiliter habeꝛ infamis:non ſic
pōt preſumi de leuiter iurante per deū. ¶ Si di. ſm Augu.
quanto per qđ iuratur eſt ſanctius:tanto magis penale eſt
periuriū:ſed non eſt magis penale periuriū/niſi qꝛ magis
obligat iuramentū. Sed cū iuratur per creaturā ſanctā eti/
am iuratur per deū:et ſic ꝑ duo ſancta que ſunt magis ſan/
cta ꝙ̄ alterū ſolū. Reſpōdetur/ꝙ deus cū oībus creaturis
nō eſt magis ſanctus ꝙ̄ deus ſolus:qꝛ deus eminēter conti
net in ſe omnē ſanctitatē. Qđ vero dicitur in canone:ꝙ du
pliciter reus eſt qui per creaturas iurat mēdaciter. Dicitur
ꝙ canon loquitur de his qui iurādo per creaturas intēdūt
venerari creaturas tāꝙ̄ ſi aliqđ numinis eēt in eis. ¶ De R
circūſtātia per quid iurandū ſatis dictum eſt. Sed hic mo/
uet dubium ſan. Bonauē. poſt Alexan. vtrū ab idolatris li
ceat accipere iuramētū quo iurant per idola ſua:qđ vtercꝫ
ſic determinat:qꝛ in iuramēto per idolū duo conſiderātur:
vnū idoli veneratio:aliud verbi exterioris cōfirmatio. Pri
mo modo ſcꝫ idoli veneratione/nullo modo licet iuramen
tū recipere/multo minus facere:hoc em̄ eſt idolatrare. Se
cūdo modo dicit Alexan. licet recipere ꝓ bono publico:nō
aūt perſonali:ſicut iacob pro bono ſue poſteritatis recepit
iuramentū a laban idolatra:et iudas machabeus a roma/
nis pro vtilitate gētis ſue. Non aūt pro vtilitate tēporali ⁊
perſonali:qꝛ ſic preponēda eſt ſalus anime cōmodo tēpora
li. Et ita magis cauendū peccatū etiā in idolatria ꝙ̄ ꝓcurā
dū bonū perſonale et tēporale:bonū aūt publicū nō eſt tm̄
tēporale:qꝛ etiā ordinatur ad ſpūale:nā pax tēporalis eccle
ſie multū promouet bonum ſpūale/maxime in infirmis:⁊
ſic chriſtiani hodie recipiūt iuramenta a ſaracenis. Vel for
te dici poſſet ſicut in vſura:ꝙ quis cogente neceſſitate pōt
bene vti pctō alterius:nō quidē peccato ſub rōne peccati:
ſed actu alterius qui fit ab alio cū peccato. ¶ De circūſtan S
tia quō ſit iurādū ſatis patet:ꝙ cū iurare ſit actus latrie in
quo ad veritatis teſtimonium deus tāꝙ̄ ſumma veritas in
duciꝛ:ideo cū magna reuerētia fieri debet. Vnde corneliꝰ
papa.xxij.q.v. honeſtū. ait. Honeſtū etiā videtur vt qui in
ſanctis audet iurare:hoc ieiunus faciat cū omni honeſtate
et timore dei.in qua honeſtate includūtur reuerētiales ceri
monie:vt ꝙ ſm laudabilē multoꝝ conſuetudinē nō fiāt iu
ramēta (ſaltē in iudicio publico) niſi aſtātibus vel genicu/
lātibus ⁊ nudatis capitibus tā iurantiū ꝙ̄ recipientium ⁊
aſtantiū. Verū illa honeſtas cōſilij eſt/nō precepti:vt vult
glo.in.c. honeſtū/allegato. Cetera circa hāc circūſtantiam
cōcernentia ſatis tacta ſunt. ¶ De ſexta circūſtātia quādo T
dicitur.xxij.q.v. decreuit. Decreuit ſancta ſynodus:ꝙ a ſe/
ptuageſima vſcꝫ ad octauas paſche:ab aduentu vſcꝫ ad
octauas epiphanie:necnon in ieiunijs quattuor tēpoꝝ ⁊ le
tania maiore:et in diebꝰ rogationū ac in diebus dn̄icis:nul
lus ſupra ſacra euangelia niſi de concordia ⁊ pacificatione
iurare preſumat. Verū huic capitulo obuiat cōſuetudo pre
ſcripta:vt dicit glo. quantū ad ſeptuageſimā ⁊ aduētū dn̄i.
In dn̄icis tn̄ et in ſolēnibus diebus/niſi ex magna neceſſi/

tate non licet. In illis enim diebus ſpiritualibus vacandũ
A eſt: vt habetur. c. j. de ferijs. ¶ Sed eſt hic dubium: an tole
randa ſit conſuetudo que in quibuſdam terris eſſe dicitur: vt toto eſtiuo tempore quo accidere ſolẽt grandines/ et tonitrua et fulmina huiuſcemodiq; tempeſtates: non admittunt partes ad preſtanda iuramenta: ſed ſuſpendũtur: nõ cauſe: ſed iuramenta tm̃ quibus cauſe terminantur vſq; ad tempus hyemale. Ad quod reſpondendum videtur: q̄ cõſuetudo illa vana eſt ſuperſtitioſa/ impia et iniuſta. Vana: quia nullo iuri diuino vel humano cõſona. Superſtitioſa: quia nulla ratione fundata. Impia: quia male videtur de deo ſentire. Vix enim alia huius obſeruantie cauſa aſſignari poteſt niſi tẽporalis timor vindicte: ne dum peierare contingat eo tempore quo terrenaſcẽtia adhuc in agris matureſcunt: diuina vltione grandinea tẽpeſtate pereant: quod in hyeme fieri nõ poteſt. Sed quis neſciat q̄ impiũ eſt hoc ſentire de deo: tum quia apud deum nihil preterit: nihil futurũ eſt: omnia preſentia: nullius obliuiſcitur: nihil de nouo recolit: omnia omni tempore: immo ſine tẽpore eternaliter nouit. Deniq; in eius ditione cũcta ſunt poſita: ita potens vlciſci in granario et cellario ſicut in campo: ita in ſemine ſicut in germine: ita in area/ ſicut in ariſta. Tum etiã quia differre vel ſuſpẽdere periuria ad tempus metu pene temporalis poſterius admittenda: nõ eſt deum honorare: ſed temporalia bona diuine charitati preponere. Impiũq; eſt peccata velle cauere in eſtate: et poſterius in hyeme admittere. Et iniuſta: qm̃ cauſas et queſtiones nõ prorogare: ſed expedire decet. Nec licitũ eſt partes a iuſticia cõſequenda tanto tempore ſuſpendere: immo videtur q̄ iudices in miniſtratione iuſticie taliter negligentes teneãtur parti ex

Dub. vl. X hac dilatione leſe ad damnorum reſtitutionem. ¶ Vltimo dubitatur: vtrum iurare ſit actus bonus vel malus/ vel indifferens. Q̃ ſit bonus: quia eſt actus virtutis latrie: omnis autem actus virtutis eſt bonus: et propter ſe appetendus. Q̃ malus: quia prohibitus nec frequentãdus. Q̃ indifferens: quia quandoq; iurare eſt laudabile: quãdoq; vitioſum. ¶ Reſpondetur/ q̄ duplex eſt actus iurandi: ſcilicet interior elicitus/ et eſt velle iurare. Et eſt actus exterior quo voluntas iurandi voce perficitur. De actu interiori dicitur: q̄ quidam eſt bonus ⁊ ſimpliciter appetendus/ ſcilicet qui veſtitus eſt omnibus comitibus circunſtãtie/ ſm dictamen recte rationis. Alius eſt malus/ qui ſcz habet circũſtantiã oppoſitam ⁊ vitioſam: aut qui caret aliqua circũſtãtia ad eius bonitatem neceſſario requiſita. Aliqua iuratio eſt actus indifferens: cui deficit aliqua circunſtantia ad bonitatem requiſita. Nec tamen habet circunſtantiã vitioſam: vt qui verum vult iurare propter vtilitatẽ temporalẽ propriam/ nõ referendo hoc in alium finem honeſtum: nec in finem vltimum. ¶ Actus vero exterior iurandi denominatur bonus vel malus/ vel indifferens: ſm q̄ imperat̃ ab interiore. Poteſt tamen idẽ manens primo eſſe bonus: poſterius indifferens vel vitioſus et econuerſo: vt deduci poteſt ex his que dicta ſunt diſt. xxiij. q. j. huius. Verum q̄ verbum hoc iurare generaliter ſignificat omnem actum iurandi: ſiue bonum/ ſiue malum/ ſiue indifferẽtem. Et ita verũ eſt: q̄ iurare nõ eſt de numero bonoꝝ ex ſe appetibiliũ ſub illa generali ratione: eo q̄ illa includit actum bonum ⁊ malum. Sicut velle dare elemoſynam non eſt ex ſe appetibile ſm illam rationem: ſed velle dare virtuoſe/ eſt ex ſe appetibile: ſic velle iurare virtuoſe. Et p hoc patet ad rationes dubij/ q̄ verum concludũt particulariter: et ille particulares ſtant ſimul. Q̃ dicitur q̄ actus iurãdi non eſt frequentandus: verũ eſt ſine neceſſitate: nec mirum qm̃ neceſſitas eſt vna circũſtantia requiſita ad eius bonitatẽ: qua nõ exiſtente/ nõ eſt ſufficienter circũſtãtionatus ſuis comitibus: deficit em̃ iudiciũ diſcretionis. Sed qñ aſſunt oẽs circũſtãtie: et ita inter eas neceſſitas: tunc frequentãdus eſt: ita q̄ qui omitteret iurationem: dũ eius fuerit neceſſitas peccaret: ſicut qui infirmitati proximi non ſuccurrit dum licite poteſt.

Queſtio. ij.

A Circa eãdem diſtinctionẽ queritur ſcdo: vtrũ omne periuriũ ſit mortale pctm̃. ¶ In huius queſtionis materie determinatione per notabilia/ concluſiones ⁊ dubia procedetur ſolito more. ¶ Quantũ ad primũ notandũ pro inueſtigatione q̃d nominis piurij: q̄ ſicut colligi poteſt ex textu noſtro: et capitulis plurimis in decreto xxij. q. ij. iuncta quadã glo. ſextupliciter poteſt cõmitti periuriũ. Primo dũ ſcienter iuratur falſum. Scdo modo dum doloſe iuratur verũ qd̃ putat̃ eſſe falſum. Tertio modo dũ ignoranter iuratur falſum qd̃ credit̃ eſſe verũ. Quarto modo dũ nõ ſeruatur promiſſum iuramento firmatũ. Quinto dũ iurat̃ illicitũ: vel qd̃ vergit in deteriorẽ exitũ. Sexto dũ iuratur indiſcrete. In primis quattuor modis deficit veritas: in quinto iuſticia: in ſexto iudiciũ. Verũ periurium nõ ſemper accipit̃ vt includit oẽs illos ſex modos. ¶ Vñ periuriũ tripliciter accipit̃: ſcz ſtrictiſſime/ ꝓprie/ et cõiter ſiue large. Strictiſſime accipit̃ ꝓ iuramẽto quo ſcienter falſum iuratur: et ſic cõprehẽdit tm̃ primũ modũ. Stricte ſeu proprie accipit̃ pro iuramẽto quo ſciẽter vel ignorãter iuratur falſum: aut doloſe verũ: vel qd̃ vergit in deteriorẽ exitũ: et hoc modo periuriũ extendit ſe ad oẽs quinq; modos/ hoc eſt ad oẽs modos preter vltimũ. Cõiter ⁊ large accipit̃ pro quolibet iuramento in quo deficit aliquis triũ comitũ/ veritas/ iuſticia vel iudiciũ. ¶ Primo modo accipit magiſter cũ diffinit periuriũ in principio huius diſtinctionis. Periuriũ eſt mẽdaciũ iuramento firmatũ: quia mendaciũ vt priori diſtin. dictũ eſt: dicit falſitatẽ ſermonis et intẽtionis. Tertio modo accipit btũs Hiero. ſuper hieremiã: vbi enumeratis tribus comitibus ſubdit. Si iſta defuerint. i. veritas/ iuſticia vel iudiciũ: nõ erit iuramentũ: ſed periuriũ. Secũdo modo accipit beatus Augu. in de verbis apl̃i ſermo. xxviij. vt recitat magiſter dũ ait. Melius creditur ⁊ ille peierare qui falſum volũtate fallendi iurat: et qui falſum putãs qd̃ verũ eſt iurat: et qui verum putans qd̃ falſum eſt iurat. In his ſex acceptionibus ſemꝑ poſterior eſt ſuperior ad precedentẽ. Et ſm hoc oportet varie diffinire periuriũ que facile colligũtur ex dictis. ¶ Verũ ſunt qui diffinitionẽ magiſtri extendere volũt ad periuriũ cõmuniſſime acceptũ. Pro quo notant q̄ quadruplex eſt falſitas. Quedã in vocis aut ſermonis ſignificatione: puta qñ non eſt adequatio ſermonis ad rẽ/ ita q̄ res nõ habet ſe vt ſermo ſignificat. Secũda falſitas eſt ſermonis ad mentẽ proferẽtis: qñ mens ꝓferentis diſſentit ſermoni: hoc eſt aſſerit voce pro vero qd̃ credit falſum. Tertia eſt falſitas in obligatione: vt cũ q̃s obligat ſe ad cuius oppoſitũ obligat̃. vt ſi quis ꝓmittit ſe facturũ aliquid illicitũ vel qd̃ vergit in deteriorẽ exitũ. Ibi em̃ in ſermone ꝓmiſſionis apparet obligatio: ⁊ tm̃ in veritate nõ eſt obligatio. Nõ em̃ põt ſe quis obligare cõtra volũtatem ſuperioris. Quarta eſt falſitas indiſcretionis ſeu periculi: dũ ſcz loquit̃ ſeu ꝓmittit in quo eſt periculũ falſitatis. Prima falſitas ꝓprie dicit̃/ et eſt falſitas. ſequẽtes dicũtur falſitates extenſo noĩe et minus ꝓprie. Prima ⁊ ſcda recipiunt defectũ primi comitis: ⁊ quia mendaciũ dicit falſitatẽ: licet proprie acceptũ dicat duplicẽ falſitatẽ: primã ſcz et ſecũdã: tñ poteſt extẽdi ſiue ꝓprie ſiue improprie ad oẽs quattuor modos falſitatis. vt mẽdaciũ cõiter ſit falſa vocis ſignificatio ſm aliquẽ quattuor modoꝝ: ſiue ſiat cũ intẽtione fallendi ſiue nõ. Et ſic cõiter accipiendo mendaciũ: diffinitio magiſtri cõuenit omni piurio ſm oẽs ſex modos piurij. Et ita exponit eã beatus Tho. in ſumma ⁊ in ſcripto: ⁊ per illã diſtinctionẽ concordari pñt dicta autoꝝ que vident̃ ſibi diſſonare. Ex hoc etiã patet an omne periuriũ includit mẽdaciũ. Nã capiẽdo cõiter ⁊ large correſpondẽt mendaciũ ⁊ periuriũ: periuriũ nõ eſt ſine mẽdacio. i. falſitate. Sed ſi mẽdaciũ capit̃ ꝓprie: et periuriũ ſecũdo vel tertio modo/ poteſt q̃s ſine mẽdacio peierare. Poteſt em̃ verũ dicẽs peierare ſecũdo ⁊ tertio modo: patet intuẽti. ¶ Scdo notandũ/ q̄ ſicut ad actũ meritoriũ requirit̃ deliberatio; alioq̃n nec eſſet vir

Artic. I.
Nota. I.
B
Nota. 2
C

tuoſus nec humanus. Jta et actus demeritoriꝰ requirit de
liberationē. Nō enim pronior eſt deus ad puniēdum ꝙ̄ ad
premiandū. Unde actus iurādi poteſt quādoq̄ȝ fieri inde/
liberate: cū videlȝ fit quadā conſuetudine mala/aut ex lap
ſu lingue ſine intētione firmandi dictū ſuū per teſtimoniū
diuinū. Et tale periuriū proprie nō eſt actus humanus: q̄
fit preter intētionē: etiā q̄nq̄ȝ neſcientibus eis qui loquunt
et penitus nō aduertentibus. Aliq̄n fit cū deliberatione: ⁊
cū hoc formaliter/ dū ſcȝ intēdit dictum ſuū cōfirmare teſti
monio diuino ⁊ aduertit ſe proferre verba iuramēti. Et hec
deliberatio q̄nq̄ȝ eſt breuiſſima maxime in habituatis: ha/
bēt em̄ habituati breuiſſimā deliberationē ⁊ electionē in tē
pore vix perceptibili: ita ꝙ q̄nq̄ȝ nō videtur deliberatio: vt
patet in canente artificialiter in cithara. Aliq̄n fit cū delibe
ratione interpretatiue: vt cū quis deliberare poſſit ⁊ contē/
nit: et maxime cū deliberare tenetur. ſicut in ſacramentorū
ſuſceptione: ⁊ in diuinis tractādis/ ꝓferēdis vel ſumēdis.
Jn his em̄ ꝓpter diuinā reuerētiam deliberate agere tene
mur. Unde dicit Eſa. lij. Mundamini qui fertis vaſa dn̄i.
Ad mundationē requirit deliberatio: et hec diſtinctio actꝰ
deliberati et indeliberati multū valet ad cognoſcendū: q̄n
actus ſiue iuramentū ſit peccatū vel nō. Non autē vt multi
D dicūt: frequentia aut cōſuetudo. ¶ Sunt aūt pleriq̄ȝ cōce/
dentes ꝙ vnicū periuriū leue nō eſt peccatū mortale: tamē
ex cōſuetudine peierare eſt pctm̄ mortale. Cuius rationem
quidā aſſignāt: quia habitus generatus ex multis actibus
inclinat ad grauiorem actū/ꝙ̄ ſit actus precedēs. Sed hoc
improbat Sco. et bene: q̄m ſi primꝰ actus nō ſit mortalis:
neq̄ȝ ſecūdus: neq̄ȝ tertius: aut alius ab habitu q̄nq̄ȝ intēſo
elicitus/eſt mortale pctm̄: q̄ habitus inclinās nō pōt actū
grauē reddere leuiorē quantū ad genus peccati: quia habi
tus genitus ex actibus ſemꝑ inclinat ad actū eiuſdē rōnis/
cū his ex quibus generatur: licet bene ad intēſiorē: ſemper
tm̄ in eadē ſpecie: ideo ſi actus precedēs generatiuus habi/
tus nō fuerit mortale peccatū: nunq̄ȝ actus ſequens ad quē
inclinat habitus: erit peccatū mortale. ¶ Preterea. Habi/
tus ex ſe nullā habet rationē culpe: niſi ex actibus ex quibꝰ
generatur: ſi ergo illi ſunt peccata venialia: habitus nō fa/
ciet grauitatem mortalē in actu ad quē ipſe inclinat. Et pro
batur exēplo: ſi aliquis ex actibꝰ incōtinētie acquiſiuit ma
gnū habitū/et poſt peniteat: ſi poſt penitentiā habeat mo/
tum aliquē incontinentie cui nō conſenſit: licet ad illū incli
net magnus habitus: nō eſt in eo pctm̄ mortale: immo nec
notabiliter maius ꝙ̄ ſi habitū nō haberet. Jgit videt dicē
dū ꝙ habitus et cōſuetudo nihil faciūt ad rationē peccati:
ſed deliberatio ⁊ cōſenſus in actū illicitū: vnde ſi actus pri
mus in ſe nō eſt peccatū mortale/ſed veniale: circūſtātia fre
quentationis aut cōſuetudinis nō facit eum mortalē: vnde
quotienſcunq̄ȝ talis actus elicitur: ſemꝑ manet veniale. Et
ideo in propoſito diſtinctio periurij quātum ad raritatē et
frequentiā/nihil variat ad rationē peccati mortalis: ſed di/
ſtinctio inter deliberationem vel indeliberationē/ſiue deli
beratio ſit vnica: ſiue ex cōſuetudine frequētata/ multū fa/
Nota. 3. E cit ad peccati rationē. ¶ Tertio notandū ꝙ teſtimoniū in
aſſertiuo iuramēto q̄nq̄ȝ fertur ſimplr̄ de certitudine: q̄nq̄ȝ
de credulitate: hoc eſt ꝙ iuramento aſſertiuo q̄nq̄ȝ aliquid
aſſeritur vt certū ſimpliciter et verū: vt q̄n fert teſtimoniū
in iudicio: in quo ſentētia punitiua ferri debet: q̄nq̄ȝ aliq̄d
aſſeritur vt creditū eſſe verū: nō tm̄ vt vndequaq̄ȝ certum:
vt dū datur teſtimoniū de idoneitate pſone ad ſacros ordi
nes promouēde. Quando aūt teſtimoniū ſic vel ſic debet
accipi/recurrere oportet vel ad legē poſitiuā vel ad conſue
Artic. 2. tudinem. Et tātū de articulo primo. ¶ Quātū ad articulū
Concl. 1. F ſecundū eſt prima cōcluſio. Nullū periuriū alicuius ſex ſpe
cierum premiſſarū eſt crimen mortale/dum ſit indeliberate
et ex ſurreptione. Jlla concluſio probat: quia nullus actus
indeliberatus eſt culpabilis aut meritoriꝰ (vt dictum eſt)
ergo nec periurium. propter hanc cauſam ſi fatuus vel fu/
rioſus peierat: non peccat. ¶ Sed hic diligenter notandū
ꝙ ly indeliberatus/in cōcluſione priuat tā deliberationem

formalē ꝙ̄ interpretatiuā importat. Unde Goliardi qui ex
peſſima cōſuetudine fere ad ſingula verba iurāt per xp̄i mē
bra/ nullā faciētes diligentiā ad remouendā malā hanc cō/
ſuetudinē/non puto ſemper excuſari. Similiter in iuramē/
tis cum ſolennitate factis indeliberatio et ſurreptio locum
habere nō poteſt: vbi propter deliberationem habendā tot
adhibentur ſolennitates. Et in ſequentibꝰ concluſionibus
hoc verbū deliberate volo ſubintelligi dum de actu iurādi
fit mentio. ¶ Secunda concluſio. Omne periuriū altero Concl. 2. G
primorū duorū modorū cū deliberatione factum eſt mortale
peccatum. Probat: q̄ in vtroq̄ȝ modo inducit ſumma veri
tas in teſtimoniū credite falſitatis: quo grauis irreuerētia
deo irrogatur: ergo eſt mortale peccatū. Tenet cōſequētia:
quia omnis talis irreuerentia eſt cōtra ſcd̄m preceptū. ⁊ an
tecedēs eſt manifeſtum. Dicitur cum deliberatione ex cau/
ſa tacta: quia ſi quis dictis modis iuraret/ non aduertēs ſe
iurare: nec intendens deum in teſtem ſue falſitatis induce/ Concl. 3. H
re: non eſſet peccatum criminale. ¶ Tertia concluſio. Per
iurium tertij modi quo iuratur falſum creditum eſſe veruȝ
a mortali excuſatur: ſi nō fuerit de certitudine: et magis id
quod iuratur: ꝙ̄ eius oppoſitum verum eſſe credatur. Pro
batur concluſio per beatum Augu. ſermo. xxviij. in de ver/
bis apoſtoli. Putat hoc verū eſſe quod falſum eſt: et teme/
re iurat. Et ſequitur. Ream linguā non facit niſi rea mens.
Quia ergo mens huius nō fuit rea: neſciebat enim falſum
eſſe quod iurat eſſe verum: nec temere vel negligenter: ſed
cum magna diligentia videbatur ſibi deprehēdiſſe verum
quod iurauit falſum: periurij reus nequaq̄ȝ eſt iudicādus.
Jn illa concluſione due ſpeciuocationes addūtur. Prima
ſi non fuerit de certitudine: quia ſi iuramentum ex lege vel
cōſuetudine accipitur/vt ſimpliciter et certe aſſertiuum iu/
rati: ſicut iuramentum in iudicio factum dū conuictus per
illud condemnatur ad mortem vel aliam penam: tūc iurās
falſum quod verum putat mortaliter peccat: nec hoc ſolū:
ſed etiam ſi verum iurat: quod tamen ſibi non eſt omnino
certum: ſed quantuluncunq̄ȝ dubiū: peccat mortaliter: quia
ad confirmandum illud quod aſſerit ſimpliciter certum et
verum: inducit teſtem deum: cum non ſit ſimpliciter certū.
Nec ſolum ſit irreuerentia nomini dei contra preceptū pri/
me tabule: ſed eſt pernicioſum mendacium: quia nociuum
proximo: mentitur enim iurando eſſe certum quod nō eſt
certum: vt dicit Scotus. Jn tali enim iudicio cōdemnatio
nis ſententia non debet ferri: niſi illud aſſertum tanq̄ȝ ſim/
pliciter certum probatum ſit. Nec tātum teſtes in illo foro:
ſed ⁊ iudex culpabilis eſt: ſi tamen ſciat ꝙ ex conſuetudine
teſtes non teſtificantur niſi de credulitate ſub iuramento:
tunc enim ſimpliciter non deberet ferre ſententiam qualis
eſſet ferēda/ ſi culpa eſſet ſimpliciter probata corā eo. Scit
enim ex conſuetudine culpam non eſſe ſufficienter proba/
tam/vt tali pena puniatur. ¶ Et ſic dices: eſt vtile reipubli
ce vt ad credulitatem teſtiū talis pena infligatur: alioquin
nimis multiplicarentur mali. Reſpondet deus dicit Sco.
Juſte qd̄ iuſtum eſt exequeris. Sūt em̄ quedam mala que
non ſunt punienda per homines: ſed relinquenda vltioni
diuine. ſ. omnia in quibus homo vt homo non poteſt ſuffi
ciēter docere veritatem eo modo quo debet doceri ad hoc
ꝙ iuſte feratur ſententia debite punitiua. Hec Scotus. Ue
rūtamen ignorantia inuincibilis: que manet poſt omnem
diligentiam poſſibilem et debitam: excuſaret a peccato hic
ſicut in alijs. Non enim puto ſi homines contra beatū Sil
uanum teſtati fuiſſent: ꝙ eum vidiſſent ſub lecto femine la
titantē: dum viderant diabolum in eius perſonam ſe tranſ
formantem: vt legitur de morte beati Hieronymi: non pec/
caſſent. Nec tobias iunior ſi iuraſſet hominē ſecū in rages
medorum ambulaſſe: ꝙ̄uis nō fuit homo: ſed angelus. Et
hoc videtur tangere beatus Augu. in autoritate allegata/
cum dicit: cum magna diligentia ⁊c̄. Si vero ex lege poſiti
ua vel communi conſuetudine habeatur ꝙ iurans non te/
neatur deponere de certitudine/ſed de credulitate: ſicut cō
muniter fit in fauorabilibus: tunc iurans non peccat: dū/

modo ex ſignis probabilibus cōiecturet partem illam ma-
gis ꝙ aliam: ſicut habetur de ſcrutinio in ordine faciendo
cap. vnico: vbi teſtis reſpondet quantum humana fragili-
tas noſſe ſinit: ſcit et teſtificatur illum ad huiuſmodi onus
officij eſſe dignum. Reſpondet papa Innocenti9.iij. In ta
li reſponſione aliquem peccare non credimus: dummodo
contra conſcientiam non loquitur: quia non ſimpliciter il-
lum aſſerit eſſe dignum: ſed inquantum humana fragilitas
noſſe ſinit: cum illum quem indignum eſſe nō nouit: dignū
debeat eſtimare. In promotionibus ergo talibus ſiue ad
quaſcunqꝫ dignitates per electiones: ſiue ad ordines: ſiue
etiam in alijs collegijs / puta in vniuerſitatibus ad magi-
ſterium. in religionibus ad prelaturam vel ad actus alios:
ſi ſit conſuetudo approbata ꝙ reſponſiones ſub iuramen-
to / fide et obedientia promiſſa non debeāt intelligi niſi de
credulitate quantum ſinit fragilitas humana noſſe: et per
conſequens ꝙ reſpondens non nouit indignitatem in eo:
debent omnes tales reſponſiones intelligi ſm communē
conſuetudinem: nec reſpondentes peccant in aliquo: ꝙuis
tutius eſſet ibi loqui cū aliqua adiectione. ſicut dicit decre-
talis allegata: non ſimpliciter ſed quantum ſinit humana
fragilitas. Hic ergo fauor ampliatur: et odiū reſtringitur:
iuxta illam maximā in iure: quia in odibilibus oportet te-
ſtem ſtricte dicere veritatē / et hoc certum: in fauorabilibus
ſufficit dicere quod credit eſſe verum. Secunda ſpeciuoca-
tio addita in concluſione eſt: et magis illud quod iuratum
eſt credat verum ꝙ eius oppoſitum: quia vniuerſaliter ſi-
ue in fauorabilibus ſiue in odioſis iurans de illo cuius op
poſitum magis credit: iurās etiam de illo de quo eſt ſimpli
citer dubius: et non magis aſſentit corde vni parti ꝙ alij:
peccat mortaliter: quia adducit deum teſtem illius qđ aſſe
rit verum / certum vel creditum: quorum neutrum eſt ve-
Cōcl.4. rum: cum ſit ſibi ſimpliciter dubium. ¶ Quarta cōcluſio.
I Periurium quarti modi non excuſatur a mortali crimine:
dummodo non aſſint conditiones in quolibet iuramento
promiſſorio intellecte. He conditiones queſtione precedē-
ti ſunt recitate concluſione. ix. Probaꝛ concluſio: quia non
perficiēs quod iurauit ad quod ſe facturum deum teſtē ex-
hibuit: quantum in eo eſt facit deum mendacem: et ita irre
uerentiā deo facit: et per conſequēs mortaliter peccat. Un
de generaliter quicunqꝫ iurat ſe verum dicere: aut velle ali
quid facere: vel non facere quod verum non credit: aut ve
rum nō facit: adducit deum in teſtem falſi: quod eſt irreue-
rentiam facere deo: adducit enim deum teſtem veluti igno
rantem veritatem: et ideo non omnino ſapiētem: vel vt fal
ſum teſtificari volentem: et ideo non omnino veracem: et
vtroqꝫ modo ſit irreuerentia immediate deo contra prece-
ptum prime tabule: et per conſequens immediate auertēs
a fine vltimo: ⁊ ita nihil deficit ibi de ratione mortalis ſi de
Cōcl.5. liberate fiat. ¶ Quinta concluſio. Qui quinto modo deli
berate peierat: mortali crimine peccat. Probatur: quia om
nis talis eo ꝙ iurat ſe peccaturum aut acturū id quod ver
git in deteriorem exitum: deum vult eſſe teſtem et vinculū
iniquitatis ac iniuſticie aut impeditorē perfectioris et ma-
ioris boni: hoc autem eſt irreuerētiam deo irrogare: et per
conſequens mortaliter peccare. Et quia hanc irreuerētiam
irrogat deo cum iurat: non cum iuramento contrauenit nō
ſeruando iuratum: ideo cum ſic iurat: peierat et mortaliter
peccat: nō cum oppoſitū iurati facit. de hoc latius dictū eſt
Cōcl.6. queſtione precedenti / concluſione. vj. ¶ Sexta concluſio.
L Periurium ſexti modi quod ſit per indiſcretionem: quan-
doqꝫ habet quandoqꝫ excludit mortale crimen. Probatur
quia tale iuramentum ſit omiſſis quibuſdam circunſtātijs
requiſitis ad licitum iuramentum: harum aūt omiſſio quā
doqꝫ eſt contra preceptum non abrogatum / et tūc eſt mor-
tale: quandoqꝫ contra conſilium / et tūc eſt veniale. De his
autem circunſtantijs latius tractatū eſt in dubijs preceden
Cōcl.7. tis queſtionis. ¶ Septima concluſio. Nec coactio / nec io-
cus poterit a mortali iurantem excuſare in periurio qđ his
excluſis eſſet mortale. De coactione patet: quia coactio nō
poteſt fieri niſi per metum: ſed nullus metus excuſat peie-
rantem a mortali peccato: vt dictum eſt queſtione precedē-
ti / concluſione. viij. Qđ etiā iocus non excuſat a periurio /
patet: quia qui iocoſe iurat deliberate / tamen non vitat ir-
reuerentiam dei: ſed quantum ad aliquid magis auget: vt
vult beatus Tho. ij. ij. q. xcviij. ar. iij. Magis enim irreue-
retur perſonam grauem qui eam in cauſa vili inducit in te
ſtem: ꝙ ſi hoc faceret in cauſa magna / puta magnā vtilita-
tem conferētem / vel damnum magnum cauentem: peiera-
re autem in ioco eſt deum adducere in teſtē falſum / in cau-
ſa leui et vili. ſ. ioco: ergo. Hinc dicit Gerſon in ſuo triperti
to. c. iij. Non patitur ludum fama / fides / oculus. ¶ Quan Artic.3.
tum ad tertium articulum dubitatur primo: vtrum peccet Dub.1.
qui ad iurādum cogit aut prouocat: aut qui iuramentū re- L
cipit ab eo quem ſcit vel probabiliter credit falſum iuratu-
rum. Reſpondetur ſm doctores communiter ⁊ magiſtrū /
ꝙ qui exigit iuramentum vt perſona publica / ſm ꝙ exigit
iudiciarius ordo ad petitionem partis: nō videtur pericu-
lum iudici: neqꝫ peccatum exigendo iuramentum / ſiue ve-
rum iuret ſiue falſum: quia nō videtur ipſe exigere: ſed mi-
niſtrare iuſticie complemētum. Sed qui exigit vt perſona
priuata pro ſeipſo: ⁊ neſcit eum iurare falſum: et ideo dicit.
Iura mihi vt ei ſit fides. non eſt peccatum: vt dicit Augu.
in ſermone de periurio. et ſubdit. Eſt tamen humana tenta
tio: quia ſcilꝫ procedit ex quadam infirmitate / qua dubitat
de veracitate proximi: et hoc eſt illud malum de quo domi
nus Mat. v. Quod amplius eſt: a malo eſt. Si autem ſcit
aut probabiliter credit eū falſum iuraturū: puta ſcit eū cō-
trariū feciſſe eius quod iurat: homicida eſt: vt dicit Augu.
Ille enim de ſuo periurio ſe interimit: ſed iſte manū interfi
cientis impreſſit. Hoc dicit: quia quātum eſt in ſe / illum ad
peccandum inducit: et vt peieret ſcienter cōſentit: licet for-
te alius offert ſe paratum iurare. ¶ Sed adhuc dubitatur Dub.2.
de audiētibus et ſcientibus aliū peierare et tacēt: nunquid M
peccant. Dicit enim Moyſes Leuit. v. Si peccauerit ani-
ma: et audierit vocem iurantis falſum: teſtiſqꝫ fuerit ꝙ aut
ipſe vidit: aut conſcius eſt: niſi indicauerit portabit iniqui-
tatem ſuam. ex quo videtur ꝙ ſciēs alium falſum iurare te
netur eum accuſare. Reſpondetur ſm ſanctum Tho. ſicut
Augu. dicit moyſes non expreſſit in predicta autoritate cui
ſit alterius periurium indicandum: et ideo intelligiꝛ ꝙ de
bet indicari talibus qui magis poſſunt prodeſſe ꝙ obeſſe
periuro / ſiue eum corrigendo / ſiue deū pro eo rogando: vt
ſunt ſacerdotes vel honeſti et diſcreti amici aut parentes.
Moyſes etiam non expreſſit quo ordine debeat manifeſta
ri: ideo ſeruandus eſt ordo euāgelicus: maxime ſi ſit periu-
rium occultū: et quādo non vergit in detrimentū alterius:
tunc enim nō haberet locū ordo fraterne charitatis euāge-
licus. ¶ Tertio dubitatur: cū iurare per idola peccatū ſit: Dub.3.
et qui ſic iurat peierat ſm premiſſa: vtrum ſic iurās peccet N
ſeruādo id quod per idola iurauit. Similiter queriꝛ de eo
qui iurauit per creaturas non cōceſſas: vel alio modo qui
videtur eſſe contra religionem chriſtianam. Reſpondetur
breuiter in. c. etſi chriſtus. de iureiuran. in tex. et glo. ꝙ quo
cūqꝫ modo quis iurauerit ſe facturū aliquid licitū: tenetur
ſeruare fidem: qm̄ etſi iurauit quomodo nō debuit: ⁊ ita iu
rando peccauit: tamē ſeruādo fidē bene facit: quā ſi nō ſer-
uauerit / pctō peccatū addit. de quo beatus Augu. ad publi
colā ita dicit. Uolo te cōſiderare vt ſi quiſpiā per deos fal-
ſos iurauerit ſe fidē ſeruaturū: at ſi nō ſeruauerit nō tibi vi-
detur bis peccaſſe. Si em̄ tali iuratione ꝓmiſſa cuſtodiret
fidem: ideo tātū peccaſſe iudicaretur: qꝛ per tales deos iu-
rauit: illū aūt nemo recte reprehēderet: qꝛ fidē ſeruauit: nūc
vero qꝛ iurauit ꝑ quos nō debuit: et ꝯtra pollicitā fidē fecit
qđ nō debuit / bis vtiqꝫ peccauit. Et ꝑ hoc patet: vt ꝯſequē
ter dicit Augu. ꝙ nō eſt illicitū vti fide illius ſaltē ad bonū
qui ꝑ falſos deos iurat: nec ꝑ hoc pctō eius ſe ſociat quo ꝑ
demonia iurauit: ſed bono pacto eius qui fidē ſeruauit: de
quo queſtione precedenti dictū eſt. ¶ Quarto dubitaꝛ de Dub.4.
grauitate pcti periurij: vtrū periuriū ſit grauius peccatum O

ꝙ homicidium: et intelligenda eſt queſtio ceteris eodem modo ſe habentibus: puta ſurreptione/ tentatione/ impulſione/ timore/ ⁊ ceteris huiuſmodi. Hic opiniones ſunt doctorū: nam beatus Tho. j. q̄ðli. ar. xviij. tenet ꝙ periurium ſit grauius peccatū ꝙ̄ homicidium. Tum quia periurium eſt contra preceptum prime tabule: et ꝑ hoc immediate cōtra deum: ſed homicidiū eſt contra preceptum ſecunde tabule/ et immediate contra proximum. Tum quia in cauſa homicidij defertur iuramentum: vt per hoc ſit finis cōtrouerſie: ſed fruſtra id fieret ſi homicidium eſſet grauius peccatum. Preſumeretur em̄ ꝙ qui maiorem culpam homicidij cōmiſit: non timeret maiorem culpam incidere: vnde ex hoc ipſo ꝙ in cauſa cuiuſlibet peccati defertur iuramentum: oſtenditur ꝙ periurium pro maximo peccato haberi debet. Tum quia periurare nomen dei/ videtur quedā diuini nominis denegatio: vnde ſcðm locum poſt idolatriā peccatum periurij tenet: vt ex ordine preceptoꝝ patet. Nā et apud gentiles iuſiurandum erat honoratiſſimum: vt dicitur in principio metaphyſice. Nec obſtat ꝙ peccatum homicidij grauiꝰ punitur: quia in iudicio humano quātitas pene non ſemper reſpondet quantitati culpe: interdū em̄ infligitur maior pena ꝓ minori culpa: quādo grauius nocumentum imminet hominibus aut reipublice ex minore culpa: ſed ſm dei iudicium/ grauior culpa grauiori pena punitur. Hec ſanctꝰ Thomas. Sed alia eſt opinio Richardi de media villa/ ꝙ homicidium eſt grauius peccatum ꝙ̄ periuriū: ⁊ motiuum eius eſt: quia tanto grauius eſt peccatum: quanto contrariatur directe maiori virtuti et actui digniori: ſed periuriū eſt directe ⁊ immediate contra actū virtutis latrie: quia iurare eſt actꝰ latrie (vt dictum eſt) homicidium autem eſt directe et immediate contra charitatē ratione actus ſecundarij charitatis: qui eſt diligere proximum. Certum eſt autem ꝙ nobilior actus eſt proximum ex charitate diligere: ꝙ̄ verum ex legitima cauſa iurare: ſicut charitas eſt virtus nobilior ꝙ̄ latria. Eſt tamen adulteriū maius periurio: quoniā corrumpit ordinem digniorem: dignior eſt enim ordo hominis immediate et directe ad deū ꝙ̄ ille qui eſſe debet ad proximum/ et ad deum ꝓximo mediante. Primus autem ordo corrumpitur per periurium: ſecundus per adulterium: nec ordo ſecundus ꝑfectius corrumpitur per adulterium ꝙ̄ primus per periurium. Adulterium em̄ nō eſt propinquius maxime iniurie: que poteſt eſſe contra proximum: ꝙ̄ periurium maxime iniurie q̄ poſſit eſſe contra deū: immo ecōuerſo: nam periurium propinquius eſt blaſphemie: que eſt cōtra deum ex eius odio: ꝙ̄ adulterium homicidio: et ex hoc manifeſtum eſt ꝙ periurium eſt maius peccatum/ ꝙ̄ furtum: quia maius eſt adulterio: qð grauius eſt furto. ⁊ per hoc ad rōnes beati Tho. ¶ Ad primā dicit̄/ ꝙ non vniuerſaliter omne peccatū contra preceptum prime tabule eſt grauius omni peccato contra precepta ſecunde tabule: alias exercere opus ſeruile in ſabbato eſſet peccatū grauius adulterio et homicidio: qð nullus concedit. Secunda etiam ratio nihil probat: quia ſic probaretur ꝙ periurium eſſet ſimpliciter maximū peccatum: quo tamen ſm omnes maius eſt idolatria/ hereſis odium dei. Unde ꝙ in cauſa homicidij defertur iuramētū hoc eſt quia talis nondū probatus eſt eſſe homicida: ꝙ ſi probatum eſſet/ iam ſibi iuramentum non deferretur. Sic ad tertium: peierare nō eſt ſimpliciter et directe nomē dei negare: poteſt enim confitens nomen dei corde: nihilominus ex cupiditate/ odio proximi/ vel ex inordinato amore vel timore peierare: ſed per quandam reductionem periurans nomen dei negat pro quanto reuerentiam tāto nomini debitam non impendit.

Dub. 5. P ¶ Quinto dubitatur ꝯtra hoc quod dictū eſt iurationem non eſſe frequentandam: nam iurare eſt actus virtutis: quia latrie: ergo frequentandus: nam actus virtutis ſempꝰ bonus eſt et laudabilis: ergo frequentandus: bonum em̄ quanto frequentius tanto laudabilius. Item quia actu iurandi deum veneramur ⁊ colimꝰ ſemper eſt iurandū: ſm illud prophete. Semper laus eius in ore meo. Reſpondetur breuiter ꝙ actus virtutis frequētandus eſt: et ita actus iurandi dū fuerit virtuoſus frequētandus eſt: non autem eſt ſemper virtuoſus: quia non ſemper ſit cū omnibus circunſtātijs ad actum virtuoſum req̄ſitis. Eſt em̄ vna circunſtantia neceſſitas iurandi: que non ſemper occurrit: vnde quotiens neceſſitas occurrerit: ⁊ cetere circunſtantie aſſunt: iurandum eſt: ⁊ iurari poteſt cum merito: ſed quia nomen iuramentum non includit illas circunſtantie in ſua ratione formali/ eo ꝙ eſt commune ad iuramentum licitum ⁊ illicitum: ideo iuramentū ſic generaliter non eſt frequētandū: quia raro concurrunt oēs circunſtantie requiſite ad licitū iuramentū: et ideo licet omni tēpore deus reuerendus eſt et laudandus latriaq̄ colēdus: non tamen omni loco neq̄ tempore omnibus modis quibus venerandus eſt: licet em̄ ſumme veneramur deū oblatione eucharistie: non tamen oblatio hec facienda eſt extra eccleſiam: nec noctu: nec prandio facto ⁊c̄. Et quia iuramētum habet aliquid imperfectiōis annexum. ſ. ſuſpitionem vel timorem infidelitatis proximi/ ꝓpter quem ſit ſiue exigitur iuramentū: ideo nō eſt ſimpliciter appetendū: ſed duntaxat in caſu neceſſitatis. Et tantum de hac queſtioue.

Diſtinctio. xl. et vltima.

In prioribus diſtinctionibus

In prioribus diſtinctionibus magiſter egit de preceptis reſpiciētibus executionem operis. In hac diſtinctiōe xl. ⁊ finali huius tertij agit de vltimis duobꝰ ꝓceptis: q̄ reſpiciūt ꝯcupiſcētiā cordis. Et colligit̄ ſentētia textus in his tribus concluſionibus. ¶ Prima eſt. A prioribus preceptis vetantibus furtū et mechiam/ diſtant duo extrema: quia in illis prohibita ſunt opera: in iſtis cōcupiſcentia. ¶ Secunda. Lex cōprimens manum/ non animū generaliter littera occidens vocatur: quia concupiſcentiā auget: et gratiā non tribuit: que per euangeliū abundātiꝰ compreſtatur. ¶ Tertia. Euangeliū diſtat a legis littera: q̄a diuerſa ſunt in eis ꝓmiſſa: diuerſa ſacramenta et diuerſa nō moralia: ſed cerimonialia ꝓcepta ⁊c̄.

Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctionem

Circa hāc diſtinctionem mouet̄ vltima queſtio huiꝰ tertij: vtrū a veteri lege diſtet lex noua per precepta/ ſacramenta et promiſſa. A ¶ Pro articulo ꝓmo premittentur notabilia: et interpoſitis cōcluſionibus pro ſecundo: adiungentur dubia pro tertio. ¶ Quantū ad primum articulum notandum: et ex predictis diſt. xxxvij. ſupponendum/ ꝙ veteris legis triplicia ſunt precepta: moralia/ cerimonialia et iudicialia: ad que omnia tenebātur neceſſario. Artic. 1. Nota. 1. De moralibus patet: de cerimonialibus probatur nam licet iudei ſine peccato mortali poterāt tangere mortuum: et ſic de alijs: tamen per hoc incurrebant immundicias ſeu irregularitates quaſdam: ⁊ ſi nō facerēt illa que in lege ordinabantur ad talium purificationē: peccabāt mortaliter: ſicut explicatur ibi. Anima que nō fecerit ſic vel ſic morte moriatur: vel peribit de populo ſuo: et per illud intelligitur comminatio diuina mortis eterne. Ad iudicialia etiam omnia tenebantur vel per ſe vel quando decerneret̄ per iudices eorum: ⁊ maxime per ſacerdotes leuitici generis/ puta quando erat caſus apud iudices inferiores dubius: iuxta illud Deutero. Omnis anima que contempſerit iudicium ſacerdotum/ morte moriatur. ¶ In lege autem noua precepta moralia ſunt eadem que tunc: ſed magis explicita. Cerimonialia ſunt multo pauciora et leuiora que per chriſtum ſunt impoſita. Iudicialia autem non ſunt ꝑ chriſtum impoſita: ſed magis lex mititatis et humilitatis in qua non oportet habere iudicialia: iuxta illud. j. ad Corinth. vj. Omnino delictū eſt in vobis ꝙ iudicia habetis inter vos. q̄re non magis iniuriam accipitis. quare nō magis fraudem patimini. Hoc em̄ chriſtꝰ docuerat Math. v. Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuā: prebe illi ⁊ alterā, et ei qui vult tecū in iudicicio cōtendere: ⁊ tunicā

tuam tollere:dimitte ei et pallium ⁊c. ¶ Ex quo patet gra
uitas veteris legis ſuper nouam:nam comparando mora
lia ad moralia/dubiū eſt vtrum fuerit equalis grauitas:vt
dicit Sco.quia dubiū eſt vtrū illi tenebant ad precepta illa
omnia ⁊ eodem modo explicata ſicut nos tenemur mō:q̄a
ſi ipi nō tenebant ad p̄cepta illa:niſi ſicut iudei interp̄tabā
tur:tunc licuit diligere amicum et odio habere inimicum:
et vxoribus dare libellū repudij: ita eṁ docuerūt phariſei
ſimplices in populo:hoc aūt non licet hodie chriſtianis:et
ita de quibuſdā alijs explicātibus precepta moralia:vt pa/
tet Matth.v.ꝙ ſi non:lex noſtra grauior eſt quātū ad mo
ralia:ſed hec grauitas nō equiparat illi de qua ſtatim dice
tur. ¶ Quantū ad cerimonialia dico ꝙ lex illa vetus fuit
multo grauior/quātū ad multitudinē/et quātū ad difficul
tatē obſeruandi. Aug.eṁ ad inq̄ſitiōes Januarij:⁊ habet
pars autoritatis in decreto diſ.xij.c.oia.dicit ꝙ rabbimoy
ſes enumerauit precepta legalia plus q̄. 600. ad q̄ omnia
illi tenebant:quoꝝ quedā fuerunt valde difficilia:puta ꝙ
omne maſculinū ter in anno p̄ſentaret in hieruſalem quan
tumcunq̄ diſtarēt:et ſeptimū annū feriare. Unde petrꝰ in
actibꝰ.xv. Quare vultis diſcipulis imponere onus graue:
quod nec nos nec patres noſtri portare potuimꝰ. Lex aūt
noua ſm Aug.ibidem/paucis ⁊ manifeſtis ſacramentorū
ritibus eſt cōtenta:non eṁ habet lex noua niſi ſeptē ſacra/
menta:que nō ſunt omnibꝰ chriſtianis neceſſaria. Non eṁ
omnes cōtrahunt matrimoniū:nec oēs ſuſcipiūt ordines:
ſed neceſſaria ſunt baptiſmus: et poſt baptiſmū et lapſum
in mortale peccatū recidiuanti penitentia:ita ꝙ difficilius
in noſtra lege ⁊ eccleſia/videt cōfeſſio. Difficile enim vide
tur alicui pctā ſua(ſoli deo ⁊ ſibi nota)alicui homini reue
lare:ſed ibi adhibita ſunt tot remedia:ꝙ ꝓpter talem reue
lationē nō oportet cōfitentē cōfundi . Obligat eṁ audiēs
ad maximū ſecreti ſigillū:alia ſacramēta forte nō ſunt neceſ
ſaria: vel ſi ſunt:ſunt tamen ſatis facilia:puta confirmatio
euchariſtia/extremavnctio. Quātū g̊ ad cerimonialia lōge
facilior eſt lex noua quantū a chriſto data eſt/q̄ lex vetꝰ: et
hec eſt ſimpliciter leuitas que preponderat illi grauitati:ſi
qua ſit maior in moralibus. ¶ Quātū ad iudicialia lex no
ua eſt leuiſſima:quia nulla iudicialia chriſtus imponit:ſi ta
men loquimur de lege noua inquantū nō ſolum eſt a chri/
ſto data:ſed inquantū eſt per alios declarata: vel inquātū
ſup eā alia ſunt addita. Quantū ad cerimonialia poteſt di
ci illud quod dicit Aug.vbi.s.⁊ adducit etiā quantum ad
iudicialia. Licitū eſt iudicibꝰ ſtatuere leges ꝓpter pacem
cōmunē ſeruandā:ſiue iſtas q̄ fuerūt in lege moyſi oēs vel
aliquas:⁊ hoc quaſcūq̄ vel quotcūq̄: et tenentur eas ſub
diti ſeruare dūmodo nō repugnent legi diuine: de q̄ diſ.ix.
c.j.§. Quicūq̄ g̊ legibꝰ.et q̄ad hoc poſſet poni maior gra/
uitas in lege chriſtiana: quia nō licuit tunc ſacerdotibus et
iudicibus condere leges quaſcunq̄:ſicut modo licet prin/
cipibꝰ chriſtianis:ſic ergo breuiter pauciora ſunt onera le/
gis chriſtiane(inquantū eſt tradita a chriſto)ſed forte plu
ra:inquantū addita ſunt alia per eos q̊ habent regere po/
pulum chriſtianū. Patet etiā grauitas veteris legis ex de/
fectu adiutorioꝝ ad obſeruandā legem datorū:quia paſſio
chriſti exhibita plus meretur gratie illis q̄ nunc credunt eā
iam exhibitā:q̄ ipſa exhibenda meruit illis qui eam credi/
derunt vt exhibendam. Et ideo noſtra ſacramenta que ha
bent efficaciam in virtute paſſionis chriſti iā exhibite plus
conferunt de gratia q̄ ſacramenta veteris legis . Habemꝰ
et doctrinā magis explicitam:et exempla ſanctoꝝ plura et
efficatiora ad imitādum:et etiam plura merita ſanctorum:
qui non tantum ſibi:ſed ⁊ nobis meruerunt:ac nobis ſuis
interceſſionibus auxiliantur. Eſt et adiutorium valde no/
tabile:quia nobis pro obſeruatione legis chriſtiane ꝓmit
titur explicite vita eterna:illis autem raro vel nunq̄ expli
Artic. 2. Conclō rīſalis. E — cite niſi bona temporalia. Hec oia Sco. ¶ Quantū ad ſe/
cundū articulum eſt hec concluſio vnica reſponſalis. Lex
noua gratie et euāgelij diſtat preceptis/ſacramentis ⁊ pro
miſſis a lege veteri. Probatur concluſio quātum ad prece/
pta:q̄a licet ſint eadem p̄cepta moralia in vtraq̄ lege:ſcili/
cet precepta decalogi ad que omnia moralia reducūtur: q̄
etiā a chriſto approbātur in euāgelio Matth.xix. ⁊ Mar
ci.x.vbi repetit p̄cepta decalogi.precepta tamē cerimonia/
lia et iudicialia in lege noua ſunt reuocata: vt patet Actu.
xv. et late patet in epiſtolis ad Gal.⁊ ad Hebre. vbi oſten
dit apoſtolus legem ſeruandam non eſſe quantum ad ceri
monialia:que fuerūt vmbra futurorum:cōtra inſurgentes
hereticos predicātes legem obſeruandam eſſe cū euange/
lio. Probatur etiam quantum ad ſacramenta: quia ſi ſacra
mentū proprie accipitur: in veteri teſtamento non fuerūt
niſi duo ſacramenta:matrimonium ⁊ circunciſio.ſi tamen
matrimoniū in veteri lege fuit ſacramentum.hec enim tan
tum contulerunt gratiā ex opere operato: ſed non tantam
quantā ſacramenta noue legis/ex cauſa tacta in primo ar/
ticulo. Reliqua ſacramenta veteris legis non fuerunt ſa/
cramenta niſi large capiendo ſacramentum. Nō enim con/
tulerunt gratiam ex opere operato:ſed tātum ex deuotio/
ne ſuſcipientium:de quo latius tractandum eſt in quarto.
Probatur etiam pro tertia parte quia differunt in promiſ
ſis:nam ſm beatum Diony.in.c.v.eccleſiaſtice hierarchie
prope medium. Lex noua media eſt inter eccleſiā celeſtem
et ſtatum veteris legis:et ideo eterna bona q̄ in celeſti pa/
lam et copioſe exhibentur: in noua lege manifeſte promit/
tuntur. In veteri autem lege non promittebantur niſi ſub
quibuſdam figuris. Unde ad Heb.x.dicit apoſtolus. Um
bram habens lex futurorum bonorum. Unde ſi aliquādo
in veteri teſtamento promiſſa ſunt eterna:ſicut abrae dixit
dominꝰ. Ego merces tua magna nimis. Gene.xv.hoc ſub
quadam figura vel ſimilitudine temporalium facctum eſt
Unde deus ſe conſtituit mercedem abrae ad litteram qua/
ſi remuneratorem in multitudine ſeminis : et in terre pro/
miſſe collatione:vel etſi alicui p̄fecte ꝓmiſſa eſt merces eter
na:non tamen cōmuniter omnibus illius legis: ſicut in le/ — Artic. 3.
ge noua: vt dicit ſanctus Thomas. Et tantū de articulo ſe — Dub. 1.
cundo . ¶ Quātū ad tertium articulum dubitatur primo — D
iuxta primam cōcluſionem textualem / quomodo duobus
vltimis preceptis prohibetur concupiſcentia cordis : cum
tamen de veteri teſtamento dicit Auguſtinus.ꝙ conſtrin/
git animum/non manum. Reſpondetur ꝙ in omnibꝰ mo/
ralibus preceptis nō ſolum manus.i.operatio exterior cō/
primitur:ſed ⁊ animus. Cum enim precepta moralia indu
cunt ad actus virtuoſos:et retrahunt ab actibus vitioſis:
qui primo ſunt in animo:quia in voluntate/vt ſupra dictū
eſt:ergo primo et principaliter comprimit animum quan/
tum ad moralia:ſecus de cerimonialibus que fuere ſigura
lia ex facto:non ex animi motu. Similiter et de iudicialibꝰ
que non puniebant intentionem animi: ſed factū:neq̄ mi/
nabātur penas eternas reſpicientes animam immortalem
ſed penas corporales:et propter hoc etiam quoad moralia
dicitur non exprimere/ſcilicet penam irrogando aut minā/
do animum:ſed manum.i.penam corporis. Principaliter
tamen dictum illud referendum eſt ad cerimonialia et iu/
dicialia:vt dicit magiſter. Etiam ex eo dicitur comprimere
non animum:ſed manum quoad moralia : quia in lege nō
eſt generalis prohibitio omnis mortifere concupiſcentie
aperte et manifeſte: ſicut in euangelio. Eſt autem genera/
lis prohibitio exterioris actus mortiferi. Uel etiam lex pro/
hibet manum non animum ſm carnalem iudeorum intelli
gentiam:in qua tamen multum errabant. Cur autem cōcu
piſcentia magis in furto ⁊ fornicatione aperte prohibetur
q̄ in homicidio vel falſo teſtimonio:ratio eſt:quia obiectū
furti et fornicationis plus mouent concupiſcentiam q̄ ho
micidij vel falſi teſtimonij . Nam obiectum furti eſt bonū
vtile:et obiectum fornicatiōis bonum delectabile: et ideo
quia habent aliquam rationem boni: mouent appetitum:
ſed non ſic de obiecto homicidij/quod eſt mors:que ſm ſe
eſt horribilis:ſic et mendaciū ꝯtra naturalem inclinationē
qua oīs homo deſiderat ſcire et non falli. ¶ Secūdo dubi — Dub. 2. E
tatur/cur lex vetus dicit lex occidens:⁊ noua dicit viuifi/

cans ſm illud. ij. Cor. iij. Littera occidit ſpūs autem viui
ficat. Reſpondet ſanctus Bonauētura / ꝙ quadrupliciter
aliquid dicitur viuificare; ſcilicet effectiue: ⁊ ſic ſolus deus
viuificat. Formaliter: ſic gratia expellens peccatum anime
mortem / viuificat. Affectu: ſic fides operās ꝑ dilectionem
viuificat. Exercitij vſu: ſic mandata quibus exercetur iuſti
cia / viuificant. In lege aūt tria attenduntur. ſcꝫ. mouētia /
ſicut promiſſiones: dirigentia / ſicut precepta: adiuuantia /
ſicut ſacramenta. In lege noua iſta ſunt ſpiritualia: quia
promiſſa eterna: mandata ad viam morum intus animum
dirigentia / ſacramenta ſacrificantia: que omnia ad ſpiritū
pertinent: ideo legi noue cōuenit viuificare tripliciter: for
maliter / ratione gratie ſacramentalis: affectu / ratione amo
ris ſpiritualis / ad quem excitant promiſſa: exercitio / ratio
ne multiplicitatis bone opationis tam preceptorū ꝙ con
ſiliorum. In lege autem veteri promiſſa erant temporalia:
precepta exterius regulantia: ſacramēta figuralia: et ſic ꝓ
miſſa non excitabant ad amorem ſpiritualem: precepta nō
dirigebant ad iuſticiam interiorem: ſacramenta nō adiuua
bant ad faciliorem legis impletionem: et ita non viuifica
bant: quia erat ibi oſtenſio culpe: ⁊ non erat adiutoriū gra
tie: et per cōſequēs dabatur occaſio cōcupiſcentie / que tra
heret ad mortem: et ideo lex illa ſm ſenſum litteralem erat
occidens / non ſm ſpiritualem: ſm hunc em̄ cōcordabat cū
euangelio: et hoc eſt quod dicit ad Ro. vij. Peccatum per
mandatum occaſiōe accepta ſeduxit me: et ꝑ illud occidit.
vbi glo. Ex prohibitione nanqꝫ vbi deficit charitas: deſide
rium mali creſcit: et ſic occaſionaliter occidit. Nam ex hoc
ipſo ꝙ peccatū cōmemorando ꝓhibebat: is in quo concu
piſcentia peccati extincta non erat: magis in ipſum exarde
ſcebat: ſicut cum aqua oſtenditur ſitienti: ſiquidem homo
Dub.3. ff ex natura corrupta cupidus male libertatis nititur in veti
tum. ¶ Tertio dubitatur: cur lex vetus dicitur lex timoris
noua vero lex amoris. Reſpondet / ꝙ ideo lex vetus lex ti
moris eſt / et noua amoris; ſm beatū Tho. diſt. preſenti. q.
iiij. ar. ij. quia lex noua ex oſtenſione diuine charitatis / ini
tium ſumpſit: quia in effuſione ſanguinis ieſu chriſti: q̄ fuit
perfectiſſime charitatis: ſignum in eo etiam nouum teſta
mentum cōfirmatum eſt: lex autem vetus in oſtenſione di
uine poteſtatis (que timorem incutit) initium ſumpſit.
Unde et in ipſa legiſlatione propter fulgura voces ⁊ toni
trua terror audientes inuaſit / vt dicerent. Non loquat no
bis dominus, ne forte moriamur. Exo. xx. Sic ⁊ lex vetus
ad ſui obſeruantiā homines inducebat per cōminationem
penarum: noua vero lex per beneficia exhibita ⁊ ſperanda
⁊ hoc ſatis ꝯpetebat ſtatui humani generis: vt prius qua
ſi rudis populus per timorem pene cogeretur: poſtmodū
vero per amorem in bono proficeret. Sicut enim timor eſt
via ad amorem: ita lex vetus ad nouam. Deniqꝫ lex vetus
eſt imperfectorum: ſm illud ad Heb. vij. Nihil ad perfectū
adduxit lex. noua vero perfectorum ſm illud Math. v.
Eſtote perfecti ſicut et pater veſter celeſtis ꝑfectus eſt. In
perfectorū autem eſt timere ac cauere malum: operari bo
num timore pene: perfectorum vero eſt amare. Siquidem
perfecta charitas foras mittit timorē: hanc charitatē rece
pit chriſtꝰ legiſlator noſter: et tanꝙ ſignum ſue legis ac di
ſcipulatus preſtituit / dicens Iohan. xiij. In hoc cognoſcēt
omnes ꝙ mei diſcipuli eſtis: ſi dilectionem habueritis ad
inuicem. Quam nobis infundere: et infuſam cōſeruare di
gnetur / qui prior dilexit nos: ⁊ dedit ſemetipſum ꝓ nobis
vt nos redimeret ab omni iniquitate. Dedit aūt ſe ꝓ nobis
oblationē et hoſtiam deo patri in odorem ſuauitatis. Cū
quo regnat ⁊ viuit in vnitate ſpiritusſancti deus glorioſus
in ſecula ſeculorum benedictus. Amen.

¶ Explicit collectorium et epitoma tertij ſententiarum.
editum ab eximio viro magiſtro Gabriele byel / ſacre theo
logie licētiato ꝓfundiſſimo: In famatiſſimo Lugduneñ.
emporio opera et induſtria probi viri Iohannis cleyn ale
manni / impreſſum.